

NAZIONALE
1
140
2
BIBLIOTECA
VITT. EMANUELE
ROMA

LEXICON POLEMICUM,

IN QVO

Potiorum Hæreticorum vita perſtringitur, omnes contrà fidem errores colliguntur, Dei verbo ſcripto, vel tradito, Conciliorum auctoritate, & rationibus breviter reprobantur;

INSERTÂ

Conciliabulorum omnium, Schiſmatum, & Controverſiarum, quæ ad Eccleſiaſticam hiſtoriam pertinent, notitiâ;

ADDITÂ DEMUM

Pro Operis complemento Bibliothecâ Polemicâ.

AVCTORE

D. JOANNE SIANDA

À MONTEREGALI

Congregationis S. Bernardi Ordinis Ciſtercienſis.

TOMVS PRIMVS.

ROMÆ, Apud Raphaelem Peveronum MDCCXXXIII.

SUPERIORUM FACULTATE.

AD LECTOREM BENEVOLUM
A U C T O R.

De hujus operis institutione consilium, methodus, ratio, & ad aliqua, quæ fieri possent objecta, responsio.

IRIBUS imparem me huic operi manum admovisse, ingenuè fateor Lector benevole, hortantibus tamen, & animum adiicientibus humanissimis quibusdam dominis meis, potissimùm Excellentissimo Domino Marchione D. Alvaro à Sancta Cruce Hispano, cujus eruditionem, Opera pluribus voluminibus comprehensa, ab ipso publici juris facta, commendant; cujus probitas, & experientia in gravissimis rebus agendis à Catholico Rege comperta, gravissimis Regni negotiis componendis, sæpè Plenipotentiarium Ministrum præfecit, cujus martialem virtutem novissimè in Orani propugnatione universo orbi fama vulgavit. Reluctantibus itaque viribus, impellentibus amicis hoc opus assumpsi, in quo, si quid boni, illi soli, à quo omne bonum, totum debeo: si quid inordinatum, hoc totum inscitiæ meæ adscribendum: Si nihil novi, ne tua te fortè fallat expectatio, ignotum tibi non esse crediderim, quòd in omni penè ratione scribendi, jam tot prodierunt elucubrationes, ut nullibi meliùs, quàm in hoc genere consonet illud Salomonis: *Nihil sub sole novum*. Nihilominùs tuæ benignitati sperare juvat acceptos hos labores, in quibus, etiam si nihil novi reperire contingat, saltem invenies ad rem perstrictum, quod in pluribus voluminibus Historicis, Dogmaticis, Theologicis, Polemicis, Canonicis erat dispersum, prestò recurrentibus in hoc opere ordine alphabetico digesto potioribus verbi Dei scripti, & traditi testimoniis, Conciliorum auctoritatibus, nec non rationibus, quibus possunt quæcunque hæreses actenus excitatæ convelli. Hinc fiet, ut hujus perlustratione operis, exiguo temporis spatio multorum annorum iter

b per-

percurras; quandoquidem, quæ celebriores auctores ingentibus in voluminibus contra refractarias cervices oppofuere, tibi paucis modulata exhibeo, per quæ brevi circa Polemicam facultatem multa tibi comparare valeas, quæ non nisi longo consequi posses labore.

In hujus autem compositione quantulicunque operis, nullatenus respexi ad fucum verborum: quin imò in simplicitate sermonis censui Polemicam fore pertractandam materiam, & Catholicæ religionis discutienda mysteria: non enim Apostoli, quibus Christus præceperat in omnibus humilitati esse addictos, in elegantiâ orationis, sed in simplicitate sermonis, quandò in omnem terram exivit sonus eorum, subegerunt universas gentes Euangelio. Cujus sacrosancta dogmata, cum in hoc opere propugnanda assumpserim, simplici methodo arbitratus sum absolvendam provinciam; præsertim ut rationes ex verbo Dei assumptæ, à quocunque faciliùs percipi valeant. Verbum Domini per se satis lucidum, emendicato Rhetoricæ elegantiæ non eget ornatu, ut illuminet oculos mentium, quæ in fuligine hæresum torpent obnubilatæ, &. à recto tramite salutis deflectunt, errantes in terrâ desertâ, inviâ, & inaquosâ. Satìs per se est efficax verbum Domini illuminare his, qui in tenebris, & in umbrâ mortis *sedent, ad dirigendos eorum pedes in viam veritatis*, & salutis, dummodo audire velint hæretici, & inclinare aurem suam ad verba vitæ, quæ loquuntur sacri codices, Catholicis quidem, ut in verâ fide magis, ac magis solidentur; hæreticis verò, ut ab assumpto tramite, quod ducit ad mortem, deflectant.

Peculiares itaque errores, in quos omnes hæretici, à propagato Euangelio ad nostra usque tempora impegerunt, non modò adamussim detegere, sed medio Dei verbo refellere studui, validioribus argumentis cum claritate, (quantùm potui) & brevitate compositis. Quòd si prolixiora argumenta desideras, vel ampliorem de alicujus hæresis ortu, & progressu notitiam, illos auctores consule, quorum notitiam, datâ operâ exhibeo in Bibliothecâ Polemicâ.

Quia verò sępè contigit, ut hæresis, quæ uno cadente seculo vix cognita ortum habuit, alio seculo ineunte invalescens, innotuerit, per numerum Imperialem, qui unicuique hæretico in margine, decursu operis, præficitur, seculum, quo hæresis orta est, vel invaluit, designatur. Aliquos verò, sed paucos errores hæreticales obviâm habebis in hoc opere, quos nulla subsequitur reprobatio: non autem censeas inconsultò hoc factum; cum enim hujus-

hujusmodi errores statìm cuicunque legenti pateat quantùm sint, vel à ratione alieni, vel obscœni, nefas esse duxi prolixiorem de iisdem sermonem instituere, quos sola auctorum suorum evomit impudentia.

Fortè ad hujus operis complementum expetere posset lector inserta hæreticalium propositionum fundamenta, quibus innixi hæretici suos promulgarunt errores, & eorundem objectorum, per contrarias rationes, solutionem. Sed in hanc arenam descendere, negotium à meo alienum proposito sum arbitratus; nam si omnia hæreticorum objecta, cum suis solutionibus ad trutinam revocare voluissem, opus, quod breviter absolvere proposueram, vix pluribus voluminibus potuissem perstringere. Ut enim clara methodo res hujusmodi pertractari valeat, integros tractatus Theologicos, quibus Polemica studiosos suos jam capaces supponit, opus fuisset inserere. Præter quàm quòd, plures ex hæreticis in suis erroribus stabiliendis nullum aliud habuerunt fundamentum, quàm propriam à ratione alienam, & in malo obduratam voluntatem; stetit siquidem ipsis pro ratione malitia. Nihilominùs potiora fundamenta, quibus suos errores tutari conantur Accatholici, sæpè hìc adducta invenire est, & soluta; aliaque silentio prætermissa, facili negotio solvere poterit studiosus lector, si efficaces rationes, quibus hæreticorum placitis contrarium evincitur, in hoc opere congestas, attentè consideret, ex quibus faciliter eruitur hæreticalium objectionum solutio. Adde, quòd potiora à vià veritatis aberrantium fundamenta, sæpè consistunt in mutilatà, & depravatà ab ipsis sacrà Scripturà, quà perperam utuntur, ut simpliciores decipiant; quà in re cautè agendum, quandocunque ab hæreticis Scriptura, imò etiam SS. Patrum auctoritates in suorum patrocinium errorum assumuntur; quà adhibità cautelà, facilè erit objectionibus occurrere, & hæresum monstra interimere.

Quoad Canonicorum Scripturæ sacræ librorum notitiam; sermonem instituimus verbo *Svvenchfeldius*, ubi, quantum operis ratio patitur, hæc materia discutitur. Sicut & quoad Conciliorum auctoritatem spectat, ad ea, quę de hàc materià verbo *Pseudo-Synodici* differimus, lector remittitur, ubi conciliabulorum collectione exhibità, legitimos canones à spuriis facile erit secernere cuicunq; inter legitima Concilia, & conciliabula obvia erit discretio.

Pro genuinis autem sanctorum Patrum operibus discernendis, & à suppositititiis segregandis, claram exhibet methodum

b 2 R. P.

R. P. Petrus Annati in suo methodico Apparatu ad Positivam Theologiam,lib.4. De sanctis Ecclesiæ Patribus. Sed & studiosis Monachis S. Mauri, Ordinis S. Benedicti debet orbis literarius Catholicus hoc beneficium: eorundem siquidem Monachorum inenarrabili labore, studio, & impensis prodierunt, & in dies promulgantur Opera SS.PP. eruditis notis illustrata, quibus Maurinis in editionibus,genuina opera à suppostitiis segregata exhibentur, sicut & plura fragmenta, quæ literario orbi adhuc erant ignota, ad Ecclesiæ decus, & SS. PP. gloriam publici juris facta conspiciuntur.

Neque hìc silentio prætereundem censeo (quod alicui fortè admirationi esse poterit) quâ de causâ in reprobatione hęresum, ab auctoritate SS.PP. frequentiora argumenta non assumpserim, quasi eorundem auctoritati minus deferam. Absit:utiq; *Quod tenĕt, teneo*, ut verbis utar S. August. lib. 1. contra Julian. cap. 8. Docet me insuper S. Abbas Bernardus, quàm venerabundi debeamus sanctorum Patrum testimonia recipere, tractatu ad Ugonem de S. Victore cap. 2. contrà Abbailardum, quem,contrà sensum sanctorum Patrum sentire non erubescentem, sic perstringit: quibus verbis possent & Novatores omnes coarctari. *Sed miror, si novus iste novarum inventor assertionum, & assertor inventionum, invenire rationem potuerit, quæ sanctos Patres latuerit... Ab his ergo (scilicet sanctis Patribus) crede mihi, difficilè avellor, cum his inquam, me aut errare, aut sapere fateor.* Itaque sanctorum Patrum auctoritates non inserui, eò quòd jam abundè ab aliis eruditissimis viris contrà hæreticorum deliramenta collectas compererim, quod præ cæteris prestitit abundantissimè Coccius in suo Thesauro. Tum quia, ut paucis absolverem, quæ duobus tantùm voluminibus perstringere proposueram, validiora solùm argumenta exhibui, quæ à verbo Dei scripto, & tradito, à Conciliis, & à ratione eruuntur. Cæterùm, quanto obsequio recipienda sint SS. PP. testimonia (maximè ubi agitur de fidei dogmate) idem unanimiter asserentium, perhibet Chalcedonense Concilium, in quo conclamatum fuit: *Hæc est fides Patrum.* Esto potuisse aliquos Patres, in aliquà peculiari opinione sustinendà errare: non tamen omnes, in eàdem sententià convenientes, possunt errori succumbere. Dicuntur autem solùm Ecclesiæ Patres illi, quos ob eminentem doctrinam,& insignem vitę sanctitatem,ut tales agnovit sivè tacitè, sivè expressè, & declaravit Ecclesia.

Si quis verò, quoad etymologiam nominis, quod plures sortitæ sunt hæreses,uberiorem expeteret notitiam,perspicuum

est

est hæreses vel ab auctore, vel à loco ubi fuerunt institutæ, vel à primario errore, quem sectæ profitentur, diverso fuisse nomine distinctas; & interim consulat Etymologiam sacram Græco-Latinam à Patre Mortier in lucem editam, quo in opere, de Etymologia nominis plurium hæresum, maximè Orientalium, agitur: quà de re nos breviter disseruimus, quandoquidem scopus hujus operis, non fuit de nomine, sed de re agere, & errores convellere, potiùs quàm de Etymologià nominis disputationem habere.

Ibi etiam advertendum censeo, quòd plures errores à diversis Auctoribus uni, aut alteri hæretico adscribuntur, in quos omnes, an hæreticus de quo agitur, impegerit, difficilis est probationis. Utique censendum non esse crediderim, quemcumque auctorem Catholicum, hæreticorum errores recensentem, voluisse datà operà alicui Novatori hanc notam inurere, ut pluribus gravaret erroribus, quandocunque certò constasset scriptori Catholico, in minori errorum numero hæreticum deliquisse. Porrò hujusmodi variationis in supputandis hæreticorum erroribus, quæ inter Catholicorum scriptorum opera reperitur, causam fuisse crediderim, quòd cum ad plures auctores Catholicos, qui de hæreticis, ut eos impugnarent, scripserunt, genuina hæreticorum scripta non pervenerint, ad habendam propositionum hæreticalium notitiam, opus fuit præfatis scriptoribus opera illorum percurrere, qui unum, aut alterum hæreticum ex professo impugnarunt. Cum autem validę argumentationis methodus ad convincendos hæreticos, sit ex absurdis eorum propositionibus, ostendere deductionem aliarum propositionum pariter insubsistentium; ex hàc deductione, argumentationis gratià factà, fortè aliquis allucinatus, credidit non modò in impugnatam hæresim, sed & in errores ab hæresi, impugnationis ergo deductos, impugnatum hæreticum irrepsisse. Res clarior fiet exemplo. Consueverunt Theologi ad impugnandos Græcos, negantes processionem Spiritus sancti à Filio, contrà eosdem deducere, quòd, si Spiritus sanctus non procederet à Filio, neque distingueretur ab ipso. Græci utique nunquam asseruere Spiritum sanctum non distingui à Filio; sed implicitè hoc absurdum ex eorum præmissis deducitur, quandocunque mordicùs sustinent Spiritum sanctum à Filio non procedere; ex quo patet secundum errorem, licèt explicitè non assertum, consectaneum tamen esse ad primum. A paritate ex dictis, facilè erit comprehendere, quà ratio-

ne aliquis hæreticus, fortè potuerit ab aliquo auctore Catholico, in ejusdem errorum numeratione gravari. Cujus gravaminis aliam causam assignari etiam posse crediderim, nempè inscitiam linguarum, quâ fortè laborarunt aliqui Scriptores de hæresibus, qui ad interpretes, vel relatores hâc de causâ coacti recurrere, ut exteros errores, non nisi ignotâ impugnatoribus linguâ recensitos detegerent, factum est ut relatores, fortè non satìs sinceri, plurâ mendacia venderent, quæ facilè emit, qui interpretibus, & relatoribus se nimis credulum exhibet; facilè vendit, qui veniens ex longinquo, & de peragratis regionibus circà usus, & mores sermonem instituens, cum sciat non posse ità facilè ab auditoribus assertionum suarum sustinere repulsam, intèr narrandum, vera falsis, aut fictis immiscet; se plus vidisse, & audisse, quàm defacto viderit gloriabundus, juxtà tritum adagium: Facile est mentiri, à longè venienti.

Causari nihilominùs non debent hæretici, si fortè alicujus nota erroris, ipsis minùs consideratè tribuitur, quem expresse non asseruerint: qui enim pertinax esse non erubescit in unico tantùm errore circà fidem sustinendo, censetur posse delinquere in omnibus, & certè, præcipuè circa fidem dici potest, quod scriptum est: *Mendax in uno, mendax in omnibus*. Prerogativa veræ fidei consistit in indivisibili, scilicèt in firma & invariabili adhæsione omnibus, & singulis veritatibus, quas docet Ecclesia Catholica: qui ab unâ tantummodo veritate, cum pertinaciâ recedit, est absolutè infidelis; ibique locum habet, quod legitur: *Qui in uno delinquit, factus est omnium reus*.

Interìm in computatione errorum, quos unicuiq; hæretico adscribo, profiteor me deductivè non fuisse locutum, sed ab uno, aut altero auctore, qui de hæreticis scripserunt, hæreticales propositiones hìc reprobatas fuisse decerptas, quorum auctorum indicem, qui scilicèt hæreticorum notitiam, vel quoad vitam, vel quoad errores subministrarunt, statìm infrà exhibendam censui, ut eosdem possit, qui voluerit, consulere, & ut pateat, quantùm in me est, neminem in errorum computatione gravasse.

Omnes propositiones, quæ in hoc opere reprobantur, non sunt absolutè hæreticales; aliquas enim solùm erroneas, temerarias, vel scandolosas reperies; sed utpotè ab hæreticis prolatas, ideò ut pleniùs hæreticorum sensus, mores, animus, indoles innotescerent, hìc inferendas, & reprobandas censui.

Ce-

Ceterùm mei non est instituti in hoc opere propositiones simplicitèr erroneas, quæ ad Theologiam moralem spectant, & ab Ecclesia damnatas configere, cum hanc provinciam jam plures notissimi auctores assumpserint, feliciterque absoluerint, sicuti videre est apud: *Joannem de Cardenas*, *Raymundum Lumbier*, *Emmanuelem de Filguera P. Viva Societatis Jesu*, & plures alios, ad quos in hâc causâ poterit lector recurrere. Plurium etiam hæreticorum notitiam potuissem in hoc opere inserere, illorum maximè, qui intèr Lutheranos & Calvinistas, Reformatos & Protestantes, in viros magni nominis evaserunt, eo quòd Califarum suorum erroneam doctrinam, aut verbo tanquàm ministri, aut scriptis tanquàm Doctores mordicùs sustinuerint: Sed cum nullum novum dogma, quod reprobandum occurreret, proposuisse compererim, silentio prętereundos censui. Quòd si nihilominùs horum hæreticorum notitiam, quoad vitam, studia, & elucubrationes lector desiderat, consulat *Paulum Freherium*, qui in suo opere, tribus voluminibus absoluto, inscripto: *Theatrum virorum eruditione clarorum*, non modicum hæreticorum numerum colligit, vitam perstringit: quos tamen perperam cum viris sanâ eruditione claris, aut etiam Sanctimoniâ clarioribus confundit; præterquamquòd, præfatus auctor hæreticali labe infectus, adulatorio calamo scripsit, cum suorum in hæresi consodalium gesta enunciat. Difficilè sinceritatem patiuntur scripta, quæ adulatio componit; quà propter cautè legendus occurrit.

Hic etiam pręmonere debeo, quòd, cum hæreticus ille solùm debeat nuncupari, qui cum pertinaciâ in sententiâ Romanæ Ecclesiæ contrariâ in materia fidei persistit, pluresq; de quibus hìc fit mentio, ab erroneâ sententiâ resipuerint, suasque erroneas opiniones retractaverint; hujusmodi lapsos, Romanæ Ecclesiæ restitutos, non tanquàm hæreticos fuisse in hoc opere insertos, sed de illis actum, ut eorundem propositiones reprobarem, quas, utpotè à fide Orthodoxà dissonas, Ecclesia Catholica, vel in Conciliis, vel per diplomata Pontificia confixit.

Studui reprobationes subnectere, quæ faciliori negotio possent in obsequium fidei hæreticorum intellectum captivare, & hic fuit præcipuus hujus operis scopus, qui proculdubio primarium esse deberet omnium Ecclesiasticorum studium: si quæ enim intèr cæteras scientias, digna Ecclesiastico viro disciplina, Polemicam Theologiam Ecclesiasticum ordinem poscere, omnium

nium

nium ſaniorum, & ſanctorum virorum ſemper fuit laudatiſſimus ſenſus. Apoſtolicà utique eloquentià diſſerit in hac materià Eminentiſſimus S. R. E. Cardinalis Franciſcus Maria Caſinus, in concione decima, in die Veneris poſt Dominicam quintam Quadrageſimæ, habità in Sacello Apoſtolico Tom. 1.

Noverint Eccleſiaſtici præcipuas ſui muneris partes & officia, ament digna & debita vocationi ſuæ ſtudia, quæ potiſſimùm expetunt die, ac nocte meditari in lege Domini, non Codice Juſtiniani. Paratum vult virum Eccleſiaſticum Princeps Eccleſiæ ad reddendam rationem de eà, quæ eſt in nobis fide; ſed plures invenire eſt ex aſſumptis in ſortem Domini, qui promptiùs reſpondeant de jure Eccleſiaſtico. Decentiùs multò in ore viri Eccleſiaſtici ſacra, quàm ſecularis, canonica quàm civilis litera ſonat.

At quantùm viro Eccleſiaſtico conſonum eſt Theologicum ſtudium, tantùm diſſona eſt in ore ſeculari Theologica tractatio: quod abſurdum noſtro potiſſimùm ęvo invaluit, quo, cum qui ex ſua profeſſione ſolùm habere debent commercium cum Codice Juſtiniani, de jure Euangelico etiam diſputare contendentes, Theologos agere pręſumunt, quando ſolùm in jure civili Cauſidicos eſſe permittitur; dumque alienos fines invadunt, & falcem ſuam in alienam meſſem extendunt, fit, ut neque boni Cauſidici ſint, quod eſſe poſſent, dum agere pręſumunt Theologum, quod eſſe non debent. Quis quæsò, quis unquam conſtituit hujuſmodi viros, judices intèr regnum, & Sacerdotium? ſicut deperimus, quòd, promulgatà cavillationum farragine, agere præſumunt, quibus etiam in cauſis merè civilibus, ſolùm dicere datur, nunquàm verò decidere. Quid mirum, ſi poſtmodùm tales videamus in ſuis ſcriptis ſucco ſanæ doctrinę deſtitui, qui nunquam verò Divinorum ſtudiorum vegetati fuerunt influxu? Experientiâ conſtat in hæreſum deteriora ſemper corruiſſe, quicunque propriæ conditionis, ſtatus, & officii immemores, extrà ſuos limites auſi ſunt progredi. Diſcant Doctores ſeculares intrà limites Codicis Juſtiniani ſe continere, & cum de cauſis Eccleſiaſticis agitur, nequaquàm debere ad ſacra pertractanda os ſuum apponere. Satiùs ipſis, ut tutò valeant incedere, ubi agitur de materia fidei, Apoſtolicum Symbolum profiteri, nec ultra ſapere præſumere, quàm ſuæ profeſſionis conditio valeat permittere.

Quæcumque in hoc opere continentur S. R. E. judicio ſub-

ſubmitto, nunquàm enim ab eà diſſentiam, in cujus ſenſu, cuicumque in æternum vivere felicitèr cupienti, reſtat fidelitèr mori. Credo in Deum unum & Trinum. In Jeſum Chriſtum Redemptorem, in ſancta quatuor Euangelia, in omne Dei verbum ſcriptum, & traditum. Credo unicum eſſe unius veræ Eccleſiæ caput viſibile Romanum Pontificem, in decernendis rebus fidei indefectibilem. Proſcribo omnes propoſitiones ab Eccleſiâ Romanâ proſcriptas, vel proſcribendas. Adjuvet me Deus, ut in hac fide Romano-Catholica, quam profiteor, vivam, & moriar, quod & tibi enixè precor Lector Benevole. Vale.

D. BALTHASAR
À S. PHILIPPO NERIO

Congregationis Monachorum Reformatorum S. Bernardi Ordinis Cisterciensis

ABBAS GENERALIS.

CUM opus, cui titulus: *Lexicon Polemicum* ab Adm. Rev. Patre D. Joanne Sianda, Nostrę Congregationis primo Assistente Generali compositum, duo Theologi ex nostris recognoverint, & in lucem edi posse probaverint, facultatem facimus, ut typis mandetur, si ita iis, ad quos pertinet videbitur.

Datum ex Nostro Sanctę Pudentianæ de Urbe Cęnobio hac die 1. Junii, MDCCXXXIII.

D. Balthasar à S. Philippo Nerio Abbas Generalis.

D. Laurentius à Sancto Clemente, Secretarius.

IMPRIMATUR
Si videbitur Revmo P. Magistro Sac. Palatii Apostolici.
N. Episcop. Bojan. Vicesger.

MAndatis obtemperans Reverendiss. Patris Fr. Joannis Benedicti Zuanelli Ordinis Prædicatorum Sac. Palatii Apostolici Magistri opus evolui, cui titulus: LEXICON POLEMICUM, *in quo potiorum Hæreticorum Vita perstringitur &c.* Res præfixo titulo apprimè respondet, titulusque rei utilitatem præclarè demonstrat. Nos autem meritas Authori gratias quàm ingenuè habemus, cum gravissimos viros, qui eidem argumento insudarunt sequutus, non pauca, nec levia in hoc genere eos adhuc latuisse, fœlici illius studio, perspicuaque indagine doceamur, usque adeo quidem, ut nihil aut ferè errorum, in quos deviæ hominum cogitationes defecerunt, è latebris ipse in clarum lumen non educat. Hinc, & Ecclesiæ non minimum decus, cujus intemerata veritas tot tantisque corruptarum mentium sordibus comparata, castimoniæ suæ, vel invitum ex eis testimonium extorquet: quid enim magis apud homines sui compotes hanc commendare valet, quàm contraria fœdissimarum inventionum turpitudo? Heu, in quot deliria se præcipitem dabit humana præsumptio, ubi semel à regali salutis semità, qua gradiuntur humiles, cœperit declinare. Sed & quænam fuerit Hæreticis singulis vivendi ratio, paucis Auctor perstringit: quo fiet, ut nos eorum miremur vecordiam, quos tales habuisse Magistros non pudet: ac fortasse illos etsi Divini Verbi claritudo ad viam veritatis non revocet, saltem illorum, quos sibi Doctores habent, ignominia remittat. Ut tandem, quod mei muneris est paucis absolvam, meum judicium esto, nihil in subjecto opere inveniri Fidei Christianæ, aut Sanctis moribus non conforme; quin potiùs ad Dei gloriam, & Ecclesiæ decus publica luce donari posse; salvo &c. Ex Conventu Sancti Hadriani de Urbe Regalis, Militarisque Ordinis B. V. Mariæ de Mercede Redemptionis Captivorum, IX. Junii MDCCXXXII.

Fr. Didacus Tellius S. T. M. Sacrar. Congregationum Rituum, & Indicis Consultor. Theologus votans Sac. Congregat. Visitationis Apostolicæ; ac S. Officii Supremæ, & Universal. Inquisitionis Qualificator.

LIterariæ Republicæ summæ utilitati sunt Lexicographorum Opera; ea præsertim, quæ illustrandæ Religioni, qua Christiani, vel etiam Catholici sumus, quoquo modo conducunt. Hujusmodi est hoc POLEMICUM à Reverendiss. P. Abbate D. Joanne Sianda Congregat. S. Bernardi, Ordinis Cisterciensis primo Assistente Generali elucubratum, meoque examini à Reverendiss. P. Joanne Benedicto Zuanelli, Ordinis Prædicatorum S. Palatii Apostolici Magistro commissum. In eo sanè clarissimus Auctor, undique conquisitis non sinè magno labore Hæreticorum etiam recentiorum factis, horum Epitomas contexuit, & suo quæque ordine collocavit. His subnectuntur numerosi eorumdem veritatis hostium errores, qui, pro operis ratione, satis & expedita methodo confutantur: Quo fit ut jure dici possit, & re vera existat opus cum ad eruditionem promovendam comparatum, tum ad fidem omni ex parte confirmandam, & ad mores conformandos aptissimum. Id laboris genus, utpotè Catholicæ Ecclesiæ, per quàm necessarium, laudem omnem meretur, & ad Religiosum virum maximè pertinet. Hinc, ut par est, laudandus auctor verè Orthodoxus, ejusque opus publica luce donandum, quod aliis futurum spero veluti incitamentum in re tam gravi ampliora prodendi. Ita sentio.

Datum Romæ VIII. Kalendas Martias, anni MDCCXXXII.

Ego D. Fridericus de Judice Congregat. Cælestin. Ordinis Sancti Benedicti in Collegio Sancti Eusebii de Urbe Sacræ Theologiæ Lector.

IMPRIMATUR.
Fr. Jo: Benedictus Zuanelli Ord. Præd. Sac. Palat. Apost. Mag.

PRÆPARATIO AD OPUS.

Continens generalia principia, & potiora argumenta, quibus possunt Hæreticorum mentes perstringi, omnesque hæreses reprobari.

UNam tantùm esse posse veram Ecclesiam, & consequenter unam tantùm admitti debere veram fidem, veramque religionem, in cujus sensu cuicunque in æternum vivere felicitèr cupienti, restat fideliter mori, adeò certum est (quidquid blaterent Bifid i,pluresque moderni Anti-Christiani,dicti etiam indifferentes) & rectæ rationi consonum, ut quisquis æquę discretionis lumine illustratur, efficacissimis argumentis, quę hanc veritatem evincunt,cedere teneatur. Semel itaque admisso, quòd una tantùm esse possit vera Ecclesia, in quâ adscripti, ejus scilicèt mandatorum observatores, solummodò salutem valeant obtinere, consequens est, ut quisquis ad æternã patriam anhelat, ad veram Ecclesiam recurrat, & illorum omnium projecta sit salus, qui extrà veram Ecclesiam diem claudunt extremum. Ut ad hanc consequentiam concedendam reducantur hæretici, primò convincendi sunt circà præmissa, unam scilicèt tantùm esse posse veram Ecclesiam, & hanc non aliam esse, quàm Catholicam, Apostolicam, Romanam; quibus probatis præmissis, flat innegabilis hæc consequentia,scilicèt,extrà Ecclesiam Catholicam, Apostolicam, Romanam neminem consequi posse salutem.

Primò itaq; occurit probandum unam tantùm esse posse veram fidem. Verit atem hanc ab omnibus sinè controversia per quindecim secula admissam, impugnare cœperunt quidam Anti-Christiani, ex Lutheri schola progeniti, circà medium seculi decimi sexti, quos sequuntur plures moderni Anti Catholici, asserentes nullatenùs diversas fidei professiones unitati religionis officere, ideoque unumquemque in suâ religione posse salvari, ęquè Titium in religione Calvinistica, quàm Sempronium in religione Lutheranâ, quàm Cajum in religione Catholicâ, quia scilicèt (ut ajunt) Titius, Sempronius & Cajus, quanvis diversę sint religionis professores, omnes tamen in sua religione timore Dei concutiuntur; idem est Deus, qui à Titio Calvinista, à Sempronio Lutherano, à Cajo Catholico, licèt per diversam fidem, diversosque ritus honoratur,ideoque æquè Titius Calvinista, quàm Sempronis Lutheranus, ac Cajus Catholicus locum habent sperandæ salutis; ex quâ positione sequeretur non unam tantùm, sed plures esse posse veras fides, veras religiones, & veras Ecclesias. Incapibile tamen est,quomodò diversæ fides unitati fidei non obstant, & Bifidorum ratiocinatio videtur destruere se ipsam; multiplicitas enim semper contraria fuit unitati, ergo in multiplicitate religionum,unitas religionis nullatenùs

potest salvari, sicut contendunt Bifidi, asserentes duas fides unitati fidei non obstare; duæ enim fides, vel eadem proponunt credibilia, vel diversa: si eadem, non erunt duæ fides, sed una; si diversa, ergo diversæ erunt fides, quæ necessariò unitati fidei obstabunt: ergo per diversas fides falsum est posse pari fide (ut ajunt Bifidi) Deum à Romanis, & Protestantibus honorari; implicat enim diversas fides posse in pari fide convenire. Neque magis dissona videtur à ratione propositio illa, in quâ quis assereret posse homines sinè fide salvari, quàm hæc, in quâ Bifidi sustinent posse homines per diversitatē fidei pervenire ad salutem: diversas enim implicare religiones, ex eo satis constat, quòd in tantùm diversę censentur, quia diversa credibilia, & operabilia proponunt; atqui intèr hæc diversa credibilia, & operabilia à diversis religionibus proposita, plura ex diametro opponuntur, quorum unum principium credibile propositum ab unà religione, repugnat alteri principio ab altera religione proposito; unum operabile ab unà religione imperatum, vetat ex diametro opus ab aliâ religione permissum, constat enim, quòd plura quæ docet fides Catholica, destruunt quæ docet fides Calvinistica, vel Lutherana ergo incapibile est, quâ ratione possint diversę fides subsistere, & nihilominùs (ut ajunt Bifidi, vel moderni Anti-Catholici) pari fide in utraque fide Deus possit honorari. Certè Deus, qui vult ritè coli, non nisi in unica religione potest rectè coli, & si per diversas religiones, quæ sibi invicem repugnant, pariformitèr Deus posset rectè coli, hujusmodi cultus diversus, mutabilitatem in Deo argueret, quæ cum Deo est incompossibilis, perhibente Deo ipso per Prophetam: *Ego Deus, & non mutor*; mutabilitatem, inquàm, in Deo argueret, quatenùs in viro sectâ Lutherano, sibi complaceret Deus in unâ præcepti observantiâ, in homine verò Catholico requireret aliam præcepti observantiam, à priori omninò diversam, imò & cum priori repugnantē. Res manifestior fiat exemplo. Si subsisteret (ut contendunt Bifidi) religio Catholica unâ simul & Calvinistica, jam verificarentur propositiones contradictoriæ: docet siquidem religio Catholica Sanctos esse honorandos, vetat religio Calvinistica, præcipiente Calvino lib. 4. Institut. Sanctos non esse honorandos; quomodò his datis principiis, poterunt sustinere Bifidi, diversas fides nullo modo veritati religionis officere, & Deum pari fide à Calvinistis, & Catholicis honorari, quando idem honor, qui in unà religione præcipitur, in alia prohibetur? Jam Deus odio haberet à Catholico, quod acceptaret in Calvinista, & è converso; sicque manifestè constat deduci, Deum fore mutationi obnoxium, quando plures possent subsistere diversę fides, ut perperam Bifidi sustinere contendunt. Ex hactenùs dictis satis constat unam tantùm esse posse, & dari veram fidem, ideoque unam tantùm esse posse veram Ecclesiam, in cujus sensu cuicunque felicitèr vivere in æternum cupienti, necessariò restat fidelitèr mori.

Hanc unam, & veram Ecclesiam esse solam Ecclesiam Catholicam Apostolicam Romanam, quæ est altera ex præmissis adstruenda, ut postmodùm deducantur hæretici ad admittendam propositam consequentiam, scilicèt extrà Ecclesiam Romanam neminem consequi posse salutem, manifestè probant testimonia Scripturæ, cui cum se satis non credant Calvinistæ, Lutherani, & cæteri omnes hæretici, ideò contrà ipsos argumenta à ratione deducta prosequimur. Et quidem, dato quòd una tantùm esse possit vera religio, ut probant hactenùs dicta, hæc utique alia esse nequit, nisi religio Catholico-Romana, aut una ex hæreticis: Si una ex hæreticis, vel Lutherana, vel Calviniana, vel alia ex similibus, at nulla ex posterioribus esse potest, cæterùm dicendum foret usque

ad Lutheri, vel Calvini, aut hujusmodi nebulonum tempora nullam fuisse veram religionem, per cujus observantiam potuisset homo salvari. Quòd si dicas religionẽ Lutheri, aut Calvini veram esse promulgatam à Christo, & Apostolis, ergo jam una, aut altera ex duabus erit falsa religio, cum una tantùm vera esse possit; nihilominùs utriusque religionis falsitas ex multiplicatis argumẽtis evincitur. Primò, quia omnium religionum principia (unâ excepta Romanâ) pugnant vel in toto, vel in parte cum sensu sacræ Scripturæ, cum sanctis traditionibus, & cum sanctis Patribus; imò, quod evidens est argumentum insubsistentiæ religionis omnium Novatorum, pugnant in materia fidei Lutherani cum Lutheranis, Calvinistæ cum Calvinistis, Melancthonici cum Melancthonicis, Sacramentarii cum Sacramentariis, Anabaptistæ cum Anabaptistis, Trinitarii cum Trinitariis, quod evidenter demonstrat eruditissimus Coccius lib. 8. de signis Ecclesiæ, ad quem lectorem remittimus: ergo esse nequeunt veræ religiones, quę adeò intèr se diffident, & jam per secula nondùm invenerunt modum conveniendi in eadem fidei formula, imò hactenus mutuis scriptis se se damnarunt, quorum scripta recenset loco citato prælaudatus Coccius. Quòd si consensus in materia fidei unum est ex distinctivis verę Ecclesiæ, cum hoc consensu careant Lutherani, Calvinistæ, & cæteri omnes Novatores, perspicuum est apud ipsos veram non subsistere Ecclesiam; omne enim regnum in se ipsum divisum desolatur. Multitudinis credentium in Domino, illorum scilicèt, qui sunt intrà gremium verę Ecclesiæ, esse debet in mysteriis fidei credendis cor unum, & anima una; quapropter D. Paulus, cui satis perspecta erat hæc veritas, prima ad Cor. obsecrat fratres per nomen D. N. Jesu Christi id ipsum dicere omnes, ut non sint in ipsis schismata, sint autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientiâ: quia Deus non est Deus dissensionis, sed Deus pacis; omnes verè credentes unum sunt in Christo Jesu teste Apostolo ad Galat. 3. 28. ideò ad Ephesios 4. sic scribit: *Soliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum Baptisma, unus Deus, & Pater omnium.* Quomodò autem de hâc unitate gloriari valeant hæretici, intèr quos tot constat in materia religionis esse dissidia? quomodò itaque apud hæreticos subsistere poterit vera religio, si tot intèr illos patitur scissiones? Certè hæretici, ut ait Justinus quæst. 4. ad Orthodoxos: *Fidem Catholicam, dum sibi adversantur, affirmant.* Non nisi adultera esse potest fides, & religio intèr illos, intèr quos diversitas doctrinæ invenitur. Mentior, si non etiam à regulis suis variant intèr se hæretici, dum unusquisque illorum proindè suo arbitrio modulatur, quæ accepit, quemadmodùm de suo arbitrio ea composuit ille, qui tradidit. Verà Ecclesia Domini luce perfusa, per orbem totum radios suos porrigit, unum tamen lumen est, quod ubique diffunditur, nec unitas doctrinæ separatur. Non alitèr cum hæreticis pugnat Christus, quàm mixto intèr eos spiritu vertiginis, & dissensionis, qui spiritus vertiginis, & dissensionis cum adeò divexet Novatores, perspicuum est apud ipsos veram non inveniri Ecclesiam. Hoc ulteriùs probatur à Sanctimonia, quæ in verâ Ecclesiâ debet florescere, quâ omnes hæreticorum Ecclesiæ sunt destitutę, sivè consideretur Institutorũ opprobriosissima vita, sivè plurium dogmatum quæ ab hęreticis profitentur, infamia: ubi è conversò sanctitatem, & unitatem doctrinæ, quam proponit suis Fidelibus Ecclesia Catholico-Romana, proclamant ipsi hæretici, qui ejusdem Romanæ Ecclesiæ sanctitatem, non potuerunt aliquandò non commendare, sicut eorundem hæreticorum scripta percurrenti patebit.

Ex hoc aliud eruitur argumentum,ad probandam unam veram Ecclesiam esse Apostolico-Romanam, in quà ab ejus exordio semper floruit sanctitas, non modò in puritate doctrinæ, sed in pluribus Ecclesiæ membris, scilicèt viris, & mulieribus, qui sanctitate floruerunt, quam nobis Deus per miracula patefecit; vitæ enim, morumque sanctimoniam, & miraculorum gratiam,esse certum Orthodoxæ Ecclesiæ signum, non est qui hactenus non asseruerit;siquidem domum Dei decet sanctitudo in longitudinem dierum. Videatur hìc quid de sanctitatis studio, cui semper addicti fuerunt Ortodoxi, scripserint Magdeburgenses Cent.7. cap.7.ubi è converso nullam intèr Novatores apparere sanctimoniæ umbram, imò magis, ac magis intèr illorum sequaces invalescere impietatem, perhibent disertis verbis ipsimet hæretici: sic Martinus Lutherus in Postillâ Dominicæ primę Adventus, in concionibus convivalibus: sic Philippus Melanchon ad cap.6.Matth.:sic Brentius ad cap.3. Matth.: sic Musculus Dominicâ primâ Adventus, sic Joannes Wigandus libro de bonis, & malis Germaniæ, sic Gaspar Hedio epistolâ ad Melancthonem: sic Jacobus Andreæ concione 4. ad cap.21.Lucę: sic Calvinus concione decimâ in Epistolam ad Ephes.: sic demùm,ut alios perplures omittam, Paulus Eberu in Epistolam ad Corinth. qui postquàm suæ Synagogæ mala deploravit, his verbis concludit: *Quæ mala, cum quisque propriis oculis intuetur, meritò dubitat, an noster Euangelicus cætus sit Ecclesia, in quâ tot sunt schismata & dissidia, in quâ tot, & tam enormia vitia conspiciuntur*. Certè non nisi perversi esse possunt homines, qui doctrinam sequuntur, quam ipsi Hæresiarchę se à diabolo totius perversitatis fonte, accepisse fatentur. Non nè hoc est, quod de se, intèr alios fatetur Lutherus libro de Missà angulari, ubi se diabolum præceptorem habuisse sæpè repetit? Proh stultitia hominum! qui diaboli documenta amplectuntur, cujus facti sequaces, quomodò non animadvertant se in tenebris ambulare, & extrà verę Ecclesiæ gremium circuire, usque dum cum diabolo præceptore detrudantur in inferis, ut ibi cum magistro suo in ęternum habeant miseram societatem.

Unum, in quo potissimùm offendunt hæretici, & ad meliorem frugem proindè non reducuntur,hoc est, quòd juxtà captum suum intelligunt sacram Scripturam, quam falsis, & multiloquis versionibus depravant, quod utique non contingeret, si Scripturam in suo sensu acciperent. Hanc esse petram scandali,profitentur ipsimet hæretici, improbantes tot sacræ Scripturæ versiones, ab ipsis hæreticis pro eorum placito promulgatas. Audiatur Lutherus, qui etiam versionem sacræ Scripturæ protulit, deteriora sequens, licèt meliora videret, & probaret: in commentario de novissimis verbis Davidis, ad rem sic scribit: *Omninò melius esset retinere illam hactenus receptam, & usitatam versionem Bibliorum, quàm tot novas cumulari, quibus nihil proficitur, nisi quòd dissimilitudo, & discrepantia lectionum memoriam legentium turbat, & studium remoratur, ac in multis locis incertiorem, quàm fuerat, demittit*. Ex hac multiplici sacræ Scripturæ versione, & interpretatione ab hæreticis factâ, fit ut intèr eos tot sint sensuum, & sententiarum in materiâ fidei discrepantię, quod contingere nequit in Christianâ Republicâ, quæ unà tantùm utitur vulgatâ versione, quæ jam à multis seculis in Ecclesiâ viget, & communi Christianorum consensu est recepta; quapropter benè hic consonat illud Gen.11. 1. *Ecce unus est populus, & unum labium omnibus*, quia omnes pendent ab ore Pontificis, in quo verum spiritum sacrę Scripturæ interpretativum est reperire; quod & pro bono regimine est necessarium: nam si unicuique pro libito liceret sac. Scripturam interpretari; in materiâ fidei tot essent sententiæ,

quot

quot capita; una autem esse debet omnium fides, ergo & unus tantùm esse debet, qui potestatem habeat promulgandi, & approbandi verum sac. Scripturarum sensum, quo procul dubio carent omnes hæretici, ut ipsimet fatentur, suas vicissim improbantes versiones, & explanationes; scimus enim versionem Lutheri damnasse Tigurinos, versionem Oliandri damnant Munsterici, versionem Bezæ exprobrat Castalio, versionem Castalionis improbat Beza. Qua ratione itaque subsistere poterit hæreticorum doctrina, quæ in versionibus, quas ipsi hæretici vicissim improbant, potiorem habet subsistentiam? Nonnè melius est se credere versioni, quam à tot seculis exhibet nobis Romana Ecclesia, cui irrefragibilitèr adhęserunt tot Sanctissimi, & doctissimi viri, etiam literarum scientia incomparabilitèr Luthero, Calvino, Beza, cæterisq; sectariis excellentiores, quàm istorum nebulonum expositionibus, tam variis, tam multis, tam defectis, toties refectis acquiescere? Quo fundamento, quà ratione ducti, judicet lector, eos habere potuisse sensum interpretativum sacræ Scripturæ, qui Scripturam sacram, & sacra omnia profanarunt, qui adeò carnalitèr & impiè vixerunt, sicut ex eorum gestis est reperire? Profectò mirum est, quomodò tot convicti rationibus, in sua obstinatione obdurentur hæretici, & non reducantur ad Ecclesiam militantem, quæ cum visibilis, & conspicua sit, non potest non esse perspecta. Ecclesiam Christi militantem, quæ Romana est & Apostolica, esse visibilem, negant plures hæretici, intèr quos Calvinus lib. 4. Instit. c. 1. parag. 2. Nihilominùs patet quòd non potest non esse visibilis Ecclesia, in quà Spiritus sanctus constituit ad illius regimen visibiles superiores, nempè Episcopos, cujus oves, licèt ab interna fide dignosci non valeant, per externam tamen professionem manifestantur. Ultrò cōcedunt etiam plures hæretici Ecclesiam veram esse visibilem, quæ consistit in cœtu visibili amplectentium incorruptā Euangelii doctrinam, iisdemque participantium Sacramentis sub uno primario capite totius Ecclesiæ Pastore. Debet utique esse visibilis Ecclesia, quæ debet patere omnibus gentibus, ut si velint, possint intrare; secùs, si esset invisibilis, sufficientèr provisum non esset omnium saluti. Posito ergo. quòd vera Ecclesia una tantùm esse possit, ut jam superiùs ostendimus, quòd vera Ecclesia sit visibilis, sequitur quòd vera Christi Ecclesia sit sola Ecclesia Romana, quia cum vera Ecclesia sit infallibilis, & non possit deficere, & de sola Ecclesia Romana hoc possit subsistentèr asseri, quòd nunquam defecerit; consequens est ut vera Christi Ecclesia sit Ecclesia Romana, quandoquidem scimus omnes alias Ecclesias vel defecisse, vel multas esse passas scissiones in doctrinâ propositâ. Certè, non nisi temerè negare poterunt Lutheri, & Calvini sectatores, utriusque doctrinam in varias abiisse sectas, sibi invicem toto cælo oppositas, quod procul dubio afferere haud quaquam poterunt de doctrina, quam Ecclesia Romana profitetur, quæ semper eadem illibata servata est per tot secula intèr tot Christifideles, licèt morum, & locorum distantiâ intèr se dissitos, in unius tamen, & ejusdem doctrinæ professione semper concordes. Hoc credunt Itali, quod & Galli, quod & Hispani, quod & reliqui omnes Orthodoxi; ubi non modò in eadem Provincia, sed & in eadem domo intèr Novatores reprerire est in materiâ fidei patrem à filio, maritum ab uxore, uxorem à servis dissidentes: ex quibus juvat deducere, quòd sola Romana Ecclesia est vera, & unica Christi Ecclesia; unica utique si vera, cum unicā esse debere veram Ecclesiam, supra jam satis probaverimus. Quòd autem sit vera, evincit unitas doctrinæ in Pontificiâ Ecclesiâ semper servata. Probant Rmi Dñi Adrianus, & Petrus de Walemburch Episcopi nunquam satis commendati in tractatu de Controversiis fidei: com-

probat miraculorum gratia, quam habet sola Ecclesia Orthodoxa, quę miracula utique negari non possunt, cum de pluribus patratis adhuc nunc vigeant visibilia monumenta; multa etiam miracula nostro ævo contigisse probant, qui adhuc superstites sunt plures oculati testes, qui eadem conspexerunt; ubi è converso nè unum quidem miraculum narrare possunt hæretici, quod in eorum Ecclesiæ gratiam contigerit; nisi fortè Calvini miraculum proferre velint, qui cum benè esset conscius in verâ Ecclesiâ miracula fieri, quandoquidem legimus Marci 16. 17. *Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur: in nomine meo dæmonia eiicient &c.* ut hâc prerogativâ Ecclesiam suam non carere ostenderet, quendam virum nomine Brulleum Ostunum uxoratum, sed valdè pauperem convenit, sufficientemque pecuniam Calvinus Brulleo daturum promisit, quâ à paupertatis incommodis, unà cum uxore sublevaretur, dummodò se in lecto decumbentem gravitèr infirmum, & paulò post mortuum Brulleus simularet; dum interim admonitus Calvinus, quasi facti ignarus, domum Brullei accederet, quasi precaturus Deum, ut in testimonium veræ religionis, quam se prædicare asserebat, decumbentem mortuum suscitaret, & ad ejus vocem, Brulleus ficti miraculi conscius, tanquàm mortuus expergisceretur, factumque est: Brulleus se gravitèr infirmum, & paulò post mortuum simulat, uxor facti conscia fictè ejulat consortis decessum, accersitur Calvinus cum aliis sectatoribus, quibus, tanquàm Calissa magnus reformatę religionis, semper erat stipatus, precaturus Deum procumbit in genua, preces effundit, Brullei manum apprehendit, cui in Dei nomine surgere præcipit, sed frustrà; nam qui se propter pecuniam mortuum simulaverat, justo Dei judicio cum Calvini, sectatorumq; confusione, verè mortuus inventus est; quod ut apprehendit uxor defuncti, pacti conscia in Calvinum invehitur, rem totam adstantibus manifestat, ad quæ confusus Calvinus abscedit, mulierem propter dolorem mortis sui sponsi tanquàm phreneticam loqui, & compassione dignam esse asserit, quam interim ab urbe discedere coegit, quę sicut nihil minùs erat, quàm mente capta, quòad vixit non destitit rem totam quibuscumque, sicut de facto se gesserat, promulgare. Hæc habet Bolserus in vitâ Calvini cap. 13. Nulla ergo miracula in Ecclesiis hæreticorum, quæ meritò Ecclesiæ malignantium possunt nuncupari, hactenus patrata sunt; ergo non potest esse vera Ecclesia, in quâ hactenùs defecit miraculorum gratia, quę adeò abundat in Ecclesiâ Orthodoxâ, ut, velint nolint, teneantur hæretici confiteri solam Romanam Ecclesiam esse unicam & veram, in cujus gremio potest homo consequi salutem.

Sed nihilominùs hæretici adhuc pertinaces in suâ opinione persistunt, undè hoc? Vel certi sunt suam Ecclesiam esse veram, & Pontificiam falsam, vel non. Si primum, quæro undè hoc certè sciant, à quibus hoc ipsis revelatum jactent, quod tot prætererit Sanctos, effugerit sapientes, qui semper hæreticorum conventicula detestati sunt, in quibus nullum ex signis veræ Ecclesiæ est reperire; habent siquidem hæretici mutilatam Scripturam, & depravatam doctrinam, quæ in varias abiit scissiones, Sacramenta intèr ipsos non sunt omnia recepta, regimen est confusum, membra sunt sinè capite, miraculorum gratia non invenitur, quibus omnibus signis, quantùm carent Synagogę hæreticorum, tantùm abundat Ecclesia Pontificia, quæ proinde unica tantùm, & vera esse perhibetur.

Vera Ecclesia illa est, (ut concedunt ipsi hæretici) quæ à Christo est fundata, ab Apostolis propagata, successivè in membris dilatata, & nunquam ab unitate doctrinæ Apostolicæ defecit; hoc posito, quâ fronte sustinere poterunt hæretici suam esse ve-

ram Ecclesiam, quæ in tot doctrinæ suæ capitibus Apostolicam doctrinam oppugnat. Ecclesia à sui institutione debet semper fuisse visibilis; quapropter quæro, quibus in membris antequàm Hæresiarchæ sua proferrēt dogmata, hæreticorum Ecclesia esset visibilis? Quòd si hæreticorum Ecclesia vera est, aliquando tamen fuit, cum non fuit visibilis, scilicet antè suorum Hæresiarcharum adventum; ergo si aliquando fuit, cum non fuit visibilis, nunquam vera Ecclesia fuit, quia vera Ecclesia à suis primordiis semper debet permansisse visibilis, ut omnibus ad eam semper pateat accessus. Vera Ecclesia nunquam potest errare, cæterùm quomodò vera, quæ errori esse potest obnoxia? sed Ecclesiæ hæreticorum erraverunt, quandoquidem plura docuerunt contra Dei verbum, tam scriptum, quàm traditum, ut ex hujus operis decursu patebit in hæreticalium propositionum, reprobatione, ergo si erraverunt, non potest inter hæreticos vera reperiri Ecclesia, quę cum necessariò debeat habere unum visibile caput, quod præsideat ad dirimendas controversias, quæ oriri possunt in materia fidei, & ad promulgandas leges, quæ expediunt juxta temporis congruentias pro religionis manutenentiâ, & incremento, & hoc visibile caput solùm habeat Ecclesia Catholicorum, sequitur hanc solam, & non aliam esse veram, & unicam Ecclesiam. Quòd autem necessarium sit unum caput visibile in Ecclesiâ, suadet ipsamet ratio: nam si unum non esset in Ecclesia caput supremum, plures essent in potestate æquales, cum verò difficile sit plures in eâdem sententiâ convenire, maximè ubi agitur de diremptione controversiarum, sequeretur, quòd nunquam posset servari in Ecclesia unitas fidei, quandocunque diversi in potestate æquales in concurrentibus controversiis dirimendis diversa sentirent, in variasq; sententias abirent, quod incongruum quotidie oritur inter hæreticos, qui cum non habeant unum visibile caput, vicissim dissident in materia religionis, & sinè certa lege vagantur. Hoc visibile caput esse Romanum Pontificem D. Petri successorem, evincunt rationes contra Armenos, Hussitas, Jacobum Præpositi, Joannem Jandunum, & Joannem Westphalum hujus veritatis impugnatores adducendæ. Quidquid contra hanc veritatem effutiant hæretici, nihil evincunt, omnes siquidem eorum cavillationes facili negotio ab omnibus Theologis enodantur. Primatum Romani Pontificis evincunt appellationes, quæ ex toto Orbe in materiâ religionis semper ad Romanam Sedem habuere recursum, non modò ab Ecclesiâ Occidentali, sed etiam ab Orientali, tunc maximè cum magis florere videbatur; omniaque Concilia cum auctoritate Romani Pontificis congregata, ab eodem decretorum suorum confirmationem susceperunt. Necessitas supremi judicis in causâ fidei, hinc manifestè deducitur, quòd dempto hoc supremo judice semper invalescerent lites; sic contingit inter Lutheranos, & Calvinistas, qui jam à tot annis inter se litigant de Baptismo, de Prædestinatione, & de Eucharistia, neque hactenùs potuerunt in uno sensu convenire, quia controversiarum judicem admittunt solam Scripturam, non autem visibile caput Ecclesiæ; sed si sola Scriptura esset judex controversiarum, quarè ab auctoritate Scripturæ hactenùs non potuerunt in pace componi? Manifestum est Scripturam quoad verum, & legitimum sensum sæpè esse obscuram, ideoque non posse causas in fidei materiâ semper decidere: cęterùm Scriptura ipsa pars esset, & judex; & cum judex debeat ita clarè sententiam proferre, ut quid juris sit, manifestè controvertentes partes intelligant, ideò Christus supremum judicem constituit, cui & spiritum interpretativum Scripturæ dedit, nempe suum Vicarium Romanum Pontificem, aut Ecclesiam, approbante Romano Pontifice, in Conciliis congregatam. Et hinc magis constat solam Scripturam

esse non posse judicem in causis fidei, cum multi sint articuli fidei, de quibus nulla fit mentio In Scriptura: V. G. an septenarius sit numerus Sacramentorum: licèt enim septem esse signa sensibilia à Christo instituta ad conferendam gratiam colligatur ex sac. Scriptura, nullibi tamen Scriptura de septenario numero Sacramentorum sermonem instituit; sicuti nullibi Scriptura dicit librum V. G. Tobiæ esse canonicum, quapropter ad has controversias dirimendas necesse fuit pro bono Christianæ Reipublicæ regimine, quòd Christus, unũ supremũ, & visibile caput cõstitueret, eò magis quòd in veteri Testamento, teste Josepho lib. 2. contrà Appionem, non Scriptura, sed Pontifex pro judice cognoscebatur. Quod manifestè etiam colligitur Deuter. 17. 8. & lib. 2. Paralip. 19. 4. ex quo loco patet Pontificem fuisse Præsidem, seu caput Concilii Seniorum, mandante Domino Deuter. 17. 12. sub pœna mortis, ut omnes acquiescerent sententiæ Pontificis: ex quo infertur Pontificem in causis decidendis falli haudquaquam potuisse. Eandem ergo gratiam infallibilitatis à Deo Pontifici in lege gratiæ concessam, qua pollebant Pontifices in lege scriptâ, nemo poterit impunè negare; quo stabilito principio facile erit omnes controversias in materiâ religionis dirimere, cum manifestè deducatur in omnibus, quæ ad religionem pertinent, nobis illi sententiæ acquiescendum, quam legitimus, & supremus Ecclesiæ judex Christi Vicarius Romanus Pontifex amplectendam deffinit.

Ut autem clariùs pateat qualiter omnis doctrina hæreticalis, à quibuscunque hæreticis promulgata, nullam habeat subsistentiam, sufficit investigare quo jure, & quo titulo probare possint hæretici sanam esse, & veram doctrinam, quam prædicarũt. Certum est quòd quisquis ministerio Ecclesiastico, quale est illud prædicationis verbi Dei, uti legitimè in Ecclesia contendit, suam vocationem ad ministerium, & missionem ad prædicandum probare debet à Deo vel ordinario, vel extraordinario jure sibi fuisse concessam: *Quomodo enim prædicabunt, nisi mittantur?* ait Apostolus ad Rom. 4. 11. omnes enim qui prædicationis munus assumunt, & à Deo missi non sunt ad prædicandum, ex illis utique sunt, qui non intrant per ostium in ovile ovium, sed ascendunt aliundè, & consequenter fures sunt, atque latrones: hoc posito, certum est hæreticos, qui erroneam doctrinam promulgarunt, nec ordinario, nec extraordinario jure à Deo fuisse electos, & missos ad prædicandum. Non ordinario, quia plures eorum ex suo beneplacito, sinè debitâ ordinatione, invitisque Superioribus, Pontifice, scilicet, & Episcopis, prædicationis munus sibi assumpserunt. Legitur autem ad Heb. 5. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Qui ergo sunt hujusmodi, legitimam non potuerunt promulgare doctrinam, quia sinè debitâ ordinatione, sinè titulo, sinè jure, absque missione, prædicationis munus sibi usurparunt. Licèt autem de pluribus Hæresiarchis constet fuisse legitimè in verâ Ecclesiâ ordinatos Ministros, hinc nihilominus non potest evinci legitimam promulgasse doctrinam; nam qui legitimè ordinatur in Ecclesiâ, potestatem accipit quidem ab Ecclesiâ prædicandi, sed prædicandi verbum Dei, non verbum diaboli; prædicandi sanam doctrinam sacræ Scripturæ sacrisque Canonibus conformem, non oppugnantem; quin imò, qui auctoritate, quam in ministerio, ad quod fuit assumptus accepit, abutitur, jus ministrandi amittit: sed hæretici promulgarunt doctrinam verbo Dei repugnantem, ergo perspicuum est hæreticos, licèt legitimè ordinatos, legitimè tanquam ordinariè vocatos non prædicasse, quia ordinariè vocatus, vocatur ad promulgandam doctrinam Euangelicam, non Euangelio contrariam. Adde, quòd omnes hæretici, qui in Ecclesia fuerunt ordinati, statim ac suas novas erexerunt Synagogas,

pro-

professi sunt Ecclesiam Romanam non esse veram Ecclesiam; ergo per hoc quòd fuerint in Ecclesiâ Romanâ ordinati, neque hinc probare possunt legitimè fuisse ad ministerium vocatos; ex quo sequitur nullo titulo probari posse doctrinam ab hæreticis promulgatam esse posse veram, sanam, catholicam, ac subsistentem. Neque demùm evinci potest prædicationem ab hæreticis factam fuisse legitimam, eo quòd extraordinariè vocati fuerint à Deo ad ministerium prędicationis; omnis enim extraordinaria vocatio fuit à Deo confirmata miraculis; cum autem nunquam contigerit aliquem hæreticorum vel unum patrasse miraculum, satis perspicuum est neminem hæreticorum, neque extraordinariè fuisse à Deo vocatum. Argumenta hactenus exposita, utique deberent sufficere ad captivandum quemcunque intellectum in obsequium verę fidei. Cæterùm ut loquar cum eruditissimo Pico Mirandulano. *Magna insania est Euangelio non credere, cujus veritatem sanguis Martyrum clamat, Apostolicæ resonant voces, prodigia probant, ratio confirmat, elementa loquuntur, & dæmones confitentur.* Quid sibi tutiùs revelatum jactant hæretici, quod tot pręterierit sanctos Doctores, Confessores, Martyres, Reges, & populos, tot effugerit sapientes. Illud est evidenter evidentiâ morali credibile, quod jam per tot secula multitudo copiosissima Doctorum, Sanctorum, Martyrum, Cōfessorum, Regum, principum, & populorum credidit. Aut superbia, aut insania est, non acquiescere sensui multitudinis credentiū, omni exceptione majorum; qui enim diversam amplectitur fidem ab illa, quam multitudo sapientum profitetur, vel se plus scire, quàm sapiat multitudo sapientum credit, & superbia est, vel se minùs sapere cognoscit, & non credere cum multitudine sapientum, stultitia est. Quis rationabiliter asserere audeat Lutherum, Calvinum, aliosque Hæresiarchas doctiores fuisse omnibus Catholico-Romanę Ecclesiæ doctoribus? Quis ergo rationabiliter pręferre valeat hæreticorum dogmata, sensibus Sanctorum Patrum, qui in unâ, & eâdem fide semper conformes sensus habuerunt? Nonne jure meritò adscriberetur vesaniæ, si quis totâ anxietate animi, aliquem intendens finem, & facile, tutumque medium suppeteret ad intentum finem obtinendum, mentem suam deindè dilaniaret ad aliud medium excogitandum, pro finis anxiè prætensi consecutione, quo adhibito dubius evaderet exitus? Sic proculdubio res se habet in subjectâ materiâ, cum quis Orthodoxâ fide neglectâ, religiones alias profitetur ad obtinendam æternam salutem. Ad æternam salutem, nemo est (solis Atheis, & Epicureis exceptis) qui toto desiderio non aspiret. Professores fidei Catholicę esse in viâ æternæ salutis, concedent omnes hæretici; potissimùm Lutherani, & Calvinistæ: è converso hoc negant Lutherani de Calvinistis, Calvinistæ de Lutheranis, sic vicissim de aliis quibuscunque sectis discurrendo, quæ extra suam respectivè Synagogam (unâ excepta Romanâ Ecclesiâ) negant posse ad salutem æternam perveniri; ergo de certitudine solâ morali discurrendo, tutius est ad æternam salutem, Catholicam religionem, cęteris omnibus post habitis, profiteri, in quâ posse salutem consequi, ferè omnes aliæ sectæ concedunt, quàm alias religiones inquirere. Vesania igitur est in tanto negotio, tutum medium fidei Orthodoxæ relinquere, & mentem dilaniare in alterius religionis professione, in quâ indubium est, unumquenque dubium vivere de fine salutis obtinendo. Urget adhuc ulteriùs argumentum. Dictat prudentia in concursu duarum opinionum, illam esse probabiliorem, quæ plures habet sectatores, & à majori temporis vetustate semper fuit successivè probata: Hâc duplici prærogativâ, super omnem aliam religionem excellere Catholicam fidem, nemo est qui possit impunè negare: tutius ergo est ad salutem obtinen-

nen-

nendam, Catholicam fidem, etiam naturaliter ratiocinando, profiteri, in quâ ipsi hæretici concedunt primitivę Ecclesiæ professores salutem consecutos, quod & plura miracula comprobarunt; ubi è converso, ne unum quidem vel Lutheranum, vel Calvinistam salutem assecutum, possumus vel levi argumento reperire. Plura adhuc, & efficacissima credibilitatis momenta verbo *Atheistę*, *Gentiles*, *Deistę*, *Politheistę*, *Protestantes*, ad perstringendas induratas hæreticorum cervices, adducentur, per quæ deberent emolliri, & in obsequium verę fidei captivari; quanquam, cuicumque in hac materia pauca non sufficiunt, plura nec proderunt.

INDEX AUCTORUM,

QUI HÆRETICORUM NOTITIAM,

Vel quoad Vitam, vel quoad Errores subministrarunt.

LE-

LEXICON
POLEMICUM

In quo potiorum Hæreticorum vita perſtringitur: præcipuæ hæreſes colliguntur, & reprobantur.

Numerus Imperialis, qui Hæretico præficitur, ſeculum in quo hæreſis invaluit deſignat, litera R quæ propoſitiones hæreticales immediatè ſubſequitur, ſtat pro verbo Reprobatur.

XII. BBAILARDUS. *Sol erat in Galliis, quem Mundus Homerum clamabat: ſciens quidquid fuit ulli ſcibile, vicit Artifices, artes abſque docente docens*. Fragmenta ſunt hæc Epitaphii; quod à Petro venerabili Abbate Cluniacenſi ad tumulum Abbailardi inſcriptum creditur: quoad literarum peritiam ſpectat, ab omnibus commendatus Abbailardus, plures habuit Pariſiis Auditores, ubi fuit Magiſter nuncupatus, inter quos magni nominis fuit Arnaldus de Brixia, qui ſecutus Magiſtrum errantem (plures ſiquidem docuerat Abbailardus errores, quos recenſet ejus Impugnator S. Bernardus epiſt. 188.) renuit eumdem ſequi pœnitentem, ſed majori pertinaciâ diſſeminavit Arnaldus errores, quàm Abbailardus eorumdem retractator docuerit: hinc factum eſt, ut Arnaldiſtæ, quotquot Abbailardi profitebantur errores, nuncuparentur: Abbailardus itaque, nomine Petrus, genere Nobilis, natione Gallus, propè Nantes, à patre nomine Berengarius, & matre Luciâ nuncupatâ progenitus ſub erudito Præceptore Pariſiis, Guillelmo dicto, in Philoſophicis ſcientiis multùm profecit, quas Præceptore ipſo feliciùs docuit: Ezechielis Prophetias explanavit, publicaſque lectiones ſuper Sacram Scripturam Pariſiis ſummâ Auditorum admiratione habuit, ubi Heloiſſæ, Fulberti Canonici Pariſienſis neptis, amore captus, cum eadem matrimonium contraxit, à qua & filium ſuſcepit, ſed eadem conſentiente, & in Monialium Monaſterio, inter quas educata fuerat, ſuſceptâ, Abbailardus in Abbatia S. Dionyſii, religioſum habitum induit: ubi ſcripſit ſupra Trinitatis myſterium; hinc occaſionem nacti ejus Antagoniſtæ, eumdem de hæreſi infectum ſugillarunt; quapropter Sveſſione, ab Archiepiſcopo Rhemenſi Concilio congregato, Abbailardi liber de Trinitate, igni traditus fuit, & à Monaſterio S. Dionyſii expulſus, Monaſticam vitam in ſolitudine inſtituit, ubi domicilio cui

nomen Paracletus, extructo, affluentibus ad hanc solitudinem undequaque Auditoribus, ut sub Magistro magni nominis Abbailardo Theologicas ediscerent facultates, brevi Paracleti domicilium ampliatum est, quod Heloissæ, ab Abbailardo alibi posthac se recipiente oblatum, insigne postmodum Monasterium Virginum fuit; confirmante Innocentio Secundo hujus Monasterii institutione, in quo cum Sanctimoniæ laude Heloissa præfuit, quæ exinde nonnisi per epistolas, cum Abbailardo commercium habuit, in quibus se invicem ad currendam Religiosæ perfectionis viam hortabantur; sed iterùm accusatus de hæresi Abbailardus, in Concilio Senonensi ad hoc congregato, cui unà cum Ludovico Septimo Rege Galliæ interfuit S. Bernardus, Abbailardi scripta combusta fuerunt. Resipuit Abbailardus, & à Petro venerabili Abbate Cluniacensi, in Monasterio S. Dionysii receptus, ibidem nonnisi religiosæ perfectionis studio vacans, continuis macerationibus, & indefesso studio extenuatus, anno 1142. ætatis suæ 63. pœnitens obdormivit in Domino, & in Monasterio Paracleto, rogante Heloissa ejus uxore, locum sepulturæ obtinuit; hic ejus non recensentur errores, opportuniùs reprobandi verbo *Arnaldus*, qui eosdem disseminavit; unum verò hic expedit reprobare, quem fortè Arnaldus non est amplexatus, cum siquidem non invenio à Concilio Lateranensi 2. relatum, in quo Arnaldi errores fuerunt proscripti, à Divo Bernardo Tractatu de erroribus Abbailardi expresse confutati.

1. Dixit, quod Spiritus Sanctus est Anima Mundi. Reprobatur ex sacris paginis, ubi Spiritus Sanctus, unus cum Patre, & Filio Deus esse perhibetur: tum quia si esset Anima Mundi, esset forma, esset Mundi limitibus inclusus, quo supposito, Spiritus Sanctus non esset immensus, infinitus, nec esset Deus. Nec valet objicere Spiritum Sanctum in sacris paginis dici vivificantem; non enim est vivificans per informationem, sed per assistentiam, quod particulariter dicitur de Spiritu Sancto: sicuti particulariter Omnipotentia tribuitur Patri, Sapientia Filio; cum tamen totæ tres Personæ Divinæ hæc inferiora custodiant, regant, vivificent, & gubernent, quod clariùs elucidant plures SS. Patres.

Abbaudus, natione Gallus, currente seculo undecimo in tractatu de fractione corporis Christi, ab eodem exarato, quem refert doctissimus Mabilonius tom. 3. veterum Analectorum, opinatur accidentia in Eucharistia realiter non remanere, & corpus Christi verè frangi, dum hostia consecrata dividitur: hæc sunt præfati Abbaudi verba: *Qui verè frangi corpus Christi non concedit, totam fidem tanti Sacramenti, quantùm in se est, fregit*. Desumebat fundamentum hujus assertionis Abbaudus, ex illo quod legitur in Euangelio: *Benedixit, fregit, deditque discipulis suis dicens, accipite, & manducate*. Item ex illis verbis D. Pauli: *Panis, quem frangimus comunicatio corporis Christi est*; licèt tamen assereret corpus Christi frangi: dicebat tamen, quod posset sic fractum integrum dici, quatenus unaquæque pars hostiæ fractæ vita est recipienti, si dignè sumatur. XI.

Repr. & quidem veras species panis, & vini remanere in Sacramento post consecrationem, præter alia Concilia, apertè declarat Concilium Lateranense 4. sub Innocentio Tertio celebratum; verumtamen à tot Conciliis confirmata est hæc veritas, ut de eadem nullatenus possit dubitari. Tum quia species remanere in Sacramento hinc evincitur, quod cum non sint multiplicanda miracula sine necessitate, cum species de facto cadant sub sensu in pane Eucharistico, jam quotiès quis sumit, imò videt Sacramentum, totiès miraculum fieri esset asserendum; Si enim non est sapor, & tamen saporem experimur, dicendum esset miraculosè hoc fieri; Si non est rotunditas, & albedo, & tamen utrum-

utrumque videmus, asserendum est hoc miraculosè contingere; Si verum esset, quod accidentia in Eucharistia realiter non remanerent. Cùm tamen (ut dixi) non sint multiplicanda miracula sine necessitate; etiam hac ratione evincitur de facto accidentia remanere in Eucharistia, circa quæ cadit fractio, non circa corpus Christi, ut vult Abbaudus; Si enim frangitur corpus Christi; ergo corpus Christi non est impassibile: certum tamen est, corpus Christi post resurrectionem esse impassibile; Insuper si frangeretur corpus Christi, non distribueretur totum corpus, sed solùm pars corporis: nec valet fundamentum Abbaudi desumptum ex illis verbis *fregit*, *deditque*; nam imò ex his verbis contrarium evincitur; postquam enim Christus fregit panem, dixit: *Hoc est corpus meum*; sed si frangendo panem, fregisset & corpus, debuisset potius dicere: hæc sunt partes corporis mei, sed fregit, & dedit dicens: *Hoc est corpus meum*, ut disceremus, quam veraciter canat Ecclesia; *Fractio demùm Sacramento ne vacilles, sed memento tantùm esse sub fragmento, quantùm toto tegitur*.

Ad aliud fundamentum desumptum ex verbis D. Pauli, dico Apostolum dicentem: *Panis quem frangimus*, intelligendum esse de distributione, itaut sensus sit: panis quem distribuimus; non verò intelligendum esse de fractione corporis Christi, sicut ubi legitur *frange panem esurienti*, sensus est, distribue panem esurienti.

XV. Abecedarii Anabaptistarum germen, damnabant eos, qui legere, aut scribere sciebant. De Abecedariis agit Nat.Alex. sect.15.

IV. Abelonii, sivè Abellonitæ, apparuerunt in Villis propè Civitatem Hypponensem, ex gente rusticana progeniti. Divi Augustini temporibus, vix aliquem ex hac secta erat invenire: aversabantur matrimonium, quamquam unusquisque eorum cum uxore conviveret, uxoribus non commiscebantur, & adoptabant sibi in hæredes unum filium, & filiam exteros, qui tamquam filii inservientes adoptantibus, post eorum mortem, alios deinde sibi adoptabant, & sic successivè. Quod Abellonii voluerint appellari, ferunt aliqui ab Abel quodam viro Africano, hujus sectæ primipilo, sic esse dictos. Certiùs est, quod cum post occisionem Abel, per Cain proditorem factam, crederent Abellonii, Adamum non amplius cognovisse uxorem suam; hinc censebant licere quidem hominibus cum uxore habitare, non tamen eam cognoscere; quo errore Abellonitæ decepti, novæ sectæ ansam dederunt, & Abellonitarum nomen sortiti sunt anno 407. sub Arcadio Imperatore, & sub Theodosio juniore omnino extincti fuerunt. ex S. Aug. lib. de hæres.

1. Dixerunt non licere marito cognoscere uxorem suam. Repr. & quidem supposito, ut probabile est, quod hujus hæresis fundamentum sit supra relatum, ex ipsa Scriptura, constat de ejusdem insubsistentiâ; Siquidem certum est Adamum post mortem Abel, cognovisse uxorem suam, quæ ipsi peperit filium, cui nomen Seth. ex Gen. lib. 1. cap. 4. vers. 25. *Cognovit quoque Adam uxorem suam, & peperit filium, vocavitque nomen ejus Seth, dicens: posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain*. Tum quia si non liceret marito cognoscere uxorem, non posset legitimè propagari genus humanum, de quo dixit Deus: *Crescite, & multiplicamini*, dixit hoc autem Deus Adæ, postquam ipsi fecerat adjutorium simile sibi.

2. Dixerunt Infantes non adoptatos esse illegitimos. Repr. quia legitimus ille habetur ex legibus, qui ex legitima conjunctione maris, & feminæ procreatur, nec indiget adoptari, ut acquirat jus ad hæreditatem parentum, quæ filiis legitimis de jure competit: & quamvis adoptatus acquirat jus ad hæreditatem, tale jus ipsi non competit ex jure sanguinis,

sed ex jure adoptionis: Adoptatus ergo acquirit jus respectu Adoptantium legitimi hæredis, si nihil in contrarium obstet, non verò legitimi filii, hoc siquidem jus se tenet respectu sanguinis, non respectu hæreditatis.

V. Abissini Populi Ethiopes, de quorum usibus plura referunt Historici; quantùm ad Religionem spectat usq; ad quintum seculum veram professi sunt Fidem, à qua post Concilium Chalcedonense defecerunt, & cum Græcis amplexati sunt schisma. Sæpè per litteras ad Romanos Pontifices, protestati sunt se velle ad unitatem Fidei redire, quod anteacto seculo etiam declaravit David Abissinorum Imperator, per litteras ad Clementem Septimum transmissas: unicum habent Episcopum, quem tamquam Pontificem, & totius Ecclesiæ primatem venerantur. *Autum* antiquior Abissinorum est Civitas, in cujus Ecclesia dicunt asservari Arcam veteris Testamenti; utuntur Altari portatili, ad modum Arcæ fabrefacto, in quo celebrant sacra mysteria: in omnibus conveniunt cum Græcis, quantùm ad Religionem spectat, & in hoc solùm differunt, quòd observant circumcisionem simul cum Baptismo, sed illam non suscipiunt tamquam necessariam ad remissionem peccati originalis, ut sentit Cerinthus, imò nec suscipiunt tamquam cerimoniam Legis Mosaicæ, sed solùm ob Christi imitationem, sivè ut corporalem ejus similitudinem gerant. Repr. ut oppositum religioni, ex capite superstitionis, juxtà doctrinam S. Thomæ 2. 2. q. 92. art. 1. in corpore. Agit de Abissinis Card. Bona in Divina psalmodia cap. 18. §. 18.

V. Ablabius fuit Troili Sophistæ Auditor, & cum artis Rethoricæ peritià esset celeberrimus, inter Oratores sui temporis adeo excelluit, ut summo cum delectu ejus conciones à populo exciperentur: hoc medio ad insinuandos errores Novati, quos profitebatur, facilem sibi aditum reseravit, & crescente ejus nominis famâ, à Chrisanto Novatianorum Episcopo Presbyter ordinatus, tandem Nicænæ Urbis Episcopatum obtinuit, circà annum 430. in qua dignitate constitutus, adhuc faciliùs potuit propugnare Novati errores. Quia verò Novatus inter alios errores docuerat virtutem pœnitentiæ, & carnis mortificationem nihil prodesse; adeo dissona visa fuit hæc hæresis, ut nemo post Novatum usque ad Lutheri tempora eamdem professus sit, uno excepto Ablabio, qui cum Novato, per solum Baptismum obtineri posse remissionem peccatorum sentiebat; quarè hæc hæresis quàm novissimè secutus est Molinos, quantùm spectat ad reprobandam pœnitentiam, utpotè inutilem, hic est confutanda.

1. Docuit inutilem esse virtutem pœnitentiæ, & carnis mortificationem. Repr. ex Apostolo 1. ad Corin. cap. 9. dicente: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*, quod certè non fecisset, si inutilem fore pœnitentiam Paulus existimasset. Insuper Matth. 16. Christus nos hortatur ad ferendam crucem, sed si pœnitentiæ virtus, & carnis mortificatio non prodest, ergo decepti sunt tot Sancti Pœnitentes, ergo decipiuntur tot viri religiosi, qui huic præcipuè studio vacant; quis hoc audeat asserere? sed ipsa experientia probat bonam, & utilem esse carnis mortificationem, quandoquidem unusquisque experitur, ex pœnitentia reprimi passiones, & accendi desiderium vehemens perfectionis. Ratio autem cur Novatus, & post ipsum Ablabius assererent superfluam esse mortificationem est, quia censebant peccata, ob quorum remissionem exercetur virtus pœnitentiæ esse irremissibilia, quod falsum est; cùm Christus docuerit Petrum non modò remittere usque septies, sed usque septuagies septies, scilicet quotiescumque peccator accedet contritus, & mortificatus; & certè si peccata essent irremissibilia, & vana esset pœnitentia, quomodo Deus vocaret ad pœnitentiam. Hunc errorem damnat Conc. Trid. sess. 14.

Dixit

2. Dixit secundas nuptias esse illicitas. Repr. verbo *Graeci*. De Ablabio agit Nicef. Hist. Eccles. lib. 14.

III. Abstinentes ex Gnosticis, ac Manicheis prodierunt, persequentibus Ecclesiam Diocletiano, & Maximiano Imperatoribus. Dicti sunt Abstinentes, quia inter alios errores, potissimus ille erat, quo prohibebant escas, tamquam concessas hominibus non à Deo, sed à Diabolo; per varias Europæ partes dispersi, circa annum Domini 289. grassabantur in aliquibus Provinciis Galliæ, Hispaniæ, & in Aquitania; non autem esse possunt iidem, ac Hierarchitæ, ut sentire videtur Baronius; factâ siquidem collatione errorum Abstinentium, desumptâ ex Philastrio, ex Prateolo, cum erroribus Hierarchitarum, quos recenset Epiphanius hær. 69., & Hilarius lib. 4. de Trinitate, omnino differunt, & tres tantùm sunt errores Abstinentium, Hierarchitarum verò sex recensentur. Tum quia ex Evagrio constat Hierarcem in Ægypto suos expandisse errores, quem Hierarcem cum Macarius Abbas non posset reprobare verbis, miraculo confudit, Esto etiam Hierarci sequaces, fuisse Abstinentes dictos, quia abstinebant à vino, & à delicatioribus cibis, non tamen abstinebant eâ ratione ducti, quâ Abstinentes, de quibus hìc agimus; ii siquidem abstinebant à cibis, quia à Dœmone datos esse hominibus dicebant, illi verò ad simulandam sanctimoniam.

1. Dicebant Spiritum Sanctum esse Creaturam. R. verbo *Aetiani*.

2. Matrimonia ad libitum solvebant. R. Marci 10. *Quod Deus conjunxit, homo non separet*, Lucæ 16. vers. 18. *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœcatur.* Ex quibus Scripturæ testimoniis apertè constat matrimonia non posse pro libito solvi, quod etiam docet Apostolus 1. ad Cor. cap. 7. vers. 39. Tum quia si matrimonium posset pro libito dissolvi, non modò proles, sed etiam plures mulieres remanerent derelictæ; quia verò alii hæretici non ad libitum, sed ex mutuo consensu, vel ob causam fornicationis, vel si coniux ad longum tempus recedat, vel si unus ex conjugibus alteri reddatur molestus, asserunt his, & similibus de causis posse matrimonium solvi: de ejusdem indissolubilitate alibi iterum agemus, & contrarias rationes dissolvemus. Vide verbo *Armeni*.

3. Prohibebant escas, tamquam concessas hominibus, non à Deo, sed à Diabolo. R. ex sacris paginis, ubi legitur, quod Deus *dat escam pullis corvorum invocantibus eum*; ergo multò magis providet escam hominibus. Tum quia Deus ita constituit hominem, ut sine cibo naturaliter vivere neque at; ergo quamdiu vult hominem vivere, debet ipsi cibum providere. Deum autem esse Creatorem escarum, non Diabolum, ut volunt Abstinentes; probatur, quia Deus creavit cœlum, & terram, & omnia, quæ in eis sunt: Deus dedit virtutem arboribus, ut producerent fructus, & seminibus, ut fructificarent, sicut constat ex Genesi. Deus in Paradiso terrestri creavit arbores cum fructibus: ergo &c.

Acacius, de quo fusè disserunt Evagrius, Niceforus, & Baronius, quinto currente seculo, postquam cujusdam Collegii in Urbe Constantinopolitana præfectus extitit, ad dignitatem Patriarchalem ejusdem Urbis evectus, ambitionis stimulis exagitatus, supra Alexandrinam, Antiochenam, & Hierosolymitanam Sedem, demum supra Romanam primatum contendit. Repressit ejusdem audaciam Simplicius Papa, Apostolicisq; mandatis se submittere fingens, Pontificem ipsum magno totius Ecclesiæ damno decepit, cui plus obfuit in ementita sanctitate, quàm dum apertè schismaticum, & hæreticum Eutichianum se patefecit; Siquidem dum Simplicius Papa crederet Acacium verè Romanæ Ecclesiæ submissum, sicut talem de facto se fingebat Acacius, eumdem Legatum suum in Oriẽte constituit, In qua dignitate constitutus, faciliùs valuit Eutichianam fe- V.

ctam

ctam protegere, & propagare. Detectâ à Felice Tertio Simplicii successore, Acacii fraudolentiâ, eumdem Romę congregato Concilio 482 Episcoporum condemnavit, ex quo anathemate Acacius excandescens, Romani Pontificis nomen à tabulis Ecclesiæ rescidit, & Hortodoxos summâ violentiâ est persecutus, usque ad annum 488. quo decessit, ejusque nomen à tabula Episcoporum anno 519. meritò fuit abrasum. Persuadente Acacio, qui non Episcopum, sed Adulatorem in aula Zenonis Imperatoris agebat, Zeno *Henoticon*, idest *Edictum* pacis promulgavit, in materia Fidei, ut Arianos, Semiarianos, & Eutichianos simul componeret: siquidem Acacius, solius Imperatoris esse, de Controversiis Ecclesiasticis decidere, docuerat; quam doctrinam facilè amplexatus Zeno Imperator, *Henoticon* promulgavit, quod Eutichianæ sectæ, quam profitebatur Acacius erat propensum.

IV. Acaciani, Acacium Eusebii Pamphili anno 338. in Episcopatu Cæsariensi successorem ducem habuerunt (diversum utique ab illo, qui fuit Patriarcha Constantinopolitanus: neque confundendi hi duo Acacii, ut putant aliqui; ille siquidem vivebat quinto seculo, hic, de quo in præsenti agimus, seculi quarti anno sexagesimo vivere desiit, ut ex Evagrio lib. 3. & ex Sozomeno lib. 3. & 4. colligitur) fuit Acacius suo ævo inter Doctiores adstipulatus, sic refert Sozomenus, unusque ex celeberrimis Semiarianismi Propugnatoribus. Tempore hujus Acacii divisa est Arianorum Congregatio in tres sectas, de quarum unâ coryphęus fuit Acacius. S. Cyrillo Episcopo Hierosolymitano infensissimus: vir utique contentionum amicissimus, neque cum suis Semiarianis diù potuit convivere, à quibus post Concilium Sardicense, in quo jam plures suscitaverat turbines, fuit depositus: sed Constantio Imperatore Acacium protegente, hæc condemnatio suum non est sortita effectum. Stimulante Acacio Liberius Papa fuit in exilium pulsus, & Felix Antipapa prævaluit. Cùm S Cyrillo de primatu suæ Sedis contendit, quem exagitare non destitit, usque dum à Hierosolymitana sua Sede per vim depositum non conspiceret. Hortodoxè enim de consubstantialitate Verbi sentiente Cyrillo contra Acacium, factus est Acacius S. Cyrillo in offendiculum: ambiguam pro temporis opportunitate profitebatur Fidem; Suæ enim Fidei scopus alius non erat, quàm Imperatoris genio sese accommodare: quare Aetio, licèt Ariano, anathema dixit. Indixerat Constantius Imperator Nicomediæ generale Concilium, quod Aetius præpotens apud Imperatorem divisit, convocatis Arimini Occidentalibus Episcopis, & Orientalibus Seleuciæ; timens ne simul congregatis totius Orbis Episcopis, ejus damnaretur impietas, quæ Seleuciæ prævaluit, ubi congregati Orientales Episcopi, potissimum Semiarianismum sequebantur. Ibi Acacius tamquam coryphęus, palàm Arianismum est professus, quod hactenus nonnisi secretò, & quasi in abscondito profitebatur: quare Semiariani de Acacii doctrina causati, eumdem de sua Sede depositum declamarunt, in qua, favore Constantis, iterum fuit constitutus. Librum rituum edidit contra Marcellum Ancyranum Episcopum: vitam Eusebii, sui in Episcopatu prædecessoris, & Magistri exaravit, Commentaria etiam edidit super Ecclesiastem, & diversas miscellaneas quæstiones sex libris comprehensas promulgavit. Ad sedandas Arianorum, & Semiarianorum rixas, præcipiente Imperatore Constantio, Seleuciæ congregati sunt 43. Episcopi, inter quos primum locum obtinuisse videtur Acacius, ubi novam Fidei formulam, rejecto Symbolo Nicæno, ediderat, sed ita ambiguam, & artificiosè compactam, ut in ea unaquæque Arianorum secta, ex tribus recensitis, suum profiteretur errorem, in quo solùm differebant

circa

circa diversum se explicandi modum: ceterùm unanimiter cum Ario Filium consubstantialem Patri negabant; una siquidem ex tribus Arianorum factionibus aportè dicebat Filium esse creaturam, alia pro temporis opportunitate nomen creaturæ reticebat; tertia denique, cujus Acacius se primatem constituit.

Dicebat Filium neque esse coessentialem Patri, neque creaturam unam ex creaturis. R. & quidem Filium esse coessentialem Patri, & consubstantialem probabitur infra contra Arium; deinde Verbum non esse creaturam apertè evincitur, nam non datur medium inter hoc, quod est esse Deum, vel creaturam; ergo est purum Acacianorum figmentum dicere, quod Dei Filius non sit una creatura ex creaturis; nam hoc loquendi modo, vel intelligunt Filium esse creaturam de facto, & hoc non, ipse enim Dei Filius Jo: 10. asserit se esse unum cum Patre: *Ego, & Pater unum sumus*, vel intelligunt Filium esse Deum, & consequenter esse coessentialem Patri; sed hoc neque per ipsos Acacianos, qui apertè hoc negant, dici potest de Dei Filio; ergo modus loquendi Acacianorum est purum figmentum, & nullatenus potest subsistere. Neque valet Acacii ratio dicentis, quod in tantum Filius non potest dici coessentialis Patri, quia hæc vox coessentialis, sive consubstantialis nullatenus invenitur in sacris paginis; nam præterquamquod sacri Scriptores à tempore Apostolorum hac voce *Consubstantialis* usi sunt, ut videre est in epistola quam scripsit S. Clemens Romanus Faustini filius Apostolorum Coadjutor ad Cor., & in lib. I. de Divinis Nominibus à S. Dionysio Pauli Apostoli discipulo exarato; adhuc ex sacris paginis apertè eruitur æquiualentia hujus vocis *Consubstantialis*, ubi enim legitur *Ego, & Pater unum sumus*, idem est ac si legeretur *Ego sum Consubstantialis Patri*, neque necesse est, ut omnia nomina, quibus utitur Ecclesia ad explicanda Divina mysteria sint expressa in sacris paginis, dummodo earum vocum æquivalentia ibidem contineatur. Adde, quod Deus secundùm Ecclesiæ necessitatem plura Ecclesiæ communicat in tempore, quæ ab initio solùm implicitè indicaverat, & opportunas voces Ecclesiæ suggerit quibus uti debeat, ad hæreticorum confusionem, quibus vocibus nondum opus habebat Ecclesia primitiva, quæ nullos nondum noverat hostes Sanctissimæ Trinitatis.

IV. Academici vigebat horum secta potissimum temporibus S. Augustini, quam cum Manicheismum reliquisset veritatis prosequendæ studio amplexatus est. Siquidem Academici se gloriabantur, quasi soli essent, qui universum Mundum veritatis luce perfunderent; sed cum neque apud Academicos Augustinus veram veritatis viam invenisset, majori interioris gratiæ lumine perfusus, ab Academicis ad Christianam Fidem est diversatus. Disputavit contra Academicos, eosdemque convicit erroris S. Ambrosius, qui hac de causa libros contra Platonem conscripsit. Porrò tanta erat Academicorum jactantia, ut

Dicerent Christianos accepisse à Platone suas de Fide sententias quas Euangelista Joannes suæ narrationis exordio præ foribus exposuisset, pro miraculo omnibus contemplandas. R. ubi Christus in Euangelio profitetur se docere ea, quæ didicit à Patre suo. Tum quia Euangelista Joannes nullibi legitur, quod Platonicos audierit; tum quia nullibi Plato mentionem fecit de Incarnatione Verbi, de qua eleganter disserit in principio sui Euangelii Sanctus Joannes; ergo Academicorum assertum est purum figmentum.

V. Acephalus anno 496. cùm esset in exilium ab Anastasio Imperatore pulsus Antiochenam Sedem invasit, & Angelitarum errores in eadem Civitate disseminavit, non autem fuit Acephalorum caput, sicut aliqui sentiunt; quia illi Alexandriæ orti sunt, hic Antiochiæ debacchavit, sed diver-

ſos errores ab Acephalis profitebatur, quos reprobabimus verbo *Angelitæ*. de Acephalo agit Durand.

V. Acephali idem ſonat ac viri ſine capite, qui circa finem ſeculi quinti in Eccleſia Alexandrina ſchiſma ſuſcitarunt, recedentes à communione Petri Moggi Patriarchæ Alexandrini, eo quod dictus Moggus (eſto eſſet homo fraudolentus) verumtamen ut Sedem Alexandrinam obtineret; Concilium Chalcedonenſe receperat, quod ęgrè ferentes plures Alexandrini, dicti Concilii Chalcedonenſis infenſiſſimi hoſtes, ab eodem Petro Moggo ſe ſegregarunt anno 480. proinde cum nullum Patriarcham, ſive caput haberent, dicti ſunt Acephali Eutichianæ ſectæ portio: dicti ſunt etiam Semieutichiani, quia Eutichetis errorem aliquatenus molliebant: Ex hac Acephalorum ſecta, aliæ ſectæ prodierunt, ſcilicet Jacobitæ, & Theopaſchitæ, de quibus ſuo loco agetur; plures Sancti Doctores, inter quos S. Leo Acephalorum hæreſim impugnarunt, cujus Auctor communiter eſſe cenſetur Severus Antiochenæ Sedis invaſor, de quo ſuo loco: errores autem hujus hæreſis ſunt ſequentes

1. Apud Acephalos ab Epiſcopis, & Sacerdotibus nullum ſacrificium eſt amplius peractum; ſed Sacramenta ex antiquis temporibus aſſervabant, è quibus abraſas perexiguas particulas Paſchatis tempore diſtribuebant ad communionem. R. Hic uſus, ſiquidem contra mentem Chriſti inſtitutoris eſſe perhibetur, qui præcepit dicens *facite in meam commemorationem*, quod ſi ſufficeret aſſervare Sacramentum ex antiquis temporibus, ut faciebant Acephali, rarò fieret commemoratio præcepta à Chriſto in ſacrificio, quam quotidie conſueviſſe facere ipſos Apoſtolos, conſtat plurium teſtimonio, qui eorum tempore vixerunt, ex quo ſemper viguit hic uſus in Eccleſia Latina, ut unuſquiſque Sacerdos legitimè non impeditus, quotidie offerat Deo ſacrificium incruentum.

2. Capiti ſuo licet Epiſcopo ſubeſſe noluerunt, nec receperunt Sacroſanctum Concilium Chalcedonenſe. Repr. ex ſacris paginis, ubi omnes fideles, Eccleſiæ ſubeſſe hortantur, in qua poſuit Chriſtus Epiſcopos regere Eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo; ergo Fideles ſunt ſub regimine Epiſcoporum, & tenentur illis ſubeſſe; de quibus dixit Chriſtus: *Qui vos audit me audit*. Tum quia Concilia à Romano Pontifice approbata, quale fuit Chalcedonenſe, ſunt infallibilia; ergo qui non recipit Concilia fallitur, & à veritate declinat; tum quia Spiritus Sanctus per particularem aſſiſtentiam ille eſt qui loquitur in Conciliis, quare qui negant acquieſcere Conciliis, ex illis ſunt, de quibus legitur in actibus Apoſtolorum *Vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis*.

3. Duas naturas in Chriſto eſſe negabant, reprobandi verbo *Eutiches*. Agit de Acephalis Leontius lib. de ſectis.

Accindynus nomine Gregorius, vixit circa medium ſeculi decimiquinti, & calamum acuit contra Gregorium Palamam, utpote hæreticis opinionibus infectum: Palamas ut de Accindyno accuſatore ultionem faceret, eumdem viciſſim hæreſis redarguit, & protegente Joanne Cantachuſeno, impuberis Imperatoris tutore, ab Epiſcopo Conſtantinopolitano condemnationem contra Accindynum promulgari curavit. Accindynus nihilominus numquam deſtitit ſcriptis Palamitas exagitare, contra quos etiam carmine yambico compoſuit: nec deſunt, qui Accindynum ab omni hæreticalis erroris nævo immunem defendunt; nihilominus Prateolus, & Gaulterius inter hęreticos eumdem reponunt, utpote qui ſuis in ſcriptis ſequentes propoſitiones inſeruit. XIV.

1. Dixit nullam eſſe diſtinctionem in Divinis, ideoque excludendas omnes relationes originis, & perſonales à natura Divina. R. ex ſacris paginis apertè colligitur dari generatio-

rationem in Divinis, licèt ab humano intellectu incomprehensibilem, de qua loquitur Propheta dicens: *Generationem ejus quis enarrabit?* sed ubi est generatio est relatio originis, ubi relatio originis est distinctio inter generantem, & generatum; ergo si in Divinis datur generatio (eadem ratio est de spiratione) datur relatio; ergo datur distinctio: nec potest negari consequentia, nisi absolutè negetur dari generationem in Divinis; item si Pater in Divinis non generaret Filium, & uterque non spiraret Spiritum Sanctum, Pater non haberet potentiam generativam, nec Pater, & Filius haberent potentiam spirativam, & consequenter daretur imperfectio in Deo, sed hæc nullatenus potest admitti; ergo dici debet Patrem generare; ergo datur relatio; ergo distinctio. Quod daretur imperfectio in Patre si non generaret, facilè probatur, quia producere sibi simile in natura, est summa perfectio producentis; ergo &c.

2. Operationes Dei ad intra, cum operationibus Dei ad extra confundebat, itaut sicut creatio Mundi est actio Dei ad extra terminata, & temporalis, talem etiam esse arbitraretur generationem Verbi. R. quia actiones Dei ad intra sunt essentiales, & necessariæ, ad extra verò non sunt essentiales, & sunt liberæ; Si enim essent necessariæ, Mundus debuisset creari ab æterno, sicut ab æterno generatur Filius. Tum quia solus Deus est ens necessariò existens, & quidquid necessariò existit Deus est; tum quia Deus liberè potest destruere Mundum, sicut liberè creavit; sed non potest non generare Filium, & esse sine Filio; ergo ejusdem naturæ non sunt actiones Dei ad intra, quales sunt actiones ad extra. Tum quia actiones ad extra Deus posset, si vellet longè perfectiori modo perficere, sed non potest perfectiorem generare Filium; ergo tales non sunt actiones Dei ad intra, quales sunt ejus actiones ad extra.

3. Transfigurationem in Monte Thabor phantasma, & spectrum fuisse asseruit. R. ex Script. ubi contrarium evincitur.

XVI. ACCIDENTARII secta Semilutheranorum propagata circa 1550. à Tilmanno Heshusio, & Jacobo Schmidelino. Diffident tamen inter se Accidentarii in articulis de justificatione; circa descensum Christi ad inferos, & illius ascensum ad cœlos; quamvis conveniant in errore, per quem Accidentarii sunt dicti; Error autem est sequens

Dicunt peccatum originale esse accidens reale, quo hominis natura corrupta est. R. quia est inintelligibile quomodo qualitas corporea, qualem esse peccatum originale, asserunt dicti hæretici, habeat vim corrumpendi animam, quæ est spiritualis. Tum quia si peccatum originale esset accidens reale, esset ens reale, sed omne ens reale est à Deo; ergo si peccatum originale esset accidens reale, esset à Deo, quod est blasphemum dicere. Vide verbo *Tilmanus*, *&* *Jacobus Schmidelinus*. Agit de Accidentariis Gravina in tabula analitica.

IV. ACCEMETÆ fuerunt Monachi in Urbe Constantinopolitana probatæ virtutis, & veræ Fidei sustinendæ zelo ardentissimi. Dicti sunt Accemetæ, quod idem significat ac insomnes, quia vicissim die, noctuque in cantu perseverabant: dicti sunt etiam Studitæ à *Studio*, qui fuit fundator eorum Monasterii in Urbe Constantinopolitana. Ad exprimendum errorem, propter quem fuerunt anathemate percussi à Joanne II. (sub conditione tamen si non resipiscerent, ut constat ex epist. 2. ad Justinianum data 8. kal. Aprilis anno 554.) primò opus esset aliquam de hæresi Eutichiana, & Nestoriana exhibere notitiam, quarum una alteram oppugnabat: sed de hæresi Eutichiana, & Nestoriana suo loco. Hæresim Eutichianam profitebantur quidam Scitæ nullatenus Monachi nuncupandi, cum nihil instituti Monachalis apud ipsos unquam fuerit, licèt sub uno capite, cui nomen erat Mascentius conviverent, de quo Mascentio sic Dioscorus

rus Legatus Hormisdæ ad eumdem scripsit. *Maxentius tamen: qui sub Abbatis vocabulo, dixit se Congregationem habere, si interrogetur, aut cum quibus Monachis vixit, aut in quo Monasterio, aut sub quo Abbate Monachus factus est, dicere non potest.* Hinc colligere est Scitas nunquam fuisse Monachos, quandoquidem nec eorum caput dicere potest in quo Monasterio, aut sub quo Abbate Monachus factus sit, aut cum quibus Monachis vixerit; ex quo debet inferri Scitas, de quibus hic agitur, potiùs fuisse quamdam Eutichianorum coloniam, quæ sub ementito nomine Monachorum, fortè ut sub ementita sanctitate faciliùs alios in suam sententiam protraheret, Eutichetis profitebatur errores: quod & manifestiùs factum est, quando Scitæ contenderunt addenda esse Chalcedonensi Concilio hæc verba: *Unum de Trinitate crucifixum esse in carne*, quæ verba licèt possent in sensu Catholico sustineri, non approbavit Concilium, nec Legati Papæ, qui erant Constantinopoli, nec ipse Hormisda, quia talia verba videbantur favere hæresi Eutichianæ, quæ asserebat Christum secundùm naturam Divinam esse passum. Hac etiam de causa Accemetæ, qui erant Horthodoxæ Fidei zelantissimi professores, oppugnarunt Scitas, contra ipsos cum Ecclesia Romana sustinentes, nullatenus admittendam esse illam propositionem *Unus de Trinitate est crucifixus in carne*, ex quo facta est multa contentio inter Accemetas, & Scitas. Ex hac propositione, non admissa tunc temporis ab Ecclesia, occasionem nacti Nestoriani, statim in favorem propriæ sectæ, sed imprudenter, ratiocinantes, sic discurrebant. Ecclesia non admittit hanc propositionem *Unus de Trinitate est passus in carne*: ergo neque est natus in carne; ergo Maria non potest dici Deipara, quæ erat sententia Nestorii. Delatus ad Pontificem hic dolosus ratiocinandi modus Nestorianorum, quem ut deluderet, reprimeret, & confunderet, sicut contra Eutichete n tempore Hormisdæ Ecclesia non approbaverat illam novitatem vocum, *Unus de Trinitate est passus in carne*, approbandam postmodum censuit contra Nestorium, tempore Joannis Secundi. Sic res sese habebant, cum Monachi Accemetæ, fortè nescii quod Nestoriani ex illa propositione *Unus de Trinitate est passus in carne*, non approbata ab Ecclesia, ansam accepissent ad impiè discurrendum in favorem Nestorii, negantis Mariam esse Deiparam; adhuc mordicùs sustinebant contra Scitas de facto dictam propositionem non esse admittendam; sed cognita ab ipsis rationabili causa, propter quam Ecclesia progressu temporis, censuerat fore admittendam: credere par est, quod ut pote viri summæ virtutis, abstinentiæ, & mortificationis, statim subscripserint sensui Ecclesiæ, ipsique acquieverint, & consequenter excommunicationem non incurrerint, quam non nisi sub conditione, quod non acquiescerent (ut supra indicavimus) contra ipsos promulgaverat Joannes Secundus. Cæterùm nullatenus Nestoriani, vel Eutichiani dicendi sunt Accemetæ, cum non obstante quod sic rixarentur cum Scitis, constet tamen de integritate fidei Monachorum Accemetarum ex libello fidei, quem dictorum Monachorum Legati Pontifici obtulerunt. Tum quia quatuor Concilia generalia reverenter admiserunt, quod utique non fecissent, si Eutichiana, vel ut alii asserunt, Nestoriana labe fuissent infecti. Et hęc dicta sint per modum Apologię ad vindicandos Monachos Accemetos à labe, quæ ipsis inuritur, quod hæresi fuerint infecti, & quod fuerint excommunicati, quod tantùm sub conditione factum est. Demum Accemetas Monachos semper fuisse Eutichianæ sectæ infensissimos hostes, constat ex eo, quod à Monasterio semper expulerint quotquot in Fide Horthodoxa claudicantes noverant; quapropter Cnafeum, dictum Petrum Fullonem, fuisse è Monasterio expulsum,

sum, quem Monachi Eutichianum, noverant, referunt Annales Spond. anno 471. num. 3. Esto ergo inter Accemetas aliquos fuisse Eutichiana labe infectos, non propterea Eutichiani sunt nuncupandi: sicut quia proditor fuit Judas in Collegio Apostolico, proditores Apostoli non possunt nuncupari, & sicut à Collegio Apostolico expulsus Judas, ita ab Accemetis Eutichiani expellebantur, quemadmodum Fulloni contigisse, supra narravimus.

IV. Acesius fuit Episcopus sectę Novatianæ, circa medium quarti seculi, quem Constantinus Imperator blanditiis delinire, sed frustrà, conatus est, ut eum ad veram fidem amplexandam reduceret, & à Novati erroribus averteret; cujus potissimum errorem cum audiret Imperator, sic eum quasi per jocum, sed argutè usque ad confusionem Acesii est affatus: *Erigito tibi scalam Acesii, & tu solus in cœlum ascendito*, siquidem

Dicebat Acesius, neminem qui post Baptismum graviter peccasset esse recipiendum ad pœnitentiam, negans Ecclesiam habere potestatem concedendi veniam gravium peccatorum, asserens non hominum, sed Dei esse concedere remissionem peccatorum. R. Marc. 16. *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis, quodcumque solveris, erit solutum*; in his verbis Christus nullum prorsus peccatum reservavit, tamquam irremissibile: ergo dedit amplam facultatem Ecclesiæ, quæ se extendit ad dimittenda omnia peccata. Tum quia si peccata gravia, quæ dicuntur ad mortem, essent irremissibilia, frustrà Christus instituisset Sacramentum Pœnitentiæ, frustrà hortaretur peccatores ad pœnitentiam. Tum quia si post Baptismum peccata gravia essent irremissibilia, esset deterioris conditionis Baptizatus, quàm non Baptizatus, ut patet: iste enim haberet opportunum remedium, non autem ille. Tum quia in sententia Acesii, daretur ansa procrastinandi Baptismum usque ad canos, & multiplicandi peccata, quæ omnia solùm per Baptismum deleri sustinebat Acesius; Nec valet quod asserebat, dicens solius Dei esse dimittere peccata, libenter enim hoc concedimus, quandoquidem scimus Sacerdotem dimittendo peccata, se habere tamquam Ministrum Christi, in cujus virtute Sacerdos peccatorem, dimittit absolutum. Vide v. *Novatian.*

Achillas fuit Episcopus Alexandrinus unus ex colleghis Arii, qui unà cum aliis Arii sectatoribus, subscripsit epistolam, quam Arius scripsit ad Alexandrum Episcopum, ut refert Epiphanius hæresi 66. circa annum 348., inter alios Arii errores hunc præcipuè est amplexatus. IV.

Dicebat, fuit aliquando, quando non fuit Filius Dei, & postea factus est, qui priùs non fuerat, talis factus, qualem & omnem hominem esse contigit. R. Joan. 10. *Ego & Pater unum sumus*, & etiam ex omnibus Scripturæ locis, ex quibus evincitur Filium esse consubstantialem Patri: Filium esse Deum, sic Jo: cap. 1. *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: ergo Verbum non est factum; ergo falsum est, quod fuerit aliquando, quando non fuerat Filius Dei, ergo Filius Dei est unus in natura, cum Patre, non in solo consensu voluntatis, ut vult Achillas. Insuper Divinitas Filii Dei probatur, quia Filius Dei si non esset Deus, Pater generasset Filium imperfectum, quod implicat potentiæ generativæ Patris, quæ cum sit perfectissima, non potest habere terminum suæ generationis nisi perfectissimum.

Acontius Jacobus Philosophus, Jurisconsultus, atque Theologus, Tridenti natus seculo 16. postquam nomen Religioni Reformatæ dedisset, in Angliam profectus est, ubi benignè à Regina Elisabetha fuit exceptus, cui & librum dicavit, cui titulus: *De Stratagematibus Diaboli*; Contrariarum Religionum tolerantiam admisit, & ad Arianismum deflexit. R. verbo *Biffidi*. XIV.

XVI. Acosta Gabriel Lusitanus, Christianis parentibus ortus, cum se vitam æternam posse consequi desperaret, Judaismum amplexus est Amstelodami, unà cum parentibus suis; sed cum videret Judæorum mores, atque precepta, Legi Moysis adversari, à Judaismo deficiens, Sadduceorum dogma propugnavit; in eo quod nullum dari Angelum, aut Spiritum asserebat, & tandem ad Judaismum reversus est.

1. Docuit Animam non esse immortalem. R. verbo *Arabes*, *Gregorius Pauli*,

2. Legem Moysis humanum inventum esse affirmabat. R. ex ipsius Scripturæ testimonio, quæ Legem à Deo in monte datam describit; qua de re, nemo umquam per tot secula dubitavit; ut mirum sit quomodo audeant sæpè aliqui ex hæreticis in suis vanis assertis se opponere veritatibus, quibus Orbis universitas per plura secula firmiter adhæsit.

III. Adamantius, dictus Origenes, diversus est ab illo Origene; qui omnibus penè notus est; de Adamantio etiam Origene nuncupato, scribit Epiphanius in Acephalæosi, & S. Augustinus in libro ad Quod vult Deus: ejus sectatores Origeniani sunt dicti; porrò isti nefaria faciebant, suaque corpora corruptioni tradebant.

II. Adamæi, sive Adamiani, vel Adamistæ: ex Basilianis, & Carpocratianis progenitos fuisse Adamitas, sunt qui autumant: aliqui Adamitas Gnosticorum propaginem faciunt; prodierunt ex quodam infami viro, cui nomen Prodicus; non tamen dicti sunt Prodiciani, ab eorum Institutore, sed Adamitæ, quia Adæ nuditatem æmulabantur, ingredientes siquidem suas Ecclesias, sive potius cavernas, deponebant in limine vestes, quia Paradisum ingredi dicebant, in quo sicut Adam nudus fuit, ideo Adæ nuditatem æmulari volebant, anno Christi 120.

1. Dixerunt propagationem hominum ex sola Adæ culpa provenire. R. verbo *Armeni*.

2. Nudi incedebant. R. ex sacris paginis, ex quibus colligitur nuditatem nunquam fuisse licitam. Deuter. cap. 22. ver. 1. Gen. 9. ver. 24. Gen. 3. ver. 7. Tum quia Christus, qui nos veram salutis viam docuit, vestes habuit. Tum quia nuditatem publicam etiam barbari abhorrent: & in locis ubi ratione eximii caloris nudi incedunt, saltem verenda cooperiunt, sicut mihi retulit Romę amicus meus, qui ad propagandam fidem illas regiones peragraverat. Imò tantùm verum est, quod à nuditate natura abhorret, ut viri illi, qui in novæ Americæ aliquibus insulis, nudi incedunt, cum aliquem Europæum reperiunt, statim aufugiant, verecundiâ propter nuditatem in qua comprehenduntur, suffulti; sic à præfato meo amico intellexi. Verecundia demum ab omnibus Sanctis Patribus commendatur. Porrò Adamitæ incedebant nudi, quia se credebant in statu innocentiæ, sed præterquamquod omnes in dies labimur, & in peccatis sumus concepti, certum est, quod in justitia originali nemo est qui nascatur; ideo nemini licet nudum incedere, & etiamsi ex speciali privilegio aliquis in justitia originali nasceretur, ut de Beatissima Virgine credere pium est, adhuc non liceret nuditas, ubi reliqua hominum propago est culpâ infecta.

3. Nuptias execrabantur. R. ex sacris paginis ad Ephes. cap. 5. ubi matrimonium commendatur, & Sacramentum esse perhibetur: ergo nuptiæ sunt inexecrabiles. Tum quia Christus intervenit ad nuptias in Cana Galileæ, quod non fecisset si matrimonium esset res execrabilis, de quo ad Heb. 13. legitur *Honorabile connubium*, tantùm abest, quod sit execrabile. Hunc errorem damnat Concilium Gangrense celebratum in Asia anno 325. cap. 14., & Bracarense celebratum anno 543. cap. 11. vide præterea cap. 7. epist. 1. ad Cor.

4. Mulieres faciebant communes. R. ex pluribus Scripturæ locis, ubi mulieres adulteræ pena mortis damnantur. Tum quia natura ipsa abhor-

ret

ret quodammodò à communitate mulierum, & licèt permissum sit in Lege veteri, unum virum habere plures uxores, numquam tamen permissum est, unam mulierem duobus viris esse communem.

5. Dicebant se esse liberos, ac nulla lege teneri. R. à Christo, qui dixit: *Non veni solvere legem, sed adimplere*, & præcepit nos obedire Superioribus. Necessitas obtemperandi legibus, satis evincitur ex quotidiana experientia; & ex iniquis absurdis, quæ sequerentur, si homo nulli legi obedire teneretur.

6. Dicebant Christum non esse confitendum, neque subeundum pro eo martyrium. R. ex eo, quod dixit ipse Christus Matth. 10. ver. 32. & 33. Tum quia pro sustinendis patriis legibus, & jure Principis, homo licitè se exponit periculo mortis: ergo à fortiori pro defensione Christianæ Legis, & pro confessione Christi, licitum erit, imò sanctum subire martyrium. De sanctitate martyrii agetur verbo *Elchezaitæ*.

7. Ejiciebant à sua Ecclesia eos, quos deprehendebant in delicto. R. ab eo qui venit vocare peccatores, salvum facere quod perierat; sed nullatenus hoc esset verum, si peccatores ejiciendi essent ab Ecclesia. Tum quia esset desperata peccatorum salus. Agit de Adamæis S. Epiph. hæres. 52.

XV. Adamitæ Recentiores. Infamem Adamitarum sectam renovavit quidam nomine Piccardus anno 1420 oriundus ex Gallia Belgica, qui per Germaniam, & Bohemiam discurrens, plures habuit sectatores, quos nudos sive mares, sive fœminas incedere volebat: eum adibant suæ sectæ sequaces, qui quotiès libidine incensi aliquam concupiebant, ipsâ ad Piccardum deducta, eidem exponebant sub hac formula petitionem: *In hanc spiritus meus concaluit*, respondsum accipientes: *Ite, crescite, & multiplicamini*, quo ritu observato, licitum erat cuicumque hujus infamis sectæ viro, ad quamcumque mulierem introire; Tantam impietatem ægrè ferentes etiam scelestissimi viri, factum est, ut Zisca ducto in Adamitas exercitu, omnes trucidaverit. Porrò adeo creverat Piccardi dementia, unà cum scelere, ut se Deum esse jactaret, & perditionis filios esse assereret, quotquot suæ infami sectæ non adhærebant. Veterum Adamitarum imitatores visi iterum sunt incedere per Hollandiam anno 1535. nudi per arua, & hortos aberrantes, mox arbores conscendentes, ibique sed frustrà panem expectantes. Nunc omnino repressa adeo infamis hæresis creditur, quam renovare tentaverant quidam, qui prodierant ex secta Lutheri, quorum Coriphæum sese constituerat Adam Pastor, ut refert Lindanus. De Adamitis recentioribus agit Æneas Silvius in Hist. Bohem.

Adamus dictus Reisnerus libro germanico ab ipso edito. XVI.

Dixit, quod Christus nascendo aperuit Virginis uterum. R. ex Ezechiele cap. 44. ver. 2. *Porta hæc clausa erit, non aperietur*, quæ verba S. Ambrosius, & S. Hieronymus exponunt, & interpretantur de Maria Virgine, cujus uterum Christum nascendo non aperuisse colligitur ex pluribus Conciliis, in quibus Virginis Mariæ integritas commendatur, & præcipuè ex Concilio Lateran. sub Martino Quinto Can. 3. De Reisner. agit Coccius.

Adecerditæ quo tempore fuerint, compertum non est. Asserebant Christo descendenti ad inferos, omnes animas obviam factas credidisse ei, & liberatas esse. R. nam nomine inferi ad quem descendit Christus, venit Limbus, non verò Infernus, in quo erant damnati: & ibi Christus liberavit solùm illos, qui mortui sunt in spe futuræ redemptionis, faciendæ per venturum Messiam, qui fuerunt Sancti Patres, sicut Deus ipse prædixerat se facturum Ecclesiast. cap. 24. ver. 45. *Penetrabo inferiores partes terræ, inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in* I.

Do-

Domino; ex quo Textu patet liberasse solùm sperantes in Domino; sed animæ damnatorum non sperant in Domino. Vide verbo *Joan: Præmonstraten.*

IV. Adelphius fuit natione Galata, ut refert Flavianus Episcopus Antiochenus, qui ejusdem Adelphii impietatem detexit. In Concilio Sydæ habito adversus Massalianos, Adelphius non est admissus, quia simulatè se velle converti ad pœnitentiam asserebat, cujus simulatio Patribus Sydæ congregatis optimè erat comperta. Fuit autem Adelphius unus ex Principibus sectę Massalianę seculo 4. ex Nicef. lib. 11. cap. 14.

Dixit orationem solam sufficere ad consequendam vitam æternam, proinde docuit, eum qui orat non posse damnari; etiam remotis Sacramentis, & spretis Dei, & Ecclesiæ mandatis; quisquis ille sit, vel Judæus, vel Infidelis, vel Hæreticus, vel Peccator, ac si sola oratio haberet virtutem delendi omnia peccata. R. Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*: ergo non sufficit ad salutem sola oratio, sed insuper requiritur mandatorum observantia, & bonorum operum positio; quod constat ex prima Petri: *Satagite ut per vestra bona opera, certam vestram vocationem, & electionem faciatis*. Insuper certum est neminem posse salvari sine Baptismo: ergo non sufficit sola oratio; & licèt legatur Luc. 18. ver. 1. *Oportet vos semper orare*, hinc non evincitur, quod homo debeat semper orationi vacare, hoc enim est impossibile, cum plura alia teneatur homo agere. Sermo itaque est in præfato Textu de continua oratione in affectu; & certè si sermo esset de oratione in re, numquam esset licitum dormire, manducare &c.

2 Dixit Eucharistiam nihil prodesse, vel obesse dignè, vel indignè sumentibus. R. illis omnibus rationibus, quibus evincitur Sacramenta conferre gratiam; maximè de Sacramento Eucharistiæ, quantùm profit dignè sumentibus, patet ex Joan. *Qui manducat meam carnem habet vitam æternam*; quod noceat indignè sumentibus testatur Paulus: *qui indignè manducat judicium sibi manducat*. Vide verbo *Entusiastæ*.

Ademes. Vide verbo *Peraticus*.

Adessenarii secta sunt Lutherani rigidi, sic dicti, quia circa ann. 1560. XVI.

Dixerunt Corpus Christi adesse in Eucharistia; sed diversimodè: alii ex Adessenariis dixerunt esse sub pane: alii cum pane: alii circa panem: alii supra panem. R. quia nullum ex his dicendi modis consonum est verbis Christi dicentis: *Hoc est Corpus meum*; non enim vera esset hæc propositio: sive Corpus esset circa panem: sive cum pane: sive sub pane: sive supra panem, ut consideranti patet. Tum quia vera fit transubstantiatio in Eucharistia, ut definierunt Concilia, Romanum sub Nicolao Secundo; item Romanum sub Gregorio Septimo, Lateranense sub Innocentio Tertio; sed hoc non esset quando Corpus Christi esset in Eucharistia aliquo modo ex somniatis ab Adessenariis: ergo &c. De Adessenariis agit Prateolus.

Adiaphoristæ sunt Lutherani molles, iidem ac Melanctonici, dicti Adiaphoristę, quod idem significat ac indifferentes, qui confessionem Augustanam, Lutheri scripta, & ipsum *interim* Cęsareum multis in locis correxerunt, mutaverunt, suppleverunt: vel ut ipsorum Adversarii dicebant, verterunt, converterunt, perverterunt, everterunt; quorum præcipuum caput fuit Mathias Flaccus, qui vixit seculo decimo sexto. XVI.

Dicebant Ceremonias, & Constitutiones Ecclesiasticas fore inter indifferentias computandas, quæ vel observatæ, vel violatæ nihil nocent, vel prosunt, & possunt observari, vel violari absque salutis discrimine; quapropter pro bono pacis, quoscumque ritus in patria introductos, ad quos declinare contigerit, servandos esse docebant. Dicti sunt etiam *Interimistæ*, quia *Interim* Augustanum

sectari

sectari voluerunt. R. quia posito Adiaphoristarum asserto, sequitur extra Ecclesiam posse hominem salutem consequi, & salvari in quacumque Religione; frustrà igitur venisset Christus Legem dare salutis. Tum quia standum esse Constitutionibus Ecclesiasticis, quæ fundantur in traditionibus Apostolicis, probatur ex secunda ad Thessalonicenses: *Fratres tenete traditiones quas accepistis.* Tum quia si præcepta Ecclesiastica essent indifferentia, superfluum fuisset Christum pręcipere Baptismum, & illa omnia quę in Lege Euangelica observanda ordinantur. Tum quia falsum est, pro bono pacis quemcumque ritum esse observandum; nam experientia constat, quod ubi non est unitas Religionis, ibi sunt rixæ, jurgia, & contentiones: sicut de facto contigit inter ipsos Lutheri sequaces, qui in plures sectas divisi, non modò procacibus verbis, sed etiam armis, magno populorum damno, se exagitarunt. Numquam erit invenire subditos fideles Principi, qui unicam fidem non custodiant.

2. Dicebant non esse licitum Christianos jurare. R. verbo *Catharistæ*. De Adiaphoristis agit Spond. an. 1548

IV. ADILOFAGI. Probabile est vixisse tempore Sancti Augustini. Dixerunt Christianum ita cibum sumere non debere, ut ab aliis videatur, & hac sola de causa se ab Ecclesia separarunt. R. quia nullum hac de re extat præceptum in sacris paginis. Tum quia Christus discubuit in domo Pharisæi, ubi erant plures adstantes. Tum quia sequeretur, quod Christianus, qui ad plures dies semper esset hominibus circumstipatus, deberet fame perire. De Adilofagis agit Jacobus Sirmundus.

IV. ADIMANTIUS fuit unus in Schola Manichæorum ex præcipuis discipulis, tempore D. Augustini, qui contra disputationes Adimantii scripsit librum unum, in quo Adimantii sophismata reprobantur. Scripserat Adimantius quasdam disputationes adversus Legem, & Prophetas, ut ostenderet Testamentum novum contrarium esse Testamento veteri, itaq;

Dicebat in Scriptura Sacra esse contradictiones. R. quia *Verbum Domini lucidum illuminans oculos*, ut ait Psalmista, non potest continere contradictiones. Tum quia certum est Scripturam Sacram dictatam esse à Spiritu Sancto, qui nullatenus esse potest contradictionibus obnoxius. Tum quia si quæ contradictiones esse videntur in Scriptura, non sunt formales, sed apparentes: sic in veteri Testamento permittitur aliquid, quod prohibetur in novo, sed hæc prohibitio non involvit contradictionem; plura enim quæ licebant in Lege veteri, nunc sunt illicita, & è converso: sic exigente bono regimine Ecclesiæ. Nonnullos sibi apparenter contradicentes Sacræ Scripturæ textus conciliatos exposuit Annatus in suo apparatu ad Theologiam positivam, ad quam Lector remittitur, ut ex his judicium faciat de cæteris.

ADRUMENTINI fuerunt quidam Monachi, sic dicti à loco quem inhabitabant Adrumentum nuncupato in Africa. Sedes ibi erat Episcopalis, suffraganea Episcopi Carthaginensis, ibique anno 394. congregatum est Concilium. Porrò Adrumentini ex epist. 105. D. Augustini in recto sensu quo eamdem S. Augustinus scripserat, non intellectâ, sed perperam accepta, in duas partes divisi sunt: alii nimis tribuebant gratiæ, alii totam gratiæ efficaciam negabant; sed S. Augustinus auditis hujusmodi dissidiis statim ad sanum intellectum, & ad pristinam concordiam eos revocavit, datis ad illos duabus epistolis, & scriptis hac de causa duobus libris, unum de gratia, alterum de correptione, quibus acceptis in unanimi, & sano sensu dicti Monachi acqieverunt. IV.

AERARIUS dictus Alexander, ille est Pseudo-Apostolus, quem Paulus tradidit Satanę unà cum Hymenęo, & Phileto; ut constat ex secunda ad Timoth, 2. Aerarius rectâ, & sanâ fide abnegatâ, multos ad suam sequelam trahere studuit in perditionem. I.

1. Dixit circumcisionem, & legalia fore servanda. Repr. nam de facto Legem veterem abrogatam fuisse quoad legalia, maximè quoad circumcisionem apertè constat ex ep. ad Galatas cap. 5. ver. 1. ad Heb. c. 7. ver. 12. Tum quia mutatio Legis quoad legalia prædicta fuit à Prophetis. Tum quia Christus est noster Legislator, & si Lex vetus obligaret, etiam Moyses esset promulgator Legis Christianorum. Tum quia omnes SS. Patres, qui fuerunt in Lege veteri, annuntiabant quod Lex Mosayca in adventu Messiæ cessare debebat: ergo cum Messias nunc venerit, non debet ampliùs obligare; nec valet dicere, quod Sacerdotium Legis veteris, legitur in sacris paginis futurum sempiternum; nam dicitur sempiternum, quatenus erat figura Sacerdotii Legis novæ, non quod semper durare debuisset. Verum quidem est, quod Lex vetus, quoad præcepta moralia, quæ à Christo confirmata sunt, in Lege nova semper est duratura, & ideo dici potest sempiterna: non verò quoad legalia, quæ abrogata sunt. Vide *Abissini*.

2. Prædicabat resurrectionem jam esse factam. R. ex Euang. Joan. quod annunciat resurrectionem futuram in die Judicii. Tum quia omnes resurgere habent: sed si resurrectio jam esset facta, qui nascentur, non possent resurgere: ergo nondum est facta.

IV. Aeriani. Referente D. Augustino circa annum 340. ab Aerio, qui eo quod non potuerit Episcopatum Sebastæ in Armenia obtinere, apostatavit à fide, suam traxerunt originem. Aerius præter Arii errores, quos amplexatus est, nova figmenta proposuit, unde meritò inter capitalia Hæreticorum monstra sit computandus, qui ut consolaretur de non obtento Episcopatu, quem avidè nimis exoptabat.

1. Dixit Presbyterum ab Episcopo nullatenùs differre. R. ex epist. ad Titum cap. 1. ver. 1. ubi Paulus mandat Tito Episcopo Cretensi, ut constituat per Civitates Presbyteros: ergo Episcopus est major Presbytero, cum habeat potestatem constituendi Presbyteros. Cæterùm si Presbyteri essent pares Episcopis, tam Presbyteri possent constituere Episcopos, quàm Episcopi Presbyteros. Tum quia Episcopi destinati sunt specialiter regere Ecclesiam Dei, quod jus per se non competit simplici Presbytero. Tum quia omnis Clerus ab exordio Ecclesiæ semper detulit honores Episcopo. Tum quia si Episcopus non esset Superior Presbytero, omnis Clerus esset sine Capite, & posset unusquisque Presbyter pro libito in Diœcesibus dominium exercere. Tum quia ipsi Apostoli majores fuerunt dignitate septuaginta duobus discipulis; cæterùm erat superfluum eligere discipulum, & hunc substituere in locum Judæ, si inter Apostolos, & discipulos non fuisset discrimen dignitatis: ex quo benè arguitur Episcopum esse majorem Presbytero. Ex locis Scripturæ, quæ solent ab Hæreticis in contrarium adduci, solùm evincitur, quod omnes Episcopi necessariò sint Presbyteri, non autem quod Presbyteri sint pares Episcopis in jurisdictione, & potestate ordinandi; licèt ipsis sint pares in potestate consecrandi Corpus Christi: qua de causa sæpè in sacris paginis fit mentio de Episcopis unà cum Presbyteris: & Presbyteri cum in primitiva Ecclesia ad solatium Episcoporum superintenderent gregi; hinc aliquando dicti sunt Episcopi, quatenus nomen Episcopi sonat nomen Superintendentis. Hunc errorem damnavit Concilium Hispalense Secundum cap. 17. & Tridentinum sess. 23. Superest ad rem notandum, quod licèt Episcopi primis Ecclesiæ seculis etiam Superintendentes vocarentur, cum tamen apud plures novatores mos invaluerit, ut *Superintendentes* suos primarios Ministros vocarent. Ecclesia relicto novatoribus Superintendentis vocabulo, nonnisi Episcopos, Diœcesum Pastores, postmodum vocare consuevit.

Jeju-

2. Jejunia ab Ecclesia statuta damnans, jejunabat die Dominico, dicens jejunia esse exercenda pro cujuscumque arbitrio: negans Ecclesiam habere auctoritatem præcipiendi jejunia. R. nam jejunia, quæ præcipit Ecclesia sunt meritoria, non enim Ecclesia præcipit, nisi opera meritoria: ergo si sunt meritoria non sunt reprobanda, maximè cum plura observentur ex Institutione Apostolica: imò jejunium quadragesimale fuit à Christo observatum: ergo qui reprobat jejunia statuta ab Ecclesia, reprobat Christi, & Apostolorum Institutionem. Quod autem Ecclesia habeat auctoritatem præcipiendi jejunia, probatur; nam Ecclesia potest præcipere omnia, quæ novit expedire ad salutem animarum, hujusmodi sunt jejunia, quæ commendantur in sacris paginis, & à Sanctis Patribus, ergo &c. Tum quia si unusquisque pro libito deberet jejunare, non autem teneretur observare præcepta Ecclesiastica, Christiana Religio jam esset divisa per diversitatem rituum: Unusquisque esset sui Pastor, & Rector; nec esset benè ordinatum Ecclesiæ regimen, quod penderet ab uniuscujusque arbitrio: ergo est observandum jejunium, cum illud præcipit Ecclesia: quod utique est magis meritorium, quam voluntariè assumptum, quia *Melior est obedientia, quàm victima*. Insuper esse observanda jejunia, constat ex illo Matt. 6. ver. 17. ubi Christus docet quomodò jejunandum sit. Jejunium quadragesimale ex antiqua traditione scimus institutum fuisse ab Apostolis, quibus sicut & Ecclesiæ, dedit Christus auctoritatem suam, ut possent constituere, quæ magis expedire vidissent ad bonum Ecclesiæ; unde Luc. 10. legitur: *Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit*: ergo observandum est jejunium quando ab Ecclesia est præceptum, & abstinendum est à jejunio, secundùm Ecclesiæ Institutum: ex quo infertur nos non teneri ad jejunandum die Dominico, quandoquidem Ecclesia tali die prohibet jejunium: nec valet instare, quod cum jugum Christi suave sit, Ecclesia non debet gravare fideles jejunio; nam jejunare diebus ab Ecclesia præceptis, non est contra suavitatem Legis gratiæ, in qua præcipimur etiam facere pœnitentiam. Dicitur autem Lex gratiæ *onus leve*, quia faciliora, & efficaciora remedia instituit Deus per Sacramenta contra peccatum, à cujus servitute per Christum liberati sumus. Contra hanc hæresim stat Concilium Gangrense c. 9. Viennense celebratum sub Clemente Quinto.

3. Suffragia pro Defunctis irridebat, nullam tribuens virtutem Sacrificio. R. & quidem ex Sac. Scripturis lib. 2. Machab. cap. 12. ver. 43. quod si Aerius benè, & religiosè cum Machabæo cogitaret, non improbaret suffragia pro Defunctis; consuetudo orandi pro Defunctis, viguit etiam tempore Apostolorum, & deducitur ex epist. ad Cor. 1. cap. 15. vers. 29. Tum quia Defuncti, qui sunt in Purgatorio, sunt membra Ecclesiæ: ergo debent posse participare de bonis Ecclesiæ, scilicet de orationibus, & suffragiis, quæ pro illis exhibentur. Tum quia auctoritas Ecclesiæ invenitur in Inferno, ubi ligat damnatos, in Paradiso, ubi communicat cum Sanctis, & applicat merita Sanctorum, aperit Paradisi januam, in fide quam docet morientibus: ergo debet etiam inveniri in Purgatorio, ubi refrigerat Purgantes mediis orationibus, & suffragiis: nec valet dicere animas in alia vita non esse capaces meriti, ergo neque satisfactionis; nam ad meritum requiritur libertas, ad satisfactionem sufficit toleratio pœnæ inflictæ à Judice, vel ejusdem redemptio, mediâ aliâ satisfactione, approbatâ à Judice.

4. Renunciationem omnium rerum prædicabat. R. Sancti Apostoli habebant loculos; nec Deus prohibuit Christianis possessionem bonorum temporalium; prohibuit quidem erga ipsa bona inordinatum affectum. Quod si Deus præcipit eleemosynam,

utique non præcipit renunciationem bonorum temporalium, cum solùm ab his qui bona possident, possit eleemosyna exerceri. Hæc propositio, quod non liceat ad consequendam salutem bona temporalia possidere, damnata fuit à Bonifacio Octavo contra Fraticellos. Textus autem Sac. Scripturæ, ex quibus deducunt hæretici, non esse licitam possessionem bonorum temporalium, sunt consilium, non præceptum, & interpretandi sunt de nimio affectu, non de honesta possessione.

5. Celebrationem Paschatis reprobabat dicens, quod celebrare Pascha erat judaizare. R. nam non celebrat Ecclesia Pascha more Judæorum, neque in memoriam liberationis à captivitate Pharaonis, ut ipsi faciebant, sed celebrat in memoriam Resurrectionis, & Institutionis Cœnæ Domini: ergo celebrare Pascha non est judaizare. Tum quia celebratio Paschatis instituta est ab Apostolis, non à Judæis. Decretum de celebratione Paschatis die Dominico promulgatum fuit à Victore hujus nominis Papa Primo anno 196.

6. Damnabat nuptias, quæ ex Lege fiunt. R. verbo *Græci*.

XVI. Aeriani Novi, sunt Lutherani rigidi, qui circa annum 1546. didicerunt à Brentio, antiqui Aerii aliquos renovare errores. De his agit Gravina in tab. analit.

1. Negant Sacrificium esse pro defunctis offerendum. R. quia Sacrificia Legis scriptæ, quæ erant umbra Legis gratiæ, proficiebant illis, pro quibus offerebantur, qua de causa Judas Machabæus misit offerri Sacrificium pro defunctis. Item ex Apost. ad Corint. 1. cap. 3. verf. 12. cujus auctoritate Concilium Florentinum, & communiter Patres tam Græci, quàm Latini utuntur in præsenti materia: ergo per Sacrificii oblationem remittuntur peccata, ergo Sacrificium prodest defunctis in Purgatorio existentibus, qui in tantum non introducuntur ad gloriam, quia debent expiare sordes peccatorum. Tum quia in hac vita Sanguis Christi applicatur animabus, quæ indigent meritis Christi, ut possint obtinere salutem: ergo debet etiam posse applicari pro animabus existentibus in Purgatorio: maximè cum sit magis consonum Divinæ misericordiæ, quæ sibi complacet recipere orationes, & suffragia, quæ hìc offeruntur pro defunctis ad eorum expiationem; & certè si nullum esset remedium, quo possent adjuvari Animæ purgantes, quodammodo videretur Deus nimis sævire in Animas, quas elegit suæ gloriæ consortes: esto quod non possint admitti nisi depuratæ, debebat tamen Divina misericordia remedium opportunum ad illas citò depurandas providere, sicut de facto providit, nempè orationes, & sacrificia ad hunc effectum oblata à fidelibus. Orationes, & Sacrificia pro defunctis stabilierunt plura Concilia. Nicænum primum Canon. 65. Carthaginense tertium Canon. 29. Toletanum secundum Canon. 12. & plura alia. Vide quæ dicta sunt contra Aerianos antiquos.

Aeschines fuit sectator Montani, hunc Aeschinem scriptis exagitavit Tertullianus. Vixit circa finem secundi seculi: reprobanda ejus dogmata verbo *Montanus*. II.

Aetiani ab Aetio circa annum Christi 353. traxerunt originem, cui cum satis non esset Arii prædicare errores, alia figmenta divulgabat, quærens si posset etiam supra Arium se extollere, & plures habere sequaces (ait S. Epiph. hær. 76.) Aetiani dicti sunt etiam *Eunomiani*, quia cum Eunomius Aetii scriba fuerit, ejusdem potatus erroribus, illos promulgare studuit. Dicti sunt etiam *Anomi*, quia sine lege certa viventes, sive ut aliis placet *Anomei*, idest dissimiles, quia Filium in Divinis dissimilem Patri quoad essentiam asserebant. Aetius natione Syrus perspicacissimi ingenii, sed ex vili gente progenitus, vilibus etiam muneribus animum applicuit, quibus victitando plures Provincias peragravit. Ana- IV.

zarbi

zarbi in Cilicia grammaticæ studuit, ubi ab Athanasio Ariano, præfatæ Civitatis Episcopo receptus, & hinc Tarsum profectus, posteaAntiochiam, unde fuit expulsus, se contulit; Ciliciam reversus, cum Borborianis hæreticis disputationem habuit, postmodum Alexandriæ ab Aristotelico hæretico edoctus, contra Verbum Divinum, & Spiritum Sanctum suos evomuit errores. Galli Cæsaris gratiam consequutus, à Leontio Episcopo Antiocheno suæ Ecclesiæ Diaconus ordinatus, statim fuit à Diaconatu depositus; quapropter apud Alexandrum Episcopum diversatus, ibidem Diaconi munus iterum exercuit; sed Imperatoris Galli Cæsaris jussu in exilium pulsus, iterum in Concilio Constantinopolitano anno 360. depositus fuit. Deinde à Juliano Apostata revocatus, & honoribus publicis cumulatus, mortuo Juliano ejus protectore, iterum sub Valente Imperatore condemnationem subiit; plures errores docens, à diversitate errorum diversis nominibus in suis Sectatoribus est nuncupatus, qui non modò *Aetiani*, *Eunomiani*, *Anomæi* sunt dicti, sed etiam *Exocontiani*, *Troglitæ*, *Troglodita*, quia in locis subterraneis conveniebant, vocabantur, sic refert Theodorctus.

1. Dixit nullam omnino, ne quidem virtualem, & rationis ratiocinatæ distinctionem dari in Deo: quæ sententia ex duplici alio illius errore sequitur; cum enim ille, ex una parte assereret se plenam Dei habere notitiam, & quidem tantam, quantam ipse Deus habet, & ex altera negaret Christum esse verum Deum, ad utrumque impictatis caput propugnandum, maximè opportunum credidit, si omnem penitùs à Deo distinctionem excluderet. Repr. manifesta ratione; quia ea virtualiter distinguuntur, quæ tametsi unam, & simplicissimam habeant entitatem, multis tamen distinctis, ob naturæ suæ præstantiam, & excellentiam æquivalent, ac diuersos effectus producunt, unde menti nostræ fundamentum, & causam præbent diversorum conceptuum: at qui essentia Dei cum attributis comparata, & attributa ad se invicem, unam habent & quidem simplicissimam entitatem, atque ob naturæ suæ præstantiam, & excellentiam, pluribus distinctis æquivalent: unde eadem simplex, & infinita entitas Divinæ substantiæ, prout absoluta communicatur, prout relativa non communicatur; ergo &c. Hinc patet primò, distinctionis virtualis fundamentum duplex esse, unum ex parte Dei, scilicet summam, & infinitam ejus perfectionem, alterum ex parte nostri, mentis scilicet nostræ tenuem, ac finitam capacitatem, quâ fit ut uno, & simplici conceptu, omnes Dei perfectiones percipere non valeamus. Patet secundò distinctionem virtualem, prout fundamentum habet in re ipsa, dici posse realem virtualem, quatenùs verò est ex parte intellectus, dici posse formalem per intellectum.

2. Dixit Filium, & Spiritum Sanctum esse creaturas. R. & quidem Divinitas Filii Dei, verbo *Achillas* comprobata est. Divinitas Spiritus Sancti etiam comprobatur à Scriptura; in actibus Apostolorum 5. Spiritus Sanctus vocatur Deus: *Cur tentavit Satanas cor tuum, mentiri te Spiritui Sancto, non es mentitus hominibus, sed Deo*. Insuper attributa Divina immensitatis, misericordiæ, æternitatis, tribuuntur in Scriptura Spiritui Sancto, in cujus nomine etiam Baptisma confertur. Spiritus Sanctus est unum cum Patre, & Filio, Jo: epist. 1. cap. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt* non in unitate Personæ, ergo in unitate essentiæ. Hæc veritas in pluribus Conciliis est declarata, nempè Constantinopolitano primo, & secundo. Romano sub Damaso Papa. Tum quia si Spiritus Sanctus est creatura, ergo poterit desinere esse, & sic poterit variari mysterium Trinitatis; imò dicendum foret pura esse somnia, quod prævio

Sacræ Scripturæ lumine de tanto mysterio credit Ecclesia. Certè nonnisi novus Aetius poterit similia somniari. Quomodò erit creatura, qui est Creator, de quo legitur psalm. 32. *Verbo Domini cæli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum.*

3. Nullum scelus credebat esse peccatum. R. Deus justus irascitur supra peccatores, minitatur ignem æternum peccatoribus, qui non observant suam legem; ergo inobservantia legis est peccatum. Tum quia si nullum scelus esset peccatum, ergo nullum erit judicium pro sceleribus puniendis, ergo non debet destinare Deus flammis peccatores: frustrà orabat David: *Averte faciem tuam à peccatis meis*, frustrà precabatur veniam; veniam enim non precamur, nisi propter offensam illatam. Demum si nullum scelus est peccatum, non debent constitui pœnæ homicidis, furibus, perjuris, quas tamen non modò justitia Divina, sed etiam humana decernit: & licitum erit furari, occidere &c. quia quidquid non est peccatum, impunè committitur. Hæc & similia absurda ex Aetii sententia sequerentur.

4. Dixit fidem sine operibus salvare. Repr. Deus in sacris paginis præter fidem, vult, & præcipit opera, unde Apostolus ait: *Docete omnes gentes baptizantes &c. docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis*; sed si sola fides salvaret, sufficiebat Christum præcipere Apostolis ut docerent omnes servare solam fidem; sed satis clamant sacræ paginæ contra Aetium, quod fides sine operibus mortua est; unde prima ad Corinth. cap. 13. ait Apostolus: *Si habuero omnem fidem, charitatem autem non habuero, nihil sum*. Necessitatem operum ad salutem suadet David psalm. 14. *Domine quis habitabit &c.* Certè si opera non essent necessaria ad salutem, dicendum foret, quod illam æqualiter consequeretur Christianus, qui sceleratè viveret, quàm qui esset exercitiis pietatis addictus, quod patet quàm sit erroneum dicere. Unde Christus adolescenti petenti quid faciendum esset ad obtinendam salutem, respondit Matt. 19. *Si vis ad vitam ingredi serva mandata*. Non autem dixit simpliciter *Crede*. Textus Scripturæ, ex quibus intendunt evincere hæretici, sola fide hominem justificari, quia in dictis textibus de sola fide fit mentio, significant quidem fidem esse necessariam ad justificationem, non autem probant solam fidem sufficere; qui enim dicit Architectum construxisse domum, non negat etiam alios Artifices concurrisse ad fabricam domus; & certè si sola fides justificaret, cum peccator habeat fidem, frustrà ad justificationem peccatorum Christus instituisset Sacramentum Pœnitentiæ.

5. Baptizabat in nomine Dei increati, Filii creati, & Spiritus Sancti creativi. Repr. Forma Sacramenti Baptismi expressis verbis habetur in Euangelio, ubi Christus præcepit Apostolis baptizare *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*. Sanctus Bernardus epist. 340. ostendit Baptismum absolutè conferendum sub forma præscripta ab Ecclesia, reprobans illos, *qui sua temeritate contra formam Ecclesiæ novum baptizandi vellent inducere morem*. Insuper Baptismum esse conferendum sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, definitum est in Concilio Lateranensi cap. firmiter. Demum Filius in Divinis non est creatura, sed Deus: ergo non tenet Baptismus collatus in nomine Filii creati.

6. Antiquitati, Christianorumque multitudini nihil conferebat. R. Si nihil conferendum esset antiquitati Ecclesiasticæ: ergo nihil à fortiori antiquitati seculari, & sic corruerent omnes historiæ, & nulla erit fides rerum præteritarum. Adde, quod antiquitas Ecclesiastica innititur verbo Dei infallibili, de aure in aurem per Apostolos ad nos derivato. Demum temeritas est nihil conferre multitudini Christianorum, & velle dissentire ab illis principiis, in

quibus ab adventu Christi, usque ad hæc tempora consentit Ecclesia, in qua fuerunt tot Sancti, tot Reges, tot Doctores, tot Viri omni exceptione majores, qui sine ulla contrarietate antiquitati Christianæ adhæserunt.

IV. AGAPETÆ ab Agapeta muliere hispana, & ab illius viro Elphidio circa finem seculi quarti originem habuerunt. De his agit D. Hier. lib. de custod. virg.

1. Connubia abhorrebant. R. à suis Institutoribus, isti siquidem erant conjugati. Vide verbo *Adamitæ*.

2. Jejunia contemnebant. Repr. Matth. 6. vers. 17. ubi Christus docuit quomodò jejunandum sit: *Tu autem cum jejunas unge caput tuum . . & Pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi*; ex quo infertur, quod si jejunium esset contemptibile, nec Christus docuisset modum jejunandi, nec promisisset retributionem jejunantibus. Insuper jejunium producit sanctos, & mirabiles effectus, ejicit siquidem dœmonia, unde Christus ad Apostolos: *Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi in jejunio*; ergo jejunium est res sancta, cujus mirabiles effectus commendant SS. Patres, & de quo Psalmista ait: *Operui in jejunio animam meam*, & exemplo Ninivitarum, constat jejunium placare iram Dei.

3. Ab escis abstinebant. R. verbo *Abstinentes*.

III. AGAPETÆ alii. Dicti fuerunt Agapetæ quidam falsi Monachi, qui cum virginibus habitabant sub specie puræ dilectionis, unde Agapetæ nuncupati sunt, contra quos multa carmina scripsit Nazianzenus, quorum execrandum contubernium damnavit S. Cyprianus: propè hæc tempora servebat hic execrabilis usus. Ex S. Epiphan. hæres. 78.

Dicebant itaque posse liberè Monachum cum virgine cohabitare, absque continentiæ detrimento, & suam opinionem firmabant illis verbis primæ ad Cor. cap. 9. *Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & reliqui Apostoli*. Ex quibus verbis perperam intellectis, deducebant licitum esse continentiam profitenti, habitare cum virgine non tamquam muliere, sed tamquam sorore, ad fovendam charitatem animorum. R. ex Euangelio Luc. cap. 9. ubi Christus cum dixisset ad aliquem *Sequere me*, ille dixit, *Domine permitte mihi primùm ire, & sepelire patrem meum*, dixit ei Jesus, *Sine ut mortui sepeliant mortuos suos*. Item ibidem Christus alicui ipsum sic all cuto: *Sequar te Domine, sed permitte mihi primùm renuntiare his quæ domui sunt*, ait ad eum Jesus *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retrò, aptus est regno Dei*. Si ergo Christus ad sui sequelam, & ad regnum Dei consequendum ineptos judicavit, volentes priùs sepelire patrem, rebusque familiaribus providere, quantò magis illicitum erit Monacho, qui mundo valedixit, habitare cum virgine tamquam cum sorore, quod esset periculum evidens violandæ castitatis? *Qui enim amat periculum peribit in illo*, ut ait Ecclesiasticus cap. 3. Quod si quæras cur Apostoli habuerint potestatem circumducendi mulieres tamquam sorores, ut ait D. Paulus? respondeo cum D. Hieronymo lib. 1. contra Jovinianum cap. 14. Apostolum loqui de sanctis quibusdam mulieribus, quæ juxtà morem judaicum Apostolis de sua substantia ministrabant, sicut legimus ipsi Domino factitatum Matth. 27. *Erant autem ibi mulieres, quæ secutæ erant Jesum à Galilæa, ministrantes ei*; quod nulli potuit esse occasio scandali, maximè cum ab Apostolis, viris perfectioni addictis, assumptæ fuerint ad hujusmodi ministerium mulieres, quarum castitas cum pietate conjuncta, adeò nota esset, ac probata, ut omnem excluderent incontinentiæ suspicionem. Certum est cordatiores viros habere tamquam purum figmentum, dari posse inter personas utriusque sexus cum frequenti, familiari, ac libera conviventia amorem platoni-

cum,

cum, quomodò ergo fine periculo incontinentiæ poffet homo cohabitare cum virgine?fed in morali canone lex eft irrefragabilis, omnino fugiendam proximam occafionem peccati.

VII. Agareni fic voluerunt nominari, defumpto nomine ab Agar ancilla Abrahæ, circa medium feculi feptimi, tefte S.Petro Pafchafio lib.contra fectam Maum. cap. 8. Ifti repudiato Euangelio, quod eorum patres jam per aliqua fecula profitebantur,fecuti funt Alcoranum; aliqui fentiunt non ab Agar ancilla Abrahæ dictos effe Agarenos, fed potius hos Hæreticos refiduum germen Agarenorum fuiffe, de quibus etiam David in pfalmis mentionem facit.

1. Dicebant Deum non poffe habere filium quoniam uxorem non habet. R. ex facris paginis, ubi generatio æterna Verbi apertè innotefcit: item ex Symbolo Nicæno; & utique habere nequit filium corporeum, qui purus fpiritus eft, æternus, immutabilis, incomprehenfibilis, immenfus. Generatio autem æterna Verbi, quæ eft à Deo incomprehenfibili, percipi non poteft ab imbecillitate intellectus humani, qui neque fuam generationem diftinctè novit difcernere, neque valet difcutere tot mirabilia, quæ quotidie videt & palpat; quomodò ergo audeat fcrutari myfterium incomprehenfibile? *Generationem Verbi quis enarrabit?* Habet ergo Deus Filium, qui dat omnibus fœcunditatem: fed *Deum de Deo, lumen de lumine, confubftantialem Patri*. Et fi Deus non generaret effet fine fœcunditate,& confequenter effet imperfectus; nec effet Deus, qui omnes perfectiones in fe continet depuratas; ideo generat, fed finè adminiculo corporis, per folam fui intellectus fœcunditatem, in unico Filio perfectiffimo ab æterno generato abforptam, per facras paginas revelatum in lege gratiæ, cui folùm hoc privilegium conceffum.

2. Dicunt Chriftum non fuiffe crucifixum,fed alium hominem Chrifto fimillimum. R. à Concilio Nicæno, ubi legimus Chriftum crucifixum pro nobis, à Concilio Ephef. can. 12. Infuper Judæi, interrogante Pilato, *Quid faciam de Jefu?* Refponderunt *crucifigatur*; non autem alium petierunt, qui vice Chrifti crucifigeretur. Paulus Chriftum, non alium pro Chrifto fuiffe crucifixum expreffè afferit,ad Cor. cap. 1. & 2. *Prædicamus Chriftum crucifixum. Nihil judicavi me fcire aliquid inter vos, nifi Jefum Chriftum, & hunc Crucifixum*. Nec valet dicere, quod cum legatur Deutor. 21. *Maledictus à Deo qui pendet in ligno*. Chriftus non potuit à Deo maledici, ergo non fuit crucifixus; quia utique Chriftus fuit femper benedictus à Patre, fed factus eft maledictus non in fe,fed quia pro maledictis pœnam fuftinuit. Demum Centurio, & qui cum eo erant, vifo terræmotu exclamaverunt, Matth. 26. *Verè filius Dei erat ifte*; fi verè filius Dei, ergo Chriftus erat.

Agelanes fectâ Arianus, miffus à Leovigildo Rege Legatus ad Chilpericum, in viâ Sanctum Gregorium Turonenfem ad difputandum provocavit, à quo confunditur. Hujus difputationis feriem refert Baronius anno 583. fed Deo dante, cum in Hifpaniam reverfus fuiffet, infirmitate percuffus ad veræ Religionis gremium iterum rediit, extra quod VI.

Dicebat fuiffe iniquam Epifcoporum fententiam illam, quâ Filius æqualis Patri afferebatur. R. nam fi iniqua effet hæc fententia, etiam iniqua effent illa Chrifti verba, quæ leguntur Jo: 10. *Ego & Pater unum fumus*; fed hoc afferere iniquum eft: ergo eft æqualis Patri. Antecedens conftat tum ex allato textu, tum ex hoc Jo: 17. verf. 11. *Pater Sancte ferva eos in nomine tuo, quos dediſti mihi, ut fint unum ficut & nos*, tum ex illo Jo: cap. 14. verf. 19. *Qui videt me, videt & Patrem meum*. Tum quia fententia in qua Filius declaratur æqualis Patri, promulgata eft à Concilio Nicæno, in quo fuerunt Sanctiffimi Viri: ergo non poteft effe nifi Sanctiffima. Dicunt Hæretici, ex al-

latis

latis textibus evinci quidem, Filium esse unum cum Patre in concordia voluntatum, non autem evinci esse unum in natura cum Patre: quod probant ex eo quod legitur *Filium facere voluntatem Patris*, ex quo arguunt: si Filius esset unus in natura cum Patre, diceret se facere voluntatem suam, non voluntatem Patris: sed nihil valet hic ratiocinandi modus hæreticorum, quandoquidem constat, quod ubi Christus dixit *se facere voluntatem Patris*, loquebatur de voluntate humana, secundùm quam obtemperabat Divinæ; sed de his fusiùs verbo *Arius*: Præter ea, quæ jam dicta sunt contra Acacianos, & Aerianos.

IV. Agelius, secta Novatianus, sedit in Episcopatu Constantinopolitano ad annos sexaginta; gravi utique illius Ecclesiæ detrimento, quo tanto tempore Patriarcham hæreticum sustinuit, currente seculo quarto. Ex Baron.

IV. Agiomachi. Impugnatores cultus Sanctorum, dicti fuerunt Agiomachi, quos reprobat S. Epiphanius, ubi agit de vita Sanctorum Prophetarum. R. verbo *Beza*.

VI. Aginenses, circa finem seculi sexti, renovarunt errorem Adamitarum, quoad reprobandum matrimonium. Verbo *Adamitæ* satìs reprobati. Quoad abstinentiam à cibis conveniebant cum Abstinentibus. Vide verbo *Abstinentes*. Habebant insuper alios errores desumptos à Tatianitis, Encratitis, & Manichæis, quorum falsa dogmata sequebantur.

VIII. Agionichitæ fuerunt hæretici octavi seculi. Hoc nomen est privativum, & exprimit repugnantiam, quam habebant dicti hæretici, ad inclinationes, & genuflexiones faciendas, quare semper stantes, nunquam verò genuflexi orabant. R. ex D. Paulo ad Rom. 4. vers. 11. ad Ephes. 3. vers. 14. ad Philip. 2. vers. 10. R. etiam exemplo Christi, qui orans in horto, procidit in faciem suam. Tum quia nullibi legitur, quod stantes orare debeamus: licèt etiam stando bonum sit orare, imò & sedendo, cum genuflectere non possumus; cæterùm si in signum submissionis, ante Reges, cum illos supplices alloquimur, genuflectimus; hoc obsequium à fortiori præstandum est, cum Deum alloquimur, qui est Rex Regum, & Dominus Dominantium. Agit de Agionichit. S. Jo: Damascen.

Agnoetæ sunt in duplici genere, nec confundendi, sicut facit Baronius, diverso enim tempore, sub diverso Duce, diversos professi sunt errores. Primi, de quibus hìc agimus, Teophronii Capadocis sequebantur placita, qui Teophronius Eunomio se comitem adjunxerat. Isti Agnoetæ insurrexerunt circa annum 370. sub Imperio Valentis, & Pontificatu Damasi. Ab Eunomianis, Teophronii novam doctrinam indignè ferentibus, fuit Teophronius expulsus, ex quo nomine, sectæ se Caput constituit, cujus sectatores, etiam *Eunomiophronenses* dicti fuerunt, quia partim Eunomii, partim Teophronii sequebantur errores; inter quos Teophronius multiplicem in Deo scientiam asserebat, mutationi obnoxiam: at quomodo poterit mutationi subesse scientia necessariò infinita, qua Deus expers esse nullatenus potest? IV.

Dicebant Baptismum conferri debere in solo nomine Jesu Christi, non in nomine Trinitatis, scilicet excluso nomine Patris, & Spiritus Sancti. R. ex Euang. in quo formam baptismi expresè Christus tradidit Apostolis: *Euntes docete; baptizantes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, & ubi habetur expressa forma Sacramenti tradita à Christo, debet inviolatus litteræ tenor observari, cum nemo, præter Christum, auctoritatem habeat instituendi Sacramenta; & licèt Apostoli initio Ecclesiæ baptizaverint in nomine Christi, ut Christi nomen magis innotesceret; mentionem tamen expressám faciebant Sanctissimæ Trinitatis. Concil. Florentin. & Tridentin. statuerunt in Baptismo fieri debere expressam mentionem Sanctissimæ Trinitatis.

Dice-

2. Dicebant Deum non habere ſcientiam eſſentialem, & immutabilem, ſed per reminiſcentiam præterita ſcire, & conjecturaliter futura. Repr. Deus ſcientiarum Dominus, non indiget nec memoriæ, nec conjecturarum adminiculo ad habendam ſcientiam rerum, cui omnia, tam præterita, quàm futura, ſemper præſentia ſunt. Tum quia memoria, in ſenſu in quo loquuntur hæretici, eſt potentia materialis, quæ non poteſt reperiri in Deo, & eſt obnoxia errori, qui in Deo eſſe non poteſt; ſcire autem res præteritas adminiculo memoriæ, arguit imperfectionem, ſicut etiam ſcire futura conjecturaliter. Tum quia ſcientia conjecturalis ſubjectiva, de qua agitur in præſenti, non eſt ſcientia certa, & infallibilis: ergo ſcientia Dei non poteſt eſſe conjecturalis. Arguunt hæretici Deum per memoriam ſcire præterita, & conjecturaliter futura, quia ſimili loquendi modo utitur Deus in Scripturis. R. quia hoc Deus facit, ut ſe conformet imbecillitati noſtræ, & captui noſtro, ut erudiri poſſimus per Scripturas, quas pluribus in locis non intelligeremus, ſi extra noſtrum concipiendi modum exprimerent mirabilia Dei. De his agit Nicef. lib. 12.

VI. Agnoetæ alii, prodierunt à Themiſtio Diacono Alexandrino, circa medium ſeculi ſexti, unde etiam Themiſtiani dicti ſunt: Agnoetarum errorem confutavit Eulogius Patriarcha Alexandrinus. Dicti ſunt Agnoetæ ad exprimendam eorum ignorantiam, quam ſatis oſtendebant, dum Chriſtum plura ignorare blaterabant.

Dixerunt Chriſtum degentem in terris, non habuiſſe ſcientiam infuſam, ſed ſolùm cognitionem eorum, quam habent cæteri homines, & præcipuè ignoraſſe diem Judicii. Repr. ad Coloſs. 2. legimus, quod in Chriſto ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei. Inſuper ex ſacris paginis conſtat, quod Chriſtus ſciebat internas hominum cogitationes, ſic Matth. 26. ver. 14. dixit Petro: *Antequam gallus cantet, ter me negabis.* Tum quia cum in Chriſto ſit communicatio idiomatum, ſcientiam habere debuit Divinam ex inſtanti ſuæ conceptionis, quam mirati ſunt ipſi Judæi Jo: 7. *Quomodo hic litteras ſcit, cum non didicerit?* Neceſſaria inſuper erat in Chriſto ſupereminens cognitio, ad miniſterium ſuum adimplendum. Quod autem habuerit cognitionem de die Judicii, probatur, quia habuit ſcientiam Divinam; veritatem hanc ipſe perhibuit dicens Jo: 7. *Mea doctrina non eſt mea, ſed ejus qui miſit me.* Nec valet objicere Chriſtum ſæpè interrogaſſe, ut veniret in cognitionem rerum. Sic Jo: 12. legitur: *Simon diligis me?* Has enim interrogationes fecit Chriſtus, non quod ipſi deeſſet cognitio, ſed ut accenderet in Petro amorem, vel ut excitaret interrogatos ad vivam fidem, vel ut diſcipulos humano modo inſtrueret, & eorũ captui ſe accomodaret; ex quibus ſi aliquid evinceretur, dicendum eſſet, etiam Deum habere cognitionem finitam, cum etiam dixerit: *Adam ubi es?* & ad Cain: *Ubi eſt Abel frater tuus?* Hoc enim modo locutus eſt Deus, non ut interrogaret, quaſi neſcius, ſed ut ad confuſionem peccatorum ſuorum excitaret Adam, & Cain: ad illud quod legitur Matth. 24. *De die illa nemo ſcit, niſi ſolus Pater*, & Marci 13. *De die illo nemo ſcit, neque Filius, niſi Pater.* Hoc modo ſe expreſſit Chriſtus, non quod ignoraret diem Judicii, ſed quia dignis de cauſis noluit revelare Apoſtolis, quorum non erat noſſe tempora, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Ideo ne ulteriùs interrogarent Apoſtoli de die illa, dixit Chriſtus, quod *De die illa nemo ſcit*, id eſt, nullus purus homo, neque Angelus, imò neque Chriſtus ipſe ratione humanitatis, ſcit determinatum diem à Deo, pro extrema diſcuſſione conſtituto.

Agonistici. Vide *Circumcelliones*. IV.

Agrippinus Epiſcopus Carthaginenſis circa annum 214. Carthagine Concilium habuit, in quo decre- III.

vit

vit rebaptizandos hæreticos, qui veram religionem amplexabantur. De Agrippino agit S. Cyprianus ep. 71. & 72.

1. Dixit rebaptizandos jam baptizatos ab hæreticis, si ad Ecclesiam accessissent. R. quia in Sacramento Baptismi Minister est causa secundaria, & Christus causa primaria, qui baptizat interiùs; ideò in Sacramento, non attenditur probitas Ministri, ut suum sortiatur effectum; ergo dummodò Minister faciat secundùm ritum Ecclesiæ, & cum debita intentione, etiamsi sit hæreticus, benè baptizat, sicut Sacerdos legitimè ordinatus, benè consecrat; & sicut hæresis non tollit potestatem collatam Sacerdoti, ita neque debet invalidare Baptismum ab hæretico collatum. De non reiterando Baptismo collato ab hæretico, definivit Concilium Nicænum primum, Arelatense primum, Florentinum, & alia. Tum quia Ecclesia confitetur unum Baptisma. Tum quia reiterare Baptismum, est contra finem institutionis Baptismi, qui confertur ad delendam culpam originalem; ergo hac semel deleta, non potest reiterari. Tum quia Baptismus est regeneratio spiritualis, & sicut semel nascimur, sic semel tantùm possumus regenerari per Baptismum.

2. Docuit etiam reiterandam Confirmationem, & in hac sententia fuerunt, quotquot sustinuerunt reiterationem Baptismi. R. ex Concilio Florentino In Decreto unionis, & Tridentin. sess. 7. de Sacram. Can. 9. Tum quia eadem est ratio de Confirmatione, ac de Baptismo, quia Confirmatio imprimit characterem æquè ac Baptismus, ut omnes Sancti Patres consentiunt: unde Apostolus ad Hebræos 6. vers. 1. & 2. tam Baptismum, quàm Confirmationem, non esse reiterandam innuit. Tum quia ex fine institutionis hujus Sacramenti, etiam constat non esse reiterandam Confirmationem, per quam homo specialiter armatur ad resistendum contra persecutores, & tentationes in materia Fidei.

IV. Airani. Fuit eorum Dux Airas circa annum 370. mentionem facit de his hæreticis Prateolus, quibus sequentem adscripsit errorem.

1. Negavit Airas consubstantialitatem Spiritus Sancti. R. ex epist. 1. Jo: cap. 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus: & hi tres unum sunt*; Non unum in unitate Personæ: ergo in unitate substantiæ. R. etiam ex omnibus locis Scripturæ, ex quibus Spiritus Sancti Divinitas comprobatur, cujusmodi sunt, prima ad Cor. 6. vers. 19. prima Petri cap. 1. vers. 12. Jo: 14. & 15. ubi manifestè habetur Spiritum à Patre procedere. Tum quia Spirituì Sancto conveniunt proprietates, & operationes Divinitatis, ut esse immensum, de cujus immensitate legitur Sap. 1. *Spiritus Domini replevit orbem terrarum*; esse omniscium, de cujus omni scientia legitur Jo: 14. *Spiritus Sanctus docebit vos omnia*; esse Creatorem, esse summè bonum &c. Divinitas Spiritus Sancti asseritur in Concil. Constantinopol. generali secundo. In Romano sub Damaso Papa. Nec valet dicere Filium quia genitum, utique esse consubstantialem Patri, non autem Spiritum Sanctum, utpotè non genitum, sed spiratum; quia licèt non sit genitus, est tamen ab una voluntate, à Patre, & Filio mutuo amore spiratus: ex quo evincitur esse consubstantialem Patri, & Filio; sicut Filius, quia est ab intellectu procedens, est consubstantialis Patri. Hoc secundum admittunt hæretici, ergo & primum.

XVI. Alascani. Habuerunt Parentem Joannem Alasco Polonum, qui factus ex Episcopo Lutheranus, & Sacramentarius Zuinglianus, ãno 1549. potissimùm hos duos errores docuit.

1. Dixit hæc verba consecrationis *Hoc est Corpus meum* sic esse interpretanda: Hoc, idest non panis, sed universa hæc cœnæ actio, est corpus meum. R. quia Christus quando dixit Discipulis *Accipite, & comedite, hoc est Corpus meum*, non dedit ipsis ad manducandum universam cœnæ

actionem, ſed panem tranſubſtantiatum, quem habebat præ manibus, & conſecravit poſt cœnam, ſicut innuit Euangeliſta dicens: *Poſtquam cœnavit &c.* ergo illa verba *Hoc eſt Corpus meum* nullatenus intelligi poſſunt de univerſa cœnæ actione, ut vult Alaſco, quandoquidem dicta fuerunt poſt cœnæ actionem,

2. Dixit Baptiſmum eſſe idololatriam. R. quia Baptiſmus eſt à Chriſto inſtitutus, eſt ſpiritualis regeneratio, eſt figura mortis Chriſti, inſtitutus eſt pro ſalute hominum; per Baptiſmum regeneramur filii dilectionis; in Baptiſmo infunditur Fides, Spes, Charitas; Sanctificat Animam: ergo non poteſt eſſe idololatria. Tum quia Chriſtus, qui Baptiſmum inſtituit, erat impeccabilis; ergo Baptiſmus non eſt idololatria. Agit de Jo: Alaſco Spond. anno 1540.

XIV. ALBATI. Genus videtur fuiſſe aliquorum Flagellantium Albatorum ſecta, quæ fertur initium habuiſſe ab aliquibus ſeductoribus, de partibus Scotiæ, qui ficta ſanctimonia, atq; fictis miraculis, unum ipſorum etiam finxerunt fuiſſe Eliam Prophetam, qui mundum brevi periturum annunciabat; Ex ſacco albo, quo erant induti, dicti ſunt Albati, & apparuerunt in Italia anno 1399. habebant tanquam Dei inimicos, quotquot veſtes albas, ſuis conſimiles, deferre renuiſſent. Tandem cum eorum Pſeudo-propheta fuiſſet captus, & fraudem detexiſſet, eodem combuſto, in fumum evanuit Albatorum inſania. Ex Spondan.

VIII. ALBANENSES. Debacchari cœperunt tempore Conſtantini VII. Imperatoris, & Leonis III. Summi Pontificis, ſcilicet circa annum 796. vulgò dicebantur ſceleratiſſimi, ob enormes blaſphemias, quas eructabant. Dicti ſunt Albanenſes à Regione, in qua diſſeminare cœperunt ſua impia dogmata; Nomina eorum, qui huic impiiſſimæ hæreſi initium dederunt, non innoteſcunt. Cenſentur tamen fuiſſe de ſecta Arianos, qui impietatibus Arii, novas addiderunt blaſphemias, quas refert Gaulterius Sec. 8.

1. Dixerunt res malas à Deo non præſciri, niſi ope Dœmonis. R. ex ſacris paginis, ubi Deum apertè cognoſcere humanam malitiam legimus. Sic ex Gen. conſtat, quod Deus novit peccatum Adæ, Cain, Ninivitarum etiam ſcelera novit, quandoquidem miſit ad eos Jonam prædicare pœnitentiam, Tum quia eſt proprietas à Divinitate inſeparabilis omnia ſcire; nec eſt qui Deum honoret, qui etiam omniſcium non veneretur, tamquam illum, qui juxtà vias noſtras, ſive bonas, ſive malas judicabit, quoniam omnia nuda ſunt, & aperta oculis ejus; ſed ſi ope Dœmonis ſciret malum, ergo quando Dœmon hoc revelare non vellet, Deus non poſſet juſtitiam exercere. Sed quæro ab Albanenſibus, ſi ope Dœmonis, Deus malum cognoſcit, à quo ipſius Dœmonis malum cognovit, quem tradidit æternis cruciatibus. Deum habere cognitionem, & præſcientiam rerum omnium, definitum eſt in Concilio Conſtantienſi contra Vvicleſiſtas. Nec valet dicere, quod ſi Deus ex ſe cognoſceret, & præſciret malum, impediret peccatum: Sinit enim cauſas ſecundas agere motus ſuos, licèt ſi vellet, utique poſſet impedire omnia peccata, quæ tamen non impedit, quia reliquit hominem in manu conſilii ſui, ut ad quodcumque voluerit, ſive ad bonum, ſive ad malum, extendat manum ſuam.

2. Dixerunt duo eſſe rerum prima principia, unum bonum, aliud malum, R. verbo *Manes*.

3. Dixerunt Mundum ſemper fuiſſe, & eſſe in æternum permanſurum. R. verbo *Hermogenes*.

4. Dixerunt non futuram reſurrectionem. R. verbo *Baſilidiani*.

5. Dixerunt hominem eſſe Stellis, & fato ſubjectum, proinde non eſſe liberi arbitrii. Quoad primum R. verbo *Cæcus*, quoad ſecundum R. verbo *Bordezanes*.

6. Dixerunt nullum eſſe creatum à Deo Infernum, pro punitione peccatorum. R. ex Pſalm. 34. verſ. 16. ex Job cap. 21. verſ. 17. ex epiſt. Divi

Petri

Petri secunda, cap. 2. vers. 4. & 5. *Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos*. Demum ex illis verbis: *Discedite à me maledicti in ignem æternum*. Constat dari Infernum pro punitione peccatorum. Et certè si Deus præparavit Justis gloriam æternam, videtur consonum Divinæ Justitiæ, ut etiam præparaverit Reprobis pœnam æternam, & timor ipse, quo corripitur homo, statim ac est lethali peccato gravatus, insinuat hanc veritatem, dari scilicet pœnam æternam, cui destinati sunt peccatores, quod exigit etiam inviolabilis Divina Justitia. Necessè insuper est dari Infernum ad coercendos homines à malo, qui faciliùs retrahuntur à malo timore pęnæ, quàm spe præmii.

7. Dixerunt non alia subeunda esse in Inferno supplicia, nisi illa tormenta, quibus hìc homo subjacet. R. ex Sacra Scriptura apertè indicante, in Inferno futurum esse ignem, & ignem æternum, quæ loca nullam patiuntur contrariam interpretationem; utique in Inferno peccator patietur etiam tormenta, quibus hìc subjacet, quia Infernus est tormentorum omnium cumulus; sed præter hæc tormenta, ibi erit fletus, & stridor dentium, aspectus Dœmoniorum, continua desperatio, nulla spes evasionis, quia tormenta erunt æterna, & in Inferno nulla est redemptio, cui tormento hìc homo non subjacet; quoniam quantumcumque cruciatus, semper speret aliquo modo posse cruciatus evadere; sed talis spes non erit in Inferno: scit enim damnatus, Infernum esse æternum; ergo falsum est in solis suppliciis, quibus hìc homo subjacet, consistere pœnas Inferni.

8. Dixerunt illicitum esse juramentum etiam pro asserenda veritate; & instante alicujus Superioris auctoritate, quæ juramentum exigeret, non esse obediendum. R. verbo *Cathari*.

9. Dixerunt usuram, non esse à Deo prohibitam. R. Exodi cap. 22. Deuteronom. cap. 23. vers. 19. quæ loca adeò manifestè usuram prohibent, ut nulli esse possit ignorantiæ locus, neque ipsis Judæis, non modò Christianis; quibus etiam constat ex novo Testamento, usuram esse prohibitam: sic Lucæ vers. 23. *Peccatores peccatoribus fœnerantur, ut recipiant æqualia, verumtamen benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes*. Et certè qui mutuò petit pecuniam, indigens est; ab indigente autem injustum est aliquid petere; mutuum dare est benefacere, beneficium debet gratis fieri, ideò Christus præcipit: *Mutuum date, nihil inde sperantes*; ipse enim est, qui eorum qui mutuò dant, vult esse merces: & quodammodò sibi specialiter reservavit mutui beneficium reddere; quod autem legitur Deuteronom cap. 23. vers. 19. *Non fœneraberis fratri tuo ad usuram, sed alienis*, non evincit usuram esse licitam, sed solùm propter duritiam, & avaritiam summam Judæorum, Deus permisit ut fœnerarentur alieno, non autem fratri. Non esse licitam usuram, declaratum est in Concilio Viennensi sub Clemente V.

10. Asserebant generale Judicium jam esse factum, & ideò negabant carnis resurrectionem. R. ex Scriptura, quæ Matth. 21. vers. 32. asserit, quod in Judicio universali *Congregabuntur ante eum* (idest Christum) *omnes gentes*, sed hactenus omnes gentes non sunt congregatæ, ergo Judicium universale nondum est factum. Insuper ad Cor. 2. cap. 5. *Omnes nos manifestari oportet ante Tribunal Christi*, sed nos qui vivimus, nondum manifestati sumus, ergo &c. Tum quia dies Judicii hactenus ignoratur ab omnibus, sed si jam fuisset, ampliùs non ignoraretur. Tum quia si jam esset factum Judicium, omnes qui non adfuerunt, remanerent injudicati, & sic bona opera justorum non reciperent ampliùs præmium, nec mala pœnam. Resurrectionem autem de facto futuram, probatur verbo *Basilidiani*. vide verbo *Aerarius*.

11. Negabant Purgatorium, &

orationes pro Defunctis. R. quoad orationes pro Defunctis verbo *Aetiani*. Quoad existentiam Purgarorii, quam negant. R. Auctoritaie Philosophorum, qui vel ipso naturæ lumine, vel traditione majorum, agnoverunt nullum peccatum, posse inultum remanere. Vide Trismegistum in Asclepio cap. 10. Platonem in Phędone, in Gorgia; item Plutarcum in Commentario inscripto *de Orbe Lunæ*; Demum celebriores Poetas, qui omnes pro delictorum gravitate, pœnas Defunctis præparatas, uno ore confessi sunt; quod insinuasse sufficiat: non enim prætendimus dogmata fidei, Philosophorum, vel Poetarum dictis comprobare. Probatur ex Sac. Scriptura lib. 2. Macchabæorum cap. 12. vers. 43. ad quid enim præcepisset Macchabęus pro fratribus offerri sacrificia, si eosdem esse in statu pœnæ, à qua possent medio sacrificio liberari, non credidisset. Item primo Regum 2. *Dominus mortificat, & vivificat, deducit ad inferos, & reducit*. Constat hìc nomine Inferi intelligendum esse Purgatorium; ab Inferno enim Damnatorum, in quo nulla est redemptio, Deus neminem reducit. Huc spectat, quod legitur Psalm. 49. *Verumtamen Deus redimet animam meam de manu inferi, cum acceperit me*. Demum Matth. 12. constat esse aliquod peccatum, quod neque in hoc seculo remittitur, neque in futuro; sed utique in futuro seculo, non remittitur peccatum Damnatis, qui in æternum cruciabantur: ergo remittitur Animabus, quæ non sunt destinatæ ad pœnam æternam, sed temporalem, scilicet ad Purgatorium: & certè si nullum remitteretur peccatum in futuro seculo, satis fuisset Christum dixisse, quod aliqua sunt peccata, quæ nunquam remittuntur, & illa additio *in futuro* esset superflua; quoniam secundùm Adversariorum sensum, esset de re impossibili; neque talis remissio debet intelligi solùm quoad culpam, non verò quoad pœnam, ut volunt aliqui ex Adversariis, quia remissio quoad culpam non sit in futuro seculo, cæterum etiam Damnati possent sperare salutem; & solùm venialia quoad culpam, remittuntur in futuro seculo. Demum ad negandum Purgatorium, non valet dicere, Christum satisfecisse pro omni culpa; satisfecit enim quoad pœnam æternam, non verò voluit satisfacere quoad temporalem. Dari Purgatorium definivit Concilium Florentinum, & Tridentinum sess. 25.

12. Dixerunt Ecclesiam non habere potestatem excommunicandi, neque posse facere Constitutiones obligantes in conscientia, nec posse ulcisci sceleratos. Repr. ex Can. 12. Apostolorum, ubi apertè legitur Ecclesiam habere hanc potestatem; quod colligitur etiam ex Conc. Cartag. 14. cap. 13. & ex Bracarensi primo cap. 13. Eadem veritas colligitur etiam ex sacris paginis, Matth. 18. Apostoli usi sunt etiam hac potestate, maximè SS. Petrus, & Paulus, sicut legitur prima ad Cor. cap. 5. & prima ad Timot. cap. 1. vers. 19. Deinde etiam ab initio Ecclesiæ, constat Ecclesiam in urgentibus necessitatibus hunc gladium exeruisse contra pertinaces. Privat excommunicatio Excommunicatum omni participatione bonorum Ecclesiæ, ideò licèt per se non sit peccatum, est tamen valde timenda à peccatore, qui cum ampliùs non habeat subsidium orationum Ecclesiæ, certè quòd sinè tali subsidio, semper in dies majori patet ruinæ: Respicit autem Ecclesia, in excommunicatione ferenda, fidelium utilitatem, nempè, ut qui fideles persistunt, aliorum exemplo timeant, qui verò excommunicantur, perterriti coerceantur, & revertantur ad gremium Matris Ecclesiæ. Ex quo patet Ecclesiam, non esse matrem crudelem, sed piam matrem, etiam dum utitur gladio excommunicationis, necessario ad coercendos pertinaces; Cum enim Ecclesia judicet causas spirituales, debet etiam habere pœnas spirituales infligendas iis, qui delinquunt, sicut fidelibus confert bona spiritualia. Vide verbo *Hussitæ*.

Vetus

13. Vetus Testamentum tamquam à malo principio factum respuebant. R. & quidem notandum plures hæreticos, circa Scripturam Sacram plura sentire; alii enim unum librum, alii alium respuunt; alii totum vetus Testamentum, alii novum, alii utrumque. Porrò Scripturarum Canonicarum Catalogus continetur expresse in Conc.Trident.sess.4. in decreto de Canonicis Scripturis. Præter libros quos hic tanquam Canonicos proponit Sacra Synodus, nullus alius liber pro Canonico est recipiendus. Verùm omnes libri in allegata Synodo recepti, admittendi sunt ab omnibus Christifidelibus tanquam Canonici, quoniam utpotè Canonicos universa recepit Ecclesia, etiam in aliis Synodis congregata, ut patet in Laodiceno anno 318. Carthaginensi 3. anno 397. & in pluribus aliis. Tum quia Deus ipse testatur se locutum fuisse per os Prophetarum, & Apostolorum, unde D. Petrus epist.2.cap. 1. vers. 21. ait: *Non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed inspirati Spiritu Sancto, locuti sunt sancti Dei homines*. Tum quia omnibus libris, quos ut Canonicos recepit Ecclesia, usi sunt identidem Sancti Patres in scriptis, & sermonibus suis, ad Fidei dogmata confirmanda; quibus rationibus sufficienter evincitur recipiendos esse libros, quos tanquam Canonicos approbavit Ecclesia. Nec valet dicere, quod aliquando dubitatum est à Patribus in Concilio congregatis, an aliqui ex libris, qui nunc habentur tanquam Canonici, de facto essent Canonici; Nam in præfatis Conciliis, Ecclesia universalis approbavit legitimas traditiones, quæ in particularibus Ecclesiis conservabantur, idque factum judicio Romani Pontificis, assistente Spiritu Sancto; & certè si tot Sancti Patres, & Doctores, qui interfuerunt Conciliis, receperunt libros recensitos à Conc. Trident. loco citato, ut Canonicos: quid sibi Hæretici securiùs revelatum jactant, quod tot præteriit Sanctos, effugerit Sapientes. Certè temeritas est, non acquiescere sensui cordati Viri, & docti; quantò major audacia erit, non acquiescere sensui Ecclesiæ. Dices, si libri quos recenset Concilium Tridentinum sunt omnes Canonici; ergo debemus omnia facere, quæ in illis continentur, sed hoc non facimus: non enim Ecclesia utitur Circumcisione, & similibus, quæ præcipiuntur in veteri Testamento; ergo non omnes libri recensiti à Conc. Trident. sunt Canonici. Respondeo, Canonicum librum illum esse, quem Ecclesia declarat dictatum esse à Spiritu Sancto; Attamen in his libris non omnia sunt præcepta, sed aliqua sunt consilia. Insuper plura, quæ erant præcepta, non ampliùs esse sub præcepto, eadem Scriptura declarat; ideò non ampliùs observari debent: hujusmodi sunt Circumcisio, & plura alia præcepta legalia, quæ erant significativa, nunc autem adimpletum est, quod significabant; sicut à pari, in veteri Testamento promittitur Messias; nunc autem, quòd per novum Testamentum scimus Messiam venisse, non ampliùs credimus in Messiam venturum, sed in Messiam qui jam venit. Ex hactenùs dictis, non modò constat libros omnes ab Ecclesia receptos, esse Canonicos, sed etiam vetus Testamentum, non esse à malo principio factum, *Quoniam inspirati Spiritu Sancto, locuti sunt sancti Dei homines*. Tum quia in veteri Testamento reprobantur plura; imò omnia peccata; ergo vetus Testamentum non potest esse à malo principio factum, quod potiùs induceret ad peccatum.

14. Dixerunt Baptismum nullam habere virtutem, nullumque conferre beneficium hominibus. R. tum ex eo, quod dictum est contra Alascanos, tum ex illo Jo:3. vers.3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in Regnum Dei* ad Titum cap.3.vers.3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*. Tum quia Baptismus successit Circumcisioni ad delendam originalem culpam; ergo Baptismus summam habet

vir-

virtutem, & confert hominibus maximum beneficium, ficut declararunt plura Concilia, inter quæ Florentinum fub Eugenio IV. Demum cum Baptifmus fit janua Sacramentorum, hoc initiati fuerunt ipfi Apoftoli, ut teftantur plures Doctores, inter quos S. Auguftinus ep. 108. Eftò quod Baptifmus, non potuerit conferre ipfis primarium effectum, qui eft delere culpam originalem, quæ jam in ipfis deleta erat per Circumcifionem; attamen ut effent capaces aliorum Sacramentorum, ut obfervarent præceptum Chrifti, & docerent exemplo Legem, quam prædicabant, baptizati funt. Quod fi aliqui Doctores dicant Apoftolos non baptizatos, intelligendi funt, quod non acceperint Baptifmum pro delenda culpa originali, fed ad acquirendam gratiam majorem, & ob alios fines fupra infinuatos: quod autem legitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit*, non evincit Baptifmum effe inutilem parvulis, ut volunt hæretici, dicentes pueros non poffe credere, ideò non debere baptizari; nam ibi Chriftus loquebatur de adultis, non de parvulis, quos tamen etiam baptizandos conftat, quandoquidem dixit: *Ite, baptizantes omnes gentes*, fed ly *omnes* comprehendit etiam parvulos; ergo utilis eft Baptifmus collatus parvulis, non minùs, quàm adultis: cæterùm fuperfluum fuiffet præcipere quod baptizarentur omnes, fi nullum indè recepturi erant beneficium, in puerili ætate degentes.

15. Confeffionem auricularem reprobarunt, dicentes hominem liberè non peccare, ideò non teneri ad confeffionem. R. quia falfum eft eorum fundamentum; & quidem hominē peccare liberè, præter ea, quæ dicentur contra *Valentinianos*, fatis conftat ex eo, quod fæpè legitur in Scriptura, Deum per Prophetas fic arguere Peccatores: *Quia fecifti malum hoc*. Ex quo infertur hominem effe caufam effectivam peccatorum, quandoquidem peccatum homini imputatur: fic legitur 2. Regum 13. *Tranftulit Deus peccatum tuum*; quomodò autem diceret *tuum*, fi homo liberè non peccaret; quomodò poffet imputari ad culpam, & condemnari ad pœnam? fed fi liberè non peccaret, neque liberè bona faceret; ergo omnia operaretur ex neceffitate, vel ex inftinctu naturæ, & fic homo jam non differret ab equo, & mulo, quibus non eft intellectus. Suppofito ergo, quod liberè peccet homo, ut probabitur verbo citato, fequitur teneri ad confeffionem, fi vult abfolvi, cum hoc fit unicum medium à Deo conftitutum. Et certè, fi non effet neceffaria confeffio, fruftrà Apoftoli accepiffent à Deo poteftatem dimittendi, nec dixiffet Chriftus ad illos: *Quorum remiferitis peccata, remittuntur eis*. Sed ut fiat remiffio peccati à Judice, debet Judex fcire peccatum, cæterùm ageret imprudenti, & cæco modo; ergo fi Pœnitens vult fibi remitti peccatum, debet patefacere, & confiteri peccatum fuum Sacerdoti, qui in hac caufa fpecialiter à Deo Judex eft defignatus. Tum quia fi non teneretur confiteri peccata, qui peccat: vel hoc effet quia liberè non peccat: vel quia non teneretur reddere rationem Deo de fuis actibus, fed nullum ex his fubfiftit; ergo tenetur confiteri; quod fi renuit, jam majori culpæ eft obnoxius. Sicut quando Princeps Indultum aliquod promulgavit, qui Reus eft, & Indulto fe non accommodat, agendo quæ præcipiuntur; gravioris culpæ reus cenfetur.

16. Dixerunt Extremam unctionem non effe Sacramentum. Repr. verbo *Heraclitæ*.

17. Dixerunt Chriftum ex Beata Virgine carnem non affumpfiffe, fed attuliffe de cælo: nec verum hominem fuiffe, fed folùm apparenter ediffe, ambulaffe, paffum effe &c. R. ex Scriptura, quæ exprefsè afferit Chriftum conceptum effe à Virgine, & in ejus utero hominem factum, ex eadem natum. Chriftus vocatur filius hominis, juxtà illud: *Quem dicunt homines effe filium hominis*? Nec verè filius hominis diceretur, qui originem non haberet ex homine; ergo

nafci-

nasciturо cum humanis membris Dei filio, carnis suæ materiam Virgo ministravit: neque ejus caro à carne Virginis Matris potest pronunciari extranea; ergo falsum est Christum attulisse carnem de cælo. Sed de hac materia iterum agetur contra Eutychen, qui primus somniavit Christum attulisse carnem de cælo; Si ergo Christus verè, & realiter est homo, ut evincunt rationes mox adductæ, & verbo citato adducendæ; sequitur, quod verè, ac realiter manducaverit, ambulaverit, & passus sit: Unde Isajas cap. 53. *Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portavit*. Verè ait, ut confundantur Albanenses, qui Christum solùm apparenter passum, asserere ausi sunt. Sic perhibet Concilium Nicænum, Christum verè passum; *Crucifixus etiam pro nobis sub Pontio Pilato, passus, & sepultus est*. Tum quia si Christus solùm apparenter esset passus; ergo solùm apparenter esset Redemptor humani generis.

18. Dixerunt Deum non creare novas animas, sed mortuo uno homine, eandem animam ad aliud corpus transmigrare. R. verbo *Albigenses*.

19. Dixerunt nullum esse peccatum originis. R. verbo *Pelagius*.

20. Dixerunt Smum Altaris Sacramentum nihil esse. R. Luc. 22. ubi legitur, quod Christus quando communicavit Apostolos, sic dixit: *Accipite, & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*. Et paulò post: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*. Ex quo patet in Eucharistia esse verum corpus Christi;quod si, ut volunt Albanenses, *nihil esset*, ad quid præcepisset Christus Apostolis, ut in sui memoriam Eucharistiam conficerent; utique aliquid esse debet, quod præcepit Christus, ut in sui memoriam conficeretur. Insuper,illud quod dat vitam debet esse aliquid, hujusmodi est Sacramentum Altaris, de quo legimus: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*. Et alibi: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*. Demum si Sacramentum Altaris nihil esset, non incurreret Dei indignationem, qui illud indignè manducaret; quam tamen incurrere, testatur Apostolus; *Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat*; ergo panis Eucharisticus,verè est Sacramentum.

21. Dixerunt malum esse matrimonium. Vide verbo *Adamitæ*.

22. Nullum improbum posse creari Episcopum asserebant. R. quia Christus præcipit nos obedire superioribus, etiam discolis, ut asserit D. Paulus. Huc spectat quod legitur in Euangelio: *Super cathedram Moysis sederunt Scribæ . . facite quæ dicunt, non facite quæ faciunt*. Ex quibus textibus evincitur, etiam improbum posse creari Episcopum. Tum quia auctoritas, quam exercet Episcopus, non pendet ab ipsius probitate, vel improbitate; sed pendet à jurisdictione,quam tradit Ecclesia Episcopo,ut possit pastorale munus exercere. Tum quia Sacramenta, non ab homine, sed à Christo habent virtutem suam; ergo Sacramenta licèt confecta ab improbo, suum sortiuntur effectum; ergo etiam improbus poterit ordinari Episcopus, quandoquidem quoad efficaciam Sacramentorum, quæ debet ministrare, nihil detrimenti Populus patitur. Tum quia multi, qui apparenter videntur probi, interiùs sunt improbi, & de interno non potest ferri judicium; ergo si nullus improbus posset creari Episcopus, sequeretur quod Ecclesia neminem posset creare Episcopum, cum de nullius interna probitate,possit esse certa. Demum Apostolus erat Judas, licèt impius, electus à Domino, & de illius Apostolatu non licet dubitare, dicente Domino: *Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis Diabolus est?* Fuit ergo verus Apostolus, licèt improbus; ergo potest improbus creari Episcopus.

ALBERTUS tempore Gregorii XI. anno 1372. erat Episcopus in Germania, in Urbe Alberstadensi, & Pri- XIV.

ſcilianiſtarum renovavit errores, omnia tribuens fato, ex quo inferebat.

1. Nihil valere meritum, vel demeritum. R. primò quoad meritum Eccl. 16. *Omnis miſericordia facit locum unicuique, ſecundùm meritum operum ſuorum*. Item Apoſt. 2. ad Timoth. 4. ait: *Bonum certamen certavi, curſum conſumavi, fidem ſervavi. In reliquo repoſita eſt mihi corona juſtitiæ, quam reddet mihi Dominus in die illa juſtus Judex: non ſolùm autẽ mihi, ſed & iis, qui diligunt adventum ejus*. Idem Apoſtolus ad Hebræos 11. ait: *Credere oportet accedentem ad Deum, quia eſt, & inquirentibus ſe, remunerator ſit*. Demum cum Chriſtus ipſe Matth. 2. Regnum cælorum, ſeu vitam æternam, vocet mercedem: *Gaudete, & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis*. Sequitur opera noſtra eſſe meritoria de condigno, nam merces, & meritum ſunt correlativa, ſicut Pater, & Filius. R. quoad demeritum Deus paſſim in Scriptura appellatur juſtus Judex: at qui non eſſet juſtus Judex, ſi tantùm mercedem benè operantibus retribueret, & condignis pœnis malè operantes non animadverteret; ergo &c.

2. Invocationem Sanctorum nullam eſſe. R. Ille uſus utilis eſt, ac proficit, quem Deus pluribus miraculis multotiès confirmavit: quemadmodùm enim Deus editis miraculis, non poteſt impium dogma confirmare, cum id repugnet ſummæ illius ſapientiæ, ſummæ illius bonitati; ita nec praxim, quæ pia, ac utilis non ſit; at qui Deus editis miraculis, multotiès confirmavit uſum de Sanctorum invocatione. Ad rem S. Auguſtinus lib. 22. de Civitate Dei cap. 8. plurima narrat miracula, quæ in Africa ad cultum, & invocationem Prothomartyris Stephani edita ſunt, quæ (cum ipſe Auguſtinus illorum Teſtis fuerit oculatus) revocari non poſſunt in dubium; ergo &c. Confirmatur. Ille uſus eſt utilis, ac prodeſt, quem Eccleſia à primis ſeculis, ad hæc uſque tempora ubique gentium ſervavit, commendavitque fidelibus, cum enim à Spiritu Sancto regatur Eccleſia, ſicut errorem docere non poteſt; ita nec praxim inutilem commendare; atqui Eccleſia à primis ſeculis, ad hæc uſque tempora, uſum de invocatione Sanctorum, ubique gentium ſervavit, commendavitque fidelibus; ergo &c.

3. Nullum dari liberum arbitrium, quoniam omnia fato ſubiecta eſſe aſſerebat. R. verbo *Bardezanes*.

Albigenses. Renuit Chriſtianus calamus adamuſſim reſcribere, & pia auris audire, quæ in ſpretum rerum ſacrarum, commiſerunt Albigenſes; qui pluribus renovatis Albanenſium erroribus, & aliis de novo promulgatis blaſphemiis, in Comitatu Tholoſano, circa annum Domini 1176 debacchari cœperunt; ſed aliqualiter repreſſa, non autem extincta horum inſolentiâ, iterùm ferventiùs pullulavit ſeculo 13. Contra quos utrumque gladium exerere opus fuit, non modò promulgato anathemate, ſed etiam repetitis vicibus contra ipſos collecto milite Cruce ſignato, ſcilicet anno 1210. Duce Chriſtianorum exercitus Comite Montisfortis, & anno 1228. Ludovicus VIII. Galliæ Rex, iterùm contra Albigenſes bellum indixit, & plura ſanguinolenta commiſſa ſunt prælia. Albigenſium Primipilus fuit quidam nomine *Oliverius*, Albæ natus, & ex ejus patria denominati ſunt Albigenſes. Inter Albigenſes alii vocabantur perfecti, alii credentes: perfecti, de continentiæ obſervantia gloriabantur, lacticiniorum, & carnis uſu ſibi penitùs interdicto. Credentes verò omni genere perverſorum morum contaminati, credebant in ſola fide perfectorum, debere, ac poſſe ſalvari. Primò damnati ſunt Albigenſes in Provinciali Concilio à Ghilberto Epiſcopo Lugdunenſi anno 1176. deinde Concilium Lateranenſe anno 1179. Albigenſibus anathema dixit. Nibilominùs ſub ſpecie pietatis longè, latèque ſerpere non deſtitit Albigenſium virus, contra quos Didacus in Hiſpania Epiſcopus Oxomenſis, unà cum S. Do- XII.

minico,

minico, Arnaldo Cistercienſi Abbate, viriliter prædicatione ſeſe oppoſuerunt; unà cum S.Petro à Caſtronovo, qui Martyr occubuit, ab Albigenſibus in odium veræ Fidei interfectus. Ex Petro de Valle Cernaj in Hiſt. Albig.

1. Dixerunt Deum creare animas, Diabolum autem omnia corpora. R. Geneſis cap. 2. verſ. 7. Tum quia creatio eſt opus ſolius Dei, quia ſolus Deus poteſt ex nihilo aliquid facere; ergo Dœmon non poteſt creare corpora. Tum quia in Euangelio Io: cap. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*, (ideſt Deum) *& ſinè ipſo factum eſt nihil.* Tum quia in organizatione corporis, admiratur omnipotentia Divina: Tum quia corpora juſtorum glorificabuntur; ſed Deus non vult glorificare opera Dęmonis: Tum quia ſi Dœmon crearet corpora omnia, eſſet etiam Dominus omnium corporum; ſed non eſt qui dicat Dœmonem eſſe Dominum corporum humanorum: Tandem ſi Dœmon crearet omnia corpora humana, à fortiori crearet alia corpora, & ſic ipſe eſſet Creator cæli, & terræ: ſed *Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum ejus annuntiat firmamentum*.

2. Defunctis nihil prodeſſe, quæ ipſis applicantur ſuffragia, aſſerebant. R. verbo *Aeriani novi*.

3. Euchariſtiam à malis Presbyteris non conſecrari affirmabant. R. quia auctoritas conficiendi Sacramenta, non eſt gratia gratum faciens, ſed gratis data; ergo non repugnat cum improbitate vitæ. Tum quia ſi à malis Presbyteris non conſecraretur Euchariſtia, ſæpè accideret purum panem pro Sacramento adorari, cum plures inveniantur Presbyteri, qui conſecrant in peccato lethali; ſed credibile eſt in re tanti momenti, Deum noluiſſe exponere fideles, tam frequenti periculo deceptionis. Tum quia Hæreticus, aut Paganus baptizans, confert verum Sacramentum Baptiſmi, ſi ritè operetur; ergo malus Presbyter conſecrans conficiet verum Sacramentum, dummodò ritè operetur. Tum quia Eccleſia quando confert auctoritatem conſecrandi ei, qui in Presbyterum ordinatur, monet ut dignè tractet tantum myſterium; ſed ſuperflua eſſet hæc admonitio, ſi malus Presbyter non conſecraret; nunquam enim poſſet indignè tractare myſterium, quod in peccato exiſtens, non poteſt conficere. Vide verbo *Apoſtolici. Jacobus præpoſiti*.

4. Corpus Chriſti non aliter eſſe in Euchariſtia, quàm in aliis rebus ſomniarunt. R. ex verbis Chriſti aſſerentis, quod in pane conſecrato verè eſt Corpus ſuum: *Hoc eſt Corpus meum. Panis quem ego dabo caro mea eſt pro mundi vita. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem habet vitam æternam*; ſed ſi corpus Chriſti non aliter eſſet in Euchariſtia, quàm in qualibet alia re, falſæ eſſent hujuſmodi propoſitiones, ſed hoc non, quia Chriſtus nonniſi vera potuit loqui, quoniam eſt ipſa veritas; ergo &c. Tum quia Concilia definierunt corpus Chriſti eſſe realiter in Euchariſtia. Tum quia ſi corpus Chriſti eſſet æqualiter in Euchariſtia, quàm in aliis rebus, eoſdem effectus deberet experiri, qui quemlibet fructum comederet, quàm qui panem Euchariſticum ſuſciperet; ſed ex digna ſumptione Euchariſtiæ, experimur in nobis accendi deſiderium vehemens perfectionis, augeri vires contra tentationes, & ſimilia, quæ utique non experimur, dum alias res ſuſcipimus. Tum quia corpus Chriſti in virtute verborum conſecrationis, ſcimus eſſe infallibiliter in pane Euchariſtico, ſed non eſt aſſignabile in cujus rei virtute eſſe debeat in qualibet alia re; ergo &c. Vel demum per hunc dicendi modum, intendunt Albigenſes exprimere, quod corpus Chriſti nullatenus ſit in Euchariſtia, & reprobati ſunt verbo *Albanenſes*.

5. Dixerunt inutile eſſe adire Eccleſiam ad orandum Deum. R. ex libro 2. Paralip. cap. 7. in quo Deus profitetur ſe faciliùs exauditurum orantes in templo: *Elegi locum iſtum mihi in domum ſacrificii . . . Oculi quoque mei erunt aperti, & aures*

meæ erectæ ad orationem ejus, qui in loco isto oraverit; ergo non est inutile adire templum ad orandum, quandoquidem ibi Deus, faciliùs suscipit preces supplicum. Quod si Deus ostendit, quam libenter susceperit preces effusas in templo Salomonis, quantò libentiùs suscipiet preces effusas in templis Christianorum, ubi non arca lignea, non manna hebræorum, sed vera arca animata, scilicet corpus Christi, quod supra manna habet omnem saporem, & dulcedinis suavitatem asservatur? Insuper ab initio Ecclesiæ, etiam tempore Apostolorum, consueverunt Apostoli convenire cum credentibus, in domibus specialiter deputatis pro celebrandis sacris, & effundendis ad Deum precibus; ergo &c.

6. Blasphemarunt, dicentes omnes veteris Testamenti Patres esse damnatos, & Sanctum Joannem Baptistam esse unum ex majoribus Dœmonibus. R. nam veteris Testamenti Patres commendantur tanquam justi, & Deo accepti, in sacris paginis; sed nemo justus decedens damnatur. Tum quia ex historia Euangelica Epulonis, qui destinatus fuit ad ignem, & Lazari requiescentis in sinu Abrahæ, constat SS. Patres non esse damnatos. Quoad id quod dicunt de S. Joanne Baptista, satis R. ex eo, quod legitur: *Inter natos mulierum non surrexit major Joanne Baptista*, cujus vita fuit speculum sinè macula, exemplum Sanctitatis, & norma virtutum, cujus Sanctitatem ipse Herodes venerabatur: siquidem libenter eum audiebat, & multa faciebat propter ipsum, ut constat ex Euangelio.

7. Dixerunt Christum, qui natus est in Bethlehē esse malum, esse aliam Terram novam, & invisibilem, in qua natus est bonus Christus.. R. Et quidem quoad id, quod dicunt de Terra nova constat purum esse figmentū. De Christo, qui natus est in Bethlehem tot sunt testimonia Scripturæ, quæ illius Sanctitatem perhibent, ut superfluum sit eadem hic contexere. Christi Sanctitatem confessi sunt ipsi Judæi, qui eumdem crucifixerunt, dicentes: *Verè filius Dei erat*, quorum plures revertebantur percutiētes pectora sua. Quattuor Euangelia, Christi, qui in Bethlehem natus est, Sanctitatem annunciant.

8. Totam Romanam Ecclesiam speluncam esse latronum. R. ex Davide, qui psalm. 149. eamdem vocat Ecclesiam Sanctorum, in qua floruerunt tot Martyres, tot Confessores, tot Doctores, tot Virgines, quam Spiritus Sanctus gubernat, sanctificata meritis Christi, qui eamdem ædificavit, ut nunquam possit à Sanctitate deflectere.

9. Dixerunt in matrimonio neminem salvari posse. R. ex eo, quod dictum est contra *Adamitas*, ostendendo matrimonium non esse execrabile, & ex eo quod dicetur contra *Armenos*, probando matrimonium fuisse à Christo elevatum ad dignitatem Sacramenti; ex quo sequitur falsum esse Albanensium assertum. Tum quia si nemo salvari posset in matrimonio, nemini expediret nubere, quod falsum est, pluribus enim *Melius est nubere, quàm uri*, ut ad Cor. asserit D. Paulus. Tum quia necessarium est matrimonium ad propagandum genus humanum.

10. Dixerunt Eucharistiam non differre à pane laico. R. verb. *Albanenses* contra quos probatum est verè, ac realiter corpus Christi esse in Eucharistia, & Eucharistiam esse Sacramentū.

11. Dixerunt ad salutem non esse necessariam restitutionem ablatorum, sed sufficere in mortis articulo, si dicere possent *Pater noster*, & per suos Ministros supra decessurum fieret impositio manuum. R. Quoad necessitatem restitutionis pro obtinenda salute verbo *Græci*: cæterùm non sufficere ad salutem dicere in mortis articulo *Pater noster*; constat ex eo, quod legitur: *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum*; ex quo sequitur non sufficere orare, vel dicere *Pater noster*: quia Deus præter orationem, præcipit etiam executionem bonorum operum, ad obtinendam salutem;

& qui-

& quidem orationem solam non sufficere ad salutem, probatum est verbo *Adelphius*; Item si ad obtinendam salutem sufficeret dicere *Pater noster* in mortis articulo, aperiretur aditus ad enormissima scelera committenda, quandocunque per solam recitationem *Pater noster* remitterentur. Insuper sequeretur, quod essent superflua omnia Sacramenta: neque impositio manuum facta per Ministrum, ut dicunt Albigenses, sufficit ad salutem, quia in hoc casu, sequeretur etiam invitum posse salvari; sufficeret enim ad salutem ipsius, ut ipso nesciò, reciperet manuum impositionem à Ministro.

12. Usum Imaginum, ut sunt in Ecclesia, dicebant esse Idololatriam. R. verbo *Iconoclastæ*.

13. Ecclesiarum Campanas esse tubas Dœmonum asserebant. R. ex lib. Num. cap. 10. vers. 1. ubi præcepit Dominus Moysi, ut faceret tubas argenteas ductiles, quibus convocaret populum, quarum usum etiam in sacrificiis mandavit, ut constat vers. 9. cap. citati; ergo à pari potest Ecclesia uti campanis, ad convocandum populum ad orationem, ut assistat Divinis officiis, & sacrificiis, ex quo satìs patet, campanas non esse tubas Dœmonum, quatenus pro Dei laudibus persolvendis institutæ sunt ab Ecclesia. Adde, quod usus campanarum in Ecclesia est antiquissimus, ad effectum convocandi fideles ad sacra, ut constat ex S. Ephrem Parẹnesi 23. Demum in Concilio Aquisgranensi sub Ludovico I. cap. 121. sic legitur: ***Mox enim ut datum fuerit signum, festinatò ad Ecclesiam omnes conveniant.***

14. Dicebant non peccare gràviùs, qui cum matre, aut sorore dormiat, quàm cum qualibet alia. R. quia in nulla lege unquam permissum est filium cognoscere matrem, aut fratrem, sororem, abhorret natura ipsa ab hoc concubitu, graviùs punitur à legibus humanis; ergo à fortiori à Divinis. Tum quia si Deus punivit generationes filiorum Loth, quia concubuerunt cum patre, facilè hinc est arguere, quam grave malum sit cognoscere matrem.

15. Dicebant Animas post mortem secundùm diversa merita, diversa informare corpora, ita ut Animæ eorum qui impiè vixissent, informarent corpora, sed animalium: eorum verò, qui benè vixissent, informarent corpora hominum illustrium, seu etiam Principum secundùm uniuscuiusque merita, vel demerita. R. ab Ecclesia, quæ in pluribus Conciliis, definivit Animas nostras, post separationem à corpore, statim judicari, & recipere mercedem suam, vel pœnam scilicet æternam, vel præmium, præmissa quidem ante præmium purgatione, si opus habeant. Insuper in die judicii omnes resurgere habent cum corporibus suis; quod si una Anima successivè informaret plura corpora, dicendum foret, quod in die judicii, plura corpora non resurgerent; cum pro eodem tempore, una Anima non possit, nisi unum corpus informare. Dato quod Anima iterum informaret aliud corpus, deberet recordari vel in toto, vel saltem in parte de his, quæ gesserat in priori corpore. Demum si præmium meritorum est informare corpus Principis, sequeretur, quod Animæ Magnatorum, non possent accipere præmium meritorum suorum, cum non possent informare corpus melioris conditionis.

16. Dixerunt Episcopos, & Sacerdotes, qui peccassent mortaliter, carere dignitate, & potestate conficiendi Sacramenta. R. verbo *Albanenses*, quibus rationibus ibi adductis addere est, quod potestas confertur à Deo Sacerdotibus, sed Deus non confert potestatem cum tali conditione, ut quandocunque peccaverint, amittant potestatem; ergo etiam in peccato retinent potestatem. Tum quia Judas post proditionem non amisit dignitatem Apostolatus, non enim alius in ejus locum suffectus est, nisi postquam fuit mortuus; ergo &c. Addenda his etiam quẹ diximus sup. n. 3.

17. Idem judicium faciebant de potestate seculari, ita ut dicerent, quod sive Princeps, sive Magistratus peccato mortali coinquinatus, potestatem amitteret. R. argumento à fortiori ex his, quæ de Episcopo, & Presbytero diximus: Si enim per peccatum non amittitur dignitas Ecclesiastica; ergo à fortiori non amittitur dignitas Laicalis. Tum quia Jerem. cap.27. legimus, quod Deus præcepit populo obedire Nabuchodonosor Regi, qui Rex, utique multis erat coinquinatus flagitiis. Tum quia si verum esset, quod asserunt Albigenses, vix esset Principem, aut Sacerdotem invenire, cum difficile sit hominem, toto vitæ suæ tempore, ita vivere, ut in mortale peccatum non labatur: potest utique mediâ gratiâ homo se ab omni mortali custodire immunem; sed difficile est invenire, qui gratiæ cooperetur, quantum expedit ad hunc finem obtinendum. Tum quia plura peccata mortalia sunt abscondita oculis populi; ergo in tali casu deberet Sacerdos, vel Princeps propriam propalare turpitudinem, dicendo se decidisse à sua potestate, ratione gravis peccati à se commissi; nemo autem tenetur publicare sua peccata.

18. Dixerunt inter Christum, & Magdalenam illicitos fuisse amores. R. ab ipsa historia Euangelica, ubi legitur, quod Magdalena pœnitens accessit ad Jesum discumbentem in domo Pharisæi, & mirabantur adstantes, quod eam peccatricem esse non cognosceret. Tum quia Christus erat impeccabilis. Sed adeò horribilis est hæc blasphemia, ut non opus sit probatione ad eam reprobandam, sicut & sequentem, in qua asserebant Deum habuisse duas uxores, cum quibus intemperatè viveret, inde sibi assumentes patrocinium, ad quodcunque inhonestum scelus perpetrandum: in quo fuerunt Ptolomæo deteriores, qui licèt duas uxores Deo assignaret, has esse intelligentiam, & voluntatem dixit; fortè veritus, propter respectum Divinitatis, cum inverecundis Albigensibus, adeò turpiter sentire, & loqui de Deo.

19. Dixerunt Mundum nullum habiturum esse finem, sed permansurum in statu eodem, in quo nunc est. R. ex psalmo 101. ver.26. ex Euang. Marci 13. ex D.Petro epist.2. cap.3. Estò quod Mundi destructio non sit ita futura, ut annihiletur, erit tamen secundùm modum, quandoquidem ignis plura devorabit, ex quo præteriet figura hujus Mundi, & renovabitur Cælum, & Terra, non quoad substantiam, sed secundùm modum, qua de re plura dixerunt SS. Patres explicaturi in quo consistat renovatio Mundi; qui tamen admittunt unanimiter hunc Mundum renovandum, non permansurum in omnibus, sicut nunc est, ut volunt Albigenses, quorum errores damnavit Concilium Lateranense 4. Demum pro completa Albigensium notitiâ notandum cum Natali Alex. sect. 13. quod aliqui ex Albigensibus dicebantur perfecti, & erant nigro habitu induti, simulantes sanctimoniam: esum carnis, & lacticiniorum dicebant esse omninò detestandum, cum interim graviora scelera non curarent. Abstinentiam à peccatis, non à cibis, præterquam in diebus ab Ecclesia præceptis, prædicant SS. Patres. Bonum est exercere mortificationem per abstinentiam à cibis, non tamen cibi sunt detestandi, dixit enim Christus Apostolis: *Manducate quæ apponuntur vobis*; neque ullius cibi commestionem in Lege Euangelica prohibitam esse constat, nisi ad tempus.

XVI. Alciatus nomine Joannes Paulus Alciatus, patriâ Mediolanensis, nobilibus parentibus progenitus, professione miles, militari cingulo rejecto, Genevam se contulit, ut novam reformationem amplecteretur. Soccini errores etiam contra Trinitatem est amplexatus, unà cum aliis Apostatis, Georgio Blandrata, novæ sectæ inventori adhæsit, ejusque doctrinam propagare studuit, circa annum 1560. Genevâ aufugere coactus, in Poloniam se recepit; tandem apud

Turcas

Turcas Alcoranum professus, moritur circa annum 1565. ejus errores. verbo *Socinus*, & *Blandrata*. R.

III. Alcibiades Apamænsis Elcesæorum hæresim instauravit, tempore Origenis, quæ ab Origene statim repressa fuit, & extincta. vide verbo *Elchesaitæ*.

VIII. Aldebertus, sive Adelbertus, sive Albertus. Prodidit suos errores circa medium seculi 8. Fuit natione Gallus, ab Episcopis quos seduxerat, consecratus Episcopus, se æquiparavit Apostolis, suas ungulas, & capillos tanquam reliquias distribuens: in sui honorem templa construi patiebatur. Barbara Angelorum nomina somniavit, ab Angelo Michaele in quadam apparitione, per epistolam sibi ab eodem Michaele traditam, notificata; secreta cordium se cognoscere gloriabundus, cum Deus solus sit scrutator cordium, & cui voluerit Deus revelare, solùm possint secreta cordium innotescere. Errores Aldeberti perstringit S. Bonifacius Germanorum Episcopus, in sua epistolâ ad Zacchariam Pontificem Maximum directâ, in qua etiam refert errores Clementis Scoti pertinacissimi hæretici, de quo sub proprio nomine agemus. Aldeberti errores potissimi, fuerunt duo sequentes, quos hic R. Quod enim se æquipararet Apostolis, quod suos capillos, & ungulas tanquam reliquias distribueret, quod templa in sui honorem erigi curaret, quod docuerit suos sequaces orare: *Merita S. Aldeberti adjuvent nos*, & se tanquam Sanctum jactitaret, sicut & epistolam sibi à Jesu Christo è cælo transmissam blateraret, figmenta sunt mente capti, & insanissimi viri, potius quàm hæretici. Nomina autem ignotorum Angelorum, quæ in oratione à se composita invocabat, sunt *Urier*, *Ragael*, *Turuel*, *Inias*, *Tubuas*, *Sabaoch*, *Simiel*, quæ non Angelorum nomina, sed Dæmonum esse, Romana Synodus dixit; Non enim plus quàm trium Angelorum nomina cognoscit, & invocat Sancta Romana Ecclesia, scilicet Michael, Gabriel, Raphael. Damnatus fuit Aldebertus in Synodo Suessionensi anno 745. & iterum in alia Synodo habitâ in Majoratu Carolomanni anno sequenti, scilicet 746. confirmante hanc damnationem in Synodo Romana, eodem anno Zaccharia Pontifice.

1. Dixit, posse Christianum accipere uxorem fratris sui defuncti. R. à Lege Canonica, quæ hoc distinctè vetat, nec nisi gravi de causa, prævia Ecclesiæ approbatione, & dispensatione, fieri posse docet. Tenentur autem Christiani obtemperare Legibus Ecclesiasticis, quæ omnes ad majus Ecclesiæ incrementum, & spirituale bonum ordinantur.

2. Dixit meritum, & demeritum nihil valere. R. verbo *Amsdorphiani*, verbo *Anabaptistæ*. Tum quia si merita, & demerita nihil valerent, æquè commendari deberent benè operantes, quàm malè operantes, tam boni, quàm improbi: ex quo dicendi modo, cuicumque impietati aditus reseratur. Vide, quæ dicta sunt verbo *Albertus*.

3. Absolvebat peccatores, inauditis eorum peccatis. R. quia absolutio est actus judiciarius, & Judex non potest rectè judicare, nisi audiat reum. Tum quia confessio est de jure Divino, ut probabitur contra Lutherum, Demum in Conc. Trid. sess. 14. Can. 9. sic legitur: *Si quis dixerit non requiri confessionem pœnitentis, ut Sacerdos eum absolvere possit, anathema sit*, ex quo satis reprobatur Adalberti temeritas, qui novum absolvendi modum, contra jus Divinum, & Ecclesiasticum inducebat.

4. Dixit invocationem Sanctorum nihil proficere. R. verbo *Albertus*.

5. Dixit Christum resurgentem ab inferis, omnes liberasse. R. nam hoc dato, non modò liberasset homines improbos, sed etiam dœmones, quos constat quidem pœnâ ęterna cruciandos, ex Euangelio: nullibi autem legitur resurgente Christo, dœmones, aut improbos fuisse absolutos, quod si fuissent absoluti, sequeretur deterio-

ris

ris esse conditionis improbos in Lege Gratiæ, ut patet.

IV. ALEXANDER Latro. Hic primùm Christianus, deinde à Fide Apostata, & hæreticus, quam hæresim professus sit, non indicat Eusebius Cæsariensis, qui tamen Hist. Eccles. lib. 5. cap. 10. significat hæreticum fuisse, postmodum latronem, & ob sua latrocinia, apud Æmilium Tuntinum Proconsulem, Ephesi judicatum.

I. ALEXANDER Imenæi socius, ut refert D. Paulus epist. 1. ad Timoth. negavit per Filium nos salvari. R. ex Euangelio Luc. cap. 19. ver. 10. *Venit filius hominis quærere, & salvum facere quod perierat*. Ex Conc. Nicæn. *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis*. Ex Euang. *Salvum faciet populum suum à peccatis eorum*.

II. ALEXANDER ex Valentini secta descendens, dicebat Christi carnem à primo sui ortu infectam fuisse peccato. R. Christus enim de Spiritu Sancto conceptus, non potuit Adæ culpam contrahere; contra quam, pharmacum Sacramenti Baptismi venit instituere. Nec potuit iræ filius nasci, qui venit Æterni Patris iram placaturus. Tum quia Christus, ratione unionis hypostaticæ, erat essentialiter Sanctus, quare necessariò debuit à se excludere omne peccatum. Agit de hoc hæretico Tertullianus contra Valentinum.

XIII. ALGAZEL, sive ALGASET, sentiunt aliqui fuisse Gentilem; Prateolus eumdem reponit inter hæreticos: Ex erroribus quibus adhærebat probabiliùs colligitur Gentilem fuisse. De hoc hæretico scribit D. Thomas lib. 1. contra Gentes cap. 145.

1. Dicebat nullam esse in Deo providentiam. R. verbo *Averroes*.

2. Dixit peccatoribus post hanc vitam, nullam aliam pœnam infligendam esse, quàm afflictionem de amissione ultimi finis. R. ex Euang. ubi Deus peccatoribus minatur ignem æternum, ubi erit fletus, stridor dentium, ignis devorans, carbones desolatorii, ardores sempiterni. Estò quod erit etiam summa afflictio de amissione ultimi finis; sed non hæc sola pœna erit constituta per illa verba: *Discedite à me maledicti*, sed etiam pœnam ignis infligendam, ex sequentibus: *Ite in ignem æternum* evidenter comprobatur.

ALMARICUS, sive AMAURICUS, in Territorio Carnotensi in Gallia natus, professione Clericus, Parisiis Doctoratus lauream sumpsit. Suos retractare errores ab Innocentio III. coactus, ore, non intellectu, ac voluntate consentit. Quod cum post ejus mortem fuisset compertum, aliquos post annos ab ejus obitu, excommunicatum ejus cadaver, in sterquilinium projectum fuit, & plures ex ejus sectatoribus anno 1210. igni traditi fuerunt. Anno 1204. sequentes promulgaverat errores. Ex Spondan. anno 1204. XIII.

1. Dixit propagationem hominum ex sola Adæ culpa provenire. R. verbo *Armeni*.

2. Negavit resurrectionem corporum. R. verbo *Basilidiani*.

3. Dixit in resurrectione non futuram sexus distinctionem, sed omnes resurrecturos in corpore virili. R. nam de hac conformi corporum resurrectione in sexu virili, nulla in sacris paginis fit mentio: omnes in sua carne, hoc est in eodem numero corpore resurrecturos, in quo decesserunt, unanimis est SS. PP. consensus; quod secùs contingeret, si mulieres resurgerent in virili corpore; quod autem legitur in epist. D. Pauli ad Eph. 13. *Omnes resurgemus in mensuram ætatis plenitudinis Christi*, non significat mulieres resurrecturas in corpore virili, sed quod omnes resurgent quasi viri, eum maturitate judicii, etiamsi quis mortuus fuerit in ætate, & judicio puerili; ita ut resurgentes ad gloriam, in Christi fide, agnitione, & amore, non simus infantes, & pueri; sed quasi viri cum agnitione perfecta. Adde, quod vir in sacris paginis non semper significat sexum, sed aliquando accipitur pro perfectione, robore, & constantiá

virili,

virili, unde ad illa verba: *In mensuram ætatis plenitudinis Christi*, statim subdit, *Jam non simus parvuli, fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ*, ubi vides, nomine viri perfecti, hìc intelligi constantiam, & perfectionem in doctrina sana, quam habebunt omnes, qui resurgent in gloria. Insuper Tertullianus lib. de Resurrectione carnis cap. 60. S. Hieronymus epist. 61. ad Pammachium, & alii SS. Patres, docent unumquemque resurrecturum in proprio sexu. Fusiores super allatum textum D. Pauli expositiones, videre est apud Commentatores Sac. Scripturæ.

4. Dixit idæas in mente Divina extantes, & creare, & creari posse. R. nam omnes Catholici, qui volunt admittere idæas in mente Divina, nomine ideæ Divinæ, nihil aliud intelligere possunt, quàm essentiam Divinam, prout continentem eminenter omnia possibilia, ad quam respiciens Deus, videt quinam, & quomodò producendi sint omnes effectus, sive creaturæ: Non enim idæa concipienda est in Deo, eodem modo ac est in mente humana; agentia enim intellectualia creata, diriguntur ab idæa, quæ est tanquam quid distinctum à se ipsis. Deus autem operatur secundùm exemplar essentiæ Divinæ, in qua eminenter sunt omnes effectus possibiles, & habet rationem ideæ in Deo: ex quo sequitur, quod ideæ in mente Divina extantes, creari non possunt: essentia enim Divina est à se, est æterna, est increabilis.

5. Dixit Deum non esse visibilem in cælo Beatis. R. ex Matthæo cap. 5. & 18. ad Cor. 1. cap. 13. Tum quia per omnes Theologos in visione, & fruitione consistit beatitudo. Animas in cælo Deum videre, declaravit Conc. Florent. sess. 25. Textus autem Sacrę Scripturę adducti ab hęreticis, ad firmandam eorum sententiam, solùm evincunt, Deum non posse videri oculo corporeo, neque posse comprehendi.

6. Existenti in charitate nullum peccatum imputari dicebat. R. quia charitas, prout dicit gratiam sanctificantem, est incompatibilis cum omni peccato mortali, per cujus commissionem subtrahitur gratia, & statim subsequitur quod ait Apostolus ad Roman. cap. 6. *Anima quæ peccaverit, ipsa morietur*. Tum quia si existenti in charitate nullum peccatum imputaretur, sequeretur, quod semel ac quis accepit charitatem infusam in baptismate, nunquam posset à gratia excidere, & sic posset unusquisque impunè, & pro libito peccare. Tum quia si existenti in gratia nullum peccatum imputaretur; sequeretur, quod ex infusione virtutum, daretur aditus ad vitia, & homines probi ob amorem Dei possent facere quæ sunt contra legem Dei, quæ omnia sunt absurda, & scandalosa.

7. Dixit, quod qui cognitionem Dei in se habet; habet quoque in se Paradisum; è contra qui peccatum mortale habet, habere in se Infernum. R. quia ex Sacra Scriptura Paradisus vocatur sinus Abrahæ, locus quietis; Infernus verò, locus tormentorum: ergo Paradisus, & Infernus consistere nequeunt in affig atis ab *Almarico*, qui in tantùm sic locutus est, quia tam Paradisum pro bonis, quàm Infernum pro malis esse negavit: Reprobante eum Christo, qui in extrema discussione dicet bonis: *Venite, percipite regnum*, malis autem: *Ite in ignem æternum*. Sed si Paradisus consisteret in cognitione Dei, quam hìc potest homo acquirere: sequeretur, quod Theologus, qui media Theologia, plus habet cognitionis rerum Divinarum, licèt discolus, haberet Paradisum, & illo careret rusticus, licèt pius, ac devotus. Si verò Infernus nihil aliud esset, quàm conscientia peccato lethali infecta, tantùm cruciaretur, qui habet unum peccatum mortale, quàm qui plura commisisset; cum autem legatur de peccatoribus, quod *Lætantur cum malè fecerint, & bibunt sicut aquam iniquitatem*: hinc planè de-

duci-

ducitur, Infernum non esse solùm reatum culpæ.

8. Dixit Corpus Christi non esse aliter in hostia consecrata, quàm in qualibet alia re. R. verbo *Calvinus*, contra quem probatur realis existentia Corporis Christi in Eucharistia, de qua etiam actum est contra Albanenses, qui Sacramentum Altaris Sacramentum, nihil esse dixerunt.

9. Dixit quemlibet teneri credere se esse membrum Christi, & neminem salvari posse, qui hoc non crederet. R. nam licèt Christus sit Caput omnium Christifidelium, nosque ejus membra simus, quatenùs sumus de corpore Ecclesiæ, hoc verum est in sensu morali, non autem in sensu reali, quasi Christi Corpus realiter conficiatur ex omnibus corporibus Christifidelium; si hoc enim verum esset, jam quidquid docet Ecclesia de Christi incarnatione, corrueret: vel fortè intendit exprimere hoc loquendi modo Almaricus, quod tenemur credere nos esse in gratia, & hoc falsum est; nemo enim scit an sit odio, an amore dignus. Tum quia si hoc sufficeret credere ad salutem obtinendam, jam pateret aditus ad omnia scelera; videtur tamen Almaricum potiùs in priori sensu locutum fuisse, quandoquidem consimilem errorem sequentem promulgavit.

10. Dixit omnes creaturas tandem in Deum redire, in ipsumque converti, ut unicum sint cum ipso individuum, quæ propositio est non minùs erronea, quàm ridicula, ut proinde meritò Conc. Lateran. 4. reprobando Almarici errores, dixerit ejusdem doctrinam, non tantùm hæreticam, quàm insanam esse censendam.

11. Dixit Sanctorum invocationem, Altarium, & Imaginum thurificationem esse Idololatriam. R. quoad invocationem Sanctorum. verbo *Vigilantius*; quoad thurificationem Altarium. R. ex Sac. Scriptura Apocalip. cap. 8. *Et alius Angelus venit, & stetit ante altare habens thuribulum aureum, & data sunt illi incensa multa.. & ascendit fumus incensorum de manu Angeli coram Deo*; in qua visione S. Joannes edoctus est, & per ipsum universa Ecclesia, acceptam esse Deo protestationem honoris, quæ Deo in thurificatione adhibetur. Tum quia ex facto Jacob, qui erexit lapidem in titulum, fundens oleum desuper, comprobatur Altaria, quæ erecta sunt in titulum, scilicet Deo sacra, posse thurificari, neque esse Idololatriam; quia omnis cultus, omnisque ritus sacer, quo Ecclesia utitur, dirigitur ad honorem Dei, quem honorat mirabilem in Sanctis suis, propitium ad supplicum preces in Ecclesiis suis. Quoad cultum sacrarum Imaginum. R. verbo *Iconomaci*.

12. Dixit mentem Contemplativi, vel Beati perdere suum esse in genere, & redire in illud esse, quod habuit in mente Dei. R. quia creaturæ in mente Dei sunt ipsa essentia Dei, in qua creaturæ omnes meliùs continentur, quàm in seipsis; quia essentia Dei eminenter continet creaturarum omnium essentiam, & esse quod habent creaturæ in mente Dei nunquam amittunt, ergo est inintelligibile quomodò mens Contemplativi, vel Beati, perdat suum esse in proprio genere, & revertatur in illo esse, quod habuit in mente Dei; datâ enim Almarici sententiâ, Beati desinerent esse realiter à parte rei: Beati autem videntes Deum, similes quidem Deo erunt; sed non erunt indistincti ab ipso: esse verò, quod habent Beati in mente Dei, nullatenùs est à Deo distinctum.

ALOGI de quibus mentionem facit S. August. de hæresi 133. non ab Auctore (quis enim eorum Auctor fuerit ignoratur) sed ab ipsa hæresi quam propugnabant, nominati fuerunt; *Logos* enim græcè significat *verbum*, & *alogos* idem exprimit ac sine verbo. Alogi ergo, sive Alogiani in Græcia, circa finem seculi secundi. II.

1. Dixerunt Filium non posse dici Verbum Patris, quod ut sustine-

rent,

rent, rejiciebant Apocalypsim, & Euangelium S. Joannis, quia ex utroque libro apertè colligitur Jesum Christum esse Verbum Patris. Repr. Sap. cap. 18. vers. 14. Eccl. cap. 1. ver. 5. Joan. cap. 1. vers. 7. *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*, ex psalmo 106. vers. 20. *Misit Verbum suum, & sanavit eos*, ex quibus Scripturæ locis, constat Filium in Divinis esse Verbum Patris, & hoc nomen *Verbum* in Divinis de facto significare secundam Personam Trinitatis. Estò quod Spiritus Sanctus, aliquandò dicatur etiam Verbum, ut in epist. ad Hebr. *Portans omnia Verbo virtutis suæ*; non dicitur tamen Verbum ex vi productionis; sed solùm ab effectu quem operatur, quatenùs ille est, qui dat affluentiam sermonis Apostolis, Doctoribus, & Martyribus, & verbi Dei promulgatoribus; juxtà illud Matth. 10. vers. 19. *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri, qui loquitur in vobis*. Nec demùm valet negare Filium dici posse Verbum, quia verbum ore profertur, & est transitorium; quando enim Scriptura dicit Filium Dei esse Verbum, non de verbo materiali loquitur, & ab ore prolato, sed de Verbo æterno, producto per intellectum Divinum.

IX. Amalarius primùm Diaconus, deinde Presbyter Metensis, postmodum Episcopus, sed cujus Ecclesiæ, nihil certi colligitur apud Scriptores, quorum aliqui, eumdem confundunt, cum Amalario Archiepiscopo Trevirensi, qui sub Regno Caroli Magni, inter Primates sui ævi Ecclesiæ Prælatos, doctrinâ insignes, celeberrimus extitit. Verum quidem est, quod licèt hi duo Amalarii fuerint coævi, distinguendi tamen sunt. Amalarius ergo, de quo hìc agimus, qui in Ducatu Luxemburgi Abbatiali dignitate, vel Episcopali, ut alii sentiunt, unà simul & scientiæ famâ distinguebatur, scripsit libros 4. de Divinis Officiis, in quibus plura inutilia, absurda, & noxia reprehendit Abogardus Lugdunensis Archiepiscopus, eorum librorum impugnator. Amalarium negasse realem præsentiam Corporis Christi in Eucharistia, falsò asseritur ab aliquibus, eumdemque vindicat ab hac notâ Natalis Alexander. In errorem tamen Sterquilinistarum incidisse, aliqui affirmant. An reponendus sit inter hæreticos judicet Lector ex his, quæ de eodem legere potest in Natali Alexandro, in Sirmundo, in Not. ad Tom. 2. Conc. Gal. & aliis.

Amantius vixit circa annum 371. aliqui Scriptores, hunc Amantium, eumdem esse arbitrantur, qui Palladius dicitur, contra quem disputavit, quemque convicit D. Ambrosius. IV.

1. Dixit Verbum incarnatum, non esse consubstantiale Patri, & consequenter non esse Deum. R. verbo *Achillas*, & iterùm Repr. verbo *Arius*.

Ambrosiani dicti etiam *Pneumatici*, Ducem habuerunt quemdam nomine Ambrosium, hos Gravina in sua tabula analitica, inter Antichristianos, Semiatheos recenset; Prateolus Anabaptistarum surculum esse arbitratur. Porrò Ambrosius circa annum 1559. receptas à Deo speciales revelationes fingens. XVI.

1. Dixit Scripturam utriusque Testamenti esse abdicandam, & præcepta omnia contemnenda. R. quoad abdicationem Scripturæ Sacræ ex his quæ dicta sunt verbo *Albanenses*. Tum etiam ex illo Divi Pauli ad Hebræos: *Tenete traditiones &c.* Tum ex Conc. Nicæn. action. 6. *Si quis traditionem Ecclesiæ sive scripto, sive consuetudine valentem non curaverit, anathema sit.* Tum quia in omni Republica benè ordinata dantur leges, & leges debent innotescere his, qui sunt de corpore Reipublicæ, ut possint illas servare: ergo & in Republica Christiana, ordinatâ à Deo, admittendæ sunt leges, quæ omnibus innotescant. Sed abdicatâ Scripturâ

utriusque Testamenti, Respublica Christiana esset sine legibus; ergo non esset benè ordinata. Tum quia abdicatâ Scripturâ Sacrâ, & omnibus præceptis contemptis, liberum esset unicuique pro suo arbitrio vivere, & sic tot essent leges, quot capita; vera autem lex, una tantùm esse potest. Tum quia Christus præcepit nos obedire Superioribus; sed superfluum foret hoc præceptum, si præcepta essent contemnenda.

XVI. Ambrosius vixit seculo 16., & prout refert Coccius anno 1579. edidit librum de Augustana confessione, pluribus refertum erroribus, sed præcipuè scripsit, panem esse corpus Christi, & vinum esse sanguinem Christi significativè, non aliter, ac clavis tradita sit domus, sceptrum sit imperium, & annulus sit hæreditas, ideoque negat realem existentiam corporis Christi in Eucharistia. R. verbo *Calvinus*, *Anabaptistæ*, *Sacramentarii*.

XV. Amedeus natione Mediolanensis arithmeticæ scientiæ in eadem urbe publicè Lector, deinde Theologiæ Professor, plures hæreticas propositiones tempore Eugenii IV. anno 1446. disseminabat; quales essent propriè ejus errores non recensent Auctores. Certum est, quod sæpè fuit à S. Bernardino, Viro verè Apostolico, impugnatus, ex quo colligitur Amedeum, utpotè insignem Arithmeticum, voluisse ex ejusdem principiis in Theologia syllogizare; proinde probabile est circa Smum Trinitatis mysterium errasse, quod, arguitivè solùm, non positivè perhibeo: cæterum hæreticum, & recidivum fuisse comperimus, ex eo quod Eugenius IV. scripsit ad Archiepiscopum Mediolanensem, ut eumdem carceri manciparet.

XVII. Amesius Calvinista, qui Cardinalem Bellarminum impugnare est aggressus, vixit seculo 17. sed contra Amesii cavillationes extant vindiciæ R. P. Viti Erbermanni S.I. quæ in Tomo 4. operum Card. Bellarm. impressæ fuerunt.

V. Ametritæ secuti sunt antiquorum Philosophorum sententiam: dicentes innumerabiles esse Mundos. R. ex lib. Genes. ubi Moyses unius Mundi creationem describit, nec de aliis mentionem facit; & si essent alii Mundi à Deo creati, Deus alicui ex Prophetis revelasset, sicut tot alia mysteria magis abscondita, tam in lege scripta, quàm in lege gratiæ hominibus revelare sibi complacuit. Vide Sirmond. lib. 5. de hær.

XVI. Amphidoxi (ex Lutherana progenie orti) arbitrantur unumquemque hominem in fide sua salvari, dummodò in Christo credat per se passum, ac mortuum. R. verbo *Aetiani*, *Antinomi*, *Jo: Seignour*, *Calvinus*.

XVI. Ammistæ prodierunt ex secta Lutheri, & inter Lutheranos molles adscribuntur à Gravina. Hi sunt, qui cum viderent multas esse inter Lutheranos dissensiones, præcipuè inter Osiandrinos, & Antiosiandrinos, qui in pluribus articulis discordant, quod commune est inter Sectarios, ubi ferè quot capita tot sententiæ: studuerunt modum conciliandi prædictos Osiandrinos, & Antiosiandrinos hoc medio, ut hinc inde dissimularentur eorum errores, & sic cessaret inter ipsos contentio. Sed futilis est modus conciliandi dissensiones, maximè in materia Fidei, per dissimulationem errorum, quandoquidem vera Fides nullam simulationem patitur. Una tantùm est vera Fides, & si dissimulando errores, liberum esset unicuique quod magis arridet sentire, jam non una esset Fides, imò unusquisque secundùm suum errorem, sibi esse posset Auctor, & Magister Fidei, quod quam erroneum sit dicere, per se patet, ut hinc satis manifesta appareat horum Sectariorum insipientia.

II. Ammonius fuit Patria Alexandrinus, summa eruditione præditus; vixit circa annum 200. quippè qui Origenem habuit discipulum. Hunc in hæresim incidisse testatur Porphirius, sed defendit Nicephorus, & eumdem usque ad canos Orthodoxum fuisse

asseverat. Certè satiùs est Niceforo, utpotè Catholico, quàm Porphirio hæretico fidem adhibere. Ammonii scripta eumdem Christianum fuisse perhibent: eruditè prosequitur Ammonii defensionem Niceforus lib. 5 hist.eccl. cap.16.

II. Ammonius filius Bardezanes ejusdem hæresis hæres. Vide *Bardezanes*. De hoc Ammonio scribit Theodoretus hær.fab. lib.1.

IV. Ampulianus ex Bithinia, defendebat errorem suum, testimonio Origenis, cujus opera ad hoc malitiosè depravaverat, sicut constat ex S. Pamphilo Martyre, qui Apologeticum edidit, & omnia, quæ de Origene, ejusmodi corruptores mentiuntur, exclusit.

1. Docuit omnes criminosos cum Diabolo, & Dæmoniis eò usque torqueri in gehenna, quousque puri redire possint; inde mundos, & immaculatos egredi. R. verbo *Anabaptistæ*, contra quos dari Infernum æternum probavimus.

XVI. Amsdorphiani, prout perhibet *Staphilus*, propagati sunt ex secta Lutheri, numerantur inter Confessionistas rigidos, prodierunt anno 1533. Duce Nicolao Amsdorphio Ministro Lutherano, & à Protestantibus Episcopo consecrato, quem Carolus V. ab Imperii ditione fugere coegit; sed apud Magdemburgenses, jam hæresi Lutherana infectos, asylo invento, Lutheri erroribus etiam hunc addidit.

1. Scripsit librum, in quo ostendere nitebatur, bona opera esse perniciosa ad salutem. R. ex Sac. Scriptura ad Philippenses cap.2. vers.12. *Cum metu, & tremore vestram salutem operamini*, ex D. Petro epist. 2. cap. 1. vers. 10. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*. Ex quo patet non modò bona opera non esse perniciosa, sed necessaria ad salutem. Insuper Christus in Euangelio præcipit dilectionem, docet operibus justis vacare, nempè mortificationi, eleemosynæ, ægrotorũ curæ, & similibus; sed Christus, qui venit omnes salvare, nihil potest præcipere perniciosum ad salutem; ergo &c. Tum quia si bona opera essent perniciosa ad salutem, pauperes deberent ex necessitate perire, quod tamen adeò est inhumanum dicere, ut etiam inter Turcas, inveniant pauperes subsidium; adeò erronea visa est Amsdorphii sententia, ut adhuc ipso vivente, omnes sectatores ab eodem recesserint, sed ipse nihilominùs obstinatior factus, in sua impietate decessit.

Anabaptistæ, à quo originem habuerint, non conveniunt Auctores. XVI.
Sunt qui à Bernardino Ochino, alii à Zuinglio, alii à Carolo Stadio, qui à Thoma Montzero Auctore belli rustici in Germania, alii à Joanne de Leidem, qui à Balthazare Pacimontano progenitos fuisse authumant. Hìc notandum, quod licèt nomine Anabaptistarum veniant rebaptizantes, nihilominùs non debent inter Anabaptistas recenseri, qui tertio currente seculo, sedente Stephano Pontifice, quæstionem hanc, nondùm tunc temporis ab Ecclesia decisam agitarunt, inter quos S. Cyprianus opinari visus est, rebaptizandos, ab hæreticis jam baptizatos, quod decisum est ab aliquibus Africanis Conciliis. Viceversa Stephanus Papa decrevit hæreticos ad Ecclesiam accedentes non fore rebaptizandos. Conciliantur tamen Patres Africani cum Stephano Papa, si animadvertat Lector, Africanos Episcopos asseruisse rebaptizandos eos, qui non fuerunt baptizati ab hæreticis in nomine expresso Sanctissimæ Trinitatis, quod neque negavit Stephanus Papa, dum declaravit, non rebaptizandos hæreticos, illos scilicet, qui baptizati fuissent in nomine Sanctissimæ Trinitatis. His præmissis, ut ad Anabaptistas hæreticos revertamur; probabiliùs est semina Anabaptismi sparsa fuisse à Thoma Montzero, & Nicolao Storchio Witembergæ, absente Luthero; Verum quidem est, quod Anabaptistæ Lutherum Auctorem habere glorientur, qui de facto in li-

bello ab ipso edito Witembergæ anno 1523. asserit præstare Infantes non baptizari, quàm sine fide propria baptizari; sed cum jam anno antecedenti, scilicet 1522. Witembergæ Anabaptisma grassaretur, dicendum Lutherum, Thomæ Montzerii doctrinæ, quæ jam radices dilataverat, adhæsisse; & fortè datâ operâ illam doctrinam prædicasse, ad quam Witembergenses jam proclives detexerat, & in eadem doctrina, ad quam Thomas Montzerius, Luthero absente, Witembergenses induxerat, solidasse. Hoc enim ex ipsis Lutheri scriptis facilè colligitur, quod dummodò posset inducere Populos, ad profitenda dogmata, Ecclesiæ Romanæ contraria, nihil inde curabat, sive propria hæc, sive aliena esset doctrina, quandocunque ad Euangelicæ Fidei, & Papatus destructionem conduceret. Anabaptistæ, quod idem est, ac rebaptizantes, à præcipuo errore quem profitebantur, nomen fortiti sunt; quia scilicet rebaptizabant Infantes legitimè baptizatos à Catholicis, credentes neminem posse validè baptizari, qui rationis usum non haberet; in propria siquidem fide, non in fide aliena, unumquemque debere baptizari asserebant; & huic errori omnes Anabaptistæ semper adhæserunt, licèt in varias factiones divisi, quoad reliqua, multi multa sentirent. Hisce adhuc temporibus in Olandia, & Anglia sunt Anabaptistæ, dicti etiam Menonitæ, à quodam Simone, cujusdam Menonis à Frisia filio, & primario modernorum Anabaptistarum Doctore nuncupati, quorum errores utpotè diversi ab illis primorum Anabaptistarum, & longè minores, etiam infrà adducemus. Moderni enim Anabaptistæ, qui sunt in Olandia, & Anglia, solùm quatenùs Infantibus negant Baptismum, cum veteribus conveniunt, & alias illorum enormitates rejiciunt. Quantùm spectat ad primos Anabaptistas Petrobrusianorum, & Henricianorum hæreses omnes profitentur, quibus sequentes addiderunt errores.

1. Dixerunt Baptisma nihil prodesse parvulis, proinde eos rebaptizabant in adulta ætate. R. parvulis Deus vult salutem; ergo vult etiam conferri media necessaria ad ipsam obtinendam, cujusmodi est Baptismus, à Christo institus, ad expiandum originale peccatum, & propter hanc rationem Concilium Florentinum habitum sub Eugenio IV. declarat conferendum esse parvulis Baptismum, quia scilicet si decederent sinè Baptismo, non possent obtinere salutem, quam Deus vult dare omnibus. Hac etiam de causa Sacramentum Baptismi prodesse parvulis, declarat Conc. Lateran. sub Innocentio III., & Trident. sess. 7. Can. 13. Insuper conferendum parvulis Baptismum, probatur argumento à fortiori; quia in lege veteri conferebatur circumcisio, quæ utique nonnisi cum multo parvulorum incommodo, suscipi poterat, ad effectum purgandi eos ab originali; ergo à fortiori in lege gratiæ debet conferri Baptismus, qui sinè incommodo parvulorum suscipitur. Tum quia certum est sinè Baptismo neminem posse salvari; ergo si non potest conferri parvulis Baptismus, dicendum foret desperatam esse parvulorum salutem, quos tamen Christus ad se vocat, dicens: *Sinite parvulos venire ad me*. Puer autem baptizatus, non est in ætate adulta rebaptizandus, ut volunt Anabaptistæ; nam cum Baptisma conferatur ad delendum originale, superfluum esset iterùm baptizare illum, qui cum Baptismate jam est ab originali absolutus; cessante enim fine, cessare debet & mediorum applicatio. Deinde Ecclesia confitetur unum Baptisma; ergo cum Baptisma collatum pueris sit validum, ut constat ex supradictis, non est reiterandum. Iterationem Baptismi damnavit Conc. Carthag. 1. Can. 1. Licèt illud Concilium fuerit principaliter ad approbandum Baptismum collatum ab hæreticis. In tantum verò Anabaptistæ negant Baptismum prodesse parvulis, quia fidem non habent. Estò

tamen, quod fidem non habeant per proprios actus elicitam, supplet nihilominùs fides Matris Ecclesiæ, undè suscipiunt infusam, dignum nempè est, & ad Dei spectat bonitatem, ut quibus fidem ætas denegat propriam, gratia prodesse concedat alienam. Neque obstat, quod legitur: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit*. Hinc enim non evincitur omnes baptizandos, propriam debere habere fidem, sed solùm adultos, de quibus ibidem Christus loquebatur. Vide quæ dicta sunt contra *Agrippinum*.

2. Negant Christum Dominum sumpsisse carnem de Maria Virgine. R. verbo *Euthyches*.

3. Rejiciunt plures Scripturæ libros. R. verbo *Albanenses*.

4. Ecclesiasticos ritus avversantur. R. ritus Ecclesiastici ad Deum glorificandum diriguntur; plures ex ritibus Ecclesiasticis observantur ex traditione Apostolica, ipsi siquidem, plures ritus, qui nunc sunt in praxi, instituerunt, ut colligitur ex D. Paulo, qui cum plura jam docuisset, quoad ritus Titum, de reliquis in aduentu suo dispositurum scripsit, quod apertè patet ex illis verbis: *Cætera cum venero disponam*. Insuper Ecclesia habet auctoritatem instituendi ritus, quos observare tenentur Christiani, ut dictum est contra *Arrianos*, & *Albanenses*; ergo Ecclesiastici ritus non sunt improbandi.

5. Dixerunt Magistratus, & Principatus abolendos, tanquam libertatis suffocatores. R. ex Script. ubi legimus: *Omnem potestatem à Deo esse, & qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*. Tum quia plura exempla habemus in Scriptura de Divina vindicta in eos exercita, qui contra Magistratus, & Principatus insurrexerunt, vel occidere ausi sunt, ut faciendum esse contendunt Anabaptistæ, ad vindicandam libertatem. Datam esse Principibus potestatem, patet ex eo, quod dixit Christus Pilato, Jo: 19. vers. 11. *Non haberes potestatem adversùs me ullam, nisi tibi datum esset desuper*. Tum quia ubi sunt Principes, & Magistratus, ibi viget justitia, & nemo opprimitur; è converso sine Principibus, & Magistratibus grassantur prædones, latrocinia, homicidæ, & consequenter enervatur libertas; ergo &c.

6. Volunt non licere Christianis bona temporalia possidere. R. verbo *Aetiani*, & *Apostolici*.

7. Etiam non licere à prædonibus se defendere, sed hoc est contra jus naturæ, ideoque ex hoc satis patet insubsistentia assertionis.

8. Uxorum communitatem invexerunt. R. verbo *Bernardinus Ochinus*, & verbo *Adamitæ*.

9. Angelis Apostatis, damnatisque hominibus veniam post Judicium pollicentur. R. & quidem quoad Angelos spectat, veniam, non esse consecuturos, probatur ex illo Matthæi: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus*; ergo si ignis æternus, paratus est Diabolo, & Angelis ejus, Angeli Apostatæ veniam non consequentur: neque peccatores; siquidem ad eumdem ignem erunt destinati. Urget instantia, quia hæc sententia comminabitur à Christo in die Judicii; ergo post Judicium, nec Angeli apostatæ, nec Peccatores, veniam consequentur. Probatur item ex illo Isaiæ cap. ult. *Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur*. Item Judith. cap. 16. vers. 20. & 21. *Væ genti insurgenti super genus meum: Dominus enim omnipotens vindicabit in eis, in die judicii visitabit illos. Dabit enim ignem, & vermes in carnem eorum, ut urantur, & sentiant usque in sempiternum*; ergo si *usque in sempiternum* nulla spes veniæ remanet damnatis. Illud Davidis psalm. 15. ver. 8. *Non derelinques animam meam in inferno* non probat Infernum habiturum finem, sed refertur ad Christum, cujus anima non est relicta in Inferno, scilicet in Limbo Sanctorum Patrum, quod probant subsequentia verba: *Nec dabis sanctum tuum videre corruptionem*, corpus

enim

enim Christi, resurrexit gloriosum, nec fuit corruptioni obnoxium. Igitur Propheta illis verbis, prophetavit de Christi resurrectione, non autem locutus est de inferno damnatorum. Item quod legitur psalm. 76. *Numquid in æternum projiciet Deus, aut obliviscetur misereri Deus*. Non significat Deum in communi sensu allegorico, aliquando daturum veniam damnatis, sed sunt verba, per quæ S. Propheta prævidens quanta esset damnatorum multitudo, quasi timens, exclamabat: possibile ne est tantam multitudinem esse damnandam, ut admodù n pauci debeant obtinere à Deo misericordiam, & salutem.

10. Sustinent per opera bona, & sancta, justificationem nostram non augeri. R. Apoc. cap. 22. vers. 11. *Qui justus est, justificetur adhuc*, ad Philippenses cap. 1. vers. 9. *Oro, ut charitas vestra magis, ac magis abundet*. Item 2. ad Cor. cap. 9. & ex aliis Scripturæ locis colligitur per bona opera de facto justificationem augeri; cæterùm si non augeretur justificatio, omnes essent in sanctitate pares, & æqualem reciperent mercedem, quod falsum est, quia Deus secundùm merita confert præmia; Insuper Conc. Trid. sess. 6. cap. 10. Canone 24. dicit Anathema negantibus per bona opera justificationem augeri; sed & ex ipsa natura gratiæ, quæ est qualitas supernaturalis, collata à Deo, constat justificationem posse recipere augmentum: qualitas enim suscipit magis, & minùs; estò gratiam gratis à Deo conferri; hinc non sequitur ad positionem operum bonorum, non debere augeri, quia Deus regulariter loquendo, promisit conferre donum gratiæ magis, & minus, secundùm majorem, vel minorem quantitatem, vel qualitatem bonorum operum; quia verò gratia est gratis data, licèt Deus in collatione gratiæ, respiciat ad majora, vel minora merita; semper stat, quod gratia sit gratis data, & ex sua liberalitate quodammodò fecit se Deus nobis debitorem, promittendo augmentum gratiæ benè operantibus. Demum si Deus non augeret justitiam, superfluum esset Ecclesiam orare: *Da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum*. *Auge piis justitiam*, & similes preces quas Ecclesia effundit.

11. Negant corpus Christi esse realiter in Eucharistia. R. efficaciter verbo *Sacramentarii*. Existentia realis in Eucharistia, tot, tantisque est declarata miraculis, quæ adhuc diversis vigent in locis, ut neque apud Infideles esse possit locus dubitationi. Hanc veritatem adeò claris testimoniis unanimiter profitentur omnes Sancti Patres, ut nullum sit hæreticorum subterfugium, cum verba Scripturæ, ad hoc Sacramentum spectantia, in diversum sensum exponere conantur.

12. Millenariorum errorem renovant. R. verbo *Millenarii*.

13. De salute sua se securos jactant, & jubent illorum singulos id de seipsis habere indubitatum. Repr. ex Apostolo, qui nos docet operari cum timore, & tremore nostram salutem: quod superfluum esset, si posset homo certus esse de sua salute, ideò legitur *Quis scit utrùm ignoscat, & misereatur Deus*. Item: *Nemo scit, an sit odio, vel amore dignus*; quæ omnia evincunt, neminem posse esse certum suæ salutis; quam certitudinem si quis haberet, posset impunè peccare, & sic sequeretur peccatores esse glorificandos. Tum quia ille est certus de sua salute, qui certò scit se non habere peccatum, vel certò scit peccata sua sibi esse remissa, sed neutrum ex his; nam quantùm ad primum ait Joannes: *Si quis dixerit se peccatum non habere, mendax est*, quantùm ad secundum, Deus de via ordinaria hoc non revelat, & solùm ex singulari privilegio vivit aliquis immunis à peccatis, ut præ cæteris vixit Virgo Dei Genitrix; vel revelat Deus alicui peccatori transtulisse peccata ejus, sicut de Davide legitur.

14. Fuerunt ex Anabaptistis, qui asseruerunt, Christum in cruce dicen-

tem: *Eli Eli Lamasabacthani* peccasse peccato desperationis. R. verbo *Antichristiani*.

15. Sustinuerunt quamlibet fœminam obligari ei, qui illã concupierit servire, & viceversa. R. ex præceptis Decalogi: *Non mœcaberis, non concupisces mulierem alienam*. Insuper Adulterium in lege veteri erat districtè prohibitum, sub pœna mortis, ut patet Levit. cap. 20. vers. 10. ergo nulla est obligatio ficta ab Anabaptistis. Tum quia talis obligatio esset in præjudicium prolis, ad quam solam procreandam, licet inter conjuges, habere copulam carnalem. Tum quia ad Cor. 7. vers. 4. *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir*; ergo mulier non potest tradere corpus suum alteri, quàm proprio viro: ergo non obligatur &c. Eccl. cap. 19. ver. 3. *Qui se jungit fornicariis, erit nequam, putredo, & vermes hæreditabunt illum*; sed nemo potest obligari ad perpetrãdam nequitiam; ergo &c.

16. Dixerunt temporibus Christi, & Apostolorum, verbum Dei purè traditum non fuisse. R. verbum Dei tunc erat abipso Deo, in carne visibili nobiscum conversante prolatum, & per suos Apostolos, qui immediatè ab ipso Christo didicerant, quæ docebant, ergo purissimum fuit verbum, quod ab ipso fonte immediatè emanabat; etsi liceret dubitare de puritate verbi Dei, traditi tempore Christi, à fortiori posset dubitari de verbo Dei tradito in lege veteri: sed illud, ut par est, tanquam irrefragabile acceptatur: ergo etiam istud. Tum quia Christus, qui prædicabat, & docebat, est ipsa veritas; ergo non poterat nisi vera dicere; & de facto Christum, in veritate docuisse, ex eodem constat, qui sæpè dixit: *Amen Amen dico vobis, in veritate dico vobis, cælum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*. De Anabaptistis vide verbo *Montzerici*.

VII. ANASTASIUS Jacobita. Hic Anastasius, quem alii etiam Athanasium vocant, mordicùs Jacobitarum errores sustinuit, & Sanctum Chalcedonense Concilium oppugnavit. Hierapolim ad Heraclium profectus; tunc de Persis triumphantem, acceptus fuit Imperatori, qui ut ad resipiscentiam Anastasium induceret, Patriarchatum Antiochenum eidem obtulit, quod & de facto obtinuit, sub conditione acceptandi Chalcedonense Conc. Ab ampla promissione allectus Anastasius, Chalcedonẽsi Conc. acquiescere simulavit, & duas naturas in Christo professus, unicam tamen in Christo operationem, quam *Dei virilem* vocabat, admisit, quæ malitiosa, novæ locutionis restrictio, Imperatorem ipsum, magno totius Ecclesiæ Orientalis damno, decepit. R. verbo *Monothelitæ*.

ANASTASIUS Presbyter Patriâ Antiochenus primo dogmatum Judæorum sectator, deinde inter primarios Nestorij fautores, ab eodem Nestorio assumptus, ad eius hæresim promulgandam Constantinopoli pertinax adjutor fuit anno 428. referente Bar. V.

1. Dixit Mariam non debere vocari Deiparam. R. ex Conc. Ephesino, quod salutationi Angelicæ addidit hæc verba: *Sancta Maria Mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, nunc, & in hora mortis nostræ*. Luc. 1. *Quod nascetur ex te Sanctum vocabitur Filius Dei*. Tum quia illa verè est Mater alicujus, quæ illi, cujus dicitur Mater, ministrat in generatione materiam, ex qua conficitur corpus; sed Maria Filio Dei nasciture cum humanis membris, de facto ministravit materiam suam purissimam: ergo &c. Tum quia Christus est verè Filius Dei, ut probant plures scripturæ Textus; sed Maria peperit Christum, ergo verè est Mater Dei. Nec valet cum Nestorio dicere: Deus non potest nasci ex homine, ergo Maria cum sit homo, non potest esse Mater Dei, nam licèt Christus, quà Deus, sit ab æterno genitus, nec possit nasci in tempore, nec ab homine, attamen certum est, quod persona Verbi unita est humanitati in tem-

pore, ex qua unione resultavit Christus Dominus, qui licèt sit Deus, & homo, non duo tamen, sed unus est Christus, qui de facto natus est de Maria Virgine, ergo Maria verè est Mater Christi, ergo verè dici debet Mater Dei, cum ille quem genuit, verè sit Deus. Insuper Maria quando genuit, habuit terminum generationis, sed terminus generationis fuit homo Deus, ergo Maria verè est Mater Dei, quia genuit hominem subsistentem divino supposito. Argumenta verò adversariorum, probant quidem Mariam, non esse Matrem Divinitatis, quod ultrò concedimus, sed non evincunt haud quaquam esse Matrem Christi, qui verè est homo Deus. Nam ut Maria sit Mater Dei, debet verificari, quod dederit initium existendi homini Deo, sive humanitati subsistenti subsistentia Divina, sicut de facto fecit, concipiendo hominem subsistentem subsistentia Verbi, quia homo Christus, eo quod subsistat subsistentiâ Verbi, verè in concreto est Deus, ergo si Maria verè dicitur Mater Christi, etiam dici debet Mater Dei.

V. Anastasius Dicors. Sic nuncupatus à discoloribus oculorum pupillis, quarum una erat nigra, alia cerulea. Obtinuit Imperium post Leonem Isauricum anno 493. liberum erat sub ejus Imperio, in quacumque lege, aut hæresi vivere, exceptâ orthodoxâ evangelicâ, cujus inimicissimus, in ejus odium plura scelera patravit, inter quæ non est silentio prætereundum, quod trecentum quinquaginta Monacos, Romanæ fidei defensores, jussit gladio perire. Qui plura de Anastasio desiderat, Baronium consulat ab anno 497. usque ad annum 518. Quantùm ad nostrum institutum spectat, fuit Euthichianæ hæresis acerrimus propugnator, supra, quam addidit aliam impietatem.

1. Dicens non Trinitatem, sed Quaternitatem adorandam esse in Divinis. R. essentia non est quid realiter distinctum à tribus Personis, cæterùm nec Pater, nec Filius, nec Spiritus Sanctus essent Deus; ergo essentia Divina, si est idem realiter cum tribus Personis, non quaternitas, sed Trinitas admittenda est in Divinis. Tum quia legimus: *Tres esse, qui testimonium dant in Cælo Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*; Item si essentia Divina esset realitèr distincta à tribus Personis, verus esset conceptus, quo quis conciperet Personam Divinam, sinè divinitate, sed implicat concipere Personam Divinam, reduplicativè quà talem, sinè divinitate; ergo implicat concipere essentiam realiter distinctam à Personis, & consequentèr implicat concipere quaternitatem in Divinis. Tum quia in Divinis, nulla potest esse realis distinctio, nisi inter producentem, & productum, inter generantem, & genitum, sed essentia divina, nec est producta, nec genita, nec est procedens aut generans, cum sit eadem in tribus Personis, ergo non potest concipi, ut realiter distincta: ergo essentia divina non constituit quaternitatem in divinis, ut vult Anastasius. Nec valet dicere quod natura divina, in suo conceptu formali, non est Pater, nec Filius, nec Spiritus Sanctus, ad inferendum esse realiter distinctam à tribus Personis; quia licet natura divina, in suo conceptu formali, non sit Pater, tamen tam Pater, quàm Filius, quàm Spiritus Sanctus includunt essentialitèr divinitatem, ex quo infertur quod natura Divina, non constituit quartam entitatem; cæterùm si teneret ratio adversaria, non modo quattuor, sed sex entitates in Divinis essent admittendæ, ut consideranti patet. In Deo esse solùm Trinitatem, non quaternitatem, definitum est in Conc. Florent., & in Later. cap. *Damnamus*.

2. Papam debere parere Imperatori, quod asserens, renuit obedire Papæ, ejusque legatis, & Episcopo Constantinopolitano. Repr. Potestas Pontificis, quæ est immediatè à Deo, nullum superiorem agnoscit. Imperator

rator est una ex ovibus Ecclesiæ; ergo debet obedire Pastori, non enim ovis esse potest supra Pastorem, scilicet Pontificem, cui soli Christus dedit potestatem super universos Christifideles, non autem hanc potestatem dedit Imperatoribus. Tum quia Imperatores Christiani, Anastasii prædecessores, Pontifici Romano se submiserunt, eique obtemperarunt, ut colligitur ex Annalibus Ecclesiasticis. Tum quia Summus Pontifex est Supremus Judex controversiarum, ut probabitur contra *Marsilium de Padua*, nec potest ab aliquo judicari, sed hoc non subsisteret, si Papa deberet parere Imperatori.

VIII. ANASTASIUS Abbas Monasterii S. Euthymii in Siria, anno 749. extinctam hæresim perditissimi Gnaphei in lucem revocare studuit, cui malo opportunè occurrit S. Joannes Damascenus, qui eumdem confutavit. Ex Baron.

ANATOLIUS Patriarcha Constantinopolitanus, suæ urbis fretus potentiâ, voluit se totius Ecclesiæ primatem constituere, detrahendo Sedi Romanæ, cujus urbis Episcopus Supremus Pontifex, & totius Ecclesiæ Caput agnoscitur. Hæc Anatolii hæresis, colligitur ex litteris Leonis Papæ ad Marcianum Imperatorem; vixit circa annum 450. R. verbo *Armeni*, contra quos probabitur Episcopum Romanum, esse totius Ecclesiæ primatem.

XVI. ANDREAS SMIDELINUS in Ducatu Witembergensi ortus anno 1582. parentibus pauperrimis, aliorũ ope, qui pueri ingenium mirabantur, studiis fuit addictus, in quibus cum mirabiliter profecisset, Cancellarius Universitatis Tubingensis constitutus, unus fuit ex potioribus Ministris Protestantibus, Lutheranę sectę propugnator acerrimus, & pro unione Principum Augustanæ confessionis, nullis pepercit laboribus: plura opera edidit, quorum potissimùm est inscriptum *Liber Concordiæ*. Sunt qui in extremis positum, resipuisse asserant, & sensibus orthodoxis mortuum anno 1590. Ex vita Theolog. Germ.

ANDREAS DUDITHIUS Episcopus Civitatis Quinque Ecclesiarum in Hungaria, regnante Sigismundo Augusto Poloniæ Rege, novorum Arrianorum, & Semiarrianornm erroribus fuit infectus. Ex hist. Regni Hungar. XVI.

Dixit sufficere ad salutem credere in solum Deum, & legem servare naturæ. R. Præter fidem, & observantiam legis naturalis necesse est primò ad salutem servare præcepta positiva Euangelii, & leges Ecclesiasticas, quæ obligant in foro interiori conscientiæ, & quidem leges Ecclesiasticas, imponere veram coram Deo obligationem, habetur ex Script. nam Matth. 18. dicitur: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & Publicanus*; sed qui tanquam Ethnicus, & Publicanus haberi debet, eo quod Ecclesiam non audierit, gravis peccati coram Deo reus est; ergo &c. Luc. 10. sic Christus suos Apostolos, eorumque in Episcopali officio successores alloquitur: *Qui vos audit, me audit*; ergo qui non audit Ecclesiam, aliquid præcipientem reus est, quasi Christum ipsum non audierit. Idem ostenditur ex Conc. œcumenicis, quæ nonnunquam in eos qui Ecclesiasticis legibus non parent, suspensionis, depositionis, imò & anathematis pœnam comminantur, at gravissimæ pœnæ non infliguntur, nisi iis, qui coram Deo gravem habent reatum.

Necesse est secundò ad salutem servare leges civiles, quæ etiam subditos obligant coram Deo, quod sic probatur ad Rom. 13. expressè Paulus asserit eum, qui potestati non obtemperat, Dei ordinationi resistere. *Itaque* (inquit) *qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit*; sed ille, qui Dei ordinationi resistit, coram Deo reus est, ut ibidem ait Apostolus: *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt*. Etiam monet fideles, subditos esse oportere potestati, non tantùm propter pœnam, sed etiam propter conscientiam. Ideò

ait : *Necessitate subditi estote,non solùm propter iram ,sed etiam propter conscientiam .*

XVI. Andreas Tiraquellus ad cap. 27. lib. 5. Alexandri ab Alexandro genialium dierum; putat Dæmonum apparitiones, & spectra mera, esse somnia. R. ex Gen.3. vers.1.psal.90. vers.5.Matth.4.1.ex quibus textibus comprobatur,de factoDæmones realiter apparere in corporibus assumptis, eorumque apparitiones, non esse somnia; quæ veritas totiès comprobata est experientiâ,pluribus in casibus à Sac. Congregatione examinatis , ut jam nullus remaneat dubitationi locus .

III. Angelici . Circa annum Domini 250. apparuerunt quidam hæretici, dicti Angelici, cujus nominis diversam assignant causam Auctores; alii enim volunt dictos Angelicos, quia in Angelorum ordine se constituebant , alii quia persuadebant Collossensibus superstitiosam Angelorum venerationem ; alii quia in finibus Mesopotamiæ,è loco, cui nomen Angelines, prodierunt.Quatenùs se constituebant in ordine Angelorum . R. ex differentia specifica, quæ est inter hominem materiâ,& formâ compositum, & Angelos, qui sunt spiritus sinè corpore. Quatenùs prædicabant superstitiosam Angelorum venerationem. R. verbo *Apulejani*.Demùm quatenùs

Dicebant Mundum ab Angelis esse factum. R. ex sacris paginis, ubi omnia à Deo facta esse legitur : *In principio creavit Deus cælum,& terram. Omnia à Deo facta sunt , & sinè ipso factum est nihil* . Tum quia Angeli sunt creaturæ; ergo non possunt creare, quæ potentia creativa competit soli Deo . Si dicas non esse creaturas, ergo sunt Dii, & tot erunt Dii, quot sunt Angeli: ex quo, pluralitatem Deorum , quæ repugnat ex intrinsecis principiis, opus erit adstruere. Vide verbo *Arcontici* . Sunt qui asserant Angelicos ortum habuisse initio secundi seculi,sub Victore I. & Severo Imperatore , cum potiori tamen,eos seculo tertio constituimus. De Angelicis agit S. Epiph. hær.60.

Angelici Novi . Alia Angelicorum species, ex secta Anabaptistarum,prodiit in Silesia, & in Bohemia anno 1596. referente P. Joseph de Turre tit.4. quæst.7. art.8. XVI.

1. Dicebant habere unumquemque ex illa secta Angelum familiarem, plura secreta revelantem; sed gratis asserebant , quod tamen ut verum esse ostenderent, eidem Angelo familiari superstitiosa verborum formulâ fidem , obedientiam , & homagium, qui sunt actus Deo debiti,exhibebant . Utique Christiana Religio docet unicuique concessum fuisse à Deo Angelum Tutelarem ; sed tanquamDei ministros, in nostrum subsidium Angelos destinatos veneratur , & in ipsis Deum honorat, non verò tanquam Deos esse docet , quos constat esse opera manuum Domini .

Angelitæ ex Niceph. lib. 8. cap. 49. emerserunt anno 494. sic dicti à loco, in quo cœperunt propagare suum errorem,cui nomen Angelii, propè Alexandriam . Eorum Dux fuisse creditur Theodosius Menophisitarum hæresis princeps ; aliquando vocantur Sabeliani; quia Sabelii erroribus adhæserunt: cum quo negabant quidèm Trinitatis mysterium,sed diverso modo suam hæresim explicabant . V.

Dicebant Patrem,Filium,& SpiritumSanctum,non tantùm habere communem Deitatem,sive Deitatem in eis existentem , quemlibet esse Deum; & esse unam solam substantiam,sed etiam esse unam solam Personam . R. Deitatem sinè Deitate existentem asserere , idem est, ac Deum, qui non sit Deus adstruere; ergo &c. Insuper si essent una sola Persona Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quidquid dicitur de Patre, deberet posse asseri de Filio, & Spiritu Sancto . Quidquid prædicatur de Filio, posset prædicari de Spiritu Sancto, & Patre ; sed hoc est falsum, quia de una Persona dicitur, quod sit generans, de alia, quod sit genita, de

alia

alia quod sit spirata. Nec potest dici de genita, quod sit generans, vel viceversa, vel de spirata, quod sit spirans: ergo falsum est, quod Pater, Filius, & Spiritus Sanctus sit unica tantùm Persona.

XVI. Anglocalviniani, de quibus Natal. Alex. agit sec. 15. art. 12. §. 3. inter sectas, quæ ex Calvini schola prodierunt videntur mitiùs contra Rom. Ecclesiam sentire, magisque ejus ritibus adhærere; sed tum in disciplina, tum in dogmatibus toto cælo differunt à Lutheranis, & Reformatis. Admittunt ergo Anglocalviniani Episcopalem ordinem de jure Divino cæteris superiorem, quamvis nunc temporis veri Episcopi ibi non reperiantur. Venerantur signum Crucis, quo utuntur in Baptismo; multùm conformantur in ordinatione Presbyterorum cum Ecclesia Romana. Habent Ecclesias Cathedrales, in quibus sunt Canonici, qui celebrant Matutinum, & Vesperas: Superpelliceo utuntur in suis functionibus; nullam tribuunt Regi facultatem, quoad prædicandum, vel conferenda Sacramenta, sive quoad ferendas censuras, quamvis

1. Tanquam Summum Ecclesiæ Caput, Regem Angliæ agnoscunt, in quo censent esse unitam, cum Regno omnem jurisdictionem Ecclesiasticam. R. Tum ex his, quæ dicta sunt verbo *Anastasius*. Tum quia si summa potestas esset penès Regem, cum plures sint Reges, sequeretur quod summa potestas Ecclesiæ, esset in pluribus Regibus, & consequenter non unum, sed plura suprema Capita haberet Ecclesia: nec una foret, sed tot essent Ecclesiæ, quot sunt Regna. Sed Ecclesia, quæ est una, non potest habere nisi unum supremum Caput; ex quo liquidò infertur hunc non posse esse Regem. Tum quia si Rex esset supremum Caput, sequeretur auctoritatem Ecclesiæ, jure hæreditario in Regibus, de patre in filium transire; sed Deus nemini dedit hoc jus hæreditarium. Succedit enim ad regimen Ecclesiæ, qui est canonicè electus per suffragia electorum. Tum quia ex ipso Christo patet, quod Reges non sunt Caput Ecclesiæ. Dixit enim ad Apostolos: *Reges terræ dominantur eorum, vos autem non sic*. Ex quo potest inferri, diversam esse jurisdictionem, & regimen Regum, à jurisdictione, & regimine Ecclesiastico: quandoquidem Apostoli docentur diverso modo se gerere, ac se gerant Reges terræ. Demum non dixit Christus ad Reges, sed ad Petrum: *Tibi dabo claves*; ergo &c.

2. Dicunt Regem posse condere novas leges circa cæremonias, consentiente Metropolitano, & judicare posse de causis fidei, cum quis ad Tribunal Regium appellat. R. ex his, quæ antecedenter dicta sunt; nam cum hæc agere spectet ad caput Ecclesiæ, & ostensum sit Regem secularem, non posse esse supremum in Ecclesia Pastorem, sequitur quod neque possit instituere cæremonias, vel decidere in causis fidei, quarum appellatio, non potest devolvere ad Forum Regium, cum non sit competens Tribunal pro decidendis causis fidei, in quibus ab ipsa fundatione Ecclesiæ, usque ad hæc tempora, semper omnes consueverunt appellare, & recurrere ad Pontificem, non ad Regem. Exempla harum appellationum copiosa colliguntur ex annalibus, ex quorum serie satis confutantur hæretici. Præterquamquod si Reges possent condere novas leges, & judicare de causis fidei, jàm non ampliùs esset unus in Ecclesia consensus circa Divinū cultum; diversi enim Reges, diversa sentirent, & diversimodè de causis fidei judicarent, ex quo non eadem esset apud fideles norma fidei, quæ tamen una tantùm esse debet, & potest. Vide verbo *Puritani*.

Anglopapistæ, qui Archiepiscoporum, Episcoporum, Decanorum, Canonicorum, Abbatum, aliorumque Prælatorum gradus observant, & repræsentant, in superpelliceis suis, templa frequentantes, in cæteris autem plerumque Calvino adhærent. Ex Gault. XVI.

XIII. Anglus innominatus: ex Spondano anno 1240. Apud Cantabrigiam captus fuit, qui gestabat habitum Carthusianorum, licet esset Phanaticus, & sub ementito Religionis habitu, contra veram Religionem, sequentes promulgabat insanias, ob quas ductus ad Othonem Legatum, inclusus est Turri Londinensi.

1. Dicebat omnes Ecclesias esse profanas, ideò illas intrare renuebat. R. Nam fortè Ecclesias omnes dicebat esse profanas, quia omnis Ecclesia, in qua orant Christiani, & verum Sacrificium Deo offerunt Sacerdotes, tam est aperta justis, quàm peccatoribus; sed per hoc quod peccatores ingrediantur Ecclesiam, Ecclesia non est profana, quia ideò aperta est peccatoribus, vt per Sacramenta, quæ ibi ministrantur, reviviscant, non ut ibi per opera peccaminosa pollutam reddant Ecclesiam, quæ similis Virginibus prudentibus, & fatuis esse perhibetur, quia tam justos recipit, quàm peccatores.

2. Papam non esse caput Ecclesiæ. R. verbo *Armeni*.

3. Christum carnem sumpsisse, in Virgine, non de Virgine. R. Nam non modo in Virgine, sed ex Virgine carnem sumpsisse Christum, probant omnia argumenta, quibus evincitur Christum esse verum hominem, verbo *Euthyches*. Insuper omnibus rationibus, quibus evincitur Mariam esse veram Christi Matrem, etiam probatur Christum assumpsisse carnem de Virgine. Vide verbo *Anastasius Presbyter*. Demùm Ecclesia sic orat: *Deus, qui de Beatæ Mariæ Virginis utero, Verbum tuum Angelo annunciante, carnem suscipere voluisti*. Vide verbo *Albanenses*.

XI. Anna Comnena Græcorum Imperatrix, vixit XI. currente seculo, litteris dedita, Alexij Imperatoris, sui Patris, vitam scripsit, in 15. libros divisam: in ea fuit opinione, vt censeret primatum Ecclesiæ ad Constantinopolitanum Episcopum esse delatum. R. Nam cum Ecclesiæ Primatus constanter permaneat, ex Christi institutione, in illo, qui succedit Petro in Episcopatu, & hic solus sit Romanus Pontifex, consequenter Romanus Episcopus, non Constantinopolitanus, habet Ecclesiæ primatum, quam prærogativam in Romano Pontifice, agnoverunt ipsa Concilia Constantinopoli legitimè congregata, in quibus præsentes aderant Patriarchæ Constantinopolitani, nullo ex ipsis reclamante; ergo &c. Ratio autem, propter quam Anna Comnena, volebat primatum Ecclesiæ esse delatum ad Episcopum Constantinopolitanum erat, quia ad illam Urbem delata erat Sedes Romani Imperii, sed nulla est, quia quando Christus creavit Petrum Ecclesiæ caput, nullatenùs respexit ad Urbem Imperii Sedem, cæterum debuisset illum non Hierosolymis, sed Romæ statìm creare, & constituere suum Vicarium, vbi tunc sedebant Imperatores. Demùm Primatum Ecclesiæ esse in solo Romano Pontifice, probabitur contra *Armenos*.

Annianus Celedensis Diaconus, secta Pelagianus, quam toto conatu defendere studuit, plura scripsit, ut hanc propugnaret, & promulgaret; præcipuè impugnavit S. Hieronymum. De eodem mentionem facit S. Doctor in epistola ad Alpium. Summoque eferbuit odio in S. Augustinum. V.

Anomæi, sive Anomi. Idem sonat hæc vox, ac inæquales, sive dissimiles, sic dicti, quia circa medium quarti seculi, dixerunt Filium dissimilem in Deitate esse cum Patre. Fex sunt Arianorum. Ducem habuerunt Actium, & Eudoxium; vnde etiam Aetiani, & Eudoxiani appellantur; quia tamen ex Aetii, & Eudoxi sectatoribus, plures hunc mordicùs profitebantur errorem, quo Filium dissimilem Patri prædicabant; hinc Anomæorum secta originem habuit, quæ præter hunc errorem, etiam alium propugnavit, asserens Christum nullam legem instituisse, ex quo errore, alii censent Anomæos esse dictos, & volunt nomen *Anomæi* IV.

signi-

significare, virum sine lege, potiùs quam explicare inæqualitatem. Cæterùm sunt, qui Anomæorum sectam omnes errores Aetii, & Eudoxii amplexatam esse referant, quos verbo *Aetius*, & *Eudoxius* reprobatos exhibemus. Agit de Anomæis S.Epiph. hæres.76.

1. Dixerunt Filium esse dissimilem Patri inDeitate. R. Filius est consubstantialis Patri: *Deus de Deo*, *lumen de lumine*, *Deus verus de Deo vero*; vt constat ex his, quæ dicta sunt verbo *Aetius*, verbo *Acaciani*, & ex his, quæ dicentur verbo *Arius*, ergo non potest esse dissimilis. Tum quia si Filius esset dissimilis Patri in Deitate, vel non obstante hac dissimilitudine, adhùc esset Deus, vel non. Si primum ergo duo Dii, si secundum ergo Filius non est à Deo Patre genitus, quia Deus Pater, non potest generare, nisi Filium Deum, sibi consubstantialem.

2. Christum nullam legem instituisse, ideòque nullum ejus præceptum admittendum. R. ex sacris paginis, ubi Christus præcipit observantiam mandatorum suorum, dicens: *Hæc mando vobis. Hoc est præceptum meum*; ex quibus locis constat Christum præcepisse observantiam eorum, quæ ipse instituit; sic præcipit omnes baptizari; Lex autem de Baptismo instituta est à Christo; non enim in veteri lege, erat talis institutio; sic de aliis pluribus legibus Evangelicis, quas Christus absolutè instituit, & observari præcepit discurrendo. Euangelium autem veram legis rationem habere, probabitur contra *Brentium*. Cæterum, quod legitur: *Non veni solvere legem*, *sed adimplere*; non suffragatur Adversariis, hinc probare conantibus, Christum nullum dedisse præceptum; potiùs enim contrarium evincitur; nam cum lex Moysis esset imperfecta, Christus, per nova præcepta, addita super legem Moysis, legem fecit perfectam. Sic cum in lege Moysi, solum esset præceptum de diligendo proximo, Christus addidit præceptum de diligendo etiam inimico, vt patet ex illo Mat. cap.7. vers.43. Nec verba Apostoli ad Rom.6. intelligenda sunt de solutione legis absolutè, sed restrictè, scilicet quoad legalia, & de libertate à servitute peccati, & à morte æterna: ut alibi idem Apostolus exprimit.

XVI. ANTELAPSARII dicti sunt illi, ex Calvinianorum secta, qui docebant Deum ante lapsum hominis, aliquos ad vitam, alios verò ad mortem æternam prærordinasse; Illis opponuntur Postlapsarii, qui post lapsum duntaxàt hominis, eoque supposito, docent Deum aliquos nolle salvos fieri, sed æternis addicere suppliciis. Ortum dedit his duabus sectis Calvinus, cum enim in suo opere, de æterna prædestinatione, passim doceat Deum nolle omnes homines salvari, nec satis constare sibi videatur, ut statuat, an illa Dei voluntas, qua ex ejus mente, Deus non vult omnes homines salvos fieri, prior sit, vel posterior prævisione peccati originalis, hinc ex illa, non satis perspecta Calvini sententia, subortæ sunt inter Calvinianos duæ istæ sectæ, quarum error confutabitur verbo *Prædestinatiani*, quo in loco probabimus Deum, supposito, vel non supposito Adami lapsu, verè, & propriè velle omnes homines salvos fieri, qua de re ad Theologos Scholasticos Lectorem remittimus.

XVI. ANTICALVINIANI. Prodierunt anno 1555. à Joachino Vvestfalo; secta sunt Confessionistæ rigidi: in omnibus conveniunt cum Calvino, & in hoc differunt, quod

Dicunt Corpus Christi verum, & naturale esse in Eucharistia, sed iterum postea cum Calvino, dicunt solùm esse præsens in usu; negant insuper vllam fieri transubstantiationem. R. quoad permanentiam Corporis Christi in Eucharistia verbo *Bucerus*, quoad transubstantiationem verbo *Lutherus*.

XVI. ANTICATHOLICI omnia rejiciunt, quæ docet Rom. Ecclesia circa ritus, & cæremonias, & solùm

de-

XVI. doctrinæ Lutheri, quoad ritus, & cæremonias, adhærere gloriantur.

Antichristiani. Hoc nomen licet omnibus Christi inimicis conveniat, diversis tamen, & peculiaribus sectariorum conventiculis tribuitur. Sic Lindanus vocat Antichristianos, sequaces cujusdam apostatæ, cujus nomen, & Patria ignoratur *Præmonstratensis* dictus, de quo suo loco. Insuper alij sectarij, qui meretriculam quamdam Lovaniensem, nudam adorabant, ex qua Messiam nasciturum asserebant, dicti sunt etiam Antichristiani: Osius nomen Antichristianorum tribuit aliis sectarijs, qui in colloquio Aldeburgensi, ut suos pseudo-doctores honorarent, æquiparabant Lutherum Christo. Verbum Lutheri, cum verbo Dei, Melanctonem cum Paulo, Calvinum cum Marco; sed proprium nomen Antichristiani, convenit sectatoribus, cujusdam hæretici, cujus nomen *Bertoldus de Borbaco*, qui vixit anno 1540., & adeò in impietate excessit, ut diceret.

Christum fuisse peccabilem, & de facto peccasse peccato desperationis, cum dixit in cruce: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Reprobatur ex sacris paginis, ubi Christi sanctitas commendatur. Christum esse impeccabilem, apertè legitur Isaiæ cap. 53. vers. 9., & epist. 1. D. Petri cap. 2. vers. 22., & certè quis arguet Christum de peccato, nonnisi impius, & blasphemus? quomodò potuisset Christus mediator esse inter Deum, & peccatorem, si peccatis ipse etiam fuisset obnoxius? Repugnat in Christo peccabilitas, ratione unionis hypostaticæ, ità ut idem sit dicere Christum esse peccabilem, quàm Christum non esse Deum asserere. Cæterùm verba illa: *Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Non sunt verba desperationis, ut dicunt Antichristiani, sed potiùs verba Filij amantis, & dolentis. Sicut legitur in psalmo 21. *Deus, Deus meus respice in me, quare me dereliquisti?* Alii scripturæ textus, ex quibus hæretici contendunt evincere Christum de facto peccasse, ostendunt quidem Christum assumpsisse peccata nostra expianda, non autem peccata commisisse; hac ratione de eodem dicitur, quod apparuerit: *In similitudinem carnis peccati*, quia supra ejus dorsum fabricaverunt peccatores. Christi impeccabilitas, decisa habetur quoad potentiam, & quoad actum in Conc. Ephesino, celebrato anno 431. Can. 10.

Antidæmoniaci prodierunt anno 1545. germen Lutheranorum, & Anabaptistarum, parentibus Osiandro, & Georgio David. XVI.

1. Dicunt nullos esse Dæmones, nulla maleficia, nullas præstigias. R. ex sacris paginis, ubi sæpè de malis Angelis, sivè Dæmonibus fit mentio, quibus paratum esse ignem æternum, asserit ipsa veritas. Videri poterunt loca Scripturæ ad rem Matt. cap. 4. ad Eph. 4. epist. 1. Petri cap. 5., sed etiam ex illo, quod légitur. *Erat Jesus ejiciens Dæmonium, & illud erat mutum*. Constat ope Dæmonis fieri maleficia, & præstigias. Vide lib. 1. Reg. cap. 28. Dicunt hæretici nomine Dæmoniorum intelligendos esse homines, sed falsum est, quia si nomine Dæmoniorum intelligerentur homines, ille locus Scripturæ: *Ite in ignem æternum paratum Diabolo, & Angelis eius*, non plus significaret, quam hęc propositio, ite in ignem æternum paratum hominibus, & hominibus ejus, quod est falsum, quia hic Christi sermo, erat directus ad homines reprobos, & superfluum esset dicere, ite homines in locum paratum hominibus. Adde, quod quamvis alicubi Christus nomine Dæmonis intellexerit homines, ut Jo: 6. vers. 71. *Unus ex vobis Diabolus est*, scilicet Judas, qui dicebatur Diabolus à Christo ratione peccati, quod suadente Diabolo erat commissurus; attamen in superiùs citatis scripturæ Testimonijs, nullatenùs nomine Dæmonis, Diaboli, Satanæ, venire possunt homines, sed intelligendi

sunt

sunt mali Angeli, qui iidem sunt, ac Dœmones, quos de facto dari, evincitur ex Conc. Bracarensi cap.8., & ex Trid. sess.5. Demùm mali Angeli, quando peccarunt, non sunt annihilati; ergo adhuc existunt, sed horum nomine intelliguntur Dœmones, ergo de facto dantur.

XVI. ANTIDIAFORISTÆ initium habuerunt anno 1560. Adiaforistis omninò adversantur, & inter Lutheranos rigidos adscribuntur. Eorum Dux Flaccus Illyricus nuncupatur. Vide verbo *Flacciani*.

1. Dicebant nullas cæremonias in Ecclesia esse debere. R. Qui non admittit cæremonias Ecclesiasticas negat consequenter Dei cultum, quem potissimùm promovere debet Ecclesia; ergo in Ecclesia esse debent cæremoniæ, quarum aliquæ sunt immediatè cultus Dei, utpotè sacrificium, oratio, venerationes; aliæ sunt dispositiones ad cultum Dei, scilicet habitus Religiosus, jejunia, vestes Sacerdotales. Tum quia concessum est Sinagogæ, diversas habere cæremonias: ergo hoc non est denegandum Ecclesiæ. Vide verbo *Adiaforistæ*.

2. In Episcopis nullam jurisdictionem agnoscebant. R. Ex D. Paulo, scimus Christum constituisse Episcopos regere Ecclesiam, quam acquisivit sanguine suo; sed qui debet regere, aliis præeminet, omnis autem præminentia, necessariò importat aliquam jurisdictionem, ergo si Episcopi munus est, regere Ecclesiam, debent habere jurisdictionem. Tum quia Episcopi sunt successores Apostolorum; sed Apostoli habebant jurisdictionem, ipsis à Christo traditam: ergo etiam Episcopi, debent habere jurisdictionem. Tum quia contra Aetianos, probatum est, Episcopum esse eminentiorem Presbytero. Tum quia jurisdictionem Episcoporum agnoverunt ipsi Imperatores, quorum plures eorumdem judicio se submiserunt.

XVI ANTILUTHERANI. Sunt illi, qui inter Lutheranos in plures sectas dividuntur. Eorum dogmata recensere est difficile; nihil enim apud ipsos certi: ferè quot capita, tot dogmata, in sola impietate conveniunt.

IV. ANTIMARIANITÆ, sivè Antidicomarianitæ, quod idem est, ac viri Adversarii Mariæ, circa medium quarti seculi, Helvidium Ducem habuerunt. Ex S. Hieron. contra Helvid.

1. Dicebant Mariam habuisse ex Joseph alios filios, præter Jesum, ac proindè eam Virginem non fuisse. R. Et primò quidem Virginitas Mariæ ante partum, in partu, & post partum inviolata commendatur in Conc. Ephes. Cæterùm decuit, Dei Matrem, omnibus ornatam esse prærogativis: ergo etiam prærogativâ virginitatis præ cæteris eminentem coruscare, ut posiit de ipsa asseri, quod supergressa est universas Virgines, quæ congregaverunt divitias. Quanta esset eminentia hujus virtutis, etiam ab infantia, perspectum habuit Virgo, quæ gratiâ erat plena; quomodò ergo cum cognoverit hujus virtutis pretiositatem, eamdem non custodierit? Quidquid effutiant hæretici, Maria est virgo ante partum, in partu, & post partum; quis mihi det pro defensione hujus veritatis, posse ponere animam meam? Ex eo autem, quod legitur Matt. cap. 1. *Antequam convenirent* non sequitur, quod postea convenerint, quia vox *antequam* in Sacra Scriptura, non dicit semper respectum ad futurum; sic Isaiæ cap. 65. vers. 24. legitur: *Antequam clament, ego exaudiam*; ly *antequam* non significat, quod semper Deus præveniat exaudiendo clamores nostros, vel quod semper exaudiat, cum clamamus; quia certum est, quod sæpè clamamus, & non exaudimur, aliquandò non clamamus, & exaudimur. Inventa est ergo Maria in utero habens antequam convenirent, quia nunquam convenerunt. Neque sequitur Mariam, alios habuisse filios, quia Jesus vocatur Mariæ primogenitus; nam *Primogenitus* appellare potest supra filios, & supra matrem; prout ap-

pellat supra matrem (ut ibi accidit) non dicit generationem aliorum filiorum, ex eadem matre, sed dicit primum partum ab aliqua matre productum, sivè deinde alios producat, sivè non. Omnis mater in primo partu dicitur, primò generasse, ex quo consequens est, quod primus partus, vocatur primogenitus. Hinc benè Christus dicitur primogenitus matris, quia primogenitus appellat supra matrem, quod si appellaret supra fratres, deberet dici primogenitus fratrum, idest, qui inter fratres fuit primogenitus. Dices: de facto aliqui in Scriptura vocantur fratres Christi; ergo Christus habuit fratres &c. sed hoc non officit, quia consuevit Scriptura vocare fratres, illos, inter quos aliqua sanguinis est necessitudo, licèt ex eadem matre non sint geniti; sic Loth, & Abraham gen. 13. vers. 8. vocantur fratres, cum tamen essent ex diversis, tum patre; tum matre geniti, erat enim Loth filius Aram, fratris Abrae; sed commune est etiam inter Latinos, filios fratrũ, vocare fratres.

Virginitatem majoris non esse meriti, quam conjugium. R. ex his, quae Christus ipse in laudem virginitatis dixit, & ex his, quae D. Paulus, & caeteri SS. PP. de virginitate, supra conjugium commendabili, scripserunt; quam etiam inter Gentiles commendatam scimus, quippè qui vestales virgines, penè tanquam deitates venerabantur.

XVI. Antimariani Novi: Novos virginitatis Mariae hostes suscitavit seculo 16. inimicus communis: fuerunt aliqui, quos secta Anabaptistas credit Lindanus; ad gregem Lutheromanitarum spectare censet Gravina. Erant autem Lutheromanitae, quaedam mulierculārum congregatio, quarum petulantia illò devenit, ut easdem praerogativas soli Mariae Virgini, ex plenitudine gratiae, qua Virgo Maria affluebat peculiares, sibimetipsis etiam concessas asserent.

VII. Antimius Episcopus Trapezuntinus, Constantinopolitanam Sedem, ope Theodorae Augustae conscendit. Factus acerrimus Euthichianae sectae Defensor, & Propagator. In Synodo Constantinopolitana, ab Agathone Pontifice, qui tunc Constantinopolim venerat, omni Dignitate exauthoratur.

Antinomi ex Jo: Islebio, dicto Agricola, Lutheri discipulo, ortum habuerunt Witembergae anno 1538. & à Gravina inter Lutheranos rigidos computantur. Dicti sunt *Antinomi*, idest viri legi Divinae contrarii, quorum hoc erat principium dogmatum, quae profitebantur: *Quidquid libet, licet, dummodò in Christum credas.* XVI.

1. Dixerunt legem Dei esse prorsus inutilem. R. Matth. 11. Christus nos hortatur ad observantiam legis, quod superfluum foret, quando haec esset inutilis. Tum quia hoc dato, legi contraire non imputaretur ad peccatum: constat tamen ex ipsa lege; inobservantiam legis, facere reatum. Tum quia utilitas Divinae legis sufficienter comprobatur ex iniquitatibus, quae committuntur, ubi est ejus inobservantia: Constat enim Divinam legem, non tantùm non esse inutilem ad salutem, sed & ad convivendum humaniter, non modò esse utilem, imò necessariam; Si enim non observarentur praecepta, de abstinendo à furto, ab homicidiis, & similia, non possent homines convivere.

2. Bona opera esse inutilia, ad quae credebant nullum Christianum obligari. R. Si Christianus non obligaretur ad bona opera, falsum esset quod legitur, quia Deus retribuet unicuique secundùm opera sua, quod ait Propheta psal. 61. Insuper D. Petrus cap. 1. vers. 10. *Fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem faciatis*, quod utique superfluum esset dixisse, si Christianus non teneretur benè operari. Tum quia bona opera sunt digna laude: digna gloriâ, sicut mala merentur vituperium, & poenam. Nec est rationis compos, qui hoc ne-

get. Omnis natio hoc axioma probavit: *Bonum benè, malum malè operanti*; ergo si opera bona sunt digna laude, & Deus utpote justus Judex, omnibus operibus bonis in genere moris, vult correspondere debitum præmium; sequitur quod opera bona non sint inutilia. Deus præcipit bona opera, ergo Christiani tenentur ad observantiam bonorum operum, quæ cadunt sub præcepto. Item lex Christiana obligat, sed in lege Christiana præcipiuntur bona opera, ergo &c. Major non potest negari, nisi ab illis, qui asserunt legem Christianam non esse veram legem, sed esse veram legem probant testimonia Scripturæ veteris,& novi Testamenti: evincunt rationes omnes, quibus probatur Ecclesiam Romanam esse veram,& unicam Ecclesiam. Tandem bona opera non esse inutilia, constat ex illo, quod legitur Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata.* Vide quæ dicta sunt contra *Amsdorfianos*.

3. Solam fidem sufficere ad salutem consequendam,quare hoc erat illorum axioma:*Quidquid libet, licet, dummodò in Christum credas*. R. ex hoc eodem axiomate,quod contradictionem involvit; nam si opus est eredere in Christum, cum Christus dicat, non licere quidquid libet; ergo credenti in Christum non licet quidquid libet: credit enim in Christum sicut oportet ad salutem, qui obtemperat ejus mandatis. Tum quia si sola fides sufficeret ad salutem, vel est fides qua creditur, quidquid est de fide, vel quâ aliter creditur, quàm eredendum sit; Non secundum, quia etiam per ipsos hæreticos, qui aliter credit, quàm credendum sit, non potest salvari; ergo primum, sed fides quâ creditur quidquid est de fide, docet credere,opera esse necessaria, non inutilia ad salutem; ergo ex ipso hæreticorum principio,evincitur opera bona non esse inutilia, sed necessaria ad salutem. Vide quæ dicta sunt contra *Aetianos*.

IV. ANTIOMOUSIASTÆ Ducem habuerunt anno 365. Valentem Arianum Mursianorum Episcopum, qui in Concilio Ariminensi, professus est, se nequaquam eum Ario sentire, licèt in re, Arii esset defensor, ut alios Episcopos ad Arianismum induceret.

1. Dixit abstinendum à vocibus *substantia, essentia*. R. Quæ Ecclesia Romana profitetur, non omnia sunt explicitis verbis in Scriptura Sacra significatá,licèt implicitè omnia,quæ Ecclesia profitetur, in verbo Dei scripto, vel tradito contineantur. Scimus autem quod Sacra Scriptura continet omnes interpretationes, quas Spiritus Sanctus, Ecclesiæ in dies suggerit, & suggeret indesinenter, usque ad consummationem seculi; ideò illas voces debemus recipere, in explicandis mysteriis nostræ Religionis, quas recipiendas esse proponit, ipsisque utitur Ecclesia, quam Spiritus Divinus illuminat, & docet omnem veritatem; & certè omnia quæ profitetur Ecelesia,contineri explicitè in verbo Dei,sufficienter colligitur ex illis verbis: *Cùm venerit Paraclitus, quem Pater mittet vobis, ipse vos docebit omnem veritatem*.

XVI. ANTIOSIANDRI prodierunt anno 1553. & Osiandri doctrinam in materia justificationis omninò aversantur; sed adhuc ad invicem divisi, certam doctrinam non profitentur; major tamen eorum pars, tenet hominem dici justum imputativè, non re. Confutabuntur verbo *Melanctoniei*. Vocantur etiam *Osiandrimastiges*, & sustinent

1. Christum esse justificatorem nostrum, secundùm solam humanitatem, exclusâ Divina natura. R. ex Scriptura, ubi Christum non modò quâ hominem, sed quâ Deum esse justificatorem nostrum declaratur. Prima Jo:4. *Misit filium suum propitiationem pro peccatis nostris*. Ad Galat.4. *Misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos, qui sub lege erant redimeret*; Ex quibus locis constat Christum, non modò quâ hominem, sed quâ Deum,esse

justificatorem nostrum; quod etiam evincitur ex prima ad Timot. cap. 2. vers. 5. ad Cor. cap. 5. ad Heb. cap. 2. vers. 10.

2. Eucharistiam datam esse tanquam pignus corporis Christi. Repr. illis omnibus rationibus, quibus evincitur realis existentia corporis Christi in Eucharistia.

XVI. ANTIPAPI quos Gravina recenset inter Semilutheranos, prodierunt à quodam viro nomine Joanne Papa anno 1579.

Dixerunt Christi corpus esse ubique, & omnipotens. R. quoad primum, quia non minùs esset adorandum in pane consecrato, quàm in tabula, in carta, in calamo, in omni pulmento. Tum quia Christi corpus esse sub speciebus panis Eucharistici, constat ex Christi institutione; nullatenùs autem legitur Christum dixisse, suum corpus esse ubique. Repr. quoad secundum, quia corpus Christi fuit in Virgine formatum, fuit passibile; ergo non potest esse omnipotens, quia omnipotentia est Deus, & corpus Christi cępit esse in tempore.

XVI. ANTIPAPI FURIOSI, reponuntur à Gravina inter Lutheranos rigidos: dicti fuerunt furiosi, quia nonnisi furiosi mens, potest concipere istorum sensus, qui blasphemabant per necem Pontificis, Cardinalium, Episcoporum, Sacerdotum, Monachorumque omnium, quærendam esse veram pacem. Ducem habuerunt quemdam hominem perditum, qui in Comitiis Augustanis, adeò furiosam propositionem ausus est pronunciare.

XVI. ANTIPURITANI. Iidem mihi videntur, qui vocantur Anglocalviniani; Si enim quis conferat, quæ de Anglocalvinianis habet Natalis Alex. cum his, quę de Antipuritanis refert Gaulterius, statim non diferre animadvertet. Horum causa prævaluit contra Puritanos, in collatione factâ coram Rege anno 1604. & probabile est Anglocalvinianos, etiam Antipuritanos fuisse nuncupatos, quia Anglocalviniani in ritibus, & cæremoniis, omninò adversantur Puritanis. Anglopuritani dicti sunt etiam Calvino papistæ à Puritanis: imò Simiæ Catholicorum, ab iisdem Antipuritanorum adversariis etiam vocabantur, quia Antipuritani, in pluribus cum Catholicis (qui ab hæreticis Papistæ sunt dicti) conveniunt; ubi è converso Puritani omninò disconveniunt. In Synodo Anglicana, congregata ab Antipuritanis Londini anno 1603. & 1604. Canones 141. constituti sunt, quorum plures, Catholicæ doctrinæ adhærent; siquidem per prædictos Canones, Antipuritani crucem venerantur; Puritani despiciunt. Illi titulos Episcopatus, & aliarum dignitatum Ecclesiasticarum juxtà veteris Ecclesiæ formam retinere voluerunt, isti abhorrent. Illi calices in cœna adhibent, isti vulgaria pocula propinant. Illi cantus, organa, vestes sacras recipiunt, isti detrectant. Illi nullos dies festos celebrant, isti aliquos observant. Cæterùm Antipuritani, etiam inter Sacramentarios locum habent, quia in materia Eucharistię, sentiunt cum Zuinglio.

ANTISCRIPTURIANI etiam ex Calvini schola progeniti, gloriantur se habere eumdem spiritum, quem habuerunt Apostoli, & Prophetæ: ideò totam Scripturam contemnunt; quâ fronte, quo fundamento id asseruerint, si attendat lector, simul, & semel, satis per se reprobatam, horum temeritatem animadvertet: *Apostoli repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cæperunt loqui, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis*, ex actibus Apost. cap. 2. Item Deus *Locutus est per os Sanctorum, qui à seculo sunt Prophetarum ejus.* ex Luc. 1. *Et olim Deus loquebatur Patribus in Prophetis*, ut legimus ad Hebr. 5. hinc facilè erit discernere, an Novatores, eodem, quo Apostoli, & Prophetæ Spiritu præditos, se jure glorientur, qui Divini Spiritus sermonem abiiciunt, & suas versutias eidem præferunt. XVI.

ANTISTANCARIANI ex Musculo geniti, anno 1575. Stancari sententiæ se oppofuerunt, sed in alium incide-

runt

runt errorem, dum Stancari sententiam, de Christo mediatore redarguebant, dicentes Divinam naturam Christi, simul cum humanâ, mortuam esse; ut hinc astruerent contra Stancarum, Christum fuisse mediatorem secundùm utramque naturam. Repr. verbo *Musculus*.

XVI. ANTISTURMIANI recensentur à Gravina inter Antilutheranos, prodierunt anno 1570. & opponuntur Sturmio, qui maluit subscribere confessioni Augustanæ, potiùs quàm concordiæ Bernensi, proinde Sturmium maledictis prosequuntur. Ducem habuerunt Osiandrum, Sturmii Antagonistam.

XVI. ANTISVENKFELDIANI Secta Lutherani rigidi, oppugnant Svenkfeldium, qui viam salutis, totam reponebat in spiritu, nullo verbo scripto recepto; isti è converso, omnes spiritus impulsus secludentes, totam viam salutis constituunt in vocali verbo ministerii Ecclesiastici, sine quo, neminem salutem consequi posse asserunt. R. Christus enim dixit Joan. 4. vers. 23. *Nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.* Tum quia, si nemo sine vocali verbo ministerii Ecclesiastici posset salvari; omnes tenerentur tali ministerio incumbere, & qui nescirent, essent exclusi à salute. Insuper muti, & amentes, qui non possent verbum exprimere, & surdi, qui non possent recipere, non possent salvari; sed hoc falsum esse, per se patet: Deus enim dedit media ad salutem, omnibus applicabilia; quoniam vult omnes salvos fieri; ergo &c. Vide verbo *Adelfius*.

II. ANTITACTÆ. Ad tantam devenerunt impietatem isti hæretici, ex Gnosticis progeniti, ut tanquam ipsius impietatis idololatræ, non erubuerint asserere, peccatum non esse malum, imò etiam mercede dignum. Non eget reprobatione tanta dementia, quam vel irrationale animal, profiteretur inter omnes dementias absurdissimam. Clemens Alexandrinus lib. 3. Stromatum, asserit hæreticos Antitactas, sic dictos, eo quod licèt assererent Deum universi Patrem, bonum esse, & justum; nihilominùs ex ejus creaturis unam fuisse asserebant, quæ totius mali naturam procreaverat, ex qua homines fuerunt infecti: qui error reprobatur à D. Augustin. lib. 12. de Civit. Dei cap. 7.

ANTITRINITARII. Licèt Antitrinitarii, scilicet Trinitatis hostes possint vocari, quicumque contra Trinitatem blasphemant, communiter tamen Antitrinitarii vocantur illi, qui ex secta Luthero Calviniana progeniti, dum Trinitarios, prædictæ sectæ pariter surculos, impugnare contendunt, & Arianismum devitare; novo errore decepti, Sabellii impietatem renovant, & subscribunt. Natalis Alexand. sess. 15. art. 13. dicit: Michaelem Servetum Antitrinitariorum agmen duxisse. Ejus peculiares errores verbo *Servetus* commodiùs erit referre, & reprobare. XVI.

ANTONIUS CORVINUS ad Euangelium Dominicæ quartæ post Pascha, negat Episcopos in Conciliis legitimè congregatos habere Spiritum Dei, & vera docere. Vixit, prout refert Coccius, circa annum 1538. R. Episcopi in Conciliis congregantur in nomine Dei, sed inter illos, qui congregati sunt in nomine Dei, Deus specialiter est assistens, ut constat ex illo Matt. cap. 18. *Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*, & ubi Deus specialiter assistit, nulla potest irrumpere falsitas, quia Deus veritas est; ergo &c. Tum quia legitur Joel cap. 1 quod Deus promisit specialem spiritus sui assistentiam Ecclesiæ congregatæ, de qua prophetabat Joel loco cit. unde sententia Apostolorum in concilio congregatorum dicta est *sententia Spiritus Sancti*, juxtà illud Actorum 15. vers. 28. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis*. Tum quia Ecclesia non potest errare, ut suo loco probabitur; ergo neque Episcopi in Concilio congregati, ubi repræsentant universam Ecclesiam. XVI.

XVII. Antonius Poquinus. Non alium esse hunc Poquinum, quàm Coppinum crediderim. Vide *Coppinus*.

Antropolatræ. Vide *Nestoriani Moderni*.

IV. Antropomorphitæ. Tempore Valentis Imper., & Damasi Papæ, Seleucius, & Hermias, ambo Galatæ, censentur fuisse parentes Antropomorphitarum, qui circa annum Christi 390. in partibus Ægypti sequentes disseminarunt errores: ab aliquibus etiam Vadiani nuncupati. Alii Audæum Antropomorphitarum auctorem faciunt. Ex Damasc. lib. de hæres.

1. Dixerunt Deum esse corporeum. R. ex Scripturâ, ubi Deus dicitur Spiritus. Joan: cap. 4. vers. 24. *Spiritus est Deus*. Tum quia si Deus esset corporeus, esset compositus, esset imperfectus, esset terminis inclusus, quæ omnia infinitæ perfectioni Divinæ repugnant. Tum quia natura spiritualis, est longè perfectior corporeâ; ergo cum omnis perfectio, in eminentissimo gradu Deo competat, dicendum est, Deum esse Spiritum, non habere corpus. Nec obstat, quod Sacra Scriptura, pluribus in locis Deo tribuat membra humana; nam in his locis, Scriptura se accommodat humano intelligendi modo, ut homo faciliùs intelligat, sic ubi legitur: *Manus Domini tetigit me*, significat Deum tribulationibus visitasse, & probasse servum suum. Reprobantur etiam aliis gravissimis rationum momentis: & primò omne corpus moveri potest, vel motu locali, transeundo ab uno loco ad alium, vel motu alterationis recipiendo novum aliquod accidens, quo vel minuatur, vel augeatur: at qui Deus, moveri non potest, nec motu locali, cum sit immensus, & omnia repleat, nec motu alterationis, cum sit immortalis, & immutabilis; ergo Deus non est corporeus. 2. Si Deus est corporeus, constat necessariò partibus, quæ possunt à se invicem separari, atque ita Deus erit divisibilis in varias partes, sicut continuum, quod certè pugnat cum idea entis perfectissimi, qualis Deus est. 3. Deus est ens omnium nobilissimum, & tale non foret si corpus haberet, siquidem vel corpus illud esset vivens, vel non virens, si secundum, ergo non est res omnium nobilissima, cum ex se longè nobiliùs sit vivere, quàm non vivere; si est vivens, ergo vel per formam superadditam ipsi advenientem, vel vivit per ipsam proprii corporis substantiam: si prius dicitur, ergo non est ens omnium nobilissimum, quandoquidem datur aliquid eo nobiliùs, videlicet anima, per quam vivit: si posteriùs, non potest virere, nisi vita ad summum sensitivâ, ex quo sequeretur, Deum non esse ens omnium nobilissimum, si dicatur esse corporeum. Vide S.Thom. 1. par. q. 3. art. 1. ubi præfatas rationes proponit.

2. Dixerunt imaginem Dei, ad quam factus est homo esse in corpore, non in anima. R. Homo est imago Dei in eo, per quod assimilatur Deo, sed est similis Deo per intellectum, & voluntatem; non per corpus; ergo imago ad quam factus est homo, non est in corpore, sed in spiritu. Tum quia si imago Dei esset in corpore, non in anima, etiam statua repræsentans hominem, dici posset esse imaginem Dei, & quamvis legatur Sap. 9. *Ad imaginem Dei factus est homo*, & homo reduplicativè ut talis includat corpus, & animam, non hinc debet inferri, imaginem, de qua agitur, saltem consistere in utroque, scilicet in corpore, & anima; nam cum homo potiùs dicatur homo ratione animæ, quàm corporis, licèt ratio hominis utrumque dicat: hinc est, quod cum homo, quoad animam, sit ad imaginem Dei, nihilominùs non dicitur quod anima hominis, sed homo est ad imaginem Dei.

3. Dixerunt Beatos videre Deum oculo corporeo. R. ex ipso eorum fundamento, hoc enim in tantùm dicebant, quia sustinebant Deum esse corporeum; loca verò Scripturæ, quæ adducuntur, ad probandum Deum videri oculis, non sunt intelligenda de

oculis corporeis, sed spiritus, scilicet intellectus. Nec valet paritas de igne Inferni, qui licèt sit corporeus torquet spiritus, ut hinc inferatur oculis corporeis posse Deum videri: disparitas enim est, quod ad torquendum, non requiritur actio vitalis, ideò ignis corporeus, potest elevari ad torquendum spiritum, sed ad videndum, requiritur actio vitalis, quæ protrahi non potest extrà propriam sphęram, ideò oculus corporeus, nequit elevari ad videndum id, quod est extrà suam sphęram. Vide verbo *Cape*.

X. ANTROPOMORPHITÆ NOVI; excitarunt in Italia, decimo currente seculo, veterum Antropomorphitarum errorem, jam extinctum, quorum insolentiam repressit linguâ, & calamo N.N. Veronensis Episcopus, deinde Leodiensis, ut refert Sigebertus ad annum 934. quem summis laudibus celebrant Tritemius, Honofrius, & Canisius.

VI. APAMEJANI. Duæ sunt Apameæ, ambæ sedes Archiepiscopales, una in Syria, alia in Phrigia; ab Apamea Syriæ, vocati sunt Apamejani, Duce Petro illius Ecclesiæ, non Episcopo, sed invasore; quale monstrum fuerit impietatis videre est apud Baronium: Nomina Sanctorum ex albo Ecclesiæ expunxit, & Dioscori, aliorumque hæreticorum nomina, & imagines substituit. Canones Romanæ Ecclesiæ abolere enitens; tanta est impietate fœdatus, ut vel ipsis impiis, odio fuerit, paucis admodùm inventis, impietatis suæ discipulis, ferè tota urbe contra eundem ad Pontificem, & Imperatorem reclamante, ut illius violentiam comprimerent. Ex Baron.

II. APELLITÆ Apelles Marcionis discipulus, à quadam virgine, cui nomen Philomena, depravatus, cujus inventiones, revelationes esse prædicabat, circa annum 145. nomen dedit huic sectæ. Habebat Apelles libros *Syllogismorum* inscriptos, quibus probare contendebat, omnia de Deo à Moyse scripta, esse falsa. A communione Marcionis ratione impudicitiæ expulsus, novæ hæresis inventor factus, unum Deum, propè infinitis compositum partibus somniavit. Præter errores, quos habebant Apellitæ cum Marcione communes, peculiariter sequentes profitebantur. Ex S. Epiph. hæres. 44.

1. Duos Deos admittebant, vnum bonum, alium malum. R. verbo *Pollitheismus*.

2. Dixerunt Christum corpus ex elementis accepisse, quod iterùm solutum in elementa, reddidit mundo, cum surrexit à mortuis; negantes ascendisse corporalitèr in cælum. R. ex ipso Christo, qui veritatis hujus testimonium perhibuit D. Thomæ Apostolo, cum dixit: *Infer digitum tuum huc &c.* Deinde corpus Christi non ex elementis, sed ex carne constare, sicut cætera hominum corpora, probatur ex eo quod, certum est, fuisse à Virgine conceptum. Luc. 1. *Concipies in utero, & paries filium*. Veritatem hanc testantur Concilia, Nicenum in Symbolo, Rom. sub Damaso. Qua de re vide, quæ dicta sunt contra Albanenses, & Anglum innominatum. Insuper Christus post resurrectionem apparuit per quadraginta dies in corpore suo visibili, & tangibili, Apostolis: cum quibus conversabatur, ergo post resurrectionem non fuit solutum Christi corpus in elementa: Viderunt Apostoli Christum ascendentem in cælum: in corpore visibili venturus est judicare vivos, & mortuos, ergo &c. Item ex his, quæ dicentur contra Hermiam, negantem Christum sedere à dextris Dei, evincitur Christum ascendisse corporalitèr in cælum, quod confirmatur ex verbis Jo: 20. *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem*. D. Thomas, præcipiente Domino, tetigit ejus corpus, & cicatrices, ergo Christus surrexit de facto in corpore, non autem reddidit corpus mundo, solutum in clementa, cum surrexit, vt blaterant Apellitæ. Christum ascendisse corporaliter in cælum, & sedere ad dextram Patris, constat ex Euangelio

Marc.16. verſ.59., & ex act. Apoſt. cap.1. quam veritatem aſſerit Paulus ad Rom.cap.3.verſ.24.,& ad Heb.1. verſ.7. Nec valet objicere, quod legitur ad Eph.4. verſ.10. *Qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes cælos*. Nam licèt verbum Divinum non deſcenderit cum corpore de cælo, ſed deſcenderit aſſumendo corpus, nondum enim priùs corpus aſſumpſerat, idem tamen eſt, qui aſcendit quoad ſuppoſitum, de quo loquitur Apoſtolus loco cit., qui tamen non negat Chriſtum aſcendiſſe corporaliter in cælum, cùm hoc alibi expreſsè aſſerat. Vide verbo *Hermias*.

3. Prophetas fuiſſe falſos, & malos, & falſa vaticinatos. R. ex ipſo fundamento ſuæ aſſertionis, in tantùm enim dicebant Prophetas fuiſſe falſos, & malos, quia duos Deos Apellitæ admittebant, unum bonum, à quo bona facta eſſent, alium malum, à quo omnia mala, & à Deo malo dicebant eſſe factos Prophetas; ſed cum contradictionem involvat, ex intrinſecis principiis, ſivè admittere plures Deos, ſivè admittere Deum malum; ratio enim Divinitatis excludit à ſe omne malum, hinc corruit Apellitarum aſſertio. Prophetas autem falſa,non eſſe vaticinatos,conſtat ex eventu: quandoquidem, quæ prædixerunt verificata ſunt: ut patet legentibus; & licèt in aliquibus Textibus,aliquando contrariari videantur Prophetæ; attamen in re nulla eſt contradictio, ſicut apud Sacros Expoſitores videre eſt. Sanctitatem Prophetarum teſtatur ipſemet Deus Matt.13. verſ.28. Luc.cap.1.verſ.70.Tum quia ſi Deus locutus eſt per os Prophetarum, ut conſtat Luc.cap.1., & Deus eſt ipſa veritas, non potuerunt falſa vaticinari.

4. Nullam futuram carnis reſurrectionem. R. verbo *Baſilidiani*.

5. Unumquemque in ea, quam ſemel amplexatus eſt lege debere perſeverare. R. Deus enim, non modò ad peccatores, qui ſunt in lege Euangelica, ſed etiam ad cor hæreticorum loquitur dicens: *Convertimini ad me, derelinquite vias veſtras, & ſtudia veſtra &c.* Tum quia Deus miſit Prædicatores Euangelicos ad omnes gentes, ad quas iam direxerat Apoſtolos, ut per eorum prædicationem,veram fidem gentes omnes amplecterentur, & obtinerent ſalutem; ſed hoc fuiſſet ſuperfluum ſi unuſquiſque teneretur ſequi legem, quam ſemel profeſſus eſt; ex quo etiam ſequeretur, quod plures, qui eo quod cognoverint falſitatem ſuæ legis, & converſi de facto ſunt ad veram fidem, obligati fuiſſent nihilominùs ad profitendum falſum, contra mentem, & contra rationem, quod nemo rationis capax aſſerat, ſicut enim intellectus non poteſt non amplecti verum; cognitum ut verum, ita non poteſt obligari ad credendum, tanquam verum falſum, cognitum ut tale, & tamen hoc ſequeretur, ſi unuſquiſque, deberet in ſua lege perſiſtere, cum una tantùm ſit vera lex, in qua poteſt homo ſalvari.

APHRONETUS fuit unus ex pertinaciſſimis Manicheiſmi ſectatoribus, qui Epiſparim, vicum quemdam in, Phrigia adveniens, ibi ab aliis Manetis Aſſeclis honorificè receptus, affirmabat ſe eſſe Epaphroditum Pauli diſcipulum, ab eoque ad ipſos miſſum,cum quibus,poſtquam ad 30. annos converſaſſet prædicans impia Manetis dogmata, tandem in loco cui nomen erat *Eſotocepium* vivere deſijt: ex Bar. VIII.

APHTARTODOCITÆ. A'Gaino,ſecta Euthichiano, circa initium ſeculi 6. originem habuerunt. Diverſus eſt hic Gainas,ab illo,qui ſecta Arianus,ſub Arcadio Imperatore,fuit præfectus exercitus,cui S. Chriſoſtomus ſilentiũ impoſuit.Porrò Aphtartodocitarum cauſa, prævaluit contra corrupticolas, ſub Juſtiniano Imperatore, ut refert Baronius in ſuis annalibus anno 535. VI.

Dixit Gainas Chriſtum aſſumpſiſſe corpus alienum à corruptione

mor-

mortis, & impassibile. R. Christum plura passum effectivè, non apparenter, constat ex historia Euangelica ejus passionis, & ex facto Christi cum D. Thoma, probatur Christi corpus fuisse passibile, de quo legitur: *Oportuit, Christum pati, & ità intrare in gloriam suam*. Insuper corpus Christi erat ejusdem speciei cum nostro, ergo quantùm est ex se, erat corruptibile. Estò quod divinitas fecerit, ut caro Christi, non videret corruptionem, sicut de facto omnes Christiani confitentur. Deinde si corpus Christi non erat passibile, ergo corruit tota historia Ecclesiastica de Christi passione. Ad hoc argumentum respondent Adversarii, dicendo quod spontè suâ passus est Christus, cæterùm quod ejus corpus erat impassibile; sed contra est, quia licèt Christus spontè sit passus, tamen verè, & realitèr est passus, & certè spontè pati non potuisset, nisi corpus habuisset passibile, sicut qui spontè se offert Tyranno, licèt spontè patiatur, tamen verè patitur: ergò stat quod corpus Christi verè fuerit passibile, ut declarant Conc. Toletanum primum, & plura alia.

III. APOCARITÆ. Prodierunt anno 278. à Manichæis propagati. In multis sentiebant cum Gnosticis. Ex Prateolo.

Dixerunt animam rationalem esse substantiam increatam, & æternam, & esse ex Dei substantia. R. Anima in sacris paginis, à Deo creata dicitur, & certè si quæ anima esset ab æterno, fortè illa Adæ, sed de hac, præcipuè legitur, fuisse creatam; in Gen. enim habetur. *Formavit Deus hominem, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*. Tum quia si anima esset æterna, vel ex substantia Dei, esset Deus, & substantia Dei esset divisa in tot partes, quot animæ, quæ omnia implicant; ergo &c. Animas creari communis est SS. PP. consensus, & definitum est in Conciliis, Lateranensi sub Innocentio III., Braccarensi sub Ioanne Papa III. anathemate percutiuntur, qui dixerint animam substantiam Dei, ergo anima creatur.

APOCRIPHI vocantur illi, qui solùm Prophetas, & Apostolos recipiunt, de reliquo rejiciunt vetus, & novum Testamentum. Quicumque canonicas scripturas contemnunt, & scripturam reconditam, & ab Ecclesia non approbatam, vel ab hæreticis depravatam legunt, Apocriphi dicendi sunt; quapropter, omnes Novatores, inter Apocriphos recensendos esse crediderim: de his agit Philastrius. Vide etiam Canum de locis Theologicis. XVI.

APOLLINARISTÆ Ducem non habuerunt Apollinarium Seniorem, ut aliqui sentiunt, Laodiceæ in Syria professione grammaticum, ex Alexandria oriundum, mortuâ uxore Sacerdotio initiatum, dictum Seniorem, ut distingueretur à Filio, cui etiam nomen erat Apollinarius, qui fuit Laodiceę Presbyter, & excellenti donatus ingenio, hic plura scientiæ suæ monumenta reliquit; ejusdem ingenii perspicacia pluribus sanctis viris, utpotè Basilio, Athanasio, Gregorio Nazianzeno, aliisque sanctis Episcopis, quibus familiaris fuit innotuit; sed cum eumdem in hæresim illapsum animadverterent, contra ipsum, quem laudibus priùs prosequebantur, coacti fuerunt calamum acuere. Hinc colligitur Apollinarium Juniorem, fuisse Apollinaristarum primipillum, de quo ferè omnes antiqui Scriptores, mentionem faciunt, & de eodem nouissimè scripsit disertè Natalis Alex. seculo 4. cap. 3. art. 14. Episcopum Laodiceæ in Syria electum fuisse, sunt, qui asserant. Vir fuit litterarum scientiâ celeberrimus, qui omnem vim, & conatum adhibuit, vt contra Juliani Imperatoris edictum (qui Christianos humanioribus litteris vacare prohibuerat) litterarum scientia inter Catholicos divulgaretur, editis hac de re eruditissimis libris, non minùs soluta oratione, quàm versibus; sed cum interim, litterarum IV.

scien-

scientiâ, quâ excellebat, abuteretur in hæresim incidit, cui ejus sectatores etiam novos adstipularunt errores, ex Manichæis, Tertullianistis, & Sabellianis desumptos. Condemnatus fuit Apollinaris pluribus in Conciliis, & primo à Divo Athanasio in Conc. Alexandrino, habito anno 362. postmodum Romæ sub Damaso Papa anno 377. Iterùm Antiochiæ anno 378., & demùm Romæ in alio Conc. Rom. anno 382. Apollinaris errores fuerunt proscripti. Hæc hæresis, in plures sectas deinde fuit divisa, & ab eadem, Euthychianam hæresim habuisse originem, sunt qui autumant. De Apollinari, cæterùm propter suam scientiam spectabili, plures SS. PP., & recentiores Scriptores, mentionem faciunt. Apollinaristarum errores, præter illos, quos cum Manetæ, & Tertulliano profitebantur, sunt sequentes; quos paulò post medium quarti seculi disseminatos, colligitur ex Socrate, & Sozomeno; quare autem Apollinaris hæresim instituerit. Vide verbo *Gregorius Laodicensis*.

1. Dixit Verbum Divinum assumpsisse quidem naturam humanam quoad corpus, non verò assumpsisse integram cum anima; itaùt in corpore assumpto, Verbum gereret vices animæ. R. Christus moriturus, se commendavit Patri Jo: cap. 19. vers. 30. legitur, quod *Inclinato capite tradidit spiritum*: mors autem posita est in separatione animæ à corpore: ergo si Christus tradidit spiritum, veram assumpsit animam. Tum quia Christum habuisse veram animam, constat Jo: 10. quia Christus dixit: *Tristis est anima mea*, sed Verbum non potest tristari, nec corpus sinè anima, ergo verè Christus habuit animam. Tum quia natura humana, non potest assumi, nisi assumatur corpus, & anima, natura enim humana dicit utrumque, ergo si Christus est verus homo, assumpsit utramque naturam, neque ex eo, quod legitur: *Verbum caro factum est*; valet inferre Verbum assumpsisse solam carnem; nam ibi nomine carnis, venit tota natura, sicut ubi legitur Luc. 3. ver. 6. *Videbit omnis caro salutare Dei*, sermo est de hominibus, non quâ corpus tantùm habent, quia corpus sinè anima, non potest videre, sed quatenùs habent animam rationalem, & capacem visionis.

2. Spiritum Sanctum esse magnum, Filium majorem, Patrem maximum. R. Dato hoc asserto non essent unus Deus, sed tres Dij; imò sequitur in sententia Apollinaris, quod solus Pater esset Deus. Vide quæ dicta sunt verbo *Airani* ad probandam consubstantialitatem S. Spiritus, & contra *Arium*, & alios, ad probandam consubstantialitatem Filii.

3. Aliquod Verbi conversum esse in carnem. R. Spiritus increatus non potest converti in corpus creatum, sicut corpus non potest converti in spiritum. Tum quia in Verbo Divino non possunt concipi partes. Tum quia Verbum assumens corpus, mansit quod erat. Denium substantia Divina est immutabilis.

4. Mille annos post resurrectionem ritus Judaicos esse instaurandos, & ad usum revocandos. R. Post extremum Judicium, gloria Electis, & pœna Damnatis dabitur in æternum; sed nec illi in gloria, nec isti in pœna, possunt observare ritus Judaicos. An autem Deus post extremum Judicium sit creaturus alios homines, & sub qua lege, nec directè, nec indirectè potest ex sacris paginis de hac re judicium ferri. Tum quia si quæ lex esset revocanda, potiùs esset lex gratiæ, quam scripta. Urget argumentum, lex enim Judaica, non potest revocari in usum, quia illa est figura legis gratiæ, & jam verificata sunt, quæ lex Mosayca figurabat.

5. Peccatum esse verum naturæ instinctum. R. Si peccatum esset verus naturæ instinctus, Deus creasset naturam cum instinctu ad malum, quod repugnat dicere. Deus enim benè omnia fecit: tum quia homo non peccat, si facit id, quod est instin-

ctum à natura, in se precisè considerata (aliud enim est loqui de instinctu naturæ, prout à Deo creata est; aliud est loqui de proclivitate naturæ, prout est circumvallata passionibus, & peccato vitiata.) Natura secundùm instinctum, quem accepit à Deo in sui creatione, nullatenùs est mala; ideò dici nequit, quod peccatum sit verus instinctus naturæ. Aliud, ut dixi, est loqui de natura humana post lapsum, in qua consideratione; licèt sit proclivis ad malum, adjuvatur tamen à gratia ne cedat proclivitati, dummodò velit gratiæ cooperari. Cæterùm semper stat peccatum esse contra inclinationem naturæ in se considerata; ideoque non esse verum naturæ instinctum. Aliqui ex Apollinaristis Christum è cælo corpus attulisse, alii corpus sinè anima assumpsisse blaterabant, sicut & alii asserebant, non assumpsisse intellectum, nec fuisse perfectum hominem, nec Verbum perfectè fuisse incarnatum, qui sic sentiebant *Dimetritæ* vocati sunt. Sub hoc nomine reprobandi.

IV. Apollinaristæ alii. Theodoretus hæret. fabul. lib. 4. constituit secundam Apollinaristarũ speciem, qui dicebant corpus Domini descendisse de cælis, nam cum scripta Apollinaris, diversa cõtinerent falsa dogmata, hæc quidem his, alia aliis placuerunt, ex quo diversæ originatæ sunt sectæ.

XVI. Apologetici sequuntur doctrinam Apologiæ Anglicanæ, discrepant à Luthero in materiâ Eucharistiæ, sectâ sunt Sacramentarii. Anno 1544. prodierunt ex sectariis, cum quibus conveniunt, novis insuper additis erroribus, quos profitentur, & sunt sequentes.

1. Dicunt, quod unitas non est Ecclesiæ nota. R. Nam D. Paulus ad Eph. expressè requirit in Ecclesia unitatem fidei, & unitatem spiritus. Tum quia, sivè nomine unitatis intelligant multitudinem credentium ex omni natione, qui in unam fidei confessionem conveniunt, & perseverant in unâ, & eadem doctrinâ, ab Apostolis traditâ, sivè intelligant unionem membrorum inter se, & cum capite, certum est quocumque modo de unitate differant, unitatem esse Ecclesiæ notam: sicut enim ad discernendam alicujus rei veritatem, circa quam plures, plura sentiunt, illi parti adhæremus, circa quam plures conveniunt, & eò magìs si sint cordati viri, & omni exceptione majores, ita ut penè impossibile credamus tot viros doctos, & probatæ virtutis, posse errare in sustinenda unanimiter aliqua assertione; ità à pari certum est, quod cum fides Catholica Apostolica Romana, teneatur à tot viris sanctis, doctis, dignitate conspicuis inviolabiliter, & successivè per tot secula, & è converso in omnibus aliis sectis, tot penè sint sententiæ, quot capita; utique talis, ac tanta fidelium unitas, & concordia in una, & eadem doctrinâ probanda, sustinenda, ac confitenda, esse debet Ecclesiæ nota, & tanti ponderis est hæc ratio, ut benè considerata, sola per se deberet sufficere ad aperiendos cæcorum oculos, qui in tenebris ambulant, ut ab iisdem recederent, & ad veræ Ecclesiæ lumen accederent. De unitate autem corporis moralis Ecclesiæ, de qua etiam Paulus loco cit., alibi agemus.

2. Quod levis est quæstio de Paschate, & fermentato. R. Esse non potuit levis quæstio de Paschate, quandoquidem hæc incæpit anno 154. sub Aniceto Papa, & duravit usque ad annum 325. sub S. Silvestro Papa, quando congregato Concilio Niceno, decisa fuit contentio, in qua agebatur, de non conveniendo cum Hebræis in re gravis momenti, qualis est celebratio Paschatis: & certè si non fuisset res magni momenti, non fuissent celebrata plura Concilia, cum gravi Episcoporum incommodo, & dispendio, pro hujus quæstionis decisione, ut refert Eusebius lib. 5. Hist. Eccles. Similiter neque levis est quæstio de fermentato, quæ etiam causa fuit, ut Græci ab Ecclesia Rom. discederent, negantes Euchari-

ſtiam poſſe confici in pane azymo, ideò vocabant Latinos *Azymitas*, circa quod notandum, quod licèt tam in fermentato, quàm in azymo pane, confici validè poſſit Euchariſtia, eſt tamen hæreticum aſſerere, ſolùm in uno, vel altero poſſe confici; non eſt ergo res levis momenti, ubi de conficiendo magno noſtræ Religionis myſterio agitur.

3. Ad Principes laicos ſpectare in Conciliis de dogmatibus judicare. R. Claves Eccleſiæ non ſunt datæ à Deo Principibus, ſed Eccleſiæ, ergo ſpectat ad Pontificem, non ad Principem laicum de dogmatibus judicare. Poſuit enim Chriſtus Epiſcopos, non Principes regere Eccleſiam Dei. Tum quia ſæpè Principes laici judicati fuerunt in Conciliis, & plures ex ipſis Conciliorum ſententiæ acquieverunt; ergo &c. Tum quia ſi poſſent judicare de dogmatibus in Conciliis, poſſent & congregare Concilia, atqui talis poteſtas cõpetit ſoli Pontifici, ut probatur contra Lutherum: ergo &c.

4. Ad laicos pertinere antiquam fidem inſtaurare. R. Fides fundata à Chriſto, promulgata ab Apoſtolis, ab eorum ſucceſſoribus debet inſtaurari, ſed Epiſcopi, non laici ſunt ſucceſſores Apoſtolorum. Tum quia ſi omnes laici poſſent inſtaurare fidem, omnes laici eſſent miniſtri Sacramentorum, eſſent Concionatores, ſed talis poteſtas ſolis Sacerdotibus data eſt, quibus dixit Chriſtus: *Ite, docete, baptizate, prædicate Euangelium*, & ſimilia, quæ ad inſtaurationem, & propagationem fidei ſpectant, ergo &c.

5. Malos, corpus Chriſti non comedere. R. ex Apoſt. ad Cor. dicente: *Qui indignè manducat, Judicium ſibi manducat*. Judas in ultima cœna, cum cæteris Apoſtolis, accepit corpus Chriſti, quod ipſum Chriſtum diſtribuiſſe omnibus diſcumbentibus, conſtat ex Hiſt. Euang. Vide D. Thomam 3. part. quæſt. 80. artic. 3., & Trid. ſeſs. 3. cap. 8.

6. Illicitum eſſe uno die, eodemque in templo, plures Miſſas celebrare. R. ex antiquâ, & contrariâ Eccleſiæ praxi, imò in die natalis Domini, unus plures Miſſas celebrat: ergo à fortiori poterunt plures Sacerdotes, ſinguli ſingulas Miſſas celebrare: nec ullum inconveniens poteſt adduci, imò communis utilitas poſcit, ut plures Miſſæ celebrentur, ut detur ſingulis commodum audiendi Miſſam, & aſſiſtendi tanto Sacrificio, ſimulque offerendi cum Sacerdote, atque participandi de oratione Sacerdotis, & de oblatione, quæ ſingulariter in Miſſa fit pro circumſtantibus. Demum dixit Chriſtus: *Hæc quotieſcumque feceritis*, ex quo colligitur dediſſe facultatem, ut omnes ſæpe celebrarent, non autem prohibuiſſe, ut volunt hæretici; ſciebat enim Chriſtus, maximè ratione perſecutionum, in aliqua ſecreta domo futurum, ut plures Sacerdotes congregati, celebrare cogerentur, quibus utique, per plura ſecula permiſſum non fuiſſet, diverſas habere Eccleſias ad Sacra facienda.

7. Infantes antequam fidei Sacramento initientur ad populum Dei pertinere. R. Eccleſia deſcribitur, quod ſit: *Congregatio hominum baptizatorum, qui ſub regimine Romani Pontificis, in unam eamdemque fidem conſentiunt, & eorumdem Sacramentorum Communione ligantur*; ſed infantes nondum baptizati non ſunt in hac congregatione; ergo nondum pertinent ad populum Dei, prout nomine populi Dei, intelliguntur illi, qui ſunt Cives Eccleſiæ; prout enim omnes ſunt creaturæ Dei, omnes pertinent ad populũ Dei. Tum quia per Baptiſmum, homo ſubjicitur Eccleſiæ, & hæc nullam habet juriſdictionem ſuper non baptizatos, & Apoſtol. ad Cor. 5. loquens de non baptizatis ait: *Quid enim mihi de his, qui foris ſunt*; ergo non baptizati, nondum pertinent ad populum Dei, quaterùs pro Dei populo intelliguntur illi, qui ſunt de corpore Eccleſiæ, ſivè qui vocati ſunt ad hæreditatem.

8. Eccleſiam poſſe errare in fide. R. verbo *Joannes Veſiphalus*.

Apo-

I. Apolloniaci illi sunt, qui tempore S. Pauli à proprio Prædicatore, qui Dei Verbum ipsis annunciaverat, denominari volebant, & sic cum alii ab Apollo Apolloniaci, à Petro Petriciani, à Paulo Pauliciani denominarentur, schismata faciebant unde ipsos redarguit D. Paulus 1. ad Cor. 3., & meritò; per hoc enim quodammodò fit, ut evacuetur Crux Christi, & hoc æmulati sunt ferè omnes hæretici, ut à proprio nomine suos sectarios nominarint. Catholici verò, exemplo Apostolorum, hoc maximè sunt avversati, qui nonnisi à Christo unanimiter *Christiani* voluerunt nuncupari. Videatur hac de re Bar. ad ann. 57.

I. Apollonius, Tianæus dictus, præstigiis suis egit, ut tanquam numen haberetur, ejus famam propagavit Philostratus, res illius gestas conscribens, & mendaciis amplificans. Ephesii illum, ut Deum coluerunt, sub nomine *Herculis Alexiani*. Hierocles Philosophus, unus ex Areopagitis judicibus, commentario in Christianos edito, ostendere aggressus est Apollonium, æqualem Christo extitisse. Alexander Imperator, Christi, & Apollonii imagines, inter Deorum suorum simulacra collocavit. Apollonij præstigia recenset, & detegit Eusebius, sicut, & Philostrati mendacia, edito ea de re libro contra Hieroclem.

III. Apostolici. Sunt in quadruplici specie. Prima de qua hìc agitur Encratitarum germen esse creditur, quod repullulavit circa annum 260. quibusdam apocriphis actibus S. Andreæ, & S. Thomæ (referente D. Epiphanio) utebantur: omnibus renunciabant facultatibus, ideò se Apostolorum veros successores esse gloriabantur.

Dicebant nullatenùs licere Christianis terrena possidere, & terrena possidentibus, nullam spem esse salutis, hoc ducti falsò motivo, quod crederent in lege Christi nulla esse consilia, sed omnia esse præcepta. R. ex sacris paginis, ex quibus colligitur, aliud esse agendum ab eo, qui vult ad vitam ingredi, debet enim *servare mandata*, aliud superaddendum ab eo, qui vult perfectus esse, debet enim *vendere, quæ habet &c.* Et certè si nullum esset consilium in Euangelio, omnes deberent contineri, & sic extingueretur genus humanum. Omnes deberent esse mendici; in quo casu cum non esset, qui propria possideret, & posset erogare eleemosynam, sequeretur, quod omnes Christiani deberent ex necessitate perire. Non igitur virginitas, paupertas, & alia hujusmodi sunt de præcepto, sed de consilio, sic de virginitate fatetur D. Paulus dicens: *Consilium autem do*. Cæterùm licere Christianis bona possidere, probabitur infra verbo *Apostolici* ex tertia specie. Adducunt hæretici plura testimonia ad probandum, saltem paupertatem esse de præcepto, sed ex illis nihil evincitur; nisi quod Deus prohibuit nimium affectum circa bona temporalia, non verò prohibuit honestum eorumdem usum. De his Apostolicis scribit S. Ephrem.

Apostolici ex secunda specie illi sunt, qui circa annum 1140. (quorum caput quidam fuit nomine Pontius, & duodecim alios sub suo Imperio habebat Magistros) se jactabant veros Apostolorum successores. XII.
Cæterùm homines erant rusticani, illiterati, & omninò contemptibiles, quos egregiè confutavit S. Bernardus; præter errores veterum Apostolicorum, alios etiam profitebantur quos refert S. Doctor.

1. Nuptias damnabant, & habitabant luxuriosè cum mulieribus. R. ex sexto præcepto Decalogi, in quo prohibetur fornicatio. Matrimonium non esse execrandum, probatum est verbo *Adamitæ*, sed satis sunt reprobati hujusmodi hæretici, quia fundamentum hujus hæresis erat sola libido, adeò expresè prohibita in sacris litteris.

2. Abstinentiam à carnibus, & ab omnibus ex coitu genitis prædicabant. R. verbo *Encratitæ*.

3. Baptismum Parvulorum non admittebant. R. verbo *Anabaptistæ*.

4. Orationes pro Defunctis rejiciebant. R. verbo *Aeriani*.

5. Dicebant Sanctos non invocandos. R. verbo *Vigilantius*.

6. Presbyteros, ac Prælatos peccato coinquinatos, nullam habere potestatem ad conficiendum Sacramentum asserebant. R. verbo *Albigenses*. Nec valet dicere, quod impii non habent Spiritum Sanctum; ergo nequeunt ministrare Sacramentum pœnitentiæ, in quo remittuntur peccata; nam quamvis non habeant Spiritum Sanctum, si nomine Spiritus Sancti veniat gratia, gratum faciens, habent tamen Spiritum Sanctum, prout hìc, intelligitur potestas conficiendi, & ministrandi Sacramenta. Vide verbo *Jacobus Præpositi*.

7. Omne iuramentum illicitum reputabant. R. verbo *Catari*. Adde his omnibus, quod pro defensione suorum errorum cum gaudio flammas patiebantur, credentes suam sectam, esse veram Ecclesiam, sed satis erant de falsitate convicti, nam cum vera Ecclesia sit sancta, utique non poterat esse vera Ecclesia, quæ tot docebat iniquitates. Vide Auctores agentes de signis Ecclesię Catholicę, qua de re nos etiam alibi in hoc Opere tractamus.

XIII. Apostolici ex tertia specie prodierunt circa annum 1295. eorum Dux fuit quidam Gerardus Zagarellus Parmensis, vir plebejus; qui, ut imitaretur Apostolos, eo modo quo eosdem pictos aspiciebat, habitum induens, sectam laidissimam instituit, imitaturus Christum circumcidi voluit, in præsepio aliquando jacuit, & alia similia fecit deliramenta, in quibus cum pertinaciter persisteret, fuit vivus exustus. Dicti sunt etiam isti hæretici *Pseudo-Apostolici*, *Fraticelli*.

1. Dicebant Apostolos nihil neque in communi habuisse, proinde non licere eorum successoribus aliquid possidere. R. ex Sacra Scriptura, ubi constat, quod ex Apostolis, vnus, scilicet Judas, curam gerebat eorum, quæ Apostoli in communi possidebant, quibus legitur plura bona oblata fuisse à nouiter conversis ad Christum. Insuper Joan. 10. perhibet, quod in Civitate Samariæ Apostoli emerunt cibos, ergo possidebant pecuniam; & certè quod licitum esset Apostolis aliquid in crastinum reservare, patet ex Actibus Apostolorum cap. 11. & cap. 27. Quidquid verò ad paupertatem spectat in Euangelio non est præceptum, ut volunt Apostolici, sed cõsilium, nisi sermo sit de paupertate spiritus, quam contra vitia concupiscentiæ omnes tenemur servare; quod si omnimoda paupertas esset præceptum, soli mendici salvarentur, sed mendici ut subsistant, debent invenire qui possideant bona, & erogent in eleemosynam. Demùm Deus hortatur fideles ad virtutem eleemosynæ; ergo hinc satis evincitur Christum permittere fidelibus possessionem bonorum temporalium.

2. Decimas non esse solvendas. R. ex Sacra Scriptura Levit. ult. Numeri 18. Malach. 3. Luc. 10. Primâ ad Cor. 9. ex quibus auctoritatibus colligitur decimas esse solvendas de jure Divino, quod nos alibi cum pluribus aliis sustinebimus. Constat etiam auctoritate Ecclesiæ, quę id lege sancivit, ut patet ex Decretali tit. *de decimis* ex Conc. Constantiensi sess. 8. ubi hic error damnatus fuit: ex Conc. Trid. sess. 25. cap. 12. Patet etiam ratione, quia cum Deus sit supremus Dominus bonorum, ipsi debetur aliqua recognitio, sicut quia Princeps habet altum dominium in ditionibus suis, hoc jure exigit à subditis tributa, & vectigalia.

3. Coniugia debere solvi pro eorum secta suscipiendâ, quam credebant esse veram Ecclesiam. R. Quia in vera Ecclesia matrimonium est indissolubile, ut probabitur verbo *Armeni*. Tum quia nullum est præceptum de cęlibatu servando, eo minùs de matrimonio solvendo pro his, qui fidem ab Apostolis prædicatam suscipiunt. Convertebantur etiam tempore Apostolorum ad veram fi-

dem

dem uxorati, nec legitur obligatos fuisse coniuges ad dimittendas uxores, vel uxores ad dimittendum maritum, imò oppositum habetur primâ ad Cor. cap.3.

4. Vota esse perniciosa meritis liberi arbitrii,& quæ sinè voto fiunt, esse magis meritoria, quàm quæ ex voto fiunt. R.Scriptura nos hortatur ad emittenda vota,sed Scriptura nos hortatur ad majus bonum;ergo omissio votorum est majoris meriti; Major patet ex psalmo 75. *Vovete, & reddite Domino*, psalmo 46. vers.14. *Redde Altissimo vota tua*, sed frustrà daretur tale consilium, quandocumque esset perniciosum merito liberi arbitrii, cum sinè libero arbitrio nequeant fieri opera meritoria. Tum quia non potest esse perniciosum libero arbitrio, quod provenit ex libero arbitrio, hujusmodi est emissio votorum, imò in tali emissione votorum, liberum arbitrium comprobat se esse sui juris; urget adhuc ratio, nam homo probus, qui pactionibus solo verbo firmatis se alligat, tantùm stat pactionibus solo verbo firmatis, quàm juramento sancitis, sed per primum non præjudicat merito liberi arbitrii,licèt inviolabiliter observet promissa, ergo neque secundum.

5. Ecclesiam non plus valere ad orandum, quàm stabulum. R. ex sacris paginis, quæ nos docent orare ferventer in Ecclesia, quod frequenter repetit Psalmista. Tum quia Ecclesia specialiter vocatur *Domus orationis*; tum quia faciliùs ibi Deus exaudit preces orantium, quæ omnes veritates constant ex sacris paginis; ergo Ecclesia est locus præ omnibus aptior ad orationem; tum quia si oratio in templo non esset majoris utilitatis, Deus nòn præcepisset illius constructionem, nec tot ditasset privilegiis, ut videre est in libris Paralipomenon.

XVI. Apostolici. Quarta Apostolicorum species apparuit anno 1528. ex Anabaptistis exorta, Antilutheranis à Gravina adstipulata. Porrò isti Apostolici omnia in com mune reponentes, per agros, & villas vagabantur otio dediti,& potiùs fures, quàm alio nomine nuncupari debent, quia cum omnia dicerent esse communia, quæcumque ipsis necessaria, nullatenùs attento aliorum dominio, accipiebant, sicque aliorum assumebant facultates, quo vivendi modo,gravatos cum se animadverterent alii Confectarii Anabaptistæ, rei indignitate prospectâ, cautum est, ut in homines adeò perditè viventes unusquisque irrueret, & talis vivendi modus in communi, communitatibus summè obnoxius, abrogaretur.

Apotactici iidem sunt de quibus locuti sumus verbo *Apostolici* primo loco, voluerunt autem etiam Apotactici, idest,renunciantes,nominari, quia bonis terrenis renunciabant. III.

Apulejani Ductorem habuerunt Apulejum, natione Afrum, patria Madaurum, sectâ Platonicum, circa medium secundi seculi, sanguinis cognatione Plutarco affinem.Carthagine studuit, & Athenis Platonis doctrinæ adhæsit;Romæ excellens Orator apparuit. Philosophiæ tamen studio flagrans hanc juris prudentiæ prætulit. Uxoratus fuit cum Prudentilla vidua divite. In sui defensione de homicidio accusatus, Apologeticon habuit. De Apulejanis scribit S.August. lib. 9. de Civitate Dei cap.22. quos inter paganos potiùs quam inter hæreticos recenserem. II.

Dixit Angelos esse mediatores inter Deum, & homines; proinde esse colendos. R. primâ ad Tim.cap.2. ubi unus Christus mediator esse asseritur.Tum quia mediator ab Apost. ad Heb. cap. 2. vers. 17. *Debuit per omnia fratribus assimilari,ut misericors fieret, ut repropitiaret delicta populi*,sed Angeli non sunt per omnia nobis similes, ergo non possunt esse mediatores. Tum quia Angeli ipsi testantur Christum esse mediatorem, sic Matth. cap.1.vers.21. Angelus ad Joseph dixit de Christo: *Ipse salvum faciet populum suum*. Tum quia

mediator est ille, qui reconciliat, reconciliator non debet infinitè distare inter partes reconciliandas; sed Angelus infinitè distat à Deo; ergo &c. Vide D. Aug. lib. 9. de Civ. Dei c. 15. Quod si in aliquibus Scripturæ locis legitur, per Angelos datam libertatem hominibus, significant quidem hujusmodi textus summa beneficia, quæ recipimus ab Angelis, ut custodibus nostris; non verò innuunt reconciliationem nostram, de qua hic agitur, esse opus Angelorum. Tum quia si Angeli essent reconciliatores, unusquisque homo haberet suum reconciliatorem peculiarem, sed unus est Reconciliator, & Redemptor, ergo &c. Ex quo sequitur Angelos non esse adorandos tanquam mediatores, nec eodem cultu quo adoratur Christus, quia Angeli, ut legitur in Scriptura, *ministrabant ei*. Angeli Christo famulatum præbent, quoniam tanquam suum Regem Christum adorant; ergo &c. Nota hic me uti nomine Angelorum more Ecclesiæ, quamvis Angeli ab ethnicis cogniti non fuerint. Vide Navarrum Ordinis S. Benedicti in prolegomenis de Angelis, qui de hac materia diffusè disserit.

III. Aquarii. Probabile est circa medium tertii seculi emersisse; fuerunt dicti Aquarii, quia solam aquam in consecratione sanguinis apponendam asserebant. A Theodoreto vocantur etiam Encratitæ. Ferunt hanc hæresim originem habuisse ex eo, quod Christiani tempore persecutionum noctu in antris, ad sacra facienda convenirent, eorum aliqui abstinebant à vino, ne opportuno mane erumpentes è latebris, ab odorifera vini exhalatione detegerentur; sed si, ut probabiliùs est, Aquarii Tatianum habuerunt auctorem, secundo currente seculo hæc hæresis initium habuit, de qua scribit S. Augustin. hæref. 64.

1. Solam aquam in consecratione sanguinis adhibebant. R. In materia Sacramenti standum est institutioni; sed Christus instituit, ut consecraretur vinum cū aqua, quemadmodùm ipsum fecisse traditur: ergo &c. Vide Trident. sess. 22. cap. 7. Major est certa, minor probatur; nam constat rei veritas, ubi legitur, quod Christus, cum instituit hoc Sacramentum in ultima cæna, instituit in vino, unde dixit: *Amodo non bibam de hoc genimine vitis &c.* Constat etiam ex traditione Apostolica, quæ nobis certò innotuit in hac materia per illos, qui tempore Apostolorum vixerunt; talis fuit S. Clemens I. ipse autem lib. 8. Constitutionum cap. 17. asserit Christum consecrasse vinum, modicâ aquâ mixtum, quod certè oportet se didicisse ab Apostolis, idque valdè roborat traditio Ecclesiæ, dum in re tam gravis momenti, assertivè scripsit, Christum consecrasse vinum modicâ aquâ mixtum; hinc est, quod sic de facto faciendum esse, sæpiùs contra Aquarios, qui solam aquam, & Armenos, qui vinum purum adhibeant, definivit Ecclesia in Concilio congregata, sicut videre est in Carthag. Can. 24. Aurelian. 4. Can. 4., Floren. sub Eugenio III., & Trid. sess 22. Adducunt insuper hæc Concilia motiva, propter quæ aqua est apponenda in consecratione sanguinis, scilicet ad significandum sanguinem, & aquam, quæ exiit de latere Christi; ad significandam unionem Christi cum Ecclesia, & Populi Christiani cum Christo. Nec valet opponere in oblatione Melchisedech, quæ fuit figura hujus Sacrificii, non fuisse aquam, nam figurans non potest omnia adamussim repræsentare, quæ sunt in figurato; cedit enim umbra corpori; Sacrificium Melchisedech, significavit Sacrificium in lege gratiæ instituendum in pane, & vino, quod erat principaliùs; deinde ad alia significanda non potuit se extendere, quia ut dixi, figurans non potest tàm benè exprimere, sicut figuratum.

Aquila dictus Ponticus, quia ex Sinope in Ponto oriundus, ab Imperatore conspicuis distinctus fuit officiis, à quo reædificationi Urbis Hierusalem præpositus, Imperatoris nu- II.

tibus

tibus obtemperans, jamque Hierosolymis rem agens, Religionem Christianam est amplexatus circa annum 129., cum vanæ astrologiæ summè deditus esset, monitus à Catholicis, ut desisteret, resipuit, sed iterum vano studio astrologiæ animum applicans, tanquam inutilis Ecclesiæ, ab eadem fuit expulsus, ex quo facto summè indignatus, Religionem Christianam abnegat, & 72. Interpretum versionem depravat, ut testimonia de Christo in Scripturis probata, aliter ederet; cujus libri lectionem, Imperator Justinianus, Judæis prohibendam censuit, sicut de facto prohibuit.

III. Arabes, referente D. Agustino, de hæresi cap. 38. orti sunt in Arabia, & à regione nomen sortiti anno 207. Sub Zephirino Papa in Arabia secundum Concilium contra hos hæreticos coactum est, qui cum se viderent ab Ecclesia proscriptos, suos abjurarunt errores: disputante contra eos, & convincente Origene.

Dixerunt animam rationalem simul cum corpore mori, & cum corpore resurgere. R. Sap. 3. Insuper veritatem hanc, quod scilicet anima sit immortalis, profitentur SS. PP. inter quos Sanctum Bernardum placet adducere, qui immortalitatem animæ sic comprobat sermone 87. in Cantica: *Immortalis anima est, quoniam cum ipsa sibi vita sit, sicut non est quo cadat à se, sic non est quo cadat à vita.* Tum quia anima ut moreretur deberet annihilari, vel corrumpi; non primum, quia Deus non annihilat, quod fecit ex nihilo, & creavit: neque secundum, quia quod corrumpitur, debet vim pati à contrario agente, & dissolvi in partes, sed anima non potest dissolvi in partes cum sit indivisibilis, neque potest vim pati à contrario agente; quia spirituale non habet contrarium. Animam esse spiritualem declarat Concilium Lateranense 5. sub Iulio II., & Leone X. Nec valet objicere quod legitur ad Tim. 6. *Ipse est Rex Regum, qui solus habet immortalitatem*: Hocenim verum est de immortalitate à se, & per essentiam, non verò de immortalitate participatâ, quam Deus animabus rationalibus dignatus est impertiri.

Archontici anno 160. à quodam Anacoretâ cui nomen Archon; sentiunt aliqui suam duxisse etymologiam, sicut ab eodem verum est habuisse originem. Alii volunt Archonticos fuisse sic dictos, quia venerabantur Archangelos, ut creatores mundi. Cœpit autem hæc hæresis serpere in Palestinorum Provincia, deindè translatum est hoc venenum in magnam Armeniam. Mos erat Archonticis oleo, & aqua defunctos inungere: immunditiis sensus omninò erant dediti, & ut suos stabilirent errores, disseminabant quosdam libros, inscriptos: *Revelationes Prophetarum*. De Archonticis scribit S. Ephræm hæres. 40. II.

1. Vetus Testamentum calumniabantur. R. Verbo *Ambrosiani*.

2. Omnia Sacramenta despiciebant. R. verbo *Manichæi*.

3. Dixerunt Deum non esse Creatorem mundi, sed esse Archangelos. R. Ex primo Genes. item psalm. 95. 101., & 121. ex Euangelio Jo: cap. 1. ex Symbolo Apostolorum, & Nicæno, ex Concilio Later. sub Innocentio V. ubi Deus mundi Creator asseritur. Tum quia potentia creativa competit soli Deo. Tum quia, vel creatura, vel Deus crearunt mundum; non primum, quia qui indiget creari, non potest creare, ergo secundum. Tum quia supra Archangelos sunt Throni, Dominationes, Potestates &c. ergo non est potior ratio cur asseratur Archangelos, quàm alios Spiritus ordinis superioris, creasse mundum. Nec valet dicere Archangelos, idest Angelos, qui maxima annunciant (hac enim ratione Angelos intelligit Sanctus Gregorius homil. 34.) esse Ministros virtutis Dei, ideoque ab ipsis creatum esse mundum; nam officium Angelorum est laudare Deum, legationes Dei ferre, homines adjuvare,

non

non autem mundum creare. Tum quia Angeli non fuerunt creati extrà mundum, ut communior est sensus; ergo jam mundus erat creatus, cum creati fuerunt Angeli. Vide verbo *Angelici*.

4. Nullam futuram resurrectionem. R. verbo *Basilidiani*.

5. Baptismum non esse spiritualem regenerationem. R. ex sacris paginis, ubi de Baptismo legitur Jo: 3. vers. 3. *Nisi quis renatus &c.* Tum quia Christus præcepit Apostolis, ut omnes baptizarent in remissionem peccatorum, quod expresè legitur Actorum 11. vers. 28. Tum quia spiritualis regeneratio consistit in hoc, quod ex filiis iræ regeneramur in gratia, per infusionem gratiæ, qua filii Dei efficimur, ut habetur ad Tim. 1. vers. 12. hoc autem contingit in Baptismo, ut legitur ad Galat. 3. *Quicumque baptizati estis, Christum induistis*. Porrò Christum induere nihil aliud est, quàm ejus gratiam acquirere; ergo Baptismus est spiritualis regeneratio. Vide verbo *Albanenses*.

6. Dixerunt redemptionem consistere in cognitione mysteriorum. R. ex sacris paginis, ubi mysterium redemptionis à Christo per suam passionem operatum asseritur. Tum quia si redemptio esset mysteriorum cognitio, unusquisque esset sui redemptor, quod esse nequit; fatui autem, & qui non possunt mysteria cognoscere excluderentur à beneficio redemptionis, quod est universale. Demum adeò impii fuerunt Archontici, ut Deum, à quo omnia bona, inventorem pravitatis asserere non erubuerint. Dei bonitas, quæ etiam animantibus innotescit, non indiget adminiculo mei calami ad reprobandam Archonticorum blasphemiam. Vide S. Aug. lib. 12. de Civit. Dei à cap. 7. usque ad 9.

IV. ARIANI, sive Ariomanitæ, ut eos vocat S. Epiphanius hæres. 79. illi sunt, quorum perfidiâ adeò dilacerata est Ecclesia currente seculo 4., ut nunquam horribiliorem passa sit inter ipsas Tyrannorum persecutiones, tempestatem, quàm excitatam ab Ario natione Lybico (est autem Lybia Urbs Ægypto contigua) Presbytero Alexandrino, cujus Ecclesiæ Episcopatum cum obtinere non potuerit, ægrè ferens alium sibi præferri; inconsutilem Ecclesię vestem, totis viribus dilacerare nisus est, circa annum 317. Fuit Arius Logicæ artis peritissimus, Meletio novitates mollienti se adjunxit. Copiosè de eodem differunt annales Baronii, Socrates lib. 1. cap. 2. Teodoretus lib. 1. cap. 14. S. Augustinus lib. de hæresi cap. 49. Proscripti fuerunt errores Arij in Conc. Nicęn. 1. Composuerat Arius adversùs sanam Ecclesiæ doctrinam scripta, ac præcipuè librum inscriptum *Thalia*, sive crapula, quem Constantinus comburi jussit cum cæteris ejus scriptis, & cantilenis, quę inter crapulas cantabantur, ut refert D. Athanasius oratione 2. contra Arium, qui anno 336. eadem quâ Judas morte Constantinopoli decessit, effusa siquidem sunt omnia viscera ejus.

1. Dixit Verbum incarnatum, non esse ejusdem substantiæ cum Patre, consequenter non esse Deum, sed creaturam. R. Ex Jo: cap. 14. vers. 9. *Qui videt me, videt & Patrem meum*. Certè hic Christus voluit docere Apostolos, se esse consubstantialem Patri, scilicet habere unam naturam cum Patre, unam essentiam, unam substantiam, cum talis unitas non possit esse respectu Personarum, quæ realiter distinctæ sunt in Divinis; ergo ratione substantiæ, sive essentiæ Divinæ, unde, & dixit Christus Jo: 10. *Ego, & Pater unum sumus*. Tum quia Sacra Scriptura, pluribus in locis, adeò apertè tribuit nomen veri Dei Filio, ut de ejus Divinitate reali dubitari non possit, quæ omnia, ut ait Joan. 20. 31. *Scripta sunt, ut credatis quia Jesus est Christus Filius Dei*. Cum tamen in Christo sint duæ naturæ; aliquando Scriptura loquitur de Christo prout habet naturam humanam; de Christo

autem

autem ut homine, interpretandi sunt textus, quos adducunt hæretici, ut probent Filium esse minorem Patre, non esse consubstantialem Patri, non habere eandem essentiam cum Patre; qua distinctione adhibita, corruunt omnia hæreticorum argumenta. Negant Ariani consubstantialitatem Filii cum Patre, quia non inveniunt, expresse in sacris paginis hanc vocem *Consubstantialem Patri*, sed non valet hoc argumentum, quandoquidem æquivalentia hujus vocis *Consubstantialis*, expresse habetur in Scriptura, ut constat ex supra adductis textibus, qui non aliud significant, quam Filium esse consubstantialem Patri.

2. Christum solam carnem assumpsisse, absque anima. R. ex ipso Christo dicente: *Nemo tollit animam meam à me; sed ego pono eam &c. Tristis est anima mea*. Tum quia Christus, est verus homo, ergo debet habere animam, vt cæteri homines.

3. Christum multa ignorasse, nostroque more, prout ætate crescebat, didicisse. R. verbo *Agnoetæ*.

4. Concilia generalia etiam legitime congregata, esse errori obnoxia. R. Deuteronomii 17. ubi Deus præcipit populo facere quæcumque decrevisset Concilium, à Moyse Dei jussu adunatum, quod si veteris Testamenti Concilia errare non poterant, à fortiori Concilia novę legis errori nequeunt esse obnoxia. Probatur insuper ex Mat. cap. 18. *Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. Sed Concilia generalia congregantur in nomine Christi; ergo si Christus specialiter ibi assistit, errare non possunt. Tum quia si Concilia possent errare, semper Christifideles possent dubitare de recto consensu in fide, sed nequit dubitari, quod omne determinatum à Concilio legitime congregato, in materia fidei, non sit de fide. Tum quia si Concilia approbata à Pontifice possent errare, Ecclesia non esset bene à Christo ordinata, quia esset minoris auctoritatis, quam fuerit Synagoga. Demum nunquam contigit aliquod Concilium legitime congregatum, & à Pontifice approbatum errasse, ergo &c.

5. Christum non esse vere mediatorem, quasi propria virtute mediationem Dei, & hominum perfecerit, sed Christum fuisse simpliciter ministrum, cujus temperamento Deus usus est ad tractandam mediationem cum hominibus. R. ex prima ad Tim. cap. 2. ubi asseritur Christum Dei Filium, esse verum mediatorem, qui suo Sanguine, & propria virtute nos liberavit, ergo non fuit simpliciter minister, vel temperamentum quo &c. Fuit autem Christus mediator ratione utriusque naturæ, quam in una Persona copulavit, ut veri mediatoris partes posset explere. Tum quia si Christus fuisset simpliciter minister mediationis, & non fuisset verus mediator, non dedisset ipse pretium redemptionis, qui enim solum tanquam minister conciliat partes, ratione alicujus debiti, inter se divisas, exponit simpliciter hinc inde rationes, non vero de proprio solvit debitum; sed Christus proprio Sanguine nos redemit, conciliavit in pace cum Deo, & solvit debitum, quo tenebamur ratione culpæ, ergo vere fuit mediator.

6. Non Jesum, sed Christum fore tantum invocandum. R. ex Scriptura, ubi Jesum invocatum legimus, sic *Jesu Fili David miserere mei*, & similes invocationes habentur. Tum quia nomen Jesu est nomen, quod solum invocatum operatur prodigia, ut patet ex actibus Apostolorum, ubi D. Petrus dixit Paralytico: *In nomine Jesu surge, & ambula*, ergo est invocandum. Tum quia est nomen sanctum, sic de eo legitur: *Et sanctum nomen ejus*: nomen inquam in quo solo oportet nos salvos fieri, ut habetur in actibus Apostolorum cap. 3.

Ariani Novi. Horum nomine, qui primi inter Antichristianos à Gravina describuntur, veniunt Novatores hæretici, ex Lutheri sectâ pro- XVI.

geniti; qui Trinitatis mysterium evertunt; præcipuè Arij hæresim renovantes, negando Filium esse Patri consubstantialem; sed non una apud eosdem est sententia: licèt enim omnes Trinitatem oppugnent, & ideò dicantur Trinitarij, diversas tamen in factiones divisi, diversimodè de Trinitatis mysterio, & de Filii consubstantialitate sentiunt, unanimes tamen contra verum Ecclesiæ sensum blasphemant. Horum blasphemias, sub proprio, cujuscumque ex sectariis, qui tanquam factionum capita habentur, nomine, recensendas remittimus, & reprobandas.

XVII. Ariocalvinistæ. Dari etiam nunc temporis in Anglia, qui à puro Calvinismo in Arii perfidiam declinarunt, constat plurium testimonio, qui Angliam peragrantes, plures ex hac farina detexerunt; duo ex his hæreticis initio seculi 17. fuerunt in Anglia combusti: multi etiam in Hollandia liberè vivere permittuntur, qui Ario adhærent.

IV. Aristotelici sunt iidem, ac Ariani, ut constat ex D. Epiph., qui quatenùs Syllogizantes de generatione Filii, quam nemo potest enarrare, quia non poterant secundùm Philosophica principia, de eadem discurrere, contra eamdem blasphemabant, negantes Filium esse posse coæternum Patri, sic insipienter blaterantes, non philosophantes. Si Verbum erat, quomodo genitum est; si verò genitum est, quomodo erat? Solvit hoc Aristotelicorum sophisma S. Epiphanius.

XIV. Armacanus. Riccardus (ex Spond.) fuit natione Hibernus, scientiarum eruditione clarus, dictus Armacanus, quia in Hibernia Armacensis Sedis Archiepiscopus fuit; cum primùm in Oxfordiensi Universitate, Doctoratus esset lauream assecutus, ejusdem etiam Cancellarius eligitur. Videtur de Ordinibus mendicantibus non rectè sensisse, qua propter ab Innocentio VI. Avenione accersitus, ut causam suam coram quattuor Cardinalibus diceret, antequam à judicibus causa fuisset expedita, ut ad propria reverteretur, iter arripuit. Certum est doctrinam suam, & scripta Ecclesiæ judicio submisisse, imò miraculis clarum decessisse, sunt qui asserant. Propositiones erroneæ, quæ Armacano adscribuntur, sunt sequentes.

1. Docuit Sacerdotes in absentia Episcopi, posse illa omnia, quæ muneris Episcopalis sunt, perficere, scilicèt Ordines conferre, Chrisma conficere, consecrare Ecclesias, & similia peragere. R. primò quoad Sacramentum Confirmationis, quia soli illi sunt ordinarii Confirmationis ministri, qui soli eam in Scripturis ministrasse leguntur; atqui ii sunt soli Episcopi, nam actorum 8. Petrus, & Joannes Samaritanos, à Philippo Diacono baptizatos, confirmarunt. Actorum 19. Paulus iis quos baptizari iusserat manus imposuit; atqui Petrus, Joannes, Paulus erant Episcopi, ergo &c. Presbyteri quoties sibi jus illud arrogare ausi sunt, damnati fuerunt ab Ecclesia: Sic Innocentius Papa I. in Epist. ad Decentium, proscripsit Eugubianos Presbyteros, qui sibi jus illud arrogarunt. Sic etiam Gregorius Magnus lib. 3. epist. 9. damnavit Calaritanos Presbyteros, eo quod confirmarent apud ipsos esse jus confirmandi. *Presbyteri (inquit) baptizatos infantes, signare in fronte sacro Chrismate non præsumant.* Demum Conc. Trid. sess. 7. Can. 3. anathema intorquet in eos, qui negaverint solum Episcopum esse ordinarium Confirmationis ministrum. *Si quis dixerit sanctæ Confirmationis ordinarium ministrum, non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Presbyterum, anathema sit.* R. secundò quoad Ordines, quia sacri Codices, solis Episcopis jus conferendi sacros Ordines tribuunt. Soli Episcopo illud jus adscribitur, tum in Concilijs, tum in Patribus, tum in Gregorij Sacramentario, tum in Euchologio Græcorum; & qui ausi sunt asserere Ordinationes ad Presbyteros

perti-

pertinere; proscripti fuerunt ab Ecclesia, ut videre est in *Collutho*, de quo loquitur Athanasius in secunda Apologia; in Aerio, de quo agit Epiphanius hæresi 56., in Wiclepho, cujus meminit Conc. Constanf.fess.8. & tandem in Luthero, & Calvino, quorum in hac materia praxim, & dogma Conc.Trid. damnavit fess.23. cap.4., & Can.7. Tandem una est vox SS. Patrum, in hoc præsertim eminere Episcopos, quod soli ordinationum jus habeant. Sufficit adducere Hieronymum, qui in epistola ad Eugenium sic ait: *Quid facit Episcopus exceptâ ordinatione, quod Presbyter non faciat?* R.tertiò auctoritate Conc. Trid. fess.23.cap.4. ubi hæc habet: *Sacrosancta Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos, gradus, Episcopos, qui in Apostolorum locum successerunt, ad hunc Hierarchicum ordinem præcipuè pertinere; & positos, sicut Apostolus ait, à Spiritu Sancto regere Ecclesiam Dei, eosque Presbyteris superiores esse, ac Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare, atque alia plura peragere ipsos posse, quarum functionum potestatem, reliqui inferioris ordinis nullam habent.* Idem Concilium ibidem Can.7. anathema intorquet in contrarium asserentes, his verbis: *Si quis dixerit Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi, vel eam quam habent, illis esse cum Presbyteris communem, anathema sit.*

2. Dicebat turpe esse Christianos sua sponte mendicos esse. R. ex Scriptura, quæ pluribus in locis voluntariam paupertatem commendat, quam Christus ipse,suo docuit exemplo. Insuper de paupertate servanda consilium Euangelicum extat. Paupertas voluntaria valde ducit ad acquirendam perfectionem; ergo non est turpe Christiano sua spontè mendicum esse.

3. Dicebat tantæ necessitatis esse aquam in Eucharistiæ Sacramento, ut sine ea confici illud non possit. Hunc errorem fuisse suo tempore significat S.Bernardus ep.69. ad Guidonem. R. ex silentio Scripturæ; quæ solius vini mentionem facit, ubi agit de consecratione calicis.S.Chryfost. homil.83. in Matth. ad illa verba: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*,confutans *Aquarios* ait: *Quæ certè vitis, non aquam, sed vinum producit*. Neque Christi exemplum opponi potest, siquidem & azymum panem adhibuit, qui tamen ad substantiam Sacramenti, ut azymus est non pertinet. Tum quia sicut constat ex Catechismo Romano par.2. & ex Conc.Trid. fess.2.cap.7. aqua ponitur in sacrificio ex præcepto Ecclesiæ. Demum nec Trullana Synodus, nec Eugenius IV., nec alii, qui Armenos, aquam in calice non miscentes, damnarunt, unquam objecerunt irritum fieri idcircò ab ipsis Sacramentum; quod certè non siluissent, si persuasum eis fuisset, aquam esse necessariam ad Sacramenti substantiam: sed solùm objecerunt, aquam non apponentes in Sacramento, graviter delinquere contra Ecclesiæ præceptum.

Armeni Populi à S. Bartholomæo in sancta Fide instructi, in ejusdem candore per quattuor secula perseverarunt,potissimùm in illa parte, quæ est inter Taurum, & Caucasum Montem constitutâ. Quo verò Duce quinto currente seculo à vera Fide declinaverint, varia sentiunt Historici. Volunt aliqui à Jacobo genere Syrio perductos fuisse in prævaricationem, qui Jacobitarum Dux fuit. Sed estò quòd decursu temporis Armeni,etiam Jacobitarum errores sint amplexati; attamen constat antequam Jacobus Syrius suos disseminasset errores, jam pluribus erroribus Armenorum Fidem fuisse contaminatam; contra quos jam in Armenia celebratum fuerat Concilium circa medium seculi quinti, ut notat Ophmanus, verbo *Armeni*. Iacobus autem Syrius anno 580. suos promulgavit errores,quos verbo *Jacobitæ* reprobamus. Cæterùm in tot, V.

tantosque errores paulatìm impegerunt Armeni, ut vix Catholicæ Religionis umbra in iisdem permanserit, quandoquidem potiora Fidei dogmata, aliquo errore contaminata ab iisdem profitentur. In Concilio Florentino sub Eugenio IV. Ecclesiæ Catholicæ uniti fuerunt Armeni, qui ad propria reversi, iterùm ad pristinos declinarunt errores, quorum plures recensetNicephorus in suaEcclesiastica Historia lib.18.cap.13.sed longè plures commemorat Gaulterius, quos confutationis gratiâ hic exhibeo: in quos omnes Armenos incidisse, profectò asserere non auderem; maximè cum ex decreto unionis Armenorum, liquidò colligi valeat, ad quos, & quales errores declinassent Armeni, postmodùm in Concilio Florentino Ecclesiæ Romanæ uniti. Præterquamquod plures errores, qui ab auctoribus attribuuntur Armenis, ita sunt à ratione alieni, ut vix credibile sit, Armenos adduci potuisse ad hujusmodi errorum professionem, qualis, inter cæteros, est asserere, quod *Deus sit mendax*: Blasphemia utique adeò immanis, ut ab ea non modò quicunque mali, sed & pessimi homines, quibus vel rationis crepusculum insit, debeant aversari. Sed quidquid sit de quantitate errorum, in quos Armeni impingere potuerint, certum est non omnibus Armenis, notam hæreseos inurendam esse; cum sint, & hodie in Oriente plures Armeni Romano-Catholici, qui continuò ab aliis Armenis sive schismaticis, sive hæreticis vexantur. Porrò, qui Armenis tot adscripserunt errores, utique illos cum aliis orientalibus hæreticis confuderunt, de quibus nos singillatim sub proprio nomine in hoc opere agimus. Deinde claritatis ergo, modernorum Armenorum errores subiiciemus, quorum notitiam exhibuit Abbas Stephanus Evodius Assemani Syrus Maronita sacræ Theologiæ Doctor, Scriptor linguarum Syriacæ, & Arabicæ in Bibliotheca Vaticana, cui etiam debitores sumus, notitiæ errorum aliarum sectarum orientalium, quas hodie profitentur moderni Græci, Nestoriani, Jacobitæ, & Copti: de quibus omnibus sub proprio nomine sermonem instituimus, ad eruditionem Lectoris benevoli, ut scilicet discernere valeat, quos errores antiquitùs profiterentur hujusmodi sectæ, quos verò nunc temporis sustineant, ne quid sinceræ eruditionis Lectorem lateat, sive quoad veterum, sive quoad modernarum hæresum notitiam.

1. Deum esse mendacem dixerunt. R. hæc blasphemia potiùs, quàm hæresis ex Scriptura Num. cap. 23. vers. 19. Sap. cap. 18. vers. 1. ex Symbolo Nicæno, in quo canit Ecclesia, *Deum verum de Deo vero*. Tum quia, qui mendax est, est mutabilis, Deus autem nulli subjacet mutationi. Tum quia mentiri est summa imperfectio in homine, ergo nequit esse in Deo. Probare nituntur Armeni Deum esse mendacem, quia Cain occisus fuit à Lameche, cum tamen Deus promisisset Cain, quando timebat occidi, *Nequaquam ita fiet*. Sed estò Cain fuisse occisum, adhuc non evincitur Deum fuisse mentitum, quando dixit *Nequaquam ita fiet*, promisit enim Deus Cain, quod primus, qui eum invenisset, non occidisset: hoc enim timebat Cain cum dixit: *Omnis qui invenict me, occidet me*. Constat autem Cain adhuc plures annos post occisionem Abel conversatum cum hominibus, quem fortuitò Lamech occidit in sylva, credens eum esse feram, quem si novisset esse Cain, utique non occidisset. Vide verbo *Jacobitæ*.

2. Spiritum Sanctum à solo Patre procedere. R. verbo *Græci*.

3. In Christo unicam esse voluntatem, & hanc Divinam. R. verbo *Monotelitæ*.

4. Christum non resurrexisse die Dominico, sed die Sabbathi, & ideò secundâ, non tertiâ die post crucifixionem resurrexisse. R. Quia Christus tertia die se resurrecturum dixit Apostolis, ut apertè constat ex Matt. cap. 16. vers. 21. ex eodem cap. 20.

vers.

verſ.19. Luc. cap.18. verſ. 33. Inſuper Symbolum Nicænum docet hanc veritatem. Dicunt Armeni, quòd ſi reſurrectio facta fuiſſet die Dominico, inter reſurrectionem, & Pentecoſtes, non intercederent quinquaginta dies; ſed hoc falſum eſt, & eorum aſſertio fundatur in falſo ſuppoſito, credunt enim Spiritum Sanctum deſcendiſſe die Sabbathi, ſed certum eſt deſcendiſſe die Dominico.

5. Crucem non eſſe adorandam modo, quo eam adorant Latini, ſed priùs debere lavari, & in medio clavum configi, unctum ſanguine ſacrificii, & ſic dicunt Crucem eſſe exponendam adorationi, quæ omnia de facto ipſi peragunt. R. hic modus adorandi Crucem, nam Cruci debetur cultus, ut probabitur expreſsè contra Claudium Taurinenſem; certum autem eſt,quod ipſi debetur cultus, non modò quatenùs fuit altare, in quo mactata fuit Chriſti victima, ſed etiam quatenùs ipſum Chriſtum repreſentat, qua de re vide D.Thomam par. 3. quæſt. 21. art. 5. de quo cultu ex Apoſtolica traditione contra Claudium agetur. Attamen certum eſt, quòd Apoſtoli nunquam docuerunt crucem eſſe adorandam ritu, quo illam adorant Armeni; nam improprium videtur, ſanguine ſacrificij inuncto clavo crucem adorare; ſic enim non adoraretur crux in ſe, ſed quatenùs habet illum clavum ſanguine ſacrificii inunctum. Tum quia non poſſunt ad libitum inſtitui ceremoniæ Eccleſiaſticæ; ſed illæ ſolùm ſunt cuſtodiendæ, quas Eccleſia Romana inſtituit, vel alibi inſtitutæ,Eccleſia Romana,vel actualiter, vel virtualiter approbat; ſed Eccleſia Romana improbat ritumArmenorum quoad adorationem crucis, ergo &c.

6. Dixerunt, quòd ſi primi Parentes perſeveraſſent in ſtatu innocentiæ, non habuiſſent copulam carnalem, ſed humanam ſpeciem aliter, quam per coitum, propagandam in ſtatu innocentiæ, ex quo inferebant modum propagandi genus humanum per coitum, provenire ex culpa Protoparentum. R. Quia quando Deus fecit Adæ adjutorium ſimile ſibi, Adam adhuc erat in ſtatu innocentiæ,hoc autem adjutorium fecit Deus ad propagationem, ut aſſerit S. Auguſtinus lib.9. de Gen. ad litteram cap.3. Inſuper quando Deus benedixit Protoparentes;dixitque illis:*Creſcite, & multiplicamini*, ut legitur Gen. cap.1. verſ.23. nondum peccaverant, imò ante peccatum dixit Adam Gen. 2. verſ. 24. *Relinquet homo Patrem ſuum, & Matrem, & adhærebit uxori ſuæ, & erunt duo in carne una*; loquebatur Adam de propagatione humana, utique adhuc inſcius culpę,quam poſtea patravit,ergo hinc benè infertur,quòd homo, & mulier etiam in ſtatu innocentiæ fuiſſent duo in carne una, & per coitum generaſſent, & conſequenter modus propagandi genus humanum per coitum, non provenit ex culpa, neque talis modus generandi eſt per ſe illicitus, & inconveniens ſtatui innocentię,ut volunt Armeni:non enim coitus eſt illicitus per ſe, ſed quando malitiosè habetur,& inter illos,inter quos haberi prohibitum eſt, ergo etiam in ſtatu innocentiæ, naturali modo, ſicut nunc, propagatum fuiſſet genus humanum. Verùm quidem eſt, quod in ſtatu innocentiæ, homo non habuiſſet coitum cum ardore immoderatæ libidinis, quem nunc habet propter peccatum; habuiſſet coitum cum ſolo fine propagandi genus humanum, & illo uſus non fuiſſet ad intemperantiam.

7. Parvulos nullam contrahere maculam originalem, ſed Adamum ſibi tantùm nocuiſſe. R. verbo *Pelagius*.

8. Euchariſtiam neque utilem, neque noxiam eſſe. R. verbo *Adelphius*.

9. Negabant Purgatorium. R. verbo *Albanenſes*.

10. Aſſerebant Baptiſmum non eſſe neceſſarium ad delendum peccatum originale, quod negabant

con-

contrahi ab hominihus, ſed ſolùm eſſe neceſſarium ad conferendam gratiam. R. Quia neceſſitas Baptiſmi, quæ colligitur ex Scriptura, non eſt ad conferendam præcisè gratiam, ſed etiam eſt ad delendam culpam originalem, eſt enim lavacrum regenerationis, ſeu reſtitutionis filiationis per gratiam, quam per peccatum originale amiſimus; eſtò igitur quod conferat ſimul, & ſemel gratiam ſanctificantem, tamen pro collatione gratiæ ſimpliciter, non erat neceſſè inſtituere hoc Sacramentum, cum gratia conferatur per Sacramentum Euchariſtiæ, & ſic ſufficeret pueris dare Euchariſtiam, & adhuc haberetur intentum, ex quo ſequitur Baptiſmum, non eſſe neceſſarium ad conferendam gratiam, ſed ad delendam originalem culpam.

11. Aſſerebant, quòd pueri decedentes ſinè Baptiſmo, ſi ſunt filii fidelium collocantur in paradiſo terreſtri, ſi verò ſunt filii infidelium, vel hæreticorum, collocantur cum ſuis parentibus in inferno R. quoad filios infidelium nam *Filius non portat iniquitatem patris*. Ezechiel. 18. verſ. 19. ergo filii infidelium præcisè per hoc, quod ſint filii Infidelium, ſi decedant ſinè Baptiſmo non debent collocari in inferno. Et nota me non tangere ſententiam S. Auguſt. ſer. 14. de verbis Apoſtoli, & aliis in locis, ubi S. Doctor aſſerit, parvulos decedentes ſinè Baptiſmo, ſuſtinere pœnam ſenſus ratione peccati originalis: neque ſententiam S. Thomæ, oppoſitum aſſerentis part. 3. quæſt. 69. artic. 6. Quod autem filii fidelium decedentes ſine Baptiſmo non ſint collocandi in paradiſo terreſtri, habetur ex prælaudato S. Auguſtino lib. de origine animæ cap. 9., ubi validè probat, non eſſe medium inter gloriam competentem pueris decedentibus cum Baptiſmo, & pœnam inferni, debitam ratione originalis peccati: ſed fortiùs evincitur ex Euangelio, ubi legimus: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto non poteſt introire in regnum Dei*.

12. Dicebant, quòd nullum fuiſſet peccatum, ſi nulli fuiſſent Dœmones tentatores impellentes ad malum, ex quo inferebant, quòd cum homo nequeat reſiſtere Diabolo, non poteſt propter peccatum juſtè puniri, ſed Diabolo imputari debet omne peccatum commiſſum ab hominibus. R. Quia ſi peccatum eſſet à Diabolo, fruſtrà Deus in ſacris paginis hortaretur homines, ut declinarent à malo, ſed potiùs deberet providere, ne Diabolus tentaret, ſed Dominus dat cum tentatione proventum, & ſupra vires noſtras non permittit nos tentari, ut aſſerit D. Jacobus, & D. Petrus hortatur nos reſiſtere fortes Diabolo, ergo peccatum non eſt à Dœmone, ſed ab homine, quia unuſquiſque tentatur à concupiſcentiâ ſuâ; & quidem ſi homo non poſſet reſiſtere Diabolo, jam non voluntariè, ſed coactè peccaret, nullum autem peccatum eſt, niſi voluntarium, ergo homo cui imputatur peccatum, voluntariè peccat, & mediâ gratiâ, quæ nunquam deeſt, poteſt reſiſtere Diabolo; quod ſi non reſiſtit, jam illi concinit illud Oſeæ: *Perditio tua ex te*; ideò fruſtrà homo, cum ſit liberi arbitrii, ſe excuſat à peccato, refundendo illud in tentatore, ſicut fecerunt Protoparentes, qui dixerunt: *Serpens decepit me*. Tum quia ſi homo non poſſet reſpuere malas inſpirationes, neque poſſet acceptare bonas, & ſic opera bona, quæ Deo inſpirante fiunt ab hominibus, neque deberent homini imputari ad meritum, in quo caſu homo eſſet ejuſdem conditionis cum animantibus, quatenùs nihil ipſi poſſet ad meritum, vel demeritum imputari.

13. Dari aliqua peccata irremiſſibilia ſuſtinebant. R. Iſaiæ cap. 1. verſ. 18. Matt. 16. ubi Chriſtus conferens auctoritatem Eccleſiæ abſolvendi, dixit ſinè reſtrictione: *Quodcumque ſolveritis erit ſolutum*. Nec aliquid evincit, quod legitur Matt. 12. verſ. 33. *Qui autem dixerit contra Spiritum Sanctum, non remittetur*;

tur ei; ibi enim est sermo de impœnitentia finali, quæ utique non remittetur; qui autem vult finaliter perseverare in peccato, se privat voluntariè beneficio absolutionis, quæ perseveranti finaliter in malo, non potest impendi.

14. In resurrectione omnes resurrecturos in corpore virili. R. verbo *Almaricus*.

15. Omnes homines, qui Christi passionem præcesserunt esse damnatos, non ratione peccati originalis, sed ratione peccati personalis Protoparentum, quod ita fuisse Deo iniuriosum asserebant, ut Deus omnes damnauerit, usque ad Christi adventum. Repr. Quia vetus Testamentum mentionem facit de pluribus viris justis, qui fuerunt Deo grati, sed Deus non damnat homines justos, & amicos suos: *Justorum enim animæ in manu Dei sunt*; ergo ante Christi adventum non omnes damnati fuerunt, secùs dicendum foret in lege veteri nihil profecisse justitiam, & nihil obfuisse peccatum personale, si omnes æqualiter erant damnandi, non propter peccata propria, sed propter peccatum Protoparentum. Non omnes in lege veteri damnandos; sed justos salutem consequuturos, sciebant ipsi Judæi, quandoquidem Machabæus misit offerri sacrificia pro peccatis mortuorum; ad quid hæc sacrificia, nisi sperasset justos salutem consequuturos? & David dicebat: *Credo videre bona Domini in terra viventium*.

16. Dona gratiæ, & fidei, & dignitates Ecclesiasticas, posse licitè pecuniâ comparari. R. verbo *Simon Magus*.

17. Beatos non posse videre Divinam essentiam. R. verbo *Arnaldus Brix*.

18. Beatos videre tantùm quamdam claritatem essentiæ, & per illam beatos constitui. R. Nam per claritatem essentiæ, vel intelligunt exprimere, quòd Beati videant aliquid Divinum, vel non. Si primum, cum non possint Beati per Armenos videre essentiam Divinam, neque videre poterunt claritatem Divinam; eadem enim est difficultas, tam in prima, quàm in secunda visione: si secundum, negatur quod per objectum, quod immediatè non sit Divinum, possit homo beari, quia id, quod beat, debet esse essentialiter beatum, sed nullum datur objectum essentialiter beatum, præter Deum, ergo &c. Tum quia plura sunt loca Scripturæ, quæ adducuntur communiter à Theologis ad probandam visionem intuitivam, juxta illud: *Videbimus eum sicuti est*.

19. Pœnas Dœmonum esse temporales. R. Matt.25. vers.24., ubi ignis paratus Diabolo, & Angelis ejus, dicitur æternus. Tum quia, si pœnæ Dœmonum essent temporales, idem asserendum foret, & de pænis peccatorum, sed peccatores cruciantur pænâ æternâ, quia in inferno nulla est redemptio, ergo &c. Quamvis autem pœnæ Dœmonum sint æternæ, adhuc illos Deus punit citrà condignum, & verum est, quod ait de Deo Psalmista, quod: *Continet in ira sua misericordias suas.* Ratio autem ipsa suffragatur, quod justè peccatores, & Dœmones debeant subire pœnam æternam, quia in punitione delicti non solùm attenditur à Deo tempus quoquis perseverat in peccato, sed potissimùm quo perseverare vellet in peccato, si posset, sivè finalis impœnitentia, quæ vocatur peccatum in Spiritum sanctum, nunquam remittendum, ut expressè asserit Euangelium juxtà communem Patrum expositionem super Luc.12.10.& 1. Jo: 5. vers.16. vid. S.Thom.2.2. quæst.14. art.3. sed Dœmones, sicut & peccatores, voluntariè, & affectu semper perseverantes in peccato, ita ad viæ terminum pervenerunt, ut adhuc peccarent, si possent, & si morte, aut termino viæ non impedirentur, ergo merentur pœnam æternam.

20. Episcopum Rom. non esse totius Ecclesiæ Primatem. R. ex Matt. cap.16. vers.17. ex quo constat

ſtat Chriſtum dediſſe claves Eccleſiæ Petro; & ex Joanne cap. 21. verſ. 15., ex quo ſimiliter conſtat Chriſtum ſpecialiter præcepiſſe Petro, ut paſceret oves. Nec auctoritas ligandi, ſolvendi, & paſcendi poteſt pertinere ad totam Eccleſiam, ut perperam volunt hæretici. Cæterùm oves etiam eſſent paſtores; tot Eccleſia haberet capita, quot fideles; reus ſe ipſum poſſet abſolvere; quæ omnia patet, quàm ſint incongrua, ergo etiam incongruum eſt dicere, quòd illa verba, quæ habentur Matt. 16. verſ. 17. Joan. 21. verſ. 15. dicta ſint ad totam Eccleſiam, ideſt ad ſingulos, qui ſunt de corpore Eccleſiæ. Inſuper Petrum eſſe Primatem Eccleſiæ conſtat ex aliis Scripturæ locis, ubi D. Petrus ſemper primus inter Apoſtolos numeratur. Divo Petro ſpeciales revelationes factæ ſunt à Deo, ubi agebatur de inſtituendâ, & erudiendâ Eccleſiâ Gentium. Divus Petrus primus in Concilio Hieroſolymitano, ubi prima vice congregata eſt Eccleſia locutus eſt, & præfuit Concilio, licèt Hieroſolymis eſſet alius Epiſcopus, ſcilicet D. Jacobus. Petrus à SS. Eccleſiæ Doctoribus vocatur Princeps Apoſtolorum. D. Petri ſucceſſores, ſemper in hujus Primatus poſſeſſione fuerunt, eoſdem D. Petri ſucceſſores, ſcilicet Romanos Pontifices, utpotè Eccleſiæ Primates venerati ſunt Imperatores, & Reges. Imò ipſi Imperatores gentiles, ſcientes Romanum Epiſcopum eſſe Eccleſiæ Principem, in ſuis perſecutionibus potiſſimùm ſtatuerunt Romanos Pontifices ad prævaricationem inducere, vel morti tradere. Chriſtus ſpecialiter oravit pro Petro, ut non deficeret fides ejus. In cauſis gravioribus omnes Eccleſiæ Epiſcopi ſemper recurſum habuerunt ad Romanum Epiſcopum, utpotè primarium Eccleſiæ Paſtorem, quem inter omnes Eccleſiæ Epiſcopos primum prioritate juriſdictionis agnoſcebant. Demum D. Petrus ſua auctoritate congregavit Apoſtolos, ut ageretur de ſubſtituendo Apoſtolo pro Juda prævaricatore. Inſuper univerſalem juriſdictionem datam eſſe à Chriſto, Petro, ſpecialem verò tantùm aliis Apoſtolis, apertè conſtat ex eo, quod Chriſtus dixit S. Petro. Matt. 16. verſ. 19. *Quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in cælis, & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis*; Sed aliis Apoſtolis Matt. 18. Chriſtus ſolum dixit: *Quodcumque ligaveritis ſuper terram, erit ligatum & in cælo, & quodcumque ſolveritis ſuper terram, erit ſolutum & in cælo*. Dixit ergo Chriſtus D. Petro, *& in cælis*, Apoſtolis autem, *& in cælo*, ut hinc apertè diſcerent Epiſcopi, qui ſunt Apoſtolorum ſucceſſores, quòd habent ſolùm juriſdictionem in cælo, ſcilicet in ſua Diœceſi, dependenter tamen à primo capite; Petrus autem haberet juriſdictionem in cælis, ſcilicet in omnibus Diœceſibus, & in omni Eccleſia, quæ juriſdictio, utique tranſire debet ad Petri ſucceſſores; ſecùs enim dicendum foret, quòd ſolùm vivente Petro, Eccleſia fuiſſet benè ordinata, & habuiſſet ſuum caput viſibile, & quòd poſt mortem D. Petri, non habuiſſet ſuum caput viſibile, & conſequenter nec amplius fuiſſet benè ordinata, quod aſſeri non poteſt. Tum quia ſi juriſdictio ab Apoſtolis tranſit ad alios Epiſcopos, quia ſunt Apoſtolorum ſucceſſores; ergo juriſdictio collata D. Petro debet tranſire ad alios Romanos Pontifices, quippè quòd ſunt D. Petri ſucceſſores; Pontifex enim, tanquam Eccleſiæ caput viſibile, gubernat corpus Eccleſiæ viſibilis, cujus primarium caput inviſibile Chriſtus eſt, ſub quo, tanquam caput ſecundarium viſibile, eſt Romanus Pontifex, qui jure ordinario regit totam Eccleſiam, & Eccleſiæ fundamentum; ideò Chriſtus dixit præciſè ad D. Petrum, cum dixit: *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Quòd autem facta ſit contentio inter Apoſtolos: *Quis eorum videretur eſſe major*? non probat Apoſtolos eſſe æquales Petro in juriſdictione,

ctione, nam talis contentio facta est antequam Petrus designaretur à Christo ejus Vicarius; post hæc enim Apostoli, semper agnoverunt D. Petrum, tanquam Ecclesię Primatem. Vide verbo *Joannes Jandunus*.

21. Nullum Sacramentum, etiam dignè suscipienti, asserebant conferre gratiam, licèt admitterent per Sacramenta deleri peccata, distinguebant enim de facto, inter hoc quòd est remittere peccata, & hoc quòd est conferre gratiam, quare volebant de facto remitti peccata, finè infusione gratiæ. R. Et quidem quòd Sacramenta conferant gratiam patet ex ipsis Domini verbis, qui nonnisi renatum per Sacramentum Baptismi, posse hominem fieri cohæredem regni cælestis, asserit Jo: 3. *In peccatis scilicet nascimur omnes, necessè habemus renasci in gratia, quam in Baptismate quidem recipimus*, ut ait S. Bern. ser. 5. de Circumcisione: ex quo apertè patet Sacramenta conferre gratiam, quod negant Armeni, qui ex suo met asserto reprobantur. Nam si concedunt, quod per Sacramenta deleantur peccata, debent admittere quòd per Sacramenta infundatur gratia, cum non possint deleri peccata, nisi per infusionem gratiæ, quod probatur; nam Sacramenta non solùm faciunt reum formaliter absolutum, sed etiam Sanctum, & Filium Dei, juxtà illud D. Pauli ad Titum 3. *Secundùm suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus Sancti*. Quoniam autem hæc filiorum denominatio est realis, ut ex ipso textu constat, juvabit etiam uti ratione scholastica. Omnis denominatio realis provenit à forma reali; ergo dum Sacramenta delent peccata, denominant hominem absolutum, sanctum, & filium Dei, debent producere in ipso homine aliquam formam, à qua homo recipiat talem denominationem realem; hæc autem forma alia esse nequit, quàm gratia, quàm Sacramenta producunt; ergo de facto Sacramenta, non modò delent peccata, sed conferunt gratiam, quod ulteriùs probatur: Nam vel homò est amicus Dei, vel inimicus, quando est à peccatis absolutus, nec datur de facto status medius, sed si homo posset absolvi à peccato, finè infusione gratiæ, jam daretur status medius, quem nemo, quod hactenùs viderim, admisit; ergo probatum remanet, quod si per Sacramenta delentur peccata, etiam per eadem fiat infusio gratiæ.

22. Baptisma collatum ab hæreticis non esse validum; hac ratione rebaptizabant eos, qui baptizati fuerant in Ecclesia Romana, quia dicebant veram Ecclesiam non esse Romanam, sed Armenam. R. circa primum verbo *Agrippiani*, & *Anabaptistæ*, quod autem Ecclesia Armenorum non sit vera Ecclesia satìs patet, quia vera Ecclesia est illa, à quà hæretici per suos errores variis temporibus sunt separati: illa eàdem semper manente. Tum quia Romanus Pontifex est successor D. Petri; dixit autem Christus Petro: *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; ergo non potest esse vera Ecclesia illa, quæ non obedit Petri successori, cujusmodi est Ecclesia Armenorum.

23. Volebant Baptisma non posse alicui validè conferri, nisi simul & semel conferatur Eucharistia, etiam si baptizandus sit adhuc infans. Repr. quia nullum extat præceptum in sacris paginis, de conferenda Eucharistia simul cum Baptismo. Tum quia constat Jo: cap. 3. quod Christus, antequam institueret Eucharistiam, baptizabat. Tum quia, qui esset aliquo morbo impeditus, & morti proximus, ita ut non posset Eucharistiam recipere, si nondum esset baptizatus, non posset regenerari. Nec ex consuetudine, quæ aliquando fuit in aliqua particulari Ecclesia, conferendi simul utrumque Sacramentum, aliquid evincunt Armeni; consuetudines enim particulares, non sunt leges universales, acceptæ à tota Ecclesia, ideò non sunt necessariò observandæ. Demum Concilium Trident. sess. 21. Can. 4. dicit anathema iis, qui volunt

pueros non posse baptizari, nisi simul Eucharistiam recipiant.

24. Baptisma non posse validè conferri, nisi baptizatus simul, & semel Chrismate ungatur. R. Quia nullum hac de re extat in sacris paginis præceptum. Tum quia facilè est habere aquam, in quo casu nihil prohibet baptizari, sicut dixit Eunuchus Reginæ Candacis Philippo, sed difficilius est semper habereChrisma, in quo casu, si Chrisma semper esset necessarium ad Baptisma, sæpè ob deficientiam Chrismatis, non posset provideri plurimorum saluti, & de facto Philippus baptizavit Eunuchum, quando venerunt ad aquam, sed non adhibuit Chrisma. Tum quia quando Christus præcepit Apostolis ut irent in universum orbem baptizantes, non præcepit ut adhiberent Chrisma, & licèt nunc Chrisma adhibeatur à Sacerdote quando baptizat, non evincitur hanc unctionem esse de necessitate Baptismi: potest enim Ecclesia, salvâ Sacramentorum substantiâ, in illorum dispensatione statuere, vel mutare, prout magis expedire censuerit; sic colligitur ex Conc. Triden. sess. 21. cap. 2.

25. Esse hæreticos illos, qui conficerent Eucharistiam in pane azymo. R. Nam licèt etiam possit validè confici in pane fermentato, attamen non sunt dicendi hæretici, qui conficiunt in pane azymo, sicut fit in Ecclesia Latina, ut se conformet Christo, qui de facto consecravit in pane azymo, ut probabilior tenet sententia, quandoquidem certum est ex quattuor Euangelistis, Christum instituisse Sacramentum Eucharistiæ in prima die azymorum, quando prohibitum erat, manducare panem fermentatum. Nec valet opponere, quod legitur Joan: 13. *Ante diem festum Paschæ*, Euangelista enim dicendo Christum instituisse Eucharistiam ante diem festum Paschæ, insinuat solùm, quod ortus nondum erat sol diei Paschatis: cæterùm jam erat incœptus dies naturalis Paschatis, quia dies naturalis incipit ab occasu solis diei antecedentis, & ab occasu solis ante diem festum Paschę, incipiebat vigere præceptum de non manducando pane fermentato: ideò non potuit Christus adhibere hunc panem, quandoquidem hoc Sacramentum instituit post cœnam, immediatè antecedentem ortum solis diei Paschatis. Euangelista igitur dicendo *Ante diem festum* ostendit, quod nondum inceperat dies artificialis, quoniam dies artificialis incipit ab ortu solis, cæterùm jam incœperat dies naturalis observatus à Judæis, consequenter jam vigebat præceptum de non comedendo pane fermentato.

26. Vinum purum debere apponi in consecratione sanguinis. R. verbo *Aquarii*.

27. Matrimonii Sacramentum, licèt per se bonum, non esse tamen à Christo institutum, imò negabant esse Sacramentum. R. ex Apostolo ad Ephes. cap. 5. ex Conc. Trid. sess. 24. Can. 1. Tum quia per Sacramentum Matrimonii Deus largitur coniugatis gratiam, ut constat primâ ad Tim. 2. sed quod confert gratiam ex opere operato, est Sacramentum, & est à Christo institutum, ergo &c. Et hic notandum, copulam carnalem non esse de essentiali ratione contractus matrimonialis, sed essentialem rationem hujus contractus, consistere in mutuo coniugum consensu, ex quo resolvitur difficultas Armenorum, qui intantùm negant matrimonium esse Sacramentum, quia dicunt esse incongruum asserere, quod per copulam carnalem conferatur gratia, sed hoc non asserimus, quoniam essentiam hujus Sacramenti constituimus in mutuo consensu; & quando exhibetur mutuus consensus, tunc acquiritur gratia hujus Sacramenti, quamvis etiam copula coniugalis, debito modo, & in debitum finem ordinata sit meritoria,

28. Negabant matrimonium esse indissolubile. R. ex responsione data Marci 10. à Christo Pharisæis interrogantibus eum, an liceret viro dimittere uxorem: *Quod ergo Deus*

coniun-

conjunxit, homo non separet. Deinde Discipulis, hac de re etiam interrogantibus, respondet nullatenùs licere viro, ob quamcumque causam dimittere uxorem, & aliam ducere. Dixi, ob quamcumque causam, quia absolutè Christus nullam posuit limitationem, vel adulterii, vel mutui consensus, vel similium, sed dixit quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit; quod si aliqua de causa liceret uxorem dimittere, & aliam ducere, debuisset Christus specificare, dicendo non licet dimittere, & aliam ducere, excepta hac, vel illa causâ, sed nullâ prorsus adhibitâ limitatione, dixit Christus, non licere uxorem dimittere, & aliam ducere; ex quo satìs constat Matrimonium esse indissolubile, sicut declarant plura Concilia, inter quæ Milevitanum sub Innocentio I., & novissimè Tridentinum sess. 24. Can. 7. Et certè si liceret dimittere ob adulterium uxorem, & aliam ducere, periculum esset, ne uxores aliquando infamarentur à viris, ut possent aliam ducere. Insuper dixit Apostolus, quod *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit*; quod falsum esset, si aliqua de causa posset mulier alium virum ducere, vel è conversò. Nec valet dicere, quod mulier adultera occidit virum vitio adulterii, ideòque posse in tali casu virum aliam ducere; nam Apostolus non est locutus de vita civili, sed de vita corporea viri, quando dixit, quod *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir ejus vivit*; à quo solùm liberatur, quando vir mortuus fuerit. Insuper etiamsi conjuges liberè consenserint, non tamen possunt liberè à consensu retrocedere, ut volunt hæretici, quia hoc dato jam nulli consisterent perpetui contractus. Tum quia in consensu conjugum accedit voluntas Dei, qui conjuges liberè volentes, indissolubiliter unit; ideòque ad solutionem contractus conjugalis, non modò oportet respicere ad voluntatem conjugum, sed etiam ad voluntatem Dei; qui prohibet expressè disjungi, quod ipse conjunxit; vnde legitur Matt. 19. vers. 9. *Dico autem vobis quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi propter fornicationem &c.* Hinc hæretici intelligunt deducere, quod ob fornicationem licet uxorem dimittere: sed estò quod propter fornicationem liceat viro uxorem dimittere, idest se separare ab uxore, quoad habitationem, non autem licet viro aliam ducere, ideòque semper remanet vinculum conjugale. Illa ergo particula *nisi* refertur ad dimissionem uxoris, non autem refertur ad id, quod sequitur in allato Textu, scilicèt, *& aliam duxerit mæchatur, & qui dimissam duxerit, mæchatur*; ex quo evincitur manere utrinque ligamen; & certè non posse virum ob adulterium dimittere uxorem, & aliam ducere, satìs constat ex eo quod legitur Mat. cap. 5. ver. 32 *Qui dimissam duxerit, adulterat*. Utique enim patet, quod non adulteraret, qui dimissam duceret, si liceret dimittere unam, & aliam ducere; dicente autem Christo, quod homo non potest ducere dimissam; consequens est, quod dimissio tota se teneat quoad habitationem, non quoad vinculum.

ARMENI MODERNI. XVIII.

Præmittitur brevis Dissertatio pro clariori intelligentia errorum, quos nunc temporis Orientales Nationes, sive schismaticæ, sive hæreticali labe infectæ, profitentur.

Orientalium nationes, primis Ecclesiæ temporibus, unam eandemque Catholicam Fidem, variis licèt ritibus, ministris, & linguis professas esse, testantur antiqua Orientalis Ecclesiæ monumenta, & unanimis tam veterum, quàm recentiorum Scriptorum consensus. Successu tamen temporis, ob humanarum rerum vicissitudinem, & inconstantiam, ineunte scilicet seculo tertio, ob exortas hæreses, & schismata, ab universalis Ecclesiæ corpore fuerunt divulsæ, ac in tot, & in tam varias

fectas, usque ad quintum, & sextum seculum divisæ, ut ferè totus oriens hæreseo veneno fuerit pollutus. Verùm exeunte seculo sexto, cum Orientale Imperium, sęvientibus Turcarum armis, fuerit penitùs expugnatum; ejus populi in tantam vitæ necessitatem, æquo Dei judicio, ita fuerunt redacti, ut litterarum suorum prædecessorum, proinde etiam dogmatum obliti, in negotiis secularibus, ad vitæ nutrimentum erogandum, totum studium, ac operam ad hæc usque tempora potissimùm adhibuerint, atque impenderint. Hinc factum est, ut tanta sectarum, hæreticorumque multitudo, ac varietas, quibus oriens inficiebatur, in quattuor nationes duntaxàt coaluerit. Quattuor enim Christianorum Nationes, nunc temporis Orientalem plagam incolunt, *Nestoriani* videlicèt, *Monophysitæ*, *Melchitæ*, & *Maronitæ*, quarum tres primæ sunt hæreseos labe infectę; quarta verò, quę est Maronitarum, à recto fidei Catholicæ tramite nunquam descivit. De erroribus Nestorianorũ tam antiquis, quàm modernis, sicut etiam Græcorum agimus sub eorum nomine. Quoad Monophysitas spectat, sub nomine Monophysitarum, includuntur *Jacobitæ*, *Coptitæ*, *Armeni*, & *Ethyopes*: hæ porrò quattuor Nationes, licèt in erroribus primariis, secum invicem conveniant, ritibus tamen, linguis, aliisque peculiaribus erroribus differunt. Jacobitæ enim sunt, qui incolunt Mesopotamiam, & aliquam partem Syriæ, citra Euphratem, & in sacris obeundis, Syriacâ utuntur linguâ. Armeni incolunt Armeniam majorem, & minorem, & alibi sparsim: in sacris verò, & publicis officiis, peculiari utuntur Armenâ linguâ. Ethyopes, seu Abissini, Ethyopiæ sunt incolæ, & utuntur in sacris linguâ, quam sacram, seu liberam vocant, Chaldaicam esse ajunt. Coptitæ demum, qui non ab Urbe *Copto*, ut nonnulli somniarunt originem, aut nomen trahunt, cum nullibi Urbs hæc reperiatur, sed unicè sic dicti, quia Ægyptum incolunt: idem enim sonat Arabicè *Coptus*, ac Latinè *Ægyptius*, ut clarissimè ostendit doctissimus Abbas Assemanni, in Dissertatione de Coptis: in sacris, & publicis Officiis utuntur linguâ Ægyptiacâ, in profanis verò, Arabicâ. His præmissis, quoad modernos errores orientalium spectat, hic iterum recolenda, quæ diximus, circa multiplicitatem errorum, in præfatione operis ad Lectorem, & etiam, quæ verbo *Græci*, & supra verbo *Armeni* præmisimus, ad vindicandos orientales à multiplicitate errorum, qui à pluribus perperàm ipsis adscribuntur, quibus prælibatis, modernorum Armenorum errores subnectimus, quos nunc temporis esse sequentes, ex ipsis Armenis novit, mihique indicavit sæpè laudatus in hoc opere, & in hac materia peritissimus Abbas Stephanus Evodius Assemanni.

1. Unam in Christo naturam admittunt. R. verbo *Monophysitæ*.

2. Ex duabus naturis, unam omninò naturam in Christo factam esse post unionem, hanc verò esse totam Divinam, eo quod Deus Verbum (ut ajunt) humanitatem assumptam, ita in Deitatis naturam transinutaverit, ut omnia attributa Divinitatis, verè de humanitate prædicentur; idque ne Divina Trinitas, per alterius naturæ accessionem, evadat quaternitas. R. verbo *Polemiani*: ex quo sequitur Trinitatem per alterius naturæ accessionem, non posse evadere quaternitatem. Vide verbo *Anastasius Dicors*.

3. Unam tantùm in Christo voluntatem, & generationem Divinam admittunt. R. verbo *Monothelitæ*.

4. Divinitatem in Christo natam esse, passam, & mortuam, quapropter in Trisagio *Sanctus Deus*, quo trium Personarum Divinitas collaudatur, superaddunt Theopascitam appendicem illam: *Qui crucifixus est pro nobis*; cumque Christi humanitatem impassibilem, & immortalem evasisse dicant; non erubuerunt passam, & mortuam ejus Divinitatem

asse-

asserere. R. ex contradictione, quæ reperitur inter hanc, & secundam Armenorum propositionem. Item R. verbo *Theopaschitæ*, *Lutherus*, *Musculus*.

5. Christum non suscepisse in natura humana defectus pœnales, sed habuisse corpus cæleste, gloriosum, leve, subtile, spirituale, incorruptibile, fulgidum, forte, impassibile, & immortale, conceptum, natum modo quodam corruptibile, atque comedisse, & bibisse, non ex fame, siti, & necessitate naturali, sed ex placito voluntatis ipsius Christi, sicuti comedit post resurrectionem. R. ex his, quæ diximus ad probandum Christum fuisse verum hominem, contra *Christi familiam*, *Albanenses*, *Anglum Innominatum*. Item contra *Aphtartodocitas*, probantes corpus Christi non fuisse impassibile, & contra *Gajanitas*, ostendentes non fuisse alienum à corruptione mortis.

6. Christus non suscepit in natura humana defectus animæ pœnales, atque adeò non verè timuit, non est verè tristatus, sed has animæ passiones, solùm per speciem oculis hominum, ad nostram eruditionem sustinuit. R. Quia Christus licèt voluntariè sit passus, ut ostendimus contra *Corrupticolas*, tamen verè, & realiter est passus; ergo verè, & realiter est tristatus, & timuit: dixit enim *Tristis est anima mea*, & timens oravit: *Pater si possibile est, transeat à me calix iste*; ergo verè suscepit defectus animæ pœnales, suscepit enim veram animam ejusdem speciei, & conditionis, ac nostram, ut esset verus homo: & si liceret asserere, quod solùm per speciem ad nostram eruditionem passiones animæ sustinuisset, à fortiori liceret asserere, quod solùm per speciem passionibus corporis fuisset obnoxius, sed verè, & realiter sustinuit passiones animæ, nempè timoris, tristitiæ &c. & certè si, ut profitentur Armeni, Christus sustinuisset passiones animæ, solùm specie tenus ad nostram eruditionem, has passionum species debuisset sustinere in conspectu discipulorum, sed solus erat cum tristatus est, & timuit orans in horto: quod si solus, non poterant discipuli erudiri; ergo verè, & realiter sustinuit passiones, cæterùm non esset realiter, sed solùm specie tenus noster Redemptor.

7. Asserunt Verbum assumpsisse, non solùm naturam humanam, sed etiam personam, & utramque conversam esse in naturam, & personam Divinam à Verbo. R. Ex implicantia intrinseca, quam habet omne creatum, ut possit divinizari. Vide quæ dicta sunt contra *Polemianos*, & *Arnaldum de Villanova*.

8. Omnes animas ab initio seculi fuisse creatas, & esse extra corpora asserunt. R. verbo *Origeniani*, *hæretici de Bardo*, *Leontius*, *Cozorenses*.

9. Animas rationales traduci ex parentum propagine sustinent. R. verbo *Tertullianus*.

10. Christum descendentem ad inferos, liberasse omnes animas, etiam malas. R. verbo *Adecerditæ*, *Joan. Præmonstr.*

11. Christum inferorum loca post ejus descensum destruxisse, & substituisse aeris regiones, ad animas, peccatorum deinceps suscipiendas. R. Quia expressè legimus in Euangelio inferni ignem futurum æternum, peccatores in ęternum ibi cruciandos, nihil autem de substitutione aeris, somniatâ ab Armenis, legimus.

12. Negant judicium particulare singularum animarum, statim post mortem. R. verbo *Græci*, *Millenarii*.

13. Rejiciunt visionem Dei intuitivam. R. verbo *Antropomorphitæ*, *Gregorius Pauli*, *Almaricus*, *Arnaldus Brix*.

14. Excludunt Purgatorium. R. verbo *Albanenses*.

15. Post legem Euangelicam, etiam observanda esse cæremonialia legis Mosaycæ. R. verbo *Cerinthus*.

16. Chrismatis Sacramentum volunt non perfici in obsignatione frontis, sed in consecratione Chrismatis, cujus ordinarium ministrum,

dicunt

dicunt esse Presbyterum. R. ex Conc. Trid. in tribus Canonibus de Sacramento Confirmationis, contrarium dicente: ex antiquâ Ecclesiæ traditione, & SS. Patrum consensu, quarum plura testimonia ad rem congerit Coccius. Vide verbo *Armacanus*.

17. Pœnitentiæ Sacramentum, non esse ab extrema Unctione distinctum. R. ex Conc. Trid. sess. 7. Can. 1. ubi numerans septem Ecclesię Sacramenta, Pœnitentiam ab extrema Unctione distinguit. Tum quia pœnitentia est simpliciter necessaria lapsis, non verò extrema Unctio. Tum quia cum extrema Unctio non detur, nisi in articulo mortis, sequeretur, peccatorem, nunquam posse remitti in gratia, nisi in mortis articulo: & peccatorem qui in mortis articulo, non haberet ministrum extremæ Unctionis, non posse salvari: ubi deficiente ministro pœnitentiæ, adhuc potest peccator, cum actu contritionis, & Sacramento in voto salvari: quia Christus simul, & semel providit media necessaria, & facilia ad salutem.

18. Funus supra defunctos, asserunt esse septimum Ecclesię Sacramentum. R. Nam licèt sepelire mortuos sit opus misericordiæ, nullibi tamen legimus Christum elevasse hoc opus, ad rationem Sacramenti. Tum quia omne Sacramentum institutum est in materia, & forma, nulla autem specialis forma destinata est à Christo, adhibenda in sepultura mortuorum, in qua solùm pias preces, vel in toto, vel in parte adhibendas, colligimus ex Rituali Romano, & ex pia sepelientium devotione recitandas. Tum quia inter septem Sacramenta, de quibus Ecclesia in Conciliis, tam in Oriente, quàm in Occidente congregata, mentionem facit, nullatenùs sepulturam recenset. Tum quia omnia Sacramenta conferunt gratiam suscipienti, sepulturam suscipit mortuus, & exhibent vivi, sed mortui sunt incapaces gratiæ; ergo superfluum esset hoc Sacramentum, quod solùm possent suscipere mortui, sinè effectu gratiæ.

19. Chrismatis obsignationem, esse ad Baptismatis essentiam necessariam.

20. Invocationem Trinitatis, non esse in forma Baptismi necessariam.

21. Baptismum, sive in re, sive in voto, non esse necessarium necessitate medii ad salutem; quapropter mori sinunt infantes sinè Baptismo, eo quod non possint solemniter baptizari.

22. In Baptismo trinę immersionis, licitè posse ministrum, ter repetere totam formam; quinimò, ita faciendum in Rituali iniungunt.

23. Absente Sacerdote neminem posse, etiam in periculo mortis, ministrare Baptisma: quos errores ad Baptismum spectantes, alibi in hoc Opere reprobatos exhibemus.

24. Transubstantiationem munerum inchoari, ajunt, in oblatione Missæ, ac deinceps successivè, per reliqua Sacerdotis verba compleri. R. Nam Christus in ultima cœna verè consecravit, & nihilominùs Euangelistæ non innuunt aliquam præmisisse oblationis formam ad transubstantiationem necessariam, quod certè in re tam gravis momenti non prætermisissent: Oblatio enim quæ fit à Sacerdote in Missa, est pia deprecatio, quam ad excitandum Sacerdotis animum ad devotionem, instituit præmittendam ad consecrationem, Ecclesia: Verba autem per quæ fit transubstantiatio munerum, à solo Institutore Sacramenti, scilicet Christo, possunt institui: Christus autem, qui erat impeccabilis, non potuit ad consecrationem pręmittere oblationem, quam nūc pręmittit Sacerdos, qui offert pro suorum, & adstantium expiatione peccatorum. Sed & in diversis liturgiis, diversis verbis, & expressionibus constat oblationem fieri à Sacerdote; quo posito, sequeretur diversas esse formas hujus Sacramenti, cum tamen una tantùm eadem, & invariabilis esse possit, & debeat forma, quæ adhiberi debet in confectione Sacra-

menti,

menti,& hæc esse debeat illa omninò, quæ à Christo fuit instituta, qui solus potestatem habet instituendi Sacramenta, & determinandi formam necessariam.

25. Formam hujus Sacramenti, non esse hæc Christi verba: *Hoc est corpus meum*, sed orationem Sacerdotis. R. ex his, quæ dicta sunt ad vigesimum quartum, supra reprobatum errorem.

26. Vino consecrando non licere omninò admiscere aquam. R. verbo *Aquarii*.

27. Parvulis, dementibus, & omnibus præbendam esse communionem sub utraque specie. Repr. verbo *Bohemi*. Parvulis autem & dementibus, sub neutra specie prohibet Ecclesia exhiberi communionem, propter incongrua quæ sequerentur; hoc enim esset exponere tantum Sacramentum irreverentiæ, quam omninò præcavendam in administratione Sacramentorum, non est rationis compos, qui negare valeat. Quod si ipsas terrenorum Regum imagines cum respectu tractamus, quanto magis Regis Regum corpus, & sanguinem debemus cum veneratione, & timore tractâre.

XVII. Arminiani dicti Remonstrantes à Jacobo Arminio, qui fuit Calvinianæ Theologiæ, in Academia Leydensi Professor, circa annum 1604. originem habuerunt. Multorum errorum à suis accusatur, eo quod germanam Calvini doctrinam, maximè in materia prædestinationis reiiceret, quam tutâ conscientiâ sequi haud quaquam posse protestabatur; quid verò ipse circa prædestinationem senserit, apertè colligi non potest, quia suos errores scripto ipse non promulgavit, sed per Concionatores, quos ad hoc eligebat, propagavit. Cæterùm Arminius homo fuit confusæ mentis, quem ex suis erroribus, quos effutiebat, nunc Pelagianum, nunc Socinianum, nunc Arianum fuisse credideris. Arminiani præcipuè in Holandia, & Frisia vigent, quorum quinque Articulos, quos ab Arminio se accepisse profitentur, refert Nat. Alex. sect. 15. art. 12. §. 3. Porrò ij quinque articuli versantur circa materiam prædestinationis, circa Christi mortem, circa gratiam, & liberum arbitrium, circa virtutes, & circa perseverantiam. Variis thesibus, quas itidem refert loco cit. Natalis Alex. explicare conati sunt suos articulos per se fatìs obscuros. Viginti & unâ circa prædestinationem. Sex circa Christi mortem. Septem circa fidem, & virtutes, & iterùm septem circa perseverantiam, quas theses ex professo hic impugnare non expedit, cum ad hoc præstandum, penè integros tractatus Theologicos opus esset adducere: hoc unum est, theses illas contradicere sane Ecclesiæ doctrinæ, circa prædestinationem, Christi mortem, gratiam, liberum arbitrium, virtutes, & perseverantiam, de quibus omnibus contra Lutherum, & Calvinum acturi, ibi easdem theses Arminianas consequenter, unà cum doctrina Lutheri, & Calvini reprobabimus. Demum non est reticendum, quod Arminiani, sivè Remonstrantes, habuerunt suos Antagonistas, qui Gummariani, & contra Remonstrantes, appellantur, inter quos factum est implacabile bellum. Utriusque sectæ celebriores, qui fuerint, videre est apud Nat. Alex., qui eorumdem nomina, & dignitates recenset. Obiit Arminius Lugduni Batavorum Patriâ sua, anno 1609. ubi Theologiam Calvinianam publicè erat professus, Ecclesiæ Romanæ implacabilis hostis.

Armonius fuit Bardezanes filius, eumdem cum Patre professus est errorem, ad quem tutandum plura scripsit linguâ Syriacâ. II.

Arnaldus Brixiensis. Hunc nebulonem Brixia genuit, Gallia nutrivit, Abbailardus edocuit. Clericatui cum se addixisset, suo Magistro in defendendis, & propagandis ejus erroribus pertinacior factus, incorrigibilis perseverans, ab Adriano Pontifice, Urbis Præfecto traditus, vivus combustus est, ejusque cineres XII.

in Tyberim projecti. Impugnatorem habuit S. Bernardum, ejusque errores, primò condemnati fuerunt in Concilio Senonensi. Plura de eodem congerit Spondanus ab anno 1139. usque ad annum 1155. De Arnaldo utpotè sectæ Politicorum primipilo, vide verbo *Politici*.

1. Dixit in Christo non fuisse spiritum timoris Domini. Repr. Spiritus timoris Domini est donum Spiritus Sancti, sed omnia dona Spiritus Sancti fuerunt in Christo, ergo etiam habuit spiritum timoris Domini, qui timor utique non est timor committendi peccatum, qui esse non poterat in Christo, utpote impeccabili, nec timor judicii cum ipse sit Judex, sed est timor filialis, timor includens aversionem à malo, quatenùs repugnante excellentiæ Divinæ. Hinc dictum de Christo per Isaiam: *Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit illum spiritus timoris Domini.*

2. Deum non esse omnipotentem. R. Eccles. cap. 1., & alibi sæpè legitur: *Deus omnipotens. Dixit Dominus omnipotens*. Tum quia, vel oportet negare Deum, vel admittere in Deo attributum omnipotentiæ; quia ratio Divinitatis importat infinitatem in omni genere perfectionis. Tum quia si Deus non esset omnipotens, deberet posse assignari aliquod producibile, ad quod se non extenderet Divina omnipotentia, quam prædicat Symbolum Nicænum, & Matt. cap. 19. ver. 26. legitur *Apud Deum omnia possibilia sunt*. Nec valet dicere, Deus non potest peccare, ergo non est omnipotens, nam hoc esset velle mensurare perfectiones in Deo, ex imperfectionibus, quod est ridiculum. Tum quia facultas peccandi non est potentia, sed effectus potentiæ, ut asserit S. Aug. lib. 12. de Civ. Dei cap. 7. Neque juvat instare Deum facere omnia ex necessitate, quasi non possit aliter facere, quàm faciat; corruit enim hoc hæreticale fundamentum, ad negandam Divinam Omnipotentiam, quandoquidem scimus Deum aliter operari ad intra, aliter ad extra. Tum quia dato hæreticorum fundamento, superfluum esset Deum orare, ut in necessitatibus nostris nobis esset propitius; legimus autem psalmo 93. quod *Deus ultionum liberè egit, omnia quæcumque voluit fecit*.

3. Deum esse omninò invisibilem à Beatis. R. ex Davide dicente: *Satiabor cum apparuerit gloria tua*, ex Jo: cap. 3. *Videbimus eum sicuti est*; ad Cor. 1. cap. 13. Matth. cap. 5. Tum quia si Deus esset invisibilis, potentia intellectiva non posset beari. Damnata fuit hæc hæresis, denegans Beatis visionem beatificam, in Conc. Trid. sess. 25. Auctoritates desumptæ ab hæreticis ex Scriptura, ad probandum Beatos non videre Deum, intelligendæ sunt de oculo corporeo, non autem intellectuali. Vide quæ dicta sunt contra *Almaricum*.

4. Fidem non esse puram credulitatem, sed discursum rationis, ita ut ubi deficeret discursus rationis, deficeret etiam fides. R. Si ea dumtaxat essent credenda, quæ mens nostra media ratione posset discernere, intelligere, & comprehendere, sequeretur quod homo placeret Deo non per fidem, sed per propriam ratiocinationem. Quid verò competat fidei, quid circa fidem rationi ratiocinanti, consule D. Thomam par. 1. quæst. 1. artic. 8. Dixit autem Apostolus, quod *Sinè fide impossibile est placere Deo*. Insuper sequeretur fidem se extendere juxtà capacitatem humanam, ita ut in uno perspicacioris intellectus esset amplior, in alio debilioris intelligentiæ, circa minora objecta contineretur. Una autem est fides, quæ quantùm est ex se, omnia credibilia omnibus indifferenter proponit credenda. Tum quia fides definitur ab Apostolo: *Argumentum non apparentium*. Nec valet objicere illud Ecclesiastici cap. 19. *Qui citò credit, levis est corde*; nam ibi sermo est de

fide

fide humana, non de fide in Deum, in cujus obsequium opus est mentem captivare, quare tenemur credere id, quod ad credendum proponit Ecclesia; & ubi dicit Apost. 1. ad Tess. cap. 1. *Omnia probate, quod bonum est tenete*; Intendit quidem exprimere, quod oportet investigare, an id, quod ad credendum proponitur, sit verè ab Ecclesia propositum ut tale, non autem vult, quòd teneamur scrutari rationem de rebus, quas novimus de facto esse ab Ecclesia propositas, tanquam objectum fidei; undè celebre illud D. Augustini: *Euangelio non crederem, nisi me Ecclesiæ commoneret auctoritas*.

5. Plenam esse potestatem in Patre, minorem in Filio, & nullam in Spiritu Sancto. R. verbo *Arius*, ubi Verbum Divinum verè esse Deum asseritur, & verbo *Airani*, ubi Spiritum Sanctum esse consubstantialem Patri, & consequenter esse Deum ostendimus. Tum quia si Filius esset minor Patre, & Filio minor Spiritus Sanctus quoad potestatem, jam tres essent essentiæ; potestas enim, & essentia Dei, sunt idem, hoc non, ergo &c.

6. Christum non esse mortuum pro redemptione humana, sed tantùm ad ostendendam charitatem suam, & ad nostram eruditionem. R. ex Scriptura, ubi Christus verè mundi Salvator asseritur Isaiæ cap. 53. Jo:4. vers. 42. ad Heb. cap. 10. vers. 19. Item in Symbolo Nicæno legitur: *Propter nostram salutem descendit de cælis*. Tum quia si Christus non redemit hominem, ergo homo est adhuc filius iræ, & sic desperata erit omnium salus. Tum quia ille verè ostendit charitatem, qui animam suam ponit pro amicis suis, ergo si Christus mortuus est ut ostenderet charitatem, posuit animam suam pro nobis, ergo verè est noster Salvator.

7. Unumquemque sibi posse constituere doctrinam ad placitum, declinando ab illa Sanctorum Patrum. R. ex Sacra Scriptura, quæ SS. Patres, tanquam Spiritus Sancti organum nobis proponit Luc. 10. *Qui vos audit, me audit*; item epist. 2. Petri cap. 1. 20. Eorumdem auctoritas commendatur ad Eph. 4. Tum quia propositiones, in quibus asserendis conveniunt Sancti Patres sunt de fide, ergo non licet declinare à doctrina SS. Patrum. Quod si liceret unicuique novam sibi constituere doctrinam; ergo neque standum esset Euangelio, nam SS. PP. nova dogmata non proponunt, sed simpliciter aperiunt nobis sensum Scripturarum. Tum quia Conc. Trid. sess. 4. expressè prohibet, ne quis contra unanimem SS. PP. consensum sentire audeat.

8. Pelagium rectè docuisse circa peccatum originale, & circa gratiam, & Nestorium rectè docuisse de Christo. R. verbo *Pelagius*, & *Nestorius*.

9. Deum non esse auctorem omnium bonorum. R. ab Ecclesia, quæ canit: *Deus à quo bona cuncta procedunt*. Tum quia identidem in sacris paginis: Deus bonorum omnium auctor commendatur. Tum quia si esset aliquod bonum, quod non esset à Deo, Deus non esset infinitè bonus, & jam non esset Deus. Tum quia potentia creativa competit soli Deo, creare enim dicit facere ex nihilo. Solus autem Deus ex nihilo fecit cælum, & terram, mare, & omnia, quæ in eis sunt. Vide verbo *Albigenses*.

10. Alia inveniri æterna præter Deum. R. Quia quod est æternum est à se, quod est à se est Deus, ergo si invenirentur alia æterna, præter Deum, darentur alii Dii.

11. Deum esse compositum. R. Quia omnis compositio dicit imperfectionem in Deo. Tum quia omnis compositio est distinctorum unio, sed nulla unio potest in Deo admitti. Primò exclusa est à Deo compositio ex materia, & forma, quia hæc supponunt aliquam causam efficientem, quæ partes disjunctas uniat, sed Deus est prima causa, ergo &c. Neque potest in Deo admitti compositio ex sub-

jecto, & accidente, quia subjectum susceptivum accidentium est mutationi obnoxium. Neque potest dari in Deo compositio ex genere, & differentiâ, quia ubi est actus, & potentia, unum præsupponitur ad aliud, prioritate saltem naturæ, quæ implicat in Divinis. Vide S. Thomam 1. par. tota quæst. 3.

12. Angelos habere potestatem creandi. R. Quia creatio est productio rei ex nihilo sui, & subjecti, sed talis potestas competit soli Deo. Tum quia, qui potest creare, non debet creari, sed Angeli creati sunt. Tum quia Angeli hanc potestatem vel habent à se, vel à Deo. Non primum, quia omnis potestas à Deo est, neque secundum, quia nullibi legitur in sacris paginis Deum dedisse hanc potestatem Angelis; imò nulli creaturæ potest à Deo conferri hæc potestas, ut probant Philosophi.

13. Motivum principale decernendæ Incarnationis, non fuisse redemptionem generis humani, quæ propositio, qua ratione intelligenda sit, videlicet de adventu in carne passibili, vel impassibili, Scholasticis disputanda relinquitur. R. Luc. 19. *Venit Filius hominis salvum facere, quod perierat.* Jo: 10. *Ego veni ut vitam habeant.* Ad Galatas 4. *Misit Deus Filium suum, ut eos qui sub lege erant, redimeret*; item Joan. 4. Matt. 20. constat motivum principale Incarnationis, fuisse redemptionem nostram, in qua summè enitet charitas, & manifestatur Dei gloria.

14. Christum venisse in mundum tantùm ad nostram instructionem, non verò ad satisfaciendum pro peccatis nostris. R. ex Scriptura, quæ pluribi asserit Christi satisfactionem, non modò fuisse sufficientem pro expiandis omnibus peccatis universi generis humani, sed superabundantem ad Rom. 5. *Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita per unius obedientiam, justi constituentur multi*; ubi autem abundavit delictum, superabundavit, & gratia. Luc. 9. Elias, & Moyses loquebantur cum Christo de sua passione, & dicebant excessum ejus, quem completurus erat in Hierusalem: idest declarabant, quod Christi passio debebat excedere in ratione satisfactionis. Quòd autem Christi satisfactio processerit ex rigore justitiæ, etiam probat S. Bernardus tractatu de erroribus Abailardi, ad quem Lector remittitur.

Arnaldus Montanerii hunc genuit Catalaunia, fuit ex Oppido Podii Caritani, tempore Gregorii IX. prædicabat certa figmenta de Ordine Sancti Francisci, cujus erat professus. Condemnatus fuit ab Eymerico Inquisitore tanquam hereticus: ex Nat. Alex. XIV.

1. Dixit Sanctum Franciscum semel quotannis descendere in Purgatorium, & liberare omnes fratres sui Ordinis.

2. Nullum posse damnari, qui deferat habitum S. Francisci. Repr. Quia hæc promissio nullibi legitur. Tum quia si ita esset, & ad salutem sufficeret deferre habitum S. Francisci, ferè omnes, ut impunes peccata facerent, hunc Ordinem profiterentur, ex quo patet, quod non esset status ad perfectionem, qualis esse debet omnis institutio regularis, sed potiùs sentina vitiorum; cum tamen hic Ordo, à sui institutione, usque ad hæc tempora, magna sanctitate floruerit, bono publico, & Ecclesiæ utilitati. Tum quia si deferens habitum S. Francisci non posset damnari, jam esset certus de sua salute, contra illud Scripturæ. *Nemo scit an odio, vel amore sit dignus.*

Arnaldus de Villanova Parisiis studiis operam dedit, Italiam, & Hispaniam percurrens, scientiarum acquisitionis æmulator, Græcam, Hebraicam, & Arabam linguam didicit, præter Hispanam, Gallicam, & Latinam. Astrologiæ captus desiderio, & futurorum investigationi inhærens, quæ soli Dei scientiæ reservantur, in hæreses incidit. Natione Catalaunus in vico de Villanova, à XIV.

quo

quo & nomen duxit, ortum habuit; professione autem medicus fuit; contra ejus errores facta Parisiis perquisitione, Galliâ discessit, & Siciliam apulit. Apud Fridericum Aragonensem, Siciliæ Regem, à quo & humanissimè acceptus, refugium inveniens, & honoribus cumulatus, ejusdem Regis Orator ad Clementem destinatur, tunc Avenione sedentem: ut legationem impleret, per mare iter arripiens, orta tempestate, in Januensi Pelago; circa initium seculi 14. miserè fecit naufragium. Ipsius errores à Theologis Universitatis Parisiensis primò fuerunt reprobati, deindè à Fratre Zongherio, contra hæreticam pravitatem Inquisitore, demùm anno 1317. ab Ecclesia proscripti.

1. Dixit naturam humanam à Verbo assumptam esse æqualem Deo in omnibus suis bonis, & tantùm posse, quantùm possit ipse met Deus. R. Quia creatura nunquam potest æquari Creatori, sed natura humana à Verbo assumpta fuit creata. Tum quia Christus se commendavit Patri, & adhuc in Cælo interpellat pro nobis; sed si natura humana esset æqualis Deo, & tantùm posset, quantùm ipsemet Deus, frustrà erat se commendare Deo Patri. Tum quia natura humana à Verbo assumpta est ejusdem omninò speciei, ac natura cujuscumque hominis; nec per hoc quod sit à Verbo assumpta, mutavit speciem. Estò quod ratione unionis hypostaticæ, fuerit dignificata super omnes alias naturas humanas, non tamen fuit Deificata, ergo tantum posse, quantùm possit ipse Deus, falsum est; Tum quia quidquid est æquale Deo, est Deus, sed non potest dici, quod natura humana, à Verbo assumpta sit Deus, ergo &c.

2. Dixit quod Diabolus fecit apostatare à fide omnes Christianos, & consequenter omnes esse damnandos. R. ex alio ejusdem errore, in quo asseruit neminem damnari, nisi per peccatum publicum, & scandalosum, nam hoc supposito sequitur, per apostasiam à fide, quæ potest esse vera apostasia, licèt occulta, non omnes Christianos esse damnandos. Sed hoc dicto ad ostendendum simpliciter Arnaldum in suis erroribus sibi contradixisse, ut hinc appareat ejus assertionis insufficientia, iterum reprobatur quoad primam partem, quia scriptum est, quod portæ inferi non prævalebunt adversùs Ecclesiam. Tum quia Diabolus nnn habet hanc potestatem, inducendi omnes Christianos in apostasiam; scimus enim quod latrare potest, mordere non potest, nisi volentem. Tum quia de facto plures sunt, qui vivunt secundùm fidei præcepta, & credunt, & ita credunt ut parati sint mori, uti fuerunt Martyres, sed illi qui moriuntur pro defensione fidei, non possunt esse apostatatæ à fide. R. quoad secundum, ubi asserebat Deum neminem damnare nisi ratione scandali, *Nam qui non credit in Deum, jam judicatus est*, & tamen hic, qui non credit, si sit hæreticus occultus, nemini est scandalo. Tum quia in extremo Judicio manifestantur peccata occulta, & puniuntur. Tum quia sequeretur Deum dare ansam omnibus peccatis, quæ occultè, & sinè scandalo fieri possent: demum Christus dixit: *Si vis ad vitam ingredi serva mandata*; sed potest quis plura mandata trasgredi sinè scandalo, ergo &c.

3. In inferno puniri tantùm peccata publica. R. Deus nedum publica, sed etiam occulta prohibet peccata, ut constat ex aliquibus Decalogi præceptis. Tum quia in die Judicii, peccata etiam occulta esse punienda, constat ex verbis Sophoniæ cap. 1. vers. 12. *Scrutabor Hierusalem in lucernis, & visitabo super viros defixos in fæcibus suis: qui dicunt in cordibus suis: Non faciet benè Dominus, & non faciet malè*; Propheta Regius orabat: *Ab occultis meis munda me Domine*. Tum quia Deus condemnat hypocritas, in quibus peccata sunt occulta. Tum quia cum peccata occulta verè sint peccata, pec-

catum enim est dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei, & omnia peccata à Deo puniantur; ergo etiam occulta, quæ coinquinant animam, quia nihil coinquinatum intrabit in Regnum cælorum. Denium odium, invidia, & similes interni actus, à Deo prohibentur sub pœna gehennæ, ergo &c.

4. Religiosos omnes esse charitate destitutos, & in æternum damnandos. R. Quia status Religiosus est status perfectior, in quo non modò faciliùs observantur Christi præcepta, sed etiam consilia, ergo &c.

5. Studium philosophiæ procul à Christianis esse abdicandum. Repr. Studium philosophię per se honestum est, & juvat ad intelligentiam Theologiæ. Huic studio plures Sancti etiam se addixerunt, maximè Ecclesiæ Doctores, quorum scripta ab Ecclesia commendantur, ergo &c.

6. Revelationem factam Cyrillo, cunctis Scripturis sacris esse pretiosiorem. R. Scriptura Sacra est verbum Dei, sed revelationes factæ Cyrillo non habentur pro verbo Dei; & licèt Ecclesia commendet revelationes factas Sanctis, non tamen scientia, quæ habetur per revelationem, æquiparanda est cum verbo Dei; quod est infallibile: in revelationibus autem potest contingere deceptio, sæpè enim Angelus Satanæ, se transformat in Angelum lucis. Et sępè mens ipsa phantasmatibus obumbrata decipit meditantem.

7. Opera misericordiæ esse Deo gratiora sacrificio Altaris; ideò reprobabat fundationes Cappellarum, & Missarum pro defunctis, quę opera, dicebat, non esse opera charitatis, & ad vitam æternam promerendam utilia esse negabat, imò dicebat eum dãnari, qui fundat Missas, potiùs quam subveniat pauperibus. R. Altaris sacrificium est opus misericordiæ summè excellens, maximè quando offertur pro animabus Purgatorij; & in sacrificio, quod Christus fecit in Altari Crucis, summè enituit ejus misericordia, ergo hæc etiam enitet in sacrificio Altaris, quod fit in memoriam passionis Christi, ipso præcipiente, qui dixit: *Hæc quotiescumque feceritis in mei memoriam facietis*. Fundationes Missarum sunt Deo acceptæ, promulgant enim venerationem erga SS. Sacramentum; sacrificio Altaris suffragantur defuncti, & major charitas est orare pro defunctis, qui omni alio subsidio sunt destituti, quàm subvenire viventibus pauperibus, qui si ibi subsidiũ non inveniunt, alibi subveniuntur. Non nego esse opus misericordiæ valde Deo acceptum subvenire pauperibus, sed erroneum est dicere damnari eum, qui potiùs facit offerre sacrificium, quam elargiatur eleemosynam pauperi. Cæterùm defuncti non possent subveniri medio sacrificio incruento, quod est majus subsidium, quo defuncti à pœnis sublevantur.

8. Passionem Christi magis repræsentari eleemosynis, quàm Altaris sacrificio. R. Sacrificium Altaris expressè est à Christo institutum in memoriam suæ passionis; & ipsemet dixit: *Hæc quotiescumque feceritis in mei memoriam facietis*, de eleemosyna autem, nullibi constat à Christo dictum, esse repræsentativam suæ passionis.

9. Non opere, sed oretenùs in sacrificio Missæ, Deum laudari. R. Sacrificium Missæ propriè, dicitur sacra actio, & est opus sacrum, in quo fit transubstantiatio, ergo falsum est, quod non opere, sed oretenùs in sacrificio Missæ Deus laudetur.

10. In Pontificiis Constitutionibus solùm esse scientiam operum humanorum. R. Pontifices in suis Diplomatibus, concernentibus doctrinam fidei, & morum, habent specialem Spiritus Sancti assistentiam, & illa ordinantur ad bonum spirituale animarum, & ad bonum regimen Ecclesiæ, ergo &c.

11. Mundum anno 1335. defiturum asseruit.

XVII. Arnaudus Antonius. Tempore Innocentii X. celebris Jansenista, in libro suppresso nomine, ab ipso edito,

& in-

& inſcripto *De magnitudine Eccleſiæ Romanæ, & SS. Petri, & Pauli ſupremo Pontificatu*, oſtendere nititur nullam fuiſſe ſubordinationem inter Petrum, & Paulum, ſed omninò fuiſſe in poteſtate æquales. Condemnatus fuit cum ſuis erroribus, ab Alexandro VII. & ab Univerſitate Sorbonenſi, quæ neminem poſt hac conſuevit admittere, qui unà cum doctrina Arnaudi, Arnaudum ipſum non condemnaret. R. ex his quæ dicta ſunt contra vigeſimum Armenorum errorem. Tum quia auctoritate Petri conſtat congregatum fuiſſe Concilium Hieroſolymis: non verò auctoritate D. Pauli. Tum quia Paulus non fuit inter Apoſtolos computatus Chriſto vivente, & poſt primam perſecutionem factam Eccleſiæ à Judæis, Apoſtolatus dignitatem obtinuit; ergo antequàm D. Paulus eſſet Chriſtianus, jam D. Petrus regebat Eccleſiam; ergo &c. Tum quia ſi D. Paulus, qui Apoſtolatum obtinuit mortuo Chriſto, pluribus poſt annis, Petro eſſet æqualis in dignitate, hoc fortè eſſet ratione Apoſtolatus, ergo propter eamdem rationem, dicendum eſſet omnes Apoſtolos fuiſſe cum D. Petro in poteſtate æquales, quod aſſerere eſt contra Scripturam, traditionem, Concilia, Patres, & Theologos. Conſtat enim omnes Apoſtolos honorem detuliſſe D. Petro tanquam Eccleſiæ Principi; Tum quia cum inter omnia regimina Monarchicum ſit optimum, & ſub optimo regimine Chriſtum Eccleſiam ſuam conſtituiſſe, dicere par ſit, venit de conſequenti, quod unicus tantùm poſſit eſſe Eccleſiæ Princeps. Nec valet dicere cum Arnaudo, ad probandam ęqualitatem juriſdictionis inter Petrum, & Paulum, quod in Bullis Pontificiis, Pauli effigies collocatur in dextra, vel quod Paulus, aliquando à SS. Patribus, vocatus etiam fuit Romæ Epiſcopus, & quod uniformibus encomiis celebratur cum D. Petro, ut colligi videtur ex Sancto Epiphanio hæreſi 27. S. Leone ſerm. 1. de SS. Apoſtolis, Adriano I. epiſt. 89. & aliquibus aliis. Nam prętèrquamquod primum argumentum nimis probat, ut conſideranti patet; evincit enim Paulum eſſe ſuperiorem Petro; adhuc nihil evincere facilè dignoſcet, qui in antiquis ritibus verſatus, perſpectum habet, apud Græcos latus ſiniſtrum tanquam dignius haberi, quod imitati ſunt deinde aliqui pictores latini; hinc eſt quod Paulus à dextris Petri collocari conſuevit: de qua quæſtione conſule Franciſcum de Mendoza in ſuo Viridario, qui de hac materia expreſsè diſserit, conſule etiam Muſantium in ſua Face Cronologica. Ad aliud argumentum, conſtat ex citatis SS. Patribus, & aliis qui adduci poſsent, Paulum dictum eſse Romæ Epiſcopum, non in rigore, ſed quia Petro adjutor fuit in fundatione Romanæ Eccleſiæ, ut clariùs dictorum Patrum ſcripta, ſeriò legenti patebit: iidem enim SS. PP. alibi ſæpè ſolum S. Petrum fuiſse univerſalis Eccleſię Principem, & Romanum Epiſcopum proteſtantur.

ARNOBIUS dictus junior, fuit Pelagianus, & plura ſcripſit pro defenſione hæreſis Pelagianæ, cujus ſcripta Gelaſius Papa in Romana Synodo cenſorio ſtygmate confixit. V.

ARNULPHUS ex Regia ſtirpe, in Aurelianenſi Epiſcopatu per vim intruſus, Romanæ Eccleſiæ, ſive poteſtatis Pontificiæ infenſiſſimus hoſtis, plura contra Pontificem hęretico ſtylo diſseminare conatus eſt. In Concilio Gallicano poſtmodùm ab ipſis Pontificibus damnatus. De quo plura vide apud Baronium. X.

1. Dixit Romanum Pontificem novam Conſtitutionem edere non poſse. R. Exemplo Concilii Antiocheni, præſide D. Petro, Antiochiæ celebrati anno 57. in quo editi ſunt diverſi Canones, in Origenis bibliotheca poſteà reperti à Pamphilo Martyre, ſicut referunt Baronius, Brixius, & Turrianus, in libro adverſus Magdeburgenſes edito, pro defenſione Canonum, Decretaliumque Pontificum. Tum quia omnis Prin-

ceps in sua ditione, habet auctoritatem promulgandi leges pro bono regimine, ergo &c. Tum quia si Pontifices non possunt Constitutiones promulgare, neque possunt Ecclesiam regere, abusus corrigere, Ecclesiasticam disciplinam promovere, quę omnia per Constitutiones suas facere consueverunt, utique necessariò promulgandas, cum opportunum arbitrantur; maximè cum decursu temporis, semper aliqua de novo emergant, quibus opus est providere. Hanc auctoritatem habent necessariò à Christo Pontifices, sinè quâ non possent pascere gregem, ut consideranti patet. Tum quia Deus jubet nos parère præceptis superiorum Potestatum, quod superfluum esset, si Pontifex, qui inter superiores Potestates primus est, non posset per suas Constitutiones præcipere, & leges condere, quibus tamen nos obedire inculcat Dominus, dicens per D. Paulum Apostolum: *Obedite Superioribus vestris etiam dyscolis*, ex quibus verbis, argumento deducto à fortiori, patet insubsistentia sequentis asserti, quo sustinuit.

2. Leges à Pontifice latas, nullius esse roboris, si ille moribus, scientiâque non fulgeat. R. facilè si hic conferantur quæ dicta sunt verbo *Albigenses*, de Pontificibus, & Sacerdotibus, quantùm spectat ad mores; unde etiam corruit aliud ejus figmentum, scilicet

3. Pontificem charitate destitutum, & scientiâ inflatum esse Antichristum; si verò Pontifex sit absque scientia, dicebat, est tanquam statua, & idolum. R. Scientia, licèt sit decus in Pontifice, attamen potior scientia, qua Pontifex regit Ecclesiam, est specialis assistentia, quam habet Spiritus sancti, ubi agitur de regimine Ecclesiæ, quam Spiritus sanctus nunquam subtrahit à Summis Pontificibus; quorum aliqui licèt fuerint discoli, licèt superbi, licèt avari, ambitiosi, attamen ubi actum est de Religione, semper experientiâ constat, præstitisse quæ erant ad meliùs esse Ecclesiæ, ex quo evincitur continuata Spiritus sancti assistentia supremis Pontificibus, pro bono regimine Ecclesiæ; & hinc optimè probatur charitatis deficientiam, vel superbiæ abundantiam, nihil officere dignitati Pontificiæ, in se præcisè spectatæ; Pontifex enim quà talis, seu quatenùs Christi Vicarius, *Unctus Domini, Sacerdos magnus*, considerandus est, cui in rebus Ecclesiæ gerendis, specialiter Spiritus sanctus assistit: nec deficit etiam ipsi humani studii scientia, ratione plurium virorum, qui pietate, & scientiâ præditi, regnanti Pontifici assistunt in regimine Ecclesiæ.

4. Potiùs aliorum Episcoporum judicium subeundum, quàm illius Urbis, quæ venalis est, & ad nummorum quantitatem judicia trutinat. R. Nam Ecclesia non requirit aurum, aut argentum in agendis, quæ ad regimen spirituale spectant: quod autem exigit à fidelibus, qui propter dispensationes ad Ecclesiam recurrunt, perspicuum est hoc totum insumere in operibus piis, & in subsidium Ecclesiarum, & pro sustentatione fidei; quis enim enumerare valeat, quot mille argentea, quotannis insumuntur à Camera Apostolica, pro alendis pauperibus Romæ, & alibi degentibus, qui ex toto Orbe Christiano Romam adveniunt? Quis numeret expensas, quæ itidem fiunt pro subveniendo Imperatore, quando agitur bellum contra Turcas, vel pro propaganda Fide? Porrò istæ sunt venalitates Ecclesiæ Romanæ. Estò quod aliqui ministri sint aliquando in Curia, qui venales appareant, certè sunt Pontifici occulti, & quotiescumque contigit eos revelari, dignas pœnas subeunt. Frustrà ergo ex venalitate, quærebat Arnulphus transferre in alios Episcopos dominium appellationum, quod soli Romanæ Ecclesiæ competere, hinc satis constat, quòd ab initio Ecclesiæ, usque ad hæc tempora, solùm ad Sedem Petri habuerunt Christifideles, in caussis suis ultimum refugium. Tum quia judicium

alio-

aliorum Episcoporum subest judicio Pontificis; ergo falsum est potiùs apud alios Episcopos, quàm apud Romanum, quærendum esse judicium. Tum quia alii Episcopi, extrà suam diœcesim, nullum jus habent judicandi. Tum quia debet dari judicium, à quo nulla ampliùs sit appellatio, quod solùm est apud Romanum Pontificem, apud quem residet tota, summa, & infallibilis auctoritas cathedræ S. Petri extrà, & supra Concilia quælibet, atque in totam Ecclesiam. Videatur hac de re Cardinalis de Aguirre in opere inscripto: *Defensio Cathedræ S. Petri adversus declarationem Cleri Gallicani*, ubi ex monumento antiquitatis Christianæ, & perenni doctrinâ, ac praxi Sedis Apostolicæ, per singula secula, multiplici eruditione, auctoritatem Summorum Pontificum, extra, & supra Concilia quælibet, infallibilem, & summam esse demonstrat: ex quo sequitur posse Pontificem in materia morum, & fidei ex se solo, absque Concilo, diffinitivam promulgare sententiam, cum nulli possit esse errori obnoxius, quandocumque loquitur ut Christi Vicarius, & Petri successor; licèt quà Doctor particularis possit errori subesse; nihil enim plus evincunt argumenta, quæ possunt in contrarium adduci, quæ solvit Franciscus Leytam in libro cui titulus: *Synopsis de Ecclesia militante, discept. 6. sect. 2.*

XVI. Arrhabonarii illi sunt, qui circa Eucharistiam novum dogma proposuerunt in Polonia, & Transilvania anno 1543. à Stancaro potissimè propagatum. Lutheri soboles pariter fuerunt: Ex Staphilo.

Dicebant Eucharistiam dari credentibus tanquam Arrhabonem corporis, & veluti investituram donati prædii. R. Eucharistia continet realiter Corpus Christi, ut probabitur expresè contra Sacramentarios, ergo non potest se habere tanquam investitura. Tum quia adeò disparata est ratio investituræ, à ratione Sacramenti Eucharistici, ut satis hinc appareat, quàm insipienter de hoc Sacramento senserint Arrhabonarii.

Arragonenses. Populi de quibus mentionem facit Nicolaus Eymericus par. 2. quæst. 10. Dicebant sinè peccato posse Dœmones adorari latriâ. R. Exodi 20. vers. 3. *Non habebis Deos alienos coram me*; Et certè cum soli Deo debeatur cultus latriæ, Angelos, ac Deos credere par est, qui cultu latriæ eosdem adorat; sed quomodo Dii, qui sunt Dei ministri, qui nec audent respicere in faciem Domini? Cultum latriæ soli Deo debitum esse, constat ex definitionibus Ecclesiasticis. Vide verbo *Dæmonicolæ*. XIV.

Artemon fuit Theodoti Bizantini coetaneus, tempore Zephirini Papæ; ejusdemque Theodoti impietati ahæsit, quam refellit Anonimus apud Eusebium lib. 5. histor. Eccles. cap. 27. Vide S. Epiph. hæres. 54. III.

1. Dixit Christum esse purum hominem; addens insuper, quod hoc ipsum Apostoli prædicaverunt Artemonis sequaces asseverabant, hoc esse dogma traditione firmatum, sed à Zephirino Papa interruptum. R. Constat Ecclesiam semper docuisse Christum fuisse verum Deum, & hominem, ideò Zephirinus, qui cœpit regnare anno 203. ab Ecclesia ejecit Theodotum Bizantinum, ab arte sua dictum etiam Coriarium, quia docebat Christum esse purum hominem; Deinde penè in omnibus Conciliis, Ecclesia confitetur Christum esse verum Deum, & hominem; & certè non modo Humanitas, sed etiam Divinitas Christi, ex ipso Symbolo Apostolorum, tam apertè innotescit, ut apertè convincatur Artemon, dicens Apostolos docuisse Christum Jesum fuisse purum hominem. Insuper ex ipsis Apostolorum epistolis, ubi frequenter Christus Dei Filius nuncupatur, de quo audierunt Discipuli, voce de cælo delapsa: *Hic est Filius meus dilectus*, satis patet Artemonis assertum, fuisse impium figmentum, & unà cum discipulis suis ignorasse Scripturas, quæ adeò manifestè

nifestè eos convincunt mendacii. Tum quia si Christus fuisset purus homo, non potuisset esse mediator, ergo &c. Vide *Ariani*, *Cerinthus*.

II. ARTOTHYRITÆ. Dicti sunt etiam Panicasiastæ, vel Pepuziani : circa annum 182., patriâ Galatæ, prodierunt ex secta Montani, cujus profitebantur errores, quibus sequentem addiderunt.

1. Dixerunt materiam consecrationis Corporis Christi esse panem, & caseum. R. Christus instituit hoc Sacramentum in pane, ut patet ex Matth. 26. sed in hoc standum est Christi institutioni, quæ invariabilis est. Deinde solum panem triticeum, esse materiam Corporis Christi, affirmant Concil. Apost. Can. 3. Carthaginense sub Siricio Papa; neque potest ratio afferri, quare Christus, potiùs in pane triticeo, quàm in alia materia comestibili, voluerit instituere hoc Sacramentum; multæ tamen hac de re sunt congruentiæ, quia cum Corpus Christi verè sit cibus, quo anima reficitur, voluit instituere Sacramentum Corporis sui, in pane triticeo, qui verus est cibus communis. Insuper panem omnes manducant : quod si in alio cibo instituisset, fuissent plures, qui præ nauseâ naturali ad alios cibos, non potuissent sumere hoc Sacramentum, & spiritualiter refici; quod autem institutum est pro omnibus, debet ab omnibus, posse sumi. Nec valet dicere, quòd primi homines offerebant de fructibus terræ, & ovium; ideò etiam in caseo offerendum hoc Sacramentum, quia oblatio primorum hominum, non erat Sacramentum. Estò quod aliqualiter esset figura hujus Sacramenti, maximè oblatio facta à Melchisedech. Tum quia si teneret ratio Pepuzianorum, deberet potiùs offerri in simplici lacte, vel in lacte quomodocumque coagulato, non autem determinatè in caseo.

III. ASCITÆ iidem sunt, ac Ascodrogitæ, dicti etiam Acodrobitæ, qui bacchanalia in Ecclesia invexerunt; spectant ad Montani sectam, cujus spiritu se plenos dicebant. Montanum enim tanquam paraclytum venerabantur. Dicti sunt autem Ascitæ, ut notat D. Augustinus hæresi 62. quia utrem inflatum ponebant in Ecclesia, illumque circumibant insanientes potibus, & bacchantes, velut pagani, aut potiùs insani, sicut notat etiam Philastrius hæres. 28. Translato itaque nomine de græco in latinum Ascitæ, quasi utres dicuntur, & se tanquam Euangelicos novos, novâ doctrinâ eruditos jactabant.

ASCLEPIADOTÆI fuerunt circa III.
principium seculi tertii, sic dicti ab Asclepiadoto, Theodoti Bizantini discipulo.

1. Dixerunt Christum non esse Deum, sed purum hominem. R. verbo *Cerinthus*, *Artemon*, *Ariani*.

ASCONDRITÆ in omnibus seque- II.
bantur Archonticorum errores: quare sic dicti, non constat: fortè à diversa regione quam inhabitabant : cæterùm fuerunt Archonticis coævi. De his agit Theodoretus hæret. fabul. lib. 1.

ASELIONES. Vide *Bisaceni*.

ASSURITANI ex secta Donatista- IV.
rum, & Semiarianorum prodierunt in Africa, anno 318. Donatus enim plures docuerat errores. Hinc factum est, ut in plures factiones divisa sit ejus secta, quarum una est Assuritanorum, de quorum erroribus mentionem facit S. Augustinus lib. 3. contra epist. Parmeniani : qui etiam refert, quod apud ipsos, solam veram Ecclesiam esse gloriabantur.

1. Dixerunt Filium esse minorem Patre, & Spiritum sanctum minorem Filio. R. Eadem est natura, ac essentia Divina in omnibus tribus Personis, ergo dici nequit, quòd una sit major alterâ: ubi enim una tantùm est essentia indivisibilis, non datur majus, & minus; vel dicendum, quòd diversæ sint essentiæ, & naturæ Divinæ, si datur una Persona major alterâ; sed admittere plures essentias, & naturas Divinas, est idem absurdum, ac admittere plures Deos, ergo &c. Ex Symbolo S. Athanasii evincitur quod

una est Divinitas, æqualis gloria, coæterna Majestas. Insuper Jo:1.cap.5. legitur: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt*; Ergo unus non potest esse major altero, quandoquidem unum sunt. Vide verbo *Arius*, *Agelanes*, *Anomæi*, *Acacciani*, *Aeriani*, *Achillas*, contra quos de Divinitate Filii, & Spiritus sancti agitur.

2. Dixerunt esse rebaptizandos baptizatos à Catholicis. Repr. verbo *Agripiniani*, ubi probavimus non esse rebaptizandos jam baptizatos ab hæreticis; ergo à fortiori non sunt rebaptizandi jā baptizati à Catholicis.

3 Dixerunt intrà Ecclesiam solos bonos contineri. R. Ecclesia dicitur congregatio hominum Baptizatorum (de schismaticis, & hæreticis quid sentiendum, alibi dicturi sumus) ergo &c. Tum quia si Ecclesia esset solùm congregatio hominum justorum, cum nemo sciret, an sit justus, an non, nemo pariter sciret an esset de corpore Ecclesiæ. Tum quia Matt.22. legitur: *Multi sunt vocati, pauci verò electi*, ex quo patet etiam plures, qui non sunt electi, esse vocatos, idest contineri in Ecclesia, quam veritatem apertiùs declarat S.Paulus 2. ad Tim. 2. Tum quia in Ecclesia est Sacramentum Pœnitentiæ pro malis, qui continentur in Ecclesia, & vana fuisset hujus Sacramenti institutio, quod propriè dicitur Sacramentum mortuorum, scilicet peccatorum, nisi peccatores essent in Ecclesia. Nec valet dicere, quòd Apostolus ad Eph. cap. 5. dicit: *Ecclesiam non habere maculam*, quia ibi Apostolus loquitur, vel de Ecclesia triumphante, ut sentit S. August. lib. de perfect. justitię, vel de Ecclesia militante ratione fidei, ut explicat B. Bened. Papa XI. in cap.5. Matth. num.4. non de militante absolutè loquendo, ut clariùs patet ex reliquis, quæ in eodem capite continentur. Insuper falsum est, quòd boni ex communione cum malis inficiantur: nam unusquisque reddit rationem villicationis suæ, non alienæ. Præterquamquod bonorum exemplo sæpè mali convertuntur, & qui bonus est, modum habet devitandi malorum exempla. Damnata fuit hæc hæresis in Conc. Carthag., Bracharen., & Constantiensi contra Joannem Hus. Vide quæ dicta sunt verbo *Adamitæ*.

Astati, dicti etiam Instabiles. Fuerunt sectatores Sergii, qui se Pauli discipulum jactitabat, & Manichæorum errores profitebatur, de quo sub nomine *Sergius* agetur. Michael Imperator coactus fuit severis legibus, horum hæreticorum insolentiam compescere, quæ sub auctoritate prædecessoris Nicephori, multum invaluerat. Ex Baron. IX.

Asterius. Adhæsit hæresi Arianæ, negans Verbum Divinum esse Dei Filium circa annum 340. sub Imperio Constantii. Fuit Sophista, genere Cappadox, plura scripsit contra Divinitatem Verbi, ut Occidentales Ecclesias in Arianam hæresim pertraheret. Impugnatorem habuit S. Alexandrum Alexandrinum Episcopum, qui validè scripsit contra Asterii litteras, in quibus etiam effutiebat Jesum Christum esse virtutem Dei, eo pacto, quo dixit Moyses, locustā, & bruchum esse magnam Dei virtutem; aliasque similes nugas promulgavit. Sub Maximiano Herculeo sacrificavit Idolis, qua de re, licèt Arii defensor acerrimus, ab Arianis dignitates Ecclesiasticas obtinere nunquam potuit. A' Divo Athanasio Arianorum advocatus dicebatur. Refert D. Hieronymus Asterium scripsisse commentaria in Psalmos, in Euangelia, in Epistolam ad Romanos, quæ opera ab Arianis seriâ lectione percurrebantur. IV.

Aston Joannes. Vide *Jo: Wiclefus*.

Athalocus. De Athaloco sic loquitur Baronius ad annum 585. Erat enim tunc Arianæ sectæ Episcopus Athalocus, qui ita per propositiones varias, & interpretationes falsas Scripturarum, Ecclesias Dei conturbabat, ut putaretur quòd ipse esset Arius. VI.

Athanasius Anazarbenus. IV.

Fuit ex præcipuis Arii fautoribus, ut asserit S. Athanasius: Dictus est Anazarbenus, quia ejusdem urbis Episcopatum obtinuit. Scripsit ad S. Alexandrum Episcopum Alexandrinum pro defensione Arianæ hæresis. Ex Baron.

V. ATHANASIUS, dictus Herniosus, fuit Patriarcha Alexandrinus, & Petri Moggi successor in hæresi. Ex Baron.

I. ATHEUS. Cognomine Atheus fuit quidam Diagoras Atheniensis philosophus, qui hoc cognomen, quod significat idem ac *sine Deo* sortitus est, quia negabat dari Deum. Ab hoc Atheo dicti sunt Atheistæ, quotquot in Deum non credunt. Cum quinque seculis ante Christi adventum viguerit Atheismus, in ordine chronologico hæreticorum, in primo seculo Atheum constituimus. R. ab ipso lumine naturali, quod indicat debere dari primam causam, cum dari nequeat processus in infinitum; & certè adeò evidens est hæc ratio, ad probandam necessariam Dei existentiam, ut unusquisque, solo luminis naturæ ductu, cum symbolo Apostolorum subscribere debeat: *Credo in Deum*, ita ut nonnisi *insipiens dicere possit in corde suo, non est Deus*. Profligat Atheismum Concilium Nicænum, celebratum anno 325. sub Sylvestro Papa. Constantinopolitanum primum sub Damaso Papa, & deinde omnia Concilia quotquot fuerunt, in quibus semper confessio fidei præmittitur. Nec valet dicere quòd si daretur Deus, daretur summum bonum excludens omne malum, & summa providentia providens omnia necessaria; nam utique Deus, qui est ens continens in se omne bonum, excludit omne malum à se, licèt non excludat ab alio, scilicet à creaturis, quatenùs permittit causas secundas agere motus suos. Profectò pertinet ad Dei bonitatem, permittere causis secundis, exercitium facultatis, ipsis collatæ. Insuper Deus, quatenùs est summa providentia, utique providet omnia necessaria omnibus in communi, quod si desit alicui in particulari, deficiunt ratione humanæ malitiæ, quatenùs unus subtrahit alteri necessaria, ut faciunt divites, qui non subveniunt pauperibus.

Hic opportunè notandum, plures nunc temporis ex Novatoribus, inter Atheos esse meritò recensendos. Tales sunt, qui Bezam sequuntur in eo, quod docuit licitum esse dubitare an Deus sit. Sic Ochimus Deum esse negavit. In quodam libro inscripto *Simonis Religio*, qui prodiit anno 1588. legebatur: *Credo in tria, cælum, atque terram, in cælum Patrem, in terram Matrem, in cæli formam omnia sentientem, & intelligentem; ede itaque, bibe, lude, jam Deus figmentum est*. Cæterùm ut contra Atheos Dei existentia comprobetur, melius suaderi nequit, quàm proponendo cum D. Thoma quinque rationum momenta ad persuadendum efficacissima, quibus veluti quinque limpidissimis lapidibus frons Atheismi feritur. Sit igitur

MOMENTUM PRIMUM.

Admittendus est unus primus motor omninò immobilis; sed ille est Deus, ergo existit Deus. Minor constat, nomine enim Dei intelligimus ens perfectissimum, & actum purum, quæ puritas actus perfectissimi, non convenit nisi enti omninò immobili: nam quod imperfectum est, potest moveri acquirendo novam perfectionem; subindèque quod omnis mutationis est incapax, perfectissimum esse necesse est. Major verò probatur: videmus multa moveri, ut patet experientiâ; sed illa omnia debent moveri à motore omninò immobili, seu qui movcat, & non moveatur, ergo admittendus est unus primus motor immobilis. Probatur minor; omne quod movetur, ab alio movetur, ergo vel ab agente immobili, vel moto; si ab immobili, habemus motorem immobilem, quem quærimus; si ab agente moto, hic rursum ab alio, & dabitur procesus in infinitum, nisi perveniatur tandem ad unum motorem immobilem. Antecedens sic osten-

ostenditur: Omne quod movetur, est in potentia ad id quod movetur; omne quod movet est in actu; moveri enim est recipere motum, movere est illud producere, juxtà definitionem Aristotelicam motus: *Quod sit actus entis in potentia, prout in potentia*: atqui repugnat idem esse in actu, & in potentia respectu ejusdem; ergo necesse est, quod omne quod movetur, ab alio moveatur; nec potest idem esse movens, & motum respectu ejusdem. Si omne quod movetur debet moveri ab alio, certè deveniendum est tandem ad aliquod immobile, quod moveat, & ipsum non moveatur; cæterùm, ut dixi, daretur processus in infinitum. Illud autem immobile est Deus ipse optimus maximus.

MOMENTUM SECUNDUM.

Admittenda est aliqua causa prima, cui cæteræ omnes subordinentur: namque vel existit causa illa prima, vel admitti debet aut progressus in infinitum in causis producentibus, aut saltem mutuus quidam circulus inter causas sese invicem producentes; atqui nec progressus ille in infinitum defendi potest, nec circulus: non circulus, qui absurdus est, quandoquidem res eadem fuisset ipsius causa foret, saltem mediata, quod implicat: non progressus in infinitum; quia in causis, necessariò debet admitti ordo secundùm prius, & posterius; at progressus ille hunc ordinem tolleret. Si enim nulla supponatur causa prima, omnes causæ mediæ forent, quæ semper causam aliquam se superiorem agnoscerent. Imò, & nulla esset causa, quæ infinitas ante se causas non supponeret, quod certè perabsurdum est. Si enim ante omnes, & singulas causas, infinitæ causæ forent. Sequeretur primò ante totam causarum multitudinem, & collectionem, esse infinitas causas; & ita collectionem illam totam non esse, quod implicat: qui enim totam collectionem dicit, nihil supponit extra illam, quod sit ejusdem ordinis. Sequeretur secundò, effectum nunquam produci posse, quia produci non potest, nisi percurratur infinita causarum series, ac multitudo; at quod infinitum est percurri non potest.

Præterea: estò demus hoc Atheorum pervicaciæ, fingi posse progressum in infinitum in causis univocis, nec ullum v. g. primum hominem posse assignari, à quo cæteri viâ generationis procreati sint: at saltem in causis æquivocis, ac diversi generis, quæ nullam ad se invicem dependentiam, ac subordinationem habeant, quales sunt v.g. cæli, qualia sunt astra &c. necessariò recurrendum est ad aliquam primam, & universalem causam à qua sint. Neque enim sunt à seipsis, cum nulla res sibi existentiam dare possit; ergo sunt ab aliqua causa superiori, intelligente, eâque infinita; causa illa Deus est, ergo existit Deus.

MOMENTUM TERTIUM.

Existit ens necessarium, sed Deus est illud ens necessarium, ergo existit Deus. Major propositio probatur, quia vel existit ens necessarium, vel omnia sunt contingentia, sed omnia non sunt contingentia; quia si forent contingentia, supponi possent non esse, quod enim contingens est, potest esse, vel non esse. At si supponerentur non esse, impossibile foret ea esse: quod enim est, vel est à se, vel ab alio; sed illa entia, neque ab alio, neque à seipsis esse possent: non ab alio, quia in hypothesi Atheorum, nihil est à quo entia illa possint esse: non à seipsis, quia nihil potest sibimetipsi existentiam dare, aliàs esset seipso prius, & posterius, quòd manifestè contradictionem implicat; ergo illa entia esse non possent; ergo non essent contingentia; ergo admittendum est aliquod ens supremum, increatum, necessarium, à quo cætera omnia, tanquam à prima causa dependeant, ac deriventur.

Probatur minor propositio. Nomine Dei, intelligimus ens infinitum, intelligens, summè perfectum, quo nihil melius est, aut cogitari potest.

Hæc eſt ipſiſſima Dei idea, ac notio, de qua conſentiunt omnes Theologi, ac Sancti Patres: *Credimus* (ait Sanctus Anſelmus in protologio cap.2.) *Deum eſſe aliquid, quo nihil majus cogitari poteſt*. Atqui tale ens eſt ens neceſſarium, quod neceſſitate ſuæ naturæ exiſtit: ergo ens neceſſarium, ſeu quod neceſſitate ſuæ naturæ exiſtit, eſt Deus. Probatur minor, nempe ens illud, quod neceſſitate ſuæ naturæ exiſtit, eſſe infinitum, ac perfectiſſimum, ideoque Deum ipſum; quia ſcilicet ens, quod à nullo ad certas quaſdam perfectiones limitari poteſt, ex ſe infinitum eſt in omni genere perfectionis: atqui tale eſt ens neceſſarium, quod ex naturæ ſuæ neceſſitate exiſtit. A' quo enim limitari poteſt? Non à ſe, ſui enim cauſa non eſt: quòd ſi eſſet, haud dubiè eam omnem perfectionem ſibi conferret, quæ poſſet excogitari poſſibilis. Non ab alio, quia nullam agnoſcit ſe ſuperiorem cauſam; ergo coarctari, & ad certas quaſdam perfectiones limitari non poteſt: ergo eas omnes in ſe continet, quæ poſſibiles ſunt. Quemadmodum enim ſi corpus aliquod in ſpatio infinito, in quo nullum aliud corpus eſſe supponitur, moveretur, in infinitum moveretur, quòd nullo alio corpore retineri, & retardari poſſet: ità ſervata proportione ens neceſſarium, quod à nulla cauſa neque interna, neque externa limitatur, tantum eſt in omni genere perfectiſſimum, quantum eſſe poteſt.

MOMENTUM QUARTUM.

Agnoſci neceſſariò debet ſuprema quædam, & incommutabilis veritas, quæ ſit norma, & regula cujuſcumque veri; ſupremum quoddam & abſolutum bonum: atqui ſuprema veritas, ſupremum bonum, Deus eſt, ergo neceſſariò exiſtit Deus. Major propoſitio probatur. Primò, vel admittenda eſt ſuprema quædam, & incommutabilis veritas, quæ ſit norma, & regula cujuſcunque veri: vel mens humana ex ſeſe regula eſt veritatis, atqui poſtremum iſtud planè abſurdum eſt; cum experientiâ quotidianâ unicuique noſtrum compertum ſit, humanam mentem tenebris obſcuratam, ſæpiſſimè à vero aberrare. Secundò, dantur bona alia, aliis majora, aut minora; ſunt creaturæ aliæ, aliis perfectiores; ſed illa majoris, vel minoris bonitatis participatio non æſtimatur, niſi pro majori, vel minori acceſſu ad ens ſummè bonum, & ſummè perfectum. Creaturæ quippe à ſeipſis perfectiones illas non habent; alias omnes omninò haberent, cum ſupponerentur eſſe à ſeipſis, adeoque à nulla cauſa eſſent limitatę, & ad certum perfectionis gradum reſtrictæ. Ergo neceſsè eſt agnoſcere ens ſupremum, infinitè bonum, ac perfectum, à quo, & ſint, & ſuam perfectionem mutuentur creaturæ.

MOMENTUM QUINTUM.

Admittendus eſt ſupremus Proviſor, & Gubernator: ergo & Deus, quo intelligimus ſupremum aliquod Numen, quod cuncta regat. Probatur antecedens, videmus ea, quæ cognitione carent, dirigi ad certum finem boni univerſi, & eodem atque uniformi modo operari; ergo diriguntur ab aliquo intelligente, ſicut ſagitta dirigitur ad ſcopum à ſagittario. Et licèt quælibet res habeat certam propenſionem, quâ veluti pondere, fertur ad centrum, hoc tamen dirigentis neceſſitatem non excludit, cum ſæpè appareat inanimata, contra proprias inclinationes, pro bono univerſi, ſui oblita operari, ut cum gravia aſcendunt, deſcendunt levia, ad vacuum propulſandum, vel ſervandum æquilibrium; quod argumento eſt, id non efficere ex ſuæ formæ propenſione, ſed ex directione ſupremæ intelligentiæ, cui parent. Et hoc ſanè confirmat formoſa illa, & omnium quantumvis ruſticorum hominum oculis, ſeſe ingerens naturæ pulchritudo, decor, harmonia, conſiſtentia, quæ in tanto rerum fluxu, diuturna eſſe non poſſent, niſi res omnes, in aliquod commune bonum, tanquam in finem, non à ſe quidem,

sed à suprema intelligentia intentum conspirarent.

Stupidus sit opportet, quem in admirationem etiam invitum, non rapiat eximia mundi pulchritudo; summa rerum, quæ in eo sunt, multitudo, & varietas; æqualis temporum series; fixa tempestatum vicissitudo, immensa cælorum moles; syderum definitæ conversiones; constans denique naturæ totius ordo. Quis porrò sanæ mentis unquam cogitaverit, hæc omnia casu, ac fortuitò contingere, non autem supremâ quadam intelligentiâ, ac sapientissimo Dei consilio regi, ac ordinari? Perinde est, ac si quis ordinatissima n, suisque legibus benè temperatam Rempublicam cogitaret, sinè Rectore, ac Moderatore: vel exercitum ad pugnam aptè dispositum, sinè Duce; vel ædificium ad gratam, & commodam habitationem, sinè Architecto.

Homo ipse solus, & si cætera deessent, invictum suppeditaret existentis supremi Numinis testimonium, & argumentum: qua de causa *Magnum miraculum* appellatur à Divo Augustino lib. 10. de Civit. Dei cap. 12. Vnde enim corpus tam admirabile, ac planè stupendo extructum artificio! Undè tot dispari membra, mutuo intextu concreta, & tam aptè ad propria cuique munia disposita, nisi ab immenso spiritu? mens verò hominis, tot facultatibus instructa ad intelligendum, & cognoscendum; tot dotibus ornata ad benè, beatèque vivendum. Undè? nisi à suprema intelligentiâ; *Nescio qualiter in utero meo apparuistis?* (dicebat Machabæorum Mater) *neque enim ego spiritum, & animam donavi vobis, & vitam, & singulorum membra, non ego ipsa compegi.* Ergo necesse omninò est agnoscere supremam aliquam mentem, & intelligentiam: hæc autem Deus ipse est.

IV. Athletæ, seu Athletritæ, sic vocabantur ab Aetio ejus Sodales, ut perhibet Petavius in animadversione super Epiph. lib. 3. tit. 1.

Atticus Presbyter dubiæ fidei, tempore S. Leonis, ambiguis verbis subscripsit damnationi Euthychetis, ex quo infertur fuisse sectâ Euthychianum. Ex Natal. Alex. V.

Attingani in Phrigia, & Licaonia constituti anno 810. iidem sunt qui Pauliciani, sub hoc verbo reprobandi. Ex Baron. IX.

Audeus, ex quo Audiani, sive Odiani, aut Vadiani, genere Syrus, de Mesopotamia oriundus, post multos exantlatos pro vera fide labores, laboribus victus, jam propè senio confectus, à fide declinavit: plura de eodem scribit D. Epiphanius hæres. 70. ubi colligitur; hunc Audeum fuisse in Ecclesia pluribus annis virum celeberrimum, Ecclesiasticæ disciplinæ zelantissimum. Tanti viri deplorabilior casus fuit, cum siquidem in opinione sanctitatis vixisset, quando à fide declinavit; plures ejus sanctitatis famâ jam antea permoti, eumdem secuti sunt, & hæreticum. Audeum Antropomorphitarum ducem aliqui constituunt. Ab Imperatore Constantio in Scithiam relegatus, plures ibi promulgavit errores, inter quos, præter sequentes infra reprobandos, sunt qui asserant, etiam in illo fuisse sensu, ut crederet tenebras, ignem, & aquam ab æterno extitisse, suosque sectatores nulla impositâ pœnitentiâ absolvebat, injungens solùm pœnitentibus, ut inter sacros libros, quos hinc inde apponebat, pertransirent, confitentes peccata sua. Audei discipuli, vitam omninò solitariam agebant, fugientes Catholicorum Ecclesias, quia in ipsis peccatores admittebantur. Mortuo Audeo circa medium seculi quarti, ejus sectatores prope Euphratem, & Mesopotamiam, in duabus villis convenerunt, & quinto ineunte seculo Audeanorum secta, omninò jam erat extincta. IV.

1. Dixit Deum esse corporeum. R. verbo *Antropomorphitæ*.

2. Novum invexit absolvendi modum, divisis enim hinc indè sacris libris, jubebat, vt dixi, inter ipsos peccatorem transire, & sic absolutum

dimit-

dimittebat. R. Quia cum solus Christus possit instituere Sacramenta, & nullibi constet de hac institutione, ab Audeo somniata, satìs patet insubsistentia hujusmodi absolutionis. Tum quia si hoc sufficeret ad absolutionem, quisquis sacros libros secumferret, continuum absolutionis beneficium reciperet. Adeò ridiculus hic absolvendi modus videtur, ut ex se satìs reprobatus appareat.

3. Imaginem Dei, ad quam factus est homo, dixit esse in corpore, non in anima. R. verbo *Antropomorphitæ*.

4. Pascha cum Judæis celebrabat. R. verbo *Quartodecimani*.

5. Damnabat Episcopos, quia habebant temporales facultates. R. verbo *Apostolici*, & verbo *Aetiani*.

XII. AVERROES fuit Gentilis. Corduba in Hispania sub Maurorum jugo, hunc virum insignem Aristotelis interpretem genuit 12. currente seculo, decessitque ineunte 13. In Regno Valentiæ Judicis primarii munus exercuit, patri in honorifico munere substitutus, & in jurisprudentia celeberrimus, scientiæ physicæ addictissimus, nõ minùs quàm astrologiæ, & mathematicæ, à Rege Marochii, etiam in toto Regno Judex fuit electus. Interim tanquam hæreticus accusatus, officiis, & facultatibus expoliatus, etiam carceri mancipatur; sed iterùm libertati restitutus, celeberrima commentaria super Aristotelem edidit. Religionem Catholicam vocabat *Religionem impossibilem*, Judaicam *Religionem infantium*, Mahometanam verò *Religionem porcorum*. Sunt qui asserant, quòd negaverit Deum esse provisorem universalem. R. ex Apostolo dicente: *In ipso vivimus, movemur, & sumus*, ex psalmo: *Dat escam pullis corvorum invocantibus eum*. Matth. 10. *Nonne duo passeres asse veneunt, & unus ex illis non cadet super terram sinè patre vestro*. Singularem Dei providentiam proclamãt creaturæ omnes; quis enim nõ videat, quòd in virtute Dei, ejusq; providentiâ germinat terra, fœcundæ sunt aquæ, sol oritur super bonos, & malos? Quis non discernit, quòd Dei providentia attingit à fine, usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter? Deus omnia dirigit in finem, ergo Deus est provisor omnium. Certum enim est, ut ait Apostolus ad Rom. 13. quòd *Quæ autem à Deo sunt ordinata sunt*, & ut ait S. Bernardus lib. de gratia cap. 10. *Nihil horum evenit, quod non prout vult, potenti ordine, providentiâ*. Providentia Dei evincitur illis omnibus rationibus, quibus necessariam esse Dei existentiam comprobatur. Nec valet dicere, quòd si Deus provideret circa hæc inferiora, utpotè summum bonum, nullum permitteret malum; quia malum permittit ad emendationem nostram, & finit causas secundas agere motus suos, accomodans se causis secundis, subministrans illis media secundùm exigentiam naturæ earum, ut suos producant effectus. Hinc est, quòd providentia, non tollit libertatem humanam, ut volunt Ethnici. Vide *Atheus*.

AUGURES. Auguriorum inventio I.
primò ex Ægyptiis profecta est. Augures sunt, qui rerum eventus inquirunt ex motu cælorum, ex garritu avium, ex intestinis victimarum, & ex similibus superstitionibus, ad quas declinarunt aliquando, etiam aliqui Christiani, qui, ut ventura prædicerent, similibus superstitionibus se contaminarunt, & à fide, quæ vera est, recesserunt, ut ad falsa dæmonum oracula accederent, prohibente Domino Deuter. 16. *Non inveniatur in te qui observet auguria*.

AUGUSTINIANI, ex Lindano, à quo- XVII.
dam Sacramentario, cui nomen erat Augustinus, dicti fuerunt, qui novis sectariorum erroribus, hunc addidit

1. Dixit cælum nondum esse apertum, & illud hominibus, usque ad ultimum diem, clausum esse futurum. R. Quia Christus in corpore ascendit in cælum, ubi Abraham esse, & plures SS. PP. ex Scriptura colligitur; non quidem in corpore (sola enim Virgo post Christum, ex speciali præ-

roga-

rogativa fuit in cælum cum corpore assumpta) sed in anima; futuri etiam in corpore post diem judicii. Insuper apertum esse cælum animabus in gratia decedentibus, asserunt omnes SS. PP. sed & Christus dixit latroni pœnitenti *Hodie mecum eris in paradiso*; ergo cælum est apertum, & falsum est, quòd usque ad diem judicii futurum sit clausum. Vide verbo *Millenarii*.

XVI. AUGUSTINO BOHEMI orti sunt in Bohemia, Duce Augustino Bohemo anno 1544. partim cum Sacramentariis, partim cum Anabaptistis conveniunt, novis dogmatibus etiam propositis

1. Dicunt fores Paradisi nondum reseratas. R. verbo *Augustiniani*.

2 Dicunt animas justorum, ante resurrectionem corporum, non videre Deum. R. verbo *Millenarii*.

3. Dicunt non dari Purgatorium R. verbo *Albanenses*.

4. Docent suffragia non prodesse defunctis. R. verbo *Aeriani*.

XV. AUGUSTINUS DE ROMA regulari militiæ nomen dederat, circa initium seculi 15. deinde ob suam scientiam ad Archiepiscopatum Nazarenum evectus, librum edidit, qui damnatus fuit in Concilio Basileensi sess.22 illæso tamen authore, quia scripta sua, Romanæ Sedis judicio submiserat, propositiones autem, ratione quarum, præfatus liber damnatus fuit, sunt sequentes. Vide Natal. Alexandr.

1. Christus quotidiè peccat, & ex quo fuit, quotidiè peccavit, & quamvis Augustinus de Roma non intelligeret hoc de persona Christi, sed de illius membris, quæ cum capite unum Christum esse dicebat, nihilominùs R. hæc propositio, quia membra Christi, quorum Christus est caput, non ita faciunt unum cum capite, ut actiones deficientiæ membrorum, possint etiam prædicari de capite, ergo neque ratione unionis membrorum cum capite, scilicet fidelium cum Christo, dici potest, quòd Christus peccat; quia peccata sunt defectiones. Vide S. Augustin. lib. 12. de Civit. Dei cap. 7.

2. Dixit solos electos esse membra Christi. R. Nam quia Christus est caput Ecclesiæ, omnes qui sunt in Ecclesia, quatenùs moraliter uniti sunt cum Christo capite, & ab ipso habent influxum, dicuntur illius membra: & certè cum Ecclesia sit cætus vocatorum, quorum Christus est caput, legitur autem Matth. 22. *Multi sunt vocati, pauci verò electi*, sequitur non solos electos esse membra Christi. Tum quia Judas, quando fuit aggregatus Collegio Apostolorum, utique esse debebat membrum Christi, & tamen non erat prædestinatus. Tum quia si soli prædestinati sunt membra Christi, sequitur aliquem Turcam, aut Gentilem, qui persequeretur membra Christi, dummodò esset prædestinatus, dici debere membrum Christi; illum verò qui manet in charitate, de quo dicitur: *Qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo*, si non perseverat in charitate, dici non posse membrum Christi. Vide verbo *Assuritani*.

3. Dixit, quòd secundùm infallibilem præscientiam Dei, sumuntur membra Christi, ex quibus constat Ecclesia, quæ tamen non constat, nisi ex illis, qui secundùm propositum electionis, vocati sunt. R. Quia cum Ecclesia sit visibilis, ejus membra debent etiam esse visibilia, & Ecclesiæ cognita, sed si membra Ecclesiæ sumerentur secundùm infallibilem præscientiam Dei, secundùm quam quis est electus, Ecclesia non posset discernere sua membra: quis enim scire potest an sit electus? ergo membra Ecclesiæ non debent sumi secundùm infallibilem præscientiam Dei, sed sumi debent ex aliquo signo sensibili, cujusmodi est Baptismus: Omnes ergo qui sub regimine Romani Pontificis, in una fide perseverant, rectè inter Ecclesiæ membra debent computari.

4. Dixit non sufficere uniri Christo vinculo charitatis, ut aliqui effi-

cian-

ciantur membra Christi, sed requiri aliam unionem. R. ex prima Joan:4. *Deus charitas est, & qui manet in charitate in Deo manet, & Deus in eo.* Tum quia charitas est id, per quod Deus magis unitur cum homine; ergo unio charitatis erit id, per quod homo uniri potest cum Deo.

5. Humana natura in Christo est persona Christi. R. Nam si humana natura in Christo est persona Christi, duæ essent personæ in Christo, quòd dicere, est cum Nestorio sentire. Tum quia si humana natura in Christo est persona Christi, ergo natura Divina in Verbo, erit persona Verbi, hoc non; ergo neque primum. Tum quia ratio naturæ, & ratio personæ sunt essentialiter rationes diversæ, ergo natura non potest esse persona.

6. Natura humana assumpta à Verbo, ex unione personali, est veraciter Deus naturalis, & proprius. R. Nam cum natura humana in Christo sit genita, passa &c. si esset veraciter Deus naturalis, & proprius, hoc idem dici deberet de Deo, sed hoc dici nequit, ergo neque illud. Tum quia Christus quâ homo, genitus fuit in tempore, ex natura corruptibili.

7. Christus secundùm voluntatem creatam tantùm diligit naturam humanam unitam personæ Verbi, quantùm diligit naturam Divinam. R. Quia natura humana, etiam prout est subsistens, per subsistentiam Divinam in Verbo, est realiter distincta à natura Divina, est creatura, est genita, ergo non potest tantùm diligi, quantùm natura Divina, quæ est ipse met Deus increatus, & ingenitus. Tum quia objectum amoris est bonitas, & quò magis objectum est bonum, eò magis est diligibile, sed nulla est æquiparatio inter bonitatem naturæ Divinæ, quæ est infinita, & bonitatem naturæ humanæ Christi, quæ est finita, quamvis utpotè unita personæ Verbi, sit summæ excellentiæ supra reliquas omnes creaturas, ergo &c.

8. Sicut duæ personæ in Divinis sunt æqualiter diligibiles, ita duæ naturæ in Christo divina, & humana sunt æqualiter diligibiles, propter personam communem. R. ex eo, quod diximus in reprobatione antecedenti; & certè natura humana in Christo, etiam unita Verbo, est longè inferior naturâ Divinâ: Christus enim quando dixit: *Pater major me est*; loquebatur de seipso secundùm naturam humanam, non divinam, quæ utique est major in omni genere: ergo non possunt hæ duæ naturæ in Christo æqualiter diligi, etiam attenta unione naturæ humanæ, cum natura divina.

9. Anima Christi videt Deum tam clarè, & intensè, quàm clarè, & intensè Deus videt seipsum. Repr. Deus comprehendit se ipsum, & non potest comprehendi, nisi ab intellectu infinito, sed Anima Christi est finita in suis potentiis, licèt habeat potentias longè nobiliores, & perspicaciores cæteris animabus, & donis supernaturalibus longe ditiores; ergo &c.

AUGUSTINUS STEUCUS Eugubinus, incidit in errorem Photini, negando Deum esse immensum; quòd autem in talem errorem inciderit, constat ex ejus explicatione in psalm. 138., quo tempore vixerit satis perspectum nõ habetur. Probabile est vixisse currente seculo 13. R. verbo *Photinus*. XIII.

AUGUSTINUS MARLORATUS. Tẽpore quo cœpit grassari Luthero Calvinismus eò devenit impietas, ut penè unusquisque sibi crederet licitum, nova proponere dogmata. Inter hos impudentissimos viros adscribitur Augustinus Marloratus, qui vixit circa annum 1550. XVI.

1. Dixit, quòd quæ de Christi ad inferos descensu disputantur, supervacanea sunt. R. Nam disputatio, quæ instituitur de Christi descensu ad inferos, est ad reprobandos hæreticos, qui expresse hoc negant; convincente eos Scriptura, quæ apertè in Apostolorum Symbolo, veritatem hanc profitetur: sed & Ecclesiastici cap. 24. vers. 45. jam prædictus fuerat descensus Christi ad inferos, qui etiam comprobatur ex illo ad Eph.

cap. 4.

cap.4. verſ.9. *Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit primùm in inferiores partes terræ? Qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit ſuper omnes cęlos.* Pręſtat autem de hac veritate confundere hęreticos cōtradicentes hoc ductimotivo; ut ex hujuſmodi contradictione alios errores inferant; quâ propter negant Patres liberatos ab inferis, cumChriſto aſcēdiſſe in cælum, & alia ſimilia proferunt. Perſtringuntur tamen de veritate deſcenſus Chriſti ad inferos, tum ex dictis, tum ex epiſt. 1. Petri cap. 3. *In quo & his, qui in carcere* (ideſt in Limbo) *erant ſpiritibus veniens prædicavit*. Tum quia unanimis eſt Patrum conſenſus, qui Chriſtum deſcendiſſe ad inferos, & aſcendiſſe cum Patribus, quos de inferis liberauit, aſſerunt. Nec valet objicere, quòd ſi Chriſtus deſcendiſſet ad inferos, de hoc deſcenſu mentio facta fuiſſet à Patribus in Concilio Nicęno. Omiſerunt autem in Symbolo Nicæno Patres hunc articulum: *Deſcendit ad inferos*. Nihil utiq; evincit argumentum, nam unum Concilium, non tenetur definire omnes fidei articulos; ſed de illis, ut plurimùm tantùm ſpecialiter agit, de quibus agere expedit ad perſtringendos hæreticos, contra quos Concilium eſt congregatum. Tempore Concilii Nicæni, nondum orta erat quæſtio de deſcenſu Chriſti ad inferos, ideò de tali deſcenſu nullam mentionem fecit. Demùm ab argumento negativo ad poſitivum nihil concludi, vel levis Logicus ſtatim dignoſcit.

2. Dixit, quòd anima non ſignificat ſpiritum immortalis eſſentiæ, ſed vitam ipſam dumtaxat. R. Nam licèt verùm ſit, quòd anima hominis aliquando ſumatur pro vita ipſius, quæ per nobiliorem partem exprimitur, ut Gen. 37. ver. 22. *Non interficiatis animam ejus*; attamen negari nequit, ut plurimùm in ſacris paginis nomine animę deſſignari ſpiritum immortalem, qualem eſſe animam probatum eſt verbo *Arabes*; quæ veritas confirmatur ex Conſtitutionibus Apoſtolicis lib. 6. cap. 11. ubi legitur: *Nos animam incorpoream, & immortalem affirmamus*, quam veritatem declarat etiam Concilium Lateranenſe 5. ſub Julio II., & Leone X. Et certè ſi anima non eſſet immortalis, ad quid illa verba Matt. 25. *Venite percipite Regnum: Ite in ignem æternum*? Demùm animam eſſe ſpiritum immortalem, colligitur etiam ex illo Matt. 10. verſ. 28. *Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere*. Inſuper accipitur anima pro ſpiritu 1. ad Cor. cap. 2. *Quis hominum ſcit, quæ ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt*? Ergo falſum eſt quod anima non ſignificat ſpiritum immortalis eſſentiæ, ſed ſolam vitam.

3. Videtur etiam negaſſe Immunitatem Eccleſiaſticam, ex eo quod ſcripſit ad cap. 17. ſuper Matt. Repr. verbo *Petrus Martyr*.

V. Avitus, & Avidus ambo hic ſimul recenſentur, quia ſecundus primo ceſſit. Avidus ſequebatur errores Victorini, quare dictus fuit Avidus Victorinus. Avitus autem doctrinam Origenis propugnabat, & dictus fuit Avitus Origeniſta. Eutropius, & Paulus Epiſcopi Hiſpani, Oriſium Presbyterum in Africam ad S. Auguſtinum delegarunt, ut tanti Doctoris contra præfatos hæreticos conſilium acciperent, quibus præſtò fuit S. Auguſtinus. Cedente interim Avido, Avito, ambo cœperunt in Hiſpania diſſeminare errores Origenis, cum illuc ex longa peregrinatione, ab uno, ex Urbe Roma, ab altero ex Urbe Hieroſolyma factâ, apuliſſent. Scripſerat ad Avitum S. Hieronymus, ſic ab Avido rogatus, miſſâ ad eum epiſtolâ, in qua ſignabat errores Origenis. Sed huic ſalutari monito non acquievit Avitus, qui omnes Origenis profeſſus errores, hunc etiam de novo promulgavit. Vide Bar. anno 414.

Dixit, Verbum antequàm carnem aſſumeret, omnium ordinum Angelorum ſumpſiſſe formā, cum in cęlo ſingulis prædicaret. R. Sicut enim de

O Incar-

Incarnatione facta à Verbo, tot præcesserunt Scripturæ testimonia, etiam aliqua præcessissent de Angelizatione, si facta esset à Verbo antequàm naturam sumpsisset humanam. Tum quia Verbum, quod semel assumpsit nunquam dimisit, ergo si semel assumpsisset naturam Angelicam, adhuc nunc terminaret hypostaticè talem naturam, sicut adhuc de facto terminat naturam humanam, quam assumpsit. Tum quia Deus ut alloquatur Angelos, non opus habet assumere illorum formam, ergo propter hanc solam rationem nihil evincit Avitus. Adde, quod expresè legimus ad Heb. cap. 2. *Nusquam enim Angelos apprehendit*.

XVI, AUTODOXI, qui credunt, quod sibi placet, & quilibet sibi fingit pro libito suo novam Religionem, nec unus alterius documentis vult alligari.

AUTOTHEANI ex Lutheranismo propagati, illi sunt, qui solum Patrem esse verum Deum credunt, & Filium Patre minorem faciunt, hujus blasphemiæ auctor censetur Blandrata. R. verbo *Arius*. XVI.

AUXENTIUS Episcopus Mediolanensis, ad propagandam hæresim Arianam, unà cum Asterio Sophista, nullum non movit lapidem; impiissimi Elvidii fuit Magister. Divum Martinum ab Urbe Mediolanensi expulit, timens nè illius prædicatione Ariani à suis erroribus deficerent. Sanctus Hieronymus Auxentii malitia quanta esset, sicut & Asterii, ostendit scribens ad Damasum Papam. IV.

AXIONICUS Antiochiæ Dogmata Valentini hęretici docebat anno 145. R. verbo *Valentinus*. II.

B

IX.
BAANITÆ ducem habuerunt quemdam nomine Baanem, qui fuit discipulus Epaphorditi, & Manichęorum errores prędicabat. Vide *Manichæi*. De his agit Spondanus anno 810.

XV. BACULARII sectâ sunt Anabaptistæ, sortiti sunt hoc nomen seculo 15. ex eo quòd nefas esse dicebant accusare quemquam in judicio, vel alia ferre arma, quam baculum: asserentes Scripturam prohibere ne gladium, aut peram portemus. Dicti sunt etiam Stableri. R. Quoad id quod sustinebant nefas esse accusare in judicio; quia in lege veteri constituti erant judices, qui decidebant controversias contendentium. Tum quia Deus dedit potestatem judicibus judicandi, & puniendi, ut constat ex Deuter. cap. 17. vers. 10., & præcepit stare eorumdem sententiæ: *Facies quodcumque dixerint*, sed talis potestas esset nulla, quando causæ non possent deferri ad judices; daretur etiam ansa ad facinora liberè, & sinè timore perpetranda, quando facinorosi non possent adduci in judicium: In nova lege etiam Christus dixit, *Dic Ecclesiæ*. Ad id quod dicunt Scripturam prohibere gladios, verum est ad offensionem, non ad defensionem: unde dixit Petrus ad Jesum: *Sunt duo gladij hìc*.

BAGNOLENSES. De Bagnolensibus, sive Bajolensibus scribit Gaulterius in tabul. seculi septimi, quos eosdem cum Albanensibus errores habuisse refert, quod etiam recenset S. Antoninus in 4. par. summæ tit. 11. cap. 7. Dicti sunt etiam Concordenses: & licèt aliqui sentiant sectam Concordensium fuisse à Bagnolensi distinctam, certius tamen est solùm circa nomen discrepare; omnes enim Bagnolensium errores à Concordensibus profitentur, & quisquis agit de Concordensibus, etiam Bagnolensibus omninò coęvos reponit, nec quid peculiare de istis asseritur, quod etiam de illis non affirmetur. Unica ergo fuit Bagnolensium, & Concordensium secta, hoc duplex nomen VIII.

sortita; hinc deducere est diversos esse hos Bagnolenses à Bagnolensibus hæreticis, de quibus agit Spondanus sub anno 1225. quos etiam Concorretios, sive Concorrenses vocat. Porrò hos Bagnolenses, de quibus agit Spondanus, sectam fuisse Catarorum ex progenie Valdensium certum est, sicut ipsemet Spondanus asserit. Malè ergo hos Bagnojenses cum Bagnolensibus, de quibus agit Gaulterius, quem citat in margine confundit; siquidem si, ut ipse ait, Bagnojenses fuerunt ex progenie Valdensium, cum Valdenses circa medium seculi duodecimi debacchaverint, nõ potest eorum progenies confundi cum Bagnolensibus, de quibus agit Gaulterius, qui fuerunt Albanensibus seculo currente octavo coævi. Opiniones autem quas habuerunt Bagnojenses à Cataris distinctas refert Spondanus sub anno 1252., & sunt sequentes.

1. Errabant circa Trinitatis mysterium, sed in quo consisteret eorum error circa Trinitatem, ignoratur.

2. Dicebant Diabolum de limo Dei creasse mundum, & corpus hominis, in quod infuderit optimum Angelum, qui in modico jam peccaverat. Reprobatione non indiget hoc delirium, quid enim intelligerent, dicendo Diabolum de limo Dei creasse mundum, difficilis est explicationis. Certum est Diabolum non habere potentiam creativam, ut dictum est contra Arnaldum Brixiensem. Certissimum est non Angelum, sed animam rationalem infusam esse in corpus humanum, & ratione peccati Angelum non infusum in corpus humanum, sed in infernum intrusum satis manifestè declarant sacræ paginæ. Cæterùm Angelum non posse informare corpus, probat ipsa philosophia. Nullum enim compositum completum, cujusmodi est Angelus, potest informare materiam, & unum cum illa facere compositum, materia enim unicâ formâ, quæ habeat rationem potentiæ, est actuabilis.

3. Asserebant animas extractas esse à dicto Angelo. R. ex Gen. cap. 2. *Formavit igitur Dominus Deus hominem, & inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viventem*. Creata est ergo anima à Deo, non autem extracta est ab Angelo. Insuper animam hominis à Deo creari, definitum est in Conc. Later. sub Innocentio III. Tum quia in Bagnolensium supposito, dictus Angelus deberet esse infinitus, cum infinitæ animæ possint creari, sed nulla est substantia infinita præter Deum, & Concilium Braccarense celebratum anno 563. anathemate percutit eos, qui dixerint animam hominis esse substantiam Dei, ergo neque esse potest de substantia Angeli.

4. Dicebant Christum non assumpsisse humanam animam, sed Angelicam naturam. R. ex illo quòd legitur ad Heb. 2. *Nusquam enim Angelos, sed semen Abrahæ apprehendit*. Insuper Christum assumpsisse animam rationalem, probatum est verbo *Apollinaristæ*; quæ veritas definita est in Concil. Constantiensi primo, & in Concilio Rom. sub Damaso Papa. Tum quia si assumpsisset Angelicam naturam, & solum corpus humanum, Christus non deberet dici factus homo, sed factus Angelus; Non enim homo dici potest, qui animam rationalem non habet: Verum quidem est, quod si Verbum voluisset, potuisset sibi unire hypostaticè naturam Angelicam; sed quæstio est de facto, & absolutè constat ex sacris paginis, Verbum naturam Angelicam non assumpsisse; sed animam rationalem. Unde legitur Joan: 10. *Potestatem habeo ponendi animam meam, & potestatem habeo iterùm sumendi eam*.

5. Dicebant B. Virginem fuisse Angelum. R. Nam licèt dignitate, & meritis B. V. sit supra Angelos, non tamen habuit Angelicam naturam, sed humanam, ab homine conceptam, & genitam, cujus Pater Joachim, & Anna Mater, ut tenet Ecclesiæ traditio; & si fuisset Angelus, Christus non fuisset homo: non enim verè filius hominis diceretur, si originem

non haberet ab homine: colligitur enim apertissimè ex sacris paginis, Mariam fuisse de domo, & familia David, ergo habuit naturam humanam, ergo non fuit Angelus.

6. Reprobabant ferè totum vetus Testamentum. R. verbo *Albanenses*.

VII. Bairas, qui apud S. Petrum Paschasium vocatur Bahiosa. Hist. Mahom. cap. 1. profitebatur Jacobitarum errores, & fuit Mahometis magister, quem Mahometanam docuit perfidiam, circa initium seculi septimi; siquidem cum Mahometes esset vilissimæ conditionis, & principatum nihilominùs per novæ sectæ prædicationem affectaret, Bairam in magistrum suæ perfidiæ assumpsit, cujus errores verbo *Mahometes* convelluntur. Bairas in componendo Alcorano Mahometem adjuvit. Ex pręcit. S. Petro Paschasio cap. 8.

XVI. Bajus Michael, cujus vita in ejus operum initio, quæ Coloniæ anno 1646. impressa sunt, legitur, fuit vir in Theologicis scientiis eruditissimus, Lovaniensis Academiæ Decanus, tanquam oraculum erat apud alios ejusdem Academiæ Doctores; necnon apud Reges, ratione suæ scientiæ, gratiam invenit. Proinde à Philippo II. Hispaniarum Rege in Theologum Consiliarium assumptus, & ad Conc. Trident. delegatus, apud posteros futurus in opinione celeberrima, si famam suam erroneis scriptis non contaminasset. Porrò ejusdem errores in Bulla S. Pii V. expresse leguntur, qui ex ejusdem Baii scriptis, 79. propositiones decerptas damnavit; non tamen damnavit auctorem, siquidem S. Sedis judicio se submisit. Vixit circa medium seculi 16. ætatis ann. 77. Lovanii decessit, cum ad 40. annos in Lovaniensi Academia Theologicas facultates docuisset. Duæ primæ ex ejus propositionibus contentis in Bulla *In eminenti* sunt sequentes

1. Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita, rectè vocantur gratia. R. ex D. Paulo: *Quid autem habes quod non accepisti, si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Ex quo deducitur omne meritum nostrum in quocunque statu esse à Deo, sine cujus gratiâ, necessariò concurrente ad actiones nostras, nullum bonum meritorium possumus operari. Unde S. Augustinus cap. 10. de correptione, & gratia ait: Deum in operibus bonorum Angelorum ostendisse *quid posset gratiæ beneficium*, id ipsum de homine in statu naturæ integræ dicendum, nemo potest in dubium revocare.

2. Sicut opus malum ex naturâ sua est mortis æternæ meritorium, ita opus bonum ex naturâ suâ est vitæ æternæ meritorium. Repr. Quia prædestinatio est gratuita, & quantumvis Deus velit præmiare merita gloriâ æternâ, hoc gratis facit quantùm ad intentionem prædestinationis; nulla enim merita, quantùm est ex se, sufficiunt ad comparandam gloriam, sed ex sola gratuita sua benignitate, voluit Deus se obligare ad pręmianda ita copiosè merita, quę etiam sine præmio, potuisset Deus relinquere, & absque mercede, sine iniuriâ creaturæ, quæ cum benè operatur, quæ præcepta sunt, agit id, ad quod obligatur; ideòque quantùm est ex vi bonorum operum, nullam potest prætendere remunerationem; ex quo sequitur, quòd opus bonum, quantùm est ex natura sua, non sit vitæ æternæ meritorium; ubi è conversò opus malum, utique ex natura sua est pœnę meritorium, quia justitia postulat, ut mala opera consequatur pœna, & dum creatura malè operatur, iniuriam facit Creatori, ideò justè punitur; dum verò benè agit, præstat obsequium debitum Creatori, qui ad hoc creaturas ponit in esse, ut benè operentur, ideòque ex natura bonorum operum, non potest creatura prætendere vitam æternam, juxtà illud Euangelii Luc. 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.*

Superfluum censui septuaginta novem propositiones adamussim re-

pro-

probare; cum ad easdem refellendas, ferè integra confecta sit bibliotheca, ut jam penè ad nauseam prolixè scripserint plures Theologi, à decessu Baii usque ad hæc tempora. Earumdem propositionum insubsistentia, constat ex triplicata confixione contra ipsas, à tribus Pontificibus successivè promulgatâ, scilicet à Pio V. à Gregorio XIII., & Urbano VIII., quorum decretis præstat humiliter subscribere, cuicumque cum Ecclesiâ Catholicâ sapere, & sanam doctrinam profiteri desideranti; neque prætermittendum censeo (ut benignus lector animadvertat, quam consultò propositiones Baiianas, ex professo reprobandas non assuminus) quòd S. Pius V. has propositiones damnavit, absque declaratione, quæ nam unicuique propositioni censura conveniret, quemadmodum jam præstiterat Leo X. contra Lutherum; & Concilium Constantiense, contra Wicleffum. Certum est quod plures ex damnatis Baii propositionibus, nonnisi sanam Ecclesiæ doctrinam, apparenter continere videntur, ad quod animadvertens prælaudatus S. Pontifex, aliquas ex dictis propositionibus, posse quodammodo sustineri, in ipsamet Bulla asseruit, quæ non alia de causa damnatæ videntur, nisi quia nimis asperam oppositæ sententiæ continent censuram; sufficere autem hanc causam, ad configendam propositionem, ex eo satis patet, quòd si permitterentur propositiones, quæ asperam continent, oppositæ sententiæ, non damnatæ, censuram, essent continuum rixarum, & jurgiorum seminarium. Hinc jure meritò Summi Pontifices, qui pacem fovere in Ecclesia, & contentionis cujuscumque causam amovere enituntur, benè illas propositiones configunt, quæ licèt apertè hæreticam, aut scandalosam non contineant doctrinã, cæterùm nimis asperam, oppositæ sententiæ censuram, continere videntur, & viam sternunt ad jurgia.

IV. **Balatius** fuit Ægypti Dux circa annum 325., acerrimus Arianæ hæresis fautor, qui cum pluribus tormentis Monachos, & Virgines, Christi veritatis defensores persequeretur, tandem iram Dei super se expertus, ab equo mansuetissimo dilaniatus decessit. Ex D. Athanas. in Vita S. Antonii.

Balduinus sectâ Lutheranus, in disputatione de Antichristo, nomine Antichristi intelligit Romanum Pontificem, quod & præstant ferè omnes Lutherani, & Calvinistæ. R. verbo *Povellus*. XVI.

Balthasar Pacimontanus. Dissensio est inter Scriptores, an verè hic fuerit Anabaptistarum Coriphęus. Certum est unum fuisse ex primariis Anabaptisticę sectę propagatoribus. Erat olim Doctor Theologus, eruditione, unà simul, ac pietate præclarus; sed in hæresim lapsus, sæpè palinodiam cecinit, itaùt ferè omnium ludibrium factus, ostiatim mendicus discurreret. In Moraviam profectus, novas turbas excitavit; qua de re Viennam perductus, ibi impœnitens comburitur, anno 1528. Ejus potiores errores, ex Prateolo collecti, sunt sequentes XVI.

1. Dicebat parvulis non prodesse Baptisma, quia usu rationis carebant, unde nonnisi adultos baptizandos asserebat. R. verbo *Anabaptistæ*.

2. Docebat Christum, naturam humanam, ex Maria Virgine, non assumpsisse. R. ex Symbolo Apostolorum. Item Luc. 1. *Ecce concipies in utero, & paries Filium*; & ex his quę dicentur contra Nestorium, ad probandam Mariam esse verè Dei Matrem, constabit Christum, verè assumpsisse naturam humanam ex Virgine Maria. Omnibus insuper rationibus, quibus probant Theologi, contra Judæorum perfidiam, existentiam Incarnationis, evincitur Christum, naturam humanam, ex Maria Virgine assumpsisse. De Incarnatione Verbi, in utero Virginis faciendâ, prædixerunt omnes Prophetæ, & adeò sunt clara testimonia Scripturę, ut superfluum sit rationes quærere, ad probandam veritatem, luce solis

clariorem. Vide verbo *Albanenses*, *Anglus innominatus*.

3. Docuit in Eucharistia non esse verum corpus Christi. R. verbo *Calvinus*, & *Anabaptistæ*.

4. Dixit Sacerdotium esse abrogandum. R. Sacerdotium novæ legis, est à Christo institutum, & idem est dicere Sacerdotium esse abrogandum, ac legem Euangelicam esse abrogandam, quæ sinè Sacerdotio non potest subsistere; patet enim quòd omnis Religio habet Sacrificium, & ubi Sacrificium, ibi Sacerdotium, sed lex Euangelica usque ad finem seculi est duratura, ergo, & Sacerdotium. Tum quia abrogato Sacerdotio, nulla ampliùs est potestas absolvendi à peccatis, quam solis Sacerdotibus Christus tradidit.

5. Dicebat homines nulli legi esse subjectos, neque ulli potestati. R. verbo *Adamitæ*, ubi ostensum est neminem esse à legibus immunem. Tum quia potestates sunt à Deo, & Deus præcepit nos subditos esse potestatibus, ut expresè habet D. Paulus. Tum quia nulla est natio licèt barbara, quæ alicui legi non sit subjecta.

VI. BARADATUS Severi hæresim profitebatur. Contra Baradatum, & ejus socios, scripsit S. Ephræm Episcopus Antiochenus.

XV. BARBARA Sigismundi Imperatoris conjux, animas cum corporibus mori, asserebat. R. verbo *Arabes*.

Dicebat stultas esse, quæ virginitatem profitebantur. R. verbo *Elvidius*, & *Antimarianitæ*. Ex Ænea Sylv. in Hist. Bohem.

V. BARBAS, Antiochenus Episcopus, referente Niceforo, circa initium seculi quinti Arianam hæresim professus, dixit Filium non esse consubstantialem Patri. R. verbo *Arius*.

XII. BARBELIOTÆ. Secundo currente seculo ex cænoso Valentini gurgite manavit Barbeliotarum, seu Borborianorum hæresis, & impuritas, de quibus hæreticis Theodoretus sic scribit. Omnem improbam ratiocinationem, omnem denique execrabilem cogitationem superant, quæ ab illis, tanquam divina peraguntur. Sufficit autem vel cognomen, ad sceleratissimam eorum audaciam utcumque significandam; Borboriani ea de causa cognominati sunt. Porrò, quantùm liquet ex dicto Theodoreto colligere, ponebant Aeonem quemdam, ab interitu alienum, degere in spiritu virginali, quem nominant *Barbeloti*, à quo, ut ajunt, processit incorruptibilitas, & vita æterna. Barbeloti concepisse, & peperisse lucem dicebant, quæ vocatur Christus, cui Pater adjecit rationem. His & pluribus aliis fabulis, quas prosequitur narrare Theodoretus loco cit. totam sacrarum Scripturarum seriem, tam de mundi creatione, quàm de Incarnatione, imò & Trinitatis mysteria, pervertere conabantur; cum inter alia figmenta, ex primo Angelo conceptum esse Spiritum sanctum, proferebant.

BARDEZANES genere Syrius, II.
Edessæ ortus, sub Marco Aurelio, & Antonino floruit, paulò post medium seculi secundi, vir fuit probitate conspicuus, & scientiâ præclarus, multa pro veritate tutanda scripsit, & plura perpeti paratum se obtulit; sed in Valentini schola educatus, famam suam, aliquibus erroribus probatis, contaminavit. De eodem etiam scribit Theodoretus, & S. Augustinus. Eumdem confutavit S. Ephræm Syr.

1. Negavit mortuorum resurrectionem. R. verbo *Basilidiani*.

2. Dixit hominem non habere liberum arbitrium, & esse stellis, & fato subjectum. R. Ecclesiast. 15. vers. 14. *Deus ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilii sui. Adiecit mandata, & præcepta sua, si volueris mandata servare, conservabunt te. Apposui tibi ignem, & aquam: ad quodcumque volueris, porrige manum tuam.* Ex quibus, & aliis sequentibus verbis, clarè evincitur hominem esse liberi arbitrii, quod ipsa experientia comprobat in omni rationis compote, qui eligit quod sibi magis arridet in operationibus suis; ele-

lectio autem est liberi arbitrii. Insuper psalm. 94. legitur: *Hodiè si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra*; ergo est in arbitrio nostro sequi Dei vocem, vel obturare aures, & illam non sequi. Sæpè in sacris paginis Deus conqueritur de peccatoribus, quos vocat, & renuunt. Frustrà autem lamentaretur, quando homo non esset liberi arbitrii, ejusque peccata non possent homini imputari; sicut quia non est in electione nostra nobiles, vel ignobiles nasci, nemini imputatur ad culpam, quod nobilis, vel ignobilis prodeat in vitam. Nec valet opponere illud Jo: 15. *Sinè me nihil potestis facere*; nam ibi ostenditur, necessarium esse, cum libero hominis arbitrio, Divinum præsidium, quod utique nunquam deest ad bonum faciendum. Imò & ad malum ipsum materialiter, sivè quatenùs bonum physicum est, Deus concurrit tanquam causa prima, sinè cujus concursu, causa secunda nequit exire in actum: Idem à pari dicendum de illo, quod legitur Jo: 6. vers. 44. *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum*; Non enim *traxerit* significat, ut volunt hæretici, hominem cogi à Deo ad benè operandum, sed necessarium esse Divinum auxilium. Cæterùm si trahente Domino homo cogeretur, dicendum foret, quòd quotiès Deus trahit, homo necessariò sequi debeat Deum trahentem. Constat autem hominem voluptate trahi, sicut & voluntate: juxtà illud: *Trahit sua quemque voluptas nullo detrimento voluntatis.* Vide S. Augustin. tract. 26. in Joannem. Ex dictis facilè est solvere alias obiectiones, quas ex Scriptura adducunt hæretici, ad impugnandum liberum arbitrium.

XIV. Barlaamus. Sub Henrico Imperatore, & Joanne XXII. Pontifice, eamdem cum Accindino professus est impietatem. Vide verbo *Accindinus*.

VI. Barsaniani, de quibus scribit S. Jo: Damascenus, dicti etiam *Semidalitæ*, descenderunt à Barsonio, Gajanorum, & Theodosianorum dogmata propugnabant, sequenti addito figmento, ut à reliquis Theodosianis, & Gajanitis dignoscerentur.

In sacrificio modicum farinæ extremo digito apponebant, nec aliud erat donarium, vel oblatio, sed istud erat sacrificium, quod Deo offerebant: quo fundamento, hunc novum sacrificandi modum invexerint Barsaniani, judicet lector.

Hæretici de Barulo, de quibus Sanderus hæresi 144. in duobus potissimùm erraverunt. XII.

1. Censebant animas ante mundi constitutionem creatas fuisse, & ex tunc peccasse. R. Quia nulla fit mentio de creatione animarum, ante creationem mundi, in sacris paginis, ex quibus contrarium evincitur, juxtà illud Geneseos. *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*. Tum quia si animæ creatæ essent ante mundi constitutionem, dici etiam posset esse creatas ab æterno, sed animas ab æterno esse creatas, non est qui asserat. Tum quia cum anima sit actus ad humanum compositum constituendum, creatur cum potest actuare, ideòque creatur, cum infunditur in corpus organizatum; Tum quia si animæ creatæ fuissent ante mundi constitutionem, adstitissent in creatione mundi, sed in Genesi nulla fit hac de re mentio; imò nec à tot seculis ulla anima in corpore vixit, quæ aliquandò, datave quacumque occasione, sive attendendi motivo, talium rerum recordaretur: unde ergo hujusmodi commentum habent illius assertores? Scio Macrobium, & alios Platonicos excogitasse tantæ oblivionis causas; sed tales quidem, ut sola earum lectione appareat, mera esse figmenta hominum, à Divinæ fidei lumine remotorum.

Demum declaratum est jn Conc. Later. 4. & 5. animam creari, cum infunditur in corpus; nec valet instare dicendo *Nihil sub sole novum*, ut astruatur animas creatas esse omnes simul, quia Ecclesiastes, non intellexit de creatione singulorum individuo-

rum,

rum, cum dixit *nihil sub sole novum*, sed voluit significare, rerum omnium idæas præcessisse in mente Divina, quoniam Deus ab æterno videt omnia, & continet tempora in æternitate sua; vel intendit exprimere successionem circularem rerum sensibilium.

2. Dicebant Christum corpus cæleste assumpsisse, non autem humanam carnem ex utero Virginis. Repr. verbo *Albanenses*.

XVI. Bartholomæus Bernhartus Præpositus in oppido Remberg, propè Witembergam, primus fuit, qui sequens doctrinam Carlostadii, docentis in libro ab ipso inscripto: *De Conjugio Sacerdotum*, licitum esse Sacerdotibus nubere, uxorem duxit anno 1522. ideò inter hæreticos primarios, hac de causa reponendus, quippè, qui licèt hæresim non instituerit, primus tamen factis probaverit, quem postmodùm plures, sensu impellente, sunt imitati.

XIV. Bartholomæus Janovesius Majoricanus, librum composuit, in quo sequentes errores detecti fuerunt ab Eymerico Aragoniæ Inquisitore, qui librum publicè cremari jussit, sed Bartholomæum pœnitentem Ecclesiæ gremio restituit anno 1539. Ex Spondan.

1. Dicebat anno 1560. Antichristum venturum, quem reprobat, præter experientiam, illud, quod legitur Act. cap. 7. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate*.

2. Omnes Christianos ab Antichristo ita pervertendos, ut damnationem nullatenùs fugere possent. R. Christiana Religio perseverare debet usque ad extremum judicium, & plures perseverantes in fide, se opponent Antichristo, ut colligitur ex ipsa Scriptura, præsertim in Apocalypsi; ergo falsum est, quod Antichristus debeat pervertere omnes Christianos.

3. Omnes hæreticos cujuscumque sectę, extincto Antichristo, iterùm debere ad Christum converti, non autem Christianos, semel ab Antichristo seductos, posse iterùm converti. R. In tali casu videretur melior hæreticorum, quàm Christianorum conditio. Tum quia extincto Antichristo fiet unum ovile, & unus pastor, ergo Christiani multi perseverabunt in fide. Sed hæc Janovesii figmenta, manifesta ita per se apparuerunt, ut nullum habuerint patrocinatorem, præter ipsum Janovesium, qui cum suarum assertionum insufficientiam dignosceret, & ipse eadem est detestatus.

Basilidiani à Basilide genere Alexandrino, Saturnini condiscipulo, Menandri auditore, ortum habuerunt. Profectus in Ægyptum, ibi suas impudentissimas hæreses disseminavit, additis, supra præceptorum suorum Simonis, & Menandri blasphemias, novis erroribus, & figmentis, quæ ut sustineret, S. Matthiæ doctrinam se profiteri asserebat, quam à quodam nomine *Glaucias*, quem etiam præceptorem habuit, se didicisse profitebatur. Eò arrogantiæ devenit, ut ausus sit componere Euangelium, suoque nomine illud inscribere, ut refert Origenes homil. 28. in Matth. Ejus secta, in qua omnes permittebat impuritates, usque ad quintum seculum perduravit. Filium habuit nomine *Isidorum*, qui Patris impia dogmata sustinuit. Scripserunt adversùs ejus errores S. Ignatius Martyr, Irenæus, Clemens Alexand., & S. Epiphanius. Ejus autem errores sunt sequentes, quos divulgavit seculo primo, decessit autem ineunte secundo, sub Imperio Adriani. I.

1. Ingenitum Aeonum principium adstruebat, sive summam virtutem, quam barbaro vocabulo vocabat *Abrasax*, à qua dicebat procreatam mentem, à mente Verbum, à Verbo prudentiam, à prudentiâ virtutem, & sapientiam, ab utraque conditos fuisse Principatus, Potestates, & Angelos; ab his conditum supremum cælum, & alios Angelos propagatos; ab illis alium cælum creatum, & alios Angelos, atque

ita

ita deinceps donec 365. cæli perfecti essent. R. Nam licet virtutis ingenitæ nomine intelligi possit Deus, non tamen sub nomine *Abrasax* reperitur Deus in sacris paginis; neque Deus procreavit mentem, nec à mente procreatum est Verbum, quia Verbum procreatum non est, sed genitum, & creatio dicit novæ naturæ productionem ex nihilo. Insuper creatam esse à Verbo prudentiam, à prudentia sapientiam, purum est figmentum; nam Deus est ipsa prudentia, & sapientia. Esse Angelos à solo Deo creatos, cui soli competit virtus creandi; neque posse creare, probatum est contra Arnaldum Brixiensem. Demùm contra ea, quæ leguntur in Gen. de creatione mundi, & cælorum: contra initium Euangelii S. Joannis, sunt Basilidiana figmenta.

2. Ab Angelis creata censebat hæc omnia inferiora. R. ex Euangelio Joannis: *Omnia per ipsum*, *idest Deum*, *facta sunt*. Tum quia Angeli non habent virtutem creandi, ut supra diximus. Tum quia Deus, omnium Creator, proclamatur in sacris paginis. Tum quia qui creat dat primum esse rei, sed creatura non potest dare primum esse creaturæ, cum ipsa non habeat primum esse à se, sed à Deo, ergo solus Deus, qui est à se, potest dare primum esse rebus, & eas creare ex nihilo. Vide verbo *Arnaldus Brixiensis*, *Angelici*, *Archontici*.

3. Somniavit Deum Judæorum esse Angelum creatum, contra quem Pater miserit Filium, scilicet Christum, ut homines à potestate Angelorum, mundi hujus conditorum, liberaret.

4. Dixit Christum, solùm apparenter assumpsisse carnem, & Simonem Cyreneum fuisse pro Christo crucifixum, quem Simonem, à Christo in suam figuram commutatum, asserebat. R. verbo *Albanenses*.

5. Martyres non mori pro Christo, sed pro Simone Cyreneo, ideò damnavit martyrium.

6. Credendum non esse in Christum crucifixum, sed in eum, qui visus est crucifigi, scilicet in Simonem Cyreneum. R. hæc omnia figmenta, quæ procedunt ex falso principio, quo Basilides credebat Simonem, non Christum fuisse crucifixum; sed cum de facto Christus sit crucifixus, ut ipsemet protestatur: *Ego pono animam meam*; corruunt præfata deliria: & certè Christum, non apparenter, sed realiter incarnatum, & mortuum, constat Jo: 1. *Verbum caro factum est*; ex ejusdem epist. 1. cap. 4. *Qui confitetur Jesum Christum in carne venisse*, *ex Deo est*; ad Philip. 2. *Humiliavit semetipsum*, *factus obediens usque ad mortem*. Tum quia si Christus non esset realiter incarnatus, cum de Incarnatione Verbi, tot legantur manifestæ Prophetarum prædictiones, adhuc deberemus expectare Messiam, quem de facto realiter venisse, non apparenter, evincunt sacræ paginæ novi Testamenti. Tum quia si Christus, solùm specie tenùs suscepit carnem, ergo solùm specie tenùs nos redemit; quid autem clarius colligi potest ex sacris paginis, quàm Christum nos verè redemisse? Tum quia si Christus putativè homo dicitur, etiam putativè poterit dici Deus, cum æquè evidenter Scriptura asserat Christum fuisse hominem, ac Deum. Tum quia non erubuit homo videri, ergo realiter natus est, ergo realiter per 33. annos, cum hominibus est conversatus. Nec valet dicere, quòd in sacris paginis legitur, Deum misisse Filium in similitudinem carnis peccati, in similitudinem hominum factum, ergo solùm specie tenùs, non realiter Christum fuisse hominem; nam in Scripturis nomen *similitudinis*, frequenter accipitur pro veritate rei; dictus autem est Christus in similitudinem hominum factus, non quia non fuerit de facto verus homo, sed quia ineffabili modo, & diverso conceptus est, ac concipiantur homines. Cæterùm fuit in omnibus, nobis similis, quantùm spectat ad habendam essen-

tiam naturæ humanæ. Insuper non valet dicere, Christus carnem damnavit, ergo veram carnem non assumpsit; damnavit siquidem opera carnis, non naturam humanam. Vide verbo *Agareni*.

7. Negavit futuram corporum resurrectionem. R. ex 1. ad Cor. 15. ver. 13. *Si autem resurrectio mortuorũ non est: neque Christus resurrexit. Omne quidem resurgemus &c.* Insuper ex 2. ad Tim. cap. 2. Job 19. Jo: cap. 11. ex Symbolo Apostolorum, ex Conc. Constantin. Basilidis error reprobatur. Tum quia resurrectio corporum fieri potest à Deo; est conveniens, quia Deus creavit totam naturam humanam ad sui gloriam, ergo tota debet glorificari; ergo de facto corporum resurrectio est futura. Tum quia congruum est, ut corpora nostra, quæ sunt templum Dei resurgant. Tum quia Christus in carne resurrexit, ergo etiam nos in carne debemus resurgere; pignus enim resurrectionis nostræ, est resurrectio Christi. Tum quia anima, per carnem Sacramenta suscipit, per carnem coronatur martyrio, & exercet plures alias virtutes, ergo debet cum carne resurgere; de qua resurrectione adeò clarè vaticinati sunt Prophetæ, maximè Ezechiel cap. 37. Tum quia homo totus à Deo judicari debet sicut vixit, sed vixit in carne, ergo debet judicari in carne. Nec valet opponere, contra resurrectionem carnis, illud 1. ad Cor. 15. *Caro, & sanguis regnum Dei possidere non possunt*; nam ibi Apostolus intelligit de corpore per se sumpto, non vero cum anima unito, quòd utique per suas dotes, quas acquiret, eo modo quo poterit, possidebit regnum Dei; vel dicendum Apostolum intelligere de illis, qui carnaliter, & more animalium vivunt, qui utique regnum Dei possidere nequeunt.

8. Prophetias fuisse ab Angelis factas, legem verò à principe Judeorum. R. Nam ex ipsis Prophetiis intelligitur Deum locutum fuisse per os Prophetarum, & unus est legifer noster Christus, qui venit legem gratiæ dare mundo, ut per ipsius observantiam salva fieret omnis caro, & liberaremur à graviori jugo legis Mosaycæ. Deinde ex 2. Petri 1. 21. constat catholica assertio.

9. Nova Angelorum nomina est adinventus, quæ refert Irenæus lib. 1. adversus hæreses cap. 23.

10. Asseruit animas in altera vita peccasse, propterea hic pati supplicium. R. Ex eo quod supra diximus, animas creari, cum infunduntur corpori, ergo non potuerunt in aliâ vitâ, quam non habuerunt, antequam corpori infunderentur, peccare. Vide D. Augustinum lib. 11. de Civ. Dei cap. 23.

11. Non omnia peccata dimitti à Deo, sed solùm involuntaria. Repr. ex iis quæ dicentur contra Sacramentarios, de efficacia confessionis. Tum quia actiones involuntariæ non sunt per se peccaminosæ, ergo dicendum est, vel nulla, vel omnia dimitti posse à Deo, qui Petrum docuit dimittere usque septuagies septies, idest quotiescumque peccator ad Sacramentum Confessionis accederet. Tum quia si peccata voluntaria non dimitterentur à Deo, cum nullum sit peccatum, nisi voluntarium; ergo nulla esset remissio peccatorum: ergo desperata esset omnium peccatorum salus; ergo Sacramenta nullam haberent efficaciam. Sed verè peccata etiam turpissima condonari à Deo per pœnitentiam, habetur Isai. 1. 18. & sæpiùs in Scripturis.

12. Fidem esse proprietatem, & dotem naturæ. R. Nam hoc posito, etiam nostra fides debuisset esse ante Christi adventum cognita, cum ad ipsam habendam, requiratur sola naturæ potestas; ergo sinè prædicatione euangelicâ, poterit haberi cognitio mysteriorum fidei, sed sinè speciali illuminatione à Deo facta, & sinè prædicatione, legimus neminem habuisse cognitionem fidei, ergo ad fidem habendam sola naturæ vis non sufficit. Tum quia naturę vis ex se non extenditur ad invisibilia; ergo non

potest ex se fidem attingere, quæ est argumentum non apparentium. Deinde ex Euangelio: *Caro, & sanguis non revelavit tibi, sed &c.*

13. Non esse alias peccatorum pœnas, nisi transmigrationes animarum. R. ex iis, quæ dicta sunt contra Albigenses, ubi ostendimus animas post mortem non informare aliud corpus, nec nobilius, nec ignobilius, pro diversitate meritorum, vel peccatorum; & ex iis, quæ dicentur contra Millenarios, ubi ostendemus, animas post mortem, statim deputari, vel ad pœnam, vel ad gloriam. Tum quia involvit contradictionem transmigratio animarum de corpore ad corpus; nam sequeretur unam animam posse simul beari, & damnari; beari siquidem in suppositione, quòd in uno corpore benè vixisset, in alio verò peccata commisisset. Vide S. August. lib. 10. de Civit. Dei cap. 30. & lib. 12. cap. 26.

14. Discipulos suos, tempore persecutionis, docuit Deum negare, nec proinde peccare contra illud Scripturę: *Qui negaverit me corā hominibus, negabo eum corā Patre meo*, adducens pro ratione, quòd illi tantùm sint homines, qui Basilidianam doctrinam sequuntur, alios verò, qui ab ipsa recedunt, esse canes, ideò nec peccari, negando Deum coram aliis. Verè beluino more locutum esse Basilidem, satis perspectum est, qui dogmata docens, potiùs brutalia, quàm humana, eò dementiæ devenit, ut quoscumque à sua doctrina recedentes, beluas esse effutiret.

15. Suis discipulis, cum primùm se illius in disciplinam tradebant, quinquennii silentium præcipiebat; ratio hujus præcepti erat, quia videns quam nefaria essent sua dogmata, timebat ne evulgarentur.

16. Usum ciborum Idolis immolatorum indifferentem esse sustinuit. R. Quia manducare immolata videtur approbatio superstitionis, & communicatio cū idololatris. Exempla etiam habentur in sacris paginis Sanctorum virorum, qui potiùs elegerunt mori, quàm contaminari, manducando cibos vetitos, vel Diis gentium immolatos. Legendi hac de re Macchabæorum libri, in quibus hujusmodi exempla describuntur.

17. Magicis artibus, maleficiis, & incantationibus deditus erat. R. ex sacra Scriptura Exod. 22. *Maleficos non patieris vivere*, Levit. 19. *Non declinetis ad magos, neque ab ariolis aliquid sciscitemini, ut polluamini per eos. Ego Dominus.* Item Levit. 20. Deuter. 18. Eccles. 14. reprobantur magi, malefici, & incantatores.

18. Novos Prophetas, quos vocabat *Barathan*, & *Barocph*, ad errores suos nobilitandos excogitavit, de quibus cum nulla sit in sacris paginis mentio, satis constat fuisse figmenta.

19. Dixit quemlibet coitum esse licitum. R. verbo *Florinus*.

Basilius. Vide *Bagomili*.

Basilius Episcopus Anciræ, Semiarianorum caput. Vide *Semiariani* IV.

Basiliscus Imperator Tyrannus, & hæreticus Ecclesiæ persecutor, constitutionem promulgavit contra Concilium Chalcedonense, quod rejecit. Plura de eodem videre est apud Baronium. V.

Bassus. Tres insignes hæresiarcas habuit præceptores, Cerinthum, Ebionem, & Valentinum, circa medium secundi sæculi, sub Antonino Pio, & Hygino Summo Pontifice; præter errores Magistrorum, quos profitebatur, hunc de novo addidit. teste Philastrio. II.

Rerum omnium perfectionem, unà cum vitâ, & generatione hominum, in viginti quattuor litteris, & septem astris constituebat, non autem in omnipotentia, & providentia Dei; ideò negabat spem veræ salutis constituendam esse in majestate Christi, & filium Dei dicebat non assumpsisse carnem, ut hominem liberaret. R. Et quidem Deum omnium esse creatorem, satis proclamant sacræ paginæ; Christum autem pro omnium salute incarnatum esse, & omnium esse Redemptorem, pro omnibus sanguinem

fudisse, constat ex illo Joan:3. *Misit Deus filium suum, ut salvetur mundus per ipsum*,ex 1.Pet.cap.3.ver.18. *Christus semel pro peccatis nostris mortuus est,justus pro injustis*.Ex 1.ad Tim.cap.1.ver.15.*Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere,quorum primus ego sum*.AdCor. 2.cap.5.ver.15.*Pro omnibus mortuus est Christus*.ex Symbolo Nicæno *Propter nostram salutem descendit de cælis*. Tum quia Christus solvit, mediante pretio sanguinis sui, debitum nostrum; ergo verè est omnium Redemptor. Tum quia Christus est secundus Adam, ergo sicut primus Adam omnes perdiderat, secundus Adam debuit omnes salvos facere, juxtà illud ad Timot.1.cap.2.vers.5. *Unus mediator Dei, & hominum, homo Christus Jesus: qui dedit Redemptionem semetipsum pro omnibus*; & alibi:*Qui venit salvum facere quod perierat*. Certum est beneficium redemptionis commune esse omnibus, quantùm ad ejus sufficientiam; viderint ipsi qui se volunt à beneficio cōmuni excludere, negantes Christum esse omnium Redemptorem. Obiectiones quæ contra fieri solent, commodiùs solventur verbo *Jansenius*.

XVI. BATTEMBURGICI ducem habuerunt Joannem Battemburgum, sectâ Anabaptistam anno 1550. Librum edidit,inscriptum: *Nova practica gerendi bellum*, in quo docet detestari pacem, & omnes ad arma, & seditiones excitat, ad cędes, ad incendia,ad vastationes: qua de causa, asserit Lindanus, quod cæteri Anabaptistæ, adeò nefandum virum ex sua secta prodiisse, erubescant, negantes Battemburgicos suæ esse synagogæ. Vix quid magìs à Deo pacis inculcatum, quàm pacem, videre est in sacris paginis.

IV. BAUCALIS Alexander,hoc cognomen adeptus, ex supercrescentis carnis pondere, in dorso ejus collecto, testacei vasis formâ, quod Alexandrini vernaculo sermone *baucalam* nominare solent, primus auctor creditur Arianæ dissensionis,circa annum 315. Dicunt enim, quòd cum Baucalis pręlatum sibi honore Arium ægrè ferret, novationem dogmatis illi adscripserit, quo Filius consubstantialis Patri negatur, & in tempore genitus adstruitur. Facta est dissensio inter Baucalum,& Arium,quos Alexander Alexandriæ Episcopus ad sanam mentem, & concordiam, sed frustrà, reducere studuit; quare utrumque anathemate percussit, referente Niceforo Ecclef. hist. lib.8.

BEDRICUS. Ex Adamitarum secta, in diversas divisâ factiones, prodiit Orebitarum hæresis, cujus dux refertur Bedricus Presbyter,natione Moravus,qui publicè uxorem duxit. Sectæ, ab Adamitis in Germania propagatæ, aliquando inter se dissentientes, præliabantur, ubi tamen externa vis ingrueret, junctis viribus sese defendebant. Maximè oderant Teutones, quorum alios Philistæos, alios Idumæos, alios Moabitas vocabant. Bohemiam verò terram promissionis esse asserebāt. Orebitarum tandem errores, cum Adamitis communes fuerunt, & solo nomine discreparunt. ex Spond. XV.

BEGUARDI. A' quo hoc nomen sortiti sint incertum: sub ementita professione religiosa, per inferiorem Germaniam grassari cœperunt, in fine seculi 13. quorum sequentes errores seculo 14. sub Clemente V. in Concilio generali Viennensi damnati fuerunt. Beguardorum ducem aliqui faciunt Bogonatum, Musantius *Fax chron*.vel Bononatum *hist.hæret. Van Ranst*. Spondanus credit ab idiotis viris propè Coloniam habuisse originem, qui sinè Apostolicæ Sedis facultate,propriâ temeritate,sub umbra paupertatis, novam religionem inducere ausi sunt, quos Henricus Archiepiscopus Coloniensis condemnavit: Beguardorum errores sunt XIII.

1. Homo in hac vita,tantum perfectionis gradum potest acquirere,ut reddatur penitùs impeccabilis,& ampliùs in gratia proficere non possit. R. ex Scriptura, quæ nos docet semper timere, ne offendamus Deum:

Beatus

Beatus homo, qui semper est pavidus, & D. Paulus nos hortatur cum timore, & tremore operare in iis, quæ ad salutem pertinent. Certè si homo posset tantum perfectionis acquirere, ut redderetur penitùs impeccabilis, contra præfata, & plura sacræ Scripturæ testimonia, deberet omnem abjicere timorem. Tum quia hinc oriretur damnabilis præsumptio sui ipsius; nemo autem potest de sua salute præsumere; quis enim scit utrùm parcat, & ignoscat Deus? tantùm sperare debemus ratione suæ infinitæ misericordiæ, non autem hoc licet præsumere, confidentes in nostra perfectione: falsum itidem est, quòd homo tantum perfectionis gradum possit acquirere, ut in gratia ampliùs proficere non valeat; dicit enim Scriptura: *Qui justus est, justificetur adhuc.* Tum quia certum est per dignum accessum ad Sacramenta, & per opera meritoria, augeri gratiam; sed homo quantumvis perfectus potest, imò debet ad Sacramenta accedere, & opera meritoria exercere; ergo potest majorem gratiam acquirere; Cæterùm dicendum esset Sacramenta in homine justo non conferre gratiam, & superfluum esset exercitium bonorum operum in homine perfecto; tantum autem abest, quòd sit superfluum, ut quò magis homo perfectus est, eò ardentiùs in bonis operibus exerceatur; nec valet dicere cum Beguardis, quòd si homo semper posset proficere, posset ad Christi perfectionem pervenire; nam perfectio Christi, ratione unionis hypostaticæ, est infinita, quam nulla pura creatura potest attingere.

2. Natura humana intellectualis propriis viribus, sinè lumine gloriæ, & gratiæ, potest beatitudinem consequi in hac vita, ità perfectè sicut in patria. R. Isaiæ 64. ver. 4. *Oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti expectantibus te.* Ad Rom. 6. vers. 23. *Gratia Dei, vita æterna*. Tum quia si homo suis viribus posset videre Deum, visio beata non esset merces: unusquisque posset ex naturâ suâ esse beatus. Sequeretur insuper contra Scripturam, beatitudinem perfectam non esse in cælis, sed haberi posse in terris. Nec valet dicere, quòd Deus continetur intra objectum intellectus creati, quod est ens verum, ergo potest naturaliter videri; nam licèt Deus sit ens intelligibile, non est tamen objectum proportionatum intellectus creati, sed super excellens, ideò debet intellectus adjuvari à lumine gloriæ, ut videat Deum; sed satis constat intellectum se solo non posse videre Deum, cum si hoc esset possibile, unusquisque propriis viribus eniteretur, ut posset frui tanto bono, scilicet Dei visione, quantumcumque autem quis enitatur videre Deum, si non sit à lumine gloriæ elevatus, constat non posse ad hanc visionem assurgere. Vide S. Thom. 1. par. totâ quæst. 12.

3. Dicebant esse peccatum mortale osculari fœminam, quia ad hoc natura non inclinat, non autem esse peccatum fornicari, quia est secundùm inclinationem naturæ. R. Quia si peccatum mortale sunt oscula, & tactus impudici, à fortiori erit peccatum fornicari, quoniam fornicatio excitat ad oscula, & tactus, & viceversa hæc sunt dispositiones ad illud, sed est peccatum mortale agere, quę excitant ad peccatum mortale, ergo cum fornicatio excitet ad oscula, fornicatio erit peccatum mortale. Sed non indiget reprobatione hæc nova Beguardorum pseudo-Theologia, à Patre luxuriæ dictata.

4. Hominem in perfectionis gradu constitutum, non teneri obedire Ecclesiæ præceptis. R. Quia perfectio hominis in eo consistit, quòd usque adeò studiosè tendat in observantiam mandatorum, ut abneget seipsum; ergo perfectio hominis non absolvit ab observantia mandatorum, sed potiùs ad exactè observandam legem inclinat. Tum quia ex hac Beguardorum pseudo-Theologia, sequitur perfectionem consistere in imperfectione, ut patet. Sequitur magis impium, censendum esse magis

perfe-

perfectum: hæc & similia absurda sequuntur ex præfatis, & sequentibus Beguardorum erroribus, in quibus asserebant.

5. Quòd homo perfectus habet sensualitatem ità perfectè spiritui, & rationi subjectam, ut non ampliùs opus habeat orare, vel pia opera exercere. R. ex illo quod legitur: *Qui sanctus est, sanctificetur adhùc*. Deinde ex illo: *Oportet semper orare, & non deficere*. Et ex illo: *Sinè intermissione orate* (de necessitate verò orandi doctè agit Card. Roffens.) Tum quia imperfectio valde perniciosa est, & superbia summa, se perfectum credere in hac vitâ, in quâ hortamur sëper æmulari Charismata meliora. Tum quia alibi in sacris paginis hortamur semper instare ferventi orationi. Tum quia perfectio christiana, sinè bonis operibus mortua est, idest nulla esse perhibetur, & odio habet iniquitates, quibus indubitanter coinquinatur, quisquis concedit corpori quidquid libuerit; imò corpus debet in servitutem redigi, juxta doctrinam Apostoli, quam proprio comprobavit exemplo; ex quibus satis patet, quàm sint bestiales, & à ratione alienæ sequentes propositiones.

6. Hominem perfectum, concedere posse corpori quidquid libuerit.

7. Quòd se in actibus virtutum exercere, est hominis imperfecti.

8. Quòd perfecta anima licentiat à se omnes virtutes.

9. Quòd cum elevatur Eucharistia, non oportet illam adorare, quia dicebant, imperfectionem esse, contemplationis altitudine indignam, attendere ad mysteria humanitatis Christi, & ad Sacramentum Eucharistiæ. R. ex omnibus SS. PP., qui de adoratione huic debitâ Sacramento nervosè scripserunt. Cultu latriæ adorandam esse Eucharistiam definivit Conc. Trid. sess. 13. cap. 5. De hujusmodi Sacramento intelligitur illud Davidis psalm. 21. vers. 30. *Manducaverunt, & adoraverunt omnes pingues terræ, in conspectu ejus cadent omnes, qui descendunt in terram*. Tum quia Deus est adorandus, sed Christus in Eucharisticis existens sub speciebus Eucharisticis, verè est Deus, ergo adorandus. Nec valet dicere cum hæreticis, nullum extare præceptum in sacris paginis de adoranda Eucharistia, quia stat pro verbo Dei sola traditio Apostolica. Tum quia Christus in carne adoratus est ab Apostolis; sic D.Thomas dixit ad Christum: *Dominus meus, & Deus meus*. Tum quia non est opus expressis verbis præcipere, quod ex ipso naturæ lumine innotescit, sed lumen naturæ dictat Deum esse adorandum, ergo etiam Christus, qui est Deus. Supposito igitur lumine fidei, per quod infallibiliter nobis innotescit Christum esse Deum, evidenter deducitur Christum esse adorandum. Tum demùm humanitatem Christi adoraverunt Magi, ergo cum vera humanitas Christi sit in Eucharistia, hæc de facto est adoranda: nec est indignum altissimæ contemplationis, attendere ad mysteria humanitatis, dum Christus in Eucharistiâ adoratur, quandoquidem ad renovandam incarnationis, passionis, & mortis suæ memoriam, per quam redempti sumus, Christus instituit hoc Sacramentum; unde dixit: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*.

BEGUINI in eadem constitutione XIV.
Jo:22. sunt cum Beguardis proscripti. Gaulterius verò distinguit à Beguardis. Emerserunt autem sub initio seculi 14. eodem tempore quo Beguardi, Ecclesiam infestantes sequentibus erroribus, præter quos, etiam aliquos superstitiosos ritus habebant. Cujusmodi erat in suis Oratorijs humi sedere, verso ad orientem vultu orare, & oculos in cælum non levare, & similia. Sunt itaque, qui inter Beguardos, & Beguinos discrimen faciunt, eandem tamen fuisse sectam crediderim, progressu temporis in deteriores errores, quàm in initio suæ institutionis prolapsam: juxta illud *abyssus abyssum invocat*: cujus

sectæ professores, alibi Beguardi, alibi Beguini sint nuncupati.

1. Dicebant non licere his, qui Christianam Religionem profitentur, possidere aliquid, nec in commune, quoniam Christus, & Apostoli (dicebant) nihil possederunt, vel proprium, vel commune. R. verbo *Apostolici*.

2. Summum Pontificem non posse dispensare in regula S. Francisci asserebant. R. Ex Scriptura, quandoquidem Christus dedit Pontifici auctoritatem ligandi, & solvendi. Tum quia regula S. Francisci non magis obligat, quàm obligent præcepta Ecclesiastica, sed in iis potest Summus Pontifex dispensare, ubi urget causa; ergo &c. Tum quia regula S. Francisci est approbata à Pontificibus, ergo possunt dispensare in eo genere vivendi, quod ipsorum est approbare, vel reprobare.

3. Dicebant statum Fratrum Minorum, perfectiorem esse statu Episcoporum. R. Quia Episcopi in sacris Scripturis vocantur Apostoli. Sunt superiores cæteris quibuscumque Presbyteris in Ecclesia, ergo sunt in statu exigente majorem perfectionem; quò enim quis magis sublimatur in Ecclesia, eò magis perfectioni studere tenetur. In Episcopis est jus consecrandi Sacerdotes; tenent in Ecclesia locum Apostolorum; repræsentant Christum secundùm majorem perfectionem, quàm Presbyteri. Episcopus dicitur specialiter sponsus Ecclesiæ, ergo status Episcopalis est status majoris perfectionis, quàm simplex status Religiosus; quòd etiam constat ex virtutibus, quæ in Episcopo debent elucere, quas enumerat D. Paulus ad Tim., & ad Titum. Quinimò Religiosorum status est *proficientium*; status verò Episcoporum est *perfectorum*. Vid. S. Thom. 2. 2. qu. 184. art. 7.

4. Asserebant Papam non posse in voto simplici dispensare neque pro bono pacis, vel ad conversionem Regni. Propositio adeò erronea reprobatione non indiget; quia non esset benè provisum Ecclesiæ, nisi haberet Ecclesia potestatem dispensandi in necessitatibus: præterquamquod his de causis Pontifices, à Populis exoratos, dispensasse aliquando, certum est; & veritatem hanc, quicumque rationis compos, facilè sibi potest persuadere.

5. Dicebant neminem teneri respondere ad interrogationes Inquisitorum, nisi versentur circa articulos fidei, vel Sacramentorum. R. Quia Inquisitores sunt judices specialiter ab Apostolica Sede delegati; sed tenemur obedire judicibus; ergo &c.

XIV. Beguinæ. Sermo non est in præsenti de Beguinis, quæ juxtà constitutiones sibi traditas à S. Bega, S. Geltrudis sorore, vel ut alii opinantur à quodam pio, sanctoque Presbytero, Lamberto Bego nuncupato, vivunt in Belgio, sed sermo est de Beguinis, quæ à quadam Margarita Porreta ex Hannonia, ortum duxisse creduntur. Hæc librum composuerat, multis refertum erroribus, in quo præter alia dicebat: animam annihilatam in amore Conditoris, sinè ullo conscientiæ metu, aut morsu, posse, & debere naturę indulgere, quidquid appetit, & desiderat; qui error verbo *Molinistæ* reprobabitur. Fuit autem Parisiis combusta, eo quòd errores suos retractare noluerit. Beguinæ itaque, quas aliqui à dicta Porreta ortum habuisse credunt, tempore Beguardorum, sub ementito statu moniali degebant, sinè emissione aliqua votorum, liberè recedentes à suscepto statu quandocumque liberet, Beguardorum imbutæ erroribus, quorum institutum in *Clementina*, fuit etiam penitùs proscriptum.

XVI. Belliani originem habuerunt à Bellio Montfortio; sectâ verò sunt Confessionistæ rigidi, & Semilutherani; prodierunt anno 1556. Scripsit Bellius contra Calvinum, ut authumare videtur Lindanus. Sunt qui asserant, hanc sectam fuisse imaginariam, & hoc nomen sortitos esse quosdam defensores cujusdam libri,

cui titulus: *Martinus Bellius*, in quo auctor sustinere nititur, hæreticos non esse persecutionibus vexandos; quæ opinio reprobabitur verbo *Confœderati*.

XVI. BENEDICTUS ARETIUS anno 1560 in problematibus Theologicis; per descensum Christi ad inferos, interpretatur manifestationem de adventu Christi, factam malis spiritibus. R. ex Symbolo Apostolorum, in quo expresse habetur, quod Christus descenderit ad inferos. Vide verbo *Bucerus*.

2. Ad cap. 21. Joannis, vertit in dubium, an Christus ingressus sit ad Apostolos januis clausis. Repr. ex aperto Scripturæ testimonio, quod de hac re dubitationi locum non relinquit.

3. Parte secunda problem: asserit Christum esse solùm Redemptorem electorum; nec Deum velle omnes homines salvare, sed tantùm aliquos. R. verbo *Prædestinatiani*.

4. Super Lucam pag.332. solùm symbolicè Christum esse in Eucharistia videtur asserere, & consequenter negare videtur realem existentiam corporis Christi in Eucharistia. R. verbo *Berengarius*.

XVI. BENEDICTUS TALMANUS in libro ab ipso exarato anno 1578. cui titulus: *Assertio veræ fidei* pag.3. scribit Deum non posse efficere, ut Christi corpus sit in uno loco circumscriptum, definitum, visibile, & palpabile; alibi autem incircumscriptum, indefinitum, invisibile, impalpabile: ideò pagina 94. dicit per panem Eucharisticum, solùm nobis obsignari beneficia Christi. R. Quia contradictionem non involvit idem corpus esse in pluribus locis, ut efficaciter sustinent plures Philosophi, ergo neque illam involvit à fortiori, quod idem corpus in uno loco sit circumscriptum, non in alio; quia esse in uno loco definitè, in alio indefinitè, in uno incircumscriptè, in alio non, nullam dicit implicantiam ex intrinsecis principiis rei, quæ sic ponitur, quod probatur, nam creaturæ omnes habent potentiam obedientialem ad ea, quæ non implicant ex intrinsecis principiis, sed esse in uno loco definitè, in alio indefinitè, non implicat ex intrinsecis principiis, quia per hunc diversum, & simultaneum existendi modum, non variatur essentia rei, sed variatio se tenet respectu diversorum locorum; ergo &c.

BENZENHAGEN. Joannes Vvolini in Pomerania ortum habuit anno 1485. Sacerdotio initiatus, inter celebriores scientificos sui ævi habebatur: Lutheri librum legens de captivitate Babilonica, de Luthero malè sensit, sed postmodùm mutato sensu, Luthero irrevocabiliter adhæsit; quem sinè intermissione, ubique commendans: usque ad Lutheri tempora mundum ignorantiæ tenebris obnubilatum asserens, ejusdem erroneam doctrinam pluribus in Germaniæ Provinciis primus invexit, maximè in Regno Danimarchæ: ex Presbytero uxoratus factus, Witembergæ Minister decessit anno 1558. ætatis annorum 73. Ex Melch. Adam. in Vita Theolog. German. XV.

BEQUARELLI. Vidimus ineunte hoc seculo excitatam Bergomi Molinisticam sectam à quodam Presbytero, cui nomen *Bequarelli*, sed statim in suo ortu à superiorum vigilantia suffocatam. XVIII.

BERENGARIUS dictus Sacramentariorum parens, quippe qui primus realem existentiam Corporis Christi in Eucharistia negasse videtur. Non desunt tamen, qui Berengarii hæresim, jam à Basilide professam authument: & certè de consequenti Basilides negare debebat realem existentiam Corporis Christi in Eucharistia, cum expressè negaret Christum veram carnem assumpsisse. Berengarius tamen primus communiter censetur Sacramentariorum parens, cui fuit Patria Turones, jam propè cadente nono seculo natus, in Ecclesia S. Martini Turonensis dignitatibus Camerarii, ac Thesaurarii insignitus, postmodùm Andegavensis Archidiaconus constituitur, ubi cœpit suam hæresim XI.

pro-

promulgare. Quinque potissimùm errores disseminavit, sed in plurimis Conciliis proscriptus, & à pluribus viris convictus, quattuor erroribus abjectis, in illo defendendo pertinax perseveravit, quo negabat realitatem corporis Christi in Eucharistia, & transubstantiationem panis, & vini in corpus, & sanguinem Christi. Berengarij hæresis, ut primùm orta, non modò fuit à doctissimis viris impugnata, sed in Concilio Rom. sub Leone IX. damnata, & iterùm in Concilio Vercellensi confixa; mox in Synodo Parisiensi: quartò à Victore II. in Synodo Florentina: quintò ab ejusdem Victoris Legatis in Synodo Turonensi: sextò à Nicolao II. in Synodo Rom. repetitis vicibus fuit damnata, & in hac ultima Synodo Berengarius ejuravit errores; sed ad vomitum suum, iterùm reversus, denuò fuit in Synodo Rothomagensi proscriptus: deinde in Pictaviensi anno 1075. mox à Gregorio VII. in duabus Synodis Romanis hæresim suam iterùm fuit ejurare coactus. Tandem divino afflante numine, ex pertinacissimo hæretico orthodoxus factus, Turonem reversus, in Insula, quæ dicitur S. Cosmæ, per octo annos pœnitentiis se affligens, in bona opinione decessit anno 1088. ejus autem errores sunt sequentes

1. Magiæ deditus erat. R. verbo *Basilides*.

2. Baptismum rejiciebat. R. verbo *Armeni*, & *Anabaptistæ*.

3. Matrimonium solvi posse asserebat. R. verbo *Armeni*.

4. In Eucharistia esse verum corpus, & sanguinem Christi negabat. R. Jo:6: *Panis quem ego dabo, caro mea est*. Item: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*, ex c. xi. ad Cor. 1. ver. 29. *Qui enim manducat, & bibit indignè judicium sibi manducat*; demùm ex illis verbis Jo: *Accepit* (scilicet Christus) *panem, benedixit, deditque discipulis suis dicens: Hoc est corpus meum*. Manifestè constat in pane Eucharistico esse realiter corpus Christi; non symbolicè, ut perperam interpretantur hæretici, quia de symbolo, dici nequit: *Hoc est corpus*, sed tantùm: *Hoc repræsentat corpus*. Tum quia dogmata, & præcepta, verbis in proprio sensu, non figurato, & symbolico accipiendis, debent proferri. Quòd si in sacris paginis dogmata aliquando proferantur verbis figuratis, statim ibi subsequitur hujusmodi verborum explicatio; sed si in sensu symbolico accipienda essent hæc verba: *Hoc est corpus meum*: ergo etiam illa: *Ite, baptizate in nomine Patris &c.* sed ista, per ipsos hæreticos, in sensu reali accipienda sunt, quia ibi agitur de præcepto, & Sacramento; ergo etiam illa.

5. Negavit transubstantiationem. R. Quia si non esset vera transubstantiatio, hæc verba: *Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum*, hæc inquam verba non essent vera, ut consideranti patet. Tum quia id quod datum est Apostolis ad manducandum, quando Christus dixit: *Manducate hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*, datum est Judæis ad crucifigendum, sed Judæis datum est corpus Christi ad crucifigendum, ergo etiam Apostolis datum est corpus Christi ad manducandum, ergo verè fit transubstantiatio. Tum quia si non fieret transubstantiatio, illa propositio: *Hoc est corpus meum*, esset falsa, significaret enim, quòd panis est corpus Christi, sed Christus mentiri nequit, ergo &c. Sententia de transubstantiatione subscripta fuit à Patribus tùm Latinis, tùm Græcis in pluribus Concilijs, præcipuè in Florentino. Nec valet instare, quòd in pluribus Scripturæ textibus, Eucharistia vocatur panis; nam licèt fiat transubstantiatio, benè adhuc dicitur panis, quia est cibus animæ; quia remanent species panis; quia terminus à quo transubstantiationis Eucharisticę, est verè panis. Vide verbo *Sacramentarii*.

III. Berillus Bostrorum in Arabia

erat Episcopus; aliquos docuit errores, sed ab Origene convictus, ad meliorem frugem fuit pariter revocatus; contra Berillum celebrata est Synodus in Bostra, circa annum Christi 247. ex Eusebio lib.6. cap.26.

Dicebat Filium Dei non antea fuisse, quàm in humanam carnem immigraret. R. Illis omnibus rationibus, quibus Divinitas Filii Dei asseritur. Vide verbo *Arius*, & verbo *Anomæi*. Tum quia contradictionem involvit asserere Deũ, cui coessentialis est æternitas, incipere existere; Filius autem Dei, Deus est, ut testatur Euangelium Joannis. Tum quia si Filius Dei non antea fuisset, quàm in humanam carnem immigrasset, Pater ab æterno nõ fuisset fœcundus, ergo &c.

XVI. Bernardinus Ochinus apostatavit à Fide, & Religione, quam professus erat anno 1547. & Genevam confugiens, ibi cum Calvino iniit amicitiam; parùm tamen, cum Calvini doctrina sibi arrideret, plus Serveti dogmatibus adhæsit: qua de causa Angliam progressus, deinde Poloniam, & Transylvaniam peragravit, ubi plura scripsit contra Christianam religionem. Ex ejus dialogis facilè colliget lector, eumdem Atheum fuisse: sed Dei misericordia ante mortem resipuisse, & hæreses abjurasse, ac denique verè contritum inter manus Sacerdotis Catholici, & Apostolici decessisse plures asseverant.

1. Polygamiam, idest pluralitatem uxorum, licitam esse prædicabat. R. Quia polygamia, sive uxorum pluralitas, de jure Divino post promulgatum Euangelium, quòd sit prohibita, ex eodem Euangelio habetur; quid verò dicendum de lege naturæ, relinquimus Scholasticis disputandum? Quòd si polygamiam voluisset Deus absolutè permittere, maximè Adæ permisisset, ad propagationem tunc incipientis generis humani, quod tamen non fecit; scimus enim unicam Adæ fuisse mulierem. Item ex Matt. 19. vers. 5. legitur: *Dimittet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ*; sed si licita fuisset uxorum pluralitas, debuisset dicere, *& adhærebit uxoribus suis*: notanter autem dixit *Uxori suæ*, ut hinc convincerentur hæretici, qui prætendunt asserere, licitam esse polygamiam. Demum ex prima ad Cor. cap.7. vers.2. comprobatur hæc veritas, legitur enim: *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat*; ergo unus vir uni uxori, & una uxor uni tantùm viro permittitur. Suffragatur etiam ratio, quia matrimonium est contractus, quo vir tradit corpus suum in potestatem mulieris, & mulier in potestatem viri, juxtà Apost. 1. Cor.7. ergo qui dedit corpus suum in potestatem uni uxori, & viceversa, non potest nubere alteri, quia non potest ampliùs dare corpus suum in potestatem alteri, quod jam uni traditum est, & licèt homo possit generare cum pluribus mulieribus, hinc non sequitur (ut volũt hęretici) quòd propter hanc rationem, possit homo dare corpus suum in potestatem pluribus uxoribus; nam si in hoc attenderetur potentia generativa viri, vix posset uni viro determinatus numerus mulierum assignari. Tum quia non esset æqua compensatio: cum enim mulier uni tantùm viro ad generationem possit tradere corpus suum; ut subsistat contractus, etiam uni tantũ mulieri, deberet vir corpus suũ tradere ad generationem. Quòd autem in veteri Testamento licita fuerit aliquibus polygamia, hinc non sequitur hanc debere nunc temporis induci; nam ex certis motivis, tunc Deus cum aliquibus viris voluit dispensare, ut possent plures uxores habere: an cum omnibus, vel etiam Gentilibus? Theologis aliis disputandum relinquimus. Vide Bellar. de matrim. lib.1. cap.2. & alios.

2. In Dialogo, quem scripsit de Trinitate, dixit Deum non adorandum. R. ex verbis, quæ dixit Christus ad tentatorem: *Deum tuum adorabis, & illi soli servies*. Tum quia ratio docet creaturam esse subjectam

crea-

creatori; ergo debet adorare Creatorem suum: adoratio enim fundatur in subjectione unius ad alium, & juxtà subjectionem tribuitur adoratio; sed cum creatura sit summè subjecta, & totaliter dependeat à Deo, ergo debet Deo summum cultum. Deum adorandum, agnoverunt ipsi Gentiles

3. Dixit à Deo præsidium non expectandum. R. Ab ipso naturæ lumine; nam natura ipsa nos docet per suspiria ad Deum clamare in necessitatibus nostris, qui solus potens est eripere nos de angustiis. Veritatem hanc sæpè decantatam in sacris paginis, præcipuè à Rege Davide, non est rationis compos, qui possit negare, unde clamabat præfatus David: *Ad Dominum cum tribularer clamavi, & exaudivit me*.

Bernardus Rotmanus. Vide *Claucularii*.

II. Bero Valentini discipulus, magistro deterior, unam Verbi, & carnis operationem constituit; & Divinitatem, eadem cum carne, passam esse docuit; quapropter hæresi Monophysitarum, & Monotelitarum aditum reseravit: referente Hippolyto Portuensi, in fragmentis, quæ Anastasius collegit.

XIV. Bertoldus de Roobach, quem ex Beguardorum secta prodiisse referunt aliqui; certum est, quòd quasdam blasphemas propositiones, quas Herbipoli proferebat, fuit abjurare coactus Wittembergæ in Germania; sed relapsus in hæresim, dum sua falsa dogmata iterùm Spiræ prædicare præsumit, judici sæculari traditus, vivus comburitur. ex Spond.

1. Dixit Christum sic fuisse in cruce derelictum à Patre, ut dubitaverit de sua salute. R. ex his, quæ dicta sunt verbo *Antichristiani*, ubi ostendimus Christum, nec fuisse peccabilem, nec peccasse peccato desperationis. Tum quia Christus nunquam fuit à Patre derelictus, nisi quantùm ad naturæ sensibilis passionem; ipse enim est dilectus Filius, in quo Pater sibi benè complacuit. Tum quia Christus non potuit dubitare de sua salute, de qua erat certus, utpote qui simul erat beatus, quam etiam promisit latroni pœnitenti, dicens: *Hodie mecum eris in paradiso*, ex quibus verbis constat, quod Christus certus erat suæ salutis, qui propter nostram salutẽ passus est, & crucifixus.

2. Maledixit B. Mariæ Virgini. R. Et quidem Mariam Virginem benedictam ab Angelo, legimus in salutatione Angelica: *Beatam me dicent omnes generationes*, ait in Cantico; ejus laudes Scriptura, & Patres commendant; per ipsam accepimus beneficium Incarnationis; est misericordiæ Mater, Advocata apud Deum; ergo dignis laudibus nunquam satis potest commendari.

3. Dixit hominem in hac vita tantùm proficere, ut nec orare, nec jejunare necesse habeat. R. verbo *Beguardi*.

4. Laicum illuminatum, adeò posse proficere prædicando, ut magis ei sit credendum, quàm Euangelio. R. Quia quæ in Euangelio habentur, sunt de fide, non autem tenemur de fide credere, quæ laicus illuminatus prædicat, quatenùs sunt ab ipso prædicata; sed quatenùs sunt conformia legi, & Euangelio. Tum quia difficile est cognoscere hominem illuminatum, & facile est allucinari in hujusmodi illuminationibus; undè monet D. Paulus, quòd non credamus cuicumque prædicanti aliter, ac illa quæ nobis annunciant sacræ paginæ, etiam si foret Angelus, quia sæpè Dæmon se transformat in Angelum lucis, ut decipiat homines. Tum quia si magis teneremur credere laico prædicanti, quàm Euangelio, deberemus talem hominem venerari tanquam legislatorem nostrum. *Unus autem est Legislator noster Christus Jesus*.

5. Dixit hominem devotum, in perceptione cibi communis, posse percipere tantam gratiam, quantam in perceptione Sm̃æ Eucharistiæ. R. Quia neque Sacramenta legis veteris, sunt æquiparanda cum Sacramentis novæ legis, quoad abundantiam gratiæ, & modum conferendi illam,

nempè ex opere operato, quemadmodùm illam hęc,pręillis,conferunt; ergò à fortiori &c. Tum quia blasphemum est comparare perceptionem cibi communis, cum Sacramento Altaris, & cibo Eucharistico, qui est vita animæ; Cibus autem communis, est vita corporis; Tum quia sola Sacramenta sunt instituta ad conferendam infallibiliter gratiam, dummodò non ponatur obex ex parte suscipientis.

IX. BERTRAMUS. Fuit Presbyter, vixit circa annum 880. quo tempore edidit librum (ut asserit Coccius) in quo evocat in dubium, an corpus quod est in Eucharistia, sit illud idem, quod de Virgine natum est. R. Quia unicus tantùm estChristus crucifixus, qui Mariam Virginem Matrem habuit, ut constat non modò ex quattuor Euangeliis, sed etiam apertè deducitur ex Prophetis, qui Christum de Virgine nasciturum, & Redemptorem futurum, prænunciarunt. Fundamentum autem ejus dubii fortè esse potest, quòd alius homo à Christo, nempè SimonCyrenæus fuerit crucifixus; sed remanet solutum verbo *Agareni*, contra quos probatum est, Christum, non alium hominem pro Christo, fuisse crucifixum.

XVI. BEZA Theodorus, patriâ Vesselius, in Burgundia anno 1519. natus, Aureliani primùm, deinde Burgis, sub magisterio cujusdam Melchioris Wolmar Germani, litteras græcas, & latinas didicit: ab hoc perverso magistro stimulatus fuit ad Calvinianam hæresim suscipiendam. Aureliani Lectoratus laureâ obtentâ: Poeticæ artis amantissimus, huic potissimùm se addixit, & publici juris factis diversis opusculis, præcipuè apud Poetarum amatores, nominis sui famam propagavit. Interim Genevæ se recipiens, quemdam nomine Joannem Crispinum, ejus intimum amicum in hoc itinere comitem habuit. (Crispinus hic, ille esse perhibetur, qui Protestantium martyrologiū scripsit)Lausanę postmodū ad græcas literas edocendas se recipiens, ibidem Abrahæ sacrificantis Tragicon composuit. Interim Genevam revocatur: & inde Parisios revertitur; sed ob turpissimam vitam nulli viro, quantumvis sceleltissimo vix secundus, timens judicium Magistratus Parisiensis, Genevā iterùm confugit, & apertè apostatavit à fide. Quanta fuerint ejus impiissima scelera, referre abhorrent ipsimet hæretici: non est igitur quod hic referantur, sufficit lectori scire, quòd Tilmanus Heshusius Lutheranus, Bezam epicureum, blasphemum, & impudentissimum vocat. Interfuit colloquio Posiniacensi, ubi impiè, & cavillatoriè se gessit. Hujus nebulonis impiam audaciam inEcclesiam S. Medardi, refert Spondanus ad annum 1561. Successit Calvino Genevæ in Califatu, Calvinianæ hæresis non modò propagator, sed novus hæresiarca factus, aliis de novo promulgatis erroribus. Vix ullum hæresiarcam est invenire, in quem adeò vehementer, non modò Scriptores Catholici, sed etiam hæretici invecti sint. Sectatores Bezæ, etiam Bezani dicti fuerunt: mortuus est autem Genevæ, præcipuus author tot cladium, quas attulit hæresis Calviniana, anno ætatis suæ 86. Calvini potiùs idololatra, quàm sectator dicendus, quem irreprehensibilem vocabat, cui post Deum honorem deberi asserebat. XV.

1. Omnipotentiam Dei in constituendo substantialiter uno corpore pro eodem tempore in pluribus locis negavit. R. Ex principiis philosophicis, ex quibus constat non repugnare, quòd idem corpus pro eodem tempore possit à Deo, saltem definitivè, aut per modum substantiæ, in pluribus locis constitui, cum nulla sit implicantia, ex parte Dei, qui omnia potest, quę ex intrinsecis principiis non implicant. Idem autem corpus posse esse in pluribus locis; non implicat ex intrinsecis principiis, ut videri potest apud Philosophos, qui ex professo hanc difficultatem cum rationibus objectis enodant.

2. Dixit non esse in hoc mundo orandum pro reprobis, ut convertan-

tantur. R. Ex ipso Christi exemplo, qui oravit pro Judæis, qui cum crucifixerunt: exemplo D. Stephani, qui deprecatus est pro lapidantibus. Tũ quia tenemur ex præcepto Euangelico orare pro inimicis nostris; Tũ quia Eccles. cap. 21. vers. 1. hortantur peccatores, ut orent pro se; ergo bonum est orare pro ipsis: *Fili peccasti? non adiicias iterùm, sed & de pristinis deprecare, ut tibi dimittantur.* Tum quia Christus mortuus est pro omnium salute, quam vult omnibus dare, ergo bonum est orare pro reprobis, ut convertantur, & salutem consequantur. Hìc notandum S. Augustinum lib. de correptione, & gratia, dicere pro reprobis non esse orandum; sed S. Doctor intelligit de reprobis reduplicativè ut reprobis; nam S. Thomas 2.2. q.83. art.7. asserit orandum esse pro reprobis, & ratio est, quia licèt pro talibus non essent exaudiendæ preces, tamen charitas hoc requirit, ut pro omnibus oremus.

3. Electos nullum peccatum mortale committere, reprobos verò neque veniale, effutiebat. R. Nam ex ipsa Scriptura constat magnos peccatores fuisse salvatos. Sic Magdalena pœnitens, sic Latro, sic Matthæus, qui peccata commiserant; an non electus D. Petrus, qui Christum negavit? an non D. Thomas, qui incredulus fuit? utique electi erant, & tamen unus negando, alter non credendo, mortaliter peccaverunt; ergo falsum est electos nullum peccatum mortale committere, sicut falsum est reprobos neque mortalia perpetrare, cum Deus sit justus Judex, & neminem damnet, nisi propter mortale peccatum, non emendatum.

4. Dixit Deum non esse omnipotentem, nisi asseratur esse authorem peccati. R. Deus, qui Sanctus est per essentiam, est impeccabilis, sanctitas enim essentialis, & peccabilitas implicant contradictionem ex intrinsecis principiis; sed omnipotentia non commensuratur ad ea, quæ implicant contradictionem ex intrinsecis principiis; sed solùm ad ea, quæ non involvunt contradictionem. Deus autẽ potest quidquid vult, nec vult nisi quidquid bonum est; ergo non potest velle peccatum, nec esse author peccati; & consequenter ejus omnipotentia non potest commensurari, ex eo quòd peccare non possit: imò peccare posse est defectus potentiæ. Deum omnipotentem esse evincit ratio, suadent miracula, clamant Scripturæ testimonia. Vide *Arnaldus Brixiensis*.

5. Dixit Virginem, & Sanctos non esse honorandos. R. ex Collectaneis Anastasii Bibliothecarii par. 73. ubi legitur: *Quisquis venerabilem, semperque Virginem, Matrem scilicet Domini nostri non honorat, anathema sit.* Maria honorata est ab Angelis, ut constat ex salutatione Angelica: Maria Virgo est excelsa super ômnes creaturas, est Sancta; ergo debet honorari, quia Sanctitas est honoranda: ex quo infertur Sanctos etiam esse honorandos, de quibus legitur Eccles. cap. 44. vers. 1. *Laudemus viros gloriosos, & parentes nostros in generatione sua*, & vers. 7. *Omnes isti in generationibus gentis suæ gloriam adepti sunt, & in diebus suis habentur in laudibus.* Sanctos esse honorandos colligitur etiam ex Conc. Trid. sess. 25. Tum quia Moyses honorabat sanctos Patres prædecessores suos Abraham, Isaac, & Jacob, ut per eorum merita, placabilis fieret Deus super peccata populi, sicuti constat Exodi 32. vers. 13. & 14. Tum quia Sancti semper fuerunt honorati in Ecclesia Romana; undè legimus, quòd in primitiva Ecclesia conveniebant Christiani ad celebrandas Sanctorum memorias, & laudes. Tum quia dignum est honorare illos, in quibus tot mirabilia fecit Deus, qui *Mirabilis est in Sanctis suis*; quæ veritas clariùs patebit verbo *Vigilantius*, ubi ostendemus Sanctos, non modò esse honorandos, sed invocandos. Tum quia dignum est honorare illos, per quorum merita Deus nobis tot bona largiri dignatur. Tum quia

Abra-

Abraham pronus in terram adoravit Angelos, ut constat Genesi 8. ergo licet etiam adorare Sanctos, & à fortiori licet honorare Mariam, utpote Angelorum Reginam; & certè si nulla esset adoratio, nisi latriæ; ut volunt hæretici, qui solum Deum adorandum esse asserunt, Abraham non adorasset Angelos. Verum quidem est, quòd adoratio latriæ soli Deo debetur, minori ergo honore, juxtà majorem, vel minorem dignitatem, honorantur Sancti; & quidem cum objectum duliæ sit Sanctitas creata, communis honor duliæ tribuitur omnibus Sanctis; cum objectum hyperduliæ sit Sanctitas excellentior communi, cujusmodi est sanctitas Virginis, soli Virgini tribuitur honor hyperduliæ; & soli Deo datur honor latriæ, quia objectum latriæ est Sanctitas increata.

6. Sanctis Conciliis Dæmonem, non Spiritum sanctum præfuisse asserebat. R. Sancta Concilia sunt in Dei nomine congregata, legimus autem Matt. cap. 18. versu. 20. *Ubi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum*. Tum quia Deus præcipit nos obedire Conciliorum ordinationibus, sicut patet Deuteron. 17. vers. 10. de Concilio celebrato à Moyse, de quo dixit Deus: *Et facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco . . . sequerisque sententias eorum*; ergo si Deus præcipit obedire Conciliis, Deum, non Dæmonem ipsis præesse dignoscitur. Vide *Joannes Vuestfalus*.

7. Dixit Christum in inferno pœnas damnatorum sustinuisse. R. ex alio Bezæ mendacio, in quo descensum Christi ad inferos detorquet ad uterum Virginis; estò quod utraque Bezæ propositio sit falsa: nam verè Christus descendit ad inferos, ut constat ex Symbolo; nec Christus ibi passus est damnatorum pœnas, sed liberavit sanctos Patres, qui expectabaut redemptionem: attamen ex ipsa contradictione, quam habet Beza in assertis suis, satis eorumdem constat insubsistentia. Plures alias contra Deum, Virginem, & Sanctos evomit Beza blasphemias, quas nonnisi à Dœmone, & ab inferis revocatas facilè colligit, quisquis eas intelligit; itaut prolixiori reprobatione non opus sit circa illas immorari. Vide verbo *Infernales*.

8. Negat Deum dare cuilibet homini Angelum Custodem. R. verbo *Calvinus*.

9. Negat perpetuum in materia fidei consensum, esse Ecclesiæ Orthodoxæ signum. R. Joan: 17. 11. *Pater Sancte serva eos in nomine meo, ut sint unum sicut & nos*. Prima ad Cor. 1. 10. *Obsecro vos fratres per nomen Domini nostri Jesu Christi: ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, sitis autem perfecti in eodem sensu, & in eadem scientia*; ad Eph. 4. ver. 3. *Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus, & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma, unus Deus, & Pater omnium*. Tum quia sicut temerarius meritò reputaretur, qui vellet negare factum, de quo plures cordati viri convenirent, cum argumentum irrefragabile ad probandam rei veritatem, sit unanimis cordatorum virorum consensus; sequitur perpetuum in materia fidei Romanæ consensum tot cordatorum virorum, ab adventu Christi, usque ad hæc tempora, tot Martyrum, Sanctorum, Doctorum, Regum, Scriptorum, tot demum populorum, esse irrefragabile Ecclesiæ Orthodoxæ signũ.

VIII. Bezer fuit Leoni Imperatori in Iconoclastarum secta promovenda primus Consiliarius. Natus quidem erat Bezer Christianus, sed captivus in Syriam ductus, hinc refuga, Arabum dogmata amplexus est, & à Leone Isauro ob consensum suæ pravæ opinionis, quam in Bezer radicatam reperiit, honoribus cumulatus, factus est ejusdem Imperatoris fautor in sanctas Imagines persequendas. Ex Bar.

XVI. Biblistæ sunt de numero mollium Confessionistarum, quorum caput

put fuit Lutherus, qui tamen sententiam suam retractavit, ut constat, ex libro quem anno 1524. edidit, *de restauratione Scholarum*; sed errorem à Luthero retractatum, proprio exemplo edocere aggressi sunt Melancton, & Carlostadius; cum enim ea esset Biblistarum sententia, ut solùm sacra Biblia, omnibus aliis libris abdicatis, fore in scholis proponenda assererent: cæterùm debere unumquemque non per scientias, sed per opus manuum sibi victum comparare, juxtà illud: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*; ideò Melancton, & Carlostadius, ut suo exemplo hanc propagarent doctrinam, ad artem quam à juventute exercuerant, primus quidem Pistoris, secundus verò agriculturę redierunt; errores itaque Biblistarum, qui anno 1543. à Melanctone, & Carlostadio propagari cœperunt, sunt sequentes.

1. Dicebant non debere recipi, aut legi, aut proponi, vel populo in Ecclesia, vel juventuti in scholis, nisi solum, ac nudum Bibliorum Textum: ex quo etiam sequitur, quòd negabant traditiones. R. Scriptura sacra non est sola regula fidei, cum præter verbum Dei scriptum, detur etiam verbum Dei traditum, cui tenentur Christiani assentiri, de quo verbo Dei tradito scribit D. Paulus ad Thessalon. 2. cap. 2. vers. 14. *Itaque fratres state, & tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram*; Ergo falsum est, quòd solus Bibliorum liber debeat recipi, aut proponi Christianis: certum enim est, quod plura quæ spectant ad fidem nostram, scripta non sunt, sed solùm nobis innotescunt per infallibilem traditionem, cui par cum Divinis scripturis adhibenda est fides. Insuper præter verbum Dei scriptum, dari traditum, constat Jo: ultimo: *Sunt autem & alia multa, quę fecit Jesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos, qui scribendi sunt libros*; & 1. ad Cor. c. 11. vers. 2. *Laudo vos fratres, quòd per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis*. Tum quia si scripturis tantù adhibenda esset fides, & non traditionibus, sequeretur ab initio Ecclesiæ, cum nondum scripta erant Euangelia, Christianos nullam habuisse fidem, nec ea credidisse, quę nos credimus, siquidem nondum scripta erant. Insuper D. Lucas act. 1. ver. 3. refert quòd Christus post suam passionem seipsum vivum præbuit in multis argumentis, loquens de Regno Dei, ex quibus sequitur, præter Bibliorum librum, dari etiam traditiones; inde infertur non solùm sacra Biblia, sed etiam ea quæ *Patres nostri annuntiaverunt nobis*, proponenda esse fidelibus in Ecclesia. Verbo tradito non minùs dandam esse fidem, quàm scripto: & consequenter, non solùm verbum scriptum proponendum esse fidelibus; ex eo satis constat, quòd per solam traditionem sciamus v. g. quòd Epistolæ D. Pauli sint de facto D. Pauli, sic & de cæteris aliis Scripturis sacris loquendo; ergo si solum verbum scriptum esset proponendum, sequeretur neque verbo scripto adhibendam esse fidem: ergo præter verbum scriptum, necessariò proponendum est etiam verbum traditum: ergo non modò verbo scripto, sed etiam tradito adhibenda est fides. Nec valet instare Jo: cap. 20. vers. 31. *Hæc autem scripta sunt, ut credatis*; ergo solùm verbo scripto adhibendam esse fidem. Nam præterquamquod, ex eodem Joanne supra citato legitur non omnia scripta esse; dico ibi D. Joannem præcisè exprimere adhibendam esse fidem verbo scripto, non autem negat adhibendam esse fidem verbo tradito: insuper nihil evincitur ex eo, quod legitur ad Galatas cap. 1. vers. 8. *Licèt nos, aut Angelus de cælo euangelizet vobis præter quàm quod vobis euangelizavimus, anathema sit*. Nam cum Paulus non modò euangelizaverit, quæ scripta sunt, sed etiam plura quæ nobis innotescunt per infallibilem traditionem, unde scribit ad Thessal.

Tenete traditiones quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram; potiùs ex hoc textu apertè concluditur, non modò verbo scripto, sed etiam tradito, adhibendam esse fidem: & sicut mandatum Principis eandem vim habet apud subditos, sive scripto, sive voce proferatur; sic etiam verbum Dei, sive scriptum, sive traditum.

2. Nullâ opus esse interpretatione ad intelligentiam sacræ Litteræ, quia omnes, dicebant, à Deo esse edoctos. R. Quia si nulla opus est interpretatione, quare Lutherus tot edidit commentaria in sacram Scripturam: Estò quod malè eamdem sit interpretatus, hinc nihilominùs corruit Biblistarum assertum, quandoquidem eorum dux Lutherus interpretari est aggressus sacram Scripturam; sed adhuc reprobatur, quia si omnes circa Scripturam sacram essent à Deo edocti, ergo etiam qui ignorant litteras, deberent Scripturam sacram intelligere; quod constat falsum esse, quandoquidem ignaris ad manifestandum illis sensum Scripturæ, opus est eamdem explicare, & interpretari. Tum quia cum diversi, diversa sentiant, si omnes essent à Deo edocti circa sensum Scripturę, non una esset omnium fides. Tum quia scimus etiam inter viros doctos, exortas quæstiones circa sensum Scripturæ, ad quas decidendas congregata sunt Concilia, in quibus Spiritus sanctus, genuinum sensum Scripturæ manifestavit, apertis Patrum suffragiis, & Rom. Pontificis approbatione, utpotè illius, qui in decidendis rebus fidei, non potest errare; ex quibus evincitur, opus esse interpretatione ad intelligentiam Scripturæ, nec omnes esse à Deo specialiter edoctos, sed edoceri debere ab Ecclesia, cui Spiritus sanctus verum sensum Scripturæ revelare dignatur. Ergo Scripturæ interpretatio, non est cujusque arbitrio relinquenda, sed à supremo judice scilicèt Rom. Pontifice exigenda, qui non potest errare, quippe cui dictum est: *Rogavi pro te ut non deficiat fides tua*, & licèt aliquibus Sanctis, & doctis viris, Deus concesserit interpretationem verbi Dei, non hinc sequitur omnes esse edoctos. Nam ex speciali gratia concessum est hoc à Deo aliquibus sanctis, seu doctis viris, qui tamen suas interpretationes submiserunt Ecclesiæ judicio, ut sciremus spiritum interpretativum sacræ Scripturæ, certò & infallibiliter soli Pontifici esse concessum. Vide S. Thom. 2. 2. quæst. 1. art. 10.

3. Vivendum esse solo opere manuum, & nullam scientiam esse adiscendam. R. Scientiarum studium ab initio Ecclesiæ, in quâ floruerunt tot Doctores, fuit semper Christianis concessum; ergo &c. Tum quia scientiæ nos conducunt ad Dei clariorem cognitionem, sed bonum est Dei cognitionem acquirere; ergo etiam scientiis vacare. Tum quia Deus dedit scientiam infusam Adæ, Salomoni, & pluribus sancti viris, qui unctione magistra, evaserunt in viros doctos, quod certè Deus non fecisset, si solùm liceret vacare operi manuum. Quòd autem legitur: *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*, non significat prohiberi studium litterarum, & solas artes mœchanicas exercendas; sed significat, quòd omnis homo, ratione peccati primi parentis, vexationem spiritus habuisset, ut protoparentis exemplo vivere posset; & quod terra fructum non daret opportunum ad victum, nisi fuisset exculta: ubi si homo perseverasset in statu innocentiæ, absque cultura tellus germinasset. Cæterùm datâ Biblistarum sententiâ, sequeretur ex allegato textu omnes, etiam Reges, etiam mulieres debere agriculturam exercere: necessitatem autem scientiarum, etiam ad politicum regimen non est qui non videat, & commendet: unde & laudatur Moyses, quod eruditus fuerit in omni sapientia Ægyptiorum.

Bideitæ numerantur à Gravina inter Antichristianos, illos scilicèt qui evertunt pręcipua mysteria fidei; vocantur etiam *Duitæ*, quia duos XVI.

Deos

Deos distinctos esse asserebant Patrem, & Filium. Eorum dux creditur Petrus Goviezius. Emerserunt circa 1570. in Lithuania, & in Prussia, ut refert Gravina: eorum errores sunt duo sequentes

1. Duos Deos fatentur Patrem, & Filium, sed hunc dicunt esse Deum minorem Patre. R. verbo *Polythei* circa pluralitatem Deorum; quòd autem Filius non sit minor Patre, probatum est verbo *Anomæi*.

2. Spiritum sanctum negant esse Deum, quia nihil de eodem dicunt esse revelatum. R. verbo *Ærani*; ubi ex textibus Scripturæ adductis, constat Divinitatem Spiritus sancti apertè nobis in sacris paginis esse revelatam.

XVI. Bifidi. Reponuntur etiam Bifidi à Gravina in sua Tabula Analitica inter Antichristianos; quorum alii sunt liberæ fidei, cujusmodi sunt Bifidi, qui ex Lutheri schola progeniti circa annum 1560. mundanæ, sive diabolicæ politiæ studentes, pro bono publico asserebant quemlibet tutâ conscientiâ posse sequi duas fides, nempe unam Romanam, alteram Protestantium. Possunt Bifidis, & Trifidi adstipulari, qui non modò duas fides recensitas, sed etiam tertiam, scilicèt Calvinianam, addebant: dicentes nullo modo unitati religionis officere diversas fidei professiones, & cæremonias, dummodò populus Divini judicii fide, ac timore Dei contineatur, quia, dicebant, unus & idem est Deus, qui pari fide à Romanis, & Protestantibus honoratur, & idem est cultus, licèt diversus sit ritus. R. Una est vera fides, quam Christus promulgavit necessaria ad salutem; sed hæc est Romana, cui aliam originem nemo assignare potest; cum tamen de aliis sciamus origines modernas æquè, ac pravas: ergo solam fidem Rom. licet, & expedit profiteri, volenti salutem. Tum quia fides Protestantium, & Calviniana in pluribus sunt ex diametro oppositæ Romanę fidei, ergo una tantùm ex his vera esse potest, hæc autem esse non potest Calviniana, aut Lutherana, quę solùm duobus ab hinc seculis excitatæ sunt; quarum insubsistentia ex eo satis patet, quòd Calvinistæ Calvinistis, & Lutherani Lutheranis opponuntur; ergo sola fides Rom., quæ viget invariabilis, à Christi promulgatione usque ad hæc tempora, & vigebit perpetuis temporibus, vera est. Cæterùm dicendum esset à tempore Christi usque ad Lutherum, & Calvinum nullam fuisse in mundo veram legem; nam ipsi Lutherani, & Calvinistæ concedunt legem Judaicam, post Christi mortem cessasse, ergo si Romana fides non esset vera, nulla certa fides, & lex data esset hominibus à tempore Christi usque ad Lutherum, & Calvinum, per cujus observantiam possent homines salvari; ergo dicendum, quòd sola Romana fides est vera; sed non licet profiteri aliam fidem, quàm veram; ergo si sola Romana fides est vera, hanc solùm licet profiteri. Tum quia fides est vinculum, quo membra Ecclesiæ uniuntur capiti, sed per fidem Lutheranam, & Calvinianam, membra non uniuntur capiti, immò ab eodem separantur, ergo Lutheri, & Calvini fides non est vera, ergo non licet hanc profiteri. Tum quia fides licèt sit invisibilis, videtur tamen per professionem externam, sed professio externa fidei Lutheranæ, & Calvinianæ differt essentialiter in pluribus à Romana, ergo est diversa fides à Romana, ergo pari fide Deus non colitur à Romanis, & Protestantibus, & Calvinianis, ergo &c. Tum quia si quilibet in sua fide posset salvari, superfluum esset tot lites, & controversias excitare de fide inter Lutheranos, & Calvinistas, inter utrosque & Catholicos: Lutherani autem negant Calvinistas in sua fide salvari posse, vicissim Calvinistæ Lutheranos, sic de aliis sectis discurrendo, quarum unaquæque credit veram docere viam salutis; ergo una tantùm esse potest vera fides.

Binoerliani progeniti sunt currente anno 1544. & communiter cen- XVI.

ſetur eorum inſtitutorem fuiſse quem dam Anabaptiſtam, nomine Binderum, qui fictis miraculis,ſtuduit ignaram plebem in ſui trahere ſequelam: eorum dogmata cum Anabaptiſtarum erroribus conveniunt. Ex Prateolo.

IV. Bisaceni dicti etiam Aſeliones, eo quòd ararent aſino, ſecuti ſunt Donatum, circa medium ſeculi 4. verbo *Donatus* reprobandi. Ex Sirmondo de Hæreſi.

16 Bissacramentales ſectâ ſunt Confeſſioniſtæ rigidi,emerſerunt circa annum 1549. ut plurimùm ex illis conſtant, qui recedentes à Luthero, Illyricum ſecuti ſunt. Prateolus aſſerit plures Calvinianos, ac multos Confeſſioniſtas rigidos, ſcilicèt Flaccum cum ſociis ſuis, conſtituere hanc ſectam.Dicuntur etiam Triſacramentales, qui pro tertio Sacramento habent abſolutionem; pluresque molles Confeſſioniſtæ, & præcipuè Lipſenſes ſunt in hac ſententia.Itidem Quartiſacramentales vocantur, qui Presbyteratum etiam inter Sacramenta recipiunt, & in hac ſententia ſunt molles Confeſſioniſtæ Witembergenſes. Ex Gaulterio.

1. Duo tantùm admittunt Sacramenta,Baptiſmum ſcilicet,& cœnam. R. Et quidem tot ſunt Sacramenta, quot ſunt ſigna à Chriſto inſtituta ad conferendam nobis infallibiliter gratiam, ſed hæc ſeptem eſſe, nec plura, nec pauciora in ſacris paginis, vel exprimuntur, vel inſinuantur,atque Divinis traditionibus,perpetuaque Eccleſiæ fide perhibentur; ergo Sacramenta ſunt ſeptem; & quidem circa Sacramentum Baptiſmi habetur teſtimonium Marci ultimo. Circa Confirmationem habetur Jo: 27., & ſecunda ad Cor. 1. Circa Euchariſtiam Luc.22.17.Jo:6.51. Circa Pœnitentiam Marci 1.14.Jo.20.22. Circa Ordinem Actor.6.5.& 14.22.Circa Matrimonium ad Eph.5. Quæ omnia ſacri Textus loca, licèt Sacramenti rationem non ęqualiter exprimant; tamen eo ſenſu, vel per adumbrationem, vel per inſinuationem ſignificata iis in locis Sacramenta,ſemper creditum eſt. Alia efficax probatio eſt unanimis conſenſus SS. PP. & Eccleſiæ, ab ejus initio uſque ad hæc tempora, in admittendo hoc ſeptenario numero. Nec valet dicere, quòd in ſacris paginis non ſit expreſsè mentio de numero ſeptenario; nam argumentum retorquetur contra adverſarios, dicendo, quòd neque in ſacris paginis ſit expreſsè mentio de numero ternario, vel duario: non ſit autem mentio de numero ſeptenario, quia res eſt adeò certa,ſeptem eſſe Sacramenta, ut opus non eſſet, per expreſſa verba rem adeò certam declarare.

Bizochi. Quidam ſub ſpecie XIII.
Anachoreticæ vitę gerendę in finibus Aprutii,& Marchiæ Anconitanæ latitantes, quaſdam perniciofas doctrinas diſſeminare cœperunt; ſeſe appellabant Bizochos. Gaulterius, cui adhæret Spondanus anno 1297. putant Bizochorum ſectam eamdem fuiſſe ac ſectam Fraticellorum, quorum caput fuit quidam nomine Ermannus Pongiluppus, patriâ Ferrarienſis,qui cum ſuę pravitatis eſſet ab Inquiſitoribus convictus, ſimulatè ſe orthodoxum oſtendit; ſed cum de facto in ſuis erroribus cum pertinaciâ deceſſiſſet, nec rei veritas,nonniſi viginti annis ab ejus deceſſu fuiſſet comperta, ſic præcipiente Bonifacio VIII. Pontifice Summo, extumulatus fuit, decimotertio currente ſeculo, ejuſque oſſa in ſterquilinum projecta. Fuit etiam dictus Ermannus accuſatus, quòd nonnullis hæreticis, in contumacia mortuis, cultum impendiſset, multaſque blaſphemias in Euchariſtiam, Deum,& Sanctos evomiſſet. Porrò Bizochorum errores, auctore dicto Ermanno,ſequentes recenſentur

1. Uxorum communitatem inducebant, abſolutis enim ſuis conventiculis, extinctis luminibus cum eâ quiſque ſe commiſcebat,quę illi proximior extitiſſet. R. ex his quæ dicta ſunt verbo *Bernardinus Ochinus*;nam ſi non licet unum virum plures habe-

ro

re uxores, à fortiori neque licet unum virum cum aliorum uxoribus commisceri, quas concupiscere expressè prohibitum est in decimo præcepto decalogi. Vide verbo *Adamitæ*.

2. Eorum Pontifex ille eligebatur, in cujus manu infans ex prædicto coitu natus, mortuus fuisset, quem statim natum, per omnium manus agitabant, & ille, in cujus manu infans sic agitatus expirasset, Pontifex constituebatur.

3. Nihil proprium posse Christianum possidere dicebant. R. verbo *Apostolici*.

4. Rempublicam non esse à Christianis administrandam. R. In lege veteri, qui erant de populo Dei administrabant Rempublicam; ergo etiam hoc licitum est Christianis. Tum quia ille, per quem Reges regnant, jubet nos obedire superioribus. Tum quia si Christiani non possent administrare Rempublicam, esset, vel quia Magistratus essent abolendi; & hoc non, ut probatum est contra Anabaptistas; vel quia aliis committendum esset regimen Christianæ Reipublicæ, qui non essent Christiani, sed neque hoc. Tum quia nullibi prohibetur Christianis administratio Reipublicæ. Tum quia plures, qui Rempublicam administrarunt sanctè vixerunt, & piè mortui sunt, ergo licet, imò convenit Christianis administrare Rempublicam, ut etiam eorum zelo Christiana Religio dilatetur.

5. Dei visionem Animabus sanctis, usque ad ultimum diem differri asserebant. R. verbo *Millenarii*.

6. Cremabant puerum ex illicito coitu natum, & super ejus cineres infuso vino, inde eorum novitii initiabantur. Nec inter Barbaros, imò & feras tanta impietas.

XVI. Blanoristæ. Georgius Blandrata patriâ Salutiensis in Subalpinis, professione Medicus, fugâ lapsus è Ticino, ubi inquisitus fuerat, in Transylvaniam penetravit, & Lutheranum se fingens, Arianorum, & Antitrinitariorum errores prædicavit; penè universa Transylvania fuit ab ejus prædicatione corrupta. Scripsit, unà cum Francisco Davide, duos libros contra Sanctam Trinitatem. Varadini contra Calvinistas disputans mirabiles de sua disputatione contra eosdem, quasi ab ipso convictos, egit triumphos. Transylvaniam à Joanne Sigismundo accersitus, eundem suis seduxit erroribus. In medicinæ professione celebris, tum in Transylvania, tum in Polonia apud Principes, & Magnates vir magni nominis evasit, quorum fretus protectione, faciliùs suos potuit propagare errores. Valentinum Gentilem, & Socinum suæ perfidiæ coadjutores habuit. à proprio nepote, dum in lecto decumberet, suffocatur. Ex Spond.

1. Ab Apostolis solum Deum Patrem, & unum hominem Jesum Christum fuisse prædicatum asserebat, postmodùm verò à Catholicis excogitatam fuisse Trinitatem, duosque Christos in mundum invectos. R. Apostoli baptizabant in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: ergo non solùm Deum Patrem prædicabant. Tum quia tam de Patre, quàm de Filio, quàm de Spiritu sancto in Euangeliis, & præcipuè in Epistolis Apostolorum adeò clara fit mentio, ut apertè constet hoc mysterium fuisse ab Apostolis prædicatum; & nescio quomodò hanc veritatem negare audeat Blandrata, stante contra ipsum præ aliis textibus illo, qui habetur Jo: 1. c. 5. v. 7. *Tres sũt, qui testimoniũ dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus*. Insuper Apostoli non solùm prædicarunt Christum esse hominem, sed hunc eumdem prædicarunt esse filium Dei, sic legitur: *Qui suscitavit filium suum à mortuis*; Christum non purum hominem, sed Deum, & hominem esse, & ut talem fuisse ab Apostolis prædicatum, constat ex confessione Thomæ: *Dominus meus, & Deus meus*; atque ex actibus Apostolorum, & ex eorum epistolis, ubi adeò authentica sunt hujus veritatis testimonia, ut mirum

ſit, quomodò Blandrata auſus ſit contrarium aſſerere, convincentibus eum mendacii, tam claris Scripturæ teſtimoniis. Videantur hìc circa Chriſti Divinatem; quæ dicta ſunt contra *Acaccianos*, *Anomæos*, *Berillum*, *Apollinarem*, & *Arium*.

2. Dixit Apoſtolos prænunciaſſe illicò poſt aſcenſionem venturum Antichriſtum, & Eccleſiam abolituram: & de facto hoc jam eveniſſe, ut jam Chriſti Regnum penitùs interierit. R. Quia nullibi hæc ſomnia, imò inſaniam in Scriptura reperient, ubi è contra legimus, Eccleſiam uſque in finem ſeculi duraturam, quia portæ inferi non prævalebunt adversùs eam: & tempore prædicationis Antichriſti, neque deficiet Eccleſia. Scimus etiam multos permanſuros conſtantes in fide, & quòd *Propter electos breviabuntur dies illi*. Inſuper Chriſtus oſtendit, quæ ſigna precedent adventum Antichriſti, hæc autem ſigna nondum apparuerunt, ergo Apoſtoli non potuerunt prædicare Antichriſtum venturum ſtatim poſt Chriſti aſcenſionem; & certè cum unum ex ſignis præcedentibus Antichriſtum, ſit univerſalis Euangelii prædicatio, juxtà illud quòd legimus, Matt.24. *Et prædicabitur hoc Euangelium regni in univerſo Orbe, in teſtimonium omnibus gentibus: & tunc veniet conſummatio.* Scimus autem in pluribus locis nondum prædicatum eſſe Euangelium, cum partes mundi extent adhuc incognitæ, ad quas nondum apertus eſt aditus infidelibus; ergo ſi nondũ præceſſit hoc ſignum his temporibus, quibus multæ partes terræ adhuc non innoteſcunt, à fortiori non præceſſit hoc ſignum tempore Apoſtolorum, & conſequenter non potuerunt prædicare Antichriſtum venturum ſtatim poſt aſcenſionem. Verum quidem eſt, quòd nomen Antichriſti, cum non modò ſignificet illum hominem venturum in fine ſeculi, qui extollet ſe contra Chriſtum, & ejus legem, ſed etiam Antichriſtus vocetur quicumque deſtruens falſis dogmatibus Chriſti legem, videtur velle ſe anteponere Chriſto, cujuſmodi ſunt hæreſiarchæ; ſub hac ſecunda ſignificatione intelligendum eſt, quod legitur epiſtola 2. Jo: verſ. 7. *Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jeſum Chriſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor, & Antichriſtus*. Ubi D. Joannes vocat Antichriſtum quemcumque non confitentem Jeſum Chriſtum veniſſe in carne, cujuſmodi fuerunt quidam heretici, qui à tempore D. Joannis cœperunt hanc hæreſim diſſeminare; & certè D. Joannem non prædicaſſe per hæc verba adventum Antichriſti, ſed ſolùm hoc nomen Antichriſti tribuiſſe præfatis hæreticis, apertè conſtat ex eodem D. Joanne epiſt. 1. cap. 2. verſ. 18. ſic ſcribente: *Filioli ſicut audiſtis quia Antichriſtus venit, & nunc Antichriſti multi facti ſunt*. Voluit per hæc verba exprimere S. Joannes plures deceſſiſſe à fide, nam ſi locutus fuiſſet de adventu Antichriſti, qui veniet in fine mundi, non dixiſſet: *Antichriſti multi facti ſunt*; unus autem tantùm erit Antichriſtus, qui extollet ſe contra legem, & Euangelium, qui à Judæis tanquam Meſſias adorabitur, qui quantùm poterit erit deſtructor Euangelii.

3. Dixit tres perſonas eſſe tres Deos, non minùs inter ſe diverſos, quàm ſint inter ſe diverſi tres homines. R. ex ſacra Scriptura Jo: 1. c. 5. *Tres ſunt, qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus, & hi tres unum ſunt*; non unum in perſona, ut concedit ipſe hæreticus, qui tres admittit perſonas, ergo unum in natura Divina: ergo tres perſonæ ſunt unus Deus; ergo non ſunt in Divinitate diſtinctæ, ſicut tres homines, quæ veritas clariùs conſtabit verbo *Polytheiſmus*, ubi oſtendemus Deum eſſe eſſentialiter unum, & plures Deos implicare ex intrinſecis principiis.

Blastus Romanæ Eccleſiæ Presbyter, Florini ſocius, cum quo Romæ ſchiſma fecit: ob ſuam II.

ma-

malitiam (ut referunt Eusebius, & Theodoretus) ab Eleutherio Pontifice de gradu depositus, non cessavit ad suam impietatem alios allicere. Profitebatur autem Valentini errores, aliis de novo supra ipsos excogitatis, ratione quorum inter hæresiarcas recensetur à Tertulliano, & Eusebio. Confutavit egregiè Blastum S. Irenæus. Ex Bar.

1. In celebratione Paschatis judaizabat, docens Pascha celebrandum esse cum Judæis luna 14. quicumque ille esset hebdomadæ dies, quo luna decima quarta posset contingere. R. verbo *Quartadecimani*.

2. Communitatem uxorum licitam esse asserebat, & sic satisfieri asserebat illi præcepto: *Crescite, & multiplicamini*. R. verbo *Adamitæ* circa Communitatem uxorum: illa autem verba *Crescite & multiplicamini* non inducunt pluralitatem uxorum, sine quâ de facto inter Catholicos crescit, & multiplicatur genus humanum.

3. Dixit Deum provocare homines effectivè ad malum. R. ex his, quæ dicentur contra Calvinum, ubi probabimus Deum esse non posse auctorem peccati, qui autem provocat ad malum auctor mali est; quippè est causa moralis illius. R. etiam ex Synodo Arausic. Can. 23. ubi sic: *Suam voluntatem homines faciunt, non Dei quando id agunt, quod Deo displicet*, & psalmo 5. *Non Deus volens iniquitatem tu es*. Patet etiam hæc veritas Eccles. cap. 15. vers. 20. Insuper ex severitate, & justitiâ, quam exercet Deus in punitione peccatorum, constat Deum neminem provocare ad peccatum; Demùm Deus manifestè nos admonet psalmo 36. vers. 27. *Declina à malo, & fac bonum*, ergo esse non potest auctor peccati, nec provocare ad peccatum. Nec obstat quod legitur Exodi 4. *Indurabo cor Pharaonis*. Hinc enim deducitur Deum permittere malum, non autem provocare ad malum; negare quidem justè gratiam; non tamen inducere malitiam. Quoniam autem Deus ad physicas peccatorum actiones concurrit, sequitur Deum concurrere ad materiale peccati, non verò concurrere ad formale, idest ad malitiam, quæ est carentia rectitudinis debitæ in actu: quæ carentia rectitudinis debitæ in actu provenit, non à principio efficiente; sed deficiente.

Blondellus fuit Calvinista, & XVII.
edidit librum inscriptum: *Apologia S. Hieronymi*, quo conatur ostendere Presbyteros Episcopis ordine, & jurisdictione esse æquales; circa quod. Repr. verbo *Aerius*. Fuit Blondello nomen David, natione Gallus, à juventute studiis addictus, in quibus multùm profecit, sed præcipuè historicæ eruditioni operam dedit, & linguarum peritiæ: emenso Theologiæ cursu, hæreticorum conciliabulis sæpè interfuit, quibus tanquam minister pluribus præfuit in locis. Demum Amstelodami historiarum professor, studio consumptus, ætatis suæ anno 64. occubuit, circa medium seculi 17. ex Baylo Dict. Crit.

Bogomilli. Bogomilles nomen XII.
est Sarasinum, & idem significat ac gens misericordiam implorans. Originem habuerunt à quodam viro professione medico, cui nomen Basilius, quem cremare fecit Alexius Comnenus Imperator, circa annum 1118. Porrò Alexius ut Basilii Bogomillorum capitis impietatem detegeret, ei se consentire simulavit, ejusque impietate detecta, in equestri theatro impostorem comburi jussit; qui impostor cum annis quindecim sua perniciosa dogmata didicisset, & quinquaginta duobus docuisset, totum ferè Orientem, imò & Occidentis partem sua labe infecerat. Scripsit contra Basilium, & suos sectatores Euthymius Zigabenus Monachus Græcus. Ex Natal. Alex. sect. 12.

1. Rejiciebat omnes Mosaycos libros, & reliquum sacræ Scripturæ, excepto Psalterio, sexdecim Prophetis, quattuor Euangeliis, actibus Apostolorum, illorum Epistolis, & Apocalypsi. R. Verbo *Albanenses*.

2. Cum Manichęis dicebat vetus Teſtamentum, non eſſe à Deo bono factum. R. Verbo *Albanenſes*.

3. Dicebat ſe credere in Patrem, Filium, & Spiritum ſanctum, ſed reverà Patri hæc tria nomina tribuebat; unde negabat Trinitatis myſterium. R. Nam Trinitatis myſterium evincitur adumbratum in veteri Teſtamento: *Tres vidit, & unum adoravit*, ex novo Teſtam. Jo: 1. c. 5. *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus*. Matt. vltim. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*. Cum autem non poſſint Theologi demonſtrativè probare myſterium Trinitatis, ſicut nec ullum ex fidei myſteriis, certum tamen eſt ab iiſdem adhuc congruenter ſuaderi ſuppoſita revelatione, ex certis veſtigiis, ut ex numero ternario in naturâ ferè ubique commendato, imò ferè apud omnes nationes, & barbaras religiones in ſpeciali veneratione habitus eſt numerus ternarius, ita ut tacito quodam arcano naturæ inſtinctu, ſervatus ſit numerus ille, in quo Sanctiſſimæ Trinitatis latet myſterium: manifeſtè demùm in lege gratiæ revelatum; novum enim Teſtamentum diſertis verbis Divinitatem Patris, Filij, & Spiritus ſancti commendat. Nec valet objicere contra myſterium Trinitatis illud axioma, *Quæ ſunt eadem uni tertio, ſunt idem inter ſe*, quia naturalis rationis principia, longè inferiora ſunt ſupernaturali veritati. Nec propterea Trinitatis myſterium eſt contra illud principium; ſed eſt ſupra illud, ut demonſtrant ſcholaſtici; quia ly *idem* denotat *eſſe*, quod unicum eſt in Divinis, ſive naturam conſideres, ſive perſonas. Similiter ubi legitur Jo: 16. *Ego, & Pater unum ſumus*, hoc verificatur omninò quia terminatio neutra *vnum* denotat eſſentiam, non perſonam; ut ex D. Auguſtino tradunt communiter Theologi; nempe terminatio neutra pertinet ad *eſſe*; cæteræ ad modos, proprietates, ſive terminationes eſſendi, aut ſubſiſtendi, quæ particulares diſtinctionum rationes important; nempè oppoſitiones relativas, quæ ſunt inter Patrem, & Filium, ſimiliter loquendo de Perſona Spiritus ſancti reſpectu Perſonę Patris, & Filij. Vide verbo *Blandriſtæ*.

4. Fingebat Patrem corporeâ formâ præditum eſſe, ex binis cerebri panniculis binos radios emittere, alterum Filium, alterum Spiritum ſanctum eſſe dicebat. R. Quia Deum purum Spiritum eſſe proclamant ſacræ paginæ. Tum quia omne corporeum eſt defectibile, eſt compoſitum, & eſt creatum, dicitque imperfectionem maximam, ergo Pater in Divinis nequit corpus habere; Deus autem eſt ſimpliciſſimus: ergo &c. ex quo reliquum nefariæ hæreſis commentum corruit.

5. Dicebat Filium, & Spiritum ſanctum in Patrem rurſus reſolvi, & qui à multis retrò ſeculis tres perſonę fuerant, rurſus unam factam eſſe perſonam. R. Quia Deus eſt immutabilis. Præter alia abſurda, quæ ex hac ineptiâ ſequerentur, ut patet conſideranti, unde opus non eſt in ejuſdem ſacrilegæ fabulæ reprobatione commorari.

6. Filium, & Spiritum ſanctum, uſque ad quinquies milleſimum, & quingenteſimum annum extitiſſe negabat. R. ex D. Jo: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deū, & Deus erat Verbum*. Similiter, & Spiritum ſanctum eſſe Patri conſubſtantialem, probatum eſt contra *Arianos*; non eſſe creaturam, oſtenſum eſt contra *Aetianos*, demùm Spiritum ſanctum unum cum Patre, & Filio Deum eſſe, perhibent ſacræ paginæ; quæ Spiritum ſanctum creatorem omnium teſtantur. Sic pſalm. 32. *Verbo Domini cæli firmati ſunt, & ſpiritu oris ejus omnis virtus eorum*; ergo ſi Spiritus ſanctus eſt creator, non potuit incipere eſſe. Cæterùm non eſſet Deus; ſed Spiritum ſanctum eſſe Deum, conſtat ex forma Baptiſmi, à Chriſto præſcriptâ; conſtat

ſtat ex Symbolo Nicæno, ex actibus Apoſtolorum cap.5. verſ.3. ex Matt. cap.12. verſ.32. ex prima ad Corint. cap.6.verſ.19. ex prima Petri cap.1. verſ. 12. Sapientiæ 1. ex pſalm. 128. Actorum 2. pſalm.103. Judit.16. ex prima ad Cor.cap.12. Jo:14.verſ.26. Jo:15. ad Rom. cap.8. ex ſecunda Patri cap. 1. Nec valet objicere ad reprobandam Spiritus ſancti Divinitatem, quòd aliquando in Scriptura ſit ſolùm mentio de Patre, & Filio, non verò de Spiritu ſancto, quia ab argumento negativo nihil concluditur. Tum quia aliquando in Scriptura ſit ſolùm mentio de Patre, aliquando de Filio, & aliquando de ſolo Spiritu ſancto; ergo ſi argumentum hæreticorum concluderet, ſequeretur neque Patrem, neque Filium eſſe Deum. Tum quia pluribi in ſacris paginis ſit mentio unà ſimul de tribus Divinis perſonis.

7. Filium à Patre, Spiritum ſanctum à Filio genitum, hunc autem Judam proditorem, & undecim Apoſtolos genuiſſe effutiebat. R. Nam Spiritum ſanctum non eſſe genitum, ſed ſpiratum; nec à ſolo Filio, ſed à Patre, & Filio, contra Græcos commodiùs probabitur. Reliquum fabulæ non indiget reprobatione.

8. Dœmonem, qui à Salvatore appellatus eſt Satanas, Filium etiam Dei Patris eſſe, & vocari Satanael, & Filio Verbo natu majorem, præſtantioremque, ſed ſua dignitate elatum, de defectione cogitaſſe, & miniſtras tentaſſe poteſtates ſomniavit.

9. Satanaelem è cælo dejectum, Angelis quos ſecum traxerat, audaciam injeciſſe, & habito cum ipſis conſilio, firmamentum produxiſſe, terram ornaſſe, plantas, animantia, ipſumque hominem procreaſſe blaterabat.

10. Cum homines acerbo Dœmonum imperio premerentur, crudeliterque perderentur, vix paucos ex parte Patris perſtitiſſe, & in Angelorum ordinem aſcendiſſe, eos nimirum, qui in Genealogiis Euangelii ſecundùm Matthæum, & ſecundùm Lucam recenſentur. Tandem aliquando Patrem ſe decipi, atque injuriâ affici animadvertiſſe, qui cum præſtantiorem hominis partem tribuiſſet, majore tamen hominum numero privaretur, animæque miſertum, quam inſufflarat, ad ultionem Verbum ex corde ſuo eructaſſe, ideſt Filium, & Deum. Hunc eſſe, Michaelem Archangelum, deſcendiſſe de cælis, & per aurem Virginis dexteram influxiſſe, carnem induiſſe, quæ ſpecie tenùs ex materia conſtat, & humano corpori ſit ſimilis; cum tamen reverà materiæ ſit expers: paſſionem, mortem, reſurrectionem ſimulaſſe; ac demùm peractâ ſcenâ, ac depoſitâ perſonâ, conſudiſſe deſertorem, ipſum in Tartara detruſiſſe, illiuſque nomini ademiſſe ſillabam *el*, quæ eſt Angelica, voluiſſeque, non ut *Satanael*, ſed *Satana* deinceps nominaretur: expleto autem miniſterio, reverſum ad Patrem, & ad illius dexteram aſſediſſe in ſolio, ex quo Satanael fuerat ejectus.

11. Fingebat inſuper Angelos, qui ceciderunt, cùm intellexiſſent Satanaelem Patri eſſe pollicitum loca ipſorum, ex hominum genere completa, in filias hominum impudicè conſpexiſſe, eaſque in uxores accepiſſe, quo ſemen ipſorum in cælum reverteretur ad loca patrum ſuorum.

12. Moyſen à Satanaele deceptum Judæorum populum eduxiſſe de Ægypto portentis, & ſignis virtute Satanaelis ejuſdem patratis, & ab ipſo legem accepiſſe in monte Sinai, per illamq; infinitam hominum multitudinem perdidiſſe. Hæc omnia figmenta eſſe quis non animadvertat? ita quidem, ut quisquis rationis compos, alia reprobatione non egeat ad confutanda hæc ineptiſſima commenta.

13. Eos tantùm Sanctos prædicabat, qui apud Matthæum, & Lucam in genealogiis commemorantur, & ſexdecim Prophetas, Apoſtolos, & Martyres, qui nè idola adorarent (ut ipſi dicebant) occiſi ſunt. Sacerdotes autem, & Patres omnes tanquam

ido-

idolorum cultores reprobos esse. Cultum enim imaginum, idololatriam appellabat. R. verbo *Iconoclastæ*.

14. Dicebat Dæmones assidere sepulchris Sanctorum, & sub eorum personis miracula edere, ut deciperent homines. R. Nam Deum mirabilem esse in Sanctis suis, miraculorum operatione, sive ad eorum sepulchra, sive aliàs orantibus, illosque invocantibus, est luce solis clarius, cum miracula ejusmodi perintercessionem Sanctorum patrata maximè ad confirmandam Euangelicam Fidem, adeò sint authentica, ut de illorum veritate dubitare non liceat, nisi quis velit pertinaciter omnia in dubium revocare. Cęterùm tam ex veteri, quàm ex novo Testamento miraculorum veritas comprobatur; Et quidem celebre est miraculum resurrectionis hominis mortui ex contactu ossium Elisęi, ut Scriptura narrat. Insuper Ecclesia tantâ cautelâ procedit in examinandis Sanctorum miraculis, ut semel ac proponit aliquid Christianis piè credendum tanquam miraculosū, de rei veritate dubitare non modò Christianis non licet, sed neque rationis compoti. Dæmon autem non potest operari aliquid supra naturam; id enim pertinet ad eum, qui naturæ dominium habet: ideò dici nequit, quòd dæmon assistens sepulchris Sāctorum faciat miracula; nam ad summum dæmon facit aliquid, quod licèt videatur miraculosum, in re tamen tale non est, quia operatur applicando activa passivis; & cum habeat peculiarem cognitionem rerum, aliqua facit quæ nobis mirabilia videntur, quia tantam cognitionem rerum non habemus; Cæterùm verissimum est, quòd solus Deus potest patrare miracula, quippè qui solus est supra naturam. Vide S. Thom. 2. 2. q. 178. Posse viros sanctos in Dei virtute operari miracula, definitum est in Concilio Constantinop. 3. sub Agathone Papa; quæ manifesta veritas etiam ad hæreticorum confusionem, evincitur ex illo Jo: 14. vers. 12. *Amen Amen dico vobis, qui credit in me opera quæ ego facio, & ipse faciet, & majora horum faciet*; Nec valet instare solum Deum posse efficere miracula, quia legitur psalm. 71. ver. 18. *Benedictus Dominus Deus Israel, qui facit mirabilia solus*; ergo Sanctos non efficere miracula: nam quando dicimus Sanctos efficere miracula, non dicimus ea efficere tanquam causa principalis, & in propria virtute, sed tanquam causa meritoria, & in virtute Dei, quem solùm dicimus causam principalem, & in propria virtute posse mirabilia operari.

15. Singulis hominibus singulos dæmones inhabitare asserebat. R. Nam licèt, permittente Deo, aliquandò dæmones fiant hominum invasores, scimus autem in Dei virtute, homines sic detentos per Sacerdotes liberari, sicut de facto Christum ferè liberasse energumenos legimus in Euangelio, quod falsum esset, si singulis hominibus, singulos dæmones inhabitare verum esset. Tum quia Deus deputavit Angelos ad nostram custodiam, nullibi autem legimus contrariam facultatem dedisse in communi dæmonibus. Tum quia homines sancti imperant dæmonibus; ergo falsum est singulis hominibus, singulos dæmones inhabitare.

16. Dæmones habitare in templis, & Satanam sibi elegisse celeberrimum Jerosolymorum templum, quo everso templum S. Sophię Constantinopoli suscepisse blaterabat. R. Quia scimus dæmones fugere signum Crucis, à rebus sacris abscedere, sicuti sæpè experientia manifesta comprobavit. Tum quia templum specialiter est domus Dei; ergo esse nequit dæmonis habitaculum. Insuper Deum specialiter elegisse templum Jerosolymorum, ut ibi exaudiret supplicum preces, constat ex Scriptura: ergo falsum est &c.

17. Crucem Christi adorandam esse negabat. Repr. verbo *Claudius Taurinensis*.

18. Baptismum nostrum dicebat esse Baptismum Joannis, quod fit per aquam, suum verò vocabat

Baptismum Christi, quod fit per Spiritum. R. ex Conc. Trid. sess. 7. c. 1. Tum quia noster Baptismus purgat ab originalibus, & actualibus. Unde de eo dixit Dominus: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto &c.* quam virtutem non habebat Baptismus Joannis. Noster Baptismus est necessarius ad salutem, quod dici nequit de Baptismo Joannis; ergo noster Baptismus non est Baptismus Joannis. Catholicorum Baptismus non est à Joanne, sed à Christo institutus. Demùm diversus est ritus in Baptismo nostro, ac in Baptismo Joannis, ergo &c.

19. Catholicos ad eos deficientes rebaptizabat. R. verbo *Anabaptistæ*.

20. Hæc verba Matt. 22. ver. 30. *In resurrectione neque nubent, neque nubentur* adducebat ad cælibatus necessitatem adstruendam, & ad reprobandum matrimonium. R. Quia cælibatus est solùm consilium, ut constat ex D. Paulo. Matrimonium non est reprobandum, ut probatum est contra *Adamitas*; & illa verba Matt. 22. non patiuntur hanc extorsionem, ut apud Sanctos verbi Dei Interpretes videre est; ergo &c.

21. Pro resurrectione, pœnitentiam, & vitam Euangelicam intelligebat. R. Nam resurrectionem corporum de facto futuram, probatum est contra *Basilidianos*. Estò quòd pœnitentes dicantur etiam resurgere à peccatis: sed hoc moraliter dicitur; illa autem verba Symboli *Carnis resurrectionem*, nullatenùs extorqueri possunt ad significandam pœnitentiam, vel vitam Euangelicam. Lege Actor. cap. 23.

22. In Ecclesia orandum esse negabat: & illa verba Matth. 6. *Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum*; sic explicabat, ut nomine cubiculi intelligeret mentem. R. ex his quæ dicta sunt verbo *Apostolici*, & *Albigenses*.

23. Negabat realem existentiam corporis Christi in Eucharistia. R. verbo *Berengarius*.

24. Unicam esse orationem à Deo præceptam, scilicet *Pater noster*: alias precandi formulas rejiciebat. R. Exemplo Christi, qui cum prolixiùs oraret in horto, certè non solùm orationem Dominicam recitasse, sed & alios pios affectus habuisse ergà Patrem suum, consonum est. Tum quia Psalmista, qui septiès in die laudem dicebat Domino, orabat, & tamen orationem Dominicalem recitare non poterat; ergo falsum est alias orationes rejiciendas, & solam Dominicalem, esse à Deo præceptam. Tum quia Ecclesia speciales orationes vocales, præter Dominicalem, approbavit. Tum quia nullum extat præceptum de recitanda sola oratione Dominicali. Tum quia plures precandi formulæ, quibus Catholici utuntur, continent pios, & sanctos affectus erga Deum, Virginem, & Sanctos; excitant nos ad bona opera; ergo sunt bonæ, ergo non sunt rejiciendæ: cæterùm dicendum foret rejiciendas esse laudes Dei, Virginis, & Sanctorum, quæ in diversis orationibus exprimuntur. Tum quia oratio Dominica, quæ communis est, non excludit orationes particulares, de quibus plura exempla habemus in sacris paginis; orationes autem particulares bonas esse, & Deo acceptas, probabitur contra *Insabbatatos*, qui volebant solùm orandum in communi; ideò solam orationem Dominicam, quæ communis est, effutiebant esse recitandam.

25. Plura alia hæretica figmenta somniavit Bogomilles, cujusmodi illud est, quòd asserebat, omnes suos esse Spiritus sancti habitaculum, & Dei parentes; quòd Verbum Dei conciperent in utero, docendo parerent: & nihil ampliùs præ ipsis Mariam habuisse. Dicebat suos non mori, sed solùm veluti in somno transmutari. Se non in somnis, sed reverà vidisse Deum Patrem, ut senem densâ barbâ ornatum; Filium tanquam juvenem, & Spiritum sanctum tanquam adolescentem. Monachos dicebat esse volucres in columnis, & domunculis

habitantes, qui cum inertem vitam ducant, tamen à Patre cælesti nutriuntur? Demum sequaces suos esse lilia agri propter morum candorem, ornatumque virtutum gloriabatur. His, & consimilibus hæreticalibus fabulis; pessima Bogomillorum hæresis, deceptos homines, à via veritatis avertebat.

XV. Bohemi. Ex his, quę gesta sunt in Concilio Basileensi sub Martino V. & Sigismundo Imperatore anno 1431. cum Bohemorum causa discussa est, eorumdem errores constat esse sequentes

1. Clericis dominium civile Divina lege interdictum esse dicebant. R. Nam licèt in Ecclesia plures sequantur consilium Evangelicum relinquendi omnia, & voto ad hoc se adstringant: attamen potest quis vivere secundùm pręcepta Evangelica, & Sacerdotio initiari, etiam si tali voto se non adstringat, quia consilia Euangelica non obligant, nisi spontè voventem eorum observanitam. Quòd autem possit cum dominio civili, & Sacerdotium conjungi probatur; nam Christus non obligavit Apostolos, quando eos elegit, vel ordinavit sacerdotes, ad renuntiandum dominio rerum, sive mobilium, sive immobilium: ergo nulla lege dominium civile interdictum est clericis. Tum quia scimus plures ex discipulis Domini, habuisse dominium civile, sic Lazarum, qui Dominus erat potens in Judæa, & Castellorum ditionem possidebat, postmodùm Massiliæ Episcopum constitutum, nullibi legimus dominio suo renuntiasse; imò in sac. pag. nullum hac de re extat præceptum; quòd si extaret, certè tot sancti sacerdotes, & Episcopi, qui dominia civilia à Regibus oblata acceptarunt, utique non acceptassent, si contrarium in sac. pag. novissent exhiberi mandatum. Vide Bellarminum lib. 1. de clericis cap. 26.

2. Pręedicationem Verbi Dei omnibus liberam, & permissam esse arbitrabantur. R. Quia prædicationem Euangelicam, specialiter discipulis à Deo demandatam, quos misit in universum orbem prædicare Evangelium, ex ipsius Euangelii testimonio certò deprehendimus. Tum quia prædicatio Euangelica, est juris Episcopalis; siquidem Episcopi sunt Apostolorum successores, ergo illis solùm competit, quibus tale jus est ab Episcopis, vel à summo Romano Episcopo communicatum. Tum quia si libera esset prædicatio Euangelica, facilè ab indoctis concionatoribus, per erroneam doctrinam propositam, possent decipi auditores. Tum quia hoc ministerium nunquam alicui laico demandatum legitur, & solos Ecclesiasticos hoc exercuisse, ab initio Ecclesiæ, usque ad hæc tempora comperimus. Tum demum cum dignis de causis Ecclesia judicet, & velit à solis sacerdotibus prædicari Euangelium, Ecclesia autem cũ habeat auctoritatẽ condendi leges, hoc satis est ad eos convincendum, qui talem auctoritatem ad alios, præter sacerdotes, extendere contendunt.

3. Circa cohibitionem, & correptionem omnium peccatorum mortalium, publicorumque delictorum, etiam proposuerunt articulum, quo videbatur eos contendere, quòd peccata mortalia publica, non Ecclesia, sed secularis potestas deberet reprimere; sed quia non semper eodem tenore suum exprimebant sensum Bohemorum Legati ad Concilium; ideò difficile est intelligere quid expresè in hoc tertio asserto contenderent.

4. Communionem sub utraque specie necessariam esse omnibus ad salutem asserebant. R. ex Concilio Constantiensi sess. 13. Coloniensi 3. celebrato sub Paulo III. Demum ex Trident. sess. 21. cap. 1. & 2. Tum quia Christus dixit Joannis 6. *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum*: non autem subjunxit, *& biberit ex hoc vino*; ergo ex Christi verbis, æquè valet ad salutem communio sub una tantùm specie. Deinde si necessaria esset sumptio Eucharistię sub utraque specie, hoc foret per adversarios,

ſarios, quia per ſumptionem Sacramenti Euchariſtici ſub una tantùm ſpecie, non conſequeretur communicans effectus hujus Sacramenti, ſed ex verbis ipſius Chriſti, conſtat hoc eſſe falſum: legitur enim 1. ad Cor. v.27. *Quicumque manducaverit panē hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis, & ſanguinis Domini*; ubi notanda eſt illa particula disjunctiva *vel*, ex qua manifeſtè evincitur, quòd ſicut eſt reus qui ſumit indignè panem, vel calicem, ita conſequitur effectum Sacramenti, qui ſumit ſolum panem, vel ſolum calicem. Inſuper notandum in citato textu, quòd qui ſumpſerit ſolum panem indignè, reus erit corporis, & ſanguinis Domini: ſicut qui ſumpſerit ſolum calicem: ex quo evidenter deducitur, quòd qui ſumit ſolum panem, æquè ſumit corpus, & ſanguinem Chriſti, ſimiliter ac qui ſumit ſolum calicem; quomodò enim eſſet reus ſanguinis Domini, qui ſolum panem ſumit, niſi quia ſub ſpeciebus panis non modò eſt corpus, ſed etiam ſanguis Domini, ſimili proportionali modo loquendo de calice? Inſuper in primitiva Eccleſia Diſcipulos congregatos, ſaltem aliquando ſumpſiſſe Euchariſtiam ſub ſola ſpecie panis, conſtat ex illo Actorum 2. *Erant perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis.* Luc. 24. Diſcipuli euntes in Emaus cognoverunt Chriſtum in fractione panis; ex quo communis ſenſus eſt, Chriſtum in hoc caſu, ſe dediſſe in cibum Diſcipulis ſub ſola ſpecie panis: ergo communio ſub utraque ſpecie non eſt de neceſſitate præcepti, quod in tali caſu difficulter poſſet adimpleri ab abſtemiis. Ex illis autē verbis Jo: 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*; non poteſt inferri neceſſitas communionis ſub utraque ſpecie, ut volunt hæretici; ſed deducitur tantùm, quòd neceſsè eſt manducare corpus, & ſumere ſanguinem Chriſti, quod exequitur ſumendo Euchariſtiam ſub una ſpecie, ſub qua cum ſit corpus vivum, neceſſariò etiam eſt ſanguis Chriſti; ex quo ſequitur, quòd qui ſumit corpus, ſimul & ſemel bibat ſanguinem, & conſequenter ſatisfaciat præcepto, quod extenditur ſolùm ad communionem ſub una ſpecie, ut ſupra probatum eſt. Neque poteſt deduci, quòd extendatur ad communionem ſub utraque ſpecie, ex illis verbis Matt. 27. *Bibite ex hoc omnes*; nam ſatis conſtat illa verba dicta à Chriſto in ultima cęna, directa fuiſſe ad ſolos Apoſtolos, non autem ad omnes Diſcipulos: cæterùm falſum eſſet, quod ſubjungit Euangelium, *Biberunt ex illo omnes*: non enim omnes Diſcipuli erant in cænaculo, & conſequenter non omnes biberunt: quapropter ex illis verbis, quæ dicta ſunt ad ſolos Apoſtolos, non poteſt probari præceptum univerſale ſumendi corpus, & ſanguinem ſub utraque ſpecie: Nec inde ſequitur, quòd ſuperflua fuerit inſtitutio Sacramenti Euchariſtici ſub ſpecie vini; nam cum hoc Sacramentum rationem habeat etiam ſacrificii, voluit Chriſtus per inſtitutionem Sacramenti ſub ſpecie vini, fieri expreſsè mentionem de effuſione ſanguinis. Cōſtat ex hactenùs dictis, nullum eſſe præceptum de ſumendâ Euchariſtia ſub utraq; ſpecie: imò uſum ſumendi ſub una tantùm ſpecie, Chriſtum & verbis, & facto comprobaſſe: qui uſus, etiam tempore Apoſtolorum viguit (nemine uſq; ad 15. ſeculū contrà reclamante) ut conſtat Act. 2. 42. Act. 20. 7. & deinde ſucceſſivè ſemper data eſt laicis communio ſub una ſpecie. Hac de re tractatum edidit lectu dignum Joannes Hoſman Epiſcopus Miſnen. ann. 1571.

XIV. Bononatus fuit natione Catalaunus, inter Beguardorum duces à Sandèro hęreſ. 160. adſcribitur. Porrò cū Beguardorum errores, nimis pertinaciter, non obſtante eorum cōdemnatione, promulgaret, vivus in erroris, & pertinaciç pœnam combuſtus fuit.

IV. Bonosiani à Bonoſo Sardicenſi Epiſcopo in Macedonia, eorum principe, ſic dicti fuerunt, cujus cauſa in

Concilio Capuano anno 389. cum delegata esset Anisio Episcopo Thessalonicensi, ab eodem damnatus fuit Bonosus, tanquam Photinianæ hæresis sectator: quare etiam à Gelasio Papa, unà cum Photino proscriptus: demum Capuana Synodus anno 389. eidem Bonoso anathema dixit.

1. Senserunt Bonosiani Christum purum hominem esse. R. verbo *Artemon*.

2. Duos in Salvatore filios agnoscebant, unum naturalem, & æternum, alterum adoptivum, & temporalem. R. Si essent duæ filiationes in Christo, etiam necessariò essent duæ Personæ; sed in Christo unica est Persona, ut probabitur contra *Nestorium*, ergo una filiatio; & quidem naturalis, & æterna esse debet, non verò dari potest in Christo filiatio adoptiva, quia ad adoptionem requiritur, quòd persona adoptata sit totaliter extranea respectu adoptantis; sed Persona Christi, cum sit eadem, ac Persona Verbi, non potest esse extranea respectu Patris; ergo neque Christus, quà homo, potest dici filius adoptivus; quia adoptio principaliter respicit personam, & cum Persona Christi non possit adoptari, est enim filius naturalis; ergo neque Christus dici potest filius adoptivus; sicut de facto definivit Concilium Francofordiense, contra Felicem, & Ellipandum, qui duas filiationes admittebant in Christo, unam naturalem, aliam adoptivam; qua de re damnati fuerunt, quia cum, ut dixi, filiatio respiciat personam, impossibile est duas admittere filiationes adeò diversas, nisi etiam multiplicitas personarum admittatur in Christo, quod est cum Nestorio sentire.

3. Dixerunt Mariam Virginem, Christi Matrem, post partum Virginem non permansisse, sed alios filios habuisse. R. verbo *Antimariani*.

XVI. Boquiniani prodierunt à quodam ministro Sacramentario, cui nomen Boquinus. Petrus Burgis in Belgio institutum religiosum professus, doctoratus lauream ibidem assumpsit, & Religiosis sui Ordinis aliquandiù in suo Conventu præfuit. Deinde Basileam profectus, mox Witembergam; cum Luthero amicitiæ fœdus pepigit, & Melanctone, quorum hortatu apostatavit à Religione, & Fide; Strasburgi minister constitutus, apud Margaritam de Valois gratiam invenit, à qua vitalitium stipendium obtinuit. Deinde Heildebergæ, rogante Electore Palatino anno 1517. Theologiam docuit; sed aliquos post annos hinc ejectus, Lausanam se contulit, ubi in suis erroribus decessit. Potissimi errores sunt duo sequentes, quos certum est à Boquino non fuisse adinventos, sed renovatos; jam enim ex Concilio Arelatensi 3. celebrato circa annum Christi 455. constat in eodem errore fuisse quemdam Lucidum Presbyterum, de quo suo loco.

1. Docuerunt Boquiniani, Christum non esse pro omnibus peccatoribus crucifixum, sed tantùm pro fidelibus, & probis. R. verbo *Jansenius*.

2. Dixerunt solùm fideles in Eucharistia manducare córpus Christi, scilicet solùm electos, non autem impios, & reprobos. R. Ex verbis D. Pauli: *Qui indignè manducat, judicium sibi manducat*, ex quibus verbis aperté constat etiam reprobos manducare corpus Christi. Tum quia si impius non manducaret corpus Christi in Eucharistia, sed solùm fidelis, & electus; sequeretur corpus Christi non esse in Eucharstia ex vi consecrationis, sed ex vi commestionis factæ à fideli, & electo: in quo casu omnis electus, etiam laicus, conficeret hoc Sacramentum, quod neque admittunt ipsi adversarii.

Demum Christus sicut pro omnibus mortuus est, sic etiam pro omnibus Sacramenta instituit. Estò quòd aliquando impii abutantur hoc Sacramento; hoc tamen non officit, quin accedentes ad mensam, & recipientes Eucharistiam, verè recipiant corpus Christi.

Borboriani ex cænosa Gnosticorum propagine prodierunt, sæculo XI.

secundo;

secundo; dicti etiam Borbonitæ, qui præter errores Gnosticis communes, referente Philastrio.

Negabant futurum esse universale judicium. Repr. ex Symbolo Apostolorum, & Nicæno, in quibus Christum venturum judicare vivos, & mortuos asseritur: Concilio Nicæno subscripsit, Toletanum 4. & Lateranense 4. sub Innocentio III. Apertè veritas hæc legitur in Euangelio Matt. & 2. ad Cor. 2. c. 5. v. 10. *Omnes enim nos manifestari oportet ante Tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum*, qui textus stant pro manifestatione generali in ictu oculi, in novissima tuba, ab omnibus simul facienda, non verò stant pro manifestatione particulari, quæ sequetur etiam post uniuscujusque mortem, ut illos extorquere conantur hæretici. Demum Christum judicaturum orbem in æquitate, constat ex psalm. 95. & 97. Insuper ex Actibus Apost. cap. 17. vers. 32. Nec valet instare, quod Jo: 12. legitur: *Nunc judicium est mundi*, & Io: 3. *Qui credit in eum non judicatur, qui autem non credit, jam judicatus est*, ad excludendum universale judicium; nam in primo textu sensus est, quòd diabolus à mundi possessione in Christi morte fuit ejectus; unde statim legitur: *Nunc princeps hujus mundi ejicietur foras*; In secundo autem textu, sensus est, quod qui vivet infidelis Christo, infallibiliter condemnabitur in extremo judicio; ideò de eo dicitur *Jam judicatus est*, sicut statim ac aliquis, enorme delictum, quod pœnâ mortis punitur, commisit, dicimus de eo, mortuus est, quia scimus infallibiliter à judice morte damnandum. Nec valet dicere superfluum esse judicium universale, cum statim post mortem sequatur particulare; quia licèt homo statim post mortem justè judicetur, attamen adhuc ad judicium universale vocabitur, ut omnibus appareat, quàm justè fuerit unusquisque à supremo Judice judicatus, in judicio particulari.

IV. Botrus Author fuit in Asia schismatis, quod posteà vocatum fuit à Donato schisma Donatistarum, quia cum Episcopatum ambiret Carthaginensem, & in illo suffectum esse reperiisset Cęcilianum, se ab Ecclesia separavit, schismate suscitato, adjuvante etiam Celesio, & quadam fœmina, potenti quidem, sed factiosâ, nomine Lucillâ, quam sæpè Cęcilianus correxerat; sed cum Cęciliani correctionem ægrè ferret, occasione arrepta, Botro contra Cęcilianum se adjunxit: de hæresi autem Botri in schisma commutatâ, agetur verbo *Donatus*.

III. Brachitæ prodierunt ineunte seculo 3. & in multis sentiebant cum Gnosticis, in multis verò cum Manichæis.

XVI. Brandeburgenses Articuli Anno 1614. mense Februario Elector Brandeburgensis, cum assiduis contentionibus Lutheranos, & Calvinistas ditionis suæ digladiari cerneret, jussit, cunctos sibi subditos ministros juxtà Augustanæ Confessionis, ejusque Apologiæ correctionem, Euangelium prædicare, constitutis sequentibus articulis

1. Imagines è suis Templis exterminandas. 2. Altaria demolienda, & in eorum locum die Cœnæ mensas ligneas substituendas, eas quidem panno nigro, albâque insuper mappâ coopertas. 3. Statuas, & Cruces rejiciendas. 4. In locum hostiarum die Cęnę, tortis panis utendum, in longiora frusta discerptis, quæ in pelvi, discove majori, Cœnam suscepturis offerantur; hi verò panem suis manibus sumant, frangant, & comedant. 5. In Cœna calicibus utendum non esse, sed patenis, aut sciphis. 6. Nullas preces ante collectam fundendas. 7. Superpelliceis utendum non esse. 8. Neque candelis. 9. Nullum linteum, aut umbellam iis, qui se ad sumendam Cęnam offerrēt, superponendam. 10. Cœnam sumendo nequaquam flectenda genua, tametsi in ea Christus existeret. 11. Nullum Crucis signum post benedictionem

facien-

faciendum. 12. Terga Ministris minimè vertenda. 13. Nec preces, nec epistolas cantu recitandas, sed legi. 14. Abjiciendam esse Confessionem auricularem. 15. Preces alta voce fundendas, non submissa. 16. Cœnam ægrotis minimè tribuendam esse, præsertim tempore pestis, ob periculum, quod imminere posset deferenti. 17. Amovendos à Templis fontes Baptismatis,& in eorum locum subroganda esse vasa,manibus abluendis apposita. 18. Nullum in Templis epitaphium tolerandum esse, nullum Crucifixum. 19. Reformandum esse Decalogum, & Cathechismum. 20. S. Trinitatem, nec sculpturâ, nec picturâ repræsentandam. 21. Verba Cœnæ rectè exponi,intelligique debere. 22. Solitam diebus Dominicis Epistolarum, & Euangeliorum anni explicationem abrogandam;legendum verò aliquem Bibliorum textum, & de eo prædicandum. Horum errorum reprobationes hic non inferuntur, quia jam sparsìm sub aliis hæreticis adductæ exhibentur.

XVI. Brentius Joannes,natione Svevus, ex Sacerdote, & Canonico Witembergensi, factus apostata, uxorem duxit. Sectam Semilutheranorum amplexatus, etiam novæ sectæ vexillum erigere studuit, novos disseminando errores,maximè circa existentiam corporis Christi in Eucharistia, quod cum ratione unionis hypostaticæ, ubique esse adstrueret, factum est ut ejus sectatores *Ubiquistæ* nuncuparentur. Scripsit Homilias in Euangelium Luc. pluribus refertas erroribus. Vix duodecim annos natus vnà cum Melanctone, & Bucero Heildebergam se contulit;ibi studiis addictus; magisterii gradum ætatis suæ anno 15. obtinuit; sed cum Lutheri scriptis, plus quàm par esset insisteret, & eidem se nimis fecisset sodalem, ejusdem Lutheri doctrinæ propagandæ se addixit, licèt non omnes Lutheri novitates sibi arriderent; Missam enim quamvis Lutheranus factus,semper celebravit,quam tamen solùm pro vivis offerebat, non pro defunctis, quippè qui illis nihil prodesse assereret. Contra Zuinglium præsentiam realem corporis Christi in Eucharistia sustinuit. Maximè cum Tubinges Theologiam explanaret. Bis uxoratus, à prima uxore sex, à secunda duodecim filios suscepit. Brentio imputatum fuit bellum Germanicum, quod anno 1546. commissum fuit; quare ab Imperatore Carolo V. ad punitionem quæsitus, sub protectione Ducis Witembergensis fugam arripiens; defuncto Luthero, Lutheranæ synagogæ antesignanus constituitur: variis tamen editis suæ fidei confessionibus anno 1570. ætatis suæ 72. hominem exuit: ejus errores sunt sequentes

1. Homilia 73., & 74. in Luc.affirmat in corpore Christi glorificato, nullas ampliùs apparere vulnerum cicatrices. R. Luc. cap. 24 vers. 39. *Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum.. Et cum hæc dixisset,ostendit eis manus,& pedes*,in quibus cū D. Thomas detegisset vulnerū cicatrices, statim exclamavit: *Dominus meus,& Deus meus*,Jo:c.20.v.27 *Affer manum tuam, & mitte in latus meum, & noli esse incredulus,sed fidelis*, quæ omnia contigisse post gloriosam Christi resurrectionem,negari non potest;ergo in corpore Christi remanserunt vulnerum cicatrices, cum quibus iterum apparebit in extremo judicio; legitur siquidem, in actibus Apost. cap.1.vers.11. *Hic Jesus, qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodùm vidistis eum euntem in cælum*. Nec valet objicere illud ad Cor. cap.15. *Mortui resurgent incorrupti*,quia signum præteritæ passibilitatis, nullatenus officit corporum incorruptioni, nec cicatrices dicent imperfectionem in corpore Christi, quin imò tanquam gemmæ splendidissimæ erunt ornamento.

2. In recognitione suæ doctrinæ de Christi majestate, negat Christum ascendisse corporaliter in cælum. R. verbo *Augustiniani*.

3. Erravit in explicatione unio-

nis

nis hypostaticæ. Repr. verbo *Smidelinus*.

4. Dixit Euangelium veram legis rationem non habere, & Christum in Euangelio nihil nobis præcipere, sed solùm enunciare ea, quæ speranda sunt, quia Euangelium *bonum nuntium* significat. R. ex Concilio Trid. sess.6. Can.21. ubi apertè dicit anathema negantibus Christum esse Legislatorem, de quo vaticinatus est Isaias cap. 33. vers. 22. *Dominus legifer noster*, & Jeremias cap.31. *Dabo legem meam in visceribus eorum*. Insuper ex Euangelio constat Christum instituisse præcepta, ad quorum observantiam nos obligat; ergo Euangelium verè habet vim legis. Antecedens patet ex illo Matt. *Euntes ergo docete omnes gentes, docentes eos servare omnia,quæcumque mandavi vobis*,Jo:14. *Si diligitis me,mandata mea servate*, Matt.19. *Si vis ad vitam ingredi,serva mandata*. Tum quia si Euangelium non haberet vim legis, non peccaret qui baptismum non susciperet; quod tamen neque admittunt ipsi hæretici, qui ideò baptizant suos parvulos, quia hoc asserunt esse in Euangelio præceptum. Si Euangelium non haberet vim legis, cum cessaverit lex Mosayca, nulli legi homo teneretur, quod falsum est, cum Joannis 13. Christus dicat: *Novum mandatum dedi vobis*. Nec valet dicere, ad probandum quòd Christiani non sint sub lege, illud ad Rom. 6. *Non estis sub lege, sed estis sub gratia*, & ad Corinth.3. *Ubi spiritus Domini, ibi libertas*, vel ad Galatas 3. *Christus nos redemit de maledicto legis*; nam per hos, & similes textus, probatur Christum nos liberasse à gravi lege Mosayca, quoad cæremonialia; itaùt non teneamur amplius circumcisionem pati, abstinere à certis cibis, & similia; sed non probatur Christum legem gratiæ non promulgasse, cui omnes parere tenemur, juxta illud: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, & aliud: *Nisi quis renatus fuerit &c.* Si Euangelium non haberet vim legis,superfluũ erat Christum Evangelii observantiam præcipere:non ergo Christus nos liberavit à lege,sed à peccato,& à damnatione ęterna;in quo sensu intelligendi sunt alii Scripturæ textus, qui contra adduci solent ab hæreticis. Celsiorem hujus ejusdem rei considerationem, si quęras,facilè invenies apud S. Augustinum passim explicantem, quomodò antiquus populus timore legis, propter ejus duram cervicem, ducebatur;Christianus autem amore finis. Unde illis lex per Moysen, nobis autem specialiter gratia per Christum? ait Apostol.

5. Ecclesiam non posse præcipere jejunium. R. verbo *Acriani*.

6. In suo cathechismo cap. de Baptismo, dixit Baptismum esse validum, si Minister post recitatum à Cathecumeno symbolum, baptizet in hac forma: *Audivi jam ex te confessionem fidei tuæ,quòd credas in Deum Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, in hanc igitur confessionem, intingo te in aquam, ut hoc signaculo certus sis te in Christum insertum esse*; ex quo sequitur per Brentium, virtutem Baptismi, non esse alligatam ad certam formam. R. ex Conc. Later. cap. Firmiter: ex Florentino in Decreto Eugenii, & ex Trid. sess. 7. Can.3. ex quibus constat hanc solam, & non aliam esse veram formam Baptismi: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: quam nimirum docuerat Christus, juxta Euangelium Matt. cap. ultimo. Nec valet dicere, quòd Christus quando contulit Discipulis potestatem ejiciendi dœmonia, dicens Marci ultimo: *In nomine meo dæmonia ejicient*, non præscripsit Apostolis, ut dicerent,ejicio te in nomine Christi; ergo neque præcepisse ut baptizarent sub dicta forma, quando præcepit eis ut baptizarent; nam disparitas est, quòd in casu de Baptismo, agitur de institutione Sacramenti, circa quam standum est Christi verbis, cum solus Christus habeat auctoritatem instituendi Sacramenta:

in casu autem de ejectione dœmonum, Christus non instituit Sacramentum, sed simpliciter contulit potestatem ejiciendi dœmonia, virtute nominis ejus. Vide verbo *Actiani*, *Agnoetæ*.

7. Per Baptismum deleri solum peccatum originale. R. verbo *Fulgentius*.

8. In confessione Witembergensi cap. de Eucharistia, dixit Missam non esse Sacrificium. R. verbo *De Bruis*.

9. Voluit Eucharistiam dandam esse laicis sub utraque specie. Repr. verbo *Bohemi*.

10. De doctrina Religionis, dixit, unumquemque sibi posse arrogare judicium. R. Quia hoc posito unusquisque posset, juxta proprium genium sentire circa dogmata fidei, & sic una non esset certa fides, & lex servanda, sed tot essent leges, quot de doctrina Religionis fierent pro libito uniuscujusque judicia. Cum tamen scriptum sit: *Unus Dominus*, *una fides*. Ad Ephes. 4. 5. Tum quia constat de facto exortas lites circa doctrinam Religionis, in quo casu controversia deducta est ad Supremum Pontificem, qui Judex certus est in materia fidei, & solus errare non potest, quippe cui dictum: *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*; ergo solus Pontifex habet auctoritatem judicandi in doctrina Religionis, & nemo potest sibi de eadem arrogare judicium. Tum quia materia legis debet esse certa, quod falsum esset, si unusquisque posset de doctrina Religionis pro libito judicium proferre.

11. Præter Scripturas, nihil recipiendum fore. R. verbo *Biblistæ*.

12. Traditiones Patrum omninò rejiciendas. R. ex Scriptura, quæ Luc. 10. vers. 16. de Sanctis Patribus ait: *Qui vos audit me audit*. Et Matthæi 10. vers. 20. *Non enim vos estis qui loquimini*, *sed Spiritus Patris vestri*, *qui loquitur in vobis*; ex quo patet, per unanimem Sanctorum Patrum consensum, nobis Spiritum sanctum loqui, & explicare Scripturam sacram. Item ad Eph. 4. *Ipse* (idest Christus) *dedit quosdam quidem Apostolos*, *alios autem Pastores*, *& doctores ad consumationē sanctorum*, *in opus ministerii*, *in ædificationem corporis Christi*, *ut jam non simus parvuli fluctuantes*, *& circumferamur omni vento doctrinæ*. Quibus verbis asseritur, sanctorum Patrum explanationes fuisse à Christo traditas, ut insistendo eorum scriptis, & doctrinis, constantes in fide essemus. Demùm standum esse doctrinæ SS. PP. asserit Conc. Tridentinum sess. 4. Vide verbo *Biblistæ*.

13. Ecclesiam non esse visibilem. R. ex ipsa definitione Ecclesiæ, quæ nihil aliud est, quàm societas hominum sub Christi capite, & legitimis Pastoribus Deo servientium; hujusmodi societas est visibilis; de ipsa enim, Scriptura ubique loquitur; tanquam de congregatione visibili Matt. 18. habentur ad rem hæc verba: *Dic Ecclesiæ*, *si Ecclesiam non audierit &c.* Quæ verba de visibili cætu intelliguntur: quomodò enim quis peccata fratris, ad cætum invisibilem deferre posset? De cætu quoque visibili, necessariò debent intelligi hæc verba Act. 20. v. 8. *Attendite vobis*, *& universo gregi*, *in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*; sed si per Ecclesiam, societas invisibilis intelligeretur, utique regi non posset ab Episcopis: nec enim grex, qui nō cognoscitur custodiri potest à pastore. Tandem tenetur quisque audire Ecclesiam, ad illam redire, si per schisma, aut hæresim sit extra illius sinum; neque enim aliquis extra Ecclesiam positus, salutem consequi potest: at quomodò quis Ecclesiam audire, illi adhærere, ad illam redire poterit, si Ecclesia non sit visibilis? Vide verbo *Invisibiles*.

14. Dixit corpus Christi esse ubique, ideoque non minùs esse in pane Eucharistico, quàm in alia re. R. Quia si ex unione corporis Christi cum Persona Verbi, corpus Christi esset ubique, ut asserit Brentius; sequeretur quòd corpus Christi non

minus

minùs esset adorandum in pane Eucharistico, quàm in ligno, quàm in qualibet alia re: item sequeretur quòd hoc Sacramentum non foret à Christo institutum, sed quòd ex necessitate corpus Christi esset in pane, & in omni alio subjecto materiali. R. etiam à Conc. Eph. quod definivit contra Nestorium, volentem duas naturas, ita esse simul unitas, ut quidquid de una dicitur, etiam de alia posset affirmari. Demum ubiquitas corporis Christi pugnat cum scriptura dicente, Christum hominem ratione humanitatis alicubi non fuisse; sic Matth. ultimo legitur: *Non est hic surrexit enim.* Nec valet dicere corpus Christi, non esse quidem ubique localiter, benè tamen esse ubique Divino modo; quia implicat corpus finitum posse esse Divino modo, & habere attributa propria solius Divinitatis: tandem si corpus Christi est ubique, illa verba consecrationis, per quæ fit transubstantiatio: *Hoc est corpus meum*, dicendum foret esse superflua, quòd neque ipse Brentius absolutè concedet.

15. Negat spectare ad Pontificem præsidere Concilio generali, sed vult spectare ad Imperatorem: asserens in veteri testamento primarios Judices, in causis etiam spiritualibus, fuisse Principes, ut patet de Moyse, Josue, Davide, Salomone, Ezechiâ, Josiâ. R. ex Conc. Apostolico Act. 15. in quo Sanctum Petrum præsedisse S. Hieronymus affirmat. Item ex continua praxi. Tum quia illius est præsidere, vel per se, vel per suos legatos, qui omnes in Ecclesia præcellit, talis est Rom. Pontifex. Exempla verò adducta nihil evincunt, quia in lege veteri Reges fuerunt, vel Sacerdotes, vel Prophetæ, quibus aliquando Deus quędam extraordinariè committebat, quæ ad sacerdotes spectabant. Demum Malach. 2. vers. 7. legitur: *Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore ejus.* Patet autem ei attinere præsidentiam, ad quem scientiam Dei proferre, & legem pronuntiare spectat. Vide infra ad 17.

16. Dixit descendere ad inferos esse penitùs interire. R. verbo *Augustinum Marloratus*, contra quem probavimus animam esse immortalem. Tum quia datur supplicium ignis æterni in inferno pro peccatoribus, ut probatum est contra Albanenses; ergo descendere ad inferos, non est penitùs interire.

17. Dixit Romanum Pontificem non esse summum judicem in causis Religionis. R. Deuteronom. 17. vers. 8. *Si difficile, & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & non lepram.... Surge, & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus, veniesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad judicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis, qui indicabunt tibi judicii veritatem. Et facies quodcumque dixerint.. Qui autem superbierit, nolens obedire sacerdotis imperio, morietur.* Item ex lib. 2. Paralip. c. 19. v. 11. *Amarias autem Sacerdos, & Pontifex vester* (inquit Rex Josaphat) *in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit.* Pontificem esse supremum Judicem in causis Religionis nervosè ostendunt plures SS. PP. inter quos eruditè perstringit hoc argumentum S. Bernardus in libris de consideratione, & epist. 189. ad Innocentium. Suffragatur etiam ratio, quia in causa Religionis, debet esse Judex communis in tota Ecclesia, sed hic solus Romanus Pontifex esse perhibetur. Contra errorem istum Brentii graviter scripsit Card. Hosius librum de legitimis judiciis: alios etiam ejusdem errores egregiè rejecit.

Brocardus Jacobus Venetus, celeberrimus seculi 16. Fanaticus, à Catholica Religione defecit, ut Calvinismum amplecteretur. Inanibus præcipuè visionibus fluduit, & chimæricis Scripturæ Prophetiarum interpretationibus, quas in particularibus ejusdem seculi eventibus completas fuisse docebat. Quæ liber- XVI.

tas interpretandi Scripturas, ab ipsis Calvinistis rejecta fuit, atque damnata in nationali eorum Synodo, Midelburgi habita, anno 1581.

XVII. Brunistæ, et Broctunistæ. Inter Calvinianas scissiones, connumerantur Brunistæ, & Broctunistæ, duæ sectæ, quæ in Hollandia anno 1619. viguerunt, occasione dissensionis factæ inter Arminianos, & Gommaristas: an autem in toto, vel solùm in parte sequerentur Arminium, vel Gommarum, incertum est; sicut, & unde sibi hoc nomen assumpserint Brunistarum, & Broctunistarum, compertum non habeo. Ex Spond.

XII. De Bruis. Petrus de Bruis Petrobrusianorum hæresis Corifeus, in Delphinati montibus ortus, duodecimo currente seculo, cum per viginti circiter annos errores suos in Provinciâ Arelatensi, & finitimis locis disseminasset, tandem captus, in urbe S. Ægidii Nemovicensis Diæcesis, vivus igni traditus est; cum ipse in die Parasceves plures cruces comburens, hoc igne uteretur, ad conficiendas epulas, quas suis sectatoribus apponebat. Impugnatorem habuit Venerabilem Petrum Cluniacensem: ejus præcipui errores sunt sequentes

1. Negat parvulis ante usum rationis prodesse Baptismum. Repr. Verbo *Anabaptistæ*, *Bucerus*, *Eleutheropapistæ*.

2. Non esse necessariam Christianis templorum constructionem, quia æquè Deus exaudit orantes in Ecclesia, ac in taberna. R. Verbo *Eustatius*. Itidem ex his, quæ leguntur in sacris paginis de dedicatione templi factâ à Salomone, ex cujus sacræ historiæ serie, constat quàm accepta sit Deo oratio, quæ fit in templo, tanquam in domo, Deo specialiter dicata, ubi decentiùs, & Deus colitur, & à nobis exoratur. Vide verbo *Faustus Manichæus*, *Apostolici*.

3. Cruci sacræ nullum deberi cultum asseruit, ideoque cruces confringi præcepit, quia (ut ipse blaterabat) fuit in cruce Christus dirè tortus, ideò ad ultionem crucis, debet crux succendi. R. Verbo *Claudius Taurinensis*.

4. Negat in Missa offerri corpus Christi, & Missæ sacrificium nihil esse affirmat. R. Verbo *Faustus Manichæus*, *Confessionistæ Provinciales*.

5. Eleemosynas, & sacrificia oblata à vivis pro defunctis nihil mortuis prodesse. R. verbo *Aeriani Novi*.

Bucerus Martinus natione Germanus, patriâ Argentinensis, apostatavit à Religione, quam professus erat. Negat tamen Picinardus professionem emisisse, sed adhuc novitium, spontè habitum dimisisse, asserit in libro de approbatione doctrinæ S. Thomæ. Circa annum 1530. suos cæpit evomere errores, junctus incestuoso, & sacrilego connubio cum Moniali, quæ fuit tredecies puerpera. Linguarum peritiâ celebris, primò inter Sacramentarios, & Lutheranos pacem, & concordiam stabilire plurimum est aggressus: Hermanno Coloniensi Archiepiscopo in suam hæresim inducto. Cum Luthero Heildeburgi aliquos habuit congressus, sed Zuinglianam Lutheranæ doctrinæ præferens, Ausburgim legatus ab hæreticis, ut conventionem *Interim* dictam subscriberet, non approbavit. Vix est inter Protestantes invenire, qui copiosiùs, Bucero scripserit, & magis pro stabilienda hæresi insudaverit: deindè Angliam proficiscens, Apostaticæ reformationis disciplinâ in Anglia condita, traxit in suam sententiam de Eucharistia ipsum Lutherum. Obiit Cantabrigiæ, & à diabolo strangulatum fuisse traditur, ætatis annorum 61. Cujus ossa exhumata, jussu Mariæ Reginæ Catholicæ, igne consumpta fuerunt: anno 1560. quinto ab ejus decessu. XVI.

1. Docuit corpus Christi esse substantialiter præsens in Eucharistia in solo usu; proinde extra usum Sacramenti nullatenus inveniri in Eu-

chariſtia. R. ex verbis ipſius Chriſti, qui cum dixit: *Hoc eſt corpus meum*, habebat panem præ manibus, & nondum dederat Apoſtolis, conſequenter extra uſum, Chriſtus aſseruit corpus ſuum eſse in pane conſecrato: dixit ſiquidem: *Accipite, & manducate, hoc eſt corpus meum.* Tum quia ſi corpus Chriſti eſset tantùm in uſu ſub ſpeciebus, ſequeretur, quòd uſus haberet efficaciam tranſubſtantiandi panem, & vinum in corpus, & ſanguinem, non verò talis tranſubſtantiatio dependeret à prolatione verborum inſtitutionis, factâ per legitimum Miniſtrum. Tum quia ſupponamus Sacerdotem diſtribuere calicem vino plenum pluribus, ſequeretur toties ſub talibus ſpeciebus inveniri, & non inveniri corpus Chriſti, quotquot eſsent, qui ad potum calicis accederent; nam dum primus bibit eſt uſus calicis, & per Bucerum ibi erit ſanguis: dum ſecundus bibit de eodem calice, iterùm eſt uſus, & iterum erit ſanguis, & ſic ſucceſſivè diſcurrendo, qui modus loquendi patet quam ſit ineptus. Tum quia Euchariſtia ſit, ut ſumi poſſit, ergo non poteſt conſiſtere in uſu. Tum quia ſi conſiſteret in uſu, miniſter hujus Sacramenti non eſset Sacerdos, ſed qui ſumeret Euchariſtiam, & ſic omnes laici, imò etiam mulieres eſſent miniſtræ hujus Sacramenti; Nec valet inferre ex illis verbis Matt. cap.26. verſ.26. *Cœnantibus autem eis, accepit Jeſus panem, & benedixit, ac fregit, deditque Diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum*. Sacramentum Euchariſtiæ conſiſtere in uſu, quia ſcilicet videatur ex illis verbis deduci priùs Chriſtum dediſse panem manducandum, deinde conſecraſse, quia priùs dixit: *Comedite*, deinde dixit: *Hoc eſt corpus meum*; non valet, inquam, hic diſcurrendi modus hæreticorum, quia illa verba Chriſti: *Accipite, comedite* ab eodem præmiſsa, antequàm diceret: *Hoc eſt corpus meum*, ſunt verba invitantis diſcumbentes ad manducandum. Tum quia id quòd Chriſtus fecit priùs, vel poſteriùs in hac cœna, non eſt colligendum ex ordine verborum, ſed ex eorum ſenſu: & certè ſicut cibus eſt in menſa, antequàm ſumatur; ita priùs corpus Chriſti debet eſse ſub ſpeciebus antequàm ſumatur. Hanc hæreſim damnavit Concilium Trid. ſeſs.13. Nec item valet inſtare, quòd alia Sacramenta conſiſtant in uſu, ergo etiam iſtud. Diſparitas enim eſt, quòd Sacramentum hoc inſtitutum eſt à Chriſto tanquam convivium animæ, ideoque debet eſse permanens, ut ad illud poſſint accedere fideles. Tum quia hoc Sacramentum non modò cum cæteris cauſat gratiam, cum applicatur, ſed etiam cum non applicatur continet ſubſtantialiter Chriſtum, à quo eſt omnis gratia, unde debet eſse permanens, non verò in ſolo uſu. Demum eſtò, quòd Euchariſtia ſit inſtituta ut fideles illâ utantur, ideſt ut manducent, non tamen fuit inſtituta per manducationem; cæterùm dicendum foret, quòd manducatio eſset actio conſecratoria, qua poſitâ ineptiâ, quam tamen ſugere nequeunt adverſarii, in eorum ſententia, multa, ut leviter ſpeculanti patet, ſequuntur abſurda.

2. Negat Chriſtum poſt mortem ad inferos deſcendiſſe. R. verbo *Auguſtinus Marloratus*.

3. Corpus Chriſti in Euchariſtia, quod in ſolo uſu eſſe aſſeruit, dixit ore non percipi, ſed fide, & conſequenter qui fidem non habent, ſolum panem, & vinum, non Chriſti corpus, & ſanguinem ſumere. R. Et quidem corpus Chriſti in Euchariſtia non manducari per fidem, ſed verè, & realiter ſumi, conſtat ex illis omnibus textibus Euangelii, ex quibus evincitur in Euchariſtia eſſe verè, & realiter corpus Chriſti; qua de re videnda, quæ infrà dicentur contra Calvinum, & Sacramentarios. Item corpus Chriſti non manducari per fidem, conſtat ex verbis D. Pauli, ex prima ad Corinth. deſumptis, ubi monet, quod probet ſeipſum homo,

antequàm de pane edat, quia qui indignè manducat, judicium sibi manducat: superflua autem foret hæc D. Pauli admonitio, si corpus Christi manducaretur solùm per fidem, cum enim per ipsos hæreticos, sola fides justificet; nemo posset indignè sumere corpus Christi; nam qui haberet fidem dignè sumeret, qui fidem non haberet, nullatenùs sumeret corpus Christi. Tum quia si Sacramentum Eucharistiæ perciperetur sola fide, minister hujus Sacramenti esset, quisquis cum fide panem susciperet, imò non modò panis Eucharisticus, sed quicumque alius panis usualis, cum fide susceptus, haberet rationem Sacramenti. Tum quia si existentia corporis Christi in Eucharistia dependeret à fide suscipientis, non esset miraculosa talis existentia, quam tamen miraculosam esse, non est qui neget. Tum quia si sola fide perciperetur corpus Christi, non dixissent Capharnaitæ: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* ex quibus verbis evidenter colligitur, Christum naturali verborum sensu, locutum fuisse de reali corpore suo, quod volebat dare ad manducandum; quandoquidem talis propositio admirationem concitavit in Capharnaitis; quòd si Christus expressisset, sola fide corpus suum suscipi posse, non fuisset quòd illi mirarentur. Nec valet dicere Christum de facto correxisse errorem Capharnaitarum, & eorum admirationem, dicendo: *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam*, quibus verbis dicunt hæretici, Christum instruxisse Capharnaitas, quòd sola fide percipiendum erat corpus Cristi; sed non est ad rem hæc hæreticorum interpretatio; nam cum Christus alloqueretur Capharnaitas de hoc mysterio, ipsi credebant corpus Christi eodem modo manducandum, ac manducantur carnes cæterorum animalium, scilicet sub propria specie carnis mortuæ; ideò Christus ut Capharnaitarũ errorem corrigeret, dixit: *Spiritus est qui vivificat*, scilicet, quòd nõ sub apparenti specie carnis, sed sub speciebus panis, sub quibus inveniretur totum, & realiter spirituali modo, præbuisset suum corpus ad manducandum, ideò dixit *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam*; idest caro carnaliter accepta, sub apparenti forma carnis, eo pacto, quo caro animalium sumitur, non prodest quidquam; & quidem non profuisset ad salutem caro Christi, si quis Christo mortuo illius corpus dentibus dilaniasset, hoc enim fuisset sævire in corpus Christi, non Sacramentum sumere. Tum quia Christus voluit corpus suum esse cibum, sed Sacramentalem: corpus autem Christi, prout est in cælo, non est Sacramentum, sed solùm est Sacramentum, prout tegitur sub speciebus panis Eucharistici, & ibi est modo intensivo, & impassibili. Demum non valet instare, impossibile esse, quòd idem corpus possit simul, & semel esse in pluribus locis, & hinc benè evinci Christum non esse realiter sub speciebus panis; nam licèt repugnet idem numero corpus esse in pluribus locis circumscriptivè (quòd Scholasticis disputandum relinquimus) nullatenùs tamen implicat, quòd idem corpus sit in uno loco circumscriptivè, & in pluribus aliis Sacramentaliter, hoc enim dicit solùm multiplicationem præsentiæ realis; non verò multiplicationem corporis. Et quidquid dixerint hactenùs hæretici, nullam invenire potuerunt rationem contrariam convincentẽ, scilicet esse impossibile idẽ corpus præsentialiter multiplicari. Debent heretici probare hoc miraculũ multiplicationis præsentialis ejusdem corporis, esse supra virtutem Divinæ omnipotentiæ, quòd hactenùs non præstiterunt; quia cum hoc miraculum nullam dicat implicantiam ex intrinsecis principiis, ut constat ex solutionibus, quas adducunt Catholici contra objectiones hæreticorum: hinc manifestè evincitur posse à Deo fieri. Vide verbo *Boquiniani*.

4. Dixit parvulis Baptismum non

esse

esse necessarium ad salutem, & posse salvari etiam non baptizatos. R. Et quidem Baptismum esse necessarium necessitate medii, non modò parvulis, sed omnibus,& singulis juxtà plurium Conciliorum definitiones, quod postremò Concilium Tridentinum præstitit sess. 7. de Baptism. cap. 5. satìs evincunt illa verba Jo:3.vers.5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*; & Christus præcepit Apostolis, ut baptizarent *omnes*. Nec valet dicere illa verba Joann.6. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis* non inferre necessitatem omnibus,sumendi Eucharistiam: ergo à pari,neque ista *Nisi quis renatus &c.* non debere inferre necessitatem omnibus sumendi Baptismum. Disparitas enim est, quòd circa sumptionem Eucharistiæ, Christus alloquebatur solùm adultos, ideò dixit *Nisi manducaveritis*; sed circa sumptionem Baptismi, omnes absque exceptione allocutus est, quod satìs expressit dicendo: *Nisi quis renatus fuerit*; sed & quare in hoc loco *omnes* intelligit; secus verò in illo? ratio est, quia regenerari ad vitam omnium spiritualiter viventium est;manducare autem est eorum, qui jam vivunt; ut patet exemplo rerum humanarum.

5. Dixit, quòd in solis libris Canonicis est quidquid spectat ad salutem, quapropter reprobat traditiones. R. verbo *Biblistæ*.

6. Asseruit, quod nulla est in terris Ecclesia, quæ non erret, tam in fide, quàm in moribus. R. Nam Ecclesia Apostolica Romana,cui specialiter assistit Spiritus sanctus, qui, ut legitur Joann. 16. *Eam docet omnem veritatem*, contra quam dixit Christus, quod neque portæ inferi prævalerent, nunquam erravit in doctrina fidei, vel morum, & eadem quæ ab initio proposuit credenda, adhuc nunc invariabiliter credit; ex quo satis evincitur Ecclesiam Romanam esse indefectibilem,& veram esse Ecclesiam, quandoquidem certum est, omnes alias Ecclesias, fuisse Ecclesias malignantium, in quibus fuere penè quot capita,tot sententiæ, ut videre est in Lutherana, & Calviniana, quæ ab ipsis Calvinistis, & Lutheranis,ad invicem contraria sentientibus, dilaniantur. Quòd si hæretici volunt Ecclesiam orthodoxam errare posse, imò errasse; assignent ipsi tempus in quo erraverit,& quando ab errore revixerit: si res ita contigisset, ut de facto Ecclesia errasset, & ab errore revixisset, dicendum foret,medio illo intervallo temporis, neminem potuisse salvum fieri, quia nemo salvari potest in Ecclesia errante. Quis autem hoc asserat, dari tempus in quo nemo possit consequi salutem? Adde, quòd si vera Ecclesia posset errare, cum Christus sit caput veræ Ecclesiæ, etiam talis error tribueretur Christo, cujus influxus defecisset; sequitur ergo veram Ecclesiam debere esse indefectibilem. Tum quia si nulla esset in terris Ecclesia, quæ non errasset, cum homo necessariò debeat esse de aliqua Ecclesia,non posset non errare: nec valet dicere, quòd in triduo mortis Christi, omnes Apostoli amiserunt fidem, hoc enim falsum est; nam Christus post resurrectionem, exprobravit quidem eos, quod fuissent tardi ad credendum, non verò quòd amiserint fidem, quam neque amisit Petrus, cum negavit Christum, quia non corde, sed ore solo, & præ timore negavit. Nec Ecclesia erravit, etiamsi probare possent hæretici, aliquos Pontifices errasse in rebus fidei; nam si qui fuissent hujusmodi, errassent tanquam homines particulares, non tanquam Ecclesiæ caput,loquens ex cathedra. Neque inde posset inferri,quòd tota Ecclesia defecisset; nam errante aliquo Pontifice, Ecclesia immobilis permaneret in vera fide. Adde, quòd nemo potest extrà veram Ecclesiam salvari,sed semper aliqui salvati sunt; ergo semper permansit vera Ecclesia,quæ errare non potest; in Ecclesia enim quæ errat, nemo salvatur. Tum demùm, quæ de perpetua conjunctione Christi cum

Ecclesia à Prophetis, & Apostolis dicta sunt, evincunt veram Ecclesiam non posse errare; quod necessarium est, ad hoc ut securi esse possimus de nostra fide; secus si Ecclesia posset errare, nemo esset de sua fide securus. Vide verbo *Albigenses*.

7. Dixit, quod iram Dei in nos provocet, quidquid boni operis facere videamur; justificati autem, bona opera facimus necessariò. R. Nam Deus nos hortatur sæpè in sacris paginis ad bona opera, sed certè non hortatur ad ea, quæ possunt iram ejus provocare, ergo &c. Quòd autem bona opera liberè faciamus post justificationem, probatur: quia homo justificatus, post tã est sui juris, quàm ante justificationem; ergo sicut ante illam liberè operabatur, etiam idem asserendum post illam; cæterùm dicendum foret justificationem esse privilegium onerosum, si per illam amitteremus libertatem, & inde meritum: estò quòd non possit homo aliquid boni agere absque Divino auxilio; hoc tamen non tollit, quin actiones nostræ dicantur liberæ. Vide verbo *Bardesanes*.

8. Dixit esse quosdam homines sic factos à Deo ad conjugium, ut Deo repugnent, si non nubant. R. Nam licèt possit admitti in homine major, vel minor propensio ad unum potiùs, quàm ad alium statum, certum tamen est, hominem esse liberi arbitrii, & Deum reliquisse hominem in manu consilii sui, qui si velit nubere benè faciet, si non velit, melius facit. Tum quia si daretur homo ita à Deo factus ad conjugium, ut peccaret, si non nuberet; cum difficile sit discernere quis sit ita à Deo factus, omnibus enim datus est stimulus carnis, jam omnes tenerentur nubere, nè cuiquam contingeret, se inscio Deo repugnare, & sic superfluum foret consilium Euangelicum, de servanda castitate.

9. Conjugibus qui simul habitare nequeunt, dixit permittendum alterum conjugium. R. Verbo *Armeni*, ubi ostendimus matrimonium, quacumque de causa, esse indissolubile.

10. Dixit usuram non esse peccatum. R. Verbo *Albanenses*.

Præter hos errores habuit alios cum Luthero, mox cum Calvino, communes; sed in illis asserendis constans non fuit, quippe qui ex Judæo oriundus; tandem à Luthero, & Calvino in morte decessisse, & Judaismum amplexatum esse aliqui asserunt, cum moriendo dubitaverit an Christus fuerit Messias.

11. Dixit per Baptismum deleri solum peccatum originale, quia asserebat, Baptismo suscepto, adhuc remanere carnis concupiscentiam, quam volebat esse peccatum. R. Quoad primum verbo: *Fulgentius*, quo ad secundum. R. Quia concupiscentiæ motus, non esse peccatum, constat ex D. Paulo, qui licèt esset Apostolus, confirmatus in gratia, tamen de se ipso dicebat: *datus est mihi stimulus carnis &c.* Vide verbo *Albanenses*, *Arcontici*. Quis autem dicat Apostolum fuisse in peccato mortali, quia experiebatur motus carnis? utique peccatum est concupiscentiæ non resistere, non autem est peccatum concupiscentiam colaphizantem experiri. Tum quia concupiscentia residet in carne, non in animâ; ergo non potest esse peccatum. Tum quia quantùm est de se, non opponitur formaliter legi, aut rationi, sed tantùm causaliter. Tum quia mediâ gratia, concupiscentię motus sunt vincibiles. Demum contra concupiscentiam, omnes Sancti, usque ad extremum spiritum semper decertarunt: ergo illam semper habuerunt, & tamen mortui sunt in gratia; ergo concupiscentia quantùm est de se, non est peccatum, quia ipsam contra voluntatem nostram experimur, & nullum est peccatum, nisi voluntarium.

Buddas Saracenus, Scythiani famulus, unà cum Domino suo Manetem docuit; dictus est etiam Therebintus; Empedoclis hæresim secutus, II.
gloriabatur se ex Virgine natum,

& in montibus educatum. Composuit libros, quos aliqui sentiunt hæreditate à Scytiano accepisse, inscriptos *De Mysteriis, de Euangelio, de Thesauro*, multis refertos erroribus. Manetis precursor factus, à Judea pulsus, transiit in Persidem, & nè cognosceretur, immutato nomine, Budde nomen assumpsit: profugus apud viduam, dum dœmones ex recto domus invocat, divinitus percussus, prostratus est, & extinctus. Ex Suida.

Docuit duo esse contraria principia rerum omnium, unum bonum, scilicet amicitiam; aliud malum, nempe discordiam. R. Verbo *Manes*.

XVI. BUDNEITÆ. Sectæ Budneitarum parentem, quæ in Lithuania vagabatur, constituit Lindanus: *Adamum Pastoris*. Videtur tamen probabiliùs *a Simone Budneo* originem habuisse anno 1583. siquidem commune ferè est omnibus sectis; vel ab eorum auctore, vel à speciali errore nuncupari; sed cum ex erroribus Budneitarum, eorum sequaces hoc nomen sortiri non possint, à Budneo auctore nomen habuisse credibile est.

1. Dixit Christum non esse ab æterno Deum, ad quam hæresim astruendam, centum, & viginti loca Scripturæ Budneus depravaverat. R. ex D. Joanne: *In principio erat Verbum, & Verbum erat Deus*; ly *In principio* ab omnibus Expositoribus intelligitur *ab æterno*. Tum quia Christus Deus est, & Deus immutabilis; ergo & æternus. Tum quia si Deus est, necessariò est: ergo æternus. Tum quia incipere esse, dicit imperfectionem; sed Dei esse excludit à se omnem imperfectionem, ergo est ab æterno. Vide verbo *Artemon*.

2. Spiritum sanctum Deum esse negavit: ad hoc probandum falsificavit undecim loca Scripturæ. R. verbo *Airani*.

3. Articulum *Descendit de cælis* nihil aliud significare, dixit, quàm conceptionem de Spiritu Sancto; Sanctificationem, & annunciationem voluntatis Dei, per miraculorum exhibitionem. R. Ex omnibus Scripturæ locis, ex quibus evincitur de facto Verbum Divinum in utero Virginis incarnatum, quæ loca non patiuntur aliam expositionem, secundùm Sanctos Patres, quàm litteralem: hujusmodi est illud Joannis: *Verbum caro factum est*, juxtà quod legitur in Symbolo, *Et incarnatus est de Spiritu sancto, natus ex Maria Virgine, & homo factus est*. Possibilitas incarnationis, quæ nihil aliud est, quàm unio naturæ humanæ cum Verbo in unitate suppositi, quamvis positivo argumento probari non possit; tamen sacrarum Scripturarum auctoritate aperté suadetur; & ex eo satis patet, quòd concorditer Prophetæ omnes de hoc mysterio prædixerunt. Tum quia nulla ratione naturali demonstrari potest impossibilitas Incarnationis, ut latiùs probant Theologi. Tum quia sequeretur, totiès actum mysterium Incarnationis, quotiès voluntas Divina nobis est annunciata, & miracula facta sunt; sed nemo dixerit miraculum, quo Petrus ambulavit super aquas, esse Incarnationem, sic de reliquis miraculis discurrendo; ergo falsa est Bubdneitarum interpretatio.

4. In libris novi Testamenti multos esse errores, ac falsitates asseruit. R. Quia libri Canonici, qui Spiritu sancto revelante scripti sunt, de quibus ait Christus: *Cælum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*, non possunt subesse falsitati; cæterùm dicendum foret Spiritum sanctum falsa revelasse; sed Spiritus sanctus, ut ait Christus, qui est veritas: *Docet omnem veritatem*; ergo &c. Tum quia tot Doctores, qui libros novi Testamenti interpretati sunt, nullam in ipsis deperire potuerunt falsitatem, imò miram concordiam inesse, omnes testantur.

BUGARI. Vide verbo *Sodomitici*.

VI. BUGAURIUS de Monte Falcone oriundus, fuit à Sancio Tarraconensi Archiepiscopo publicè, & solemniter condemnatus, in Synodo Tarracone celebrata. Quo tempore Catalaunię

Bu-

Bugaurius suos prnduxerit errores, incertum est. A Patre Josepho de Turre Tomo 4. suarum Institutinnum ad verbi Dei intelligentiam, reponitur inter hęreticos seculi 6. Durandus dicit probabile esse, quòd post Lutherum dogmatizaverit; sed cum post Lutherum, in Synodis Tarraconensibus nulla fiat mentio de condemnatione Bugauri, multò ante Lutheri tempora, eumdem vel per se, vel per discipulos suos, promulgasse erroneam doctrinam evincitur.

Docuit nullum esse opus bonum, nisi fiat ex puro, & sincero amore, quacumque ex causa fiat, etiam spe mercedis æternæ, seu animo videndi Deum intuitivè in gloria; unde improbabat eos, qui opera misericordiæ, & charitatis exercebant, præcisè pro vita æterna consequenda; asserens nulli quantumvis justo, licere in bonis actibus suis, respicere Deum tanquam remuneratnrem. R. Quia in sacris paginis sæpè hortamur ad opera bona exequenda, ut æternam gloriam mereamur; unde Propheta: *Inclinavi cor meum* (inquit) *ad faciendas justificationes tuas in æternum, propter retributionem.* Et hoc innuit Apostolus primâ ad Corinth. 9. vers. 24. *Sic currite, ut comprehendatis*. Insuper & Dominus in Euangelio: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum defeceritis recipiant vos in æterna tabernacula*. Tum quia bonum est benè operari, ut gehennam fugiamus. Vide Conc. Tridentinum de justificatione; ergo bonum est operari ut gloriam eternã acquiramus. Tum quia actus attritionis, elicitus ex supernaturali timore gehẽnę, est bonus; ergo etiam actus attritionis, elicitus ex timore ammissionis gloriæ, est bonus. Tum quia quando Deus promisit ęternam mercedem pro bonis operibus, non obligavit ad elicienda bona opera ex solo motivo amoris; imò ut ad bona opera nos eliceret, proposuit gloriam: cæterùm debuisset proponere solùm Divinam bonitatem, si opera ex quocumq; alio motivo, quàm amoris elicita, non fuissent bona. Tum quia Christus docuit, ad acquirendam vitam, sufficere mandatorum observantiam, juxtà illud: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; Demum Conc. Trident sess. 6. Can. 31. habet: *Si quis dixerit justificatum peccare, dum intuitu æternæ mercedis operatur, anathema sit*; & loca Scripturæ desumpta à Bugaurio, ex illo Matth. 19. & alibi, non evincunt Deum præcipere, ut ex solo mntivo amoris benè operemur, sed solùm, quòd nihil contra Deum mali faciamus; vel dico ex illis textibus evinci, opera propter solum Dei amorem elicita, magis esse Deo grata; quod conceditur; non autem evincitur mala esse opera bona, quæ fiunt intuitu æternæ mercedis, respectu cujus ad bona opera excitamur à Christo, sicut patet ex prælaudatis Scripturæ textibus.

Bulcari alio nomine vocantur etiam Mysii; habitant inter Illrum, & amnem, multis annis in vera, & sancta Fide perseverarunt; sed cum ob locorum confinia, cum Orientalibus communicassent, in ritus Græcorum impegerunt, in quibus hucusque permanent. Vide verbo *Græci*. XII.

Bulingerius. Tiguri in Cathedra pestilentiæ Zuinglii, successit Henricus Bulingerius Helvetius, ex Presbytero, Apnstata uxoratus, qui longo tempore, ferè solus, dogma Zuinglianum de Eucharistia, libris editis, prnpugnare nnn erubuit. Perspicaci dotatus ingenin, vix annos undecim natus, Magisterium graduum Tholosæ obtinuit. Melanctonis scripta pervolvens, ab erronea doctrina captus, dum in Helvetia humaniores litteras edoceret, cum Zuinglio amicitiâ initâ, ejus sensui firmiter adhæsit: sibique valde complacuit, cum dirutas in Helvetia ab hæreticis Ecclesias, & projectas Sanctorum Reliquias conspexit; acres cum Brentio sæpè habuit disputationes: ætatis annorum 71. anno 1575. morte corripitur. XVI.

1. In præfatione suarum Homiliarum in Apocalypsim, scripsit non

alium

alium Antichristum in mundum esse venturum, quàm qui jam venit in Romanis Episcopis. R. verbo *Blandristæ*.

2. S. Joannem Euangelistam, idololatriæ ob honoratum Angelum, accusavit. R. Iisdem rationibus, quibus ostenditur Sanctos esse honorandos. Vide verbo *Vigilantius*.

XVI. Burrelistæ. Sic dicti sunt à quodam Adamo Burrelo Zelando, qui hæbraicam, latinam, & græcam linguam callebat. Memnonitarum placita plerumque sectantur, quamvis eorum Conventibus non adsint. Strictioris vitę genus fingentes, facultates suas distribuendis eleemosynis impendunt. Universas adversantur Ecclesias, Sacramentorum usum rejiciunt, preces publicas damnant, & exteriores, quibus Deum colimus functiones, condemnant; Ecclesias (quotquot Apostolos, primosque eorum successores subsecutæ sunt) ab illibata eorum doctrina defecisse contendunt; quòd infallibile Dei verbum in veteri, novoque Testamento contentum, fallibilium Doctorum commentis explicari, & corrumpi permiserint; quòd confessiones, cathechismos, liturgias, & homilias hominum opera, tanquam Divina nobis obtrudunt. Solum Dei verbum, absque hominum explanatione legendum affirmant.

XVII. Burrus Joseph Franciscus Nobilis Mediolanensis, currente seculo 17., acutum sortitus ingenium; emenso Romæ Theologiæ studio, chimicæ arti applicuit, ut illâ mediante, per portentosas infirmorum curationes, magni nominis famam, & gloriam acquireret: sensui illecebris deditus, ex quibus in alios declinavit excessus, timore carceris in Ecclesia asylum quærens, ibique diù victitans, novus homo sanctimoniæ deditus, sed reverà hypocrita, apparere curavit. Novam sectam instituens, se novum Christum prædicans, duodecim Apostolos congregavit, & quasi spiritu prophetiæ esset illustratus, ventura prædicere contendens, cum Angelis sæpè loqui blaterabat. Româ cum suis sequacibus aufugiens, Mediolanum se contulit, ubi quadriennio occultus hæreticus suam fecit mansionem; sed tandem detectus, apud Lutheranos in Germaniã confugit, deinde Amstelodamum, ubi tanquam novus Apostolus habebatur, propter prodigiosas infirmorum curationes, quas occultis remediis efficiebat; sed ibi patratis excessibus, Danimarcam, Moraviam, aliasque regiones profugus peragravit: tandem jubente Imperatore conquisitus, & detentus Romam transmittitur, ubi tanquam hæreticus damnatus, perpetuo carceri anno 1672. mancipatur, & in Castro S. Angeli pœnitens decessit. Deitatem, tertiam in Trinitate entitatem esse prædicans, mox Arianus, mox Nestorianus apparebat, suis sectatoribus amplas divitias, patrimonia, possessiones, principatus, omnesque felicitates promittens, quibus promissionibus plures allucinati, eumdem secuti, sed postmodum capti, tanquam hæretici, debitam perfidiæ pœnam luerunt.

1. Sanctam Virginem verè Deam esse docebat. R. verbo *Collyridiani*.

2. Eamdem, in Augustissimo Eucharistiæ Sacramento, realiter esse præsentem asseverabat. R. Nam ex vi verborum institutionis hujus Sacramenti, patet nullatenùs corpus Virginis esse sub speciebus Eucharisticis: Christus enim, ubicunque de hoc Sacramento disseruit, nunquam de Virgine Matre mentionem fecit.

3. Mysteriorum intelligentiam per illuminationis viam se communicare posse jactabat. R. Nam Divinorum mysteriorum intelligentia est specialis Dei gratia, à Deo communicata, quibus sibi placuerit; ergo per illuminationis humanæ, & naturalis viam, communicari nequit mysteriorum supernaturalium intelligentia, de quibus loquitur Psalmista: *Tenebrosa aqua in nubibus aeris*, significans obscuram esse in hac vita mysteriorum Divinorum intelligentiam, ad quam nonnisi per Dei gratiam potest homo pertingere. Adde, quòd

ut plurimùm contigit, ut qui per Dei gratiam habet mysteriorum intelligentiam, neque possit eandem communicare. Sic Paulus vidit Arcana, quæ tamen non licuit homini loqui.

C

XIV. ABASILAS natione Græcus, nomine Nicolaus, scripsit contra Sanctum Thomam Aquinatem de Spiritus sancti processione à solo Patre, cui respondit Demetrius Sydonius pariter Græcus. Ex Coccio.

XVI. CACANCELI, sive pseudo-Euangelici, sunt illi, qui etiam tempore Apostolorum, se in Apostolos Christi transfigurantes, cum potiùs essent dœmonis ministri, erroneam doctrinam promulgabant; sed jam hoc nomen meliùs congruit sectariis Calvinianis, & Lutheranis, qui novam, & inauditam promulgantes doctrinam, mundum Christianum suis infernalibus dogmatibus pervertere student. De quibus agit Prateolus.

XI. CADALOITÆ. De Cadaloitis mentionem facit Baronius ad annum 1061. qui utique novam sectam non invenerunt, sed sic asserit nuncupatos fuisse à Cadaloo Parmensi Episcopo, qui Antipapa electus, contra Alexandrum II., prævalente factione Henrici IV. Imperatoris, sub nomine Honorii II. salutatus fuit, qui milite stipatus Romam venit, ut urbis dominium acquireret, sed à Godefrido Etruriæ Marchione expulsus, iterùm numerosiori collecto milite, Romanę urbis possessionẽ, sed incassùm tentavit; hoc malum provocante Gerardo Galesiæ Comite, ob sua flagitia à Nicolao Pontifice excommunicato: adeò turpem vitam ducebat cum suis similibus incontinentibus Clericis, ut qui hactenùs dicti erant ab auctore Nicolaitæ, deinceps dicendi essent à propagatore Cadaloitæ: teste Leone Hostiensi, veridico illius ætatis Scriptore. Damnatus fuit Cadalous in Concilio Germanico, præsente Rege, rursumque in Mantuano anno 1064. præsidente Annone Archiepiscopo Coloniensi, in quo Cadalous reprobatus, & Alexander, utpotè legitimus Pontifex, receptus fuit.

COELESTES PROPHETÆ, Sectã sunt Anabaptistæ, inter Antilutheranos recensentur à Gravina. Hosius credit, istorum ducem fuisse Montzerium, circa annum 1525. XVI.

Dicebat non esse credendum verbo Dei scripto, sed illi, quod in corde hominis internus spiritus testaretur. R. Quia in hac sententia non esset una certa regula fidei; sed tot essent regulæ fidei, quot forent internæ inspirationes; una autem est fides, ergo una solùm certa esse debet regula fidei. Tum quia sequeretur, quòd unum, & idem dogma, prout uni inspiratum esset bonum; & prout alteri non inspiratum esset malum, & per vias omninò contrarias, sequeretur homines posse consequi salutem. Tum quia sæpè credimus bonas esse internas inspirationes, quę de facto malæ esse perhibentur, & facilè est in his discernendis decipi; ergo homo non debet sequi, tanquam verbum Dei, internas inspirationes, sed sacram Scripturam; quia cum internæ inspirationes tunc solùm reperiantur esse bonæ, quando sunt conformes regulis fidei, quæ exhibentur in sacra Scriptura, sequitur sacram Scripturam esse habendam pro verbo Dei.

CAIANI, Dicti etiam Caini, circa medium secundi seculi debacharunt: Caini nuncupati sunt, quia patrem suum Cain faciunt, cum impiissimis viris Caino, Core, Sodomitis, & Juda proditore cognationem habere gloriabantur, tribuentes Judæ proditori, præ cæteris Apostolis, majorem cognitionem; idcircò dicebant II.

Judam

Judam effecisse proditionis mysterium: sub nomine ejusdem Judæ Euãgelium promulgantes. Dicebant etiam Judam tradidisse Christum, quia præcognoverat Christum voluisse doctrinam legis pervertere. Insuper illum tradidisse, quia sic erat prædeterminatum: proinde Judam, ac Judæos nullum peccatum commisisse in occisione Christi; imò Judam tanquam Sanctum prædicabant, propter beneficium exhibitum generi humano. Promulgarũt libellum impietatibus refertum, cui erat titulus: *Ascensus Pauli*; horum hæreticorum insaniam fusiùs refert, & confutat S. Epiphanius hæresi 38., & certè quantùm spectat ad confictam sanctitatem Judæ, satìs sunt reprobati à Scriptura, quæ Judam proditorem damnatum testatur: Joannis siquidem 6. vers. 71. Judas diabolus dicitur: *Unus ex vobis diabolus est*, & Actor. 1. vers. 18. usque ad 25. agitur expressè de Judæ iniquitate, & damnatione.

1. Dicebant neminem salvari posse, nisi omnia peccata commisisset. R. Ex eo, quod dixit Christus: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*, sed mandata Dei prohibent omne peccatum, ergo &c. Tum quia legimus Christum promisisse gloriam benè operantibus, & pœnam malè agentibus, quod ex sententia, quam proferet in extrema discussione, clarè constat. Tum quia legimus, quòd nihil coinquinatum intrabit in regnum cælorum. Demùm ex psal. 14. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo &c. qui ingreditur sinè macula &c.*

2. Vnumquemque esse secundùm naturam, vel bonum, vel malum. R. verbo *Saturninus*.

3. Cum peccatum committebant, Angelum invocabant, in cujus opere, & actione se malè operari protestabantur. R. Quia homo liberè operatur: est siquidem liberi arbitrii, ut probatum est contra *Bardezanes*; ergo non operatur malè, in actione alterius, quia opera hominis, sive bona, sive mala, homini imputantur, quoniam actiones sunt suppositorum; Tum quia si homo malè operaretur in actione Angelorum, Angelis non hominibus imputaretur peccatum, sed Angeli dati sunt hominibus, ut eos adjuvent ad bonum, ut custodiant nos in omnibus viis, ne fortè offendamus ad lapidem; ergo &c.

Chaldæi Monothelitarũ hęresim VI.
amplexati, eamdem sub Pauli Quinti Pontificatu publicè, ac solemniter ejurarunt. Vide *Monothelitę*.

Calesius Calvini collega fuit, XVI.
& in conventu Bernensi publicè affirmavit, Christum nec esse alium, nec aliud à Patre. R. Ex omnibus Scripturæ locis, in quibus Christum Patre esse minorem asseritur, & ibi Christus homo esse perhibetur. Hinc enim esse Christum, & alium, & aliam Personam à Patre, (licèt aliud à Patre dici non possit; quia lv *aliud*, juxta S. August. significat diversitatem essentiæ) evincitur. Christum tamen quia homo est, aliam etiam habere naturam negari nequit, dicitur enim de Christo, non de Patre, quod sit natus, quod sit passus, mortuus; ergo &c.

Cælesius Unà cum Botro, Epi- IV.
scopatum Cęciliano collatum ambiens, Botri errorem; & factionem promovit. Vide *Botrus*.

Calistus Fuit Sabelij hęresi IV.
contaminatus, & à Silvestro Papa in Conc. Rom. damnatus. ex Bar.

Calixtini. De Calixtinis mentionem facit Spondanus anno 1421, XV.
quos eosdem esse asserit, ac Pragenses, qui ferè in omnibus cum Ecclesia sentiunt, excepto quod sustinent necessarium usum Calicis, scilicet communionem sub utraque specie esse exhibendam; unde & Calixtini vocati sunt. Calixtini verò, de quibus agit Spondanus, facta collatione temporis, ijdem sunt, ac Bohemi, de quibus sub nomine *Bohemi* actum. Porrò hæc hęresis juxta Gravinam innovata est circa annum 1561. à quibusdam Semilutheranis, qui in usu Calicis vitam constituentes, ubiq; locorum hæc verba: *Bibite ex eo omnes*, scribebant

adhærentes Luthero in usu Calicis, in reliquis ei adversantes: ex quo constat Calixtinos, de quibus agit Gravina, diversos esse ab illis, de quibus mentionem facit Spondanus, licèt posteriores priorum heresim tantummodo innovaverint. Contra usum communionis sub utraque specie, disertè scripserunt plures auctores Catholici, facili negotio solventes omnes rationes, ab hæreticis in contrarium adductas, quod novissimè præstitit Martinus Becanus S. I. in suo manuali controversiarum.

XVI. Calvinus. Joannis Calvini vitam, scripsit Theodorus Beza ejus discipulus, sed plurimis refertam mendacijs, utpotè ab adulatore discipulo, & cum magistro iniquitatis complice exaratam. Scripsit insuper Hieronymus Bolzeri Medicus Lugdunensis, & Jacobus Saingei Doctor Sorbonicus, quam sparsim refert Spondanus, ab anno 1534. usque ad 1564. Natus est apud Novionum, olim Noviodunum in Galliis anno 1509. parentibus ignobilibus. Fratrem habuit nomine Carolum, Presbyterum, qui nocturno tempore sepultus est inter quattuor columnas furcæ publicæ. Adolescens Novioduni studuit, & ab ejus affine Gerardo, duo beneficia Ecclesiastica sibi renunciata suscepit, quæ simoniacè vendidit. Parisiis ad Juris Prudentiæ studium animum applicuit, & inde Bitturinges profectus, magnum Andream Alciatum audivit, leges explicantem, ubi cum Volmario, qui Lutheranus erat, amicitiam iniens, & hæresi Lutherana, ab eo infectus, re detectâ (alij sentiunt ob Sodomiam) exulare cogitur, & apud Angolismam divertens, ibi suppressa causa sui exilii, & nomine, literas Græcas, quas à Volmario didicerat, docuit, sub nomine *Deparchan*. Hinc Germaniam post triennium peragratus, Galliam progressus, Pictavium se contulit, ubi suos cœpit disseminare errores, & præcipuè suum figmentum circa Eucharistiam. Edidit Basileæ suos libros, quos vocavit *Institutionum*; primùm Gallicè, deinde repetitis vicibus Latinè, & Gallicè pro animi levitate, sæpè ab ipso confectos, refectos, & defectos. Quot erroribus refertæ sint institutiones Calvini, quis enarrare valeat? nullam est antiquam hæresim invenire, quam ipse non refricaverit, sicut eruditè ostendit Gaulterius, qui centum ejus capita examinat, in quibus præcipuè defecit. Alii ducentos & trigintasex errores in ejus operibus signarunt, sicut videre est apud Conradum Schlusserburgium Lutheranum. Franciscus Fevardentius Ordinis Minorum, mille & quadringentos Calvinistarum errores excussit, ac refellit. Primi Calvini discipuli fuerunt *Antonius Duguius* Professor Academicus, *Philippus Verosius* sedis Procurator, *Albertus Papinotus*, & *Joannes Vernovius* Pictavienses, à Calvino dimissi ad Pictavienses, Sanctones Angolismenses, Burdigalenses, Aquitanos, Tholosanos, ut suæ falsæ doctrinæ semina spargerent. Interim Calvinus Geneve receptus, paulò post pellitur indè in exilium, & Argentoratum se recipit, ubi fit uxoratus anno 1542.

Extinctis ejus Adversarijs, quorum opera fuerat à Genevensibus dimissus, Genevam revertitur, ubi scripsit contra *Interim Cæsareum*, & hortatus est Angliæ protectorem ad necem Catholicorum: nihilominus hæreticos puniendos censuit, ejusque censuram primus expertus est *Servetus*, Calvino impellente combustus. Sed & ipse Calvinus, quàm tetra morte anno 1564. decesserit, notum est omnibus, licèt occultare studuerint ejus sectatores. Certum est testimonio, non solùm Scriptorum Catholicorum, sed etiam aliorum Calviniana labe infectorum, qui tantam veritatem occultare nefas esse duxerunt; certum est inquam, Calvinum dœmones invocantem, sibi maledicentem, & intollerabilem fœtorem ex ulceribus emittentem, quem adhuc vivum *Bucerus* ejus intimus amicus, canem rabidum vocabat, canis ad instar decessisse. Diversæ sectæ ab ipso denominatæ sunt, de quibus sub proprio nomine

age-

agemus. Calvinismum esse gradum ad Atheismum, & Turcismo esse conformem, non negabit, qui hujusmodi sectæ exprobandos errores considerans, eosdem cum Turcarum moribus, non parvo fędere junctos reperiet. Ut Calvinianę doctrinæ insufficientia appareat, satis erit dicere, quòd vix est inter Calvinistas, in eadem domo invenire, eadem sentientes circa Religionem; ferè quot capita, tot sententiæ. Scimus tam sectam mollium, quàm rigidorum, à Calvino originem habuisse, & toto cęlo esse contrarias. Compertum habemus Calvinistas Gallos, dissidere à Zuinglianis, & Tigurinis: Constat Calvinistarum in Anglia divisionem, in Anglo-Calvinistas, & Puritanos factam. Quomodò vera ejusdem promulgatoris esse potest doctrina, quæ tot schismata patitur? Una hæc sola ratio benè à Calvinistis perpensa, sufficeret ad eosdem convincendos, & ad viam veritatis, quam profert sola Romana Ecclesia perducendos: patet ipsis hæc veritas. Audivi ego (cum Calvinistis sermone inito de verâ Religione) Calvinistas, Religionem nostram tanquam unicam, veram, & bonam ad salutem obtinendam confitentes. Ipsi viderint, qui vident meliora, probantque, & deteriora sequuntur. Jam, ut nostri est instituti, brevitatis limites propositos pertransimus, breviter præcipui Calvini errores proponendi, & reprobandi occurrunt.

1. Libro Gallico de æterna Dei prædestinatione fol.239. sic loquitur; Non recipio hoc mendacium, & delirium, quòd Deus sit sine reprehensione, quidquid faciat, propterea quòd nulli legi devinctus sit. R. lib. Num.23. 19. *Non est Deus quasi homo, ut mentiatur, nec ut filius hominis ut mutetur*, Jacobi cap.1.17. *Omne datū optimum, & omne donum perfectum desursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*; Tum quia de essentia Deitatis est, quod sit irreprehensibilis, & indefectibilis. Deus odio habet malum. Deus neminem provocat ad malum, ut visum est contra Blastum, ergo Deus est irreprehensibilis, cæterùm non esset infinitè bonus. Demùm omnia laudant, & enarrant ejus gloriam, ejus bonitatem; ergo &c. Vide verbo *Beza*, contra quem probavimus Deum esse impeccabilem.

2. Ad caput 25. Isaiæ asserit: Commentum illud de absoluta potentia Dei, quod Scholastici invexerunt, execranda blasphemia est; simile habet ad caput 11. Job concione 45. & lib.3. institutionum cap.23. §.2. R. verbo *Arnaldus Brix*: ubi probatum est Deum esse omnipotentem; & certè absoluta potentia Divina, de qua loquuntur Scholastici, prætérquamquòd tot miraculis est comprobata, ut jam penè ipso naturæ lumine nota videatur, deducitur etiam apertè ex Scriptura Matth. 19. vers. 26. *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt*. Hanc absolutam potentiam, per quam Deus omnia potest, novit Job 42. vers. 2. *Scio quia omnia potes*; & Psalmo 105. 2. *Quis loquetur potentias Domini*; & Luc. 1. *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*; ergo præter ordinariam potentiam, qua Deus ut author naturæ operatur effectus naturales, datur in Deo absoluta potentia, per quam operatur mirabilia, & supernaturalia. Vide verbo *Arnaldus Brix*: & verbo *Bassus*.

3. Lib. adversùs Valentinum gentilem, refutatione 10. ait: Patri subjectum Filium, etiam secundùm Divinitatem: Impropriam, & duram esse locutionem Symboli Nicæni: *Deum de Deo, lumen de lumine*; ex quo manifestè deducitur, negasse filium in Divinis esse consubstantialem Patri. Idem evincitur ex eo quòd scribit Calvinus ad caput 14. Gen. vers. 18. in Armonia Euangelica ad caput 22. Matth. ad illa verba: *Dixit Dominus Domino meo*, ad caput 26. Matth. vers.64. ad cap.18. Marc. vers. 19. ad caput. 1. Jo: vers. 9. ad cap.6. vers.55. & 57. ad cap. 17. Jo:

vers.

verſ. 12 lib. gallico de actis Servet. impreſſo anno 1554. fol. 219. lib. 1. Inſt. cap. 13. §. 19. & 23. epiſt 2. ad Polonos, ubi eſſerit Chriſtum ſecundùm naturam etiam Divinam, Patre minorem eſſe, ex quibus omnibus locis conſtat Calvinum negaſſe cum Ario conſubſtantialitatem Filii cum Patre. R. verbo *Arius*.

4. Lib. 1. Inſtitutionum cap. 13. §. 9. 23. & 24. duas in Chriſto Perſonas co fingit, quandoquidem profitetur ſe ibi diſcurrere de Chriſto, quatenùs eſt Perſona Divina, & nondum loqui de Chriſto, quatenùs gerit Perſonam mediatoris. R. verbo *Neſtorius*.

5. In Armonia Euangelica ad cap. 3. Matth. verſ. 16. ad cap. 9. verſ. 2. ad cap 21. verſ. 18. ad cap. 24. verſ. 36. ad cap. 2. Luc. verſ. 40. Chriſtum ignorantia laboraſſe aſſerit. R. verbo *Agnoetæ*.

6. Libro 22. Inſtitutionum cap. 16. §. 9. ad cap. 30. Job, in Cathechiſino edito anno 1562. negat Chriſtum deſcendiſſe ad inferos: diverſimodè interpretatur illa verba: *Deſcendit ad inferos*. Deinde eodem capite, Chriſtum damnatorum pœnas in ſuo ad inferos deſcenſu, paſſum blaſphemat. R. verbo *Auguſtinus Marloratus*.

7. Lib. 4. Inſtitutionum cap. 17. §. 29. negat Chriſtum clauſo monumento reſurrexiſſe, & clauſis januis ad Diſcipulos intraſſe. R. ex aperto teſtimonio Matth. 28. verſ. 1. & Jo: 20. verſ. 19. Tum quia Chriſtus majora his miracula perpetravit, utpotè reſuſcitare mortuos, multiplicare panem, ergo potuit ad confirmandam fidem noſtram hæc miracula facere, quandoquidem ſimilia operaratus eſt in Sanctis ſuis. Deinde reſurgens corpus ſpirituale, ut ait Apoſt. 1. ad Cor. 15. v. 44. dotibus ſpiritus auctum, nulla impeditur quantitate.

8. Scribens ad Polonos contra Stancharum, Chriſtum mediatorem eſſe aſſerit, etiam ſecundùm Divinam naturam, ita ut natura Divina, etiam ante Incarnationem mediatricis officium exercuerit. R. Quia Scriptura teſtatur Chriſtum mediatorem eſſe, prout eſt homo: ait enim Apoſtulus ad Tim. 2. *Unus mediator, Dei & hominum, homo Chriſtus Jeſus*: at cur Apoſtolus addidit vocem *homo*, niſi ut ſignificaret Chriſtum eſſe mediatorem in humana natura, quatenùs ſimul habet utramque in una perſona? Tum quia Dei Filius, ante Incarnationem nullatenus fuit mediator inter Deum, & homines, qui nullo ex officiis, quæ mediatori propria ſunt perſunctus eſt, tunc enim non fuit Dei Patris ad homines nuncius; tunc pro hominibus non oravit, nec orare potuit, tunc etiam non potuit ſe ipſum pro hominibus propitiationem offerre. Vide verbo *Concordiſtæ*.

9. Deum facit auctorem peccati, quandoquidem lib. primo Inſtit. cap. 17. §. 11. aſſerit Deum imperare peccatum, & divinitus efficaciam erroris, & ſeductionis immitti; ita ut homines peccando, ſe habeant præciſè tanquā inſtrumentum, quod aliud facere non poteſt, quàm quod voluerit artifex, quam blaſphemiam confirmat lib. 2. Inſtit. cap. 4. §. 5. R. Quia Deus eſt eſſentialiter Sanctus, & eſſentialis ſanctitas eſt incompatibilis cum omni, vel levi macula peccati, & ſi Deus non eſſet eſſentialiter Sanctus non eſſet perfectus, neq; eſſet Deus. R. ex his, quæ dicta ſunt contra *Blaſtum*.

10. Lib. 3. Inſtitutionum cap. 23. hominis lapſum, non tantùm à Deo præſcitum aſſerit, ſed decretum, & prædeſtinatum à Deo eſſe contendit; quapropter non ſolùm ad damnationem, ſed ad illud peccatum, quod erit cauſa damnationis, vult reprobos Dei ordinatione prædeſtinari. R. verbo *Blaſtus*.

11. Lib. 11. Inſtit. cap. 2. & lib. Reſponſionum contra Pighium, dicit in homine, etiam poſt Baptiſmum, remanere concupiſcentiam, quæ eſt peccatum. R. Unica auctoritate Conc. Trid. ſeſ. 7. in decreto de peccato originali, ubi ait: *Manere autem*

tem in Baptizatis concupiſcentiam, vel fomitem hæc Synodus fatetur, & ſentit, quæ cum ad agonem relicta ſit, nocere non conſentientibus, ſed utiliter per Jeſu Chriſti gratiam repugnantibus non valet, quin immò qui legitimè certaverit, coronabitur. Hanc autem concupiſcentiam, quam Calvinus peccatum appellat, S. Synodus declarat Eccleſiam Catholicam, nunquam intellexiſſe peccatum appellari, quòd verè, & propriè renatis peccatum ſit, ſed quia ex peccato eſt, & ad peccatum inclinat; ſi quis autem contrarium ſenſerit, anathema ſit.

12. Lib. 3. Inſtit. cap. 13. §. 15. & 16. aſſerit hominem non juſtificari per gratiam ſanctificantem; quam mediis bonis operibus Deus nobis cõcedit, ſed per ſolam fidem, ideo negat neceſſitatem bonorum operum ad ſalutem. R. Ex his quæ dicta ſunt contra *Antinomos*, *Aetianos*, & *Amſdorfium*.

13. In Antidoto Conc. Trid. & lib. 3. Inſtitut. cap. 2. §. 16. docet oportere eos, qui verè juſtificati ſunt, abſque dubitatione apud ſe ipſos ſtatuere, ſe eſſe juſtificatos; Maximæ improbitatis eſſe aſſerere, quòd nemo ſcire fidei certitudine poteſt, ſe gratiam Dei conſecutum; fidem juſtificantem hanc certitudinem, & ſecuritatem involvere: neminem eſſe juſtificatum, niſi qui ſe juſtificatum crediderit. R. Hæc omnia quæ ad unicam propoſitionem reducuntur, nimirum juſtificationem eſſe certam reſpectu noſtri, quam tamen incertam eſſe conſtat. Primò ex Scripturâ, proverb. 20. *Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato* Eccleſiaſtici 9. *Neſcit homo utrum amore, an odio dignus ſit.*

Prima ad Cor. 4. ait Paulus: *Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc juſtificatus ſum.* Conſtat 2. ex eo quòd ſcire non poſſimus, an totam legem in qualibet materia gravi ſervaverimus, per ignorantiam enim vincibilem aliquando graviter ſumus culpabiles, & in gravia crimina nonnunquam clauſis oculis incidimus; unde cæcus, ſive ducat, ſive ducatur, in foveam cadit. Sæpè opera quæ nobis recta videntur Deus odit; ut Prov. 14. verſ. 12. quia ſæpè prodeunt ex aliqua occulta concupiſcentia, quæ larvata videatur charitas, vide Conc. Trid. ſeſſ. 6. cap. 6. ubi ait, quemlibet de ſua gratia formidare, & timere poſſe, cum nullus ſcire valeat certitudine fidei, cui non poteſt ſubeſſe falſum, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum. Vide idem Conc. eadem ſeſſ. can. 12. 13. 14. & 15. ubi ſatis perſpicuè hoc fidei dogma contra Calviniſtas decernit. Hoc tamen notandum eſt, quòd certitudo de præſentia Spiritus ſancti, quam Paulus nonnunquam in ſuis Epiſtolis recenſet, intelligi debet, vel de certitudine morali, non metaphyſica, vel de præſentia per potentiam, & per miracula, non verò per ſanctificationem formalem, niſi Deus ſpeciali privilegio revelet.

14. Lib. 3. Inſtit. cap. 2. §. 11. & 12. docet fidem, & juſtitiam propriam eſſe electorum, & ſemel verè acceptam, nulla ratione ammitti poſſe, & qui ab ea excidere videntur, nunquam eam verè habuiſſe. Inſuper docet in Antidoto Conc. Trid. in Can. 28. §. 11. 6. peccata omnia ex infidelitate manare, vel ſaltem ex fidei defectu. R. Primò probando fidem eſſe amiſſibilem: ex ſacra Scriptura, qua docemur oraſſe Chriſtum pro Petro, ut ejus fides non deficeret. Deinde ipſe Dominus monuit: *Habete fidem Dei*: poterant ergo illam amittere. Juſtos in gravia ſcelera poſſe incidere quæ ipſos habeant à regno cælorum excludere patet ad Rom. 8. *Si ſecundùm carnem vixeritis, moriemini.* Ezech. 18. Deus inquit: *Si averterit ſe Juſtus à juſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, morietur.* Ex doctrina de inamiſſibilitate juſtitiæ ſequitur, vel plures parvulos non juſtificari dum baptizantur, vel ſemel eo Sacramento juſtificatos, nunquam excidere ex ſua juſtitia, quamvis poſtea per multos annos ita impiè vivant, ut excommu-

nica-

nicationis pęna mulctentur; certi nimirùm de suâ in bono perseverantia; quemadmodum ex eo quòd certi sint de suæ animæ immortalitate, timere non possunt, ne anima moriatur, sed hoc repugnat his Christi verbis apud Matt.10. v.28. *Timete eum qui potest & animã,& corpus perdere in gehennam.* R.2.altera pars quæ dicit,omnia peccata ex infidelitate manare,contra definitionem Concilii Trid. sess. 6. cap.27. ubi ait:*Si quis dixerit nullum esse peccatum mortale, nisi infidelitatis, aut nullo alio quantumvis gravi, & enormi, præterquam infidelitatis peccato semel acceptam gratiam amitti, anathema sit.* Calvinus fundat hoc suum falsum dogma contra Tridentinum in hoc, quòd solam fidem justificare, solamque satis esse ad vitam æternam assequendam, sufficere, asserat; verùm hoc est omninò erroneum, quia hæc vox *sola* conjuncta cum fide justificante, nullibi in Scriptura reperitur; imò fidem non satis esse, ut quis justificetur D. Jacobus expresse asserit in sua Epist. Canon. c.2. *Videtis* (ait)*quoniam ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantùm.* Vide verbo *Aetiani*, *Antinomi.*

15. Lib. 2. Instit. cap. 8. §. 19. & alibi dicit omne peccatum esse mortale. R. verbo *Lutherus.*

16. Fidelium peccata mortem non mereri, non quia mortalia non sint, sed quia ipsis à Dei misericordia non imputantur. R. Ex his,quæ modò in superiori reprobatione diximus, ostendendo solam fidem non justificare; nec satis esse ad vitam æternam consequendam; deindè D. Jacobus in sua Epistola Can. cap.2.ait: *Quid prodest fratres mei si fidem quis dicat se habere,opera autem non habeat?*Constat igitur ex sacra Scriptura, alia peccata, præter infidelitatem, à Deo imputari; quod si imputantur,& mortalia sunt, utique mortem merentur, juxta enim gravitatem peccati, à justo Judice infligitur pęna. Quia tamen Canonicas Epistolas Calviniani non recipiunt; recolant saltem veteris, & novi testamenti libros, in quibus nihil crebriùs, aut fortiùs commendatum, quàm benè operari.

17. Ex mandatorum observantia non pendere salutem adstruit, & in hoc differre vult legem ab Euangelio, quia Euangelium non promittit vitam sub conditione operum, sicut promittebat lex,sed ex sola fide Euangelium vitam promittere. In Antidoto contra Tridentinum Can.20. R. Et satis constat falsitas ex eo, quòd sæpè hortamur in sac. pag. declinare à malo, & facere bonum; & in psalmo 14. expresse legimus necessitatem bonorum operum, ut possideamus hęreditatem Domini; ex quo deducitur necessaria mandatorum observantia; ex qua si non pendet salus, ut contendit Calvinus, superfluum fuisset quòd Deus mandata sua exhiberet.Item in Euangelio legitur: *Si vis ad vitam ingredi serva mandata*, ex quo evincitur falsum esse, quòd ex sola fide Euangelium vitam promittat: & tàm in lege scripta, quàm in lege Gratiæ, semper necessaria fuit mandatorum observantia ad obtinendam vitam: & certè fidem sine operibus mortuam esse, nec solam sufficere ad salutem (ut moris sui est sibi contradicens) Calvinus etiam dixit cum lib.3. Instit. cap.11. §.19. de hac materia differens scripsit, *fides tamen quæ justificat, non est sola.*

18. Confessionem peccatorum dicit non esse institutam jure Divino, ejus usum olim fuisse liberum; satisfactionem ad pœnitentiam non esse necessariam, nec Deum posse pœnis satisfactoriis placari, & satisfactiones nostras pugnare cum satisfactione, & efficacia mortis Christi, lib.3. Instit. cap.4. R. Christus Jo:20. post resurrectionem suam discipulis dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis,retenta sunt*; quibus verbis, juxta sententiam omnium sacrorum Doctorum, potestatem dedit Sacerdotibus absolvendi homines à peccatis, & Sacerdotes non possunt peccata dimittere, nisi

priùs

priùs illa cognoverint, quoniam qui sententiam de aliqua re debet dicere, oportet ut plenè rem eandem priùs cognoscat, qui enim judicat quæ non novit, Judex injustus est. Peccata autem aliorum, maximè quæ secretò, & intra cordis latebras commissa sunt, Sacerdotes non possunt agnoscere, nisi ipsimet peccatores Sacerdotibus revelent. Qui ergo Sacerdotibus potestatem remittendi peccata dedit, illis eisdem verbis, peccatoribus obligationem confitendi peccata sua injunxit. Nec valet dicere laudata Christi verba: *Accipite Spiritum sanctum &c.* intelligenda esse, de potestate prædicandi Euangelium, vel consilium innuere, non autem præceptum. Nullius roboris esse istam reponsionem constat ex Conc. Trid. quod sess. 14. Can. 3. hæc ait: *Si quis dixerit verba illa Dñi Salvatoris: Accipite Spiritum sanctū, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt, non esse intelligenda de potestate retinendi, & remittendi peccata in Sacramento Pœnitentiæ, sicut Ecclesia Catholica ab initio semper intellexit; detorserit autem contra institutionem istius Sacramenti ad authoritatem prædicandi Euangelium, anathema sit*, & Can. 6. iterum ait: *Si quis negaverit Confessionem Sacramentalem, vel institutam, vel ad salutem necessariā esse jure Divino, aut dixerit, modum confitendi secretè soli Sacerdoti, quem Ecclesia Catholica ab initio semper observavit, & observat, alienum esse ab institutione, & mandato Christi, & inventum esse humanum, anathema sit.* Insuper R. Calvinus in eo quod dixit, satisfactionem ad pœnitentiam non esse necessariam. Euangelium Luc. 3. expressè præcipit lapsis, ut Deo per pœnitentiæ labores satisfaciant. *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ.* Item à primis Ecclesiæ temporibus fuerunt plures Canones pœnitentiales, ad quorum normam lapsi post Baptismum debebant satisfacere: nec valet dicere, quòd si satisfactiones essent lapsis necessariæ, Christus per suam passionem plenè non satisfecisset pro peccatis nostris, contra illud, quod dicitur prima Jo: 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi*: non valet inquam; nam non ideò ab hominibus satisfactiones cum Dei auxilio exhibitæ requiruntur, quia non adsit satis virtutis in satisfactione exhibita à Christo; sed in tantùm requirunur, quia Christi satisfactionis virtus, nobis non applicatur, nisi interpositis nostris satisfactionibus, quæ & procedunt ex gratiâ, & suam vim habent, & sortiuntur ex Christi satisfactione. Vide Conc. Trident. sess. 14. cap. 9.

19. Lib. 3. Instit. cap. 5. asserit Indulgentias esse Sanguinis Christi profanationem. R. Verbo *Lutherus.*

20. Lib. 3. Institutionum cap. 5. §. 6. negat dari Purgatorium; orationes, & suffragia oblata pro mortuis, ipsis proficere. R. quoad primum, quia plures sunt animæ, quæ discedentes ab hoc seculo plurimas habent peccatorum venialium sordes, quas numquam, dum hic viverent mundaverunt, tales autem animæ non descendunt in infernum, quoniam nullus in charitate decedens, propter sola venialia perpetuò damnatur; nec ad gloriam ascendunt, quoniam ad eam gloriam non transibit pollutus, ut ait Isaias 35. cui consentit Jo: Apocalypsis 21. *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum*, ergo oportet dari locum in quo animæ illæ recipiantur, quousque sint tanquam aurum in fornace mundatæ, ut sic possint intrare in patriam, in qua nihil coinquinatū admittitur. Quòd autem hujusmodi animæ adjuvari possint suffragiis, eleemosynis, & piis Fidelium precibus, probatur ex lib. 2. Machabæorum cap. 12. in quo dicitur, quòd *Vir fortissimus Judas duodecim millia drachmas argenti misit Jerosolymam offerri pro peccatis mortuorum sacrificium*, deindè concluditur: *Sancta ergo, & salubris est co-*

gitatio pro defunctis extrare, ut à peccatis solvantur. Rejicit quidem, Calvinus librum istum; sed adeat Concilium Florentinum: ex Euangelio, & ex Paulo Purgatorium probatur. Vide verbo *Albanenses*, contra quos probata est existentia Purgatorii.

21. Lib.2. Instit. cap.17. admonitione de reliquiis, ubi agit de ligno Crucis, dicit adorationem Crucis,esse rem diabolicam. R. verbo *Claudius Taurinensis*

22. In armonia Euangelica ad cap.1. Luc. verf.34. non magnoperè laborandum est, ut Mariam purgemus ab omni vitio,ex quo, & sequentibus, videtur prætendere Mariam peccasse. R. verbo *Lutherus*.

23. Item loco supracit.vult Mariam non fuisse Virginem, sed cognovisse virum. R.verbo *Antimariani*

24. Lib.1. Institut. cap. 14. §.8. habet. De ordinibus Angelorum qui definire audent, videant, quale habeant fundamentum. R. ex sac. pag. ubi de ordinibus Angelorum fit mentio, in Testamento veteri de Angelis sermo habetur Gen.3. verf.24. Isaiæ 6.1. Dan.10. 13. sed clariùs ad Eph. 1.20. ad Colos.1. 16. prima Petri 3. 22. demùm in Liturgia D. Petri, D. Marci, & D. Jacobi de ordinibus Angelorum clarè disseritur.

25. Ad cap.32. Gen.verf.1.lib.1. Instit. cap. 14. §.7. ad psalmum 90. negat unicuique deputatum esse Angelum custodem. R. Psalmo 90.verf. 11.& 12.*Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Item psalm. 33. *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum.* Matth. cap. 18. verf.10. *Videte ne contemnatis unum ex his pusillis; dico enim vobis,quia Angeli eorum semper vident faciem Patris*, ex quo evincitur unicuique nostrum datum esse Angelum tutelarem, cui ex adductis verbis constat quòd debemus honorem deferre.Nec dicendum quod hęc Angelorum custodia detrahat humanæ libertati, vel esse injuriosam Deo; nam potiùs contrarium evincitur;custodia enim Angelorum nobis inferuit, ad faciliùs superandas tentationes Dęmonis; & cum Angeli sint Dei ministri, ad nostrum solamen, nos commisit etiam Angelorum tutelæ; ex quo sequitur non esse Deo injuriosam hanc custodiam, imò potiùs vergit in Dei laudem, qui licèt sit primarius custos hominum,adhuc sibi complacuit deputare in custodiam nostram particularem suos ministros, scilicet Angelos; ut spiritualem ordinem usque ad infimum gradum per ministeria rectissimè disponat: qui infimus gradus est humanæ naturæ.

26. Lib.1. Instit. cap. 14. §. 12. ad cap. 24. Gen. verf. 23. ad cap. 2. Epist. ad Colos. negat Angelos pro nobis orare, esse adorandos, & invocandos. R. Gen.48. verf.16. *Angelus, qui eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis, & invocetur super eos &c.*Gen.19.verf.1. *Venerunt duo Angeli &c. Adoravitque pronus in terra.*Num:item cap.22. ver.11.Josue 5. 15.lib.1.Paralyp. cap.11.verf. 16. Job. 5.1. Tobiæ 12.12. dixit Angelus ad Tobiam: *Quando orabas cum lacrymis,ego obtuli orationem tuam Domino.*Angelos esse honorandos probatum est contra *Bullingerium*. Vide etiam verbo *Vigilantius*.

27. Lib.4. Instit. negat dœmones torquentes humana corpora posse ab Exorcistis, & sanctis hominibus ejici. R. Matth.8. 28. *Cùm venissent transfretum in Regionem Gerasenorum,occurrerunt ei duo habentes dæmonia...Et ecce clamaverunt dicentes Quid nobis,& tibi Jesu fili Dei? Venisti huc ante tempus torquere nos, &c.* Item Matth. 9. 32. Matth. 17. 14. Marci 1. 23. Luc.11.14. & alibi in sac.pag. exempla proferuntur,per quæ comprobatur Christum ejecisse dœmonia, quam potestatem contulit Sacerdotibus, unde legitur Matt. 10. 1. *Et convocatis duodecim Discipulis,dedit illis potestatem spirituum immundorum,ut ejicerent eos.* Marci 16. 17. *Signa eos,qui crediderint,hæc sequentur: In nomine meo dæmonia ejicient*. Sed & in sac. historijs innumera

mera exempla hujus authoritatis à Deo collatæ Ecclesiæ, ejiciendi dæmonia proferuntur, & frequenter in Ecclesia experimur. Vide Card. Bona lib. de discretione spirituum cap. 11. num. 14.

28 Lib. 3. Instit. cap. 25. §. 6. habet. Stultum & temerarium est inquirere in quo loco sint animæ justorum, & an gloria fruantur, nec ne; ex quo dicendi modo, videtur eum negare sanctas animas, post discessum ex hac vita, frui gloriâ æternâ. R. Luc. 23. vers. 43. *Hodie mecum eris in Paradiso*. Jo: 12. 26. *Ubi sum, ego illic & minister meus erit* Jo: 14. 2. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt, quia vado parare vobis locum*. Jo: 17. 24. Secundà ad Cor. 5. 1. & 16. evincitur Sanctos post discessum à corpore frui gloriâ; unde desiderabat Apostolus dissolvi, & esse cum Christo. Demùm animas ab omni peccato purgatas, statim obtinere præmium, probabitur verbo *Millenarii*.

29. Lib. 1. Instit. cap. 11. §. 11. & alibi non patitur cultum exhiberi Sanctis, vel Angelis. R. Verbo *Beza*, & *Bullingerius*.

30. Imagines Christi, & Sanctorum, in Ecclesijs retinendas esse, negare videtur ex eo, quod habet lib. 1. Institut. cap. 11. §. 3. R. Verbo *Iconoclastæ*.

31. Sanctorum reliquias religiosè servandas, & colendas esse negavit, in admonitione de reliquiis. R. Verbo *Eudoxius*.

32. Peregrinationes ad loca Sanctorum dicit esse inanes. R. 1. Regum cap. 1. vers. 3. *Et ascendebat vir ille statutis diebus ut adoraret in Silo*. Actorum 20. 16. *Festinabat Paulus, si possibile sibi esset, ut diem Pentecostes faceret Jerosolymis*. Sed & Christi exemplo, atque parentum ejus confirmatur, quàm sanctum sit ad loca sancta peregrinari, legitur enim Luc. 2. 41. *Et ibant Parentes Jesu per omnes annos in Jerusalem, in die solemni Paschæ*; Tum quia est signum honoris, quod defertur locis sanctis ad ea peregrinari; ergo bonum, & sanctum est devotionis ergo loca sancta adire. Vide verbo *Claudius Taurin.*

33. Ad cap. 4. Luc. dicit Scripturam sacram sub Papatu obsolevisse. R. verbo *Lutherus*.

34. Calvinus, testante Beza in ejus vita, Librum Canticorum, impuram esse cantionem blasphemavit. R. Testimonio unanimi Græcorum, & Latinorum Patrum, qui hujus libri sacra mysteria per explanationes ab ipsis factas exposuerunt; inter quos eruditè S. Bernardus, ab ipso Calvino commendatus, scripsit in Cantica.

35. Lib. 1. Institutionum cap. 11. §. 8. quædam quæ in Sapientiæ lib. scripta sunt, falsa esse contendit. R. verbo *Albanenses*, ubi etiam reprobatur circa alia sua figmenta, deliria, & blasphemias, quas evomit in alios Scripturæ libros, quos vel in toto, vel in parte rejicit.

36. Lib. 2. Instit. cap. 16. §. 18. dubitat an symbolum Christianæ fidei, fuerit ab Apostolis conscriptum. R. Testimonio Clementis I. epist. 1. S. Ignatii epist. ad Magnesianos, S. Irenæi lib. 1. cap. 2. & sic successivè omnium Sanctorum Patrum, qui symbolum fidei, ab Apostolis conscriptum fuisse, indubitanter asserunt.

37. Monarchicum regimen esse optimum etiam pro regenda Ecclesia negat Calvinus lib. 4. Institutionum cap. 6. §. 9. R. Jeremiæ 12. vers. 10. *Pastores multi demoliti sunt vineam meam*, quam calamitatem experta est Ecclesia, tempore quo fuerunt schismata. Item Jo: 10. 16. *Fiet unum ovile, & unus Pastor*. Tum quia sub regimine monarchico Christus constituit Ecclesiam, quandoquidem dedit claves soli Petro, ergo dicendum monarchicum regimē esse optimum, si hoc præ aliis fuit à Christo stabilitum pro regenda Ecclesia. Tum quia si in Ecclesia non esset regimen monarchicum, neque haberi posset una certa fides, plures enim in potestate pares, diversimodè sæpè sentirent in rebus fidei, & sic non posset haberi

una certa fides. Tum quia regimen monarchicum inter omnes, utpote excellens, commendatur ab ipsis Gentilibus poetis, atque philosophis, imò ab ipsa natura. Tum quia ab orbe condito, usque ad annum præsentem perpetuâ successione, semper fuit unus Ecclesiæ præses, & Monarcha, sicut videre est apud eos, qui ea de re catalogum texuerunt.

38. Lib. 4. Instit. cap. 6. §. 7. negat Petrum fuisse principem à Deo constitutum, sed parem, non superiorem cum reliquis Apostolis potestatem habuisse. R. verbo *Lutherus.*

39. Ad cap. 22. Jeremiæ, negat Petrum fuisse Romæ Episcopum. R. verbo *Carolus Molinæus*.

40. Lib. 4. Instit. cap. 6. scribit non esse ex Christi instituto primatum Romanæ Ecclesiæ, neque Papam posse esse totius Ecclesiæ caput. R. verbo *Lutherus*.

41. In Gregorium VII. dictum Hildebrandum debacchatur in scholiis, quæ scripsit in epistolā Pauli. R. Quia de ipso tanquam Sancto officium celebratur. Eumdem celebrant summis laudibus Scriptores omni exceptione majores, quorum hac de re testimonia, in unum collegit Coccius lib. 7. de Hierarchia Ecclesiæ artic. 17.

42. Lib. 4. Instit. cap. 7. §. 24. dicit Rom. Pontificem esse Antichristum. R. verbo *Lutherus*, *Bartholomeus Janovesius*, *Blandrista*.

43. Lib. 4. Instit. cap. 4. §. 2. Episcopum parem facit Presbytero in dignitate, & jurisdictione. R. verbo *Aeriani*.

44. Lib. 4. Instit. cap. 2. §. 1., & in responsione ad Sadoletum, Ecclesiam defecisse contendit, & eodem modo esse extinctam, ac cum homo jugulatus, dicitur mortuus. R. Matt. 16. 18. *Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adversus eam*. Item Matth. 28. 20. Luc. 21. 32. 22. 31., & pluribi asseritur Ecclesiam Christi nunquam defecturam adeò expressis verbis, ut circa hanc veritatem non sit dubitationi locus. Tum quia cum lex Euangelica sit lex gratiæ, conveniens est legem gratiæ utpotè jugum leve, & onus suave, permanere usque ad consumationem seculi.

45. Lib. 1. Instit. cap. 15. §. 8. describens primi hominis conditionem, nullam facit mentionem supernaturalium donorum; & integritatem, quam habuit in statu innocentiæ, fuisse ipsi naturalem contendit. R. verbo *Lutherus*.

46. Lib. 2. Instit. cap. 3. §. 7. & 11. negat dari liberum arbitrium. R. verbo *Bardezanes*.

47. Lib. 2. Instit. cap. 18. §. 1. & 8. Item lib. 3. Instit. cap. 23. §. 8. asserit, quòd ex Dei impulsu homo peccat. R. verbo *Blastus*, & *Beza*.

48. Admonitione 2. contra Vvestphalum contendit infantes ex fidelibus genitos sanctos esse, & Ecclesiæ membra censeri debere, etiam antequam baptizentur. R. Quia tam filios fidelium, quàm infidelium contrahere culpam originalem, constat Job cap. 14. vers. 4. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nonne tu qui solus es?* ergo per hoc, quòd quis nascatur à fideli, non remanet immunis à culpa, ergo non gignitur sanctus, ergo non potest inter Ecclesiæ membra censeri; nam Ecclesiæ membra per solum Baptismum distinguuntur. Tum quia omnes nascuntur filii iræ: dicit enim absque ulla exceptione Apostolus ad Romanos 5. *In omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt*; ergo omnes nascuntur filii iræ: Unde Joann. 3. legitur, necessitatem Baptismi ad omnes omninò extendi: nec valet probare peccatum non extendi ad omnes, textu Apostoli ad Rom. cap. 5. v. 14. *Regnavit mors ab Adam usque ad Moysen, etiam in eos qui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ*: Ex quo inferunt hæretici, ergo aliqui non peccaverunt in similitudinem prævaricationis Adæ; sed contra est, nam in eodem textu Apostolus asserit mortem regnasse in omnibus, etiam in le-

ge naturæ, quamvis peccatum personale non commiserint; regnasse, inquam, ratione peccati originalis, unde sequitur, textum potiùs stare contra adversarios; ex eo enim infertur, quòd etiam qui non peccant personaliter, scilicet in similitudinē Adę prævaricationis, adhuc contrahunt peccatum originale.

49. Lib.2. Instit. cap. 7. scribit. Sit extrà controversiam, impossibile esse in hac carne legis implementum. R. verbo *Lutherus*.

50. Negat realem existentiam corporis Christi in Eucharistia, dicendo panem, & vinum in hoc Sacramento se habere præcisè ut symbolum, revocans ad nostram notitiam passionem Christi. R. verbo *Anabaptistæ*, contra quos probatur realis corporis Christi existentia in Eucharistia. Tum quia, si ut ait Calvinus, ad rationem Sacramenti Eucharistici, sufficeret aliquod signum revocare memoriam passionis Christi, & ejus mortem, omnes imagines repręsentantes hoc mysterium forent Sacramentum; imò species impressæ hujusmodi imaginum, remanentes in phantasia, quæ aliquādo nos excitant ad memoriam passionis Christi, forent Sacramentum, & sic haberemus hoc Sacramentum in nostra phantasia.

51. Lib.3. Instit. cap. 20. negat Sanctos in cælis pro nobis intercedere. R. Lib.2. Machabæorum cap.15. Judas in visu vidit Oniam, qui fuerat summus Sacerdos *orare pro omni peccato Judæorum*. Ab eodem etiam Onia audivit: *Hic est fratrum amator, & populi Israel; hic est qui multùm orat pro populo, & universa sancta Civitate, Jeremias Propheta Dei.* Angelus Zachariæ primò specialitèr pro Juda, & Jerusalem orat: *Domine exercituum usquequo tu non misereberis Jerusalem, & urbium Juda, quibus iratus es? Iste jam septuagesimus annus est.* Tobiæ cap.12. Angelus Raphael sic Tobiam alloquitur: *Quando orabas cum lacrymis ... Ego obtuli orationem tuam Domino.* Quæ mox prolata sunt ex Scripturis, à Patribus laudantur, ut beatorum spirituum pro hominibus intercessionem afferant. Vide verbo *Albertus, Vigilantius*.

52. Lib. 4. Instit. cap. 10. negat Ecclesiam habere potestatem ferendi leges, quæ obligent in conscientia. R. Quia Ecclesia, ab ipsomet Christo facultatem accepit condendi leges, quæ obligent in conscientia; nam Christus Luc.10. Apostolos, eorumque in Ecclesiastico regimine successores sic alloquutus est: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*. Apostolus 1. ad Thessalonic. 4. asserit se non ex surreptione sibi temerè, sed acceptâ divinitùs potestate, leges præscripsisse. Scribit enim: *Quæ præcepta dederim vobis per Dominum Jesum*. Eamdem potestatem ipse Christus comprobavit, hisce verbis Apostolos alloquens Matth. 18. *Si autem Ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus, & publicanus*. Declaravit insuper Christus, se ratum habiturum in cælis, quidquid Apostoli in terra acturi essent: *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*.

53. Lib.4. cap. 12. Cælibatum Sacerdotum, legem tyrannicam vocat. R. Equum enim est, ut qui constituitur minister, & dispēsator mysteriorum Dei, sit sanctus corpore, & spiritu: sollicitus sit quæ Domini sunt, quomodò placeat Deo: non quæ sunt mundi, & quomodò placeat uxori. Perperàm igitur sentit Calvinus, asserendo esse tyrannicam legem hanc, quam tot cordati viri; tam piè, religiosèque colunt. Vide verbo *Carlostadius*.

54. Verba, quibus Sacramentum conficitur, concionatoria solùm, non consecrativa esse contendit, idest, ad instructionem populi, non ad materiæ consecrationem proferenda esse; licèt ea necessaria ad Sacramenti confectionem videatur admittere. R. Et quidem ostendendo verba, ex institutione Christi prolata in confe-

ctio-

ctione Sacramenti, non esse concionatoria, sed consecratoria; nam Paulus Apostolus primâ Corinth. ait: *Non misit me Dominus baptizare, sed euangelizare*: diversa ergo munia sunt concionari, & Sacramenta conficere: quòd si diversa sunt; certè non pertinent concionatoria verba ad substantiã Sacramẽtorum; & aliud est concionari, aliud est cõsecrare. Deinde cum Dominus, Marci ultimo misit Apostolos, primùm præcepit, ut docerent: & posteà ut baptizarent in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; ergo verba hæc, quæ sunt forma Baptismi, non pertinent ad doctrinam; sed post doctrinam pertinent dumtaxat ad consecrationem. Satis hæc, non enim desunt aliæ rationes à Theologis adductæ.

55. In Antidoto Conc. Trident. negat necessariam esse intentionem ministri ad conficiendum Sacramentum. R. Nam hoc posito sequeretur, quòd sacerdos, etiam ipso inscio, posset consecrare. Supponamus enim sacerdotem animi gratia legere euangelium, ubi continentur verba consecrationis, si quis, sacerdote inscio, apponeret panem in mensa, dum legit verba consecrationis, dicendum foret in illo casu panem esse consecratum, si non requireretur intentio: ibi enim esset materia præsens, ibi verba consecratoria prolata à sacerdote, ergo dicendùm foret sacerdotem, etiam ipso inscio, posse Sacramentum conficere, si verum esset non requiri intentionem ministri ad conficiendum Sacramentum. Nec valet obiectio de baptizatis ab Athanasio puero, quos Patriarcha Alexandrinus censuit benè baptizatos; nam puer Athanasius, sicut de facto interrogatus respondit, in illa actione, licèt factâ per oblectationem, intendebat facere, quod facit Ecclesia. Observandum autem in præsenti quæstione non disputari quænam requiratur intentio; scilicet an illa quæ appellatur externa sufficiat, an non; hoc enim Scholasticis relinquimus discutiendum.

56. Lib. 4. Instit. cap. 14. negat Sacramenta conferre gratiam ex opere operato, sed solùm vult excitare fidem, sicut facit prædicatio verbi. R. Marci ultimo: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit*; ex quibus verbis constat, quòd statim post baptismum sequitur iustificatio; nempè *Salvus erit*: & non interponitur alia causa excitans: ergo Sacramenta immediatè iustificant; ergo immediatè conferunt gratiam. Tum quia si Sacramenta se haberent solùm tanquam concio, ad excitandam fidem, superfluum esset baptizare infantem, qui concionem non intelligit, nec posset consequentèr excitari mediâ concione ad fidem. Tum quia ipsi hæretici infantem recẽter natum, baptizatum, & mortuum; credunt esse in statu salutis; sed hoc esse non potest à fide excitata per Sacramentum, tanquam per concionem; cum infans recentèr natus, sit incapax intelligendi concionem, & ab hac excitari; ergo salus infantis debet reponi in efficacia Sacramenti, quòd confert absolutè gratiam.

57. In Antidoto Conc. Trident. in Can. 9. characterem Sacramentalem habet tanquam figmentum. R. ad Ephes. 1. *In quo credentes signati estis* ad Corinth. 1. *Unxit nos Deus, & signavit nos*. Tum quia Baptismus, etiam per hæreticos, non potest iterari, quia semper manet ejus effectus, qui non alius esse potest, nisi quantùm ad characterem spectat; ergo Sacramenta, quorum semper manent effectus, dici debet, quòd de facto imprimant characterem indelebilem; semel enim, ac quis est ordinatus, semper manet in tali ordine suscepto constitutus.

57. Lib. 4. Instit. cap. 18. solùm admittit tria Sacramenta, Baptismum, Cœnam, & Ordinem. R. Nam ratio, propter quam negat septem Sacramenta hęc est, quia in Scripturis non habetur expressa mentio de numero septennario, sed argumentum etiam retorquetur contra hæreticos, qui duo, vel tria tantùm admittunt

Sacra-

Sacramenta; nam neque in Scripturis habetur expressa mentio de binario, vel ternario numero; Certum autem est Ecclesiam universalem semper recepisse numerum septennarium Sacramentorum, de quibus omnibus separatim constat in Scripturis mentionem fieri. Unanimis etiam urget Sanctorum Patrum consensus: & quidem de Baptismo fit mentio Matth. ultimo, de Confirmatione Joan. 24., de Eucharistia Luc. 22. 17., de Pœnitentia Marc. 1. 14. Joan: 20. 22., de Extrema unctione Marci 16. 12., Jacobi 5. 14., de Ordine Act. 6. 5. 14. 22., de Matrimonio ad Eph. 5. Adeò certus est hìc septennarius numerus, ut de ipso expressè nunquam mentionem fecerit Ecclesia in Conciliis congregata, nisi cum veritatem hanc, à temerario Novatorum ausu impugnatam audivit. Vide verbo *Bissacramentales*.

55. Fidem nostram solis Scripturis, non verò Apostolicis traditionibus niti asserit: in Antidoto Conc. Trident. ad sess. 4. R. Ex Concil. Nicæno, in quo standum esse traditionibus asseritur, & anathema dicitur non accipientibus traditiones Ecclesiæ, sive scriptis, sive consuetudine valentes. Tum quia nonnisi per traditiones Apostolicas scimus Euangelistas scripsisse, præcipiente Domino, Euangelium; ergo standum est traditionibus Apostolicis, quibus abrogatis, consequeretur etiam abrogari Euangelium. Quòd autem traditionibus Apostolicis teneamur obedire, non minùs quàm verbo Dei scripto, ex eo satis patet, quòd apud omnes legales, consuetudo laudabilitèr recepta, habeat vim legis; tenemur obedire legibus, ergo & traditionibus. Vide verbo *Biblistæ. Brentius*.

60. Assignat tantùm duas pœnitentię partes, nempè mortificationē, & vivificationem, sed longè alio sensu à Luthero: nempe per mortificationem, non intelligit terrores incussos, sed mortificationem vitiorum, sive abnegationem sui., & spoliationem totius veteris hominis; per vivificationem verò, non intelligit fidem, vel fiduciam ex Euangelio, aut absolutione conceptam, ut Lutherani; sed pium benè vivendi studium, atq; affectum ad bona opera, quæ dicit esse non partem, sed fructus pœnitentiæ. Rep. nam vel confundit Calvinus pęnitentiam cum justificatione; vel posteriorem ipsa justificatione eam esse contendit; dicit enim pœnitentiam esse fructum fidei justificantis, & per mortificationem, & vivificationem, intelligit refręnationem vitiosarum affectionum, & pium studium benè operandi, quæ in reconciliatione inchoantur, ac deindè totà vità perficiuntur. Sed Scripturæ Divinæ, docent pœnitentiam, viam esse ad justificationem, & proinde priorem esse justificatione, ut constat Actorum 11. Hierem. 8. quòd si pœnitentia via est ad remissionem peccatorum, & prior justificatione, multò majori ratione mortificationem illam, & vivificationem pręcedet, quæ in Calvinistarum opinione, fructus est fidei justificantis, & justificationem ipsam consequitur, quare Lutherani, & Calvinistæ in extremas abeunt partes, & sicut errant Lutherani, quia pœnitentiam in his motibus constituunt, qui veram pœnitentiam antecedunt, ita quoq; errant Calvinistæ, qui eam in his actionibus ponunt, quæ veram pœnitentiam consequuntur; contra quos omnes stat Catholica veritas, in Concilio Tridentino declarata sess. 14. cap. 3.

Calvinistæ Causarii Dicti etiam Consistoriales, inter Sacramentarios novos reponuntur. Ortum habuerunt anno 1572. à Petro Carpentario, & plus armis, quam hæresi grassari cęperunt, licèt non modò hęretici, sed Atheistæ sint nuncupandi, imò & Barbari, quatenus nedùm homines, sed Deum despiciunt. Funesta bella, non minùs quam crudelia gesserunt in Gallia anno 1572. & Lutetiæ Battavorum anno 1579. contra Christianos, quorum sanguine tingebantur; imò Sacerdotum necem Sa- XVI.

crificium arbitrabantur; quapropter cum quibusque Catholicis, non minùs essent terrori, quàm prout poterant exterminio, meritò de illis à quodam scriptum est, *qui Causarios novit, furias Infernales novit*. Hæc sunt Calvinianæ hæresis germina, ut à fructibus, qualis fuerit arbor, cognosci possit à sensato lectore. De his agit Gravina.

XVI. CALVINOMASTIGÆ. Author istorum fuit Lodovicus Alemani Italus, anno 1566. non recipiunt doctrinam Calvini circa Eucharistiam, negant siquidem Eucharistiam dari per fidem, ut vult Calvinus. Negant insuper in Eucharistia esse verum corpus Cristi, & prout cōstat ex thesibus Lugduni promulgatis à Claudio Sanctio.

Asserunt corpus Christi dari quodam modo incomprehensibili. R. Quia modus ille incomprehensibilis, ita ab iis ponitur, ut excludendo sensum Ecclesiæ, verè negent, dari in Eucharistia verum corpus Christi, quod de facto realitèr esse in Eucharistia, probatum est contra *Berengarium*; Cæterùm admissa reali existentia, circa quam debemus captivare intellectum nostrum in obsequium fidei, neque nos Catholici asserimus posse comprehendi modum existendi corporis Christi in Eucharistia; ex quo patet quatenùs non absolutè, per præfatam propositionem reprobentur Calvinomastigæ, sed quia præfata propositione abutuntur, ad negandam veritatem Catholicam.

XVI. CALVINOPAPISTAE. Vide *Anglocalviniani*, sive *Antipuritani*.

De his omnibus sectis quæ Calvini nomen præseferunt mentionem facit Spondanus agens de Calvino, & de sectis ab eo propagatis; sed & alias scissiones edidit Calviniana hæresis, de quibus sub proprio nomine agetur.

XVI. CALVINISTAE LIBERI prodierunt anno 1570. Novis Sacramentarijs ad stipulantur, ideò liberi nuncupantur, quia mediant inter Calvinistas concistoriales, & Calvinistas pacificos, cum istis cædes abhorrent, prout imperatas à concistorialibus, quia prout tales, impias reputant; renuunt siquidem parère concistorialibus. Cæterùm etiam licitas cædes credunt, imò inferunt, dummodò à Concistorialibus non imperentur.

CALVINISTAE PACIFICI. Inter novos Sacramentarios reponuntur etiam à Gravina, & ex Resio, tales dicuntur illi, qui dogmata Calvini sectantur, sed omnia illa detestantur, quibus publica pax turbari potest; solent appellari etiam *Jacobini*, & aliquando *Pacifici*, insurrexerunt circa annum 1570. Ex Gravina. XVI.

CAMERONUS. Joannes natus Glascocurii in Scotia, vixit currente seculo 17. tam in Patria, quàm in pluribus Galliæ civitatibus, more Protestantium Theologiam docuit; sed cum Calvini sententia circa gratiam, liberum arbitrium, & prædestinationem ipsi non arrideret, novum systema circa gratiam invenit, & docuit opinionem, quæ Arminianorum sententiæ consentanea esse videtur. Varia ejus opera Leodii anno 1622. impressa fuerunt; sicut & Genevæ anno 1632. aliæ ejusdem elucubrationes typis mandatæ apparuerunt. XVII.

CAMERIONENSES Presbyteriani, in Scotia, scissione ad invicem facta, in duas se diviserunt cohortes, quarum una ab Archiboldo Camerone nomen sortita, qui publicæ conscientiæ libertatem prædicabat, à Carolo Secundo Rege concessam. Contendebant aliqui Regem jure suo uti, cum suis subditis libertatem conscientiæ concedebat. Negabant è converso alii, Regem hanc habere facultatem. Plures hac de re factæ inter Presbyterianos ministros disputationes, sed nihil conclusum. Crescente itaque rebellione Cameronienfium, iidem contra Regem arma susceperunt. Interim ad regnum assumpto Guillelmo III. ejus nutibus tàm quoad leges civiles, quàm Ecclesiasticas se submiserunt Camerionenses; & suppressa est, quæ fuerat excitata rebellio. Ex Diction. Anglic. XVII.

CAMPANUS. Dictus Joannes, natione XVI.

tione Germanus, patria Juliacensis, fuit biennio Witembergę Lutheri discipulus, renovavit antiquas hæreses Sabellij, Arij, & Macedonij. Cliviç in carcere detentus, suum illinc prophetavit egressum, sed pseudo-propheta inventus est. Publicè docuit Witembergæ, Filium, & Spiritum sanctum unam esse cum Patre personam. R. Verbo *Bogomilli*; contra quos ostensum est dari mysterium Ss. Trinitatis. A Campano originem habuerunt Campanistæ, qui à nonnullis Antilutherani vocantur, quia quamvis discipuli essent Lutheri, propugnabant tamen aliquos errores à Luthero impugnatos.

1. Verba consecrationis: *Hoc est Corpus meum*, sic interpretabatur. *Hic panis est creatura corporalis à me creata, propterea meum corpus appello*. R. Quia cum omnis creatura corporalis sit à Deo creata, non minùs de pane, quàm de quacumque alia creatura potuisset in sensu Campani Christus dicere: *Hoc est Corpus meum*; ita ut nulla facta rei immutatione, sed sola appellatione extrinseca, omnis res posset dici Corpus Christi, sive cœlum sit, sive terra, lapis, ignis, bestia &c. & jam non fuisset institutio nova Sacramenti Eucharistici, à Christo facta. Prorsus ridicula fatui hominis excogitatio; & quæ vel impugnetur indigna. Constat in Eucharistia esse verum Corpus Christi ex supra dictis contra *Calvinum*; apage ergo nugas Campani.

IV. CAMPATES. Vocantur etiam Montenses; insurrexerunt circa annum 321. Fuit hæc secta à Donatistis propagata; gloriabantur solùm apud ipsos esse veram Ecclesiam.

1. Baptizabāt Catholicos ad ipsos confugientes. R. verbo *Anabaptistæ*.

2. Dicebant in Ecclesia bonos solùm; non verò bonos, & malos contineri. R. Verbo *Assuritani*.

3. Omnes qui mortem ultroneè subeunt, sive ab alijs inflictam, sive etiam sibi ipsis infligant, dicebant tanquam Martyres esse habendos. R. verbo *Circumcelliones*.

CAMPENSES. De quibus agit D. Hieronymus Ep. 57. ad Damasum circa medium seculi quarti, erant Arianis multum affines. IV.

Tres substantias, & tres essentias diversas admittebant in tribus Divinis personis, & quia tres personas Divinas, etiam tres hypostases Catholicè dicimus, volebant cum Ecclesia Catholica communicare, æquivocatione nominis tutantes errorem, ipsi siquidem nomen hypostasis ad essentias diversas, non ad diversitatem personarum significandam extorquebant. R. Quia admissis pluribus essentijs in Divinis, necessariò plures Deos admittendos fore constat. Insuper ex his quæ dicta sunt ad ostendendam Divinitatem, & consubstantialitatem Verbi cum Patre, & Spiritus sancti, cum Patre, & Filio, constat non posse admitti tres substantias diversas in Divinis. Vide hac de re, quæ dicta sunt contra *Arium*, *Accacianos*, *Anomeos*, & *Airanos*. Cæterùm nomen hypostasis quamvis à Græcis pro substantia accipi possit, tamen non significare essentiam, sive *Ousiam*, sed personam, latè probant Theologi.

CANDIDIANUS erat Comes domesticorum Theodosij Junioris Imperatoris, à quo missus fuerat ad Synodum Ephesinam, ut tranquillitatem curaret, sed fautor Nestorii ibidem factus, omnia egit adversus Orthodoxos, falsisq; relationibus Imperatorem decipere studuit; cujus fraude detecta ab Imperatore, exauctoratur Ex Bar. V.

CANTOBABDITAE, sive ut aliis placet Caucobabditæ sectà fuerunt Severiani, quia Severi hæresis in plures factiones divisa, genuit *Angelitas*, *Damianistas*, *Tetraditas*, *Petritas*, *Paulitas*, sicut & *Caucobabditas*; fortè sic dicti, ab eorum authore, sicut Damianistæ à Damiano, Tetraditæ à Tetradio, & sic de ceteris, sunt nuncupati. Sed probabiliùs est sic dictos, à quodam loco cui nomen *Cautobab*, ubi debacchabantur seculo quinto. Ex Niceph. V.

Præter Severi errores abominabantur Episcopos, illisque subesse renuebant. R. verbo *Beguardi*, ubi Ecclesiæ præceptis Christianos debere parere ostendimus, & verbo *Antidiaphoristæ*, ubi probavimus habere Episcopos jurisdictionem in Ecclesia.

XVIII. Cape'. Anno 1729. in Gallia, in diœcesi Xantonensi, denuntiatus fuit apud Episcopum Parochus quidam, *Capè* agnomine, in accademiâ Burdigalensi doctor, quòd circa gratiam, falsam promulgaret doctrinam, quam Scripturę testimonijs, perperam acceptis, sustinere conabatur; sed à Theologis, & judicibus, erroris convictus, promisit resipiscentiam: Vix dimissus, iterùm in suos errores labitur; iterumque captus, scripta sua igni subjecit: denuò ergo dimissus, statim jam tertiò ad vomitum redit suæ hæreticalis doctrinæ, quam majori nisu, e suggestu persuadere studuit in suâ paræciâ; quapropter tertiò iterum captus, carceri fuit mancipatus: *Ex hist. hęretic. Francisci Van-Ranst.*

1. Docebat æqualem tàm justis, quàm peccatoribus tribui à Deo gratiam. Rep. nam licèt Deus nemini deneget gratiam sufficientem, dat tamen pro suo beneplacito, uni præ alio gratiam ampliorem; gratia enim gratis à Deo datur, & quod gratis datur, potest à donatore copiosiùs uni præ alio erogari, absq; eo quòd possit in recipientibus habere locum juxta quærimonia: quod apertè indicat parabola operariorum, de qua in Euangelio. Certè ampliorem gratiam habuisse D. Joannem Baptistam, qui fuit sanctificatus in utero, quâm S. Latronem, qui in instanti suæ mortis ad Deum conversus est, nemo saně mentis negaverit. Quòd si æqualis gratia daretur viatoribus, tàm justis, quàm peccatoribus, omnes pari fervore deberent in observantia mandatorum Dei festinare: videmus autem diversos in legis Divinæ observantiâ progressus, juxta majorem, vel minorem gratiam, à Deo datam: superfluum autem esset Deum orare pro augmento gratiæ, si æqualem gratiam Deus omnibus largiretur. Verum quidem est, quòd ei, qui Divinæ gratię cooperatur, Deus gratiam impertitur ampliorem; quare qui desiderat augmentum gratiæ, debet Divinæ gratiæ cooperari.

2. Docebat Deum, vel in hac vitâ, videri ab hominibus, licèt minùs clarè à peccatoribus. R. verbo *Eunomius, & Beguardi.*

Capito fuit Donatista, & unà cum collegis suis, petiit à Constantino Judices pro causâ Ecclesiastica componendâ, in Africa exorta, quem ideò pius Imperator redarguit, dicens: *Petis à me in seculo judicium, cum ego ipse Christi judicium expectem*, significans hac responsione, causas Ecclesiasticas, non à Principibus secularibus, sed ab Episcopis, maximè à Christi Vicario excutiendas. IV.

Capito, alio nomine dictus Wolfangus Fabricius, Germanus, in Alsatiâ natus anno 1478. professione medicus, etiam Theologiæ studuit; postmodùm linguæ Caldaicæ. Apud Buccerum, & Æcolampadium diversatus, cum iisdem amicitiam iniit, eorumque doctrinæ adhæsit, ducta in uxorem Æcolampadii Viduâ, postmodùm alia muliere nomine *Agnete*, quæ litteris instructa, quandocumque vir ejus aliquo impedimento erat detentus, ejus partes concionando agebat. XVI.

Capuciati sic dicti sunt quidam hæretici in Anglia, Wiclephianæ hæresis sectatores, qui ad elevationem Corporis Christi caput non detegebant. R. verbo Beguardi, ubi ostendimus Eucharistiam esse adorandam. Apostasiam *Petri Angli*, qui ab Ordine Regulari aufugerat, defendebant. Hic enim factus Apostata, in Anglia apud hos hæreticos asylum quæsierat. XIV.

2. Dicebant tantum inesse cuique simplici Sacerdoti authoritatis, quantum ipsimet Pontifici Romano, huncq; errorem ad potestatem Ordinis extendentes, excludebant Episcopos; ideòque ipsi ordinabant Presby-

sbyteros, qui Sacramenta omnia ministrabant. R. verbo *Armeni* ubi ostendimus Papam esse totius Ecclesiæ primatem. Tũ quia si omnes Presbyteri haberent eandem authoritatem, quam habet Papa, aut Episcopus, Christifideles deberent subdi omnibus Presbyteris. Tum quia, quantùm ad potestatem Ordinis; constat Christum illam Apostolis contulisse, quos Episcopos constituit: ideoque, non nisi legitimi eorum successores, illam habent. Tum quia Episcopus quoad jurisdictionem, est supra Presbyterum, ut ostensum est contra *Aëranos*; ergo &c. Vide verbo *Armacanus*.

IX. Carbeas Manichęismum revocare studuit, & Manichæorum caput se constituit: quanta flagitia perpetrarit, refert Baronius anno 812.

XVI. Cargius fuit unus ex illis Lutheranis, qui specialiter a factione Lutherana delegati fuerunt disputationi Wormatiensi, habitę inter Lutheranos, & Catholicos.

XVI. Carlostadius. Andreas natus in Oppido Carlostat Franciæ Orientalis, à quo & nomen accepit, Archidiaconus Witembergensis electus, ab eodem Luthero, lauream doctoratus accepit; necnon suscepit Lutheri propositiones propugnandas; quare unà cum Luthero Lipsiæ contra Echium insignem doctorem Orthodoxum, nascentis Lutheranismi strenuum impugnatorem disputavit. Interim, cùm in taberna, unà cum Luthero luderet, & Lutherus florinum aureum amisisset, hinc facta est inter utrumque contentio, quà nunquam sedata, usque ad ultimum spiritum tanquam insensissimi hostes vixerunt, seque invicem exagitarunt; quapropter Carlostadius aliqua Lutheranæ doctrinæ principia contrariis sensibus cœpit impugnare; & cum Witembergæ, absente Luthero, publicè suos promeret peculiares errores, tumultus excitavit, ad quos componendos, & sedandos, statim Lutherus reversus est Witembergam, ubi Carlostadius persuadebat studiosis, ut Philosophiam, & omnes scientias abiicerent, dicens fas non esse Christianis hominibus, litteris deditam actitare vitam, sed ab omnibus faciendum, quod in Genesi scriptum est. *In sudore vultus tui vesceris pane tuo*. Quod ut proprio doceret exemplo, ex Archidiacono factus est agricola, in rure Witembergensi. Librum ediderat de conjugio Sacerdotum, & de votis Monasticis rescindendis; juxtà quam doctrinam uxorem duxerat; sed cum inscio Luthero (qui neminem patiebatur propter superbiæ libidinem sinè suo consensu docere in materia fidei) suam promeret doctrinam, factum est inter utrumque novum dissidium; quare multum à Luthero fuit Carlostadius exagitatus, & in extremam pœnæ miseriam Lutheri persecutione redactus, cunctis factus ludibrium, donec ab omnibus se contemni videns, ad Helvetios transiit, à quibus benignè exceptus, iterùm Tiguri doctor apparuit, ubi cum diù vixisset, tandem Basileæ ad munus concionatoris evectus, in ipsa concione anno 1543. viso spectro terribili, intimo terrore exagitatus, post triduum moritur, & ab eodem spectro post mortem raptum fuisse asseritur. Primus fuit Carlostadius ex Germanię Sacerdotibus, qui publicè, & solemnitèr uxorem duxerit, & tanta fuit Carlostadii discipulorum audacia, & impietas, ut orationes in Missa concinendas composuerint, commendantes in illis Carlostadii matrimonium.

1. Docebat scientias esse abjiciendas, excepto studio Bibliorum. R. verbo *Biblistæ*.

2. Imagines sacras à templo dejecit. R. verbo *Iconoclastæ*.

3. Laicis potestatem faciebat Eucharistiam profano ritu manibus tractãdi, & absque pręmisśà confessione sumẽdi. R. Quoad primum exemplo Scripturæ, ubi legimus improvisa morte correptos illos, qui arcam fœderis manibus tangere ausi sunt, cum non essent ex ministerio Sacerdotali, quantò magis abstinere debent

laici à pertractanda profanis manibus Eucharistia, in qua non virga, non manna, sicut in arca, sed corpus sacratissimum Christi realitèr continetur: ex quo à fortiori deducitur, neminem debere, absque premissâ confessione, Eucharistiam recipere, monente Apostolo: *Qui indignè manducat, judicium sibi manducat*.

4. Esum carnium diebus ab Ecclesia prohibitis permittebat. Repr. Quia Ecclesia habet auctoritatem constituendi leges, quibus Christiani tenentur parere, ut alibi probatum est; ergo si determinatis diebus Ecclesia prohibet esum carnium, non potest his diebus permitti. Quòd Ecclesia habeat auctoritatem condendi leges, constat ex auctoritate data à Christo D. Petro, ligandi, atque solvendi. Tum quia quisquis habet supremum regimen in Republica, potest condere leges, quas judicat opportunas ad bonum regimen Reipublicæ; ergo cum Pontifex habeat supremum regimen in Ecclesia potest &c. Quòd autem Christiani tenentur parère legibus, asserit D. Paulus, dum nos monet obedire Superioribus; suadent insuper ea, quæ dicta sunt contra *Albanenses* de legibus; contra *Acephalos* de obedientia præstanda Episcopis. Demùm in lege veteri Judæi abstinebant à certis cibis vetitis à lege, ergo etiam in nova debent Christiani à cibis vetitis, diebus ab Ecclesia præscriptis abstinere.

5. Sacerdotibus licitum esse uxorem ducere, asserebat. R. ex Concilio Neocesariensi celebrato sub Silvestro Papa, ex Tridentino sess. 4. Can. 9. Justissimè quidem, & congruentissimè lex ista inducta est; quia matrimonium est impedimento muneri Sacerdotali: multùm enim impedit orationem sacerdotio fungenti necessariam; uxorati siquidem implicantur in negotiis secularibus, debent habere anxietatem sustinendi familiam; unde cor eorum dividendum est, & cogitare tenentur, quomodò placeant uxori, juxtà doctrinam Apostoli. Tum quia si Sacerdotes essent uxorati aspernarentur à laicis, qui potissimùm ratione continentiæ servatæ à Sacerdotibus, illis deferunt reverentiam. Tum quia Ecclesia novæ legis, quæ est perfectior synagoga, debet etiam habere Sacerdotes perfectiores, qui quantùm possunt, summum Sacerdotem, scilicet Christum, impollutum, sanctum imitentur. Tum demùm Sacerdotes in veteri lege, qui erant uxorati, quando debebant sacrificium offerre, abstinebant à consortio cum uxore; ergo Sacerdotes novæ legis, qui quotidiè sacrificium offerunt, vel quos impediri, ne quotidiè offerant, non decet, nullam debent habere uxorem. Nec valet objicere exemplum aliquorum Apostolorum, & Episcoporum, qui uxores habuerunt; nam nullibi legitur, quòd qui erant ordinati Sacerdotes uxorem duxerint, licèt fuerint aliqui, qui duxerint eam antequàm essent initiati sacerdotio; convenientiùs autē decrevit sacra disciplina, ut neque uxorati ad sacerdotium ascenderent, ob rationes supra insinuatas; Celibatus observantiā, etiam ab ipso Ecclesiæ exordio, inter sacros Altaris ministros laudabiliter fuisse introductā, enixè ostendunt varii auctores. Ex illis autē verbis Apostoli 1. ad Tim. cap. 3. *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum*, infertur quidem, quòd bigami ordinari non possunt, non autem inferendum est, ut volunt hæretici, quòd qui debent ordinari Sacerdotes, debeant uxorem ducere: Et ubi Apostolus ad Corinth. 1. cap. 7. vult, quòd propter fornicationem unusquisque uxorem habeat, non loquitur de Sacerdotibus, sed de laicis, qui non possunt contineri; idem intendit per illa verba ad Corinth. 1. cap. 7. *Melius est nubere, quàm uri*. Cæterùm sicut plures laici mediâ Divinæ gratiæ assistentiâ, possunt contineri, hoc à fortiori debent præstare Sacerdotes, quibus Deus subministrat ad hoc efficaciora suæ gratiæ auxilia.

6. Vota Monastica improbabat. R. verbo *Confessio Augustana*.

7. Renovavit hæresim Berengarii,

rii, circa existentiam corporis Christi in Eucharistia. R. verbo *Berengarius*.

8. Hæc verba: *Hoc est corpus meum* sic exponebat: Hoc corpus meum, quod hìc assidet mensæ. R. ex verbis D. Pauli 1. ad Corinth. deinde ex ipsis verbis statim subsequentibus, nempè: *Hoc facite in meam commemorationem*, nam si priora verba essent intelligenda in sensu Carlostadii, & non in sensu, in quo accipiuntur ab Ecclesia, sequeretur, quòd ad faciendam Christi commemorationem, sufficeret assidere mensæ; sed Christus non præcepit assidere mensæ in sui commemorationem, sed conficere corpus suum; ergo illa verba: *Hoc est corpus meum* non significant, hoc corpus, quod assidet mensæ; sed hoc corpus, quod habeo præ manibus sub speciebus panis, est corpus meum; Quo posito benè intelligitur, quomodò Christus statim per subsequentia verba, præceperit Sacerdotibus idem facere in sui commemorationem. Tum quia si Christus intellexisset loqui de suo corpore, pro ut assidebat mensę, superfluum erat, quòd diceret: *Hoc est corpus meum*, jam enim sciebant, & videbant Apostoli, quòd Christus in corpore assidebat mensæ. Dixit ergo *Hoc est corpus meum*, quia loquebatur de mysterio sacrosancto, & inaudito ab Apostolis, Eucharistiæ; quos, ut clarè doceret in re tanti momenti, non ampliùs locutus est in parabolis, sed apertè professus est, quòd panis Eucharisticus verè erat corpus suum. Unde & carnem suam appellavit verè cibum, & sanguinem suum verè potum. Joan. 6.

XVI. Carolus Molineus Parisiensis Jurisconsultus, multùm se invexit contra Concilium Tridentinum. Quòd Calvinistæ sectæ adhæserit, ex ejus scriptis videtur facilè colligi; sed cum Germaniam peragrasset, potiùs se Confessionistam, quàm Calvinistam comprobasse refertur. Si vera sunt quæ de eodem scripsit Massonus in suo elogio: Carolus Molineus in mortis articulo resipuit, & orthodoxus decessit, advocatis ad se viris Religiosis, & facta peccatorum suorum exomologesi. Errores qui ei attribuuntur sunt sequentes

1. Christum non habuisse omnem scientiam asseruit. R. verbo *Agnoetæ*.

2. Dixit Christum nascentem aperuisse Virginis uterum. R. ex sacra Scriptura, quę Mariam, Virginem appellat, non modò in conceptione, sed etiam in partu. Dicit enim Isaias *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium*; ergo si Virgo pariet; Christus nascendo non aperuit Virginis uterum. Hùc refertur, quod legitur Ezechielis cap. 44. vers. 2. *Porta hæc non aperietur*, quem textum interpretantur omnes Expositores sacri de integritate Mariæ in partu. Fateri semper debemus ineffabilem nobis veritatem istam: illiusque altitudinem credere nostrum est; non verò comprehendere. Siquidem quomodò corpus, non penetratiòne, sed verâ nativitate è clauso utero exiverit, ille solus comprehendit, qui fecit. Hinc Beata Maria catholicè appellatur, fide solùm docente, semper Virgo, quam prærogativam non haberet, si non fuisset etiam Virgo in partu: violatur enim integritas in aliis virginibus, non modò per conceptionem, sed per partum; sed integritas Virginis Mariæ est inviolata, quemadmodùm canit Ecclesia; quæ præterea veritatem hanc in pluribus Conciliis confirmavit, maximè in Lateranensi sub Martino V. Can. 3. Nec valet dicere, quòd Maria post partum adivit templum ut purificaretur; nam hoc fecit, ut servaret legem, sicut Christus licèt non haberet opus circumcisione; voluit tamen circumcidi. Non igitur purgatio Mariæ facta est, quia opus haberet, sed ad servandam legem; ne si secùs fecisset, scandalo foret aliis; qui non noverant tantum mysterium. Vide verbo *Adamus*.

3. Docuit errare Doctores Ortodoxos, dum extollunt merita Incarnationis, & Nativitatis Christi, quæ ni-

nihil nobis prodesse asserebat, sed solam dumtaxat ejus mortem nobis profuisse, ad expianda peccata nostra, & ad æternam vitam obtinendam. R. Nam certum est, quòd Christus per opera sua nobis promeruit redemptionem, & quòd ejus opera erant, ratione unionis hypostaticæ, infinitè Deo accepta; ergo per opera, quæ fecit ante mortem, nobis promeruit. Cæterùm dicendum foret nobis inutilem fuisse circumcisionem, & alia tormenta, quæ Christus pro nobis pati dignatus est ante mortem; sed hoc non, quia Christus toto tempore vitæ suæ operatus est nostram redemptionem, propter quam venerat. Estò quòd opus nostræ redemptionis, in mortis sacrificio consumaverit; attamen Christus, etiã antequàm mortem subiret, verè operabatur nostram redemptionem, ergo ejus opera jam nobis proderant; Tum quia certum est quòd Christus propter hoc est natus, circumcisus, & passus, propter quod est mortuus, sed mortuus est propter nostram redemptionem, ergo etiam propter eandem est natus, circumcisus, & passus; ergo non solùm nobis promeruit in morte, sed etiam in nativitate, atque in circumcisione, & in passione. Tum quia Christus non est passus, & mortuus propter se, sed propter nos; ergo sicut quia mortuus est propter nos, nobis promeruit in morte, etiam quia natus est propter nos, nobis promeruit in nativitate; quòd idem dicere juvat de incarnatione, circumcisione & aliis operibus Christi, quæ omnia Christus fecit propter nostram salutem.

4. Asseruit Petrum Romæ nunquam fuisse. R. Testimonio Sybillæ, quæ longè antè prædixerat Piscatorem futurum, qui Romam subjiceret. Citatur hęc prophetia Sybillę à Francisco Petrarca lib. 1. de otio Religiosorum. A Bernardino Senensi par. 6. serm. 1. de festo Mariæ. Ab Antonino in Chronicis par. 1. tit. 3. R. Testimonio Lini, Petri successoris, de passione Petri differentis, his verbis: Vt Petrus voluit egredi portam civitatis Romæ, vidit sibi Christum occurrere, & adorans eum ait: *Domine quo vadis?* respondit Christus: *Romam venio iterùm crucifigi*. Hujus facti veritas comprobatur monumento marmoreo, quod hodiè adhuc videtur in Ecclesia Sancti Sebastiani extrà muros, in quo Christus, ut supra, alloquens Petrum, pedum suorum sacra vestigia impressit. R. Ex epistola, quam ipse Petrus Romæ scripsit, ubi Romam ęnigmaticè Babylonem vocat. Quòd Petrus Romę fuerit, testantur ejus memoriæ, quæ ibi extant; ejus reliquiæ, de quarum translatione nullibi fit mentio. Sed si Petrus alibi mortuus esset, utique fieret mentio alicubi de translatione ejus reliquiarum; sicut scimus, quando aliorum Apostolorum reliquiæ Romam fuerunt translatæ. Nec valet dicere, quòd ex epistola ad Galatas 2. colligitur factam fuisse conventionem inter Petrum, & Paulum, ut ille prædicaret Judęis, hic verò Gentilibus; ergo solùm Paulum Romam venisse; nam non obstante hac conventione, poterant ubique prædicare, sicut de facto scimus Paulum etiam Judæis prædicasse non solùm Gentilibus; ita etiam Petrus, licèt prædicaverit primò Judæis, deinde Gentilibus, & licèt Paulus in epistolis, quas scripsit ab urbe Roma ad Galatas, & ad Ephes. nullam faciat mentionem de Petro; sicut quòd Lucas in actibus Apostolorum, quæ Romæ scripsit, non afferat Divum Petrum Romæ fuisse, ratio est, quia Paulus scripsit præfatas epistolas, & Lucas acta Apostolorum, tempore quo D. Petrus, pro bono regimine novellæ Ecclesiæ, ab urbe Roma discesserat, ut aliò se conferret ad visitandas gentes de novo conversas ad fidem, ut eas erudiret, & confirmaret in suscepto proposito. Demùm temeritas est negare assertum, in quo sustinendo conveniunt omnes Scriptores, & Carolus Molineus primus fuisse videtur, qui cœpit sentire contra hanc veritatem.

CAR-

II. CARPOCRAS. Circa initium seculi 2. suas phreneses promulgavit: patriâ fuit Alexandrinus, Simonis Magi discipulus: Basilidem hæreticum impugnavit, non veritatis gratiâ, sed ut hæresim Simonis, post Basilidem ferè sopitam, iterùm excitaret: dictus fęx omnium hæreticorum, & fęx totius incontinentiæ. Fuit Carpocrati filius, nomine Epiphanius, paternæ impietatis hæres, qui licèt juvenis, in malitia tamen consumatus, septemdecim annorum decessit. In Cæphalonia, unde ex matre, nomine Alexandra, erat oriundus, tumulatus, divinos ab hæreticis obtinuit honores. Consueverunt ejus discipuli posteriorem auris partem perforare, ut sic ab aliis dignoscerentur: imaginibus Gētilium cultum impendentes, inter eas collocarunt Christi imaginem, quam dicebant à Pilato factam, unde meritò Carpocratianos idololatras esse dixeris. Nec ommittendum quod S. Irenæus adeò horrenda de Carpocratianis se accepisse scribit, ut ad ea credenda, vix induci posset. Carpocratiani, etiam Agnostici dici voluerunt. Renovarunt Adamitæ Carpocratis impudicitias, cujus errores sunt sequentes, quos quædam mulier ex Carpocratis secta, sub Aniceto Papa, Romæ propagavit.

1. Dicebat Christum à Joseph esse natum, & solùm in hoc à cæteris hominibus differre, quòd habuerit animam virtute insignem. R. Et quidem Christum opera Spiritus sancti in utero Mariæ Virginis incarnatum, docet symbolum Apostolorum, Nicænum, & plura alia Concilia huic veritati subscripserunt. Sed apertè ex Scriptura confunditur Carpocras; legimus enim, quòd cum Joseph compererit Mariam concepisse, voluit dimittere eam, & Angelus ei adstitit dicens: *Quod in ea est, de Spiritu sancto est*, adeò clarum est hoc Scripturæ testimonium, ut majoris reprobationis non egeat Carpocratis blasphemia. Convincitur enim ex omnibus etiam Scripturæ locis ex quibus Mariæ Virginitas manifestatur.

2. Omnia irreligiosa, omnia impudica, licita esse asserebant Carpocratiani. Hinc est, quòd ad cænam convenientes viri, & mulieres, amoto lumine, turpiter commiscebantur. Reprobatione non indiget tam turpis sensus, quem nulla natio non detestatur.

3. Dicebant Mundum non esse creatum à Deo, sed ab Angelis, unde volebant Deum esse creatorem rerum spiritualium, & Angelos rerum materialium. R. verbo *Arnaldus Brixiensis*.

4. Docebant transmigrationem animarum, donec omnia vitiorum genera complevissent. R. verbo *Albigenses*.

5. Nullum esse peccatum naturâ suâ malum effingebant, sed peccatum omne in sola opinione consistere. R. Quia à pluribus peccatis natura ipsa abhorret, ex quo satis constat, dari aliquas actiones, quas esse malas, & execrandas lumen ipsum naturæ significat: certum est, quòd licèt plura sint mala, quia prohibita, negari tamen non potest, quòd plura sunt prohibita, quia mala; quis enim neget odium Dei esse formalitèr malum? ergo falsum est nullum esse peccatum naturâ suâ malum. Tum quia si peccatum in sola opinione consisteret, ex sola opinione, omnis homo esset bonus, vel malus, quòd nemo cui insit rationis crepusculum, certè audeat asserere.

6. Vetus testamentum rejiciebant. R. verbo *Albanenses*.

7. Negabant resurrectionem mortuorum. R. verbo *Basilidiani*.

8. Negabant infantes contrahere culpam originalem. R. verbo *Pelagius*.

CARPONAS unus ex primariis collegis Arii, professione Diaconus, qui ejusdem epistolam ad Alexandrum Episcopum Alexandrinum missam subscripsit, in qua Arii impietas profitebatur; fuit etiam Romam Legatus ad Julium Papam à IV.

Gre-

Gregorio Ariano, Episcopo Alexandrino.

II. Cassianus. Julius, Valentini hęresiarchæ discipulus, conspiravit in eamdem sententiam cum Tatiano, damnans nuptias. Princeps fuit hæresis Docitarum, qui docebant Christum corpus sumpsisse phantasticum. Scripsit librum de continentia, ut probaret Tatiani dogma: perperam interpretatus est Genesim, & ad roborandos suos errores, utebatur pseudo euangelio. Vide verbo *Docitæ*.

II. Cata-æschinem Ipso sectæ Montani exordio, ejus asseclæ inter se dividi cœperunt, & unusquisque suo nomine sectam confecit. Sic Æschines sectam instituit, quæ ex ejus nomine, superaddito verbo Gręco, *Cata*, dicta est *Cataæschinem*: qui erant ex hac secta, præter errorem Montani, peculiarem habebant blasphemiam.

Dicebant Christum esse Filium, & Patrem. R. ex pluribus Scripturæ locis, ubi Christus Patrem alloquitur, tamquam personam distinctam. Tum quia si Christus esset Filius, & Pater, esset generans, & genitus, quod impossibile est stante oppositione relativa.

XVI. Catabaptistæ quasi Baptismum oppugnantes, iidem sunt ac Anabaptistæ, qui vel sibi, vel aliis in adultâ ætate reiterant Baptismum. Vide *Anabaptistæ*.

III. Catharistæ. Manetis discipuli, aut sectatores, in plures sectas dividebantur; quidam nomen authoris retinentes, dicebantur *Manichæi*, alii *Macharii*, alii verò *Catharistæ*, hoc est *mundatores*, sive *purificatores* à purificationibus quas faciebant, & ii sunt, qui propriè constituunt Catharistarum sectam; cæterùm Cathari dicti sunt etiam alii plures hæretici, ut infrà videbimus, ex quo fit ut ab aliquibus confundantur; hoc enim nomine sunt etiã distincti *Novatiani*, *Albigenses*, *Albanenses*, qui propriè nõ constituunt Catharorum sectam, licèt hoc nomen assumpserint, quod puritatem significat, quia proprium est vitiis, virtutis nomine se tegere. Igitur de Catharorum secta, quatenùs ab aliis hęreticis, qui etiam Cathari sunt dicti, distinguitur, quoad propria eorum dogmata hìc agimus: Cathari dicti ab aliis *Catharioli*, vel *Catharistæ*, sunt quidam Manichæi, qui ut magis reformati à cæteris Manichæis èxistimarentur Catharistarum sibi nomen usurparunt, quasi inter omnes Manichæos puriores, ac reformati essent, qui præter Manichæorum insanias, adhuc sequentes profitebantur.

1. Nusquam Christianis, etiam jubente Judice, licere jurare, asserebant R. ex pluribus Conciliis, quæ exigerunt juramenta, ut firmarent inter controvertentes, quos composuerunt, dissidia, sic Constantiense sess. 20. Tum quia constat ex Constantiensi, quòd juramentum validè factum est observandum; qua de re extant Canones; sic in Concilio Toletano 4. Can.27. declaratur juramentum fidelitatis, factum erga Principes esse inviolabiliter observandum. Ex Scripturis in quibus frequenter jurare per Deum, tanquam actus Religionis commẽdatur. Atqui Christianis maximè commendabiles sunt actus Religionis; ergo &c. ex quo deducitur apertè juramentum non esse illicitum. Insuper sæpè Paulus Deum vocat in Testimonium veritatis, quam prædicabat, ut patet ex Epist. ad Rom.2. vers.9. & alibi; ergo &c. Tum quia juramentum ostendit fidem, quàm jurans habet in Deum, tanquam infallibilem rerum omnium cognitorem, ergo est licitum. Esto, quòd ex mala intentione jurantis, sive ex defectu necessitatis, justitiæ, aut veritatis, aliquando fit malum, hoc tamen non efficit, quòd sit malum in se. Ubi ergo ex intentione jurantis, vel alio defectu non vitietur, bonum est juramentum, quod confirmat veritatem; & ex locis Scripturæ, quæ in contrarium adducuntur ab hæreticis, non evincitur prohiberi juramentum, sed perju-

rium,

rium, vel juramentum factum per cælum, ac terram, aut alias creaturas, nam cum jurans veneretur id, per quod jurat tanquam Deum; in solo Dei nomine licet jurare; & ob hanc rationem prohibetur in sacris pag. juramentum per creaturas; nullibi autem prohibetur juramentum per Deum, cum debita cautela factum. Vide verbo *Apostolici*.

2. Nullum hominem posse citrà peccatum vinum bibere effutiebant. R. verbo *Encratitæ*.

3. Asserebant nullo pacto ex pane, aqua, & igne cõfecto posse confici Corpus Christi, eo quòd panem creaturam diaboli esse crederent, undè, inquiebant, ut ex pane conficiatur Eucharistia rejicienda est aqua, & apponendum est semen humanum, ut farina purificetur, sitque propria, ac debita materia ad conficiendum Eucharistię Sacramentum; quare D. Augustinus propter has ciborum execrandas purificationes, eos non *Catharos*, quod latinè sonat mundos, sed potiùs *Catharistas*, hoc est purificatores vocat; credebant siquidem solùm semen humanum esse mundum, & ipso semine cætera esse purganda. R. Ab ipsa natura, quæ abhorret audire, non modò facere adeò execranda, impura, & sacrilega. Sed & Job hominem dicit de immundo conceptum semine. Præter dictos errores, per quos à Manichæis distinguuntur, omnes Manichæorum hæreses unà simul profitebantur.

III. CATHARI. Hoc nomine, quod munditiem significat, voluerunt Novatiani appellari, qui se nunquam lapsos gloriabundi, neque cum lapsis consortium habere patiebantur, candidisque vestibus ornati incedere solebant, ex quo Cathari sunt dicti. Vide *Novatiani*.

XII. CATHARI dicti fuerunt Albigenses, alia etiam nomina sortiti, utpotè *Pathareni*, *Publicani*, de quibus suo loco agetur.

XIII. CATHARI. Diversi sunt Cathari de quibus hic agimus, ab illis de quibus supra. Sunt autem hi Cathari Valdensium germen; vocantur etiam ab aliquibus *Gazari*; in tres sectas sunt divisi, nempè in Albanenses, Concorrezenses, & Bagnolenses, de quibus suo loco. Vocabantur autem *Cathari* in Germania, *Piphles* in Flandria, & *Tizzerantes* in Gallia; discernebantur verò Cathari puri ab Albanensibus, & aliis, in hoc quòd Manichæorum impuritatibus tenaciùs adhærerent.

1. Quatuor tantùm admittebant Sacramenta, nempe manus impositionem, benedictionem panis, Pœnitentiam, & Ordinem. R. verbo *Calvinus*, contra quem probatum est septem esse Sacramenta.

2. Quatuor asserebant esse Ordines, scilicet Episcoporum, filiorum majorum, filiorum minorum, & Diaconatum, reliquos omnes, Christianos vocabant. R. Nam septem esse Ordines cõstat ex Concilio Carthaginensi 4. in quo omnes Ordinis gradus describuntur, & modus quo illorum ordinatio facienda est, declaratur. Hoc autem Concilium, in quo agitur de ordinatione Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Acolyti, Exorcistæ, Lectoris, ac Ostiarii, celebratum est cum interventu ducentorum quatuordecim Episcoporum, inter quos erant plures Sancti, & præ cæteris D. Augustinus. Insuper Conc. Trid. sess. 23. Can. 2. dicit anathema negantibus in Ecclesiâ esse Ordines majores, & minores supra recensitos; ergo de facto dantur septem Ordines, non quatuor; Tum quia de filiis majoribus, vel minoribus nullibi fit mentio; ergo &c. Ad majorem hujusmodi Catharorum notitiam, non erit abs re consulere, quæ de iisdem scribit Natalis Alexander seculo undecimo.

CATHARI. Anno 1540. nova Catharorum turma apparuit, qui sectà erant Anabaptistę, & inter Antilutheranos apponuntur, tam à Lindano, quàm à Gravina: vocat autem Lindanus hos Catharos etiam *Sanctulos*, quia XVI.

1. Sinè peccato se esse gloriabantur, quare recitando orationem

Dominicam, omittebant clausulam: *Dimitte nobis debita nostra*. R. ex eo quod legitur *septies in die cadit justus*; Tum quia nemo scit an sit odio, an amore dignus; Tum quia gloriari se esse sinè peccato, est actus vanæ gloriæ, & consequentèr est peccatum. Tum quia majores Sancti se confitebantur peccatores; Tum quia sinè speciali revelatione, nemo scire potest certò se esse in gratia; ergo &c.

2. Infantes, sinè peccato nasci dicebant. R. verbo *Pelagius*.

3. Orationes nihil pendebant. R. verbo *Cælestius*.

4. In materia Eucharistiæ Luthero adhærebant. R. verbo *Lutherus*.

III. Cataphrygi sic dicti fuerunt, quòd auctores hujus hæresis ex Phrygia ortum habuerint, ejusque sectatores maximè in Phrygia versarentur. Fuit autem primipilus hujus hæresis Montanus. Cathaphrygi igitur, solùm quoad nomen sortitum a Regione, differunt à Montanistis, verbo *Montanus* reprobandi. Porrò Cathaphrygi omnes à Zephirino Papa fuerunt excommunicati, quorum occasione orta est quæstio de iterando Baptismo hæreticorum, eorumque causa rursum tractata, & discussa in Conc. Nicæno. Refert insuper Philastrius, quòd baptizabant mortuos, qui absque Baptismo decessissent.

III. Cathaprocli. Hæc pariter secta fuit Montanistarum, à Proclo propagata, de quo sub nomine *Proclus* fusior notitia dabitur: distinguebantur Cathaprocli à simplicibus Montanistis per sequentes errores.

1. Mentiebantur doctrinam suã, non ab homine, sed à Paracleto, qui descendisset in homines, se accepisse.

2. Jejunia austeriora, instinctu spiritus servanda dicebant. R. verbo *Aeriani*, ubi jejunia ab Ecclesia præcepta servanda esse ostendimus; Tum quia, cum difficile sit rectam habere discretionem proprii spiritus, ideò satiùs est in observantia jejuniorum se accomodare præceptis Ecclesiæ, quàm sequi proprium spiritum, qui aliquando errat; ut sæpè compertum est, nam non semper est spiritus bonus, qui loquitur in nobis, sed aliquando spiritus malus, sub specie boni, tentationibus nos urget. De discretione spirituum consule Cardin. Bona, qui præ cæteris eruditum in hac materia tractatum edidit, ab omnibus comendatissimum. Bonum est jejunare ex devotionis instinctu, sed jejunia ab Ecclesia præcepta, debent jejuniis ex devotionis instinctu assumptis, præferri. Vide verbo *Aeriani*, *Agapetæ*.

3. Tempore Martyrii non licere fugam arripere asserebant. R. ex Scriptura: *Cum persecuti vos fuerint in una civitate, fugite in aliam*; quod confirmatum est exemplo S. Pauli primi Eremitæ, S. Athanasii, & plurium aliorum SS. ut constat ex historiis Ecclesiasticis; quod certè non fecissent tot Sancti, si tempore martyrii, non liceret fugam arripere. Martyrium subire utique sanctum est, sicuti probavimus contra Adamitas; sed qui timet se exponere periculo, & potest fugere, licitè hoc facit; non enim Christus præcepit nos ultroneè martyrium subire; nec semper licet se ultrò offerre.

Cazinzarii à nomine Cazus; VII.
quod in Armenia crucem significat; dicti sunt Cazinzarii, qui seculo 7. originem habuerunt. Ridiculum planè est, quod de eis refertur. Jejunium statutis diebus servabant, ad deplorabilem memoriam excitandam cujusdam canis, cujus nomen erat *Arziburi*, sic dicti à suo hæro *Sergio*; qui Sergius fuit Cazariorum pseudopropheta, & quoties ad suos adibat, Arziburum canem suum, tanquam Prodromum præmittebat. Dicti sunt etiã Cazinzarii *Staurolatræ*, hoc est crucis adoratores, ex Niceph. lib. 18.

1. Nullam imaginem, excepta cruce, adorabant. R. verbo *Iconoclastæ*.

2. Duas in Christo admittebant personas. R. verbo *Nestorius*.

Ceccus. Franciscus Asculanus XIV.
in Italia Caroli Ducis Calabriæ Astrologus, damnatus de hæresi ab

Inqui-

Inquisitore Florentiæ, crematur Bononiæ, ubi ediderat tractatum in Sphæram, pluribus refertum erroribus; dicitur tamen post damnatum Bononiæ librum, suos abjurasse errores anno 1327. ex Spond.

1. Scripsit in superioribus cælis malignos spiritus generari, qui per incantationes constringi poterant ad mirabilia facienda. R. Quia maligni spiritus sunt Angeli rebelles, à Deo damnati, qui non generantur, sed creati fuerunt; sunt puri spiritus, ergo non possunt generari; nam vel generarentur ad invicem, vel à corpore; non à corpore, quia corpus spiritum generare nequit, neque ab invicem, quia purus spiritus non habet potentiam generativam. Quòd non possint constringi per incantationes ad mirabilia facienda, constat Exod. 22. Levit. 19. & 20. Deuteron. 18. Ezechielis 14. ubi reprobantur à Deo recurrentes ad dæmones, qui sinè Dei permissione, nihil agere possunt, & sæpè in his quæ agunt, decipiunt homines, qui illis se fidunt, sicut multoties experientia comprobavit.

2. Dicebat stellarum influxibus hominem subdi, & necessitari ab illis ad agendum quæ agit; hinc deducebat Christum incarnatum, conformãte se Deo cum stellarum influxu, & ex stellarum influxu evenisse, quòd natus sit pauper, in cruce sit mortuus, & Antichristum ex stellarum influxu nasciturum divitem, & potentem. R. Quia stellæ propter hominem, non homo propter stellas factus est. Tum quia si omnia evenirent ex stellarum influxu, tolleretur Dei providentia, & liberum hominis arbitrium. Hominem esse liberi arbitrii, & non esse fato, & stellis subiectum, probatum est verbo *Bardezanes*. De Christo autem, quòd voluntariè sit passus, constat Joan: 10. vers. 18. *Nemo tollit animam à me; sed ego pono eam à meipso*; ergo etiam voluntariè passus est; sic etiam ex suavi Dei dispositione cætera evenire, abundè probant Theologi, conciliantes Dei providentiam cum libero hominis arbitrio, ubi agitur de actionibus humanis. Circa illa verò, quæ à libero hominis arbitrio non dependent, solum Deum auctorem, provisorem, & dispositorem cognoscendum, satis constat ex eo, quòd omnia debent à primo principio esse, & regulari; sed Deus solus est principium, & causa rerum omnium; ergo omnia in suo esse dependent à Deo.

Cæcilius tempore Zephirini Papæ vivebat, fama eloquentiæ rhetoricæ insignis: religione autem gentilem fuisse probabile est, quantùm liquet ex disputationibus coniectari, quas contra ipsum instituit Minutius Fælix, Romæ insignis Causidicus, à quo tandem convictum fuisse, & in Christum credidisse arbitratur Spondanus in sua Epitome ad annum 209. & hunc Cæcilium eumdem fuisse censet, qui Cyprianũ Carthaginensem edocuit. Certum est Cæcilium obiecisse Octavio secum disputanti, quòd Christiani in primitiva Ecclesia nullas aras, nulla templa habuerint; sed falsitatis manifestè convincitur, quandoquidẽ ab ipso exordio nascentis Ecclesiæ Christianos tẽpla habuisse, sive domos in Ecclesias consecratas, in quibus Sacerdotes vero Deo sacrificium incruentum offerebant, & Eucharistiam distribuebant, constat ex irrefragabili Historicorum, qui omni exceptione majores sunt, testimonio. Quod etiã deducitur ex D. Pauli ep. 1. ad Cor. c. 11. *Convenientibus vobis inunum, jam non est Dominicam cœnam manducare &c.* Demum S. Pudentianæ Romæ sitam in vico Patritio à S. Pio Papa consecratam fuisse in Ecclesiam, constat ex antiquis monumentis; profitentur, & probant plures Historici; hoc autem contigit circa medium secundi seculi. De Cæcilio mentionem etiam facit Hieronymus differens de Scriptoribus Ecclesiasticis ad Minutium. Cæterùm Cæcilius, si ex Gentili factus est Christianus, non erat in hoc Catalogo recensendus, sed ratione obiectionis factæ, de qua suprà, ut aliqua appene- III.

retur eidem reprobatio, de eodem fuit agendum, cum eandem obiectionem successu temporis, ab aliis hæreticis contra Catholicos factam, & ipsius Cæcilii testimonio reprobatam compererim.

V. CÆLESTIUS. Sunt, qui asserant Cælestium patriâ fuisse Britannum. Nobilibus certum est natum parentibus, à natura eunuchum, ardenti, & sublimi spiritu dotatum, unà cum magistro suo Pelagio Romam venisse, deinde Africam reversus, Siciliam pertransiit, ubi Presbyter ordinari voluit, ut majorem suis erroribus, quos disseminare meditabatur, adderet auctoritatem; & de facto Presbyter ordinatus, majori cum audacia cœpit, fœtido suarum hæresum halitu, Siciliam infectare; unde factum est, ut Pelagiani, à Cælestio etiam Cælestiani nuncuparentur. Fuit Cælestius primarius Pelagii discipulus; quinimò Pelagii armiger, magister, & ductor totius impietatis, à S. Hieronymo nominatus. Cum fuisset Carthagine judicio Episcopali, scilicet ab Aurelio damnatus, appellavit ad Innocentium Romanum Pontificem; deinde in Concilio Carthaginensi convictus, mox à Zosimo Papa universali decreto anathematizatus ab Honorio Imperatore cum omnibus suis sectatoribus proscribitur; sed rursum in urbem se inferens, iterùm pellitur à Constantino Imperatore. Nec ommittendũ, quòd Cælestius, ut se ab hæresi excusaret, dixit hæreses à se editas, assertiones fuisse quæstionum, non verò hæreses; sed hoc veterrimum fuit Pelagii consilium, qui ut suas pravas opiniones faciliùs introduceret, nec tamen de hęresi damnari posset, ita subdolè agere consuevit, & quasi per quęstiones veritatem inquireret, falsitatem disseminabat. Cælestium Carthagine oppugnavit Paulinus Diaconus Mediolanensis, qui contra eundem disceptans, ab eo quærens, cujus esset doctrina, quam profitebatur, respondit, se à Ruffino Presbytero Aquilejensi didicisse, ex quo factum est Ruffinum Pelagiana hæresis primipilum, tunc fuisse detectum, qui in suo occultando veneno, summa usus dexteritate, orthodoxus videbatur. Visus autem est Cęlestius Romæ in Basilica S. Clementis recantare palinodiam, cum urbem accessisset, causam suam acturus apud Innocentium. Sed quia tergiversationes nunquam destitit quærere Cælestius, studuit etiam processu temporis fallere, sed frustra, ipsum Summum Pontificem Zosimum, Innocentii successorem, à quo licèt auditus, non tamen absolutus fuit, imò tandem damnatus, & jubente Imperatore Constantino, non modò Româ, sed ab Italia proscriptus. Errores Cęlestii iidem sunt ac errores Pelagii, cosque recenset D. Augustinus lib. de hæresi 88. qui egregiè, rogante Hilario Episcopo Siracusano, Cælestii errores confutavit, & quantùm ex diversis Auctoribus colligere potui, sunt sequentes

1. Dicebat Christum Dominum consecutum fuisse Divinitatem in resurrectione, & hoc meritis suæ passionis. R. Quia in Christo ab instanti quo fuit conceptus, fuit facta unio Divinitatis cum humanitate in unitate suppositi; de Christo enim adhuc in utero Virginis existente dixit Angelus: *Concipies filium, hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur*, sicut vivens inter mortales vocatus fuit; ergo Christus non est consecutus Divinitatem in resurrectione. Tum quia de Christo, ut Deo, pluribi loquitur Scriptura, antequàm pateretur, & resurgeret; ergo &c. Tum quia Verbum est incarnatum in utero Virginis; ergo Christus non est consecutus Divinitatem meritis suæ passionis in resurrectione.

2. Asseruit Adamum fuisse creatum à Deo mortalem, & moriturum, etiamsi non peccasset. R. Gen. 2. v. 17. *In quocunque die comederis, morte morieris*, ex quo evidentèr deducitur Adamum non fuisse mortuum ex prima conditione naturæ, cui immortalitatis privilegium fuerat concessum; sed ex culpæ demerito: hùc spe-

ctat,

ftat, quod legitur Sapient. c. 2. v. 24. *Invidia diaboli mors introivit in orbe terrarum*, sed & Apost. ad Rom. 8. vers. 10. apertè innuit mortem corporalem subire homines propter peccatum: *Corpus quidem mortuum est propter peccatum.* Insuper in paradiso erat lignum vitæ, de quo quisquis comedisset, non erat oriturus; ergo si Adam perseverasset in paradiso, à quo fuit ejectus propter peccatum, non fuisset mortuus; hinc legitur Genes. 3. vers. 22. *Ne fortè mittat manum suam, & sumat etiam de ligno vitæ, & comedat, & vivat in æternum &c.* Nec valet dicere, quòd Adam adhuc fuisset mortuus ex conditione naturæ; quia mori, & corrumpi est præter absolutam conditionem naturæ, quæ quantùm est de se, semper tendit ad conservationem sui. Cum autem in statu innocentiæ nihil fuerit adversi, quod posset timere homo, quia Deus ita custodisset, ut nec feræ, nec alii casus potuissent illi mortem inferre, evasisset proculdubio immortalis sub cura Dei.

3. Docuit, quòd neque per mortem Adæ omne genus humanum moritur, quia neque per mortem Christi, omne genus humanum resurrexit. R. quoad primum verbo *Pelagius*, ubi ostenditur peccatum Adæ lædere totum genus humanum: quoad secundum verò R. verbo *Bassus*.

4. Asseruit oblivionem, & ignorantiam, etiam vincibilem, non subjacere peccato, quoniam non secundùm voluntatem eveniunt, sed secundùm necessitatem. R. Quia sæpè contingit oblivionem provenire ex parte nostra, quia scilicet debitum examen non adhibemus opportuno tempore circa ea, quæ exercere debemus; in quo casu constat, quòd qui sic dat motivum oblivioni, peccat, dum non agit, quæ agere deberet; & juxtà gravitatem negligentiæ adhibitæ, commensuratur peccatum, sicut etiam gravitas peccati, in tali casu, commensuratur à gravitate præcepti, quòd transgreditur per oblivionem. Sic etiam plures ignorant, quia negligunt discere, quæ adhibita necessaria diligentiâ, tenentur scire, & scire possent, si vellent, in quo casu ignorantia est vincibilis, & non excusat à peccato, & hi sunt, qui nolunt intelligere, ut benè agant, & de quibus legitur: *Ignorans ignorabitur*; idem enim est vincibiliter ignorare, ac velle ignorare; ergo sicut imputatur culpæ, si quis velit legem ignorare, ne obediat, ita etiam quando quis vincibilitèr ignorat, quæ scire tenetur, à culpa non excusatur.

5. Dicebat ignorantiam, & difficultatem, sinè quibus nullus homo nascitur, non supplicia esse peccati, sed naturæ primordia. R. Quia Deus creavit hominem in statu innocentiæ tot tantisque donis gratiæ munitum, ut per eadem facilè, & absque difficultate posset bonum operari; Creaverat siquidem cum justitia originali, quæ reddebat naturam humanam expeditam ad operandum bonum, sed justitiam originalem homo amisit propter peccatum; & ex amissione justitiæ originalis, certum est provenire difficultatem, quam nunc experimur; ergo difficultas, & ignorantia cum quâ homo nascitur, non sunt naturæ primordia, sed supplicia: undè Ecclesiastici 7. legitur: *Deus ab initio fecit hominem rectum*, idest dederat ei scientiam infusam, & justitiam originalem, cum quibus donis, nullam patiebatur ignorantiam, & difficultatem. Tum quia licèt natura humana quantùm est de se, non exigat illa dona, cum quibus creata fuit ab initio, attamen certum est quòd quantùm est de se, non exigit naturaliter subjacere ignorantiæ, & difficultati in operando; ergo dici nequit quòd ignorantia, & difficultas, cum quibus homo nascitur, sint naturæ primordia, sedquidem peccati supplicia; indebitis enim donis meruit carere, cũ iisdem benè uti recusaverit.

6. Juramentum penitùs damnabat. R. verbo *Catharistæ*.

7. Negabat orationem esse bonam, & utilem, vel habere aliquam vir-

virtutem. R. Quia Christus, non modò nos monet orare, sed etiam nos docet quomodò debeamus orare, ut constat Luc. 18. *Oportet semper orare*, & in cœnaculo, & in horto Christus oravit, & monuit Apostolos ut orarent, quod certè non fecisset, nisi utilitatem orationis cognovisset, quę sæpè commendatur in sac. pag. sic psalm. 119. vers. 1. *Ad Dominum cum tribularer clamavi, & exaudivit me?* Jacobi epist. Canonica c. 5. vers. 13. *Tristatur aliquis vestrum? oret? Æquo animo est psallat. Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum*, ex quo textu constat bonum esse orare, non modò pro se, sed etiam pro aliis: item Matt. 21. vers. 22. Luc. 11. vers. 10. orationis efficacia commendatur; & vix est qui in seipso non experiatur quantæ sit utilitatis oratio, ex qua interna pax oritur, mens purificatur. Sed in tantùm Cœlestius dixit orationem esse inutilem, quia volebat solum arbitrium, sinè gratia valere ad salutem consequendam, circa quòd. R. verbo *Pelagius*. Alios Cælestii errores de quibus mentionem facit D. Augustinus hær. 81. & D. Hieronymus adversus Pelagium verbo *Pelagius* reprobantur.

V. Coelicolæ. Hoc nomine primùm nuncupati fuerunt aliqui Judæi, circa annum 60. eo quòd astra colerent. Sic Hieronymus exponens illa verba ad Colos. 2. *Nemo vos seducat, volens in humilitate, & religione Angelorũ*; exponit enim Hieronymus, requisitus super hæc verba; quòd Paulus sugillare voluerit eos, qui erant ex circumcisione, colentes astra Cæli, atque Angelos, qui error est & in posteros propagatus. Cælicolę siquidem dicti fuerunt quidam hęretici in Theodosiano, & Justiniani Codice proscripti, circa initium seculi quinti, quia colebant cæleste Idolum Carthagine erectum; sed quantùm colligere fas est ex Honorii Imperatoris sanctione, apparet illos dictos esse Cælicolas, qui ex Christiana fide transierunt ad Judaismum: noluerunt autem Judæi nuncupari, sed Cælicolæ, siquidem novam sectam introducere conabātur, quam repressit Honorius Imperator; in qua secta præter Judęorum errores, etiam astrorum cultum profitebantur. R. psal. 101 vers. 26. *Initio tu Domine terram fundasti, & opera manuum tuarum sunt cæli; ipsi peribunt, tu autem permanes*, dein milliès in Scriptura sacra reprobantur adorantes, erigentes altaria, & sacrificantes *Militiæ Cæli*, idest astris. Ergo Cæli, & astra non sunt adoranda tanquam Deus, cum sint opus Dei. Vide verbo *Polytheismus*. Quoad legem Judaicam, quam revocabant in usum. Vide verbo *Apollinaris*.

Celsus à S. Epiphanio hær. 51. reponitur inter Philosophos Græcos, qui subversionem Euangelicæ tractationis moliebantur; quare idem Epiphanius scripsit contra hæresim, quæ non suscipit Euangelium, de qua sub hær. 51. agit; & vocabatur hæresis *dementium*, & *brutorum*. Celsus itaque sectâ Epicureus, edidit adversùs Christianam, & Judaicam Religionem commentarium, quod inscripsit: *Veri sermo*, ubi plura ex his, quæ in Euangelio scripta sunt sugillare, ac blasphemiis impetere videtur. Fuit enim egregiè confutatus ab Origene, rogante quodam pio viro, cui nomen erat Ambrosius. Obiiciebat præcipuè Celsus Christianis multitudinem hæresum, quæ erant in Ecclesia; sed satìs soluta est obiectio à D. Paulo dicente 1. ad Corint. 11. *Oportet & hæreses esse, ut & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis*. Permittit Deus Ecclesiam ab hæresibus agitari, cum magno Christianę veritatis emolumento, quæ inter hæresum nebulas lucidior splendet, & inconcussa triumphat. Cæterùm nulla est obiectio Celsi dicentis: In Ecclesia plures esse hæreses, cum hæretici non sint intra Ecclesiam; quisquis enim cum Ecclesia non sentit, est extra Ecclesiam; ideò Paulus epist. ad Tim. 3. eumdem monet, ut hæreticum hominem devitet. Tum quia qui vult es- II.

se

se de corpore, debet habere unionem cum corpore, sed hæretici non uniuntur cum corpore Ecclesiæ; ergo &c. Ergo malè obiiciebat Celsus in Ecclesia plures esse hæreses. Calumniabatur etiam Celsus Christianos dicens

Christum non præscivisse quę passurus erat. R. Luc. 18. *Assumpsit Jesus duodecim, & ait illis, ecce ascendimus Jerosolymam, & consumabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis; tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur: & postquam flagellaverint, occident eum, & tertia die resurget.* Dicebat etiā Celsus, quòd terræmotus, Christianorum culpâ contingerent, cum potiùs eorundem precibus sedatos deberet profiteri.

II. Cenones vocabantur quidam apud Montanistas in dignitate Ecclesiastica ab ipsis constituti, qui erāt sub Patriarchis, & præcedebant Episcopos: sed de hac dignitate, in veræ Ecclesiæ Hierarchia nullibi fit mentio. Tum quia Episcopi cum sint Apostolorum successores, nullum supra se agnoscunt, quoad jurisdictionem, nisi solum Pontificem Romanum.

XVI. Censores reponuntur à Gravina inter Antichristianos liberæ fidei, & illi sunt, qui singulis articulis reformatæ religionis suas affigunt censuras, in quibus decernunt quid credendum sit, quid respuendum; ita tamen ut unicuique liberum sit, vel acceptare, vel respuere quid sit credendum; quo admisso unusquisque esset sibi auctor fidei, nec una esset fides.

XVI. Centuriatores illi sunt, qui quidquid in Centuriis legitur, pro puro Dei verbo recipiendum putant. Centuriæ autem compositæ fuerunt à ministris Magdeburgensibus, quorum Princeps erat Illyricus, qui historiam suam Ecclesiasticam, sub Centuriarum nomine edere cępit, & eamdem Elisabethæ Reginæ Angliæ dicavit. Scopus hujus operis fuit Augustanam confessionem reddere probabilem, ostendendo mediis Centuriis, continentibus historiam Ecclesiasticam, sed pluribus refertam mendaciis, primitivam Ecclesiam in suis dogmatibus conformem fuisse confessioni Augustanæ. Cum tamen reperirent Centuriatores facilè antiquorum Patrum testimonio convinci mendacii, & falsa esse, atque aliena à vera fide, quæ in confessione Augustana profitebantur, eludebant testimonia Patrum contra illos adducta, dicendo sanctorum Patruum codices fuisse corruptos. Sed nullam esse hanc responsionem, constat ex scripturis originalibus aliquorum Patrum, quæ usque in præsens asservantur, cum quibus facta collatione, facilè est convincere mendacii Centuriatores, ideoque cum repererint hoc modo non posse effugere vim legitimarum auctoritatum sanctorum Patrum, quæ contra illos adducuntur, ut alio modo eluderent difficultatis pondus; ausi sunt asserere SS. PP. in his adstruendis quæ contraria sunt confessioni Augustanæ lapsos fuisse, & hoc quantùm spectat ad SS. PP. qui à Christo nato usque ad 5. seculum inclusivè scripsere; nam illos, qui posteriori tempore fuerunt, penitùs reiiciunt. Illyrico in Centuriarum continuatione, præcipuè adjutores fuerunt Jo: Wigandus Manspheldiensis, Matthæus Judex, & Basilius Faber, qui subscripti reperiuntur in Epistola dedicatoria. Continentur Centuriæ in tredecim voluminibus, ad quas perficiendas prędicti ministri Magdeburgenses socios laboris, sive potiùs impietatis habuerunt Nicolaum Gallum Saxonem, Scelestinum Hutevum, Gasparem Nidrupium Consiliarium Cęsareum, & Joannem Baptistam Hiencelium Augustanum. Confutavit Centurias Alanus Coppus Anglus. Fuerunt autem Centuriæ in tredecim libros divisæ; cum enim compactæ sint ad formam historiæ Ecclesiasticæ, usque ad 13. seculum inclusivè deductæ, unusquisque liber uni seculo correspondet; unaquæque Centuria in sexdecim

decim capita est partita; in quorum primo habetur summarium eorum omnium, quæ in libro differuntur; Secundum agit de loco,& extensione Ecclesiæ. Tertium de Persecutionibus. Quartum de Doctrina. Quintum de Hæresibus. Sextū de Ceremoniis, & ritibus. Septimum de Regimine. Octavum de Schismatibus. Nonum de Conciliis. Decimum de Vitis conspicuorum Prælatorum. Undecimum de Hæreticis. Duodecimum de Martyribus. Decimumtertium de Miraculis. Decimumquartum de spectantibus ad Judæos. Decimumquintum de Religionibus ab Ecclesia separatis. Decimumsextum de Mutatione, ac politia regnorum. Hoc opus nonnisi mutilata, depravata, ac mendax historia potest nuncupari, utpotè ab hæreticis compactum contra Romanam Ecclesiam, ad stabiliendam prætensam reformatam Synagogam; in qua tantùm abest, quòd sit una Religio, & consensus in articulis credendis,ut fermè quot capita,tot sint sententiæ: Quot enim sunt civitates hæresi contaminatæ in Germania, tot scimus esse diversas confessionis formulas, de quibus sub proprio nomine agemus; quæ diversæ confessionis formulæ toties confectæ, defectæ, & refectæ sunt, ut hoc sit validius argumentum, ad probandam insubsistentiam Religionis prætensę reformatę, & ad constituendam infallibilitatem fidei, quam Ecclesia Catholica Romana profitetur; quandoquidem à prædicatione Christi, usque ad hoc momentum, semper una, & eadem fides inconcussa, apud Orthodoxos profitetur.

II. Cephalenii. Populi sunt, qui Epiphanem in urbe Cephalenia sepultum, Carpocratis filium,tanquam Deum adorabant; recurrente nova luna ipsi sacrificantes. Epiphanes licèt junior decesserit, in multa tamen malitiâ consumatus, & in paternâ hæresi sustinendâ pertinacissimus fuit. Cephalenios, Carpocratianos errores professos esse probabile est, præter quos.

Dicebant uxores debere esse communes. R. verbo *Adamitæ*.

Cerdon fuit tempore Antonini Pii Magister Marcionis, & Simonis discipulus: à Syria digressus,Romam profectus,sub Hyginio Papa cępit docere errores, quos jam in Syria promulgaverat. Sępè,sed fictè pœnitens, de resipiscentia dedit indicia; ideò priùsquàm Româ discederet,sub Hyginio Papa abjuravit:sed vix ab urbe secesserat,cum iterùm ad impietatem accessit. Romam secundò reversus sub Aniceto Papa, pro sui animi inconstantiâ, non religionis zelo, iterùm palinodiam recantat; post quæ pertinacior factus, non destitit promulgare suos errores. Strenuè pugnavit contra hunc hæreticum S. Apollonius Corinthiorum Episcopus, & in Orientali Synodo eum damnavit. II.

1. Duo introduxit principia, unū dicens esse Deum Patrem Christi, non cognitum Prophetis, aliud esse Deum universi effectorem, & Legislatorem, hunc justum,& severum, illum mitem, & bonum prædicabat. R. ex Euangelio Joannis, in quo unus creator omnium asseritur. Ex Symbolo Niceno, ubi Deus Pater Jesu Christi, omnipotens creator cæli, & terræ confitetur. Convincitur ex principiis bonæ philosophiæ, quæ omnia necessariò reducit ad unum principium, propter implicantias, quæ deteguntur, admissis duobus principiis. Fusiùs reprobatur verbo *Manes*.

2. Dixit Christum veram carnem non assumpsisse, sed solùm apparentèr, & omnia phantasticè fecisse. R. verbo *Albanenses*, *&* *Agareni*.

3. Resurrectionem animæ concedit, negans resurrectionem corporum. R. verbo *Basilidiani*.

4. Testamentum vetus repudiat, utpotè à Moyse, & Prophetis traditum, & tanquam à Deo alienum. R. Quia Deus ipse, se locutum fuisse per Moysen ad populum, & per os Sanctorum,& Prophetarum, testatur in sacris paginis; neque esse potest à Deo alienum, quod Deus ipse pro-

mul-

mulgari præcepit. Vide verbo *Albanenses*.

5. Solùm Euangelium Lucæ,nec tamen totum recipit, reliquum Scripturæ repudiat.R.verbo *Albanenses*.

6. Dicebat Christum descendisse è cęlo ab ignoto Patre, ut everteret imperium ac tyrannidem, quam exercebat conditor mundi. R. nam Christi Patrem non esse ignotum comprobant, quæ Christus ipse de suo Patre docuit Apostolos, cum ipsis persępè de Patre æterno sermone instituto,quem Deum esse novit Christus; noverunt illi, quibus ipse revelavit, & per quos universali Ecclesiæ facta est revelatio. Confitemur itaque Filium Dei unigenitum descendisse de cælo à Deo, Deum de Deo, lumen de lumine,Deum verum de Deo vero,quem mundi hujus conditorem esse scimus, & credimus, & consequentèr nullum Imperium tyrannicum exercuisse, imò in solà misericordià, & gratiarum abundantià, mundum gubernari à Deo quotidiè experimur.

I. CERINTHUS Simonis magi discipulus, prædicationi suæ initium dedit Antiochiæ in Syria; fuit circumcisus, & ex ipsà circumcisione occasionem desumpsit excitandi turbas contra Orthodoxos;unus ex illis est, qui restiterunt S.Petro, eo quòd baptizasset Cornelium. Insuper inter illos connumeratur, qui turbationem operati sunt, quando D.Jacobus scripsit in Antiochia his verbis: *Novimus quosdam ad vos venisse, ac turbasse vos sermonibus,quos non narravimus*.Cerinthus ille est,qui seditionem excitavit Jerosolymis, quando Paulus rediit cum Tito. Magna fuit inter Cerinthum,& Ebionem necessitudo, ideò cum ambo semel in balneo existere, S.Joann. Euangelista compertum habuisset, statim è balneo tanquam ab eorum impietate contaminato, egredi voluit. Cum mortuo Domitiano, S. Joannes ab Urbe Ephesina reversus esset Jerosolymam, exorantibus Cristifidelibus suum scripsit Euangelium,ad convellendos errores Cerinthi,qui Redemptoris Divinitatem negabat, & tam Antiochiæ, cum Jerosolymis dissidiis excitatis, eo quòd circũcisionis necessitatẽ sustinere contenderet.Aliqui ex Cerinthianis,referente S. Epiphanio, resurrectionem negantes, etiam Christum nondùm resurrexisse effutiebant. Philastrius asserit Cerinthianos Judam in honore habuisse, & inimicos illorum se probasse, qui sustinebant martyrium. Apocalypsim scripsit Cerinthus,quàm cum Apocalypsi Joannis quidam voluerunt confundere. Somniatæ revelationes, quas Cerinthus in sua scripserat Apocalypsi, unicum erant fundamentum errorum,quos propugnabant ejus sectatores;tandem in ætate decrepita obiit, cum docuisset.

1. Hominem posse salvari sinè Baptismo; insuper pro defuncto sinè Baptismo vivum baptizans, voluit sufficere in tali casu Baptismum à vivo vice defuncti susceptum. R. verbo *Bucerus*. Tanta autem stultitia est vivum pro defuncto baptizare,quanta esset medicinam vivo, ut defunctus resurgeret, exhibere. Hujus erroris meminit S.Paulus 1.Cor.15.29. redarguens ad hominem eosdem resurrectionem negantes.

2. Marię Virginitatem oppugnavit. R. verbo *Antimariani*.

3. Unum quidem esse Deum universorum, non tamen eundem esse conditorem mundi, sed ab incognitis potestatibus mundum fuisse conditum asserebat. R.ex Gen.cap.1. ex Euang. Joann. ex Symbolo Nicæno,& Apostolorum.Tum quia si Deus non esset conditor mundi,neque unus esset Deus universorum; conditor enim mundi necessariò Deus est, cum solus Deus possit creare;sicut contra Arnaldum Brixiensem ostendimus.

4. Dixit Christum in Jesum jam adultum descendisse, in cujus virtute Jesus operatus est miracula,& quando Jesus est passus, Jesum in terra remansisse; Christum autem ascendisse in cælum, undè Christum facit alium à Jesu. R. verbo *Nestorius*.

Item in Euangelio Matth. legitur: *Iesu filj David &c. Paries Filium, & vocabis Iesum*, & de eodem *Filius Altissimi vocabitur*. Ex quibus verbis evincitur Christum non esse alium à Jesu. Item legitur: *Liber generationis Iesu Christi*; sed si Christus esset alius à Jesu, Euangelista non dixisset *Liber generationis Iesu Christi*, sed solùm *generationis Iesu*; Demũ ex S. Joãne cap. 20. *Vt credatis quoniam Iesus est Christus Filius Dei.*

5. Somniavit Regnum Christi futurum post judicium universale in oblectamentis venereis, & ventris. R. ex ipso Christo dicente: *Regnum meum non est de hoc mundo.* Matt. 22. *In resurrectione, neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei*; Tum quia Christus semper redarguit oblectamenta carnis, ergo in his oblectamentis non potest Regnum Christi constitui. Tum quia Christus promisit Apostolis se iturum parare Regnum in cælo; ergo &c. Vide verbo *Chiliastæ*.

6. Christum non esse Deum, sed purum hominem pronunciavit. R. Luc. cap. 1. *Hic erit magnus, & filius Altissimi vocabitur*; *quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur filius Dei*; Insuper Magi Christum, non ut purum hominem, sed etiam ut Deum adoraverunt. Tum quia Euangelium à D. Paulo vocatur ad Roman. 1. vers. 1. *Euangelium Dei*; Joannis cap. 10. vers. 3. *Ego, & Pater unum sumus*, ergo Christus qui est unum cum Patre, non potest esse purus homo, sed Deus hnmo; siquidem quà Deus, est unum cum Patre; Tum quia Christus instituit Sacramenta, hęc à Divo Paulo, prima ad Cor. cap. 4. vers. 1. vocantur mysteria Dei, ergo Christus est Deus. Nec valet dicere Messiam in sac. pag. promitti ut purum hominem; nam sacræ paginæ aliquando loquuntur de Christo ut homine: aliquando de Christo ut Deo: aliquando de Christo ut Deo, & homine; ideò ex eo quod, alicubi sac. pag. loquantur solùm de Christo ut homine, non potest inferri, quòd Christus non sit Deus. Vide verbo *Artemon*, *Budneitæ*.

7. Legem Mosaycam cum Euangelio fore servandam, ut salutem consequamur asseruit; ideò circumcisionem, æquè ac Baptismum, necessariam esse dicebat. R. verbo *Ærarius*. Tum quia si lex vetus, unà simul cum novâ foret servanda ad salutem, gravior esset hominum conditio post Incarnationem, quàm ante, sed post Incarnationem homines vivunt in lege Gratiæ, quæ respectivè ad legem Mosaycam, dicitur jugum leve, & onus suave; ergo lex vetus quoad legalia nnn debet ampliùs servari, undè Apost. ad Heb. cap. 7. vers. 12. habet: *Translato enim Sacerdotio, necessè est ut legis translatio fiat*; & ad Galatas 5. *Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit.*

8. Sustinuit errorem Millenariorum, idest solùm mille annis electos, futuros gloriosos, & hanc gloriam, & gaudium reponebat in oblectamentis carnis. R. ex his quę supra dicta sunt in reprobatione quinti erroris; Item regnum Dei in sac. pag. dicitur æternum, Matth. 24. legitur Christum vocaturum electos, ut possideant regnum paratum à constitutione mundi, *& ibunt in vitam æternam.* Definitum est ab Ecclesia, *cujus regni non erit finis*, ergo falsum est electorum gaudium, solùm duraturum mille annis, & regnum paratum Electis, consistere in oblectamentis carnis. Diversus est autem error Cerinthi, ab eo, de quo agemus verbo *Millenarii*.

9. Rejecit plures Scripturæ libros, & maximè Epistolas D. Pauli, & Genealogiam, quæ continetur in Euangelio Matt. R. verbo *Albanenses*.

10. Petro, & Apostolis, hoc est Papæ, & Episcopis, dixit fore resistendum. R. verbo *Accefali*.

CHAVARIGTES. *Charazi* lingua Arabica, idem significat ac *rebellis*; ex hoc itaque nomine, quod in plurali dicitur *Chavarigtes*, dicti sunt aliqui hæretici, sectâ Mahometani, qui. VI.

1. Ne-

Negant Deum aliquando misisse Prophetam,qui esset infallibilis, & auctoritatem haberet inter homines, condendi novam legem: quòd si necessè aliquandò erit mittere Prophetas, hoc munere, dicebant, posse fungi quemcumque hominem justum, & fidelem. R. quia *Prophetia est Divina revelatio alicui homini facta, rerum eventus immobili veritate denuncians*, sed plures fuerunt, qui denunciarunt immobili veritate ventura, quæ ipsis fuerunt Divinitùs revelata, ut constat ex Scripturâ, ubi legimus Prophetias factas de venturo Messia, de Virgine nascituro tali tempore, tali loco &c. ergo de facto Deus misit Prophetas, qui fuerunt infallibiles; quod negare non poterit, nisi qui universam Scripturarum seriem, velit reiicere. Tum quia non implicat Deum alicui revelare ventura, & hunc revelata exprimere;ergo nulla est implicantia, quòd Deus possit mittere Prophetas. Verum autem est, quod solus Deus potest esse legifer noster; potest tamen per Prophetas legem suam promulgare; sicut fecit per Moysen in lege scriptâ; & tandem per seipsum in carne assumpta, voluit explicare legem Gratiæ: falsum tamen est, quòd omnis homo justus possit esse Propheta, nam cum Prophetia sit donum gratis datum, potest homo sanctus esse, & non habere spiritum Prophetiæ; quòd si sufficeret justitia, & sanctitas ad habendum spiritum Propheticum, omnis qui esset in gratia, deberet prophetare. Cęterùm Chavarigtes Mahometo adhærentes, necesse est, ut aut magistrum destruant,aut Prophetas admittant, quippè qui, licèt perperam,Mahometem Prophetam fuisse gloriantur. Vide Morer. in dict.

III. Chiliastæ *Chille* est vox græca, quæ latinè significat *mille*; ex errore itaque,quem profitebantur,dicti sunt Chiliastæ, qui in loco quodam Ægypti *Arsenoites* nuncupato, cęperūt disseminare sequentem ineptiam, dicentes Christum, post diem judicii mille annis cum Beatis in hoc mundo temporaliter regnaturum,constituentes beatitudinem in deliciis corporis; qui itaque hunc profitebantur errorem,non modò *Chiliastę*, sed etiam *Millenarii* sunt dicti. Advertendum tamen, hos Chiliastas, sive Millenarios confundendos non esse cum Millenariis, de quibus sub tali nomine agemus; diversus siquidem error est Millenariorum, de quibus infra acturi,ab errore pręsentiumChiliastarum, de quibus hìc disserimus: Porrò Millenarii, de quibus verbo *Millenarii* sermo instituitur, quorum auctor creditur Papias Hieropolytanus,non constituebant Christi regnum in deliciis corporalibus, sed dicebant animas justas, non introducendas ad Dei visionem, nisi pòst resurrectionem universalem, quando simul cum corpore glorificabuntur; & hæc necessariò erat præmittenda notitia, ut discernerentur Millenarii, de quibus infra, ab illis de quibus hìc agimus, quorum primipilus creditur Cerinthus;deindè quidam EpiscopusÆgyptius nomine *Nepos*; postremò hujus hæreticalis doctrinæ princeps fuit *Coracion*. Hanc hæresim confutavit egregiè Dionysius Episcopus Alexandrinus,qui triduò contra Millenarios disputans, eosdem cum eorum principe ad sanum Ecclesiæ sensum restituit. R. igitur Chiliastæ circa hoc quod dicebant, regnum Christi cum Beatis futurum mille annis in hoc mundo in deliciis corporalibus; tum ex his quę dicta sunt verbo *Cerinthus* tum,quia regnum Christi erit æternum,legitur enim in Symbolo: *Cujus regni non erit finis*. Credimus insuper vitam æternam, ergo regnum Christi non erit millenarium. Tum quia pœna est æterna; ergo præmium debet esse æternum, non millenarium. Non autem potest Christi regnum consistere in deliciis corporalibus hujus mundi, quia Christus dixit quod Beati regnaturi erunt cum ipso, ubi ipse est; *Volo Pater, ut ubi ego sum, illic sit & minister meus*, sed Christus est in cęlis,ubi sedet ad dexteram Patris, ergo cum Christo in

cælo regnaturj sunt Beati. Tum quia Apostolus ad Rom.14. ait, quòd *Regnum Dei non est esca, & potus, sed justitia, & pax, & gaudium in Spiritu sancto*; ergo non potest consistere in deliciis corporalibus. Tum quia Christus Matth.26. promittit electis vitam æternam, sed vita æterna non habetur in hoc mundo. Nec quia alicubi Christus invitat Beatos ad cœnam, deducendum est Regnum Christi consistere in deliciis corporalibus; nam ibi Christus metaphoricè locutus est, sicut ipse metaphoricè vocatur agnus, ideò ad cœnam agni dicit invitandos esse Beatos. Quod autem legitur Apocalypseos 20. vers. 4. *& regnaverunt cum Christo mille annis*, non probat regnum Christi futurum millenarium, nam *mille* in sac. Script. sæpè accipitur pro numero indefinito; idem itaque est mille annis, ac in æternum.

2. Dixerunt resurrectionem hominum non futuram pro eodem tempore, sed pro diversis, ac distinctis temporibus homines resurrecturos, ita ut primùm resurrecturi sint Electi, & postquàm ipsi regnaverint mille annis, sint resurrecturi & cæteri omnes R. ex Scriptura Matth. cap. 25. vers. 31. *Cum venerit filius hominis in majestate sua, congregabuntur ante eum omnes gentes*, ergò si omnes debent congregari in universali judicio, omnes simul resurgent, non autem fiet primùm resurrectio Justorum, deindè peccatorum: quòd fortiùs suadetur etiam ex illis verbis, quæ rursùs leguntur loco mox citato: *Separabit eos ad invicem, sicut Pastor segregat oves ab hædis, & statuet oves quidem à dextris, hædos autem à sinistris*, ergò si Deus separabit Justos à peccatoribus in extremo judicio, tam justi, quàm peccatores, ab invicem discernendi resurgent. Tum quia sicut in judicio universali Deus vult præmiare merita, æquum est ut simul, & semel castiget demerita. Tum quia scimus Christum dicturum Justis in illa die: *Venite Benedicti*, & reprobis: *Ite maledicti in ignem æternum*; ergò tam Electi, quàm Reprobi comparebunt, & resurgent simul. Demùm prima ad Cor. cap. 15. vers. 51. & 52. *Omnes quidem resurgemus: In momento, in ictu oculi*, nec valet dicere in Apoc. cap. 20. vers. 4. mentionem fieri de duabus resurrectionibus, nam Apostolus ibi loquitur de resurrectione animæ post mortem, quæ, si piè homo moritur, statim ascendit ad gloriam, vel post expiatas in purgatorio sordes transfertur ad cælum, qui ascensus utiq; est quædam species resurrectionis, & post hanc resurrectionem, quam S. Apostolus vocat primam, regnabunt sic resurgentes in Christo mille annis, idest usq; ad diem Judicii, & tunc unientur Animæ cum corporibus, & iterùm resurgent: & hæc secunda est resurrectio, de quà sermonem habet idem Apostolus: ex quo dicendi modo nihil potest inferri in favorem Chiliastarum ut patet; non enim dicit S. Apostolus quòd primò resurgent Justi, & post mille annos resurrecturi sint reprobi, ut volunt Chiliastæ; sed dicit animam primò resurrecturam post mortem, quandoquidem resurget anima justi ad gloriam; injusti verò, morietur ad pœnam ipsi debitam; deindè in die Judicii, unà cum corpore, omnes animæ resurgent, & hæc erit resurrectio universalis, à qua nemo excipitur.

CHRESTOLOGI dicebantur illi, IV.
qui cum benè loquerentur, malè agerent, de his mentionem facit Baron.

CHRISTIANUS FRANCUS sectà XVI.
Lutheranus, qui vixit circa medium seculi 16. lib. contra Trinitatem Cracoviæ edito, Trinitatem Personarum adorare, dicit esse idem, ac adorare multitudinem Deorum. R. Joan:5.7. *Tres sunt qui testimonium dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt*. In Trinitate itaque Personarum, unitatem essentię Divinę adoramus, non autem multiplicitatem Deorum. Item ex liturgia Jacobi; constat in Trinitate nos unum Deum adorare; ibi enim sic legitur: *Semper, & perpetuò glo-*

rifi-

rificemus te solum viventem, & verum Deum nostrum, sanctam, & consubstantialem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum.

2. In eodem libro contra Trinitatem, negat Filium in Divinis esse ab æterno. R. verbo *Arius*, *Agelanes*, *Anomæi*, *Assuritani*, *Accaciani*, *Achillas*.

3. In eodem libro negat dari tertiam personam in Divinis, nempè Spiritum sanctum, & hunc esse Deum, & à Patre, Filioque procedere. R. verbo *Airas*, *Duitæ*.

XVI. CHRISTIANUS RODINGUS sectâ Calvinista, qui vixit post medium seculi 16. invehitur contra Beatissimam Virginem, negat in cælo pro nobis orare, apud Filium patrocinari, rectè à nobis invocari. R. ex liturgia D. Petri Apostoli, ex qua constat Mariam Virginem, statim ac fuit in cælo assumptã, fuisse ab Apostolis, & à Christifidelibus invocatam, ut ab omnibus malis, ejus intercessionibus liberarentur. Item, idem constat ex liturgia D. Jacobi Apostoli. Vide verbo *Beza*, *Lutherus*.

XVI. CHRISTIFAMILIA, alio nomine dicta *Familia amoris*, institutorem habuit anno 1579. Hermannum Nicolai. Sequitur Pelagianismum; aliàs rejiciendum: negat Christum esse hominem. Repr. ex Euangelio, ubi Christus se nominat *Filium hominis*. Insuper ex Christi operationibus, Christum fuisse hominem comprobatur; habet corpus, quod de facto tradidit crucifigendum, quod palparunt Apostoli, habet animam, ut ipse protestatur Jo:10.v.17. *Ego pono animã meam*; ergo verè est homo. Vide verbo *Albanenses*, *Anglus innominatus*.

VI. CHRISTOLITAE. Ex eorum hæresi sortiti sunt hoc nomen, qui sexto currente seculo, somniarunt Christum apud inferos corpus, & animam reliquisse, & sola Divinitate cælos ascendisse. R. ex Scriptura in psal. 15. *Quoniam non derelinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuum videre corruptionem.* Tum quia Verbum, quod semel assumpsit numquam dimisit; ergo si Divinitate ascendit in cælum, etiam corpore, & anima. Tum quia Christi corpus, & animam non remansisse in inferno, constat ex testimonio Scripturæ, pluribi asserentis Christum resurrexisse à mortuis, & post resurrectionem sæpè in corpore redivivum apparuisse discipulis, quibus videntibus, elevatus est, & ascendit in cælum; ergo non ascendit sola Divinitate, quia Divinitas nequit videri oculo corporeo; ergo si videntibus discipulis Christus ascendit in cælum, non ascendit sola Divinate, sed corpore, & anima. Vide verbo *Augustiniani*. De Christol. agit S. Damascenus.

CHRISTINI reponuntur à Gravina inter Antichristianos Semiatheos. Refert Rescius sic esse dictos quosdam viros anno 1593. Londini, sequaces cujusdam Lutherani, qui se Christum esse jactabat, & Apostolos suos destinabat ad prædicandam novam fidem, qui omnes, Hattovi Cancellarii Regis Anglicani opera, fuerunt supplicio addicti, quòd pertinaciter subierunt, asserentes Euangelium esse suam prædicationem. Sunt qui referunt hos dęmonis Apostolos, jam propè centum mille homines sequaces habuisse in Anglia. XVI.

CHRISIPPUS erat eunuchus, Theodosii junioris cubiculi præfectus, & multæ auctoritatis in aula, Flaviano Episcopo Constantinopolitano infensus, suscepit defensionem Euthichetis: tandem abdicatus fuit, & occisus. V.

CHRISTIANOCATHEGORICI. Notat S. Joannes Damascenus sub hoc nomine quosdam hæreticos, qui octavo currente seculo imagines sacras, Christi, B. V., Angelorum, & Sanctorum, numinis ad instar adorabant: dicti etiam Christianorum accusatores, quia Christiani in cultu imaginum cum ipsis non consentiebant. R. Quia imagines sacræ, licèt sint adorandæ, non tamen adorantur per se præcisè, sed respectivè ad id, quod repræsentant; per se enim absolutè considerataæ, sunt opera manuum hominum; neque prout tales sunt adorandæ, sed VIII.

ipsis

ipsis exhibemus venerationem, prout excitant ad cultum Dei, & Sanctorum, non tanquam idola. In imaginibus non adoratur à fidelibus *medium quod*, hoc enim est adorare sculptile, quòd Deus prohibuit Exod. 20. vers. 4. sed imagines sunt *medium quo* fideles adorant Deum, & Sanctos ejus; ideòque non debent adorari tanquam numen, sed prout repræsentant Deum, & Sanctos ejus, quibus debetur honor, & in quorum honorem exponuntur.

XVI. CHRISTODINI. Inter illos Antichristianos à Gravina reponuntur, qui præcipua gratiæ oppugnant mysteria; Auctorem habuerunt Martinum Marloratum anno 1560. qui Salvatorem nostrum, non Jesum, sed Christum tantummodò appellandum fore dicebat, ideò ejus sequaces dicti sunt Christodini. R. Luc. 1. *Pariet filium, & vocabis nomen ejus Jesum*. Ex Symbolo, *Et in Jesum Christum filium ejus*. Vide *Cerinthus*.

XVII. CHRISTOPHORUS SANDIUS nobilis Polonus; Electoris Brandeburgensis Consiliarius, à cujus aula ejectus, quia Arianismum profitebatur, vixit circa medium seculi xvij. filium habuit, cui cum nomine etiam hæresis communis fuit, ut Arii hæresim sustineret librum edidit, cui titulus: *Nucleus Historiæ Ecclesiasticæ*, qui liber potiùs Arianorum historiam complectitur. Collegit insuper plures auctoritates Scripturæ, per quas Arii hæresim comprobari (sed ab ipso perperàm intellectas) opinabatur. Auctor fuit Bibliothecæ Antitrinitariorum, in qua Socinianorum opera expendit; decessit Amstelodami, ætatis suæ annorum 36. currente anno 1680.

XVI. CHRISTOPHORUS SCAPLERUS sectâ Lutheranus, unus ex primariis ducibus belli rusticorum, quorum exercitum ad centum millia congregaverat Montzerus, ferro, & igne omnia sibi obvia devastans, de quo actum verbo *Anabaptistæ*, & iterùm agetur verbo *Montzerius*. Scripsit 12. articulos de Christiana libertate, in quibus impropriè docebat nullam Magistratibus præstandam obedientiam, & solvendum tributū. R. Exemplo Christi dicentis: *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari*. Tum quia Magistratus à Deo constituti sunt, dicente Scriptura: *Per me Reges regnant*; ergo ipsis præstanda est obedientia, undè Apostolus: *Obedite præpositis vestris*. Tum quia si subditus non tenetur obedire Magistratui, non posset exerceri justitia, ad quam ministrandam Deus Magistratus constituit. Vide verbo *Anabaptistæ*.

CIRCUMCELLIONES. Sub Donato hæresiarca orta est Circumcellionum secta, Donatistarum germen; vocabantur etiam Circelliones à Donato *Agonistici, duces Sanctorum*, quoniam jactabant se esse publicæ justitiæ vindices; sed potiùs justitiæ subversores dicendi, quantùm liquet ex eorum operibus argumentari: Cum itaque Circumcelliones ubique vagarentur in Africa, ex qua discursione nomen sortiti sunt; nulli licuit, iisdem debacchantibus, in propriis possessionibus securum esse. Illorum judicio mutabatur conditio servi in dominum, & domini in servum; creditores per minas gratis dimittere debitoribus obstringebant; itaut nullus creditor tunc temporis habuerit libertatem exigendi. S. Augustino sæpè molliti sunt necem; Quàm acritèr sævierint in Christianos refert idem S. Doctor contra litteras Pettiliani, & epist. 68. suamque persecutionem in Ecclesiam iterum inflammarunt anno 410. & 412. quando Macrobius Episcopus Donatista, Circumcellionum stipatus exercitu, quot, quantaque mala fecerit deplorat S. Augustinus epist. 127. & 128. Dicti sunt etiam *Scotopitæ*. Primi Circumcellionum duces fuerunt *Maxidus*, & *Fasirus*. Unusquisque ex hac secta baculum deferebat, quod Israelitarum baculum vocabant, alludentes baculo, cum quo Israelitæ agnum paschalem comedebant, juxtà legalia: falso martyrii zelo commoti, propriis manibus sibi necem inferebant; alii se IV.

præ-

præcipites dantes, alii in aqua sponte, alii in igne morientes, ita ut ad hunc comprimendum furorem, plures ex hac secta, auctoritas Magistratuum, supplicio damnaverit, quos tanquam martyres, Circumcelliones superstites venerabantur.

1. Seipsos necare consueverunt per varias mortes, maximè præcipitiorum, aquarum, & ignium, & in hunc furorē inducebant alios, qui eos occiderent, hoc voluntario mortis genere martyres se existimātes; credebāt enim ad martyrium nihil aliud requiri, quàm occisionem, quacumque ex causâ toleratam. R. Ex præcepto decalogi: *Non occides*, exemplo Christi, qui diabolo præcipitium suggerenti, respondit: *Vade retrò Satanas.* Tum quia martyrem non facit pœna, sed causa. Causa autem est confessio fidei, seu ejus protestatio, ad Dei gloriam, & fidei propagationem, & exaltationem; sed hoc non invenitur in morte Circumcellionum, qui se interimebant, vel ab aliis interimi volebant, præcisè ad hoc, ut tanquam martyres honorarentur, & sic non quærebant gloriam Dei, sed propriam. Tum quia si sufficeret se occidere ad obtinendum martyrium, dicendum esset Judam, qui facti pœnitens laqueo se suspendit, esse martyrem, quod neque admittunt ipsi aduersarii. Damnata fuit hæc hæresis in Concilio Bracarensi primo. Nec valet dicere posse peccatorem jejuniis, ciliciis, & aliis macerationibus se affligere; ergo etiam posse se interimere, ut remissionem obtineat; nam pœnitentia conceditur, sed non ad mortem: pœnitentia suadetur, quantùm opus est ad mortificandum corpus, sed non ad trucidandum; in hoc enim conveniunt Doctores, eum peccare mortalitèr, qui ex intentione se occidendi pœnitentiam austeriorem aggreditur; ergo per voluntarium homicidium, nemo martyrium consequitur.

2. Dicebant in Ecclesia solùm contineri bonos, justos, ac prædestinatos. R. verbo *Assuritani*.

Circumcelliones alii. Nova Circumcellionum secta, diversa ab illa de qua supra, orta est seculo 13. in Svetia, sic dicti eo quod circumcellas vagarentur. Ex Spond. XIII.

1. Dicebant Papam esse hæreticum. R. Quia Papa est caput Ecclesiæ, successor Petri, Vicarius Christi; ergo qui ascendit ad Papatum, non incurrit in hæresim. Tum quia Pontifex curat propagare Ecclesiam, confundere, & destruere hæreses, ergo &c. Tum quia si Papa esset hæreticus, Acephalam imaginaremur Ecclesiam.

2. Dicebant omnes Episcopos esse simoniacos. R. Quia simonia est venditio rei sacræ, sed Episcopi hoc non peragunt, nullamque pro administratione sui officii mercedem exigunt. Tum quia si omnes Episcopi essent simoniaci, cum Christus posuerit Episcopos regere Ecclesiam Dei, dicendum foret ipsum commisisse Ecclesiam suam regendam simoniacis, quos ab Ecclesia arcere semper studuerunt Pontifices, & præcipuè D. Petrus, qui Simonem Magum, à quo simoniaci, tradidit in interitum Satanæ.

3. Nullum Sacerdotem in peccato mortali habere auctoritatem consecrandi, vel ministrandi alia Sacramenta effutiebant. R. verbo *Albigenses*.

4. Blaterabant religiosos Prædicatores mundum pervertere falsis prædicationibus. Indulgentiam quam ipsi darent, verè esse à Deo concessam, non esse habendam memoriam Papæ, sed Friderici, & Conradi, qua de re erant ab ipso Conrado protecti; hæc & similia effutiebant, quorum falsitas cum sit per se satis perspecta, ampliori reprobatione non indiget.

Circumcisi, quos Gravina reponit inter Antichristianos judaizantes, sunt Lutheranismi germen: orti sunt anno 1570. in Saxonia, propagati in Lituania, & Russia. XVI.

Prædicabant neminem sinè circumcisione posse consequi æternam salutem. R. verbo *Ærarius*, *Apollinaris*, *&* *Cerinthus*.

XVI. Clanculari progeniti sunt decimo sexto currente seculo, dicti sunt etiam: *Fratres hortenses*, quia in hortis conveniunt, & *Clancularii* quia secretè docent. Illorum sequaces sensum circa Scripturam amplectuntur, quem ex veteri testamento Pater familias, & è novo Mater familias exponunt. Ex Anabaptistis progeniti, à Lindano inter Antilutheranos reponuntur; à Staphilo inter Anabaptistas Lutheranos, quorum pater fuit *Bernardus Rotmannus*; homo laicus, & indoctus, à quo plures Anabaptistarum sectæ prodierunt, quas in sua tabula analitica recenset Staphilus. Clancularii, cum in hortis, vel in abditis doceant, Ecclesias non introeunt: multùm dilatata est hæc secta, ex qua multi ita vivunt secreti, ut *Occulti occultorum* nominentur.

Dicunt sufficere unicuique scire quid credat, non autem teneri, si interrogetur, respōdere quid credat, imò posse contrarium asserere; ideò si Clancularii interrogentur an sint Anabaptistæ, tales se esse liberè negant, cum de facto Anabaptistis adhereant. R. Nam si sufficeret ad fidem habendam, scire unicuique quid intra se credat, tot essent fides, quot diversi diversa crederent, sed una tantùm est fides, quam ubi se exhibeat opportunitas, debemus etiam palàm profiteri, non autem negare possumus; hinc Christus: *Qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor, & ego eum coram Patre meo*; & D. Paulus: *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*. Tum quia cum fides, quantùm est de se, sit invisibilis, manifestatur solùm per professionem externam, quam unusquisque tenetur emittere, cum urget occasio. Est autem Ecclesia Christi congregatio visibilis, à qua qui docet licitum esse occultare fidem, manifestè recedit. Demum non licet mentiri, ergo neque aliud intus credere, aliud exteriùs profiteri.

IX Claudius Taurinensis Hagiomacus, natione Hispanus, alii dicunt fuisse Anglum, & certè cognomen Hispanum non est, fuit discipulus Felicis Urgelitani, in Conc. Frācfordiensi damnati. Hunc Claudium cum Lodovicus Imperator, in cujus aula aliquandiù presbyter vixerat orthodoxum crederet, ad Episcopatum Taurinensem promoveri curavit, ut ibi evangelicam explanaret doctrinam; sed cum non esset orthodoxus, sed Arii, Nestorii, Vigilantii, & Eustatii erroribus imbutus, propinavit pro medicina venenum. Scripsit Apologeticum adversus Theodomirum Abbatem, qui Claudium ad sanam frugem reducere studuerat, eundemque confutavit Jonas Aurelianensis Episcopus in tribus libris, quos eruditè adversus Claudium conscripsit, qui præter Nestorii errores, referente Baronio.

1. Nullum adorationis signum S. Cruci deferendum esse prædicabat. R. Quia in ara Crucis, Christus operatus est nostram redemptionem, unde quòd psalm. 98. vers. 5. legitur: *Adorate scabellum pedum ejus: quoniam sanctum est*, & psal. 131. vers. 7. *Adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus*, à pluribus Expositoribus interpretatur de Cruce, quam esse adorandam constat ex traditione Ecclesiæ. Hanc Andreas Apostolus, hanc Cōstantinus Imperator adoraverunt. Plura miracula per virtutem Crucis Deus operatur: ad ejus præsentiam contremiscunt dęmones; est ergo singulari titulo adoranda, ut statim exponam, idque profitentur omnes SS. PP. Profectò Crux summam excellentiam obtinuit à Christo, qui opus redemptionis nostræ in ea consumavit; unde non consideratur tanquam instrumentum mortis, quando adoratur; sed tanquam instrumentum redemptionis. Nec valet dicere quòd si deberent adorari omnes Cruces, quia Crux fuit instrumentum redemptionis, etiam deberent adorari omnes clavi, lanceæ, funes, flagella, ut enim probè docuit S. Thom. 2. 2. q. 103. art. 4. ad 3., & 3. p. q. 25. art. 4. Crux propria Christi adoratur adoratione latriæ, non solùm ex con-

ta-

tactu, & sanguine; sed quia ipsum Christum repræsentat; aliæ autem Cruces, quæ sunt illius Crucis imagines, adorantur eadem adoratione, in quantùm repræsentant Christum tantùm. Sed alia passionis instrumenta, cum non repræsentent Christum, adorantur solùm ratione contactus; ut ipse docet 3. p. q. 25. ar. 3. Unde instrumenta eis similia, vel ipsa repræsentantia, non adorantur; quia nec Christum repræsentant, nec contactu ejus sunt nobilitata. Ideò propter illam repræsentationem, omnis Crux benè colitur, & solùm clavi, & lancea adorantur propter contactum, quem habuerunt cum corpore Christi. Cum autem, ut dixi, non omnes clavi, & lanceæ tetigerint corpus Christi; illi soli clavi, & illa lancea adorantur, quæ Christum tetigerunt. Neque est actus idololatriæ adoratio Crucis, sed actus justitiæ, & religionis; nam Crucem adoramus respectivè ad Christum, quatenùs in ea Christus vita nostra pependit, & cum quotiès Crucem videmus, totiès de mysterio redemptionis nostræ, in Cruce à Christo oblato recordamur, ideò omnes Cruces veneramur; non quatenùs sunt ex ligno, vel auro, vel argento, vel ære, sed quatenùs repræsentant nobis Dei filium, pro nostra salute patientem; hinc est, quòd cum Apostolo gloriamur in Cruce Domini nostri.

2. Sanctas Imagines ejecit è templo. R. verbo *Iconoclastæ*.

3. Peregrinationes ad loca sancta damnabat. R. Quia peregrinorum cura plurimùm commendatur in sac. Script. ut patet Exod. 23. vers. 9. Levit. 23. vers. 22. Deuter. 14. vers. 21. Ergò si peregrinorum cura adeò cõmendatur, hinc evidentèr colligitur bonum esse ad loca sancta peregrinari; circa quod legimus Deuter. 16. Deum instituisse ut omnes filii Israel ad templum Domini peregrinarentur, quod ipsum Christum fecisse legimus Luc. 2. Neque est tollere honorem Deo, peregrinari ad invisendas Sanctorum reliquias, ut asserunt hæretici, quia omnis peregrinatio primò fit in honorem Dei, quem mirabilem prædicamus in Sanctis suis; ad quorum reliquias invisendas peregrinamur, ut earum præsentià magis excitetur fides, & devotio. Vide verbo *Calvinus*.

4. Baptismum censebat irritum, ac nullum, nisi fronti signum Crucis imprimeretur. R. Quia Christus non præcepit ut in Baptismo fieret Crucis signum in fronte baptizati; esto laudabilitèr fuerit ab Ecclesia institutum ut in baptizato Crucis signum exprimeretur, non tamen essentia Baptismi consistit in signo Crucis, sed in materia, & forma, à Cristo præcepta; & in materia Sacramenti, quoad essentiam spectat, standum est Christi institutioni.

XVI. CLAUDIUS GUILIANDUS Patriâ Bellouacensis, hæreticus Lutheranus, in commentario ab ipso edito super ultimum caput Epistolæ 2. ad Tim. docet cum Luthero hominem teneri credere se esse in gratia. R. verbo *Lutherus*.

XVII. CLAUDIUS CALVINISTA minister Carentoniensis, qui vixit initio seculi 17. ut ad religionem Calvinianam profitendam ignaros alliceret, ostendere nisus est, quòd Calvinistæ circa fidem sentiunt hoc ipsum, quod Orientalis sentit Ecclesia, quod quàm falsum sit, evincit Synodus Bethlemitica, habita sub Dositheo Jerosolymorum Patriarcha adversùs Calvinistas anno 1672. impressa Parisiis, anno 1676., in qua videre est, quàm longè à doctrina Græcæ Ecclesiæ recedunt; immò hodie Angli quidam in Syria errores Calvini disseminare student, magna etiam schismaticorum contradictione, & illarum gentium turbatione. Contra Claudium doctissimè scripsit Benignus Bossuet Episcopus Meldensis, sicut & alii Catholici viri.

V. CLAUDIANISTÆ. Quidam nomine Claudius fuit auctor sectæ Claudianistarum, quæ à Donatistis propagata est; Siquidem cum primò Donatistæ ab Ecclesia sunt separati, inter

seipsos, plures in factiones scissi, ab auctoribus scissionum nomen sortiti sunt; sic à Claudio dicti sunt Claudianistæ. In quo autem Claudianistæ à Donatistis differrent perspectum non habetur; probabile est in erroribus convenisse, & in solo schismate fuisse differentiam, quatenùs Claudianistę, Claudium ducem sequebantur, Donatistæ Donatum; sic de aliis scissionibus, inter Donatistas factis, discurrendo.

VIII. Clemens Scotus, sic dictus quià ex Scotiâ oriundus pseudo episcopus, unà cum Aldeberto fuit damnatus à Zacharia Pontifice, repetitis vicibus in Concilio Germanico, & Romano proscriptus. Erroneæ doctrinæ Clementis Scoti restitit fortitèr Bonifacius Episcopus Moguntinus, cujus ope in Concilio Germanico damnatus fuit, & à Summo Pontifice exauctoratus.

1. Abnegavit Canones sacros, expositiones SS. Patrum, ac Concilia Synodalia. R. Quia his omnibus præstandam esse fidem, constat ex his quæ dicta sunt contra Brentium, & contra Acefalos.

2. Affirmavit post plures filios ex adulterio susceptos se posse esse legis Christianæ Episcopum, impudicitiam jungens cum Sacerdotio. R. ex Epist. 2. ad Titum, ubi D. Paulus asserit Episcopum debere esse pudicum, castum, continentem.

3. Judaismum ex parte introducebat, asserendo justum esse Christiano viduam fratris defuncti accipere uxorem. R. verbo *Apollinaris*, *& Cerinthus*, item ex eo, quòd Herodem redarguit S. Joannes Baptista, improbans impudicitiam Herodis cum uxore fratris sui. Quâ autem ratione possit super hoc à Pontifice Romano dispensari, nostri instituti non est. Vide eruditum opusculum Joannis Roffensis pro validitate matrimonii Henrici VIII.

4. Asseruit Christum resurgentem ab inferis nullum ibi reliquisse, sed omnes liberasse. R. verbo *Aldebertus*.

5. Dixit in lege Gratiæ nullum ampliùs existere infernum. R. ex Euangelio, ubi Christus in die judicii minitatur infernum peccatoribus, cujus æternitas probata est verbo *Ampullianus*.

Cleobius, à quo Cleobiani, fuit unus ex primis hæreticis, qui Ecclesiam sub impio magisterio Simonis Magi turbarunt. R. verbo *Simon Magus*. I.

Cnaphæus Petrus à primà arte dictus Fullo, sectà Eutychianus, instigante Simplicio Papa exilio damnatus à Leone Imperatore; fugâ sibi consuluit, & mortuo Leone Antiochiam revertitur. Sub protectione Zenonis Imperatoris vehementèr turbavit Antiochenam Ecclesiam; condemnatus fuit in Synodo Constantinopolitana, contrà ipsum ab Accacio Patriarcha congregata, & iterùm Romę sub Felice Pontifice, anno 484. sed magis, ac magis furens in Ecclesiam, nec à suis erroribus resipiscens, Xenaiam virùm plebeium auctorem Iconoclastarum, etiam sine prævio Baptismo, ordinavit Episcopum Hierapolitanum; tandem anno 486. moritur, cui successit Palladius, eadem hæretica pravitate infectus. V.

1. Corrupit sacrum Trisagion execrando additamēto, quo asserebat tres Personas SS. Trinitatis fuisse crucifixas. Est autem Trisagion Canticum illud, quod ex Isaiæ c. 6. & Apocalypsi 4. frequentat Ecclesia in honorem SS. Trinitatis, scilicet: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus &c.* Inde Trisagion, idest, ter Sanctus, nomen habet, cui addidit versiculum, quo significabat Trinitatem crucifixam esse pro nobis. R. Quia solùm Christum crucifixum, non autem SS. Trinitatem constat ex Euangelio, cujus veritatis protestatio facta etiam fuit in Symbolo Nicęno; Tum quia Trinitas non est incarnata, ergo neq; crucifixa; Tum quia legimus de Patre quòd tradiderit Filium suum crucifigendum, non autem quòd unà simul cum Filio, sit Pater crucifixus: demùm Trinitas est impassibilis; ergo &c.

2. Di-

2. Dixit ordinationem Episcopalem posse supplere pro Baptismo. R. Quia si posset ordinatio supplere pro Baptismo, non essent absolutè vera illa verba: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Tum quia constat Apostolos priùs fuisse baptizatos, antequàm ordinarentur Episcopi; nec ullibi legitur aliquem fuisse ordinatum, nisi præmisso Baptismo; & cum per solum Baptismum homo fiat de corpore Ecclesiæ, non potest constitui ad regendam Ecclesiam, & consequentèr non potest quis ordinari Episcopus, nisi præmisso Baptismo. Demùm Baptismus est janua Sacramentorum omnium.

XVII. COCCEJANI, à Joãne Cocceio Voetii antagonistà originem habent: vigent etiam nunc temporis in Hollandià utriusque sectæ professores Voetiani scilicet, & Coccejani; ministri enim hinc indè divisi, alii cum Voetio rigidum Calvinismum profitentur; alii cum Coccejo Calvini doctrinam in pluribus temperant. Fuit Coccejus natione Germanus, patrià Bremensis, primò Bremæ, mox Francheti in Frisia Theologiæ professor, anno 1669. decessit, circà quæ tempora paulò ante Voetius hominem exuerat.

1. Asseruit, quòd fideles veteris testamenti fuerunt omnes impuri, habuerunt non redempti peccatum, propter sacrificii expiatorii dilationem. R. Nam plures Sanctos Patriarchas veteris testamenti mortuos fuisse in gratia, cõstat ex ipsà Scripturà, justificabantur autẽ, & purgabantur à peccatis, per fidem mediatoris venturi, quà propter mors Christi, illis qui vixerunt secundùm legem scriptam, etiam profuit per fidem, quam habebant in futurum Redemptorem.

2. Tria sunt testamenta æternum, vetus, & novum. Rep. si rigorosam ille tripartitionem intelligat, quia unicum testamentum Christus suo signavit sanguine, ut morte intercedente repromissionem accipiant, qui vocati sunt æternę hęreditatis. Æternum itaq; est testamentum, sive ratione æternæ Dei prçordinationis, sive ratione signatæ hæreditatis, quæ in æternum durabit. Dicitur autem vetus, & novum, quia Deus partem hujus testamenti manifestavit ante suum adventum, partem verò post suum adventum: plura etiam, quæ sunt in testamento voluit adimpleri tantùm, & observari ante suum adventum, plura post suam mortem voluit executioni mandari: hinc est, quòd testamentum bifariam dividitur, in vetus & novum, quod unicum est, & æternum, ut supra explicavimus; sicut etiam unicum dicitur confecisse testamentum testator, qui plura vult executioni mandari solùm pro aliquo tempore, alia verò perpetuis temporibus vult observari.

CODIANI iidem fuerunt ac Gnostici, quos diversis nominibus appellatos fuisse testatur Epiphanius, & inter alia nomina, Codianos dictos esse significat. II.

COLARBASIUS, qui & *Colorbasius* vocatur ab Epiphanio, *Colobrasius* ab Augustino, *Colobresus* ab Eusebio, fuit discipulus Valentini. Philastrius censet hunc Colobrasium eundem fuisse, ac *Bassum*, de quo sub tali nomine actum; sed alium à Basso fuisse videntur asserere Augustinus de hæresi cap. 14. & Theodoretus hæretic. fabul. lib. 1. Fortè quia in eandem hæresim consenserunt Bassus, & Colarbasius, de qua hæresi actum sub nomine *Bassus*, eosdem non distinxit Philastrius quantùm ad hæresim; perspicuum tamen est, distinctos fuisse quoad personam, licèt ambo fuerint Valentini discipuli; Cum verò plures Scriptores distinctos fuisse autument, iisdem subscribendum censeo, quibus adstipulatur & Damascænus; immò inter Bassum, & Colarbasium tanta est nominis differentia, ut coincidere nequeant. Itaque Colarbasius non modò Bassi, sed & Marci fuit condiscipulus, à quo prodierunt Marcitæ, & unà cum Marco (ut refert Tertullianus) novam hæresim ex Græcorum alphabeto composuit, infrà adducendam; sed processu temporis à Marco II.

divisus, deteriora coagmentavit deliria, quæ refert S.Epiphanius hær.35. Certe in hæresibus suis, sive potiùs fabulis componendis, & proponendis, adeò magnam inanium verborum cavillationem prætexuit, ut satìs appareat Colarbasium nec sui compotem fuisse quid vellet, quid diceret, quid sentiret; sed per confusam inanis discursus cavillationem, studuisse aliquid novi proponere, ut posset inter hæresiarchas adstipulari. Vera esse, quæ hìc de Colarbasio asseruntur facile judicabit lector, si quæ D.Epiphanius hær.35. de Colarbasio, ejusq; somniis enarrat, velit percurrere. Errores autem Colarbasii ex Epiph. Irenæo, Augustino, & ex Syrmondo hær.15. collecti, sunt sequentes

1. Negabat veritatem sinè Græcorum litteris posse inveniri, sed totam plenitudinem, & perfectionem veritatis in primâ, & ultimâ littera Alphabeti Græci cõtineri dispositam asserebat, & ob id Christum Alpha, & Omega esse pronunciatũ in Divinâ Scripturâ autumabat. R. Nam Christus est, qui veritas est, ut de seipso loquitur *Ego sum veritas*: dictus Alpha, & Omega exemplariter, scilicet principium & finis, sunt enim istæ litteræ, primæ, & ultimæ in Alphabeto Græcorum, quia omnia ab ipso principium habent, & in ipso finem habere debent: Cæterùm perspicuum est non in litteris veritatem constituendam, sed litteras esse veritatis expressivas, quatenus ad veritatem exprimendam assumptas.

2. Vitam omnem hominum in septem stellis positam asserebat, & has esse septem Ecclesias, & septem Candelabra aurea conabatur adstruere. R. circa hunc errorem à S.Theodoro de Pergamo Episcopo, qui habita Synodo septem Episcoporum, eundem anathematizavit, docens unam esse veram Ecclesiam à septiformi munere Spiritus consecratam, nec septem esse Ecclesias distinctas, quasi septem sint fides diversæ, sed una fides, una Ecclesia, unus Deus. Quòd autem vita hominum ex sideribus non dependeat, constat ex his, quæ dicta sunt contra *Cæcum, & Albanenses*.

3. Docuit Christum non fuisse verum hominem, & Salvatorem. R. verbo *Christifamilia*.

4. Docuit Baptismum non esse conferendum in nomine Trinitatis, sed in suo nomine baptizandos, quotquot salutem cõsequi volunt. R. Quia in materiâ Sacramentorum standum est Christi institutioni; Christus autem docuit baptizare in nomine SS. Trinitatis. Marc. cap. ultimo.

5. Dixit dari duo principia contraria. R. verbo *Manes*.

Colliridiani. A quibusdam mulieribus in Arabiâ in partibus Thraciæ originem habuit hæc hæresis, de quâ sic loquitur Epiphanius. Quædam mulieres currum quemdam, sive cellam quadratam ornantes, expanso super ipsum linteo, in quadam illustri die anni, per aliquot dies panem proponunt (sive Collyridem, idest placentam, ex quo Colliridiani sunt dicti) & offerunt Collyridem in nomine Mariæ; omnes autem de pane participant. Habuerunt istæ mulierculæ sectatores, qui *Colliridiani* ex pane oblato sunt dicti, quorum errores sunt sequentes IV.

1. Credebant Mariam non habuisse humanam naturam, sed divinæ naturæ fuisse consortem, undè tanquam Deum Mariam adorabant, & illi sacrificabant. R. Quia Mariam ex humanis parentibus, quorum nomina ad nos majores nostri transmiserunt; Joachim scilicet, & Anna progenitam fuisse, constat ex Scripturâ secundùm quam debuit Christus nasci ex progenie David, debuitque illa habere humanam naturam, quandoquidem in ipsâ Verbum humanam naturam assumpsit, alioquin non potuisset in ipsâ fieri Incarnatio, sive ex eâ carnis assumptio. Tum quia Maria se ancillam Domini esse dixit, ergo non habuit Divinam, sed humanam naturam. Demùm ex omnibus Mariæ operationibus constat eandem de facto fuisse sicut cæteri homines, humanæ naturæ participem, ex quo se-

qui-

quitur non esse tanquam Deum adorandam, licèt excellentiori cultu, ratione Maternitatis adoretur, non tamen tanquam Deus, qui unus tantùm est, cui se submissam Mariam semper ostendit: propterea non debet ei sacrificium offerri, nec in nomine ejus; id est, neque ad instar Numinis invocari, ut hæretici illi faciebant, quia sacrificium est cultus soli Deo debitus: Quando autem celebratur Missa de Sancto, Ecclesia non offert Sacrificium in nomine Sancti, illum ceu Numen invocando (Vide Trident. sess.22 c.3.) sed in nomine Dei, & in commemorationem, atque honorem Sancti, de quo agitur commemoratio: Sacrificium enim est actus Religionis, qui in nomine solius Dei offerri debet, atque elici. Nec valet dicere, quòd cum Sacrificium offeratur Filio, debet etiam offerri Matri, cæterùm fieret injuria Matri; nam Maria licèt sit mater Dei, non est tamen Deus; & licèt Filius, qui est purus homo, non sit naturà dignior parentibus, Christus tamen cum non sit purus homo, sed homo Deus, ideò est laude dignior matre; quia æqualis est Patri Deo, in eadem natura subsistens, nec fit injuria Matri, si Filius plus honoretur quam Mater, quæ tamen plus debet honorari, quàm cęteri Sancti, quia sanctitas Marię est eminentior sanctitate aliorum Sanctorum, ideò ipsi datur cultus hyperduliæ; motivum enim cultus est sanctitas rei, quæ colitur; & cum sanctitas Christi sit infinita, sanctitas Marię sit finita, sed longè eminentior sanctitate aliorum Sanctorum, ideò inter cultum Christi, Mariæ, & Sanctorum distinguimus. Christum quidem cultu latrię, Mariam hyperdulię, sanctos cultu duliæ honorando. Vide S. Thom. 2.2.q.103. art.4. ad 2. & 3.p. q.25. art.5. & item 2.2.q.84. art. 1. ad 1. Errabant etiam Colliridiani in hoc, quòd sacrificium offerri patiebātur à mulieribus, quas D.Paulus nec patitur concionari; ergo multò minùs possunt Sacrificium offerre. Minister enim Sacrificii est solùm ritè ad Sacerdotium promotus, mulieres non possunt ad illud promoveri; quia sunt incapaces, ergo non possunt sacrificium offerre. Quòd autem sint incapaces, constat ex Christi institutione, qui nullam mulierem in sacerdotissam ordinavit, imò nec in lege veteri mulieres poterant sacrificium offerre; ergo à fortiori, neque in novo Testamento. Ratio autem congrua est; quia caput mulieris est vir, summum autem ministerium non erat committendum, nisi capiti: & certè si mulieres possent sacrificium offerre, Maria Virgo, quam hæretici isti parem filio in Divinitate credebant, hoc præstitisset; sed solos Apostolos, & ab ipsis ordinatos in Sacerdotes legimus Sacrificium obtulisse; ex institutione summi Sacerdotis Christi; nunquam autem legitur hoc Mariam, aut aliam mulierem præstitisse; ergo &c. Nec valet dicere, quòd efficacia Sacramenti non nititur qualitati personæ, ergo etiam mulieres possunt offerre sacrificium, nam aliud est essentia, aliud efficacia: essentia quidem Sacramenti non salvatur sine vero ministro: & ideò virilis sexus pertinet ad essentiam Sacrificii, sive hujus Sacramenti; salvis verò essentialibus, verum est quòd qualitas ministri non refert ad Sacramenti veritatem; non enim hæc nititur in accidentalibus.

XVI. COLLINI FRATRES. Cum essent in Galliis ex principum sanguine progeniti, quorum uni erat nomen Franciscus, alteri Gaspar, plurimos proprio exemplo, auctoritate, atque hortationibus corrumpentes ad Calvinianam hæresim, quam profitebantur, induxerunt.

VII. COLMAN. Scoti in celebratione Paschæ per centum quinquaginta annos adhæserunt Quartadecimanis, sed hunc errorem fuisse illis venialem ostenditur, quòd non ex contumacia, & schismate esset exortus, sed ex inscitia Paschalis computi. Facta autem est hac de re contentio inter Colman, & Agilbertum, qui ambo erant Episcopi, coram Rege: prævaluit

luit Agilbertus, qui Romæ edoctus fuerat; cui tamen Colman non acquievit, ideòque relicto Northumbrorum Episcopatu in patriam suam reversus est, in suo errore circa celebrationem Paschatis persistens; ideò Colman ab errore nõ est excusandus.

XVI. COLLOQUISTÆ. Inter Antichristianos à Luthero propagatos, qui vocantur liberæ fidei, reponuntur à Gravina; insurrexerunt anno 1535. Isti dum agitur de Religione, emergente super eam aliqua dubitatione, colloquium instituunt, & nihil resolventes, ad aliud colloquium se remittunt, & sic deinceps, ita ut liberæ fidei sint nuncupandi; quippè qui nihil in colloquiis resolventes, interìm sinè certa lege vagantur: aut si quid resolvant, ipsum colloquinm habent pro decretoria auctoritate, scilicet Synagogam Sathanæ.

XVI. COLLUDENTES. Inter Semilutheranos reponuntur à Gravina in sua Tabula Analitica. Resciùs refert colludentes illos sic dici, qui quasi ludere videbantur in articulis Religionis acceptandis; minutiora observant, & graviora spernunt; sic psalmos cantari, candelas accendi, & similia permittunt. Volunt autem Sacerdotes debere esse uxoratos. R. verbo *Confessio Augustana*.

Communionem sub utraque specie laicis esse exhibendam. R. verbo *Bohemi*.

IV. COLLUTUS Presbyter Alexandrinus, natione Ægyptius, uni ex Ecclesiis ejusdem civitatis præpositus; licèt non esset consecratus Episcopus, cœpit Episcopum agere, & ordinare Presbyteros. Damnatus fuit in Concilio Alexandrino coram Osio Apostolicæ Sedis Legato. Taxatur ab Alexandro Episc. Alexandrino Colluti ambitio; ejus sequaces dicti sunt Collutiani: ambitio erigendi suam Ecclesiam in Episcopatum, causa fuit prævaricationis Colluti. Cæterùm subscripsit in Concilio Alexandrino habito anno 321. damnationi Arii, non tanquam Episcopus, sed tanquam Presbyter Ecclesiæ Alexandrinæ. Paucis annis invaluit Colluti hæresis, quare ejus sectatores Arianis se conjunxerunt, atque Meletianis adversùs Catholicos: ejus error præcipuus fuit, quòd

Dicebat Deum non esse malorum Creatorem, & quamvis hoc verum sit, tamen sensus ejus pravus erat, intelligebat siquidem malum pœnæ non esse à Deo. R. Quia Deus Judex justus præparavit pœnas peccatoribus: Deus est, de quo dicitur, quòd vivificat, & mortificat. Deus est, qui ut superbiā Davidis prosterneret, pestilentiam misit in populū Israeliticū Deus est, qui Sodomam igne consumpsit; ergo &c. Item Deut. cap. 32. *Congregabo super eos mala*, & licèt Deus sit summè bonus, non officit ejus bonitati, quòd etiam ut summè justus malum pœnæ immittat, quia justitia est quasi tutela bonitatis; ideò dum Deus punit, non potest dici malus, sed justus. Sirmundus lib. 1. de hæresi cap. 65. dicit: Collutum asseruisse Deum esse Creatorem malorum, desumptâ occasione ex illis verbis Isaiæ 45. 7. malè intellectis: *Ego Dñs faciens pacem, & creans malum*, ac si mala aliquid essent, aut Deus esset qui malum culpę committeret: sed Deum esse impeccabilem, satis constat ex his quæ dicta sunt verbo *Zelastus*. Nec ibi ommittendum, quòd Arius consuevit vocare sodales suos Collucianistas, ut notat Baron. anno 318.

COLLUTUS junior: fuit alius à Colluto de quo supra, ille enim nominatur Episcopus, hic Presbyter; porrò hic Collutus fuit secta Arianus, Sancto Athanasio infensus, qui, ut accusationes contra Athanasium ab Ischyria productas corroboraret, curavit apud Imperatorem, ut Ischyrias Episcopus eligeretur, ipsique Ecclesia ædificaretur in quodam pago propè Alexandriam, in quo pauci admodùm erant habitatores, & nunquam Episcopus, imò ne quidem Corepiscopus habitaverat. IV.

COMMUNIA HABENTES, secta sunt Anabaptistæ, & inter Antilutheranos, XVI.

nos,

nos, qui in multis à Luthero discordant, reponuntur à Gravina; non modò bona temporalia, sed etiam uxores faciebant communes. R. verbo *Adamitæ*.

XVI. COMMUTATORES. Ortum habuerunt anno 1565., ex schola Lutheri progeniti, & illi sunt, qui supplicem libellum Maximiliano Imperatori obtulernnt, in quo exponebant se in omnibus, & per omnia Romano Pontifice parituros, si trium articulorum commutatio fieret, idest si in tribus sequentibus articulis, eorum doctrinæ Catholici adhæsissent, quorum primus erat, ut Catholici in materia justificationis doctrinam sequerentur ab Augustana confessione propositam; secundus, ut Sacerdotes possent uxores ducere; tertius, ut laicis daretur Communio sub utraque specie. De his erroribus aliàs egimus.

CONCORDENSES. Vide *Bagnolenses*.

XVI. CONCORDISTÆ. Ad plenam sectę Concordistarum intelligentiam, sciēdum tantam fuisse, & esse inter Lutheri alumnos, imò vivente ipso Luthero inter ipsum, & suos opinionum varietatem, & discordiam, ut quibus standum esset, neque ipsi hæretici compertum haberent; ideò sæpè nonnulli contenderunt, sed frustrà, modum aliquem invenire, quo possent omnes in unam doctrinam esse concordes; ad hunc finem obtinendum primò Lantgravius anno 1529. id sollicitè curavit, ut Lutherus, & Zuinglius invicem se viderent, & colloquerentur Morpongi, Lutherum comitantibus Melanctone, Osiandro, Brentio cum aliquibus aliis, Zuinglium verò Æcolampadio, Bucero, & Gaspare Hedione, unà paritèr cum aliquibus aliis. Convenerunt itaque, & facta per triduum disputatione, maximè de cæna Domini, nihil conclusum; sed hinc inde in sua respectivè opinione obdurati perstiterunt; Ne tamen in hoc conventu nihil actum videretur, capita 14. de aliis quæstionibus divulganda censuerunt, utriusque partis subscriptione firmata, & fuit hoc primum genus concordiæ discordis. Sed cum pessimè audirent Lutherani, & Zuingliani esse inter utrosque discordiam, maximè in materia Eucharistiæ, missi sunt denuò anno 1536. Witembergam hinc inde ministri, qui cum Luthero ibi degente, concordiam aliquam circa dogma Eucharistiæ stabilirent. Factus est congressus, sed nulla inde secuta est conclusio; congregati enim fortiter in sua respectivè sententia persistentes, emendicata excusatione dixerunt, nihil se posse concludere, eò quòd pauci convenissent ad tractandam rem summi ponderis; ubi verò in majori numero indictus esset congressus, omnes libenter subscripturos confessioni Augustanæ, quantùm spectabat ad articulum Eucharistiæ: quarè iterùm anno 1562. Luneburdi conventu facto Principum, & ordinum imperii Circuli inferioris Saxoniæ, iterùm tentata concordia, sed frustrà, quam cum summoperè desiderarent Principes protestantes, eorum industriâ celebratum est in Germania anno 1564. colloquium propè Spiram, cui præter multos selectos hinc inde, scilicet tam ex parte Lutheri, quàm ex parte Zuingli Theologos, interfuerunt Dux Witembergius, & Elector Palatinus.

Res grandi apparatu, & grandiori expectatione instituta, abiit in fumum, quo sese invicem denigrarunt; colloquium enim, quod causa concordiæ institutum fuerat, majori dissidio occasionem præbuit. Non dispar fuit exitus concordiæ tenratæ anno 1586., quando Monbelgardi convenerunt hinc inde hæretici Lutherani, & Calviniani, disputantibus Andrea Schmidelino, tunc temporis Lutheranorum principe, & Theodoro Beza Calvinistarum calipha; in nullo enim articulo ex propositis convenire valentes, acerbiùs irritatæ partes recesserunt ad invicem, quàm fuissent congregatæ. Demùm anno 1580. editus fuit in lucem, in Germania, liber specioso titulo *Concor-*

diæ,

diæ,cujus libri doctrinam profitentes, dicti sunt *Concordistæ*. Præcipui hujus libri concinnatores fuerunt Lucas Osiander, & Balthasar Bidembachius doctores Witembergenses. Compilatum fuit hoc opus ex Augustana confessione, & articulis Smalchaldicis, in quo abdicabantur interpretationes mollium Witembergensium, & Cyprensium. Oblatum deinde Augusto Electori Saxoniæ, & approbatum à Jacobo Andrea Schmidelino, Martino Kemnizio, Nicolao Selnechero, & quibusdam aliis, qui inter Lutheranos erant præcipui nominis. Interim circumcursante Schmidelino, hujus libri approbationem ab octo mille hominibus, partim suasionibus,præsentationibus,circumventionibus, dolis, ac versutiis obtinuit; qui tamen subscripti, ut plurimùm erant indocti, artifices, seu fabri, & nullius momenti viri, ex quo factum est,ut liber concordiæ vocaretur verbo Germanico *Pappenbuch*. Testatur autem ipse Osiander unus ex libri concordiæ concinnatoribus, à pluribus fuisse librum rejectum,plerosque tam Lutheranos, quàm Calvinistas contra eundem calamum perstrinxisse, ita ut facta sit ipsis Lutheranis odiosa Concordistarum secta, cujus præcipua dogmata erant

1. Christus secundùm quod Deus obediens fuit Patri. R. Nam dicere, quòd Christus secundùm quòd Deus obediens fuit Patri, idem est ac dicere, quòd Deus obediens fuerit Deo; Christus enim quà Deus, eamdem omninò voluntatem indivisibilem habet cum Patre, & operatur eadem actione, quâ vult Pater; ergo Christus quà Deus non potest dici quòd fuerit obediens Patri. Deinde obedire,inferioris personæ est: Trinitatem autem Divinam ita profitemur æqualem, ut nulla persona minor alià sit.

2. Christus etiam secundùm Divinam naturam fuit mediator. Rep. hæc propositio, quia ratio mediatoris importat utriusque naturæ in una persona copulationem: & sicut medius est Christus inter Deum, & hominem, quatenùs habet utramque naturam: ita exercet, quatenùs utramque habet,mediatoris officium, dignificando opera hominis, & valorem illis tribuendo; quia simul est Deus: & operando meritoriè, & satisfactoriè, quia simul est homo. Unde si consideretur aliqua ex duabus naturis seorsim à modo subsistendi simul cum alia, non potest intelligi ratio mediatoris. Ideò est falsa propositio illa; quia cum dicit,*secundùm quòd Deus*, naturam humanam, sive ejus simultatem in Divino supposito cum Divina,à propria mediatoris notione excludit. Vide verbo *Calvinus*.

3. Humana natura Christi verè, & realiter est ubique. Repr. verbo *Brentius*.

4. Humanæ naturæ Christi collata sunt omnia Divina attributa, in qua collatione unio hypostatica consistit. R. Nam attributa Divina, & attributa humana in Christo remanere impermixta certum est; quandoquidem dici nequit de humana natura, quòd sit beans, quòd sit infinita,quòd sit omnipotens; & licèt in Christo detur communicatio idiomatum; hæc tamen datur, & exprimitur per nomina concreta, importantia suppositum; non verò per nomina à ratione subsistendi abstracta, sicut dici non potest humanitas est Divinitas, licet dicatur de Christo, quòd sit homo Deus. Insuper certum est, quòd unio hypostatica, non est facta in unitate naturæ, sed in unitate personæ,quare sequitur, quòd ex unione hypostatica non possint probare hæretici in suo sensu communicationem idiomatum realem respectu naturarum, quam illi prætendunt. Quòd unio hypostatica non possit esse facta in unione naturæ constat, quia nec natura humana conversa est in Divinam, nec Divina in humanam; neque facta est quædam tertia natura ex duabus unitis; sed unum ex tribus debuisset sequi, quando unio hypostatica facta fuisset in unitate naturæ; ergo dicendum unionem hypostaticam factam es-

esse in unitate personæ, impermixtis remanentibus naturâ humanâ, & Divinâ, & consequenter humanæ naturæ Christi non potuerunt conferri Divinæ attributa, neque consectaneè dici potest, quòd in hac collatione attributorum, consistat unio hypostatica. Demùm non possunt finitæ naturæ communicari attributa infinita, cæterùm idem jam esset finitum, & infinitum; ergo &c.

5. Totus Christus Deus,& homo descendit ad inferos. R. Nam si totus Christus Deus, & homo descendisset ad inferos, sequeretur quòd etiam descendisset cum corpore, nec remansisset usque ad resurrectionem in monumento. Descendit quidem anima unita Verbo; sed anima non est homo.

6. Tres Christi ascensiones fingunt, unam in conceptione, alteram in morte, & tertiam cum visus est ab Apostolis ascendere, licèt non ascenderit. R. verbo *Augustiniani*, ubi Christum de facto in corpore & anima ascendisse in cælum, quando nubes suscepit eum ab oculis Apostolorum, probatum est. Alias duas ascensiones, quas fingunt de Christo, non indigere reprobatione constat; quis enim dicat ascensionem Christi, fuisse conceptionem? cum potiùs tunc filius Dei descēderit de cælis, ut legitur in Symbolo: *Propter nostram salutem descendit de cælis*. Similitèr mortem Christi ascensionem non esse, satìs per se patet. Præter hos sex speciales errores, qui in libro concordię rotantur, continet præfatus liber confusionem dogmatum LutheroCalvinismi, quem librum impugnarunt Lindanus in commentario inscripto *Concordia discors*, & Bellarminus in judicio, quod de illo edidit, apud quos auctores videri fusiùs poterunt libri concordiæ discordantię, & deliramenta.

Concorreтii, sive Concorezenses. Vide *Bagnolenses*.

XVI. Condormientes sunt Antilutherani, sectâ Anabaptistæ. Emerserunt anno 1544. quorum doctrinam pręcipuè in Bohemia, & Brabantia multi sunt amplexati: Mulieres, & viros in eodem conclavi promiscuè se commiscere docebant. R. verbo *Adamitæ*. De his agit Prateolus

Confoederati inter Antichristianos, qui vocantur politici, reponuntur à Gravina; anno 1576. originem habuerunt, qui volentes impunè debacchari. XVI.

1. Dicebant Hęreticos nulla de causa posse vocari in judicium, neque ab ullâ potestate puniri. R. Deuter. 13. Deus jubet falsos prophetas debere absque ulla commiseratione occidi, & cap. 17. legitur: *Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, decreto judicis morietur*. Simile habetur 2. Regum cap. 18. quarto Regum cap. 10. Item Actorum 13. legitur quòd Paulus falsum prophetam, conversionem Proconsulis impedire conantem, cæcitate percussit. Tum quia si hęretici non possent puniri, grave damnum oriretur Christianæ Reipublicę. Tum quia Ecclesia habet jus supra omnes baptizatos, ergò potest jus suum exercere supra hæreticos, qui sunt baptizati, & illos punire. Nec valet objicere, quod legitur prima ad Cor. 11. *Oportet hæreses esse*: ad inferendum hæreticos non posse puniri; nam Apostolus solùm intendit exprimere, quòd Ecclesia semper vexabitur ab hæreticis, non autem prohibet, quin possit heręticos punire. Quod autem legitur Matth. 13. de zizania & tritico: *Sinite utraque crescere*, significat zizaniam, idest hæreticos commonendos essent convertantur, dandum illis esse tempus pœnitentiæ, si velint resipiscere, non verò significat non posse puniri, nam si perseverent obdurati, tunc alligandi sunt in fasciculos, ut ait Christus. Hæreticos esse puniendos, asseruit etiam Calvinus, quod & comprobavit sua decretoriâ sententiâ, cum Servetum propter hæresim à Gebenensi magistratu igni adjudicandum censuit.

2. Principibus parendum esse asserebant, si libertatem conscientiæ permittant, nec ullas in criminosos

pœnas decernant. R. Nam auctoritas data Magiſtratibus in ſubditos, non eſt data cum hac conditione, quòd permittant libertatem conſcientiæ, imò Principes, quos conſtituit Dominus, ut faciant judicium, debent zelari, ut lex Dei obſervetur. Suo Principi unumquemque reſpectivè ſubditum teneri parère, ſępè legitur in ſacris paginis; Deus enim eſt, qui conſtituit Reges ſuper terram, per quem Reges regnant, & Principes imperant. Obedire dominis, ſubditos eſſe poteſtatibus, docet etiam D. Paulus. Demùm ſi Principibus permittentibus libertatem conſcientiæ ſolùm eſſet obtemperandum, ſequeretur unumquemque pro libito poſſe Religionem profiteri, ſed hoc fieri nequit, ut oſtenſum eſt verbo *Bifidi*; ergo &c.

XVI. Confessio Saxonica, ſivè à Saxoniæ hæreticis exibibita Concilio Trid. improbat olei, & Chriſmatis benedictionem, &eorum uſum in Baptiſmo, Ordinatione, Confirmatione &c. R. Exemplo teſtamenti veteris, ubi Exod.30. verſ.30. primo Regum 10. primo Regum 16. legimus Deum præcepiſſe, ut certę perſonæ ſibi ſpecialitèr dicatæ oleo ungerentur; uſum olei in Baptiſmo, Ordinatione, Confirmatione, & extrema Unctione colligimus ex conſtitutionibus Apoſtolicis, ut videre eſt lib. 3. cap. 16. 17. lib. 7. cap. 23. lib. 8. cap. 29. De uſu Olei ſancti mentionem faciūt Patres primi ſeculi, Clemens Romanus, Dionyſius in Eccleſiaſtica Hierarchia, & ſucceſſivè cæteri SS. PP.

XVI. Confessionistæ Augustani. Cum Imperator Carolus V. Auguſtæ Windelicorum indixiſſet generalia comitia: Lutherus à Joanne Electore Saxonico, proteſtantium capite rogatus, ſeptemdecim condidit articulos, in quibus velut in ſynopſi ſummam doctrinæ ſuæ brevitèr complexus eſt, in comitiis proponendam; ex quà ſynopſi Melancton compoſuit confeſſionem fuſiùs tractatam, & meliori ſtylo exaratam, quam idem Lutherus approbavit, & fuit exhibita in comitiis Imperatori, anno 1530. ab Electore Saxonico, qui eidem confeſſioni ſubſcripſerat unà cum Marchione Brandeburgenſi, Ducibus Luneburgi, & Aſſiæ Lantgravio, atque aliis Principibus; & hæc eſt celebris illa Lutheranæ doctrinę confeſſio, à loco ubi primùm Imperatori oblata eſt, *Auguſtana* dicta; à qua Melanctanis ſectatores, qui potiorem partem in ejuſdem confeſſionis exaratione poſuerat, *Confeſſioniſtæ* ſunt dicti. Hæc autem confeſſio pluries fuit à Melanctone cōfecta, defecta, refecta, qui pro animi ſui levitate, mox duo, mox tria Sacramenta tantùm ſuſcipienda proponebat, ſic de cæteris articulis diſcurrendo, ita ut quæ fuerit, & ſit tam Melanctonis, quàm Confeſſioniſtarum fides, vix unquam dignoſci potuerit. Ab anno 1530. uſq; ad 1540. tria exemplaria hujus confeſſionis, ita variata apparuerunt, ut vix in uno articulo cum prothotypo Cęſari oblato concordarent. Anno 1552. confeſſioni Auguſtanæ additi fuerunt Articuli Smalchaldici, ab hæreticis Proteſtantibus paritèr conſcripti, qui aliud non continebant, quàm deliberationem de his, quæ Proteſtantes in materia fidei defendere contendebant, ſed adeò patebat omnibus diverſitas, & confuſio doctrinę, in confeſſione Auguſtana ſępiùs refectà, propoſitæ, ut publicè non *confeſſio*, ſed *confuſio* vocaretur. Ipſi Proteſtantes vocabant confeſſionem Auguſtanam *Cotburnum*; calceamenti ſcilicet genus, utrique pedi aptum: alii vocabant Iſidem magnam matrem, tot diverſorum filiorum procreatricem. Zuingliani verò, & Calviniani illam Sphingem appellare cōſueverunt, proindè ſecti ſunt confeſſioniſtę in tres partes Mollium, Rigidorum, & Extravagantium. Deindè iſtæ partes in alias factiones ſunt ſubdiviſæ, de quibus omnibus ſub proprio nomine, quod ſortitæ ſunt hujuſmodi ſectæ diviſæ, & ſubdiviſæ agitur in hoc opere. Sed ut ad confeſſionem primam Auguſtanam recurrat ſermo, & quales contineret errores perſpe-

ctum

ctum habeatur. Sciendum hanc confessionem in duas partes fuisse divisam, quarum prima continebat, centũ supraviginti articulos, anno 1530. Augustę Vindelicorum in comitiis Imperatori propositos: secundam partem verò componunt septem Articuli Smalcaldici anno 1552. confessioni Augustanæ à Protestantibus adjuncti. Sed pro majori horum articulorum intelligentia: notandum hanc confessionem ita fuisse à Protestantibus concinnatam, ut in aliquibus articulis dolosè exprimat hæreticorum sensum, qui sub talibus verbis conceptus, potest apparenter in sensu Catholico accipi. Quare advertendum, ex dictis articulis, aliquos verè esse Catholicos, in aliis, ut vulgò dicitur, latet anguis in herba; aliqui enim sunt omninò hæretici; alii continent doctrinam mixtam ex quibusdam veritatibus, quas annexi errores deformant, alii ita sunt expressi, ut difficilè sit cognoscere an in hæreticum, vel in Catholicum sensum declinent.

Proponuntur Articuli primæ partis Augustanæ Confessionis.

1. Articulus concedebat id, quod in quatuor Conciliis generalibus circa mysterium SS. Trinitatis continebatur.

2. Dicebat peccatum originale aliud non esse, quàm concupiscentiã. R. Quia S. Jacobus in Epistola Catholica discernit concupiscentiam à peccato his verbis: *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua abstractus, & illectus*. Deindè *concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum*. Tum quia concupiscentia remanet in Baptizatis, unde Apostolus ad Rom. 7. *Sentio in membris meis legem repugnantem legi mentis meæ*; ergo concupiscentia non potest esse ipsum peccatum originale; quandoquidem remanet post Baptismum. Tum quia concupiscentia est appetitus delectationis sensitivæ, ut rectè D. Thom. 1. 2 q. 30. art. 1. qui appetitus est naturalis homini, & fuit in homine etiam in statu integritatis: quo amisso non fuit denuò inducta; sed tantùm deordinata; id est, non subjecta rationi; ergò in ipsa constitui nequit essentia peccati originalis. Nec valet dicere concupiscentiam aliquando vocari peccatum, ergo non posse habere aliam rationem, quàm peccati originalis; nam vocatur peccatum causalitèr, in quantùm deordinatio ejus est effectus peccati; non verò vocatur peccatum formaliter. Nec valet reponere illud ad Roman. 6. *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore*; nam ibi Paulus non dicit concupiscentiam esse peccatum, sed afferit esse peccatum obedire concupiscentiæ, undè subdit loco citato, *ut obediatis concupiscentiis*. Neque ex eo quod concupiscentia inducat ad peccatum, dici potest, quòd sit peccatum formalitèr, cæterùm omnis occasio esset peccatum formalitèr: concupiscentiã ergo quantum est de se, non est peccatum, sed potiùs nobis deservit ad meritum, si legitimè contra illam decertaverimus. Vide S. Thom. 1. 2. q. 80. art. 3. ad 3,

3. Continebat id, quod est in Symbolo Apostolorum concernens Incarnationem, vitam, passionem, mortem, resurrectionem, & ascensionem Jesu Christi.

4. Sustinebat contrà Pelagianos hominem non posse propriis viribus justificari; sed asserebat contra Catholicos, justificationem fieri per solam fidem, ad exclusionem bonorum operum. R. verbo *Aetiani*, ubi ostenditur solam fidem non justificare.

5. Asserebat Spiritum sanctum per solam fidem in nobis operari. R. Quia internæ motiones, per quas excitatur infidelis ad suscipiendam fidem, sunt opus, quod operatur Spiritus sanctus in infideli, & tamen hoc dici nequit opus fidei, cum talis infidelis sic excitatus, nondum habeat fidem. Tum quia in omnibus operibus bonis, nobiscum operatur gratia Spiritus sancti; unde clamabat Apo-

ſtolus *Gratia Dei mecum*. Quòd ſi non operaretur gratia Spiritus ſancti nobiſcum in bonis operibus, quæ elicimus, ſequeretur jam nos poſſe aliquid ex nobis, quod eſt falſum; non enim ſinè gratia poteſt peccator converti ad Deum, licèt habeat fidem: pariter non poteſt homo elicere ſinè gratiâ actus meritorios vitæ æternę, licèt fide non careat;non enim poſſumus aliquid ex nobis.De gratię verò neceſſitate ad benè operandum, non modò ad credendum, agetur verbo *Pelagius*.

6. Concedebat fidem debere eſſe bonorum operum productivam; præcisè ut obediremus Deo bona opera præcipienti, non autem ut mereremur juſtificationem: ex quo patet excludere neceſſitatem bonorum operum ad juſtificationem. R. ex his quę dicta ſunt contra articulum quartum,& verbo *Actius*.

7. Dicebat in Eccleſia ſolos juſtos contineri. R. verbo *Aſſuritani*.

8. Dicebat Sacramenta, licèt à peccatore, & hypocrita adminiſtrata, eandem habere efficaciam. Verum quidem eſt, loquendo de ipſa Sacramenti eſſentia, & virtute; ſed alio ſenſu,quem involvere poteſt articulus iſte: R. Nam licèt verum ſit quoad efficaciam ex opere operato, Sacramenta, etiam à peccatore adminiſtrata,eandem habere efficaciam, falſum tamen eſt in alio ſenſu, qui aſſeritur in octavo Artic., nam quoad efficaciam, quam habere poſſunt Sacramenta ex opere operantis, certum eſt Sacramenta ab impio adminiſtrata, nullam efficaciam ex opere operantis ſortiri.

9. Oſtendebat contra Anabaptiſtas neceſſitatem Baptiſmi pro infantibus, ideò nihil continebat contra ſanum Eccleſiæ ſenſum.

10. Aſſerebat S. Euchariſtiæ Sacramentum in ſolo uſu conſiſtere, & ſub utraque ſpecie exhibendum. R. quoad ſecundum verbo *Bohemi*. Reprob. quoad primum verbo *Bucerus*.

11. Concedebat neceſſitatem abſolutionis in Sacramento Pœnitentiæ, ſed negabat pœnitentem teneri exprimere ſua peccata in ſpecie. R. Quia Sacerdotes ſunt Judices peccatorum, ſed judicium ferri non poteſt niſi audito reo, ergo peccator in Sacramento Pœnitentiæ, ut abſolutionem obtineat, debet culpam ſuam in ſpecie proferre; ſententia enim ferri non poteſt, niſi circa rem cognitam. Peccata autem maximè occulta, non poſſunt cognoſci à Sacerdote Judice, niſi peccator ipſa revelet, ergò peccator qui vult beneficium abſolutionis, debet peccata ſua revelare. Tum quia Chriſtus dedit poteſtatem Sacerdotibus, ut abſolverent peccatores,ergo etiam obligavit peccatores ad petendam abſolutionem;cæterùm poteſtas data Sacerdotibus eſſet ſuperflua: ſed qui vult abſolvi à culpa, debet exprimere culpam, à qua vult abſolvi; ſententia enim Judicis non poteſt cadere ſuprà rem incertam, ergo peccator, qui vult abſolvi, debet culpam ſuam Sacerdoti, qui habet poteſtatem abſolvendi, exprimere. Nec valet dicere confeſſionem eſſe ſolùm de Conſilio,nam Sacerdotes habent poteſtatem,non modò abſolvendi, ſed etiam retinendi peccata;ergò ex hac poteſtate data à Chriſto Sacerdotibus, ſequitur neceſſariò Chriſtum obligaſſe peccatores, ut ſe ſubmitterent judicio Sacerdotum; Cæterùm ſi confeſſio eſſet ſolùm de conſilio,non poſſent Sacerdotes retinere peccata; Tum quia certum eſt Chriſtum remiſiſſe peccatores ad judicium Sacerdotum; quandoquidem dixit: *Quorum remiſeritis peccata dimiſſa ſunt eis, quorum retinueritis retenta ſunt eis*; ergò peccator tenetur ſe ſubmittere judicio Sacerdotum; alioquin quomodo Sacerdos diſcernet inter peccata remittenda, & retinenda? Neque ex præcepto confitendi peccata, ſequitur duriorem eſſe legem Euangelicam, quam Moſaycam: imò contrarium evincitur; nam in lege Moſaycâ neceſſaria erat contritio, quæ difficilitèr elicitur, in Euangelica verò dempta eſt hæc difficultas, quandoquidem pœnitens in

Sacramento Pœnitentiæ ex attrito fit contritus, & majorem certitudinem habet obtentæ remissionis, quàm in lege veteri. Deindè juvatur charitate Confessarii ad remedium animæ procurandum: quod est magnum argumentum suavitatis, quâ lex Euangelicâ fideles ordinat ad salutem.

12. Condemnabat Anabaptistas dicentes, semel justificatum, non posse ampliùs ammittere gratiam justificantem, & Novatianos, qui nullum beneficium absolutionis impendebant peccatoribus post Baptismum; negabat verò, contra fidem Catholicam, peccatorem posse mereri per actus pœnitentiæ, quos informat gratia, remissionem peccatorum, vel utilitatem ejusmodi actuum in illis, qui ad gratiam disponuntur. R. Nam in omni lege pœnitentiam fuisse non modò utilem, sed etiam necessariam ad consequendam remissionem peccatorum, constat ex Scriptura evidenter. Hinc Propheta pœnitentiam Ninivitis prædicavit, ut redderent Deum placabilem; qui in cinere, & cilicio humiliati, averterunt imminens flagellum Dei. David per pœnitentiam obtinuit peccatorum remissionem, & audire meruit: *Transtulit à te Deus peccatum tuum*; nec aliâ de causâ Apostolus ad Coloss. cap. 13. vers. 5. eosdem hortatur ad mortificationem *Mortificate membra vestra*. Tum quia scimus omnes viros Sanctos voluntariam pœnitentiam assumpsisse; sed ad quid tot carnis macerationibus se affligere, nisi perspectam habuissent pœnitentiæ necessitatem, pro obtinenda peccatorum remissione? Veritatem hanc confirmat Conc. Trid. sess. 14. cap. 1. Insuper Deus in pluribus Script. locis pœnitentiam præcipit, & D. Petrus epist. 2. cap. 1. vers. 10. *Satagite ut per bona opera, certam vestram vocationem, & electionem faciatis; hæc enim facientes, non peccabitis aliquando*; Experientiâ constat hominem, qui mortificat corpus suum, abstinere se à peccatis, & vehementiorem dolorem concipere de præteritis, ergò pœnitentia est necessaria ad obtinendam peccatorum remissionem. Demùm Christus nos hortatur ad tollendam crucem cum ipso, si cum eodem congaudere volumus; unde legimus: *Si quis vult post me venire, tollat crucem suam*; quæ crux in nobis importat pœnam ex pœnitentia assumptam, vel voluntariè toleratam.

13. In usu Sacramentorum fidem actualem exigebat. R. Nam admittunt parvulos posse baptizari, sed parvuli non habent fidem actualem, ergò in usu Sacramentorum non exigitur actualis fides, nec eorum veritas dependet à fide suscipientis. Tum quia baptizantur amentes, unguntur infirmi, qui cognitionem non habent, & tamen suscipiunt Sacramentum, ergò in usu Sacramentorum, non exigitur actualis fides: cæterùm si exigeretur actualis fides, sequeretur realitatem Sacramenti dependere à fide suscipientis, non à Christi institutione, & à debita prolatione formæ super materiam; ut enim habeatur Sacramentum, sufficit à legitimo ministro proferri debitam formam supra debitam materiam, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia; sed si in usu Sacramentorum exigeretur fides actualis hoc nō esset, maximè cum omnia Sacramenta, excepto Eucharistiæ Sacramento, consistant in usu; ergo &c.

14. Defendebat neminem posse publicè in Ecclesia docere, vel Sacramenta administrare, absque speciali vocatione. R. Nam si per specialem vocationem intelligebant quamdam internam motionem sensibilem (alioquin quomodò quis sciet, se vocatum?) hoc falsum est; nam absq; ejusmodi interna motione potest minister publicè docere, & Sacramenta administrare; veritas enim doctrinæ Euangelicæ, & Sacramentorum efficacia, non dependet ab interna vocatione ministri; Tum quia difficile est discernere hanc internam, & specialem vocationem ab ipso ministro, & nullatenus cognosci potest ab extraneo; ergò si non nisi à specialitèr

voca-

vocato possent administrari Sacramenta, sequeretur fideles semper esse in dubio, an à legitimo ministro forent administrata. Tum quia si quis fidelis, specialitèr tamen non vocatus ad Sacerdotiũ, consentiret nihilominus ordinari in Presbyterũ, & conficeret Sacramenta, atque à legitima potestate facultatem administrandi susciperet, benè conficeret, & administraret; ergò non est necessaria specialis vocatio ad ministranda Sacramenta. Si verò pro speciali vocatione intelligebant Confessionistæ exprimere, non debere Sacramenta ministrari nisi à legitimo ministro, jam nulla est inter ipsos, & Ecclesiam Catholicam dissensio. Catholicè enim credimus neminem, nisi legitimè ordinatum, & legitima jurisdictione auctum, posse ministrare Sacramenta in Ecclesia. Quam jurisdictionem pro Sacramento Baptismi, omnes habent in casu necessitatis; sicut & administrandi in tali casu Sacramentum Pœnitentiæ habent omnes Sacerdotes.

15. Festorum, & ceremoniarum Ecclesiæ observantiam admittebat.

16. Approbabat Magistratus, proprietatem bonorum, & matrimonium.

17. Confitebatur resurrectionem, generale judicium, Paradisum, Infernum, & condemnabat duos Anabaptistarum errores, in quorum uno dicebant, damnatorum pœnas non esse æternas, & in alio mille annis ante resurrectionem Christum, cum electis regnaturum in mundo.

18. Dicebat liberum arbitrium non sufficere ad salutem.

19. Deum, licèt hominis Creatorem, & conservatorem, non posse dici causam peccatorum, quæ ab hominibus committuntur.

20. Bona opera non esse omninò inutilia. R. Nam per hunc mollem dicendi modum, significatur, vel saltem legitimè deducitur, benè operari non esse absolutè necessarium ad salutem consequendam, quod falsum est, nam opera bona esse omninò adultis necessaria, satis constat ex Scriptura, quæ nos ad bona opera hortatur. *Declina à malo, & fac bonum.* D. Petrus Epist. 2. cap. 1. vers. 10 *Satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*, & Apostolus ad Gal. 6. vers. 9. & 10. *Bonum autem facientes, non deficiamus; tempore enim suo metemus non deficientes; ergo dum tempus habemus operemur bonum.* Demùm Christus, ratione bonorum operum, protestatur se daturum æternam salutem, ut constat ex illo Matt. 25. *Venite benedicti, possidete paratũ vobis regnũ, esurivi enim, & dedistis mihi manducare &c.* ergò bona opera, non solùm non sunt omninò inutilia, sed sunt necessaria ad salutem; quòd si absque bonis operibus posset consequi salus, frustra homo hortaretur ad eleemosynam, ad pacem &c. Vide verbo *Amsdorfiani*, *Antinomi.*

21. Spernebat invocationem Sanctorum. R. verbo *Vigilantius.*

Proponuntur Articuli secundæ partis confessionis Augustanæ continentis septem Articulos omninò Ecclesiæ Catholicæ sensui adversantes, quorum causa Protestantes ab Ecclesia se segregatos asserebant.

1. Exigebat communionem sub utraque specie, & SS. Sacramenti processionem improbabat. R. Quoad primum verbo *Bohemi.* Secunda verò pars hujus articuli, cum in eo fundetur, quòd (ut asserunt Lutherani) corpus Christi non sit realitèr in Sacramento, nisi in solo usu, satis reprobata erit ex his, quæ dicuntur ad probandam realem existentiam corporis Christi in Eucharistia, etiam extra usum, quo admisso (ut de facto admitti debet) corpus Christi esse realitèr in Eucharistia extra usum, non est improbanda sancti Sacramenti processio, honoris causà erga Christum instituta; nam Christum debere adorari constat ex eo, quod dixit ad tentatorem in deserto: *Dominum Deum tuum adorabis*. Ex psalm. 96. vers. 8. *Adorate eum omnes Angeli ejus*. Ad Hebræos 1. vers. 6. *Et cum iterùm introducit primogenitum in*

orbem

orbem terræ, *dicit*: *& adorent eum omnes Angeli Dei*; ergo à fortiori debet adorari ab hominibus. Quod fecerunt Magi in Bethleem, & plures alii, de quibus fit mentio in Euangelio, Christum adoraverunt; ergo si Christus non recusavit has adorationes, certum est illi fuisse debitas, & consequenter posse adorari in Sacramento, ubi realiter est humanitas, & Divinitas; & hac de causa Ecclesia instituit processionem Sacramenti; ergo non est improbanda, quatenùs in processionibus significatur unitas fidei, & unio charitatis in viatoribus. Tum quia Ecclesia, quæ sic fieri sancivit, non potest errare; ergo &c. Neque valet dicere, quòd si adoratur Sacramentum, possunt adorari etiam creaturæ omnes, quia in omnibus Deus est; nam non adorantur creaturæ, quia Deus non facit unum cum creaturis; adoratur verò totum Sacramentum, quia Christus ibi præsentialiter existens concurrit ad integrandum unum totum morale, scilicet Sacramentum, ad cujus essentiam pertinet Christi corpus, Divinitas, & humanitas sub speciebus Eucharisticis.

2. Sacerdotum cælibatum condemnabat, & illos qui castitatem vovebant. R. Ex omnibus ferè Conciliis, tam orientalibus, quàm occidentalibus, in quibus definitum est, Clericos debere cælibes vivere. Tum quia si in lege veteri requirebatur, quòd qui manducare debebant panes propositionis, saltèm ad aliquos dies ab uxoribus abstinerent, & tamen panis propositionis erat solùm umbra panis Eucharistici; ergo Sacerdotes, qui sunt deputati, ut quotidiè ministrent Domino, & quotidiè sumunt panem Eucharisticum, à fortiori debent ab uxore abstinere. Tum quia plures sunt convenientiæ, propter quas rectissimè ab Apostolis stabilitum est debere cælibatum sacris Ordinibus adnecti; quia matrimonium plures causat in coniugatis distractiones, unde Sacerdos uxoratus non potest sedulò vacare suo officio, & delectabilia carnis valde impediunt elevationem mentis. Insuper vix posset discerni Sacerdos à laicis: nec dignitas Sacerdotalis esset in tanta æstimatione, quando Sacerdotes essent uxorati. Quod autem habet Apostolus ad Corinth. 7. *Quod si non se continent*, *nubant*, non est præceptum, sed consilium. Tum quia specialis Dei gratia adjuvat Sacerdotes ad continentiam servandam. Quod autem legitur ad Timot. 3. *Episcopum esse debere unius uxoris virum*, non probat Sacerdotem debere nubere; nam ibi Apostolus loquitur de Episcopis ordinatis, postquam uxorem duxerant; de quibus statim subjungit, quòd debeant esse continentes, quod ita intelligendum videtur, nempè, quòd debeant vivere cum uxore, tanquam cum sorore; nam qui solam uxorem cognoscit, licèt castè vivere dicatur, non tamen continentèr; continens enim est, qui nullatenùs cum muliere rem habet. Debent ergo Sacerdotes esse cælibes, & hoc ex præcepto Ecclesiastico, non enim dicimus cælibatum esse adnexum Ordinibus sacris de jure Divino, cæterùm Ecclesia non dispensaret cum Græcis.

Quòd autem possit voveri castitas, constat exemplo Mariæ Virginis Luc. 1. *Quomodò fiet istud*, *quoniam virum non cognosco*? quæ verba propter votum prolata notant SS. PP. Tum quia illud potest voveri, quod magis est Deo gratum si fiat, quàm si non fiat, hujusmodi est castitas; ergo potest rectè voveri. Minor constat ex prima ad Corinth. 7. *Igitur qui matrimonio jungit virginem suam benè facit*: *& qui non jungit meliùs facit*... *Beatior autem erit*, *si sic permanserit secundùm meum consilium*. Nec valet dicere, quòd nemo potest scire an perpetuò possit servare continentiam, quæ est donum Dei; ergo quòd temerè vovetur continentia; nam etiam nemo potest scire an possit perficere peregrinationem, & alia quæcumque voventur; ergo nullatenùs licitum esset vovere

si te-

si teneret allata ratio, cum tamen Propheta dicat psal. 75. *Vovete, & reddite Domino Deo vestro.* Licèt ergo nemo sciat an in perpetuum possit castè vivere; tamen benè vovetur castitas, cujus observantiam qui vovet, non reponit in propriis viribus, sed in Divino auxilio, quod Deus in hoc abundè subministrat voventibus omnibus.

3. Oppugnat Missas privatas, & vult, quòd quando celebratur Missa, semper saltèm aliqui ex adstantibus debeant communionem accipere. R. Nam Protestantes illas vocant Missas privatas, in quibus Sacerdos non distribuit communionem, & hac de causa illas oppugnant, sed nullibi præceptum est deberi semper à Sacerdote celebrante communionem distribui; ergo &c. Tum quia ad sacrificium, prout est sacrificium, non requiritur, quòd multi, vel pauci intersint, sive quòd aliqui, vel nulli communionem recipiant; ergo ex hoc capite non potest impugnari Missa privata. Tum quia etsi adstantes non communicent de corpore reali Christi; tamen communicant de valore, & utilitate sacrificii, quod Sacerdoti consentientes offerunt pro salute animarum suarum. Vide Concilium Tridentinum sess. 22. cap. 6. non autem necessè est ad sacrificium, ut semper sacramentaliter communicentur adstantes, sed satis est si communicent spiritualiter, & pro omnibus offeratur, ut explicat laudatum Tridentinum. Quòd autem Christus quando consecravit, etiam communicaverit Apostolos, non infert Sacerdotem semper debere adstantes communicare, sed quod, prout oporteat, fiat: & quidem id melius esset, ut Trident. monet, sed non semper expedit. Unde Christus hoc non præcepit, alioquin si solùm indigni adstarent, sequeretur ipsis distribuendum fore ex præcepto corpus Christi. Quòd autem Paulus primâ ad Corinth. 11. redarguit eos, qui seorsim à pauperibus præsumunt in Ecclesia cœnam manducare, non loquitur de Missa, sed de quadam cœna, quæ in primitiva Ecclesia fieri solebat in communi, inter fideles, in memoriam ultimæ cœnæ. Aliqui autem fideles divites incœperant eam ad fastum convertere, & despicere pauperes; cum omnes ex charitate in eandem cœnam convenire deberent, imitatione Christi. Unde monet eos, ut ad ejusmodi vanitatem abeant ad proprias domos, ne contemnant Ecclesiam Dei: *Numquid domos non habetis ad manducandum, & bibendum? &c.*

4. Asserebat non esse necessarium exprimere in Sacramento Pœnitentiæ numerum peccatorum. R. in prima parte hujus Confessionis Augustanæ num. 11.

5. Non admittebat traditiones. R. verbo *Biblistæ*.

6. Improbabat vota Monastica. R. Quia vota monastica paupertatis scilicet, obedientiæ, & castitatis commendantur in sacris paginis; sic de paupertate legimus Matth. 19. *Si vis perfectus esse, vade, & vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo.* Item ibidem: *Ecce nos reliquimus omnia.* De voto obedientiæ Matth. 16. *Qui vult venire post me, abneget semetipsum*, de voto castitatis dictum est supra num. 2. hujus secundæ partis. Tum quia horum trium votorum prærogativa est commendata in Conc. Tolet. 4. cap. 29. & Trident. atque aliis; in quibus votorum excellentia ostenditur: & constat satis ex eo, quòd qui vovet vitam religiosam, consecrat se Deo meliori modo quo potest, se enim submittit Deo, non solùm quantùm ad actum, sed etiam quantùm ad potestatem. Deinde voluntatem firmat contrariam tribus capitalibus hujus mundi malis, quæ sunt *concupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & superbia vitæ*, quo fit, ut liberiùs Deo vacare possit. Tum quia vovere non modò licitum est, sed Deo gratum; hoc enim expresè habetur in Scriptura Proverb. 15. *Vota justorum placabilia*, & Ecclef. 5. *Si quid vovisti*

Deo,

Deo non meritis reddere, displicet enim ei infidelis, & stulta promissio. Psal.65. *Vovete, & reddite Domino.* Quòd autem vota non sint perniciosa libero arbitrio, dictum est contra *Apostolicos*. Quòd verò votum fieri possit de re non præcepta, constat Gen.28. ubi narratur qualiter Jacob votumDeo vovit;David etiam vovit de construendo templo,& tamen ista non erant precepta à Deo,quo nõ obstante,semel ac vota facta sunt, Deus solutionem strictissimè exigit, ut patet Deuter.23.*Cum votum voveris,nõ tardabis reddere, quia requiret illud Dominus Deus tuus, & si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum. Si nolueris polliceri absque peccato eris.*Demùm vovere est actus religionis, ergo vota non sunt improbanda. Quòd si vota fieri poterant in lege veteri;ergo etiam in Euangelica.Neque fit iniuria Deo emittendo vota,nam hęc fiunt semper cum Divino beneplacito; placet autem Deo, non modò quòd faciamus, quæ ipse præcepit, sed etiam quæ consuluit,si facere volumus, ideò falsum est, quòd votum fieri nequeat, nisi de re præcepta.

7. Declamabat contra auctoritatem Pontificis, & Episcoporum, asserens auctoritatem eorum præcipuè consistere in prædicatione verbi Dei, & Sacramentorum administratione. R. Nam Christus constituit Episcopos regere Ecclesiam Dei; ideò eorum auctoritas debet se extendere ad providendum circa ea omnia, quę cooperare possunt ad bonum Ecclesiæ regimen. Tum quia Ecclesiam habere auctoritatem condendi leges constat Deuter. cap. 17. vers. 10. *Et facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te.* Item ad Romanos cap. 14. ad Hebræos cap. ultimo vers. 17. Demum secundâ ad Thessal. cap. 3. vers. 14 legitur: *Si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & ne cõmisceamini cum illo, ut confundatur,* ex quibus, & aliis locis, satis constat Ecclesiam habere auctoritatem condendi leges. Quod autem legitur ad Cor. 1. cap. 7. *Nolite fieri servi hominum*, non probat fideles, non debere obedire superioribus Ecclesiæ, sed innuit, nos debere hominibus obedire, non quà hominibus,nec inordinatis eorum placitis inservire, sed quâ Dei ministris, quatenùs eorum jussa divinæ se conformant voluntati. Unde Luc. 10. vers. 16.habetur: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.*

Quia autem diximus,Confessionistas in tres classes dividi, nempe in rigidos, molles, & extravagantes,ut de ipsis in communi aliqua notitia exhibeatur, quãtùm colligere liquet ex Staphilo, Confessionistæ rigidi sunt illi, qui omnes Lutheri errores nullo excepto defendunt; hujusmodi sunt: *Antinomi*, *Samosatenses*, *Infernales*, *Antidæmoniaci*, *Amsdorphiani*, *Antidiæphoristæ*, *Antiosiandrini*, *Antiswenchfeldiani*, *Invisibiles*. Confessionistę molles sunt Theologi Witembergenses, qui cum omnibus pacem habere student, & prædictis cordatiores videri contendunt. Lutheri rigida dogmata certo modo molire studentes; hujusmodi sunt *Biblistæ*, *Adiaphoristæ*, *Trisacramentales*, *Quadrisacramentales*, *Lutherocalvinianistæ*, *Semiosiandrini*, *Majoristæ*, *Penitentiarij*, *Pelagiani novi*, *Sincretizantes*. Confessionistæ extravagantes Lutheri doctrinam in pluribus oppugnant, sed quia plures Principes confessioni Augustanæ subscripserunt, eorundem auctoritate permoti sequuntur, vel potiùs sequi se fingunt Augustanam confessionem. Sunt autem subdivisi, in *Swenchfeldianos*, *Osiandrinos*, *Stancorianos*, *Antistancarianos*, *Pelagianos novos*, *Manichæos novos*, & *Marcionistas*, de quibus omnibus, ut jam monitum est, sub proprio nomine agitur.

CONFESSIONISTÆ RIGIDI, ET MOLLES. Vide verbo *Confessionistæ Augustani* in fine. XVI.

CONFESSIONIS AUGUSTANAE AEMULI. Orti sunt anno 1535. Suadebant Catholicis,ut salvo confesio- XVI.

nis Augustanę titulo, aliqua emendarent, & declararent circa substantialia fidei, & reliquos articulos silentio præterirent. Ex Edero p.2.tr.4.

XVI. CONFESSIONISTAE NOVI. Dicti etiam *Degeneres*, & *Anonymi*, reponuntur à Gravina inter Antilutheranos. Ut eorundem clarior notitia habeatur, recolendum, quòd diximus alibi, Melanctonem scilicet, sæpè confessionem Augustanam refecisse, & inter exemplaria hujus confessionis, unum extat à Melanctone mutilatum anno 1555. Ferdinando Cæsari oblatum; hoc exemplar se velle profiteri, obtestati sunt Confessionistæ novi, qui ideò vocabantur *Patroni castratæ confessionis*. In hac confessione oblata Ferdinando Cæsari, sequentes continebantur errores, quorum oppositum admittebat confessio Augustana.

1. Dicebant justas causas se habere deficiendi ab Ecclesia Romana. R. Nam nulla de causa licet veram abdicare fidem, quæ in sola Ecclesia Romana viget; nulla enim de causa licet recedere à veritate, & consequenter à doctrina Euangelica, quam dictavit ipsa veritas Incarnata. Veritatem, & puritatem fidei, solùm contineri in doctrina, quam profitetur Romana Ecclesia, constat ex his, quę in præparatione ad opus disseruimus.

2. Tridentinam Synodum non fore ab Electoribus, cæterisque Imperii Principibus, Augustanęque confessionis ordinibus agnoscendam. R. verbo *Acephali*.

3. Duo Sacramenta se recipere, non tria. R. verbo *Bissacramentales*, contra quos septem esse ostenditur.

4. Mutationem in Sacramento Eucharistiæ mysticam esse, non realem, & substantialem. R. verbo *Berengarius*.

5. Orationes pro defunctis non admittebant. R. verbo *Aeriani novi*.

6. Exorcismum Baptizatorum contemnebant. R. Et primò dari in Ecclesia potestatem exorcizandi, negabit nemo, qui Euangelium admittat; quandoquidem Dominus hanc discipulis suis contulit potestatem, ut pluriès ibidem legitur: quam & ipse Dominus Jesus Christus, ad instructionem Ecclesiæ suæ exercuit. Propterea in Actibus Apostolorum etiam legitur cap.16. eadem virtute Paulum expulisse dœmonem à quadam puella. Sed quid manifestius in Ecclesia, quàm Christum, & Apostolos ejecisse dœmonia? & identidem fiunt hujusmodi prodigia in Ecclesia per ministros suos, qui energumenos liberant à dœmonibus. Exorcismus autem est invocatio Divini nominis, juxtà formam ab Ecclesia præscriptam, facta super obsessos, in cujus nominis virtute liberantur obsessi à dœmonibus; cum itaque homo nondum baptizatus, adhuc sit sub potestate diaboli, ritè ad eundem eximendum ab hac potestate, instituit Ecclesia, ut exorcizentur Catechumeni.

7. Crucis signum damnabant. R. verbo *Claudius Taurinensis*.

CONFESSIONISTAE PROVINCIALES. Cum in Lutherana secta penè tot sint capita, quot sententiæ, non mirum, tot diversas confessiones fidei prodiisse ex eadem secta. Hinc originem habuerunt Confessionistæ Provinciales, qui recipiūt pro verbo Dei illas confessiones, quæ à ministris singularum Provinciarum somniatæ fuerunt, ab ipsis ministris Provincialibus, suæ respectivè Provinciæ propositæ. Istæ confessiones ita variant inter se, ut penè tot sint fides, quot voluntates, & nonnisi confusionem opinionum in illis est invenire; & sicut ædificatores Babylonicæ Turris, inductâ, ex Dei providentia, confusione linguarum, neque ad invicem loquentes percipi poterant, sic dixeris renovatum hoc portentum Dei permissione ad confusionem Protestantium, qui dum se erigere contendunt supra scientiam Sanctorum, propriam confiteri coguntur ignorantiam, dū neq; sibi conscii sunt, quid sentiant. Confessiones Provinciales triginta quatuor numerātur, scilicet XVI.

Au-

Augustana prima
Augustana quattuor Civitatum
Augustana Castrata
Augustana Jenensis
Augustana Basileensis
Augustana Antuerpiensis
Augustana Lipsiensis
Genevensis
Cracoviensis
Petricoviensis
Transylvanensis
Posnaniensis
Constantiensis
Heildebergensis
Smalcaldensis
Tubingensis
Nordiliensis
Bernensis
Witembergensis
Luneburgensis
Lubecensis
Bremensis
Rosthoclinensis
Hamburgensis
Bransuicensis
Mansfeldensis
Duorum Ordinum Austriæ
Anglicana
Megapolitana
Rupellana
Saxonica
Ecclesiarum Scoticarum
Danicarum
Sveticarum

Errores, in quibus Confessiones Provinciales conveniunt sunt sequentes

1. Ecclesiam Romanam esse sedem Antichristi. R. Quia Antichristus dicet se esse Deum, & Christum fuisse purum hominem; sed nemo est qui has proferat blasphemias in Ecclesia Romana: ergo hæc non est sedes Antichristi. Tum quia Antichristus erit adversarius Petri, & destructor Euangelii, sed in Ecclesia Romana Petrus honoratur, & Euangelii propagatio promovetur. Tum quia Antichristus nondum venit, ut ostensum est contra *Bartholomeum Janovesium*. Tum quia signa, quæ debent præcedere Antichristum, indicata ab Euangelio, nondum præcesserunt, ergo &c. Immò fidenter dico ipsos Protestantes, seu quocumque alio nomine hæreticos, esse præcursores Antichristi, qui contra Christi fidem, quam supra firmam petram Romana Ecclesia custodit, debacchantur.

2. Sanctum Sacrificium Missæ esse abominationem. R. Quia Christus præcepit hoc fieri, scilicet hoc sacrificium offerri in sui commemorationem; hoc est illud sacrificium laudis, de quo ait Psalmista: *Immola Deo sacrificium laudis*. Insuper probatur Missam esse verum sacrificium, & consequenter nnn esse abominationem. Sic Malach. cap. 3. ubi prophetans de adventu Messiæ, ait: *Et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia*. Ad Hebræos 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deū, ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis*; sed aliud sacrificium non offertur à Pontificibus, ex hominibus assumptis, quàm sacrificium Missæ; ergo Missa est sacrificium. Insuper Christus est Sacerdos in æternum, ergo debet dari sacrificium, quod Christus offerat per ministros suos, sed hoc aliud esse nequit, quàm sacrificium Missæ, ergo &c. Tum quia ex coniunctione regni, & sacerdotii, quæ facta est à Christo in populo Christiano, deducitur populum Christianum, debere habere aliquod sacrificium; hoc autem aliud esse nequit, quàm Missa. Tum quia in Missa sunt omnia, quæ requiruntur ad verum sacrificium, ergo &c. Demùm Missam esse sacrificium, constanter asserunt omnes Sancti Patres. Nec valet dicere, quòd in Missa nulla sit Hostiæ occisio, ergo Missa non est sacrificium; quia ad rationem sacrificii non est semper necessaria Hostiæ occisio, sed sufficit Hostiæ Christum continentis consumptio, sicut in figura olim prænuntiatum fuit. Nam Melchisedech, qui obtulit panem, & vinum, non potuit utrumque inanime occidere, sed solùm consumere, & consumenda distribuere.

XVI. Confessionistae Recalcitrantes, recensentur à Gravina inter Lutheranos mixtos, illos scilicet, qui neque cum mollibus, neque cum rigidis sentientes, suam particularem sectam constituunt, sed partìm ex mollibus, partìm ex rigidis dogmata suffurantes. Tales sunt *Swenchfeldiani*, *Osiandrini*, & *Stancariani*, quorum errores sub his respectivè nominibus recensentur, & reprobantur.

XVI. Confessionistae quattuor Civitatum, quos Gravina reponit inter Lutheranos, Rescius asserit esse Zuinglianos. Isti sunt cives Argentoratenses, Constantienses, Leidaviæ, & Meningæ, qui recusarunt subscribere, & recipere confessionem Augustanam; sed aliam confessionem à Bucero exaratam, in comitiis Cæsari obtulerunt, sed neque unanimes sunt in eadem professione istæ quattuor Civitates: alitèr enim sentiunt Academici, alitèr Theologi, alitèr Nobiles, alitèr Artistæ, & solùm conveniunt in oppugnanda Ecclesia Romana.

XVI. Confessores gloriae Christi. Iidem sunt ac Swenchfeldiani, sic dicti, quia Gaspar Swenchfeldius gloriabatur se præcipuè assertorem esse gloriæ carnis Christi in glorificatione, quam Lutherani aut negligunt, aut impugnant.

VI. Cononitæ. Cononitarum sectâ, Severianorum, Theodosianorum, & Triteitarum errores propagavit, Duce quodam Conone Alexandrino Episcopo, per annos 48. Joannis Philopponi discipulo. Porrò Cononitæ, cum primùm Joannis Philopponi Alexandrini grammatici scripta, ab ipso contra Ethnicos composita comprobassent, postremò & auctorem, & elucubrationes ejus rejecerunt, quas anathemate confixerunt. Ex Nicæph.

1. Negantes tres Deitates admittendas in Divinis, contendebant tres Divinas personas esse tres substantias, & naturas per omnia similes. R. Nam concedere tres personas Divinas esse tres substantias, & naturas distinctas, licèt similes, est idem, ac dicere dari tres Deos, sed Deus aut est unus, aut nullus; non secundum, ergò primum, ergò tres Divinæ personæ non sunt tres Divinæ substantiæ, & tres naturæ similes; Tum quia Jo: 1. c.5. legitur. *Tres sunt, qui testimoniū dant in cælo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt*; Tum quia si tres Divinæ personæ essent tres substantiæ, & naturæ diversæ, essent tres infiniti, sed hoc dicit contradictionem. Insuper ex rationibus, quibus evincitur Filium esse consubstantialem Patri, & Spiritum sanctum esse consubstantialem Patri, & Filio, confunduntur Cononitæ. Tum quia Deus est ens simplicissimum, ergo nequeunt esse in Divinis tres substantiæ diversæ. Nec valet dicere, quòd si una esset substantia in Divinis personis, etiam Pater, & Spiritus sanctus essent incarnati, nam unio inter humanitatem, & Divinitatem, non est facta inter substantiam Divinam, & humanitatem, sed facta est inter personalitatem Filii, & humanitatem quatenùs persona Filii supplet in Christo id, quod præstaret personalitas creata si esset; cum autem personalitas Filii sit realiter distincta, à personalitate Patris, & Spiritus sancti, ideò dici nequit, quòd tres personæ Divinæ sint incarnatæ, licèt una indivisibilis substantia sit in Divinis.

XVI. Conniventes. Inter Antilutheranos politicos etiam à Gravina reponuntur, tales vocantur à Rescio quidam Lutherani, qui asserebant

1. Nec possibile, nec necessarium esse unitatem Religionis ubiq; conservari. R. Et quidem loquendo de possibili, scimus ex Euangelio; quòd *Fiet unum ovile, & unus Pastor* ergo potest unitas Religionis ubique conservari; maximè si Deus vellet, posset facere, ut omnes in vera fide stabiles permanerent, nihil enim Deo impossibile est, qui tamen ob sua imperscrutabilia judicia permittit hæreses esse. Esset autem necessarium unitatem Religionis ubique conservari, pro communi omnium salute, &

etiam

etiam pro bono regimine politico, nam si unitas Religionis ubique conservaretur, orbis Christianus non pateretur bellorum incommoda, quæ ab hæreticis sæpè patitur.

2. Ex eo quod legitur *Oportet hæreses esse* deducebant, hæreses esse tolerandas. R. verbo *Confœderati*, ubi mens Apostoli circa proposita verba est explanata.

XVI. Conradus Genevensis. Tigurinus, secta Lutheranus, Tiguri peste extinctus est. Fuit validissimo ingenio, plura conscripsit, quæ tamen utpotè referta erroribus circa fidem, potiùs auctoris ingenium denigrarunt, quàm illustrarunt. Ex Spondan.

VII. Constans Imperator Nepos Heraclii Imperatoris, imperium suscipiens, se hæreticum Monothelitam patefecit, quam hæresim summo studio propugnare studuit, & pro eâ propaganda promulgavit Edictum, quod vocabatur *Typus*; Martinum Papam, & Martinum Abbatem ob damnatum Typum crudeli mulctavit exilio; tandem in Balneo necatus fuit. Vide *Monothelitæ*.

XVI. Constantinus Fontino Hispali Canonicus, ob hæresim ab Inquisitione publicè exustus, scripsit in Job, Proverbia, Ecclesiasten, & Canticum, *ex Tirino Com. in sac. Script. Tom. 2. in Indice.*

VIII. Constantinus, Copronimus dictus, quia dum baptizaretur, stercū emisit, filius Leonis Isaurici, impiis, & impuris moribus, sacrarumque imaginum insensissimus hostis, Concilium adversùs earum cultum collegit anno 754. exegit juramentum ab omnibus adversùs sacras imagines: etiam Monachos diris modis est persecutus, & quasi fatis flagitiosus non esset, Nestorianum se quoque patefecit; fœdera cum dœmonibus occultè sancivit, profanavit Ecclesias, Sanctorum intercessionem edicto prohibuit. Reliquias Sanctorum exturbavit, brumalia more gentilium celebravit; & Sanctam Dei Genitricem horrendis blasphemiis est impetitus. Quoad invocationem Sanctorum R. verbo *Vigilantius*, quoad imagines verbo *Iconoclastæ*. Ex Baron.

Constantinus Indigena. Fuit non procul à Samosatis Armeniæ indigena quidam, nomine Constantinus, qui Manichæorum hæresim subdolis artibus promulgare studuit. Se Silvanum illum esse jactabat, cujus mentio fit in Pauli Epistolis. Cum videret Manichæos ubique capitali judicio puniri, & eorum libros comburi, finxit se Manetis doctrinam respuere, ut hac media fictione, faciliùs posset auditores suos decipere. Plures in suos traxit errores, qui verbo *Basilides*, & *Manichæi* confutantur; non modò enim Manetis, sed & Basilidis impia dogmata profitebatur. Tandem quasi alter Goliat ictu lapidis percussus decessit. Ex annal. Græc. IV.

Constantinus Sacellarius Michaelis Cerularii Imperatoris, à Legatis Apost. sedis excommunicatur, ob conculcatum pedibus Latinorum sacrificium. Ex Baron. ann. 1014. II.

Consubstantiatores inter Semilutheranos repositi à Gravina, vocantur ex Rescio illi, qui XVI.

Asserebant Corpus Christi esse in Eucharistia sub pane, cum pane, in pane, verè, & realitèr, ita ut simul, & semel maneat substantia panis, & adsit substantia carnis, ideò in Eucharistia non dicunt fieri transubstantiationem, sed consubstantiationem, quam lepidè impanationem nostri dicunt; idest delitescentiam corporis in pane, ex quo dicendi modo nomen fortiti sunt. R. verbo *Adessenarii*, & verbo *Berengarius*, contra primos enim ostensum est, Corpus Christi non esse nec sub, nec supra, nec cum pane; contra secundum probatur fieri transubstantiationem.

Continentes. Creditur ab aliquibus continentium sectam a Marcione propagatam fuisse, & in hac sententia est P. Joseph de Turre lib. 4. suarum Institutionum quæst. 4. art. 8. Alii à Tarino hæretico originem traxisse sentiunt, & eosdem fuisse, ac Encratitas censent; in hac sententia fuisse videtur S. Irenæus lib. 1. cap. 31. II.

Encra-

Encratitæ verò dicti sunt continentes, eo quòd continentiam jactantes, damnabant matrimonium. Vide *Encratitæ*.

XVII. CONVENIENTES, sive CONFOEDERATI. Anno 1638. in Scotia facta est plurium confœderatio, qui novam contendebant inducere liturgiam, & Catholicæ Religionis cæremonias abrogare. Angliæ Rex hosce convenientes condemnavit, tanquam temerarios, & qui rebellionis essent fomentum, ex quo facta est regni divisio in duas partes, una quarum dicebatur *Confœderatorum*, altera *non Confœderatorum*. Regis damnationi adhæserunt secundi, primi verò in suâ opinione perstiterunt. Tria sunt potiora Confœderatorum capita; idest sustinendi prætensam religionem reformatam contra Ecclesiam Romanam, nec non adhærendi novæ confessioni fidei in comitiis generalibus Regni Scotiæ anno 1580. propositæ, & anno 1581. receptæ, tam quoad disciplinam, quàm quoad doctrinam, & condemnationem regiminis Ecclesiastici per Episcopos: resistendi insuper in his omnibus, ex quibus proposita confessio fidei posset recipere detrimentum. Ex Salmonet. in hist.

XVI. COPHTI subsunt Patriarchæ Alexandrino, qui Cayri in Ægypto suam sedem habet. Hoc nomine vocantur Christiani in Ægypto, qui penè omnes sectâ sunt Jacobitæ, aut Monophisitæ, unicam in Christo naturam admittentes; linguâ Ægyptiacâ sacra peragunt, ex qua dicti sunt Cophti, eorum Presbyteri sunt uxorati, in Patriarcham tamen eligunt castitatem profitentem, qui absolutum habet totius Ecclesiæ dominium, cui duodecim Episcopi subordinantur. In electione Patriarchæ, Episcopi, Presbyteri, & Primates populi votum habent. Extrema est hujus Cleri ignorantia, & Presbyteri, qui linguâ Arabicâ loqui valent, & scribere, inter doctos recensentur. Infantes masculos post quadragesimum, & fœminas post octuagesimum diem baptizant. Solùm viri ad Sanctuarium ascendunt; ubi communionem sub utraque specie recipiunt; ad fœminas verò longè à Sanctuario sitas, communionem deferunt in calice intinctam. Eorum peculiares errores, præter illos quos habent communes cum Græcis, sunt sequentes. Ex Spond.

1. Repudiatis Uxoribus, alias ducunt, hoc licitè fieri posse asserentes. R. verbo *Abstinentes, & Armeni*, ubi de indissolubilitate matrimonii actum est.

2. Ter parvulum in Baptismo immergunt, & totidem vicibus formam Baptismi reiterant. Quantùm ad trinam immersionem, nihil esset objiciendum, quandoquidem eam S. Gregorius Papa approbavit, ut habetur in cap. de *Trina mersione*. Sed tamen quia ter Sacramentum, prolata forma perficiunt. R. Siquidem Baptismum non esse reiterandum dictum est verbo *Agrippinus*, sed reiterare immersionem, & formam, est reiterare Baptismum.

3. Septem Sacramenta enumerant, sed Confirmationem, Matrimonium, & Extremam Unctionem ignorant, & eorum loco fidem, jejunium, & orationem substituunt. R. Quia Confirmationem, Matrimonium, & Extremam Unctionem esse Sacramenta constat ex sacris pag. juxta Traditionem Ecclesiæ; sunt enim signa sensibilia à Christo Domino instituta ad conferendam infallibilitèr gratiam, sed fides, jejunium, & oratio non possunt esse Sacramenta, cæterùm etiam mulieres possent esse ministræ Sacramentorum; Tum quia scimus non conferre infallibilitèr gratiam; plures enim sunt Pharisæi orantes, qui per solam orationem non remittuntur in gratiam; nec Christus Dominus tanquam signa gratiæ ea nobis reliquit; cum tamen Sacramenta sint signa ad placitum institutoris.

4. Negant Spiritum sanctum à Filio procedere. R. verbo *Græci*.

5. In Christo unam tantùm naturam, voluntatem, & operationem esse asserunt. R. verbo *Monothelitæ*.

6 Rejiciunt Concilium Chalcedonen-

donenſe. R. verbo *Acephali*, ubi oſtenditur Concilia approbata à Summo Pontifice, cujuſmodi fuit Chalcedonenſe, eſſe recipienda ab omnibus Chriſtianis.

7. In pluribus ritibus peccant, quinquennes filios Diaconos conſecrantes; & ſimilia peragentes. R. Quia cum Eccleſia habeat auctoritatem condendi leges, maximè circa ea, quę ſunt de circumſtantia Sacramentorum, ſtandum eſt Eccleſiæ ritibus, nec licet ab uniformitate, & ritibus Eccleſiæ recedere, quæ quantùm poteſt, uniformitatem etiam in ritibus ſervat, ut magis Eccleſiæ unitas triumphet. Eccleſiæ autem legibus obtemperandum eſſe, alibi oſtenditur, ideòque cum per ſuas leges Eccleſia ſanciverit etiam circa tempus quo quis debeat ſacris ordinibus initiari, iiſdem legibus eſt obtemperandum, neque pueri quinquennes poſſunt Diaconi ordinari; nec decet, cum ſint inhabiles miniſterio.

XVIII. Cophti Moderni. Præter modernorum Jacobitarum errores admittunt Circumciſionem, quam more Judaico, unà cum baptiſmo utuntur, eamque ad ſalutem neceſſariam neceſſitate medii affirmant. Reprob. verbo *Abiſſini*, *Aerarius*.

XVII. Coppinus cum Quintino auctor fuit ſectæ Libertinorum, porrò Coppinus Inſulanus è Gallia profugus, errores ſuos in Brabantia, & Hollandia diſſeminavit. Vide *Libertini*, & *Quintinus*.

XVI. Copti. Aſſerit P. Joſeph de Turre Coptos eſſe nonnullos in Ægypto habitantes ſchiſmaticos, imò & hæreticos, qui Dioſcori, & Euthychetis profitentur errores, ſic dicti à Copto Thebaidis oppido, ſubſunt Patriarchę Alexandrino. Crediderim ego Coptos eoſdem eſſe, ac Cophtos de quibus ſuprà actum, ſed quoniam Spondanus agit de Cophtis ſub anno 1561. & Joſeph de Turre reponit Coptos inter hæreticos ſeculi 6. videtur Coptos de quibus hic agitur diverſos eſſe dicendos à Cophtis de quibus agit Spondanus; attamen cum Joſeph de Turre aſſertum nullius ſulciatur teſtimonio, & cæterùm quidquid ipſe aſſerit de Coptis, verificetur de Cophtis, hos ab illis diſtinguendos non eſſe arbitrarer.

Coracion. Vide *Chiliaſtæ*.

Cornaristae. Vide *Pelagiani novi*. XVI.

16 Cornelius Agrippa Lutheranus lib. 3. de occultâ Philoſophiâ, negat Sanctorum animas poſt mortem introduci ad gloriam. R. verbo *Calvinus*, *Græci*, *Millenarii*.

Correrii, ſive Coterelli. Circa annum Chriſti 1179. elevati ſunt Coterelli, ità ſceleſti, & flagitioſi ut potiùs prædones eſſent nuncupandi, nemini parcentes, neque ætati, neque ſexui, omnia devaſtabant, furabantur, undique cædes faciebant, præcipuè in Provincia Bituricenſi: plerique illorum abſque Religione ulla viventes, hæreticis tamen patrocinabantur, ut hoc prætextu poſſent etiam Eccleſias, & Monaſteria deprædari. Sub Alexandro III. contra ipſos congregatus eſt exercitus Cruce ſignatus. Correrii Gens perdita venerat ex partibus Aragoniæ, & Navarræ aliiſque finitimis regionibus, ideoque vocabantur etiam *Aragonii*, *Navarii*, *Bretantiones*, *Baſculi*, & *Tiaverdiones*. De eorum moribus nefandis, videndus eſt Baronius anno 1170. ut plurimùm more Paganorum vivebant. Bituricenſes unà cum militibus Regis Philippi Auguſti, contrà Correrios unanimitèr impetum fecerunt, & ſeptem millia hujuſmodi perditorum virorum trucidarunt. Pluribus annis Correrii infeſtarunt Horthodoxos, contra quos Petrus Cluniacenſis, Templariorum Æquitum Magiſtrū ſuis literis excitavit. Aliqui autem ex Coterellis ſequentes profitebantur errores. XII.

1. Dicebant Beatam Mariam Virginem fuiſſe Angelum. R. verbo *Bagnolenſes*.

2. Corpus Chriſti non eſſe glorificatum, & poſt diem Judicii futurum cadaver. R. Nam Corpus Chriſti aſcendiſſe glorioſum in cælum con-

ſtat ex actibus Apoſtolorum; Item in Symbolo legitur *Aſcendit in Cælum*; ſed corpus in cælo eſt glorificatum, ergo ſi Chriſtus aſcendit in cælum, ejus corpus eſt glorificatum. Inſuper omnibus rationibus, quibus corporum reſurrectio comprobatur, etiam evincitur corpus, quod ſemel reſurrexit, nunquam futurum cadaver. Glorificatio autem corporum juſtorum, eſt pars mercedis, merces eſt æterna, ergo corpus ſemel glorificatum, ſemper erit glorioſum.

3. Animas Sanctorum non fore cælum ingreſſuras ante diem Judicii. R. verbo *Millenarii*.

XVII. CORRESPONDENTES vocati ſunt Proteſtantes illi, qui fœdus anno 1609. ſanciti ſunt contra Cæſarem, & Catholicos, pro ſuæ partis amplificatione. ex Spond.

VI. CORRUPTICOLÆ. Severus de quo agetur ſuo loco, cum inter alios errores, doceret Corpus Chriſti eſſe neceſſitate corruptibile, ut infra explicabitur, Corrupticolarum auctor fuit, ſiquidem qui in hoc errore ſuſtinendo pertinaciores fuerunt, Corrupticolæ ſunt dicti, quibus ſe oppoſuerunt Incorrupticolæ, de quorum ſecta ſub tali nomine diſſeritur: utraque pars, tam Corruptibilium, quàm Incorruptibiliũ ex Euthychianorum ſectâ progreſſa eſt. Anno autem 563. prævaluit Incorruptibilium ſecta, quando facta inter ambas partes contentione, pulſus eſt à ſede ſua Theodoſius Epiſcopus Alexandrinus, Corrupticolarum fautor, & in locum ejus ſubrogatus eſt Gajanus incorruptibilitatis defenſor, circa medium ſeculi ſexti. Ex Corruptibilium ſententia illud deducebatur abſurdum, ſcilicet quòd ſi Corpus Chriſti fuit corruptibile, Chriſtus aliqua ignoraverit, unde Agnoetarum ſurculus damnavit. Sed neque ſententia Incorruptibilium ſub Catholicis terminis fuit explicata, ſicut verbo *Incorruptibiles* dilucidabitur; ex quo explicandi modo Monothelitarum hæreſis anſam accepit. Ex Leontio. Sed de his alibi. Quantùm ad præſens negotium ſpectat Corrupticolę ideò ſunt dicti, quia

Dicebant Chriſtum vellet, nollet, ex naturæ ipſius neceſſitate paſſionibus ſubeundis obnoxiũ fuiſſe. R. Nam certum eſt laborum omnium, atque cruciatuum perpeſſiones, Chriſto Domino ſpontaneas fuiſſe, & liberrimè ſuſcepiſſe; undè Jo: 10. verſ. 18. legitur *Nemo tollit animam à me, ſed ego pono eam à me ipſo*; & licèt eodem modo, quo nos patimur, Chriſtus pœnas ſit perpeſſus, non eadem tamen lege, nam ipſe volens, ac libẽs corpus ſuum tradidit crucifigendum, quod ex pluribus aliis Scripturæ teſtimoniis colligitur.

V. COSMIANI. Mentionem facit Nicephorus lib. 16. cap. 31. hiſt. Eccleſ. de quodam Coſmo Epiſcopo, qui vixit tempore Anaſtaſii Imperatoris, circa finem ſeculi 5. & unà cum quodam Severiano, ſe à Communione Severi Epiſcopi diſiunxerunt; miſſo hac de re ad Severum commendationis libro, quod cum delatum eſset ad Imperatorem, Severianum, & Coſmum à ſuis ſedibus ſtatim ejici mandavit, quorum errorem à pluribus in Oriente defendi, Aſiaticus ad Anaſtaſium ſcribens retulit. Eorum dogma erat, quòd

Unam tantùm naturam in Chriſto profitebantur. R. verbo *Cerinthus*, & *Euthyches*. Tum quia ſi Chriſtus unicam tantùm haberet naturam, vel eſſet tantùm homo, vel tantùm Deus, ſed Chriſtus eſt homo Deus, ut probatur cõtra Cerinthum, ergò Chriſtus habet duas naturas. Tum quia ſi Chriſtus non haberet duas naturas, plura quę de Chriſto aſſeruntur in ſacris paginis, non poſſent verificari, quæ ideò benè verificantur, quia ſacræ paginę, ſępè loquuntur de Chriſto prout homine, aliquando de Chriſto prout Deus eſt. Sic ubi legitur *Ego & Pater unum ſumus*, & alibi *Pater major me eſt*. Primum intelligitur de Chriſto quâ Deus, ſecundum de Chriſto quâ homo. Pater Joſeph de Turre in ſuis inſtitut. ad Verbi Dei intelligentiam lib. 4. quæſt. 4. art. 8. mentionem facit

cit de quibusdam Cosmianis, qui seculo 4. à Synodo Constantinopolit. 2. damnatis præbuerunt assensum; citat Niceforum lib. 4. Histor. Ecclesc. 11. sed ibi nullam à Niceforo de Cosmianis mentionem factam invenio, qui nullibi de illis agit, nisi lib. 16. c. 31. Recenset insuper Joseph de Turre tres fuisse horum Cosmianorum errores

1. Verbum Dei nudum prædicabant, & sinè substantia, in alio verò esse, substantiam habere dicebant; aliquando ut vocale & annunciatum, aliquando autem internum, & mentale. R. verbo *Arius*, contra quem Verbum Divinum esse ejusdem substantiæ cum Patre asseritur.

2. Christum Deum non esse imaginem Dei ante secula, sed ex eo tempore esse factum Dei filium, ex quo nostram ex Virgine carnem assumpsit. R. ex his quæ dicta sunt contra *Accacianos*, *Anomæum*, & *Berilium*.

3. Regnum Christi initium habuisse in nativitate illius, & finem habiturum esse post consummationẽ, & judicium. R. Ex ipso Christo dicente Joan. 18. 36. *Regnum meum non est de hoc mundo*. Tum quia Christus sæpè protestatus est Apostolis, quòd ibat ipsis parare regnum æternum: invitat electos ad regnum ipsis paratum ab origine mundi, idest ab æterno; ergo &c. Unde Scriptura dicit: *Regnum tuum, regnum omnium seculorum*.

XVI. Couraicius nomine Guillelmus Anglicanus, circa annum 1560. se opposuit Martino Malrorato, & pronunciare ausus est, Christum non Redemptorem mundi esse, sed deceptorem. Christi nomen esse fædum. In Symbolo ubi dicitur: *Et in Jesum Christum* mutavit, *& in Jesum Jesum* Protestatus est nunquam se nominaturum, vel confessurum nomen Christi. Damnatos esse dicebat quotquot credebant in Christum. Non indigent reprobatione ulteriori istæ blasphemiæ, à quibus vel bestiarum aures abhorrent.

Cozorenses, juxtà Gaulterium iidem sunt ac Concordenses, quos alii Cozosenses appellant. Vide *Concordenses*, sivè *Bagnolenses*; quia tamen Cozorenses præter Bagnolensium errores, & alios profitebantur, ab illis distinguendos esse arbitrarer. S. Antoninus 4. par. suæ Summæ tit. 11. cap. 7. dicit convenire cum Albanensibus. Peculiares Cozorensium errores sunt VIII.

1. Duo principia rerum constituunt. R. verbo *Manichæi*.

2. Dicunt Deum non creare, nec insundere novas animas. R. Quia Deus Creator omniũ est, sicut confitemur in Symbolo, & sæpè legimus in sacris paginis Deum fecisse cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eis sunt; animas autem creari à Deo, & insundi in corpore humano, cum sufficienter est organizatum, constat ex illo Gen. 2. 7. *Inspiravit in faciem ejus spiraculum vitæ*; item ex his quæ dicta sunt contra *Apocaritas*, *Bagnorenses*, *hæreticos de Barulo*, & dicentur contra *Tertullianum*, sufficienter reprob. hic error.

3. Asserunt Christianis interdictum esse juramentum. R. verbo *Catharistæ*.

Credentes. Dicti sunt nonnulli ex Valdensibus, & Catharis, qui renuentes nominari à loco, vel ab auctore, sicut consueverant aliæ sectæ, *Credentium* sibi nomen imposuerunt, sicuti jam in primitiva Ecclesia credentes vocabantur Christiani. Cæterùm Credentes specialem sectam non constituerunt, exceptâ nominis variatione; cum Wiclefistis enim veram fidem abiicientes, eorundem erroribus satis, & ultrà contaminati, à vera fide Credentium longissimè alieni vivebant. XIII.

Crescens Cynicus Christianam Religionem graviter est insectatus, præcipuè Romæ ubi degebat, & in eam obscæniùs est locutus. Tales fuerunt contra Christianam Religionem omnes Philosophi Cynici, qui unà cum Epicureis sentientes, Christiani nominis erant infensissimi hostes; Eo- II.

rum causâ Christiani multa sunt passi. Crescentem Cynicum sæpè convenit, & redarguit Justinus ex Philosopho Christianus, qua de causâ eundem licèt non hæreticum, sed Gentilem, utpotè tamen Christianæ Religionis detractorem, in hoc hæreticorum Catalogo non reticendum censuimus.

V. Cresconius. Grammaticus Donatistarum acerrimus defensor, acerrimè fuit à D. Augustino, in quatuor libris contra Cresconium, ab eodem S. Doctore conscriptis, confutatus. Risu dignum est, quòd Cresconius cum Divi Augustini objectionibus respondere non valeret, contra ipsum instituit quæstiones grammaticales, Augustinum redarguens, quòd Donatistas vocaret eos, qui Donato adhærebant, cum potiùs essent (ut argumentabatur Cresconius) in rigore grammatico Donatiani dicendi; utrũque sanè rectè dici posse perspicuum est, sicut ab Euangelio, dicuntur Euangelistæ; sed hanc quæstionem à Grammatico institui decebat, qui cum nesciret Theologicis rationibus suos defendere errores, ad grammaticam confugit, quo factum est, ut se nullatenùs Theologum, quidquid sit de grammatica, comprobaret.

IV. Crispinus Episcopus Calamensis, instigavit Circumcellionum exercitum in Christianos, à quo exercitu Christiani multa passi sunt, & plures interfecti, quæ narrat Baronius.

Crispinus. Vide *Beza*.

IV. Curbicus. Fuit conditione servus; inserviebat siquidem cuidam Viduæ, apud quam profugus Terebintus decesserat; relictis in potestate Viduæ pecuniâ, & libris, quæ hac de causa servum suum nomine Curbicum adoptavit, & erudiendum curavit; Curbicus ne hoc servile nomen esset ipsi contumeliosum, in Manetis nomen transmutavit; idem est ergo Curbicus, ac Manes, de quo quo plura sub ejus nomine.

XVI. Currus Stercorum. Inter Antichristianos, qui totam fidem subvertunt, & Athei meritò sunt appellati, reponuntur à Gravina illi, qui sunt de hac sectâ, ortâ Hollandiæ anno 1590. hoc fætido nomine insignita, cum sit omnium putidissimarum hæresum, atque blasphemiarum vehiculum, in quod conscendunt novi Atheistæ. Qui sunt de hac hæresi habent pro lege stimulos sensus, quibus parère non horrent, nec alium Deum agnoscunt, nisi depravatum genium, cui obtemperant.

II. Cynici Philosophi Epicurei, maximè fuerunt infensi Christianæ Religioni, quorum depravatos mores, & insolentiam testatam reliquit, præter alios Scriptores S. Gregorius Nazianzenus. Volunt aliqui sic dictos fuisse à Cynozarge gymnasio, in quo convenire solebant; sed probabiliùs est, quòd cum ad instar canum ubique, omni pudore sublato, coirent; hinc Cynicos fuisse dictos.

XVII. Cyrillus Lucar, natione Græcus, adhuc adolescens, primùm Venetiis, deinde Patavii studiis operam dedit, mox Germaniam profectus, cum Protestantibus fœdus strictissimum iniit, & multùm elaboravit, ne in Lithuania Lutherani abjurata religione, ad Romanam Ecclesiam reverterentur. Constantinopolim reversus primùm Patriarcha Alexandrinus, mox Constantinopolitanus fuit inauguratus, fidei Græcæ, Turcicæ, & Calvinianæ mixturâ prodigiosus, misit aliquos adolescentes Græcos in Hollandiam, ut ibi Calvinianam hæresim discerent, quam in Græciam reversi postmodum spargerent. Quandam confessionem fidei exposuit, ex quâ constat eundem acritèr Calvinianos errores fuisse professum, vix enim aliquid Græcæ fidei consonum in illâ est reperire, sed potiùs Calvinianæ fidei protestatio est nuncupanda. A sua sede expulsus, jubente Acemete, tunc regnante, extrangulatur, anno 1635. Ex corruptâ confessione fidei Calvinianis erroribus infectâ, quam Cyrillus Lucar exposuit, ansam accepit Claudius Carentoniensis sustinendi Calvinianam doctrinam, Orientali-

bus dogmatibus esse conformem. Vide *Claudius Carentoniensis*.

V. Cyrola ille est Episcopus, sectâ Arianus, in Africæ urbe degens, qui cum hominem se cæcum fingere, & ab ipso liberatum simulare doceret, verè cæcum effecit. Ex Bar.ann.489.

IV. Cyrtiani dicti sunt etiam Phythesiani, procurante ut ipsis imponeretur hoc nomen quodam homunculo nullius momenti, qui cum Cyrtianis sentiebat. Progenies fuerunt Arianorum, qui circa annum 360. ut refert Theodoretus hæret. fol. lib.4. Dei filium Patris servum prædicabant. R. verbo *Arius*.

VII. Cyrus Alexandrinus primò fuit Phasidis Lazorum Episcopus, ubi cum Heraclio Imperatore amicitiam strinxit, à quo etiam fuit ad Ecclesiam Alexandrinam translatus; pertinax factus Monothelitarum defensor, in errorem suum pertraxit Sergium Constantinopolitanum Episcopum, multosque sub nomine Catholico decepit, & in suum errorem deduxit. Celebravit Alexandriæ Cōcilium, imò Conciliabulum, in quo per novem capitula Monothelitarum hæresim comprobare, sed inutiliter nitebatur. Scripsit contra Cyrum S. Sophronius Episcopus Jerosolymitanus, & Cyri scripta in Synodo Romana sub Martino I. Pontifice confutata fuerunt, cum ipse Cyrus jam fuisset ab Honorio Papa proscriptus, ejusque memoria in sexta Synodo œcumenica damnata.

D

ADOES unus ex præcipuis Messalianorum hæresis ducibus, natione Gallata; tempore Joviniani Imperatoris, & Liberii Papæ circa annum Domini 347. referēte Niceph. Eccl. Hist. lib. 11.

1. Docuit orationem solam sufficere cuicumque homini ad consequendam salutem. R. verbo *Adelphius*.

2. Dixit nullam utilitatem ex sacro Baptismate baptizatis accedere, sed solùm studiosam orationem dæmonem inhabitantem effugare, & peccata tam originaliá, quàm actualia delere. R. Ex his quæ dicta sunt contra *Bucerum*, *Fulgentium*, *Arconticos*, & *Armenos*.

XVI. Dalleus. Joannes insignis minister Calvinianus, vixit currente seculo 16. in Diœcesi Pictaviensi natus, patre Gabelli munus exercente Pictavii; ibidem studiis operam dedit, deinde Italiam, Germaniam, Hollandiam, & Angliam percurrens, viros scientiâ celebres invisere, & cum ipsis amicitiæ fœdus inire studuit. Venetiis à Paulo Suavi rogatus fuit, ut ibidem suum stabiliret domicilium, sed Galliam reversus Protestantium minister in urbe Barentoniensi eligitur. Demùm Parisiis anno 1670. decessit; vir propter suam eruditionem apud Protestantes summæ auctoritatis. Plura scripsit ad confirmandos Protestantium errores, inter quæ Apologiam Ecclesiæ reformatæ edidit. Filium habuit nomine Adrianum, qui etiam ministri munus inter Protestantes exercuit. Dalleus in suis scriptis præcipuè invehitur contra cultum sacrarum Reliquiarum, quem quarto tantum seculo incepisse asserit. Impugnat invocationem Sanctorum in cælo regnantium. Dilationem etiam beatitudinis Sanctorum in cælo regnantium usque ad extremum Judicii diem protendit, quorum invocationem tribus prioribus Ecclesiæ seculis non fuisse receptam, contendit. Demùm contra Virginis Mariæ cultum etiam scripsit: sed suas futilationes facilè est confundere, cum nonnisi perperàm intellectis Scripturæ, vel Patrum testimoniis munierit. Dalleum abundè, & eruditè confutat Nat. Alex. ad quem lectorem remittimus.

VI. Damianistae. Ex Acephalis, plures sectæ sunt propagatæ, quæ vel à loco, vel à propagatore nomen sortitæ sunt. Sic Damianistarum secta à quodam Damiano Episcopo Acephalorum, est nuncupata; porrò illę sectę ab Acephalis propagatę, cujusmodi sunt *Caucobabditæ*, *Angelitæ*, *Damianistæ* non differunt in erroribus, sed solùm penès diversum nomen discernuntur; cæterùm in omnibus cum Acephalis sentiunt.

XVI. Daniel Tilenus Silesius, Theologum Senadi agebat, fuit minister Calvinianus, sed mollibus Arminianis adhærens, potiùs quam rigidis, de recondita Incarnati Verbi unione hypostatica, naturarum distinctione, proprietatibus, & officiis pugnas verbo, & scripto edidit, sed ejus doctrina fuit ab ipsis Calvinistis reprobata; mox enim cum Euthychete, mox cum Nestorio sentire videbatur.

VI. Daniel Syrus. Sic dictus, quia ex Syria oriundus, inter Syros doctor, sectâ fuit Jacobita: composuit Breviarium constitutionum Ecclesiæ Jacobitarum linguâ Arabicâ.

Daniel Bichlenstri. Vide *Judæotrinitarii*.

XVII. Daniel Camerius minister Calvinianus, quem aliqui Metaphoristarum auctorem faciunt, procul dubio fuit Metaphoristicę sectę acerrimus defensor: præfuit aliquibus conciliabulis Calvinistarum, quippè erat eloquio facundus, sed non minùs ambitiosus, quàm seditiosus, nunquam destitit turbas facere contra Regem Galliæ. Decessit in obsidione Montalbanâ anno 1621. ictu tormenti bellici percussus, dum ibi ministri simul, & militis munere fungeretur.

1. Dixit cum Metaphoristis filium Dei non esse propriè Verbum, aut imaginem Dei Patris, sed tantùm metaphoricè. R. Jo: 1. *In principio erat Verbum*; *& Verbum erat apud Deum*, *& Deus erat Verbum*: *& Verbum caro factum est*. De Verbo legitur Matth. 17. *Hic est Filius meus dilectus*, & Jo: 3. vers. 16. *Sic Deus dilexit mundum*, *ut Filium suum unigenitum daret*, ex quibus textibus apertè evincitur filium Dei esse propriè Verbum; non metaphoricè Verbum esse Incarnatum, sed realiter, ergo &c.

David Georgius professione Vitriarius, natus Gandavi in Flandria, cœpit anno 1525. promere suos errores; ad tantam stultitiam devenit ejus impietas, ut se tertium Davidem, verumque Messiam dilectum Dei filium, non ex carne, sed spiritu natum assereret, qui peccata verè condonaret, aut reservaret, qui judicaturus esset in novissimo die; atque ideò se esse altero Christo majorem, qui ex muliere carnem assumpsisset. Tanta fuit nonnullarum mulierum dementia, ut se beatas putarent, si ex ejus semine conciperent: Dei quoque nepotem se promulgabat; effutiebat insuper Cælum esse prorsus vacuum, seq; missum ut domū Israel repararet, non per mortem, ut alter Christus, sed per gratiam; fuit vir magno, ni perverso ingenio, magisque perversis moribus; omnium linguarum, exceptâ suâ Hollandica, rudis, nihilominus cum feris, & avibus quacumque lingua se loqui gloriabatur. Magum fuisse, & suâ magiâ multos dementasse, asserit Lindanus, sed eum persequente Carolo Imperatore, Basileam se contulit, ubi in *Joannâ à Bruch* mutato suo nomine, ibi usq; ad mortem, cum aliquot discipulis suis, pariter incognitis delituit. Fovens tamen per litteras suam hæresim, quæ adhuc nunc temporis in Hollandia, & Frisia vigere asseritur. Immortalitatem suā vivens iactitaverat; & in articulo mortis constitutus, se resurrecturum, tribus annis à suo decessu, promisit discipulis suis, qui omnem spem resurrectionis futurę in magistro suo amiserunt, cum ejusdem corpus anno 1559. Senatus Basilensis decreto effossum, per carnificem, unà cum suis libris, comburi conspexerunt. XVI.

1. Negabat resurrectionem mor-

mortuorum. R. verbo *Basilidiani*.

2. Negabat extremum Judicium. R. verbo *Borboriani*.

3. Negabat dari spiritus bonos, & malos. R. Ex Scriptura, ubi dari Angelos, qui dicuntur spiritus boni, & dœmones, qui dicuntur spiritus mali asseritur; illi nos ad bonum hortantur, adjuvant, & custodiunt, quemadmodum legitur in psalmo: *Qui habitat*. Isti, ut ait S. Petrus, *circumeunt ut devorent*; tentationibus nos impetunt, ad malum provocant; quibus proinde resistere fortes docemur. Dantur etiam inter homines, mali, & boni, scilicet justi, qui ambulant in lege Domini, & peccatores, qui justificationes Domini non requirunt, ejus legem contemnunt. Tum quia dari spiritus certum est, ergo vel sunt boni, vel mali; non enim datur status medius inter hoc, quod est, vel esse in statu gratiæ, vel esse in statu culpæ. Vide verbo *Dositheus*.

4. Matrimonium ejiciebat, jubens communia esse fœminarum cubilia. R. verbo *Adamitæ*.

5. Dicebat viros non debere uni uxori se adstringere, sed plures debere ducere ad augendam prolem. R. Ex lib. Genes. quoniam Deus masculum, & fœminam unam creavit primos parentes: deinde Christus Dominus in Euangelio dixit, mæchari eum, qui cum unam uxorem habeat (etsi eam dimittat) aliam duxerit. Paulus etiam Apostolus unius tantùm uxoris, semper assertor est. R. insuper verbo *Bernardinus Ochinus*, contra quem ostenditur, non esse licitam uxorum pluralitatem. Nec valet ratio de augenda prole; hanc enim satis augeri, ex eo, quòd unus vir, unam tantùm uxorem ducat, satis experientia constat. Adde, quòd ex centum viris, qui nascuntur, si demus eos, qui in statu juvenili decedunt, qui in castris moriuntur, & ut plurimùm uxorem non habent, qui voluntariè cælibes vivunt, qui Religionem profitentur, qui sunt impotentes; certum est, quòd vix decem uxorem ducunt; & tamen si fame, bello, peste, & terræmotu non interirent homines, tanta esset virorum multitudo, ut vix terra ad eorum victum sufficeret: non obstante, quòd unum virum, unam uxorem tantùm, ferè in toto orbe habere, commune sit; non ergo ad augendam prolem necesse est nostro tempore unum virum plures uxores ducere, etsi quando fuit necessitas augendę prolis, hoc certè fuit in antiquis, dumtaxat mundi seculis, in quibus, Deo prout oportebat dispensante, multiplicandæ erant credentium generationes, vel illis temporibus, quibus genus humanum erat ejusmodi dispẽsatione propagandum. Cessante autem necessitate, cessavit dispensatio, & humana natura suo primordiali juri restituta est, ut mulier corporis viri integram haberet potestatem, sicut vir mulieris, prout monet Apostolus.

6. Dicebat animam peccatis non coinquinari, sed corpus. R. Nam certum est peccatum originale contrahi non à corpore, sed ab anima. Insuper corpus est tanquam instrumentum ad bonum, vel malum; cæterùm anima, illa est, in qua subjectatur malitia, illa est, quæ negat, vel ponit rectitudinem in actibus debitam; ergo illa est, quæ peccatis coinquinatur. Tum quia Angeli, qui sunt puri spiritus, sine corpore prævaricaverunt; ergo peccatum non est in corpore, sed in anima. Tum quia peccatum est de genere infirmitatis moralis, immò & mortis, ut probant omnes Theologi; ergo non est in corpore, sed in anima. Insuper peccatum est à libero arbitrio, liberum arbitrium est in anima, ergo peccatum est in anima. Neque ex illo, quòd legitur ad Romanos 6. *Vetus homo crucifixus est, ut destruatur corpus peccati*, & ibidem: *Non regnet peccatum in vestro mortali corpore*, potest inferri, quòd tantùm corpus coinquinetur peccato; nam in primo textu Apostolus, per corpus peccati, intelligit congeriem peccatorum, quàm destruxit Christus moriens in cruce; in secundo verò, per

ly *peccatum regnare in corpore* Apostolus intelligit concupiscentiam, quæ pertinet ad corpus sensibile; & quatenùs ad peccatum nos impellit, vocatur peccatum, non quòd in re sit peccatum; nam Apostolus ibi sumit peccatum pro causa peccati; Concupiscentiam enim, non esse peccatum, ostendetur contra Lutherum.

7. Sola corpora damnanda, & animas tam fidelium, quàm infidelium salvandas. R. Et quidem animas infidelium non esse salvandas, constat ex sententia, quam proferet Christus in extremo Judicio, loquens ad peccatores: *Ite maledicti*, ubi non dicit: *Eant corpora*, sed *Ite in ignem æternum*, quia tam anima, quàm corpus cruciabuntur; & præcipuè anima debet cruciari, cum ipsa sit tota causa peccati, imò magis cruciabitur anima, quæ habebit cognitionem privationis beatitudinis, quâ incapax est corpus; licèt etiam corpus quodammodò pœnam damni patiatur, privatum felicitate beati finis, qui toti homini convenit. Quòd si tantùm corpora essent damnanda, jam dæmon, cui paratus est ignis, esset immunis à pœna. Animas autem infidelium, non esse salvandas, constat Matth. 52., ubi Christus pronunciat sententiam ignis, contra peccatores, quia non servaverunt præcepta divina: *Esurivi enim, & non dedistis mihi manducare, sitivi &c.* Quòd si animæ etiam infidelium essent salvandæ, superfluum esset Christum præcepisse bona opera, sinè quibus impossibile est placere Deo; nam cum sinè fide nemo possit salvari, & fides sinè operibus mortua sit; hinc liquidò constat, infideles non posse salvari, sivè sint infideles, quia non credunt Euangelio, sivè quia fidem Dei, bona opera præcipientem, non servant. Tum quia si infideles etiam sunt salvandi, superfluum foret Christum præcepisse Apostolis, ut prædicarent Euangelium omni creaturæ, dicens: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.*

8. Dixit corpora omnia, etiam Apostolorum, damnanda, & cremanda. R. Ex his, quæ supra dicta sunt. Tum quia corpus Christi resurrexit gloriosum; corpus Virginis assumptum est in gloria: & sicut corpus peccatoris, quod fuit instrumentum peccati, damnabitur; corpus justi, quod fuit instrumentum bonorum operum, est glorificandum; de qua glorificatione satìs apertè loquitur Apostolus Paulus ad Philip. 3. ita ut non possit remanere dubio locus; Quòd si omnia corpora forent cremanda, superfluum esset tot homines sanctos, & justos, hic mortificare corpora sua; sed quis hoc asserat? utique nonnisi in dæmoniaca Davidis Georgii schola educatus.

9. Dicebat non esse peccatum Christum negare coram hominibus; unde stolidos fuisse accusabat Apostolos, & Martyres, qui ea de causa mortem subierant. R. Ex verbis Domini: *Qui me confessus fuerit coram hominibus &c.* R. Etiam verbo *Elchezaitæ*, contra quos probatur, Christum negare esse peccatum; ex quo sequitur non stultè, sed sapientèr egisse Sanctos Apostolos, & Martyres, cum digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati; scientes sic se promereri Dei dilectionem. Tum quia martyrium est actus fortitudinis, patientiæ? charitatis, & fidei: remittit omnem pœnam peccato debitam, tàm æternam, quàm temporalem: est via efficacissima perveniendi ad immarcescibilem coronam; ergo sapientissimè egerunt, qui hisce de causis mortem pro Christo subiere; sicut non stultus, sed sapiens diceretur, qui in paupertate constitutus, sciens post mortem se resurrecturum, & futurum Regem, mortem subiret.

10. Dicebat omnem Moysis doctrinam, Christi, Apostolorum, & Prophetarum, inutilem esse ad salutem consequendam, & tantùm traditam, ut homines quasi pueros, usque ad suum adventum coerceret, qui veram promulgaturus esset doctri-

nam

nam perfectam, & hanc solam posse homines beare blaterabat R. Nam cum sacra Scriptura sit verbum Dei, Deus autem ipse dicat: *Fructus vitæ sunt verba Dei*, & Jo. 8. *Qui ex Deo est verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia de Deo non estis*; hinc manifestè evincitur non inutilem, sed necessariam esse ad salutem observantiam eorum, quæ in Scripturis præcipiuntur, unde Christus ipse ait: *Scrutamini Scripturas*. Ecquis adeò insanus, ut inutilem dicat doctrinam de diligendo Deo, quam continet utrumque Testamentum? Utilitatem Scripturæ, satis proclamant unanimi ore sancti Patres, qui in ejusdem studio insudarunt, scientes ibi veram contineri philosophiam moralem; ibi veram scientiam; ibi legem vitæ, & disciplinæ: quapropter ad rem 2. Petri cap. 1. *Hoc primùm intelligentes, quòd omnis prophetia Scripturæ, propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia, sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines*.

11. Nulla vera miracula fieri in Ecclesia R. verbo *Marbach*.

12. Dixit Baptismum esse abominandum. R. verbo *Arcontici*, *Armeni*, & *Alascani*.

13. Angelos existere negavit. R. verbo *Dositheus*.

XVI. DAVID CHYTREUS, sectâ Lutheranus, orationem habuit anno 1569. editam Francofurti, anno 1580. *De statu Ecclesiarum hujus temporis*, in qua docuit, in universo orbe Christianos esse, qui ab ipsa Ecclesia Romana, circa doctrinæ substantiam, ac Missæ sacrificium, non discrepant, exceptis nonnullis cæremoniis exigui momenti; sed contraria huic orationi, fuit opinio, in qua asseruit anno 600. apparuisse Antichristum, & primum Antichristum fuisse Gregorium Magnum. R. verbo *Bartolomeus Janovesius*, contra quem asseritur nondum venisse Antichristum, sed & Gregorij Magni sanctitas orientalis, & occidentalis Ecclesiæ veneratione illustratur, atque tot tantisque est commendata miraculis, ut facilè obstruatur os, contra S. Pontificem, loquentis iniqua. Quomodò Antichristus, qui Christi gloriam in suis operibus non cessavit commendare? Quomodò Antichristus, qui Christi causam, contra sui temporis hæreticos, adeò strenuè defendendam suscepit? Vide Bellarm. lib. 3. de Rom. Pontif. cap. 3.

DAVID DINANTIUS Magistri sui Almarici hæreses professus, libros scripsit damnatos & exustos Parisiis, à D. Thoma confutatos; sed præter Almarici errores, prout refert Spondanus anno 1204. XIII.

1. Docuit Deum esse materiam primam. R. Hic error à D. Thoma lib. 1. contra Gentes cap. 7. Tum quia Deus est purissimus spiritus, ut constat ex Scriptura. Tum quia Deus est ens simplicissimum, ergo non potest venire in compositionem compartium, sicut convenit materiæ primæ. Tum quia materia prima est susceptiva omnium formarum, & est sub continuo motu, quatenùs ab una forma transit ad aliam, sed Deus est immutabilis. Tum quia Deus creator est omnium, & consequentèr creavit materiam primam; ergo non potest esse materia prima. Tum quia omnes formæ sunt perfectiores materià primà, ergo si Deus esset materia prima, Deus non esset summa perfectio; imò esset omnium entium ens imperfectissimum.

DAVID PAREUS, sectâ Calvinista, obiicit, quòd Catholici probant Ecclesiam per scripturam, & scripturam per auctoritatem Ecclesiæ; ex quo infert Catholicos nihil probare, quia in suis probationibus committunt circulum. R. Nam Catholici probant veritatem Ecclesiæ per Scripturam, quam admittunt hæretici, ergo non committunt circulum. Vera esset Parei propositio, si Catholici probarent Ecclesiam per Scripturam contra Ethnicum, qui non admittit sacras Scripturas, sed contra illos, qui non admittunt Scripturam, Catho- XVI.

lici

lici defendunt veritatem Ecclesiæ, aliis argumentis, de quibus actum in Prodromo ad opus. Vide Beccanum qui Pareum impugnat.

V. Decacerati. De his hæreticis mentionem facit S. Theodorus, studiensis præpositus. Vocabantur Decacerati, quia decem profitebantur errores, anathemate damnati sunt à B. Sophronio, in libello ab eodem Sophronio hac de re edito. Hujus hæresis fautores præcipui fuerunt quidam Barzanufius, Esaias, & Dorotheus; quantùm colligere liquet ex testimonio prædicti S. Theodori. Decacerati sentiebant in omnibus cum Acephalis, & verè Acephali dicendi sunt, quia plures hujus factionis simul uniti quemadmodum de Acephalis narratur, hæresi initium dederunt, neque præcipuus eorum auctor detectus est, à quo originem habuerint; Quales fuerint peculiares Decaceratorum errores, non reperi, non enim B. Sophronij libellum alium vidi, nisi quem scripsit ad Leonem Papam, contra Dioscorum; & ejus acta contra Monothelitas, atque impugnatores S. Imaginum, quæ omnia in Bibliotheca Conciliorum referuntur. Cæterùm cum S. Theodorus in suo testamento, sive confessione fidei, præcipuè illas veritates Catholicas sit professus, contra quas hæretici tunc temporis blaterabant, quales erant Decacerati; & in eodem testamento, asserat se recipere omnia Concilia œcumenica, adorare sacras Imagines, credere Sanctos esse intercessores pro nobis, venerari reliquias Sanctorum, recipere sacram Scripturam, & venerari scripta S. Patrum, Monachorum Institutum commendare, hinc potest deduci has omnes veritates fuisse ab hæreticis Decaceratis impugnatas, quibus septem erroribus, si & tres Acephalorum errores addantur, quoniã cũ Acephalis, ut suprà dictũ est, Decacerati sentiebant, decẽ fuisse Decaceratorũ errores traditur, & non obscurè ex dictis colligi videtur; præfati autẽ errores, alibi in hoc opere reprobantur.

Decanus Ecclesiæ Pictaviensis Presbyter fuit, & Schismaticus quippè qui dicebat esse Acephalos, qui non adhærebant Anacleto Antipapæ. Studuit Bernardus Abbas, ad hoc specialitèr, ab Innocentio vero Pontifice delegatus, reducere Pictavienses ad meliorem frugem, quare cum ad ipsos accessisset, & in eorum Ecclesia celebrasset, Decanus Schismaticus Altare confregit, in quo S. Doctor sacra peregerat; sed non fuit Decani factum impune; nam paulò post animam exhalauit, adstantibus visibilitèr dœmonibus, à quibus jugulari exclam bat, cultellum à circumstantibus postulans, quem immergeret gutturi suo, ut extracto Dœmone viveret, inter quæ verba, fuit à Diabolo extinctus. Ex Bernardo Abbate Bonçvallis, in vita S. Bernardi lib. 2. cap. 6. XII.

Deistæ dicti etiam *Trinitarij*, & *Neatiani*, vel *Ariani novi*, anno Domini 1564. ex Lutherana sectâ exorti sunt in Polonia, & Galliam irrumpentes, anno 1566. Lugduni suas impias assertiones promulgarunt, sed adeò intricatas, obscuras, & variabiles, ut difficilè sit percipere quid velint exprimere. Horum auctor fuit quidam *Gregorius Pauli*, minister Cracoviensis, adeò effrenatus, ut suprà Lutherum, & Calvinum, revelationes divinitùs acceptas jactaret, meliùs dixisset diabolicus; etenim non nisi in diaboli schola Lutherus, & Calvinus fuerunt edocti. Sibi soli reservatam Antichristi occisionem asserens; schema produxit ad instar templi, in cujus tecto erat Lutherus, tegulã proiiciens, cujus parietes Calvinus concutiebat, & fundamenta ab ipso subversa repræsentabat; edita hac inscriptione. *Non omnia Deus Luthero dedit, plura Calvino; mihi, & meis majora.* Sic superbè, & effrenatè de seipso, & suis Deistis sentiens, quem cum sectatoribus suis, impugnavit Joannes Vuigandus in lib., quem expresè contra hos hæreticos exaravit, quorum errores erant. XVI.

Pater,

1. Pater, Filius, & Spiritus sanctus tres sunt, sed non tres Personæ. R. verbo *Angelitæ*. Tum quia Filius est Persona diversa à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, quia Filius est à Patre, & Spiritus sanctus ab utroque; qui enim est ab alio, non potest esse idem cum illo, à quo est, nihil enim est, seu refertur ad se, sed ad alium. Quòd Filius sit à Patre, & Spiritus sanctus à Patre & Filio, proclamant sacræ paginæ; ergo Pater, Filius, & Spiritus sanctus sunt tres Personæ. Tum quia per Deistas sunt tres; ergo tres Personæ; nam non tres Dij, hoc enim contradictionem involvit, non tres naturæ hoc siquidem idem esset, ac profiteri tres Deos; ergo tres Personæ. Tum quia nomina numeralia afficiunt semper, vel Personam, vel suppositum, vel subsistentiam, quando cadunt supra res à parte rei; ergo cum per Deistas Pater, Filius, & Spiritus sanctus sint tres, neque esse possint tres naturæ, reliquum est, ut concedant esse tres Personas.

2. Una est natura, seù Deitas, illis tribus communis, sed non una essentia. R. Quia in Divinis una est Deitas, ac natura, ac essentia, sicut etiam in creatis idem est humanitas ac essentia Petri, ergo si una est Deitas, illis tribus communis, etiam una esse debet essentia, illis tribus communis; pugnat tamen hæc propositio cum primà in sensu Deistarum, nàm si una non est essentia, illis tribus communis, ergo diversa erit essentia in singulis illis tribus singularis; ergo illa tria erunt tres Personæ Divinæ, (quamquam diversas in essentia hæreticè dicerent) quod negant in primà, & deducitur ex secunda assertione, nam ubicumque est essentia diversa, loquendo de intellectualibus, ibi est Persona diversa (licèt non valeat è converso argumentari) sed per Deistas juxtà secundam propositionem, sunt in Divinis diversæ essentiæ, quia per ipsos non est una, ergo etiam diversæ Personæ; Sed hæc dicta sint ad ostendendum, quàm verum sit, quòd supradiximus, Deistas adeò intricatè loqui, ut difficile sit intelligere, quid velint exprimere.

3. Unus est Deus, sed tantùm Pater dicitur unus, & verus Deus, Filius verò, & Spiritus Sanctus, non sunt unus ille Deus. R. verbo *Ariani*, ubi consubstantialitatem Filij cum Patre, & Spiritus sancti cum Patre, & Filio, ostendimus. Tum quia ex præfata Deistarum propositione, deducitur tres esse Deos; unde satìs ex hoc remanet reprobata, sicut & sequens.

4. Filius Dei est Deus ex Deo genitus, sed non est unicus ille Deus. R. verbo *Ariani*.

Pretèr hos quatuor errores, aliqui ex Deistis, profitebantur etiam errores Trinitariorum, siquidem Trinitarij, etiam à Gregorio Pauli originem habuerunt; quia tamen errores Trinitariorum, vel ipso primo aspectu sunt execrandi, ab omnibus Deistis non erant accepti; sed Trinitarij è converso, omnes errores Deistarum, cum aliis suo loco reprobandis, amplectebantur. Nomine Deistarum, nunc temporis, veniunt qui in unum Deum credunt, animæ immortalitatem, & post mortem præmium bonis, pœnam malis operibus reservari asserunt, sed nullum aliud dogma Catholicæ Religionis profitentur. Horum auctor, creditur quidam, nomine *Herbertus*, natione Anglicanus, sanguine nobilis, qui vixit circa medium seculi decimi septimi, & hanc opinionem in quodam libro ab ipso edito propugnat. Insuper Deistæ vocantur illi quicunque sunt sinè lege, sinè pietate, sinè religione viri, qui circa Dei existentiam ità errant, ut ab Atheis in hoc differant, quòd Deum quidem existere teneant, & hoc solum, quòd existat, de illo necessariò credendū asserant: Deum verò ipsum colendum quidem, sed colendi modum unicuique liberum, & solo rationis lumine definiendum esse dicant: quaproptèr Deistæ, *Libertini, Indifferentes, & Philosophi*

vulgò sunt nuncupati. Deistæ autem vocantur, quòd Deum existere, & nihil aliud necessario credendum asserant. Libertini verò, quòd modum colendi Deum, ex libero uniuscujusque pendere velint arbitrio. Indifferentes, eo quòd consequenter asserant, religiones omnes ità indifferentes esse, ut quemlibet, in qualibet salvari posse doceant. Philosophi demùm dicuntur, qua de re vide verbo *Philosophi*. In hujus erroris barathrum, duo potissimum hominum genera ab sorbentur. Primò homines plebei, qui solo religionis nomine contenti, tam facilè fidem, quàm domicilium commutant: alterum genus est hominum, politicis simulandi artibus apprimè imbutum, quos non tam error abducit, quàm propria cupiditas excæcat.

Reprobantur igitur, tum ex his quæ jam dicta sunt in præparatione ad opus; tum etiam, quia non potest quivis, qui se Christianum profitetur in qualibet secta salvari, & hoc auctoritate Scripturæ: ad Ephes. 4. *Unus Dominus, una Fides, unum Baptisma*. Ad Hebr. 13. *Doctrinis variis, & peregrinis nolite abduci*: igitur si in Ecclesia Christi, sicut unus est Dominus, ità unica est fides, à qua prohibentur abduci, ergo non omnes sectæ sunt in Ecclesia Christi. Sed inconfesso est, extra Ecclesiam Christi non posse obtineri salutem, ergo non possunt omnes in diversa fide, aut sectâ salvari. Tum quia, qui asserit quemlibet in Deum, vel etiam in Christum credentē, posse in sua fide, seu sectâ salvari, admittit etiā hæreticos, olim à primitivà Ecclesia damnatos, potuisse in sua fide ad salutem pervenire: nam ex illis plerique agnoscebant Christum filium Dei, mundi Redemptorem, & alia ad ejus personam spectantia: salvari itaque potuerunt in sua sectâ Pelagiani, Macedoniani, & alii quicumque hæretici ab Ecclesia damnati. Hoc admittere aliud non foret, quàm veram, & primævam Christi Ecclesiam, ac totius antiquitatis consensum erroris arguere; si enim illi in sua fide salvari potuerunt, cur tanto molimine contrà eos congregati sunt ex toto orbe Patres, & Concilia convocata? cur toties anathemate à Christi Ecclesia separati? cur maluerunt omni tempore Christiani potiùs exilia, tormenta, & ipsam mortem tolerare, quàm eorum doctinam, aut sectam profiteri? Stat ergo unam tantùm esse posse veram fidem.

Dei Terreni. Hos reponit XVI.
Gravina intèr Antichristianos, qui sunt liberæ fidei: tales nuncupantur apud Rescium, qui anno 1559. sunt orti.

Doctrinam suam, tamquam Dei Verbum adorari volebant. Tanta dementia reprobatione non indiget.

Doemoniaci sectâ sunt Anabapti- XVI.
stæ, intèr Antilutheranos locantur à Lindano, & illi sunt qui cum Origene.

Asserunt dœmones tandem fore salvandos. R. verbo *Origenes*.

Doemonicolæ, insurrexerunt XVI.
anno 1540. etiam intèr Antilutheranos constituuntur à Lindano, intèr Antichristianos à Gravina. Isti sectarij potius Athei dicendi sunt.

Diabolum decies in die publico cultu invocabant. R. Nam diabolum debere Deum adorare constat ex verbis Christi: *Deum adorabis*, & consequentèr non debet adorari, siquidem eum prævaricasse, & æternis cruciatibus, & opprobriis à Deo esse destinatum, constat ex Scriptura; hinc manifestè patet, nullum diabolo cultum deberi. Dœmoniorum adorationem esse Deo odiosam, sæpè inculcat David in Psalterio. Vide verbo *Arragonenses*.

Demophilus, intèr Arianos IV.
Episcopos, Legatus fuit ad Constantem Imperatorem, & renuit cum aliis orthodoxis Episcopis, in Concilio Mediolani coacto, damnare Arii impietatem, quòd tamen se facturum promiserat. Fuit præcipuus subversor Liberij Papæ, in causa Sancti Athanasij; & subrogatus ab Arianis

in locum Eudoxij in Sede Costantinopolitana, à quâ sub magno Theodosio dejectus fuerat anno 380. qui demùm ut refert Socrates lib. 3. cap. 1. in sua impietate Arianâ, à qua nunquam voluit recedere, anno 386. decessit.

XVI. DENCHIANI. Hoc nomine sunt nuncupati quidam ex Anabaptistarum germine, qui existentiam dœmonum negabant: convincente eos, pluribus in locis, adeò manifestè sacra Scriptura, ut mirum sit qua fronte auserint dœmonum existentiam, à quibus sic dirè agitabantur, negare. Vide Natal ab Alex. sect. 16. artic. 11. de Anabaptistis.

XVI. DESERTORES intèr Antichristianos, qui præcipua evertunt mysteria, & intèr Semiatheos reponuntur à Gravina. Surius asserit esse sic dictos quosdam Calvinistas, qui in Belgio anno 1566. unionem statuum fecerunt cum Sectariis in contemptum Regis, in exterminium Sacerdotum, & fidei destructionem. Siquidem à Sacerdotibus, & Monachis illicita extorquebant juramenta, quibus cogebant eos, vel exulare, vel bonis privari, & præter Calvini errores, adhùc sequentes peculiaritèr profitebantur.

1. Fides cum sit donum Dei, unusquisque debet relinqui suo arbitrio ad credendum quid velit. R. Ex eodem ipsorum modo discurrēdi; nam si unusquisque deberet relinqui ad credendum quid velit, jam constat quòd fides non est donum Dei, sed esset ex propria dumtaxat voluntate. Insuper una tantùm esse potest vera fides, ergo non potest esse unicuique liberum credere quid velit. Tum quia cum quis possit hodiè velle credere unam veritatem, & cras velle adhærere veritati contrariæ, sequeretur fidem veram admittere contradictionem, quòd ridiculum est, scilicet esse veram fidem, & admittere contradictionem in suis principiis credibilibus.

2. Dicebant Catholicam Religionem dissimulandam, donec occasio inveniatur perdendi eam.

3. Necessariã esse Templorum, Cœnobiorum, aliorumque piorum locorum demolitionem ad regias artes conservandas, quę omnia cum omnibus pateant quantùm sint absurda, ulteriori reprobationone non indigent.

DESIDERIUS LONGOBARDUS sub Alexandro IV. vixit 13. currente seculo; edidit quemdam tractatum contra Catholicam veritatem à Divo Thoma impugnatum; lib: contra impugnat. relig. cap. 6. XIII.

1. Ostendit rem esse illicitam, & perniciosam omnia propter Christum relinquere. R. Quia paupertas voluntaria est consilii Evangelici, ut ex pluribus Scripturæ textibus colligitur, juxtà quòd legitur: *Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris.* Insuper paupertas voluntaria valdè juvat ad acquirendam perfectionem, juxtà illud: *Si vis perfectus esse vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus*. Et alibi: *Qui non reliquerit patrem, matrem, uxorem, agros propter nomen meũ, non potest meus esse discipulus*. Paupertatem voluntariam Christus docuit suo exemplo, qui cum Rex ditissimus esse posset, & Monarcha in hoc mundo, voluit pauper nasci, & nudus mori; sed Christi exemplum imitari sanctum est; ergo omnia propter Christum relinquere non est illicitum, & perniciosum.

2. Nefas esse dixit Religionem profiteri, quæ saltèm bona in communi non habeat. R. Ex Constitutionibus Pontificiis, in quibus approbatæ sunt Religiones Mendicantium, & ex his quæ supra dicta sunt, ubi paupertas voluntaria commendatur. Nec valet opponere illud Deuter. 15. *Omninò indigens; & mendicus non erit inter vos*, & aliud Eccles. cap. 27. *Propter inopiam multi deliquerunt*; nam in primo textu Deus non prohibet voluntariam paupertatem, sed significare voluit Judæis fraternam charitatem, quà juvare pauperes te-

nebantur, ne ad tantam inopiam devenirent, ut mendicare cogerentur; ut ex eodem cap. constat. Aliud est necessitate compelli ad mendicandū, aliud verò voluntariè omnia contemnere. Hebræis præcepit Dominus, ne illud paterentur; sed nemini mandavit ne hoc faceret; cæterùm superfluum suisset commendare eleemosynam, sicut Deuter. cap. cit. ver. 11. legitur: *Idcircò præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno*: quandocumque per superiorem textum interdiceretur paupertas: Itaque per illum textum non prohibetur voluntaria paupertas, sed potiùs animantur præcipuè pauperes ad justè vivendum, quibus Deus opportunum promittit subsidium; unde dicebat David: *Non vidi justum derelictum, nec semen ejus quærens panem*. In secundo textu ostenditur, quod qui pauperes sunt, & non vivunt cum resignatione ad Deum, sed stant cum mala voluntate, delinquunt. Non ergo ex illo potest inferri quod paupertas sit causa malorum, & consequenter non possint homines eam profiteri; nam qui voluntariè vovet paupertatem, est pauper cum bona voluntate, scilicet cum resignatione ad Deum, pro cujus amore paupertatem elegit; ideò pauper voluntarius, ratione paupertatis nō delinquit. Neque demùm valet dicere, ad excludēdam voluntariam paupertatem, quòd Religiosi Mendicantes, gravant fideles; nam neminem cogunt ad erogandam ipsis eleemosynam, & solùm quęrunt quæ superfluunt fidelibus, quę ab ipsis dispensari debere in eleemosynam, asserit Scriptura Luc. 11. v. 4. Immò quâ ratione potest gravare fideles, quibus omnia reliquit, qui ab illis aliquod ex superfluis petit?

XVI. Desiderius Erasmus Roterodami in Batavia ex furtivo concubitu genitus, dictus fuit Gerardus Gerardi, quod nomen Belgicum, cum significet desiderare, nomen Desiderii accepit, addito cognomine Erasmi, quod græcè etiam sonat Desiderium. Ultrajecti in æde sacrâ musicis imbutus, adolescens Religionem Canonicorum S. Augustini professus est. Post novennium Religionem deseruit, & Academias Europæ percurrens, magnum sibi nomen ex eruditione humanarum scientiarum, quibus excellenter fermè supra omnes sui ęvi pollebat, promeruit. Taurini lauream doctoratus assumpsit; sed adeò visus est in rebus fidei dubius, ut etiam Luthero hæresum suarum materiam subministrasse creditus fuerit, ita ut passim diceretur, vel Erasmum Lutherizare, vel Lutherum Erasmizare. Studuit tamen Erasmus ab hac nota Lutheranismi, quæ ipsi inurebatur, se defendere, nunquam tamen legitur expressè Lutherum omninò damnasse, licèt aliquos ejus errores rejecerit. De cætero quasi medius incedens, multis visus est in communione Catholica permanere, proinde frequentatus litteris insignium virorum, Cardinalium, imò Summorum Pontificum, quod tunc maximè sibi promeruit, cum librum cui præfixit titulum *Diatribæ*, scripsit contra Lutherum, de libero hominis arbitrio malè sentientem: sed an hoc fecerit zelo Religionis, an potiùs honoris sibi captandi gratiâ, sunt qui in dubium revocent. At quidquid sit, adeò eruditè Lutherum convicit de necessitate liberi arbitrii, ut Schlusemburgius Saxo Lutheranus in suo Catalogo, quem vocat hæreticorum, idest eorum qui à Luthero defecerunt, reponat Erasmum, & Auctorem constituat Synergistarum, sivè Cooperatorum, à cooperatione, quam adstruit liberi arbitrii cum gratia Dei. Sed ab initio Ecclesiæ hunc fuisse unanimem Catholicorum sensum; necessarium scilicet, cum gratiâ liberum arbitrium, ad actiones morales, probant veterum Patrum, tum Græcorum, tum Latinorum testimonia, quæ abundè profert Erasmus in sua Diatriba, quod suadet & ipsa ratio; actio enim moralis vel est bona, vel est mala, si bona imputatur etiam homini, ut autem imputetur homini, debet esse etiam ab hominis libero arbitrio;

ne-

nemini enim laudi, aut probro datur, nisi quod liberè facit; ergo necessariò ad actiones morales bonas, debet concurrere liberum arbitrium; quòd si malæ sint, totam malitiam esse ab homine, non potest in dubium revocari; Deus enim non potest esse delicti auctor, qui est interdictor; Et hæc dicta sint, ut constet quantùm erraverit Schlusemburgius, qui Erasmum hujus sententiæ Principem instituit, ad quem ut recurrat sermo, anno 1536. Basileæ mortuum, summo honore in Ecclesia Cathedrali sepultum constat; cujus nonnulla scripta penitùs damnata fuerunt, nonnulla permissa; certum est, quòd in suis scriptis sæpiùs asserit, se potuisse ut hominem errare, quod videtur sufficiens ad eumdem ab hæresi vindicandum. Cæterùm quòd in dubiâ fide vixerit, dubium ferè non est; an in eadem decesserit, solus Deus scrutator cordium novit. Zuinglianismi accusatum fuisse asserit Spondanus. Videtur inter hæreticos non esse reponendus, quatenùs sæpè scripsit, se ut hominem potuisse errare, quòd si erravit, nunquam tamen ex mala voluntate id fecisse protestatur. Attamen non lego Ecclesiæ judicio, seu Sanctæ Sedis fidei, & correctioni cogitationes suas, quâ par erat humilitate subjecisse. Sed si verum est, quod scribit Pater Joseph de Turre Januensis in Catalogo hæreticorũ verbo *Erasmus*, non modò inter hæreticos, sed inter deteriores Hæresiarcas est locandus; ibi enim refert citatus Auctor, primò, quòd commentaria quæ edidit Erasmus in Scripturam, & Patres, continent scepticam quamdam doctrinam, quæ sic animos plurium gentium occupavit, ut multi de Christo, illiusque mysteriis cœperint dubitare, ejusque paraphrases in codicem Euangeliorum, infinitis erroribus esse conspersas; quod dubitaverit de scriptione, & auctoritate Euangelii D. Marci; quod eraserit ab epistola D. Jacobi hæc verba: *Tres sunt qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus sanctus* tanquam supposititia, quæ in Græcis codicibus non legantur; quòd malè senserit de Sma Trinitate; quòd Apocalypsim truncaverit à Canone; quòd dubitaverit an Apostoli ediderint symbolum fidei; quòd Arianam hæresim patrocinaverit; quòd Pelagii defensor sit deprehensus; quòd in Beatissimam Virginem blasphemias evomerit; quòd Purgatorium modò affirmaverit, modò negaverit; quòd infernum cælo miscuerit; quòd sacras traditiones appellaverit *errorum, superstitionumq; pandectas*. Periculosè scripsit Erasmus, referente Natali Beda facultatis Parisiensis Syndico, de Cleri cælibatu, de votis Monachorum, de jejuniis; & interdicto esu carnium, de festorum observantiâ, de consiliis Euangelicis, de lib. sacris in vulgarem linguam transferendis, de legibus humanis, de horis canonicis, de fidelium divortio, de symbolis Ecclesiæ. Plures articuli ex Erasmi operibus extracti, confixi fuerunt à sacra Facultate anno 1572. Plures etiam Scriptores orthodoxi scripserunt adversùs Erasinum, qui major fuisset, si minor esse voluisset, idest si contentus fuisset sapere, non plusquam oportebat sapere. Vide Spondan. diffusè de Erasmo scribentem ab anno 1519. usque ad 36.

Deuterius Arianus Episcopus ille est, à quo circa annum 493. Baptismi forma corrupta fuit, & de eodem refert Niceph. lib. 16. cap. 35. quòd cum quemdam virum nomine Barbam, juxtà formam ab ipso inductam vellet baptizare, aqua evanuit. Forma, qua prævaricator iste utebatur, erat sequens, quam refert Nicephorus Histor: Eccles. lib. 11. c. 11. V.

Baptizabat in nomine Patris, per Filium, in Spiritu sancto. R. Quia in materia Sacramentorum standum est Christi institutioni, sed Christus talem formam nunquam instituit pro Baptismo; docuit enim baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, quia tres Personæ Divinæ sunt omninò æquales; nec una est major alterâ, ut censebant Donatistæ. Præ-

fatâ Deuterii formâ implicitè hanc Donatistarum hæresim continere videtur, ex quo magis patet illius insubsistentia; Non me latet ritè dici posse Gloria Patri, per Filium, in Spiritu sancto, quod S. Chrysostomus, aliique ex Græcis Catholicis innoxiè dicebant. Sed aliud est fidem explicitè profiteri; aliud Deum laudare. Laudandi formulæ, salvâ pietate, nobis liberæ sunt: sed professio, quâ sub Sacramento Ecclesiam ingredimur, ab Institutore formam habet, quam immutare non possumus, nisi defraudantes Sacramentum effectu suo, & à perfecta confessione fidei tunc necessariâ deficientes. Vide verbo *Aetiani, Agnoetæ, Brentius.*

IV. DEUTERIUS DONATISTA Macriensis Episcopus, interfuit Conciliabulo Donatistarum, in quo ducenti, & septuaginta Episcopi Donatistæ Carthagine sunt congregati. Hic Deuterius juxtà Conciliabuli definitionem cum traditoribus (nempè, qui Ecclesiasticos libros persecutoribus tradiderant) immensi criminis reis fecit unitatem, etiamsi non essent baptizati. Omittentes nos modò, quæ frequenter differuntur de crimine, & pœna traditorum; non est prætermittendum, quòd vera Ecclesia cum non baptizatis nusquam habuit unitatem, quia non baptizati non sunt cives Ecclesiæ, Baptismus enim, Sacramentorum janua, est essentialis character, quo fidelis ab infideli discernitur; non baptizati, non sunt de corpore Ecclesiæ, ideò non possunt unitatem facere cum Ecclesia: ex quo patet quàm impiè Deuterius unitatem fecerit cum non baptizatis, & quàm sacrilega fuerit illius Conciliabuli definitio. Vide Baron. ad an. 308

XVI. DIABOLISTÆ. Hæc impia secta nonnisi Atheismum sapit, ideò inter Antichristianos Atheos, qui totam fidem subvertunt meritò à Gravina reponitur; qui sunt de hac secta *Goetæ* vocantur à Rescio. Originem habuerunt anno 1566. à quodam improbo viro Cenomano, cui nomen *Deschaleus Deschelles*. Horum numerum in Galliis ad sexaginta millia crevisse fertur: Dicti sunt *Diabolistæ*, quia jactabant se esse sortilegos, & Diaboli charactere insignitos.

Docebant aliquid credendum esse ubi expedit, ubi verò non expedit, nihil credendum. R. Quia fides semper, & ubique est una, & necessaria, sinè qua impossibile est aliquem placere Deo, & consequi salutem; ergo semper opus est, idipsum credere. Tum quia necessitas fidei non dependet à loco, vel à tempore, sed à Deo, qui illam docuit, & servari præcepit, ergo falsum est, quòd aliquando expediat, aliquando non expediat credere; sed hanc doctrinam diabolisticam, purum esse atheismum satis patet.

DIACRINOMENI, sivè hæsitantes V.
dicti sunt Acephali, quia dissidentè Joanne Antiocheno, & Cyrillo Alexandrino, neutri adhæserunt, & factionem fecerunt circa medium seculi quinti, viventes absque capite; Concilii Chalcedonensis infensissimi hostes, qui etiam à Petro Moggo recesserunt, quia Concilium Chalcedonense receperat. Estò id fecerit non zelo Religionis ductus, sed proprio commodo stimulatus. Ex Liberato in Breu.

DIAGORAS Philosophus Athe- I.
niensis Theledisi filius, in Insula Cyclada natus, dictus communiter *Atheus*, primus esse creditur, qui in orbe Atheismum invexerit; ab Atheniensibus relegatus, indignè ferentibus tantam impietatem, qua Dei existentiam negare ausus fuerat. Post expulsum Diagoram, credente Athenis Senatu nondum dignam tanti sceleris sumpsisse vindictam, duorum talentorum taxam constituit iis, qui Diagoram vivum Athenas reduxisset, unumque talentum cuicumque Diagoras caput attulisset. Vixit circa medium seculi quinti ante Christi adventum. Necessitas Divinæ existentiæ probata est verbo *Atheus*. Tum quia cum entia contingentia nequeant sibi dare esse, necesse est dari ens necessarium, à quo suum esse

con-

contigentia recipiant;ens autem simpliciter necessarium est Deus. Tum quia Deus non potest invincibiliter ignorari; naturaliter enim in nostris angustiis oculos elevamus ad cælum, hinc implorantes subsidium à superiori potestate, cui omnia terrena subsunt; inter præcipuos tunc temporis Atheistas recensentur Theodorus Philosophus, Zenonis primùm, deinde Pyrhonis discipulus. Callimachus, Lucianus, Lucretius, Doletus, & alii. Ex Historia Græcorum lib.4.

XVI. Diazius nomine Joannes natione Hispanus;Parisiis Theologiæ studuit, ex frequenti Lutheri lectione depravatus, Genevam se contulit, ubi cum Calvino amicitiam iniit, deinde minister Protestantium electus,sese Argentinam recepit,ut Lutheri hæreses profiteretur, datusque fuit Bucero socius ad colloquium Ratisponense, & cum ab hæresi, cui firmiter adhæsit dimoveri non potuerit, licèt persuadentibus enixè aliquibus Hispanis, qui eum ad reassumendam verã fidẽ, & repetendam patriam hortabantur, per sicarium à fratre ejus missum, interficitur, ægrè nimis ferente in Diazio prævaricationem à fide orthodoxa. Ex Spond. ad ann.1546.

III. Dicaritæ. Circa annum 249. eruperunt. Germen sunt Manichæorum, multùm dilatata est hæc heresis, pro qua extirpanda Ecclesia multos subiit agones; conveniebant in omnibus cum Gnosticis. Ex Prateolo.

Dicebant animam hominis esse, aut Dei substantiam, aut ex Dei substantia. R.ex his, quæ dicta sunt verbo *Apocaritæ*. Tum quia substantia Dei est indivisibilis, ergo animæ,quæ sunt divisæ inter se, esse nequeunt ex Dei substantia. Tum quia Dei substantia est Deus, sed animæ non sunt Deus; sed ad Dei imaginem creatæ, ut illi serviant; Tum quia ex Scriptura colligitur apertè animam non esse Dei substantiam. Sic in Cantico; *Magnificat anima mea Dominum,& exultavit spiritus meus in Deo*, ex quo patet animam non esse substantiam Dei, quandoquidem anima magnificat Dominum, & exultat in Deo salutari suo.

Didymus. Hic ille est, quem Magnus Antonius Alexandriæ invisens beatum prædicavit, cujus sapientiam totus orbis mirabatur,qui cæcus factus anno quinto à sua nativitate, propter aquileos oculos mentis *videns* dicebatur, quo encomio soli Prophetæ honorantur: ad eum Sanctus Hieronymus jam Doctor peregrinavit, ut illius efficeretur auditor. Hac de causa cano jam capite, Romã Alexandriam se contulit. Vir fuit admirabilis memoriæ, quippè qui summam eruditionem in omni penè scientia, etiam mathematices acquisivit, mediã lectione librorum, ope aliorum factã, quam indefessè audiebat; sed potissimùm in Theologica scientia excelluit, quam publicè in urbe Alexandrina docuit, affluentibus undequaque auditoribus, inter quos D. Hieronymus, Ruffinus, Palladius, & Isidorus. Opera celeberrima edidit, vir non minùs doctus, quàm pius,& canitie nonagenariã venerabilis, si vehementiori, quàm par erat amore, suum prosequutus Origenem, ejusdem errorum propugnatorem se infeliciter non exhibuisset. In Concilio Constantinopolitano 180 Patrum unà cum Origene,& Evagrio damnatus, Martino I. Pontifice. R. verbo *Origenes*. III.

Dignus Donatista,cum Capito ejusdẽ sectæ professore, & aliis missus fuit in Gallias à Donatistis ad interpellandum Constantinum Imperatorem. Vide *Capito* de hoc hæretico scribit Optat. Milevit. contra Parmen. lib.1. IV.

Dimetritæ. Apollinarius à Laodicea fuit primus hujus hæresis auctor circa annum Domini 377. Iidem ergò sunt Apollinaristæ, de quibus actum suo loco, ac Dimetritæ, de quibus hic disserimus, qui hoc nomen sortiti sunt ab hæresi, quia scilicèt duas tertias partes humanæ naturæ in Christo confitebantur, corpus videlicèt, & animam: tertiam verò IV.

par-

partem ſcilicèt mentem humanam in Chriſto eſſe negabant, ſed inſtabiles in ſua opinione valdè fuiſſe Dimetritas conſtat, quandoquidem mox Chriſtum non habuiſſe mentem humanam, mox eamdem accepiſſe dicebant. Fuerunt ex Dimetritis, qui Verbum carnem ex Maria aſſumpſiſſe negarunt; quidam etiam ex ipſis aſſerebant Chriſtum corpus è ſuperis detuliſſe, alii animam accepiſſe omninò negabant, qui errores alibi reprobantur. Alii corpus Chriſti fuiſſe coeſſentiale Deitati aſſerebant; quòd quàm falſum ſit, ex eo conſtat, quòd ſi corpus Chriſti eſſet coeſſentiale Deitati, non fuiſſet facta incarnatio in tempore, ſed dicendum foret ab æterno Verbum fuiſſe incarnatum, quod enim eſt eſſentiale Deitati, ſemper fuit. Tum quia eſſe coeſſentiale idem eſt, ac eſſe ejuſdem eſſentiæ, ſed corpus nequit eſſe ejuſdem eſſentiæ cum anima, ergo neque à fortiori cum Deitate. Tum quia Deus utpotè ens ſimpliciſſimum, excludit omnem compoſitionem, quam non excluderet, ſi corpus eſſet conſubſtantiale Deitati. Contrà Dimetritas, teſte D. Epiph. congregata eſt Synodus, quæ eoſdem anathemate percuſſit. Remanet hic reprobanda propoſitio, à qua Dimetritæ nomen ſortiti ſunt, ſcilicèt.

Verbum tertiam partem naturæ humanæ, ideſt mentem non aſſumpſit. R. Quia Chriſtum aſſumpſiſſe corpus, animam, & mentem conſtat ex Scriptura, ubi Chriſtus quà homo profitetur ſe non habere eamdem cognitionem cum Patre, dum dicit de die extremà quòd nemo ſcit, neque filius hominis: ex quo evincitur quòd quà homo habebat mentem, ſed limitatam. Inſupèr mens humana nihil eſt aliud, quàm potentia intellectiva, ſed hæc eſt inſeparabilis ab anima rationali; non enim eſt anima rationalis, quæ non habeat poteſtatem intellectivam, ergo ſi per Dimetritas Verbum aſſumpſit animam rationalem, aſſumpſit etiam mentem. Vel dicendum quòd anima aſſumpta à Verbo, non eſſet ejuſdem ſpeciei cum noſtra, quòd nemo ſomniaverit; Chriſtus enim fuit perfectè homo, ejuſdem ſpeciei ac cæteri homines, ſicut ex Scriptura evincitur. Demùm ex eo quòd legitur Luc. 2. verſ. 52. *Jeſus autem proficiebat ætate, & ſapientia*, apertè conſtat Chriſtum habuiſſe mentem humanam; nec valet dicere, quòd ſi Chriſtus habuiſſet mentem humanam, potuiſſet peccare, quia in ipſo extitiſſent cogitationes humanæ, quæ ad peccatũ inducunt; nam primò cogitationes illæ humanæ non inducunt neceſſariò ad peccatum, & ſi medià Divinà gratià à viris juſtis repelluntur, quantò faciliùs à Chriſto, in quo erat plenitudo gratiæ? Tum quia intellectus Chriſti ità erat conformis voluntati Divinæ, ut malum cogitare non poſſet. Tum quia Chriſtus utpotè impeccabilis aſſumpſit mentem creatam, ſeclusâ omni propenſione ad malum, ſicut carnem de factò aſſumpſit abſque ullo defectu culpabili, qui provenire poſſet à peccato. De hac hæreſi agit S. Epiph. hæreſ. 77.

IV. Diodorus Antiochiæ natus, ejuſdem Eccleſiæ Presbyter, poſtmodum Tarſenſis Epiſcopus, quoad vixit, ſemper ſe orthodoxum eſſe ſimulavit, & prout talis creditus, ſummis laudibus à Joanne Chryſoſtomo, qui Diodori diſcipulis fuerat, commendatus. In Antiochena Eccleſia, ut fidem Catholicam ſuſtineret, abſente Meletio Epiſcopo, à Valente in exilium pulſo, valdè laboravit. Unus fuit ex Patribus qui Conſtantinopolitano Concilio interfuerunt. Ordinatus Tarſenſis Epiſcopus, ſenio confectus moritur: poſt Diodori mortem exorto dogmate Neſtoriano; cum Neſtorius ſuam hæreſim Diodori ſcriptis comprobaret, quem & magiſtrum ſuæ impietatis habuerat, neceſſe fuit ejus ſcripta prodere in lucem, ab ipſis Neſtorii fautoribus promulgata, ex quo factum eſt ut à ſanctis viris, qui hac de cauſa Diodori libros legerunt, detegeretur venenum, quod ab iiſdem libris hauſerat

impius Nestorius, undè & calamum contra Diodori scripta acuerunt, quod egregiè peregit Cyrillus Alexandrinus in tribus libris, quos contra Diodorum scripsit, qui Diodorus, eo quòd fortitèr hæreses sui temporis impugnaverat, celebris erat in posteritate futurus, si novis somniatis figmentis, anno 428., cum Cyrillum impugnatorem habuit, non fuissent ejus fraudes detectæ. Sanctus Cyrillus in Epistola data ad Joannem Antiochenum, vocat Diodorum inimicum gloriæ Jesu Christi. Leontius de sect. act.4.

Sentit quòd alter esset filius de Virgine natus, & alter esset filius, qui Dei Patris filius propriè dicitur; filium autem Virginis unitum esse filio Dei, non in unitate personæ, sed juxta solam dignitatem, & auctoritatem, & honoris æqualitatem, ex quo patet Nestorium suæ hæresis desumpsisse argumentum, asserendo duas personas esse in Christo. R. verbo *Nestorius*.

XIV. DIONYSIUS SOULECHAT Religionis Minorum professus, Doctor Parisiensis, nonnullas propositiones erroneas, & hæreticas protulit, concernentes rerum abdicationem, charitatem, & amoris perfectionem, quas propositiones à Theologis Parisiensibus damnatas, ipse etiam publicè revocavit, & damnavit anno 1366. Parisiis in Ecclesia Prædicatorum coram Legato Apostolico; cum jam præcedenti anno 1365. fuissent Avenione sub Joanne V. ibi degente damnatæ. Transcriptum schedulæ revocationis per Dionysium factæ, extat in Tomo 26. Bibliothecæ Patrum pag. 488. impressæ Lugduni anno 1678., ubi commodiùs poterit, qui voluerit, expressè videre quales fuerint prædicti Dionysii errores, quibus subjuncta est etiam eorundem reprobatio.

III. DIOSCORUS ORIGENISTA, fuit Monachus, qui Origenis partes deferens, cũ octuaginta circitèr ex suis Constantinopolim venit, ibique mortuus, sepultus est, cui falsò ab Origenistis attributa sunt miracula. In suo enim errore decessisse, colligitur ex Sozomeno, qui dũ refert in Synodo Constantinopolitana, quæ dicta est ad Quercum, Præside Theophilo, Dioscori discipulos ad meliorem frugem redactos, asserit non ita futurum fore, si adfuisset Dioscorus, qui jam decesserat, cum hæc peracta fuerunt.

DIOSCORUS Alexandrinus Episcopus successit Cyrillo in Episcopatu, circa medium Seculi V. nullum non movit lapidem, ut Eutychetis hæresim promulgaret, sed diù latuit Dioscori hypocrisis, qui dum se virum orthodoxum, & virtuti addictum simularet, Theodoretum suarum virtutum prædicatorem habuit. Adeò simulata erat Dioscori sanctitas, ut etiam Sanctos deceperit, cum tamen sub ficta sanctitate facinorosissimus esset; siquidem in libellis adversùs eum datis in Concilio Chalcedonensi, Origenista, Arianus, homicida, incendiarius, & vità turpissimus detectus est. Sancti Cyrilli nepotes, cui successerat in Episcopatu, crudelitèr est persecutus, exauctorato etiam uno ex ipsis, & ab Episcopatu deposito, usurpare nisus est Ecclesiæ Antiochenæ jura. Ad Synodum Ephesinam vocatus, auctoritate Chrisapii cubicularii, Eutychetis fautoris fretus, voluit præesse, & litteras Leonis Papæ ad Synodũ datas recusavit admittere, unde *Synodus prædatoria* vocata est; tum quia præfuit Dioscorus, cum debuissent præesse Papæ Legati; tum quia Dioscorus Pontificis litteras non admisit: quare ejus pertinaciæ contradixerunt Legati Pontificis. In hac Synodo Dioscorus Euthychetem impudentèr absolvit, & majora scelera meditatus, Alexandriam reversus, ibi collecto Conciliabulo, ausus est in Sanctum Leonem Romanum Pontificem excõmunicationis sententiam proferre. Coacto itaque Concilio Chalcedonensi, ibique ejus causâ discusâ, à Patribus Concilii contrà Dioscorum prolata est sententia anathematis, & V.

apud Gazaram civitatem in Paphlagonia exulare damnatus, quo militari copia perductus, infelicissimè decessit. Ex Liberato cap. 11.

V. Dioscorus Junior hæreticus Eutychianus, Timothei Eluri paritèr Euthychiani consobrinus, favore Imperatoris Episcopatum Alexandrinum obtinuit. Excitata proindè à populo, ejus electioni contradicente, seditio, multæque cædes sunt perpetratæ. Ex Liberato in Brev. cap. 17.

I. Diotrephes. Hæc vox Diotrephes, ex Beda in Commentariis, idem significat, ac insulsus, sivè decor insanus; ideoque etiam nomine prodebat suam insaniam hic hæreticus, qui contra doctrinam, quam prædicabat Apostolus Joannes se erigens, circa annum Domini 70. adhuc vivente D. Petro doctrinam adeò insulsam, imò & ab humanitate alienam promulgavit, ut nullum sectatorem habuerit. De eo sic scribit S. Joannes Epistola 3. *Scripsissem forsitan Ecclesiæ: sed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos. Propter hoc si venero, commonebo ejus opera, quæ facit, verbis malignis garriens in nos, & quasi non ei ista sufficiant, neque ipse suscipit fratres, & eos qui suscipiunt prohibet, & de Ecclesia eijcit.* Ex his verbis Divi Joannis, colligitur quales fuerint insaniæ Diotrephes, de quo scribit Beda in coment. super Epist. Joann.

1. Sibi arrogabat primatum in sua Urbe, vel si, ut quidam putant, erat Episcopus, violentèr munus exercebat.

2. Maledicebat Apostolo, ejusque doctrinæ de unitate Ecclesiæ ex populo Judæo, & Gentili.

3. Huic doctrinæ adeò erat infensus, ut conversos ex Judaismo, & illos suscipientes ab Ecclesia eiiceret. R. Quia Christus Dominus fuit *Lapis angularis, qui facit utraque unum.*

4. Hospitalitatem erga peregrinos improbabat. R. Exodi 23. 9. ubi Deus hospitalitatem erga peregrinos commendat, quam & in Tobiæ historia commēdatam reperimus. Deuter. cap. 14. vers. 21. legitur: *Peregrino qui intra portas tuas est, da ut comedat.* Hospitalitatem etiam ex novo testamento Deo esse acceptam colligimus, maximè ex illis verbis, quæ Christus proferet in discussione extrema: *Hospes eram, & collegistis me.*

Discalceati. Ex D. Aug. de hæres. cap. 68. circa initium Seculi IV. IV.
eruperunt hæretici discalceati, qui ex aliquibus Scripturæ textibus, nempè Exod. 3. vers. 5. Isaiæ cap. 20. vers. 2., & Matt. 10. malè intellectis, docuerunt non licere Christianis incedere cum calceamentis. Verum quidem est bonum esse ad finem pœnitentiæ discalceatum incedere, sicut institutum est apud aliquos Religiosos; hæreticum tamen est dicere.

Non licere Christianis ferre calceamenta. R. Quia nulla hac de re extat prohibitio. Tum quia Angelus præcepit Petro in carcere existenti, quando illum de carcere erat educturus, ut sumeret calceamenta. Christum autem, & Apostolos calceamenta adhibuisse deducitur ex Scriptura, quandoquidem Joannes perhibet se dignum non esse solvere corigiam calceamenti Christi. Usus calceamentorum erat apud Judæos; Legitur enim Danielis cap. 3. vers. 21. quòd tres Pueri projecti sunt cum calceamentis in fornacem ignis. Loca autem quæ adducunt hæretici ad probandum prohibitum usum calceamentorum, nihil evincunt. Non primum Exod. 3. ubi Deus præcepit Moysi ut solveret calceamenta, hoc enim præceptum factum fuit Moysi tantùm, & prò illo loco, ad significandam sanctitatem loci, in quo erat quando vidit rubum ardentem. Non secundum Isa. 20. soli enim Isaiæ factum fuit tale præceptum prò determinato tempore, ut patet ex ipso Scripturæ textu. Non tertium, quia ibi Christus præcepit Apostolis ut spoliarent se quocumque affectu erga substantias mundanas, quod hinc sufficienter deducitur talem fuisse Christi

men-

mentem, quia Petrus in carcere habebat calceamenta, quibus certè usus non fuisset, si per illa verba Matt. 10. *Nolite possidere aurum &c. neque calceamenta*, absolutè prohibuisset calceamentorum usum.

XV. DISCIPULA QUEDAM VICLEFFI, quæ vivebat circa initium Seculi XV. de qua mentionem facit Thomas Valdensis doctrinalis fidei lib. 2., docere ausa est Beatam Mariam, Virginem non mansisse post partum, quia scilicèt non est in Scriptura expressum. R. verbo *Antimarianitæ*.

II. DOCITÆ. Emerserunt circa annum 191. auctore Julio Cassiano Valentini Hæresiarchæ discipulo, qui in Cassiani sententiam conspiravit. Utebantur Docitæ, ad confirmandam suã hæresim, Pseudo-euangelio, quod Petri esse mentiebantur. Ex nomine Græco, quod apparentiam sonat, dicti sunt Docitæ, quia quidquid de Christo Euangelium asserit, dicebant solùm apparentèr contigisse, ideò apparentèr natum, passum, mortuum fuisse blaterabant, & corpus Christi fuisse phantasticum asserebant. R. Illis omnibus rationibus, quibus evincitur veritas Incarnationis, & Passionis Dominicæ; nam si Christus corpus sumpsisset phantasticum, nec fuisset verè incarnatus, nec passus, quod asserere est contra Scripturarum evidentiam. Videantur quæ dicta sunt contra *Albanenses*, *Appellem*, *&* *Phantasiastas*.

V. DOMITIANUS sectã fuit Origenista Galatarum Episcopus, Origenistarum turbas in Monachos sancti Sabæ concitavit, à quibus Monachi plura mala passi sunt, ut refert Surius in vita S. Sabæ.

XVI. DOMUS CHARITATIS. Hæc hæresis primùm in Hollandia progenita Auctore Hermanno Nicolao à Lugduno Batavorum anno 1580. per aliquos ejus discipulos promulgata fuit; Hi perditissimi viri in imperitum populum singularis sanctitatis, & virtutis specie se insinuabant, pestiferas impietates in plebeorum animos instillantes, nominabant se *fratres familiæ amoris*, & *de domo charitatis*, ut hoc specioso nomine faciliùs vulgum deciperent. Libros etiam dispergebant, quibus speciosos titulos præfixerant multis erroribus refertos, maximè ex Fraticellis, & Anabaptistis desumptos; siquidem fratres familiæ amoris ex secta Calvini progeniti, Fraticellis, & Anabaptistis valde adhærebant. Hujusmodi librorum tituli erant *Euangelium regni*, *Sententiæ Documentales*, *Prophetia*, *Spiritus amoris*, *Pacis super terram publicatio*, & consimiles, qui libri igni traditi fuerunt. Vide Spondan. ann. 1580.

1. Negabant Magistratus, & corã Magistratibus, aut quovis alio, qui non esset de eorum secta, asserebant licitum esse quidquid luberet jurejurando negare. R. Quoad primum verbo *Anabaptistæ*. R. Quoad secundum ex manifestis Scripturæ locis, in quibus sub gravissimis pœnis prohibetur perjurium. Ratio enim id evincit; quia in jurejurando non attenditur ratio personæ, in cujus præsentia exhibetur juramentum, sed juramentum immediatè ad Deum dirigitur, qui vocatur in testem veritatis, circa quam profertur juramentum; cum autem Deus semper, & ubique præsens sit, nunquam licet Deum vocare in testimonium falsitatis, ideòque sive coram Magistratu, sive coram quocumque alio, nunquam licet jurejurando negare quidquid lubet, semper enim hoc est pejerare, & perjurium nunquam est licitum, ideò monent sancti Patres ut cum magnâ cautelâ, & per quàm rarò proferantur juramenta, qui enim assuescit jurare, facilè declinat in perjurium: ideò cum in sacris paginis prohibemur jurare, ex his textibus non deducitur (ut volebant Catharistæ) quòd juramentum sit illicitum, sed monemur per quàm rarò, & cum magna cautela jurare, ne declinemus in perjurium, juxtà quod legitur Ecclesiast. cap. 23. vers. 9. *Jurationi non assuescat os tuum, multi enim &c.* Sed de hoc alibi actum est.

2. Uxores communes faciebant. R. verbo *Adamitæ*.

3. Baptismum Protestantium invalidum dicunt. R. Nam Baptismus Protestantium est verus Baptismus Ecclesiæ, in cujus fide Protestantes baptizant cum aqua,& debita forma; ergo est validum. Tum quia Baptismum ab hæreticis collatum cum debita forma, & materia esse validum, decretum est in pluribus Conciliis, utpotè Carthaginensi primo can. 1. Nec probat Baptismum extra veram Ecclesiam collatum esse nullum, textus Scripturæ ab hæreticis adductus, in quo legitur Ecclesiast. cap.34. *Qui baptizatur à mortuo, & iterùm tangit eum,quid prodest ei lavatio illius?* nam ibi sensus est: Qui mundatur à peccato,& iterum recidit in idipsum; quid prodest ei talis mundatio? In cujus rei exemplum ponitur immunditia legalis tangentium mortuos; nihil enim prodest ab ejusmodi tactu lavari, si iterum tangant. Nec favet prædictis hæreticis locus ille, quo in argumentum utebantur: *Quidquid tetigerit immundus, immundum faciet*, ut legitur Num cap. 15. vers. 22. ergo cum hereticus sit immundus, immundus remanet qui ab hæretico baptizatur; nam textus allatus Scripturæ verificatur de immunditia legali, quâ significabatur animas coinquinari usu rerum illicitarum, seu prohibitarum.

3. Dissentientem ab eorum secta salvari posse negant. R. Nam hæc secta hominem perditum habuit institutorem,est contra legem Christi,ergo esse non potest via salutis; una enim tantùm est vera Religio, in cujus observantiâ potest homo salvari, hanc autem esse Catholicam Apostolicam Romanam, satis per se patet. Hæc enim sola est juxtà præscriptum Scripturæ; hanc solam Christus, & Apostoli prædicarunt, quæ inter tot persecutiones semper inconcussa triumphavit; scimus autem omnes alias sectas vel omninò defecisse, vel in Schismata esse descissa; ergo &c.

Anno 1588. quidam ex hac secta sequentes promulgavit blasphemias.

1. Negabat Christum in rerum natura aliquando extitisse.R.ex utroque testamento, ex veteri quidem,in quo tot de Christo Prophetię enunciantur, & tempus, & locus, in quo Christus nasci debebat, quæ omnia verificata sunt;ex novo autem,in quo Christi facta mirabilia describuntur.

2. Orationem Dominicam rejiciebat eo titulo,quòd infamaret providentiam,perperàm accipiens verba Matth. 6. vers.32. *Scit enim Pater vester cælestis, quòd his omnibus indigetis*. R. quia sacra Scriptura sępè nos docet à Deo petere quæ desideramus, *Petite, & accipietis, pulsate & aperietur vobis*; *Amen dico vobis, quidquid orantes petitis,credite quia accipietis*;vult ergo Deus nos supplices ad ipsum accedere, licèt ipse sciat quibus indigemus: sicuti Rex vult supplicari à subdito, licèt præsciat subditum egere gratiâ, quam est petiturus. Justum insuper est creaturam ad Creatorem suppliciter accedere; nec est contra providentiam Divinam,imò hinc Divina providentia per fidem nostram commendatur; in tantùm enim supplices ad Deum accedimus, quia certò scimus Deum misericordem esse, & posse, si velit, omnia, quæ petimus nobis concedere, licèt aliquando ob inscrutabilia judicia sua orantibus non acquiescat.

3. Mulieres damnatas prædicabat, si purgationis causâ Jerosolymam non adibant.R.Quia nullum extat in sac. pag. hac dare præceptum, quod nimis grave esset mulieribus, imò impossibile, si purgationis causâ deberent semper Jerosolymam adire. Et undè hoc delirium?

4. Carnis resurrectionem negabat. R. verbo *Basilidiani*.

IV.
DONATISTAE. Duo fuerunt Donati, unus à Casis nigris, qui fuit auctor schismatis Donatistarum, quod schisma deindè in hæresim, de qua hic agitur conversum est; alius Episcopus Carthaginensis, à quo eadem Donatistarum secta nomen assumpsit. Noluerunt Donatistæ à priori Donato nomen sortiri, quia

ille erat vir facinorosus, & à sancto Melchiade Papa damnatus, unde potiùs à Donato Episcopo Carthaginensi, viro magnæ eloquentiæ, & simulatæ virtutis voluerunt denominari. Porrò hic in tanta æstimatione erat apud Donatistas, ut eum crederent impeccabilem, & potiùs paterentur aliquem blasphemum contrà Christum, quàm contrà Donatum. Cæterùm schisma Donatistarum, si à vero Principe sectæ debuisset nomen sortiri, potiùs à Botro, & Cælesio, qui ante predictos Donatos factionem incæperant in Ecclesia Carthaginensi, debuisset sumere suam denominationem. Attamen Donatus à Casis nigris auctor schismatis dicitur, quia ab hoc Donato Botri, & Cælesij factio promota fuit, ejusque operam præcipuè in hac factione promovenda adhibuit Lucilla fœmina Hispana, quæ Donatistarum sectam plurimùm patrocinavit, & patrocinationis causa fuit, quia cum Cæcilianus, vir notæ sanctitatis, esset ordinatus Episcopus Carthaginensis, quam sedem Botrus, & Cælesius ambibant, & hanc ordinationem ægrè ferret Lucilla, quæ sæpè Cæcilianum suorum criminum reprehensorem habuerat, ut aliquo modo de Cæciliano reprehensore vindictam sumeret, arrepta occasione quòd Botrus, & Cælesius sedi Carthaginensi inhiabant, studuit Lucilla, quæ potens erat, Cæcilianum à sede dimovere, & Botrum sufficere. Hinc schisma Donatistarum propriè originem habuit; plures enim procurante Lucilla secuti sunt Botri, & Cælesij partes, & se à Cæciliano legitimo Episcopo segregarunt. Sic segregatos ut in suo errore firmaret Lucilla, adhibuit Donati à Casis nigris operam, qui cœpit docere veram Ecclesiam solùm esse apud eos, qui à Cæciliano recesserant. Et hinc factum est, ut Donatus à Casis nigris auctor schismatis diceretur; qund schisma cum alter Donatus, qui Majorino successit in Episcopatu Carthaginensi promoveret, & esset ut dictum est, vir eloquens, & propter simulatam virtutem in bona hominum opinione, ab hoc secundo Donato cœperunt dicti schismatici Donatistæ appellari. Alius ergo est Donatus à quo schisma initium habuit, alius Donatus à quo Donatistæ denominati sunt; ille à Casis nigris, iste à Numidia oriundus. Donatistæ, referente Sirmundo, in partibus Italiæ *Montenses* dicti sunt, in interiori Africa *Parmeniani*, Carthagine *Donatistæ*, & in Partibus Numidiæ *Circumcelliones*. Ut interim ad causam hujus hæresis, quæ adeò Ecclesiæ fuit infensa, recurrat sermo; jam dictum est schisma Donatistarum ex ordinatione Cæciliani in Episcopum Carthaginensem, à Botro, & Cælesio contrariatâ ortum habuisse, cujus irritam ordinationẽ ut probarent, obiecerunt ei crimina, non probata, & maximè quòd à Traditoribus Divinarum Scripturam fuerit ordinatus; at ubi de mendacio convicti sunt, schisma in hæresim converterunt, dicentes in toto orbe terrarum Ecclesiam defecisse, & solùm apud Donatistas remansisse, ac si Ecclesia Christi propter crimina Cæciliani, sivè vera, sivè falsa, potuisset in toto orbe terrarum deficere. Neque ommittendum Donatum à Numidia, qui hæresi nomen fecit, fuisse ab ipsis Donatistis ordinatum Episcopum Carthaginensem, post Majorinum, qui jam fuerat hæresis Donatistarum patrocinator. Fingebat Donatus Carthaginensis Deum è cælo sibi allocutum, proindè Imperatoris præcepta contemnebat. Asserit D. Hieronymus de Scriptoribus Ecclesiæ, quòd Donatus malè senserit de Trinitate, & fuerit Arianus, licèt Donatistæ huic hæresi non fuerint intenti; Divinos insuper affectabat honores. Quàm perniciosa fuerit Donatistarum factio Ecclesiæ ad plura secula, quot mala per eam passi sint orthodoxi, quàm facinorosi, quàm improbi, quàm seditiosi fuerint Donatistæ, videri potest apud Baronium in 3. 4. 5. & 8. Tom. ejus Annalium; Decessit Donatus anno 368., ejusque

po-

potiores errores mox subiiciam. Intèr Donatistas factum est schisma anno 344., cum mortuo Parmeniano, tertio Donatistarum Episcopo, convenientibus prò nova electione Donatistis, in duas factiones divisis, una Primianum, alia Maximilianum elegit, à quibus Primianistæ, & Maximilianistæ dicti sunt eorum sequaces. De Donatistis agunt S. August. Optatus Milevit. & plures alij.

1. Nullos esse malos in Ecclesia, sed tantùm bonos. R. verbo *Assuritani*.

2. Filium minorem Patre, & Spiritum sanctum minorem Filio. R. Quoad primum Verbo *Accaciani*, & *Anomei*, quoad secundùm Verbo *Airani*.

3. Irritum esse dicebat Catholicorum Baptisma, quare rebaptizabat jam baptizatos à Catholicis, qui ad ipsum accedebant. R. Quia Baptismus collatus à Catholicis confertur juxtà Christi institutionem, tum quoad materiam, tum quoad formam; ergo est validus, sed in tantùm Donatus dicebat Catholicorum Baptismum esse invalidum, quia asserebat apud Catholicos non esse veram Ecclesiam. R. Ex his, quæ dicta sunt contra *Agrippinianos*, ubi ostenditur etiam baptizatos ab hæreticis non esse rebaptizandos.

4. Baptismum à Christo institutum confundebat cum Baptismo Joannis. R. verbo *Bogomilli*.

5. Negabat Confirmationis Sacramentum, quare Chrisma contempsit, & pedibus conculcavit, imò & Presbyteris caput radebat, ut eos sacra Unctione (ut putabat) denudaret. R. verbo *Novatiani*.

6. Donatistæ illos dicebant esse Martyres, qui seipsos interficiebant. R. Nam martyrium est mors ab alio inflicta, propter Christum patienter tolerata; sed hoc dici nequit de illis, qui seipsos interimunt: quod etiã expresse prohibet Deus illis verbis: *Non occides*. Quòd si non licet occidere alium, multò minùs licebit occidere seipsum. Nec valet dicere, quòd multi, qui seipsos occiderunt, se præcipitantes in ignem, aut aquam, nihilominùs venerantur ab Ecclesia ut Martyres; nam hoc fecerunt Deo peculiaritèr inspirante, ut fugerent periculum evidens violandæ castitatis, à quo ut se subtraherent, Spiritu sancto peculiaritèr aflante, in aquã, aut ignem se projecerunt. Cæterùm non hominis, sed Dei est martyrii voluntas, quia fortitudo, & charitas, quæ ad martyrium allicit, est à Deo: quare nec est martyrium seipsum occidere propter horrorem peccati commissi, sed est esse sui ipsius homicidam; quis enim dicat Judam proditorem, qui seipsum interemit, esse martyrem? Demùm laudabile quidem est, ad evitandum peccatum, corpus suum castigare, nullatenùs autem permittitur etiam ad evitandum peccatum seipsum interimere; quia Deus misericors, non vult mortem peccatoris, neque temporalem, sed magis vult ut convertatur, & vivat. Concilium Bracarense primum in Can. *Placuit* prohibet omninò fieri mentionem aliquam in oblatione de illis, qui quocumque modo seipsos occiderunt, tantùm abest, quòd ut Martyres debeant venerari.

7. Exprobrabant Catholicis, quòd concinerent sacras Scripturas in Ecclesia. R. Quoad cantum in Ecclesia verbo *Hilarius*, quoad cantum verò Scripturarum. R. Ex antiquo usu, scimus enim etiam tempore Apostolorum consuevisse Christianos convenire ad concinendos Psalmos, & sacras Scripturas, ut videre est apud Eusebium Cæsariensem lib. 2. Hist. Eccles. cap. 14. Tum quia præcinere Domino sępè nos monet Scriptura; quid autem meliùs possumus Domino præcinere, quàm ipsam Scripturam, quæ est purum Dei verbũ, tot continens mysteria, tot sanctas affectiones, ad quas præcinendo nos excitat? Vide Card. Bona lib. de psalmod.

8. Ecclesiam ubique terrarum extinctam, præterquàm apud se asserebant. R. Quia Ecclesia ubique terrarum, ubi sunt Catholici viget, ubi

enim sunt Catholici, sunt Ecclesiæ membra. Tum quia Ecclesiam non posse in una mundi parte esse reconditam, constat ex verbis Christi, qui præcepit Apostolis, ut ubique Euangeliū prædicarent, & eam ut lucernam super candelabrum significavit. Insuper de Ecclesia per totum orbem dilatanda extant prophetica vaticinia, ut Psalm. 1. vers. 8. Psalm. 49. v. 6. Nec valet dicere Ecclesiam esse pusillum gregem; ergo non posse esse in toto orbe diffusam; quia per pusillum gregem communiter intelliguntur electi, non autem intelligitur Ecclesiæ universitas, quæ per totum orbem est diffusa; sed si teneret hæc ratio, non concluderet magis pro Donatistis, quàm pro aliis sectis, quæ minorem numerū sectariorū continent, quàm secta Donatistarum haberet.

9. Dicebant à peccatoribus eleemosynam non esse accipiendam. R. Nam nullibi hac de re extat prohibitio. Tum quia legimus plures Sanctos in necessitate etiam ab infidelibus petiisse, & acceptasse subsidium; tum quia eleemosyna facta à peccatore est opus in se bonum, licèt non sit ipsi meritorium, imò est ipsi dispositio ad conversionem. Deus enim ex misericordia sua, intuitu eleemosynę à peccatore erogatæ, ipsi ulteriorem sæpè concedit gratiam, ut peccata sua detestetur, ergo &c.

10. Docuerunt nulla, & irrita esse Sacramenta, quæ vel hæretici extrà Ecclesiam, vel improbi in sinu Ecclesiæ contulissent. R. Quia minister Sacramentorum operatur virtute, & auctoritate Divinâ, neque Deus aufert potestatem datam ministro, licèt minister sit peccator, aut fiat hæreticus, quod prob. quia auctoritas conferendi Sacramenta, non est gratia gratum faciens, sed gratìs data, in utilitatem scilicet aliorum: ergo talis auctoritas non pugnat cum improbitate vitæ, aut infidelitate, ut simul cum illis esse non possit. Veritatem hanc decernunt Concilia Trident. sess. 7. can. 4. Constantiense sess. 45. in qua damnavit articulum Wiclef. in hac materia. Item Trident. sess. 7. can. 12. sic statuit: *Si quis dixerit ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad Sacramentun conficiendum, aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere Sacramentum, anathema sit.*

Hic advertendum quòd licèt hunc Donatistarum errorem, quem impugnamus, propugnaverit S. Cyprianus, mordicùs sustinens contrà Stephanum Papam, baptizatos ab hæreticis esse rebaptizandos, diversa tamen erat Donatistarum, & Cypriani conditio; Cyprianus enim erravit servatâ Ecclesiæ unitate, illi disruptâ. Cyprianus erravit re nondum satis eliquata & perspecta, illi perspecta veritate, & à Concilio generali cōfirmata. Videatur hac de re quid scripserit S. Augustinus lib. 2. de Baptismo contrà Donatistas cap. 3. & 9. ubi ostendit quàm dispar esset in hac causà Cypriani, & Donatistarū conditio.

Dorotheus Episcopus Thessalonicensis, nimis se addictum ut ostēderet Anastasio Imperatori, & ei complaceret à communione Romanę Ecclesiæ se subduxit; in hæresim prolapsus, cum Timotheo Episcopo hæretico communicavit, qui Timotheus Concilium Chalcedonense reprobaverat; ex quo arguere est Dorotheū fuisse sectâ Eutychianum, cujus malitia occisus est Joannes homo orthodoxus, apud quem Legati Papæ Hormisdæ fuerāt summa hospitalitate recepti. Tumultum Thessalonicę excitavit, ex quo Catholici ingentia damna passi sunt. Sæpè ad eumdem scripsit Hormisda Pontifex, ut eum ad meliorem frugem reduceret, sed incassum. Plura de hoc Dorotheo legere est apud Baroniū tom. 6. & 7. ejus annalium. VI.

Dorotheus Arianæ sectæ Constantinopoli Præfectus, primùm degebat Antiochiæ in Syria, sed ab Arianis indè revocatus, Constantinopolitanus Episcopus ab iisdem ordinatus fuit, ut Arianam perfidiam ibidem defenderet tempore Syricii Pa- IV.

pæ, & Theodosii Imperatoris, circa annum 395. ad ætatem decrepitam vixit, annorum scilicet centum viginti decessit, cujus successor fuit Barbas, de quo actum est suo loco. Vide Nicæph. Eccles. Histor. lib. 12. cap. 24.

VI. Drinus vocatus Diaboli maximus propugnator; fuit Pater Sergii hæresis Manichæorum instauratoris. Ex Bar. anno 810.

XVI. Duitæ emerserunt in Polonia anno 1570. reponuntur à Gravina intèr Antichristianos, qui Trinitatem oppugnant, ducem habuerunt Petrum Goviezium.

1. Asserebant Patrem, & Filium esse Deos. R. Ex his quæ alibi dicta sunt ad probandam consubstantialitatem Filii cum Patre; ex quo sequitur non modò Filium esse æqualem Patri, sed esse unum Deum cum Patre. R. Etiam ex his quæ dicentur contra Politheismum, ubi ostenditur Deum necessariò esse unum.

2. Dicebant de Spiritu sancto nondum revelatum esse quid sit. R. Ex his quæ dicta sunt contra *Arianos*. Tum quia de Spiritus Sancti Divinitate clara extant in novo Testamento oracula, per quæ scimus Spiritum sanctum à Patre, & Filio procedere, esse Deum, habere omnes operationes Divinitatis, esse ejusdem naturæ cum Patre, & Filio; quæ omnia alibi in hoc opere ex Scripturæ testimoniis comprobantur.

XIV. Dulcinus Patrià Novariensis, omninò obscænam doctrinam prædicavit anno 1370., quà vulgum insanum contaminans, propè sex millia partim viros, partim mulieres collegit, quos simul in montibus Tridentinis cohabitare, & turpitèr commisceri docebat, contra quos Clemens V. Summus Pontifex exercitum collegit, eosque dispersit, ductis tamen captivis Dulcino, & Margarita ejus uxore, cum aliis sectæ Vercellas, ubi eorum causa discussa, ibidem membratim concisi, deindè combusti sunt, dispersis eorum cineribus. Docuit Dulcinus Deum Patrem rexisse mundum in rigore, & justitiâ, ab ejus creatione usque ad Filij adventum; Tum à Filio cœpisse gubernari in gratia, & sapientia, jamque à Spiritu sancto in amore, & charitate regi; ac si non posset simul justitia, gratia, & amor in sancta Trinitate consistere, in qua omnis virtus est per essentiam. Sentiebat in omnibus cũ Fraticellis, de quibus suo loco, & sequentes errores præcipuè divulgavit.

1. Asserebat omnem auctoritatem, à Christo Rom. Ecclesiæ traditam penitùs evacuatam esse, & ab ipsa excidisse Pontificem, Cardinales, cæterosque Prælatos, atque in sectam suam fuisse translatam, quam dicebat esse veram Congregationem spiritualem, à Deo electam, atque in novissimis diebus à Deo institutam. R. Ex verbis Christi, qui auctoritatem Petro, & Ecclesiæ collatam, usque ad consumationem seculi, immobilem permansuram asserit; rogavit enim Christus prò Petro, ut non deficiat ejus fides, & consequentèr, neque potest deficere ejus auctoritas, quam hactenus universa Catholicorum congregatio veneratur; cui tot Reges, Principes, Doctores gloriantur se submittere. Insupèr Paulus docet, quòd etiamsi Angelus nobis euangelizet, prætersquàmquod docet Ecclesia Catholica, non credamus; ex quo evincitur hanc solam esse veram Religionem, usque ad consumationẽ seculi observandã.

2. Omnes Rom. Ecclesiæ Prælatos à tempore Silvestri fuisse seductores, cum à modo vivendi priorum sanctorum defecerint. R. Quia legitimi Ecclesiæ Prælati semper eandem doctrinam promulgarunt, quam tradiderunt Christus, & Apostoli; neque à modo vivendi priorum Sanctorum defecerunt, scimus enim etiam in primitiva Ecclesia fuisse Prælatos divites, ut constat ex Historijs Ecclesiasticis; neque Christus umquam præcepit ut Prælati essent pauperes, nisi affectu; non enim divitias, sed inordinatum affectum ad illas Christus prohibuit. Congruum enim est

Prælatorum dignitati, ut quoad vestes, & comitatum decentiùs, & cum aliqua distinctione incedant; Sacerdotes enim in lege veteri scimus fuisse divites, & habitu, & potentià à vulgo fuisse distinctos; imò sæpè cum Sacerdotio potestas Regia fuit conjuncta. Gentiles etiam suis Sacerdotibus, ut commodiùs viverent, necessaria subministrabant; nil officit ergo si Prælati Euangelici, qui vera Sacerdotali dignitate sunt insigniti, hujusmodi commodis perfruantur prò decore dignitatis externo conservando. Immò id esset Christiani Populi ignominia, si Prælatos suos decenter decoros non haberet.

3. Neque Pontifici Romano, neque cuiquam homini dicebant se esse subiectos. R. Ex Apost. dicente nos esse subiectos potestatibus; cum autem Pontificia potestas, sit summa potestas, consequens est Pontifici Romano omnes subiectos vivere. Summo Pontifici collatam esse à Christo potestatem supra omnes hominea, constat ex verbis Christi, qui Petrum constituit totius Ecclesiastici gregis Pastorem; Pastor autem est supra omnes oves, & oves subditæ sunt Pastoribus. Magistratibus, autem, & Principibus obtemperandum esse, jam alibi ostensum est.

4. Posse viros absque consensu uxorum, & viceversà, soluto matrimonio transire ad sectam Dulcinistarum. R. Ex his quæ dicta sunt verbo *Armeni*, ubi ostenditur matrimonium quacumque de causa esse indissolubile.

5. Omnes ordines Religiosos esse in fidei Catholicæ detrimentum. R. Ex pluribus oraculis Pontificiis, à quibus Religiosum institutum commendatur, tanquam Ecclesiæ valdè proficuum; quod colligi potest ex Bullis approbationum à Pontificibus expeditis, in quibus asseritur per Religiones Ecclesiam dilatari, virtutes promoveri, vitia extirpari, & similia encomia continentur. Utilitatem, quam ex Institutis Monasticis Ecclesia experitur, non est sanæ mentis qui non videat. Sed & ipsa instituti Regularis ratio sufficienter ex se probat utilitatem institutorum Regularium. Vide opusculum S. Thomæ contra impugnantes Religionem.

6. Laicos non teneri solvere decimas Ecclesiæ, nisi Ecclesiastici perfectionem, & paupertatem Apostolicam profiteantur. R. verbo *Apostolici*. Tum quia Christus non præcepit omnibus Fidelibus, ut profiterentur perfectionem Apostolicam, quam sinè speciali gratia impossibile est imitari, & tamen præcepit temporalia subsidia tribuenda Ecclesiæ ministris: ergo solutio decimarum non est commensuranda ex perfectione Ecclesiasticorum, sed ex lege pręcipiente.

7. Perfectius esse vivere sinè voto, quàm voto Religionis obstrictum. R. Nam quod fit ex voto perfectius est, quàm id, quod fit sinè voto, votum enim firmat voluntatem in bono: ergo perfectius est vivere cum voto, quàm sinè voto. Deinde quod fit ex voto, fit ex cultu latriæ imperatę à Religione, quę intèr virtutes morales est præcipua, & quò virtus est nobilior, est etiam excellentior actus à virtute imperatus. Tum quia quò quis se magis Deo subiicit, majorem perfectionem emulatur, sed magis se Deo subiicit qui votum emittit, quàm qui non emittit. Ille enim consecrat Deo suam voluntatem, etiam in eorum abstinentia, à quibus posset licitè non abstinere, utpotè à nuptiis, à possessione bonorum, ergo &c., & licèt sinè voto possit etiam quis abstinere, V. G. à nuptiis, perfectior tamen est actus illius, qui se abstinet ratione voti, quia hic dat Deo fructus, & arborem, ille verò solùm fructus. Nec valet dicere, quòd per emissionem votorum homo fit servus, & amittit libertatem, quam nobis Christus aquisivit, ergo non esse bonum vovere; nam per votum homo non fit servus eà servitute, quà Christus nos liberavit, quæ est servitus peccati, sed fit magis servus Dei, & in tali actu vovendi magis probat suam

libertatem; tantum abest quòd libertatem amittat; probat siquidem libertatem suam, & esse sui juris, qui cum possit aliquid liberè operari, non modò non operatur, verùm etiam ipsam potentiam volitivam Deo consecrat, quæ posset operari volendo ea, quæ etiamsi licita, ab illorum tamen volitione se abstinet, non modò liberè in actu, sed etiam liberè in potestate, quia liberè ipsam potentiam volitivam Deo consecravit. Neque dicendum quòd vota Religiosa oppugnent libertati Euangelicæ; quæ permittit nubere, pecunias possidere, & similia: nam si hoc esset, Deus non consuleret in Scripturis vota. Tum quia injuriam non facit propriæ libertati, qui cum possit aliquid liberè agere, abstinet à tali actu. Religiosi autem per vota emissa, voluntariè se abstinent à nuptiis, à possessione bonorum &c., & nemo cogitur ad emittenda vota: ergo vovere non est contra libertatem Euangelicam. Tum quia si teneret hoc argumentum, sequeretur quòd indissolubilitas matrimonij, cui aliquis per nuptias liberè se obstringit, etiam repugnaret libertati Euangelicæ, non minùs quàm emissio votorum; sicut enim qui vovet castitatem non potest cum muliere convenire, ità qui nubet, non potest ex se non convenire, sed non est qui asserat contractum matrimonialem esse contra libertatem Euangelicam, ergo neque votorum emissio erit contra libertatem Euangelicam.

8. Idē esse orare in stabulo, ac in Ecclesiâ consecrata. R. verbo *Apostolici*.

9. Licitum esse fidem ore negare ad evadendam Inquisitorum, seu persecutorum potestatem, modò corde teneatur. R. Ex Apostolo dicente in Epist. ad Rom. 10. *Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem*, ergo non sufficit fidem corde tenere, sed cum exhibetur occasio, opus est etiam ad salutem ore fidem profiteri. Tum quia si sufficeret fidem corde tenere, non possent Christiani ab hæreticis discerni, fides enim est invisibilis, & videri non potest, nisi per professionem externam. Tum quia qui fidem ore negat, injuriam facit Deo, non minùs, quàm qui ore malè loqueretur de Principe, & in corde de eodem benè sentiret. Vide verbo *Clancularii*.

10. Usum pecuniæ, prohibitum fuisse Apostolis. R. verbo *Apostolici*.

DULIANI. Ex Arianismo propagata est hæc hæresis circa annum 360. quæ Dei Filium Patris servum esse blasphemabat. Duliani iidem sunt hac Cyrtiani. Vide *Cyrtiani*. De his agit Theodoretus hæretic. fab. lib. 4. IV.

DURANDUS de VVALDACH in partibus Aragoniæ circa annum 1117. cum aliis impietatis suæ sociis hæreses promulgavit ab Episcopo Gerundensi damnatas; ipso hæretico in sua cæcitate persistente igni tradito. Ex Gaulterio. XII.

Dicebat matrimonium nihil aliud esse, quàm occultum meretricium. R. verbo *Adamitæ*.

E

BION. Post Jerosolymæ excidium, & à Christo nato anno 74. emersit Ebion impostor scelestissimus, qui oriundus ex regione Barzanitide, in vico *Cocaba* dicto inhabitans, ex Philosopho Stoico, cum impio Cerintho communicans, evasit in pessimum hæresiarcam. Ebion Pauli Apostoli infensissimus hostis factus, eum contumeliis proscindere aggressus, falsa acta nomine Apostolorum edidit, in quibus unà cum impietate, multa coadunata sunt mendacia. Insuper S. Clementis scripta de D. Petri itinere corrumpens, multa falsa Proto-apostolis imponere studuit, ita ut non minùs in D. Paulum, quàm

in

in S. Petrum bellum calumniosum attentaverit. Ebion hebraicè idem sonat, ac mendicitas, voluit ergo Ebion nuncupari hic perditionis homo, qui ex tali nomine indicare studuit, se libenter pro Christo pauperem effectum, & proindè se unum ex illis fuisse asserebat, qui suarum rerum pretium ad Apostolorum pedes deposuerant; hæreses varias simul conjungere studuit, primusque post Simonem Magum hęresiarca invenitur teste S. Ignatio in Epistola ad Philadelphios. In Asia primùm, deindè Romæ prædicavit. Contra Ebionem Sancto Joanne Apostolo strenuè decertante, eundem hæresiarcam plures ex SS. Patribus primitivę Ecclesiæ fęliciter impugnarunt, inter quos egregiè S. Irenęus lib. 3. adversùs hæreses cap. 24. ubi Mariam semper Virginem extitisse, & de Spiritu sancto Jesum à Maria fuisse conceptum, insolubilibus argumentis ex Scripturà deductis ostendit. Verum quidem est, quod aliqui ex Ebionitis Christum de Virgine natum concedebant, ideò Origenes, Eusebius, & Epiphanius, duas Ebionitarum sectas fuisse contendunt, quarum una Virginitatem commendabat, & vitam satis rigidam ducebat, alia verò lascivis depravata moribus, Virginitatem contemnebat. Ebionitarum errores Cerinthianis sunt affines. Convenerant in suis falsis dogmatibus disseminandis, ut dictum est, Ebion, & Cerinthus, non ità tamen ut in omnibus essent concordes, nam ut refert Tertullianus de præscriptione cap. 48. Ebion mundum à Deo creatum esse concessit, quem ab Angelis productum Cerinthus affirmabat. Utebantur Ebionitæ ad suas stabiliendas hęreses Euang. Matth. sed decurtato, sicut & cæteras Divinas Scripturas depravaverant, vel mutilatas legebant.

1. Legem Mosaicam cum Euangelio observandam Ebion prædicabat. R. verbo *Cerinthus.*

2 Ebionęi Jerosolymam adorabant, quasi esset domus Dei. R. Quia domus Dei, qui est immensus, est ubique, ideoque in tali casu, non solùm Jerosolyma, quam reliquæ orbis urbes essent adorandæ; Et Christus dixit veros adoratores adorare in spiritu, & veritate, non in Jerosolymis: verum quidem est, quòd sicut Ecclesiæ specialiter vocantur domus Dei, quia ibi Deus faciliùs exaudit orantes, & ad illas enixè oraturi credentes conveniunt, peculiari etiam veneratione coluntur, non autem adorantur, solus enim Deus adorandus est; cum ergo Jerosolymis Deus plura prodigia, quàm alibi fecerit per Sanctos suos, & ibidem Christus suum sanguinem effuderit, distincto etiam nunc cultu à Catholicis invisitur illa Civitas, non autem adoratur, tanquam specialis domus Dei, quia ut dictum est Deus particularem domum habere nequit, quem cæli cælorum non capiunt, & soli Deo adoratio debetur; qui dixit: *Cælum, & terram ego impleo.*

3 Non recipiebant Scripturam, nisi Euangelium Matth. decurtatum. R. verbo *Albanenses.*

4 Christum simplicem creaturam esse blasphemarunt. R. verbo *Cerinthus*, quia tamen aliqui Ebionitæ ex Virgine de Spiritu sancto Christum conceptum fuisse admittebant, in hoc nihilominùs erant errore, ut Christum Deum, Verbum, & Sapientiam Patris ante secula extitisse negarent: sed Christum, quâ Deum, fuisse ab æterno à Patre genitum, constat ex Symbolo Nicæno, ubi legitur. *Ex Patre natum ante omnia secula.* Vide verbo *Artemon*, *Carpocras*, *Budneisę.*

5. Spiritum sanctum fuisse creatum asseruit. R. verbo *Aetiani.*

6. Dixit Christum natum esse ex semine Joseph. R. verbo *Carpocratiani.*

7. Duos Deos statuit, Christum, & diabolum, dicens diabolo commissam fuisse potestatem præsentis seculi, Christo verò futuri. R. Nam unum tantùm esse Deum constat ex his quę dicentur contra *Politheismum*. Dia-

bolum autem non esse Deum, satis evincunt Scripturæ testimonia, ex quibus constat Luciferum à Deo creatum, ab eodem damnatum ad perpetuas flammas, nullamque habere potestatem in præsens seculum; quod Dei solo nutu regitur. Insuper Dei Sacerdotes, diabolum suis nutibus obtemperare sæpè cogunt, & cum diabolus Christo Domino hujus seculi dominium obtulit in deserto, Christus ad eum dixit: *Deum tuum adorabis, & illi soli servies*; ergo diabolus nullam habet potestatem in præsens seculum.

8. Virginitatem nullatenùs admittebat. R. Ex Epist. D. Pauli ad Corinth. in qua Virginitas commendatur, quam Christus etiam disertis verbis commendat pluribi in Euangelio, cui Virgo voto se adstrinxit; cujus votum esse de meliori bono omnes SS.PP. & Theologi asserunt; cujus observantiam Deo esse gratissimam, sæpè Deus miraculis comprobavit. Vide verbo *Antimarianitæ*.

9. Adolescentes citra naturę ætatem ad nuptias urgebat. R. ex his quæ dicta sunt contra *Calvinum*, qui asseruit omnes obligari ad contrahendum matrimonium. Tum quia pueri non possunt validè se adstringere vinculo indissolubili matrimonii, cum in puerili ætate non habeant sufficientem cognitionem ad validos contractus faciendos. Tum quia in puerili ætate homo est inhabilis, & impotens actu ad satisfaciendum obligationi matrimoniali, ergo cogi nequit ad talem obligationem contrahendam. Tum quia omnis contractus de re impossibili est invalidus; ergo &c.

10. Permittebat cuicumque conjugato divortium, & transitum usque ad septimas nuptias. R. verbo *Abstinentes*, & verbo *Armeni*; quoad solubilitatem Matrimonii. Cæterùm licet Christiano, & cuicumque homini, quando solutus est ab uxore, vel viceversa, quod contingit per solam alterius mortem, non modò ad septimas nuptias transire, sed ad octavas, & nonas &c. Nullibi enim definitum est quoties liceat homini ad novas nuptias transire, qui quotiescumque solutus est à nuptiali contractu, semper remanet quoad hoc sui juris, & consequenter semper potest ad novas nuptias transire, & corpus suum alteri uxori in potestatem tradere.

11. In celebratione sacri Mysterii sola aqua, & azymis utebatur. R. verbo *Aquarii*.

12. Nullum diem festum ab Ecclesia præceptum, præter diem Dominicum, observabat. R. Nam ut dictum est contra *Confessionem Augustanam* Ecclesia habet auctoritatem condendi leges; ergo potest præcipere observantiam festivam aliorum dierum, præter Dominicum; Ecclesiam habere hanc auctoritatem constat ex Epistolis Pauli, quibus obediendum Ecclesiæ præcepit, &c. Insuper in lib. 5. constitutionum Apostolicarum cap. 12. præcipitur observantia aliquorum festorum, quæ præcepta confirmata fuerunt in aliis Conciliis, & præcipuè in Aurelianensi primo cap. 29. Tum quia in veteri lege nedũ Sabbatha, sed etiam alii dies à Sacerdotibus præcepti festivâ observantiâ celebrabantur, ergo etiam in Ecclesia, præter diem Dominicum, possunt & aliorum dierum feriæ præcipi, nempe in honorem præcipuorum Mysteriorum Christi, Virginis, & aliquorum Sanctorum, quorum specialitèr intercessionem apud Deum adhibemus. Institutio Festorum in honorem Sanctorum antiquissima est in Ecclesia; legimusque in aliquibus Ecclesiis, certorum Sanctorum dies festos fuisse celebratos, etiam primo ineunte seculo, ut constat ex historiis Ecclesiasticis: & videre est apud Eusebium lib. 4. hist. Eccles. cap. 14. ubi asserit Ecclesiam Smirnensem festiva celebritate observasse diem Sancti Polycarpi. Nec valet objicere Apostolum cap. 4. vers. 9. & 10. reprobantem Galatas his verbis. *Dies observatis, & menses, & tempora*; nam ibi Apostolus non improbat observan-

tiam festorum, sed Astrologiam judiciariam, & observationem dierum Gentilium, in quo peccabant Galatæ, & licèt Exod. cap. 20. vers. 9. Deus declaret unũ diem in hebdomada esse sanctificandum, non tamen prohibet etiam sanctificationem aliorum dierum, quorum observantiam, sicut præcepit Synagoga (scimus enim festum Encęniarum, & alia extra diem Sabbathum observatum fuisse ex præcepto à Judæis in lege veteri) ità etiam aliorum dierum, præter Dominicum, potest Ecclesia observantiam festivam præcipere, non enim majorem auctoritatem habuit Synagoga, quàm habeat Ecclesia; ergo &c.

13. Sabbathum juxta legem Mosaycam custodiebat. R. verbo *Sabbatharii.*

XVI. EBIONITÆ NOVI originem habuerunt in Lithuania, anno 1568. Sunt qui censent horum auctorem fuisse *Adamum Pastorem*, alii auctorem hujus sectæ faciunt *Budnæum*: Inter Anti-Christianos, qui totam æconomiam Christi, & pręcipua gratiæ oppugnant mysteriâ, reponuntur.

1. Christum non Deum esse, sed purum hominem de Maria natum affirmant. R. verbo *Cerinthus.* Insuper Maria non peperit purum hominem, sed hominem Deum, unde Elisabeth ad eam dixit: *Unde mihi hoc, ut veniat Mater Domini mei ad me*, & Angelus ad Mariam: *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei*, & paulò post addit: *Hic erit magnus, & Filius Altissimi vocabitur*; ex quo patet Christum non fuisse purum hominem, nec Mariam peperisse purum hominem, sed hominem Deũ. Vide verbo *Arthemon*, *Budnaitæ*, *Carpocras.*

2. Legalia cum Euangelio esse observanda. R. verbo *Ærorius*, & *Cerinthus.*

XVI. EBRIANI ab Ebero sectâ Lutherano nomen sortiti sunt anno 1568. qui à Gravina recensentur inter Lutheranos molles, eo quòd Lutherum mollitèr defendant, & Melanctonem propugnent, quoad ea præcipuè, quæ de necessitate operum, & de cæremoniis asseruit, ipsumque Melanctonem commendant, quòd multa Lutheri opera correxerit. Fuit Eberus Melanctonis sectator; in Franconia ortum habuit, Witembergæ studuit, ubi cum Melanctone amicitiâ initâ, humaniores, & Theologicas scientias ibi publicè docens, minister nuncupatur. Vormatiensi colloquio interfuit, ætatisq; annorum 53. decessit currente 1564. ejus discipuli dicti sunt Eberiani. Errores habuit cum Melanctone communes; scripsit historiam Populi Judaici, & Calendarium historicum.

ECEBOLIUS fuit Rethor magni nominis tempore Juliani Apostatæ, scilicet paulò post medium seculi 4. IV.
Hic primò Christianus, deindè factus est Christianæ Religionis desertor, ut Juliano Apostatæ complaceret, cujus fuerat in arte Rethorica præceptor, quippe qui tempori inserviens, pro Principum placito Religionem etiam ipse mutabat, Imperatorum genio sese conformans: itaque sub Constantio Imperatore Christianum se simulans, sub Juliano Ethnicus apparuit; mortuo Juliano iterum Christianum se manifestans, in gratiam Constantii Ariani Arianæ perfidiæ sectatorem fuisse communiter creditur: ex Socrate, & Nicæph.

ECHARDUS natione Teuthonicus, XV.
quarto decimo currente seculo institutum regularem professus, Doctoris Theologi lauream est assecutus, sed ad sobrietatem non sapiens, perniciosos errores suis in concionibus, & scriptis divulgavit: viginti, & octo articuli ex ejus operibus excerpti sunt, ex quibus Joannes 22. Pontifex Maximus Doctorum, & Cardinalium sententiâ, pronunciavit alios, tam ex verborum sono, quàm ex connexione sententiarum labem hæreseos continere; alios malè sonare, temerarios esse, ac de hæresi suspectos, licèt cum multis expositionibus, multisque suppletionibus sensum Catholicum formare queant, vel habere; librosque hujus authoris Apostolica auctoritate

dam-

damnavit. Sed ipsemet Pontifex declaravit Echardum in fine vitæ suæ ad meliorem frugem redactum, se, & scripta sua Sanctę Sedis judicio submisisse, & quidquid erroneum dixerat, vel scripserat revocasse: ejus propositiones sunt sequentes.

1. Quòd Deus non potuit primò producere mundum, quia res non potest agere antequàm sit, undè quàm citò Deus fuit, tam citò mundum creavit.

2. Concedi posse, quòd mundus ab æterno fuerit.

3. Quòd simul, & semel quando Deus fuit, quando Filium sibi coæternum per omnia coæqualem Deum genuit, etiam mundum creavit.

4. In omni opere, etiam malo, tam culpæ, quàm pœnæ, manifestari, & elucere æqualiter gloriam Dei.

5. Quòd vituperans quempiam, ipso peccato vituperii laudet Deum; & quò plus vituperat, & graviùs peccat, ampliùs Deum laudat.

6. Deum blasphemia laudari.

7. Cum qui orando singulare aliquid, & determinatum petit, malum petere, & malè; quia negationem boni, & negationem Dei petit, & orat Deum sibi negari.

8. In illis hominibus honorari Deum, qui non intendunt res, nec honores, nec utilitatem, nec devotionem internam, nec sanctitatem, nec prę mium, nec regnum cælorum, sed iis omnibus renunciaverunt.

9. Ego, inquit, nuper recogitavi utrum vellem aliquid à Deo recipere, vel desiderare; ego volo de hoc deliberare, quia ubi essem accipiens à Deo, essem sub eo, vel infra eum, sicut famulus vel servus, & ipse sicut Dominus in dando, sic verò in æterna vita non erit.

10. Nos (inquiebat) transformamur totalitèr in Deum, & mutamur in eum, sicut in Sacramento Eucharistię panis convertitur in Corpus Christi, sic ego convertor in eum, quòd ipse operatur me suum esse, unum non simile.

11. Quidquid Deus Pater Filio suo in natura humana dedit, hoc totum, inquiebat, mihi dedit, nihil excipio, nec uhinnem, nec sanctitatem.

12. Quidquid sacra Scriptura de Christo dicit, id omne de quovis homine sancto verè dici.

13. Quidquid naturæ divinæ proprium est, id totum hominis justi proprium esse; quamobrem illum operari quidquid Deus operatur, unà cum ipso cęlum, & terram creasse; Verbum æternum generare, denique Deum sinè ipso nihil facere posse.

14. Virum probum, sic debere conformare voluntatem suam voluntati Divinæ, ut ipse velit quidquid vult Deus, dicatque quia Deus vult aliquo modo me commisisse peccata, nollem non commisisse peccata, hanc veram esse pœnitentiam addebat.

15. Si homo mille peccata mortalia commisisset, si esset rectè dispositus, velle non deberet ea non commisisse.

16. Deus non præcipit actum exteriorem.

17. Actus exterior non est propriè bonus, nec Deus propriè ipsum operatur.

18. Afferamus, ajebat, fructum actuum non exteriorum, qui nos bonos non faciunt, sed actuum interiorum, quos Pater in nobis manens facit, & operatur.

19. Deus Animas amat, non opus externum.

20. Bonus homo est Unigenitus Filius Dei.

21. Homo nobilis est Unigenitus Filius Dei, quem ab æterno Pater genuit.

22. Pater, ajebat, generat me suum Filium, & eundem Filium: quidquid Deus operatur unum est, propterea, inquiebat, generat me suum Filium sinè omni distinctione

23. Deus unus est omnibus modis, & secundùm omnem rationem, ita ut in ipso non sit invenire aliquam multitudinem in intellectu, vel extra intellectum, qui enim duo videt, vel distinctionem videt, vel Deum non videt, Deus enim unus extra nume-

rum,

rum, & supra numerum, non ponitur unum cum aliquo. Nulla igitur distinctio in Deo esse, aut intelligi potest.

24. Omnis distinctio est à Deo aliena, neque in natura, neque in Personis probatur, quà natura ipsa est una, & hoc unum, & qualibet Persona est una, & id ipsum quod natura.

25. Dum dicitur *Simon diligis me plus his* sensus est, idest plus quam istos, & benè quidem, sed non perfectè, in primo enim & secundo, plus, & minùs, & gradus est, & ordo, in uno autem nec gradus est, nec ordo, qui igitur diligit Deum plus quam proximum, benè quidem, sed nondum perfectè.

26. Omnes creaturæ sunt purum nihil.

27. Aliquid est in anima, quod est increatum, & increabile, si tota anima esset talis, esset increata, & increabilis, & hoc est intellectus.

28. Deus non est bonus, neque melior, neque optimus; Ita malè dico, cum voco Deum bonum, ac si album vocarem ignem.

Non est necesse, quòd hic sigillatim reprobentur propositiones, quas meritò Sacra Sedes proscripsit, quarum insubsistentia satis per se patet, eò magis quòd plures earum pias aures hominis, etiam rudis, & agrestis graviter statim offendunt, aliarum verò implicantia cuicumque in Theologicis facultatibus, vel leviter instructo satis per se innotescit, aliarum verò insubstentia, alibi in hoc opere demonstratur. Vide Natal. Alex. Tom. 7. art. 3. cap. 12.

XVI. Efrontes. Quidam hæretici circa annum 1534. sectam suam ex tribus speciatim erroribus coagmentarunt, quos ex Calviniana perfidia progenitos esse creditur. Dicti sunt Efrontes, quia

1. Frontem sibi ferro abradebant, donec indè sanguis emanaret, posteà verò oleum apponentes se Christianos, absque ulla alia forma pronunciabant. R. hic error ex necessitate Baptismi, quem Deus præcepit, sinè quo nemo potest sibi Christiani nomen assumere. Scilicet per solum Baptismum homo in Dei ovile introducitur.

2. Dicebant Spiritum sanctum nihil aliud esse, quàm quandam elevationem, aut motionem, quæ in anima excitatur. R. ex iis quæ dicta sunt contra *Duitas*, ubi de Spiritu sancto Ecclesiæ revelatum esse ostendimus. Contra *Arianos*, ubi Spiritum sanctum Patri, & Filio consubstantialem esse probatur, ejusque Divinitas asseritur. Quòd si Spiritus sanctus esset elevatio, & motio, quæ in anima præsentitur, tot essent Spiritus sancti, quot forent hujusmodi motiones; sequeretur quòd nonnisi ab homine sic moto, & elevato, suum esse haberet Spiritus sanctus, qui ab æterno est, de quo legitur *Verbo Domini cæli firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis virtus eorum*. Nihil difficiliùs juxta omnium SS. Patrum doctrinam, quàm discernere, quando Anima à Deo mota sit, & elevata, facilè enim est in his motionibus decipi. Cęterùm cum verè à Deo anima mota est, & excitata, dicendum quidem per specialem gratiam in eà habitare Spiritum sanctum, dona sua animę sic elevatę conferentem; non autem asserendum talem motionem esse Spiritum sanctum, siquidem multò, & multò magis differt motio à Spiritu sancto, quàm differat donum à donante.

3. Dicebant esse Idololatriam adorare Spiritum sanctum, de quo nihil in Scripturis extare mentiebantur. R. verbo *Duitæ*, *Airani*. Florimond. lib. 1. de Origine hæresum.

Ægidius cantor. De quo scribit Natal. Alex. Tom. 8. cap. 3. art. 2. sectæ hominum intelligentiæ institutor, natione Belga, Guillelmo de Hildernissem, etiam natione Belga, qui erat religiosus apostata, comitem se adjunxit; Hi duo perditi viri, unà simul sectam instituerunt, quæ dicta est *hominum intelligentiæ*. Ægidius novem protulit errores, quibus omnibus consensit Guillelmus, qui etiam ulteriùs progressus, adhùc quatuor addidit, & promulgavit circa initium se- XV.

culi

culi decimiquinti. Suos errores Guillelmus bis ejuravit, semel coram Episcopo Cameracensi, alia vice Bruxellis coram hereticæ pravitatis Inquisitore.

1. Dicebat Ægidius se esse Salvatorem hominum, qui per ipsum visuri essent Christum, sicut per Christum Patrem. R. ex verbis ad Philippenses 3. *Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui &c.* & alibi; *Unus est Redemptor, ac Salvator noster Jesus Christus*. Item *Per quem salvati, & liberati sumus*; sed penè omnia novi Testamenti testimonia perhibent solùm Christum esse Salvatorem, ac Redemptorem nostrum, quod ter supra decies repetit S. Paulus in suis Epistolis.

2. Diabolum, omnesque homines tandem salvandos. R. verbo *Anabaptistæ*, contra quos ostenditur semel damnatos post judicium nunquam veniam consequuturos. Verbo *Armeni*, contra quos dœmones, & damnatos cruciandos pœnà æternà asseritur.

3. Actus carnalis copulæ delicias Paradisi vocabat, & sinè peccato posse exerceri. R. Quia Deus semper prohibuit, extra debitum matrimoniale, actus quoscumque carnales, ut constat ex pluribus Scripturæ auctoritatibus, & ex 6. & 10. Decalogi Præcepto, ergo nequeunt citrà peccatum exerceri actus carnales, unde Levit. cap. 20. vers. 10. legitur: *Morte damnentur fornicatores*, & Apostolus prima ad Corinth. cap. 16. scribit: *Nolite errare, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores Regnum Dei possidebunt*, & Tobias cap. 4. vers. 13. ait: *Attende tibi fili mi ab omni fornicatione, & preter uxorem tuam, numquam patiaris crimen scire*. Demùm Deuter. cap. 23. vers. 17. ad Thessal. cap. 4. vers. 3. & 4. Ecclesiast. cap. 19. vers. 3. constat nullatenùs licere actus carnales extra matrimonium; immò in ipso matrimonio, si finis sit sola delectatio, peccato non carent. Neque ex illis verbis Gen. 1. *Crescite, & multiplicamini* inferri debet, ut contendunt heretici, Deum dedisse hominibus libertatem coeundi, sed per talia verba Deus dedit non solùm hominibus, sed etiam animalibus, & cunctis planctis virtutem generativam.

4. Tempus veteris legis dicebat fuisse tempus Patris, tempus novæ legis Filio attribuebat, & tempus proximum Spiritui sancto, istud vocabat tempus Eliæ, quo reconciliabuntur Scripturæ; ut quæ priùs tanquam vera habebantur, jam refutentur; sicut Catholicæ veritates, quæ consueverant prædicari de paupertate, continentià, obedientià, quarum oppositum, tempore Spiritus sancti prædicabitur. R. Quia S. Trinitas, quæ unus est indivisibilis Deus semper, & omni tempore regit, atque gubernat inferiora, & superiora; quòd si pro diverso tempore Personæ Divinæ divisim gubernarent, non essent semper in potestate æquales, quod implicat asserere de tribus Divinis Personis, quæ unam & indivisibilem essentiam habent, omnipotentiam, sapientiam, bonitatem, justitiam in una, & eadem essentia indivisam: unde dici nequit, quòd pro diverso tempore regant hæc inferiora; neque contrarium veritatis Catholicæ, quæ semper prædicata est, aliquando prædicabitur, dicente Domino: *Cœlum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*. Tum quia post legem gratiæ nullam aliam legem dandam esse hominibus certum est, hæc enim usq; ad seculi consumationem est duratura, quia leges Ecclesiæ Militantis à Deo fundatæ supra firmam petram, usque ad extremam discussionem vigebunt; neque conficto illo tempore Spiritus sancti, prædicabuntur veritates contrariæ iis, quas nobis Christus per se, vel per suos Apostolos prædicavit, quia lex Christi est lex Patris, & lex Spiritus sancti; verba enim, quæ Christus locutus est nobis, ipse perhibuit, quòd essent verba Dei.

5. Afflatum Spiritus sancti in rebus etiam inhonestis, & nefariis jactabat.

ctabat. R. ex epistola D. Jacobi: *Deus enim intentator malorum est, sed unusquisque tentatur à concupiscentia.* Tum quia inter alias virtutes, quas in nobis diligit Spiritus sanctus, excellit castitas, undè dicitur quòd castè, & piè viventes templum sunt Spiritus sancti. Tum quia Deus prohibet inhonesta, & nefaria, ergo nequit esse afflatus Spiritus sancti, in his quæ Spiritus sanctus expresè prohibet.

6. Orationes, jejunia, præcepta Ecclesiæ, castitatem maximè oderat.

7. Nullam esse in mundo virginem asserebat, præter unam, quæ sapientia vocabatur. R. Nam præter alias virgines, quas nobis commendant historiæ Ecclesiæ, Mariæ perpetua virginitas cōmendatur in sac. pag.

8. Actus omnes nefarios ad divinam referebat voluntatem. R. ex his quæ dicta sunt supra num. 5. Tum quia omne peccatum effectivè procedere à libero hominis arbitrio probatur contra *Valentinum*; esto quòd Deus permissivè se habeat ad peccatum, quatenùs finit causas secundas agere motus suos, nullatenùs autem effectivè vult peccata, quæ districtè prohibet. Vide verbo *Blastus.*

9. Circa existentiam Inferni, & Purgatorii perversè dogmatizavit. R. quoad existentiam Inferni, & Purgatorii. Verbo *Albanenses.*

ERRORES PECULIARES GUILLELMI.

1. Quidquid agit homo asserebat non ei cedere ad salutem, neque ad damnationem, quia passio Christi satisfecit pro omnibus. R. quoad necessitatem bonorum operum ad salutem Verbo *Confessio-Augustana, Amsdorfiani, Antinomi*; Opera autem mala causam esse damnationis nostræ constat ex his quæ dicta sunt contra *Arnaldum de Villanova*, ubi ostenditur Deum punire peccata non minùs publica, quàm occulta, ergo peccata sunt causa damnationis; quòd si non essent causa damnationis, quia, ut ait Guillelmus, passio Christi satisfecit pro omnibus; sequeretur quòd post Christi Passionem licitum foret omnem iniquitatem committere, & superfluum fuisset Christum peccata prohibere, si pro peccatis nulla pœna esset inferenda; neque deberet secularis Magistratus punire flagitia, si neque Christus illa corriperet.

2. Dixit hominem exteriorem non maculare interiorem. R. Nam peccata, quæ materialitèr corpore committuntur, formalitèr coinquināt animam, quòd si homo exterior non macularet interiorē, sequeretur omnia peccata esse interna, nec ullum esse actum malum externum, consequentèr finè reatu posse hominem exercere actus malos peccaminosos, sed Deus prohibet tam actus internos, quàm externos peccaminosos; ergo &c.

3. Dixit Deum ubique esse, in membris hominis, in lapide, in Inferno, sicut in Sacramento Altaris. R. Quia in tali casu eodem modo deberet venerari lapis, ac Sacramentum Altaris, in quo solùm verè, & realitèr est Corpus, Anima, & Divinitas, ratione unionis hypostaticæ; neque dici potest quòd Divinitas sit realitèr in lapide, eo modo quo est in Sacramento, quia non datur unio inter lapidem, & Divinitatem, quæ est inter Corpus Christi, & Divinitatem; & licèt Deus sit ubique per immensitatem, peculiaritèr tamen est in Sacramento per transubstantiationem.

4. Dixit resurrectionem non fore ampliùs sperandam, quòd jam facta sit in Christo, cujus membra sumus, cum caput sinè membris non resurrexerit. R. Verbo *Ærorius*, & *Basilidiani*; Ex eo autem quòd Christus resurrexerit, sequitur nos etiam resurrecturos, ut ait Apostolus, non autem surrexisse cum Christo, quia nos cum Christo non facimus unum corpus reale, sed mysticum; ideoque nulla est illatio Guillelmi, asserentis corpus sinè membris non resurrexisse. Resurreximus quidem spiritualiter cum Christo, & etiam realitèr in extremo judicio resurgemus; quod totum explicat Apostolus in Epistola ad Roman. cap. 6.

XVI. ÆGIDIANI secta Anabaptistæ originem habuerunt ab Ægidio Aquensi anno 1566. qui tandem factus Anabaptistis exosus, ab eis excōmunicatus est: mox palinodiam canere adstrictus, tandem Antuerpiæ capite plexus fuit: ex Gravinâ.

1. Rebaptizabat ad eum accedentes. R. Verbo *Anabaptistæ*.

2. Solum Baptismum ab ipso collatum verum esse Baptismum asserebat,& à singulis quos baptizabat tres nummos exigebat. R. Verbo *Simon Magus*.

IV. EITHALES Arii socius, cum aliis Episcopis Arianis literam subscripsit, quam Arius ad Alexandrum Episcopum Alexandrinum direxerat, in quâ epistola Arianæ blasphemiæ continebantur. ex Baron. ann. 318.

XVI. EIULANTES in Superiori Belgio emerserunt seculo 16. sectâque sunt Anabaptistæ, *Ejulantes* dicti, quia asserebant nullam esse orationem Deo gratam, quàm perpetuò lacrymari, & ejulare. R. ex Propheta regali. *Servite Domino in lætitia*, alibi *in exultatione*, alibi *in cimbalis jubilationis*. Apostolus etiam hortatur nos, ut semper in Domino gaudeamus,itâ tamen ut modestia nostra nota sit omnibus. Tum quia Deus est fons totius exultationis, & prohibet nos facere tamquã hypocritas,qui exterminãt faciem suã,ergo neque vult externam ejulationem, sed vult lacrymas cordis, & compunctionis. Vide *Sanderum* hæresi 200.

III. ELCHEZAITAE Ducem habuerunt Elzai, & solummodò Origenis tempore, scilicet anno 239. detecti sunt, non verò exorti, ut ait Prateolus, emerserunt enim tempore Elzai, & fortè occulti vixerunt usque ad Origenis tempora, qui eosdem egregiè confutavit. Singulari honore colebant Elchezaitæ Elzai, & ejus fratrem, omnesque ab illis progenitos; Tempore Valentis Imperatoris duæ adhuc vivebant sorores,ex stirpe Elzai progenitæ, ad quas Elchezaitæ,quotiescumque egrediebantur, certatim currebant, ut illis comitatum exhiberent, porrò errores,quos ab Elzai didicisse gloriabantur, sunt sequentes.

1. Immensitati Dei illudentes, dicebant Deum habere mensuram milliariorum nonagintasex in longitudinem, & vigintiquatuor in latitudinem, crassitudinem quoque corporis, illiusque partes metiebantur. R. Quia Deus est immensus, & ut ait Scriptura, altior Cælo, profundior Inferno,quem Cæli Cælorum non capiunt. Insuper Deum non esse corporeum probatum est contra *Antropomorfitas*, & consequentèr metiri non potest.

2. Spiritum sanctum vocabant sororem Christi, fœmineâ figura præditam. R. ex his quæ dicta sunt de Divinitate Spiritus sancti,contra *Aetianos,Airanos,Duitas,Abaillardum*.

3. Dicebant non modò Christum, sed Spiritum sanctum diversa corpora assumere, & unoquoque tempore varia exhibere. Hoc purum esse figmentum satis per se patet.

4. Christum simplicem creaturam esse, & apparentem dicebant. R. quoad Christi Divinitatem ex his quæ dicta sunt contra Cerinthum, & alios hæreticos;quòd autem Christus non fuerit apparentèr homo, sed realitèr, constat ex his quæ dicta sunt contra *Albanenses*, *Basilidianos*, & *Dositheum*.

5. Plures statuebant Christos, unum quidem sursum, alterum deorsum, quem in multis anteà, deindè in Mariæ filio inhabitasse dicebant. R. ex verbis Matth. 23.8. *Unus est Magister vester, id est Christus Jesus*; ex quo etiã patet quòd Christus non fuit alius à Jesu Mariæ Filio, quidquid enim in sacris pag. de Jesu Mariæ Filio dicitur, hoc etiam de Christo asseritur: Jesus enim dictus est Christus, idest Unctus Domini. Neque Christus in aliis apparuit, sed tunc solùm manifestatus est,cum natus est de Virgine, & cum hominibus est conversatus. Verum quidem est,quòd Deus in lege veteri multifariàm,multisque modis locutus est in Prophetis, sed so-

lum

lùm Incarnatus visus est novissimè, cum de Virgine nasci dignatus est, sicut testantur sac. pag. si enim aliis temporibus Deus in carne apparuisset, non semel, sed pluries fuisset incarnatus; sed scimus ex Scripturæ prædicationibus unum tantùm fuisse Messiam prænunciatum, qui semel natus, semel mortuus, semel & resurrexit.

6. Dixit Elzai Christum primùm quidem formatum esse in corpus Adam, & rursùs induere quando vult. R. pluribus Scripturæ textibus, ubi asseritur Christum veteris Adæ culpam expiasse, ergo non potuit esse formatus in corpus Adam, cujus culpas abluit. Christus enim est impeccabilis.

7. Elchezaitę sæpè inter se discrepantes, aliquando asserebant Jesum à Deo extitisse, & ex Virgine Maria natum esse, aliquandò negabant.

8. Elzai dicebat rem esse indifferentem fidem negare necessitatis tempore, modò eam quis mente retineret; quapropter mendacium in causà Religionis licitum esse propugnabat. R. verbo *Dulcinus, & Pauliciani.*

9. Utebantur Elchezaitæ invocationibus, & incantationibus dœmonum. R. verbo *Basilides.*

10. Dicebant negare Christum non esse peccatum. R. Matth. 10. vers. 33. *Qui autem negaverit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo*: ex quo constat negare Christum esse peccatum; non enim Christus esset negaturus coram Patre eum, à quo negabitur, si Christum negare non esset peccatum.

11. Elchezaitæ duas fœminas quibus nomen erat Marcus, & Marthana ex Pseudoprophetę Elzai genere oriundas adorabant ut Deos, quarum altera etiam tempore Sancti Epiphanii vivebat, & illarum excrementa adhibebant ad sanandas infirmitates, sed frustrà.

12. In rebus omnibus judaizabant. R. verbo *Cerinthus.*

13. Libellum quemdam à Cælo (ut ipsi mentiebantur) acceptum gestabant, cujus verba quicumque audiret, remissionem peccatorum, ab eà, quæ per Christum est instituta dissimilem, obtineret. R. Nam pro remissione peccatorum adhibenda esse sola remedia à Christo Domino instituta, qui solus potest peccata remittere, certum est.

14. Scripturas sacras truncabant, rejectis ex integro D. Pauli Epistolis, Prophetis, & Apostolis. R. verbo *Albanenses*.

15. Pluribus, & diversis Baptismis utebantur. R. Nam unum esse Baptismum, & hoc à Christo institutum profitetur Ecclesia in Symbolo Niceno.

16. Aquam quasi Deum adorabant. R. ex Scripturis ubi præcipitur ut soli Deo adoratio latriæ impendatur.

17. Aliqui Elchezaitæ abstinebant ab esu rerum animatarum. R. ex his quæ dicta sunt verbo *Græci*, ubi ostensum est non esse peccatum comedere de suffocato. Tum quia in novo testamento Christus non prohibuit esum animalium, quæ creavit ad humanum subsidium. Christus ipse comedit agnum Paschalem cum Discipulis, & pisces distribuit turbis sequacibus, quos miraculosè multiplicaverat.

18. Mortem pro eis, qui erant ex genere Elzai, libenter obibant.

19. Solebant nudis pedibus incedere. R. verbo *Nudipedes.*

20. Pro juramento septem testes præscripsit Elzai, nempe cælum, solem, lunam, ventum, aquam, terram, & panem. R. Matth. 5. vers. 34. *Ego autem dico vobis non jurare omninò, neque per cælum, quia thronus Dei est, neque per terram, quia scabellum pedum ejus est, neque &c.* Jacobi cap. 5. vers. 12. *Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per cælum, neque per terram, neque aliud quodcumque*; ex quibus & aliis textibus prohibetur hominibus jurare per creaturas, quia cum juramen-

tum sit actus quo vocatur Deus in testimonium veritatis ❧ per solum Deum jurandum est, cum dignis de causis exhibendum est juramentum; ideo Deuter. cap. 10. vers. 20. legitur: *Dominum tuum timebis, & illi soli servies, ac per nomen illius jurabis*; Tum quia jurare per creaturas est actus Idololatriæ, quia cum juramentum sit actus Religionis, quo Deus invocatur in testem veritatis, qui invocat creaturas in juramento, manifestè probat se creaturas tanquam Deum adorare. Vide verbo *Catharistæ*.

I. Elexai, sive Elzai fratrem habuit nomine Jexeus; ex Judæis oriundus tempore Vespasiani Imperatoris, anno scilicet 74. Cœpit debachari, multasque hæreses sive potiùs hæreticas fabulas effutire sub Trajano Imperatore, initio secundi seculi, præcipuè in Palestina viguit hæresis disseminata ab Elexài trans Jordanem, ubi adhùc temporibus S. Epiphanii vigebat. Elexai cum Ebione societatem iniit, & ex his pravitatis portentis simul unitis, magnum monstrum effigiatum est, in unum coeuntibus sub istorum ductu pluribus hæreticis, scilicet *Samaritis*, *Judæis*, *Ossenis*, *Nazaræis*, *Cerinthianis*, *Carpocratianis*, & aliis, quorum omnium errores Ebion simul collegit, & prædicavit. Elexai, homo dissolutus, & dolosus, ortum sortitus est in Nabatheâ Regione, quæ est ultra vallem salsam, quæ etiam appellatur mare mortuum. Pseudopropheta apparuit, scripsit siquidem librum secundùm Prophetiam, sive secundùm divinitùs revelatam (ut ipse dicebat) sapientiam, sed in re secundùm diabolicè inspiratam doctrinam; homo fraudulentæ mentis, ut ex erroribus, quos dissemina vit, facilè colligitur. Ejus sectatores vocati sunt Elchezaitæ, sive Sampsæi. Vide verbo *Elchezaitæ*.

III. Electi. Sicut Ecclesiâ orthodoxa universum populum in duas partes distinguit, nempè laicos, & clericos, ità Manes suos sequaces inter electos, & auditores partitus est: Ex electis erant tantùm duodecim, quos appellabat Magistros, & à Magistris Manichæorum Episcopi ordinabantur.

Eleusius natione Cizicus, Cizici IV.
in Propontide Macedoniorum Ecclesiæ præfuit circa finem seculi 4. tempore Theodosii Primi. Plura in eumdem crimina objecta sūt ab ipsis hæreticis, à quibus fuit exauthoratus, siquidem à Macedonio hæretico, cujus errores profitebatur, Cizici Episcopus fuerat constitutus. In locum ejus suffectus fuit Eunomius hæresiarcha. Sub Juliano Apostata multa passus est Eleusius, quia fana Gentilium vastaverat; felix utique in suis angustiis futurus, si hæresi Arianâ non fuisset contamiuatus, & Macedonianum dogma non propugnasset.

Eleusius Alter unà cum Con- V.
stantino, & Constantio Monachis, Eutychetis procurator constitutus, accessit ad Conciliabulum Constantinopolitanum Chrisapii Imperatoris Eunuchi dolo convocatum, ad quod Eutyches nonper se ipsum, sed per dictos procuratores causam suam erat propugnaturus: ideoque prædictus Eleusius una cum sociis Eutychetis libellum detulit. In Conciliabulum introductus, se Eutychianum comprobavit, quandoqnidem causam Hæresiarchæ Eutychetis propugnandam assumpsit.

Eleutheropapistae inter Anti- XVI.
Lutheranos, qui communi vocabulo Anabaptistæ vocantur, & in multis à Luthero discordant, plures in sectas divisos, reponuntur à Gravina, unam ex prædictis sectis constituunt, & emerserunt anno 1544.

1. Dicebant liberum unicuique esse si baptizari velit, etiam si sit in adulta ætate. R. ex his quæ dicta sunt contra *Armenos*, & *Buccerum* ad probandam necessitatem Baptismi; sicut etiam ex aliis rationibus adductis cōtra Anabaptistas circa Baptismum parvulorum, sequens Eleutheropapistarum error reprobatur in quo

2. Asserebant nullum nisi adultum esse baptizandum. R. Quia cum

Baptiſmus ſit omninò neceſſarius ad ſalutem, ut alibi dictumveſt; in ſententia Eleutheropapiſtarum nullius parvuli ſaluti poſſet Eccleſia conſulere, & qui parvuli decederent, omnes privari deberent Dei conſortio, qui ait: *Sinite parvulos venire ad me.* Vide verbo *Armeni*, *Buccerus.*

I. ELYMAS MAGUS, ille eſt, qui ſtudens avertere Pauli Proconſulis converſionem, fuit à D. Paulo cæcitate percuſſus; ſed tantùm abfuit, quòd lumine orbatus mentis oculos aperiret ad veram fidem, quam D. Paulus euangelizabat, diſcernendam, ut pertinacior factus, teſte D. Dionyſio, librũ ediderit adversùs Pauli prædicationem, & Chriſti fidẽ. Huic Mago nomen erat Bar-Ieſu, ſed voluit Elymas dici, quod interpretatur *Dei mei menſura*; ut tali nomine aſſumpto, Dei nuncius ab hominibus crederetur.

VI. ELIAS. Quæſtio de tribus capitulis Synodi Chalcedonenſis, ſub Vigilio Rom. Pontifice exorta, diù Eccleſiam dilaceravit. Orta autem eſt hæc quæſtio inter Epiſcopos Catholicos, quorum aliqui pro bono fidei credebant tria capitula eſſe recipienda, alii autem (ſed deluſi) ne ſcilicet, ut dicebant, magis ad iram excitarentur hæretici, eſſe reiicienda aſſerebant. Hæc autem erant tria capitula: 1. damnatio Theodori Mops Ueſteni: 2. damnatio Epiſtolę Ibæ Epiſcopi Edeſſenſis: 3. damnatio ſcriptorum Theodoreti Epiſcopi Cyri contra Cyrillum. Inter præcipuos Epiſcopos, qui hæc tria capitula contra Pontificis ſenſum reticenda eſſe aſſerebant, & hac de cauſa ſchiſma fecerunt, unus fuit Elias Aquilejenſis Epiſcopus, quem, ſed fruſtra ad ſuſcipienda tria dicta capitula, hortatus eſt Sanctus Gregorius Papa, qui ſub Pelagio prædeceſſore Pontifice eruditiſſimum librum ſuper trium capitulorum cauſam conſcripſerat. Vide Baron. ann. 147. 586.

VIII. ELIPANDUS. Archiepiſcopus Toletanus, regnante Carlo Magno hęreſim Neſtorianã inſtaurare ſtuduit. Sũt qui aſſerant Elipandum à Felice Urgelitano petiiſſe conſilium, quid ſentire deberet circa Chriſtum ut hominem, & reſponſo accepto Chriſtum ut hominem dicendum eſſe Filium adoptivum, & non proprium, ac naturalem, juxtà Felicis erroneum documentum, etiam per ſcripta hanc promulgaſſe ſententiam, in quam adducere voluit Adolindam Silonis Galitiæ Regis Viduam, quæ in ſenſu Catholico perſtitit, & eadem procuraote adversùs renaſcentem hæreſim ſtatim ſcripſerunt Etherius Oxomenſis Epiſcopus, & quidam Sacerdos nomine Beatus Sanctitate conſpicuus; Sed his ſalutaribus monitis haudquaquam correptus Elipandus Neſtorianam hæreſim, datis ad diverſas Provincias epiſtolis, propugnare non deſtitit, præcipuè in Aſturia, & Galetia. Damnatus proindè in Concilio Toletano, celebrato anno 791. Præſide Paulino Patriarcha Aquilejenſi ſanctimonià celebri, & iterùm in Ratisponenſi; poſtremò in Francfordienſi celebrato anno 794., & propè hæc tempora in ſuo errore obſtioatus deceſſit. Ex Spond. in Epitom. ann. 783.

Aſſerebat Filium Dei ſecundùm humanitatem dicendum eſſe Filium adoptivum, & non proprium, ac naturalem, ac proindè duos conſtituebat Dei Filios in Chriſto, naturalem unum, adoptivum alterum. R. Quia nullibi in Scripturis legitur quòd Chriſtus ſit Filius Dei adoptivus, ſed ex iiſdem colligitur Filium eſſe naturalem, quapropter Divinus Pater in monte, Chriſtum vocavit Filium ſuum dilectum: *Hic eſt Filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui*; & D. Paulus ad Rom. 8. aſſerit Chriſtum eſſe proprium Filium Dei, *Qui proprio Filio ſuo non pepercit*; Filius autem proprius eſt naturalis, non adoptivus. Inſupèr in Pſalmo legitur: *Filius meus es tu, ego hodiè genui te*; Sed Filius ſecundùm generationem eſt Filius naturalis, non adoptivus. Tum quia in Chriſto unica tantùm eſt perſona, ut aſſeritur contrà Neſtorium, ergo unica taotùm filiatio, ſed

hæc esse non potest adoptiva, quia Filius naturalis non potest esse adoptivus, ergo &c. Tum quia adoptio est assumptio extraneæ personæ in hæreditatem, sed persona Christi non est extranea respectu Patris, cum persona Christi una & eadem sit, ac persona Verbi, sed Verbum non est Filius adoptivus, ergo neque Christus; ex quo sequitur quòd Christus etiam quà homo, nullatenus potuit adoptari. Neque ex illo quod legitur Jo: 14. *Pater major me est*, potest inferri quòd Pater sit major Filio propter filiationem adoptivam, quæ nullatenus esse potest in Christo; sed hoc Christus dixit de se respectu Patris, quatenùs assumpserat formam servi. Vide verbo *Bonosiani*.

IV. Elpidius luminibus orbatus uxorem habuit nomine Agapem, Agapetarum hæresis institutricem; amplexatus est uxoris errores. Vide verbo *Agapetæ*. De Elpidio scribit D. Hieron. lib. adversùs Pelag.

IV. Elpidius Alter, Juliani Apostatæ privatæ pecuniæ, & facultatum Procurator, quem Romani Comitem rerum privatarum appellare consueverunt; cum primùm esset Christianus, ut Juliano complaceret, apostatavit à Fide unà cum Felice Regij Thesauri quæstore. Catholicis multùm infensus, sacris vasis, quæ Antiochenæ Ecclesiæ Constantinus Imperator splēdidè donaverat, deprædatis, prædictum Felicem suorum sacrilegiorū comitē habuit. Vide Baron. an. 362.

IV. Elvidius Auxentii hæretici, Mediolanensis Episcopi, sectâ Ariani discipulus, circà finem seculi IV., vir planè litterarum rudis, tempore D. Hieronymi vixit, qui eumdem confutavit.

1. Dixit Mariam peperisse quidem in virginitate Christum, sed posteà cum Sancto Joseph convenisse, & habuisse alios filios. R. verbo *Antimariani*.

2. Dixit virginitatem non esse apud Deum majoris meriti, quàm conjugium. R. Ex Epistola D. Pauli ad Cor. cap. 7. in quà virginitatem supra conjugium commendat. Tum quia animæ virgines specialitèr Sponsæ Christi vocantur, quia Christus qui pascitur intèr lilia, specialiùs de cultu virtutis virginalis sibi complacet. Tum quia statum virginalem, perfectiorem esse quàm conjugalem, consentiunt SS. PP. Tum quia votum debet esse de meliori bono, virginitas autem vovetur, sed hoc foret superfluum, si virginitas non esset apud Deum majoris meriti, quàm status conjugalis. Tum quia Martyres reputantur, qui vitā exponunt pro virginitate servanda. Vide verbo *Ebion. Antimarianitæ*.

Emeritus. Donatistarum Episcopus in Cæsariensis Mauritaniæ Civitate, cum S. Augustino, qui ad dictam Civitatem, ex Pontificis ordinatione, Ecclesiæ causam acturus se contulerat, disputationem habuit, in quà à D. Augustino licèt convictus, non tamen ab errore resipuit. De Emerito scribit Possidius in Vita S. Aug. V.

Encratitae ducem habuerunt Tatianum; dicti sunt Encratitæ, quòd idem est, ac *Continentes*, quia aversabantur matrimonium. Nominat hujusmodi hæreticos S. Augustinus de hæresi Cap. 64. *Aquarios*. Theodoretus verò *Hidroparastatas*, ex hæresi quam profitebantur, solam aquam adhibentes in consecratione Calicis. Qui verò Encratitæ, id est *Continentes* vocari gloriabantur, turpitèr agebant cum mulieribus. Multi adhuc ex hac secta debachabantur tempore S. Epiphanii in Phrigia, Galatia, Pamphilia, Cilicia, Syria. Tatianus autem natione Syrus, ex Philosopho Platonico Christianus factus, aliquando floruit in Ecclesia sub disciplina Justini Martyris, circà annum Domini 173. Insignem ediderat librum prò defensione Catholicæ Fidei adversùs Gentiles, & aliquandiù Romæ diversatus Religionis specimen dedit, sed mortuo Justino præceptore in Orientem reversus, in errores Valentini delapsus est, illos Antiochiæ, & in Cilicia docuit, novisq; adjuven- II.

juventis erroribus, Encratitarum sectam instituit, circa annum 178. Reprobare scriptis Encratitas aggressi sunt Clemens Alexandrinus, Origenes, S. Epiphanius.

1. Asserebat Tatian. diabolū habere principatum adversùs Dei opera oppositum, & Deo non subjectum. R. ex verbis Scripturæ. *Deum tuum adorabis, & illi soli servies*; Tum quia voluntati Dei nihil posse resistere, sæpè clamant fac. pag. Tum quia si diabolus haberet principatum adversùs Dei opera oppositum, & Deo minimè subjectum, Deus non esset omnipotens, & omnium Dominus, nec diabolus creatura ejus.

2. Nuptias dixit esse corruptelas, & fornicationes. R. ex iis quæ dicta sunt de matrimonio contra *Adamitas*. Tum quia si nuptiæ essent illicitæ, cum Deus instituerit matrimonium, ut colligitur ex Gen. cap. 2. vers. 18. sequeretur Deum esse malorum auctorem, quod nefas est, vel cogitare. Tum quia Matth. 19. vers. 4. legitur: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet*, & prima ad Corinth. cap. 7. *Iis autem, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere*, ex quibus textibus manifestè colligitur Deum instituisse matrimoniū, & consequenter nuptias non esse corruptelas, & fornicationes, quas Deus in præceptis Decalogi districtè prohibet. Insuper S. Petrus Epist. 1. cap. 3. præcipit mulieribus, ut sint subditæ viris suis. Nec valet dicere nuptias esse fontem peccati originalis, ergo esse illicitas, quia fons peccati originalis non sunt nuptiæ, sed peccatum primorum Parentum. Vide verbo *Adamitæ*.

3. Dixit Adamum non esse salvatum. R. Quia in sacris pag. nullibi legitur Deum damnasse Protoparentes, sed quidem ratione culpæ ejecisse de Paradiso; nec Deus maledixit illis sicuti maledixit serpenti. Insuper Protoparentes post expulsionem pœnitentiam, ut traditur à majoribus, fecerunt, pœnitentibus autem Deus veniam largitur. Tum quia Adamum Dei misericordiam fuisse consecutum asserunt omnes SS. PP. Demùm Christus, ut plurium sententia est, voluit crucifigi in ipso loco, ubi Adam fuerat sepultus, ut ostenderet Adamum beneficium Redemptionis obtinuisse, ubi Christus absolutissimam de morte reportavit victoriam.

4 Plura principia sive Deos assignātes Encratitę, inter hæc diabolum constituebant. R. verbo *Politheismus*.

5. Mysterium Eucharistiæ in sola aqua consiciebant. R. verbo *Aquarii*.

6. Admittebant fœminas ad Sacra peragenda Mysteria. R. verbo *Colliridiani*.

7. Abstinebant à vino, quod diabolicum vocabant, & solos improbos illo uti asserebant. R. ex miraculo quod Christus fecit in nuptiis Cannæ Galileæ. Insuper Christus Sacramentum sanguinis instituit in vino. Tum quia D. Paulus præcipit Timotheo, ut utatur vino; sic prima ad Timoth. cap. 5. vers. 23. *Noli adhùc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates*. Neque vinum est prohibitum quia generat ebrietatem, sed nimius potus est prohibitus, non enim ebrietas est à potu vini, sed ab immoderato potu vini, & hoc evincunt auctoritates Scripturæ, quas in contrarium adducunt hæretici, scilicet nimium vini potum esse prohibitum.

8. Abstinebant ab esu carnium. R. ex Concil. Bracharensi sub Joanne Papa III. cap. 14. ubi asseritur esum carnium esse licitum. Tum quia Christus agnum Paschalem comedit. Tum quia malum esse abstinere à cibis tanquam à Deo prohibitis apertè asserit Paulus ad Timoth. 1. cap. 4. Tum quia Deum concessisse hominibus esum carnium constat Gen. 9. vers. 3. *Et omne quod movetur & vivit, erit vobis in cibum*. Eadem facultas vescendi carnibus data à Deo hominibus, explicitè habetur Deuter. cap. 14. vers. 4. Estò autem quòd in lege veteri esus aliquorum animalium

esset prohibitus, non tamen adhuc viget in lege gratiæ talis prohibitio, quia illa prohibitio erat figurativa, nunc autem cum expletum sit figuratum, non ampliùs subsistit. Tum quia Christus dixit Apostolis Luc. 10. vers. 8. *In quamcumque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis*. Neque alicujus animalis esum prohibuit, sed simpliciter dixit, *manducate quæ apponuntur vobis*. Verum quidem est, quòd, ut ait Apostolus ad Rom. 14. vers. 21. cum ex esu carnium nascitur scandalum, tunc expedit abstinere, quod etiam nos asserimus, diebus potissimùm, quibus Ecclesia prohibet esum carnium ad mortificationem corporis, tunc opus est abstinētià, non tamen hinc potest inferri, quòd esus carnium sit absolutè prohibitus; sicut neque idem potest inferri ex eo, quod legitur Actorum 15. vers. 28. & 29. ubi Apostoli in Concilio congregati prohibuerunt esum carnium, quæ immolatæ fuerunt Idolis, prohibuerunt enim, quia hinc accipiebant scandalum Judæi; & ne putarentur communicare sacrificantibus Ethnicis non quòd talis esus esset in se absolutè malus.

9. Acta Apostolorum, & Pauli Epistolas non recipiebant. R. verbo *Albanenses*.

10. Ad suos confirmandos errores utebantur apocriphis scriptis, quę vocabant acta Andreæ, Joannis, Thomæ.

11. Encratitæ legebant Euangelium à Tatiano compositum, quod Divinarum Scripturarum Canoni aggregarunt, *Diatessaron* nuncupatum, idest Euangelium ex quatuor Euangeliis compactum.

XVI. Energici emerserunt anno 1551. Staphilus horum nomine vult intelligi Zuinglianos illos, qui dicunt corpus Domini per energiam esse intelligendum, quasi effectum pro causa per metonimiam. Attamen tam à Staphilo, quàm à Gravina inter Sacramentarios reponuntur.

1. Dicunt panem, & vinum in Eucharistia esse efficacia signa Corporis, & Sanguinis Domini, undè verba consecrationis: *Hoc est Corpus meum*, sic interpretantur: *Hic panis est signum efficax corporis mei*, & dicunt re verà Corpus non manducari, sed per fidem, & in Eucharistia virtutes corporis Christi existere. R. verbo *Calvinus* ubi ostenditur vera existentia corporis Christi in Eucharistià.

Entolpius. Cum Donatistæ licet schismatici, & hæretici hāc tamen veritatem nemini non perspectam ignorare non potuerint, neminem siquidem posse Catholico nomine gloriari, nisi cum Rom. Episcopo communicationem habeat; ut fictè saltem, & velut sub quadam imposità larvà Catholicum nomen assequerentur, eò stultitiæ adacti sunt, ut statuerint ex suis quempiam creare Episcopum, quem Romam amandarent, ut illic tanquam Pontifex sederet, ibique suæ communicationis homines colligeret, quo facto gloriarentur se Romæ habere Episcopum, ac proindè nomen Catholicum promereri. Ex his qui à Donatistis Romæ Episcopi, sivè Antipapæ successivè ordinati sunt, sex recensentur, nempè *Victor Gabriensis, Bonifacius, Entolpius, Macrobius, Lucianus, & Claudianus*. Vide Baron. IV.

Entusiastae variis nominibus nuncupati, nempè *Massaliani, Euphemitæ, Psaliani, Euchytæ*, sive *Precatores, Spirituales, Sataniani*, dicti sunt autem *Massaliani* ab insanis eorum deliramentis. *Psaliani* ab oratione, cui plus quam par esset, tribuebant. *Sataniani* à cultu dœmonis. Item *Adelphiani* ab Adelphio uno ex eorum Principibus. Demùm dicti sunt *Entusiastę*, quia spirituales visiones habere gloriabantur. *Martyrianos* quoque se appellarunt, eo quòd à Principibus Provinciarum persecutionem sint passi, eorumque plures fuerint à Lupicinio Pretore occisi. Entusiastarum Duces fuerunt quidam solitudinis incolę in Mesopotamià, quibus nomen erat *Adelphius, Dadoen, Sabbas, Symeon, Ermas*, & alii: IV.

iftorum focii, quorum nomina non recenfentur ab antiquis Scriptoribus. Sub Conftantio Imperatore paulò poft medium feculi 4. hæc lues Ecclefiam infecit. Duo Entufiaftarum genera funt qui ftatuant, unum ab Ethnicis, aliud à Chriftianis derivatum, fed eosdem profitentur errores. Damnati fuerunt Entufiaftæ in Synodo Sydę congregatâ anno 383. cui pręfuit Anphilochrius Iconii Epifcopus. Scripfit contra Entufiaftas Flavianus Antiochenus, de quibus agunt S. Epiphan. S. Auguft. Theodoretus, & alii.

1. Negabant quemquam initiari poffe Sacramentis, nifi fuper quem vifibilis gratia defcenderet; phantafticis enim hujufmodi vifionibus à dœmone illudebantur ut fuper eos vifibili figno apparere videretur Spiritus fanctus, cum præfertim ordinationes celebrarent; eòque pertinet, quod de Entufiaftis S. Auguftinus tradit, eos de purgatione animæ nefcio quam phantafticam, & ridiculam fabulam narrare folitos; porcum fcilicet cum porcellis fuis de ore hominis exire videri, quando purgatur, & in eum vifibili fpecie ignem intrare, qui non comburit. R. Nam gratia eft qualitas fpiritualis à Deo infufa animæ, ergo non poteft vifibilitèr defcendere; tum quia nemo poteft certò fcire fe effe in gratia, nemo enim fcit an odio, vel amore fit dignus; fed fi gratia fuper initiatum vifibilitèr defcenderet, initiatus certò fciret fe effe in gratia. Sed Entufiaftarum phantafticæ vifiones irrifione potiùs, quàm reprobatione indigent.

2. Tantum tribuebant orationi, ut per illam folam poffe hominem falvari affererent. R. verbo *Adelphius*.

3. Dicebant folam orationem fufficere ad omnia peccata delenda; hinc non curabant Baptifmum, quem non expiare fordes afferebant, fed folam orationem hoc efficere. R. ex his, quæ dicta funt de neceffitate Baptifmi.

4. Oppugnabant virtutem, & efficaciam Sacramēti Euchariftiæ, quod dicebant nec obeffe, nec prodeffe. R. Joannis 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum fanguinem habet vitam æternam .... in me manet, & ego in illo*. Tum quia Chriftus inftituit hoc Sacramentum in cibum animæ, dicens loco cit. *Caro mea verè eft cibus*; in hoc Sacramento fufcipitur ille à quo eft omnis gratia, qui verè, & realitèr eft in hoc Sacramento. Tum quia experientiâ conftat, quòd qui dignè, & frequentèr accedunt ad hoc Sacramentum, perfeverant in gratiâ, & validiores funt ad vincendas tentationes. Euchariftiam conferre gratiam declaravit Concil. Florentinum fub Eugenio IV. & Trid. feff. 13. cap. 2. Neque hic ommittendum quòd tantùm patet hæc veritas, fcilicet Euchariftiam conferre gratiam, & prodeffe eam dignè fumentibus, ut nullam rationem invenire potuerint tam antiqui, quàm recentiores hæretici ad oppugnandam hanc veritatem. Vide verbo *Adelphius*.

5. Jejunium reprobabant, dicentes fatìs fufficere ad expurgandam mentem, orationem. R. ex his, quæ dicta funt verbo *Agapetæ*. Tum quia jejunium tendit ad falutem animæ, noftramque converfionem operatur, ut conftat exemplo Ninivitarum. Bonam effe orationem cum jejunio legimus in facris pag. Propheta in pfalm. ait: *Operui in jejunio animam meam*; Sunt etiam plura exempla in Scripturâ, ex quibus conftat in veteri lege multos fuiffe virtuti jejunii deditos, propterquam fuerunt Deo valdè accepti. Per jejuniū eiiciuntur dœmonia; unde legimus: *Hoc genus dæmoniorum non eiicitur nifi in jejunio, & oratione*; ex quibus fequitur jejunium ad proficiendum in viâ perfectionis, & ad expurgandam mentem, effe valdè utile.

6. Prohibebant Monachis laborem manuum, folam orationem ipfis præcipiendo. R. Nam opus manuum non effe Monachis, & Clericis interdictum, conftat ex actibus Apoftolorum cap. 20. verf. 34. *Ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum funt*

ministraverunt manus istæ; Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oportet suscipere infirmos. Item ad Eph. cap. 4. vers. 28. *Qui furabatur jam non furetur, magis autem laboret operando manibus quod bonum est, ut habeat undè tribuat necessitatem patienti*. Insuper laborem manuum præcipiunt Monachis Institutorum Monasticorum Fundatores. Contra Monachos otiosos scripsit Sanctus Augustinus in lib. quem edidit, rogatus ab Aurelio Episcopo Carthaginensi. Demùm licere Monachis, & Clericis honesto labore exerceri, constat ex secunda ad Thessal. cap. 3. vers. 7. & ex prima ad Corinth. cap. 4. vers. 12. Tum quia ex labore manuum repellitur otiositas, quæ vitiorum est mater, neque homo potest semper in oratione perseverare; ergo bonum est intermissà oratione ad opus manuum recurrere, ut tentator nos semper occupatos inveniat. Posse Clericum, & Monachum manibus laborare definitum est in Concilio Carthaginensi 4. cap. 52. celebrato sub Anastasio Papa I. circa annum 394. Nec valet obiicere illud Luc. 10. vers. 41. *Martha Martha sollicita es &c.* & illud Matth. 6. vers. 31. *Nolite ergo solliciti esse dicentes quid manducabimus &c.* nam per hos, & consimiles textus, Christus non prohibet laborem manuum, sed docet priùs nos debere orationi vacare, deinde labori; ità tamen ut labor orationem non impediat, vel ità ut non fiat labor ex immoderato desiderio lucri, sed præcisè ad acquirenda necessaria, vel ad expellendam otiositatem.

7. Ad preces accedebant permixti mulieribus. R. Nam quantùm à sanctis Christianorum institutis abhorreat hic modus orandi, satis per se patet, hoc enim non est præparare mentem ad orationem, sed ad tentationem; hoc est manifestè se exponere occasioni peccandi. Non damno quod in Catholicorum templis quotidiè videmus, nulla indè præsumptà peccati occasione; scilicet, viros, & mulieres simul ad orandum convenire. Sed tamen aliud est per accidens contingere, aliud studiosè facere; hoc enim studium in pretio habet concupiscentiæ affectum. Vide verbo *Eustatius*.

8. Dicebant habere unumquemque hominem habitantem in se dœmonem, nec ipso caruisse Apostolos: eum verò tantùm oratione fugari. R. Nam legimus quidem Deum ad uniuscujusque hominis custodiam Angelum deputasse; nullibi autem de dœmone singulis hominibus inhabitante fit mentio. Insuper Apostoli expellebant ab hominibus dœmones, ergo falsum est, quòd unusquisque horum habuerit dœmonem inhabitantem. Tum quia Christus per mortem suam de potestate dœmonis nos liberavit; hęc autem potestas dœmonis in hoc sita non erat, quòd dœmon esset in homine, sed quòd homo per peccatum Protoparentis erat sub jugo dœmonis, idest sine gratià, quæ nunc per Baptismum reacquiritur, undè fit, ut ab hac potestate homo baptizatus liberetur.

9. Dicebant per orationem posse hominem effici impassibilem. R. exemplo tot Sanctorum, qui orationi summè dediti, plura passi sunt tormenta. Verum quidem est, quòd homo orationi intentus, faciliùs suffert passiones hujus temporis, nullatenùs autem redditur impassibilis, nisi ex speciali Divinæ providentiæ miraculo, qui sæpè Sanctos suos in medio tormentorum illęsos conservavit.

10. Dicebant duas possidere animas, & earum alteram esse super cælestem. R. Nam animam hominis non esse super cælestem; idest ex Dei substantià, constat ex his quæ dicta sunt verbo *Dicaritæ*. Unumquemque autem hominem unam tantùm habere animã, evincitur non modò ex principiis philosophicis, ex quibus probatur incompossibilitas duarum formarum substantialium in uno composito, sed etiam ex sacra Scriptura, ex quà patet singulos homines unicam tantùm habere animam. Non enim ait sacer textus: *Factus est homo*

mo in animas viventes; sed in animam viventem, hinc in Euangelio legitur: *Majorem charitatem nemo habet, ut Animam suam ponat quis pro amicis suis*. Dixit ergo Christus *animam suam*, non animas suas, quia unicam tantùm animam unusquisque habet, & alibi legitur *Animam pro anima*. Demùm ex Euangelio etiam apertè constat unicam tantùm animam unũquemque hominem possidere, ubi postquam Deus dixit hominem duos oculos, duas manus, duos pedes habere, subdit: *Timete eum qui potest & corpus, & animam perdere in gehennam ignis*, ut nos doceret, quòd si unam perdimus animam, non possumus aliã salvare, sicuti amisso uno oculo, alium custodire possumus, ergo unicam tantùm habemus animam, cujus saluti inhærendum. Vide Concil. Lateran. Gener. XVII.

11. Negabant Ordinem esse Sacramentum novæ legis, quandoquidem per illũ non admittebãt conferri Clericis Spiritus sancti gratiam, sed solùm asserebant conferri potestatem aliquam, aut quoddam jus. R. ex Concilio Carthaginensi 4. à cap. 1. usque ad 9. In quibus agitur de hoc Sacramento. Insuper ex Concilio Trident. sess. 7. de Sacramentis in genere Can. 1. & sess. 23. Canon. 2. & Epist. 1. ad Timoth. cap. 4. *Noli negligere gratiam, quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterij*. Etiam ex Epist. 1. ad Timoth. cap. 6. reprobantur hęretici, qui negant per Sacramentum Ordinis conferri gratiam sanctificantem. Insuper ordines in veteri lege, diversique gradus fuerunt à Deo instituti, per quos conferebatur ordinato sanctitas quædam legalis, & sic ordinati Altari ministrabant; ergo etiam in novâ lege dicendum est Christum instituisse Ordines, quibus initiati ministrarent in sacrificio; & cum hoc sacrificium sit longè præstantius sacrificiis legis veteris, etiam major sanctitas debet conferri ordinatis, qui debent hoc excellens sacrificium offerre. Nec valet dicere Ordinẽ non esse Sacramentum, quia non ordinatur ad sanctificationem suscipientis, sed aliorum, scilicet populi; ordinatio enim nedum tendit ad sanctificationem aliorum, sed etiam ipsius ministri, ut scilicet dignè valeat ministrare. Nec sequitur, ut dicunt hæretici, quod si Ordo esset Sacramentum, cum septem sint Ordines, plusquàm septem essent Sacramenta in Ecclesia, scilicet tredecim: nam cum omnes Ordines tendant ad Eucharistiam ritè conficiendam, sequitur quòd omnes Ordines sint unũ Sacramentum, quatenùs ordinantur ad unum, & eumdem finem, respectu cujus finis omnes Ordines habent inter se connexionem; omnes itaque Ordines per se singillatim sũpti sunt Sacramentum, sed quatenus tendunt ad eumdem finem, unicum tantùm sunt Sacramentum, quia rei unitas specificatur à fine ad quem regularitèr, & subordinatè dirigitur; cum itaque omnes ordinationes sint successivè subordinatę respectu ejusdem finis, omnes unum Sacramentum efficiunt, licèt in omnibus conferatur gratia; nam plenitudo omnium gratiarum, quæ in ordinationibus diversis conferuntur, invenitur in eo, qui accipit ordinem Presbyteratus, quo insignitus immediatè potest conficere Eucharistiam.

12. Dicebant se capaces esse videndi corporeis oculis SS. Trinitatem. R. ex sacris literis in quibus Deus invisibilis multoties prædicatur. Deindè communi Theologorum consensu, qui unanimitèr asserunt non posse oculum corporeum elevari ad videndum Deum.

13. Phantasticis visionibus, quæ per dœmonum illusionem solent fieri, vehementèr delectabantur, ac quibusdam rerum futurarum præsumptis revelationibus, eò insaniæ pervenerant, ut non tantùm dicerent se esse perfectos, sed vel Angelum, vel Prophetam, imò & Christum esse jactarent, reliquos autem indignos esse Christiano nomine. Sed & repente saltantes, super dœmonem se saltas-

se jactabant, & digitis sagitantium speciem præseferentes, se in dæmonem jaculari allucinati, plura perpetrabant, ex quibus insanum quemdam furorem erat reperire.

14. Negabant aliquid dandum esse mendicis, sed sibi omnia suppeditanda, eò quòd ipsi soli essent pauperes spiritu. R. Nam de bono eleemosynę pauperibus erogato tot sunt Scripturæ, & SS.PP. testimonia, ut facilè sit convincere negantes irrogandam esse eleemosynam, quam tot repetitis vicibus nobis inculcant sacræ paginæ, quæ etiam exprimunt quot, quantaquè bona per eleemosynam nobis proveniunt.

15. Docebant ad libitum posse solvi conjugia. R. verbo *Abstinentes*.

16. Suadebant filiis neglectum Parentum. R. ex quarto Decalogi præcepto, & ab ipso naturæ instinctu, hæc siquidem non modò homines, sed etiam irrationabilia animalia docet obsequiosè vivere erga Parentes suos.

17. Dicebant posse hominem ad perfectionem, atque ad similitudinem, & ęqualitatem Dei pervenire humanâ virtute, ac scientiâ, ità ut assererent se neque cogitatione, neq; ignorantiâ, cum ad consumationis culmen ascendissent, posse peccare. R. Nam hominem suis solis viribus, absque Dei gratia nihil boni meritoriè, vel rectè in finem ordinatum posse efficere, constat ex iis, quæ dicuntur de necessitate gratiæ contra Pelagium. Hominem verò quantumcumque perfectum non posse ad æqualitatem Dei pervenire, superfluum est ostendere; quis enim adeò cęcus, ut non discernat magnum cahos esse inter Deum & hominem, inter Creatorem, & creaturam? quæ tanquam nihilum, & inane est ante Deum, cujus perfectionem infinitam, non modò inæquabilem esse, sed etiam incomprehensibilem, ex ipsa ratione infinitatis liquidò constat. Detrusus est Lucifer in profundum abyssi, qui se similem Altissimo præstolari ausus est; omnis creatæ, & acquisitę perfectionis splendor, ante conspectum lucis æternæ statim obscuratur. Cęterùm quàm impudentissimum sit, quod asserebant se in culmine perfectionis constitutos, non posse cogitatione quidem, aut ignorantia peccare, satis perspicuum est; quis enim valeat culmen perfectionis attingere, cum ipsi justi ad majorem æmulandam justitiam à Deo excitentur? *Qui justus est justificetur adhuc*. Quis se impeccabilem gloriari valeat, cum nemo sciat an sit odio, vel amore dignus? Unde semper cum timore, & tremore nostram operari salutem sapienter nos hortatur Apostolus.

18. Alii ex Messalianis dicebant ab hominibus orantibus foras egredi dœmones per escrementa corporis.

19. Alii credebant peccatum esse hujusmodi excrementa expellere; abutentes ad confirmationem hujus erroris illo Matt. 15. *Non quæ intrant per os coinquinant hominem, sed quę exeunt*; & hac ratione matrimonium damnabant, quòd in generatione prolis è corpore semen egredi necesse est, quos confutavit præcipuè circà hunc errorem S. Athanasius ad Amonem Archymandritam scribens. Cæterùm in illo textu Christum locutum fuisse de verbis impuris, contumeliosis, de malis cogitationibus, & similibus, non verò de excrementis corporis, satis clarè ostendunt sacri Expositores. Immò ipse sacer Textus. Hic recensendi errores quorumdam, de quibus refert S. Epiphanius in sua Anacephaleosi, quorum alii cum nullis penitùs hominibus preces faciebant; reprobante eos Domino, qui in medio illorum se esse profitetur, quandò in Dei nomine sunt congregati; quique præcepit Salomoni, ut templum ædificaret, ad hoc ut Judæi ad orandum convenirent, & eorum oratio efficaciam majorem obtineret. Alii licèt laici sacra Mysteria propriis manibus contrectabant. R. verbo *Carlostadius*. Alii se ipsos constituebant Episcopos, & Episcopalia munia obibant: in quo casu, si esset in uniuscujusque arbitrio

se

ſe Epiſcopum conſtituere, jam patet omnes poſſe eſſe Epiſcopos, nullum eſſe gregem, & omnes eſſe Paſtores. Alii ſe ipſos caſtrabant. R. verbo *Valeſiani*. Alii cum nullo prorsùs communicare volebant. R. Quia qui non communicat cum Eccleſia Catholica, non poteſt eſſe Catholicus, qui enim non communicat cum Eccleſia vera, quæ una eſt, certum eſt eſſe extra Eccleſiam, qui eſt extra Eccleſiam non poteſt eſſe Catholicus; ergo verus Catholicus eſſe non poteſt, qui non communicat cum vera Eccleſia. Tum quia ratio veræ Eccleſiæ poſtulat, quòd ſit unà unione membrorum intèr ſe cum ſuo capite, ſed hanc unitatem tollit quantùm in ſe eſt, qui non communicat cum Eccleſia, ergo cum nemine communicare non licet, ſed neceſsè eſt communicare cum membris, & cum capite Eccleſiæ, qui eſt Romanus Pontifex.

XVI. Entusiastæ Novi Iidem ſunt ac Anabaptiſtæ, quos intèr Antilutheranos conſtituit Lindanus. Certum eſt ex Lutheri ſchola fuiſſe progenitos; ſiquidem gloriantur Anabaptiſtæ, qui dicti ſunt Entuſiaſtæ, Lutherum habere auctorem, & ob prætenſas revelationes, quas jactitabant, Entuſiaſtæ ſunt nuncupati. Expectabant itaque Divinos afflatus, viſioneſque Cæleſtes, quibus repleri, & frui gloriabantur. Ex hac ſectâ fuit Joannes Bahaldi Batavus Monaſterienſis Sartor, qui ſuis perſuaſit ſpiritum ei mandaſſe ut Rex fieret in Iſrael, & Rex juſtitiæ ſuper omnem terram, tantumque valuit apud idiotas hæc perſuaſio, ut in Regem eum receperint, quare factâ ſolemni cæna, illaque expletâ, leges toti orbi dictavit, & Apoſtolos in mundum deſtinavit, ut eas leges cum doctrina ſua promulgarent. Hujuſmodi Entuſiaſtæ totã Spiritus ſancti abundantiam ſibi pollicebantur, ut quæcumque in mentem venirent, opera Spiritus ſancti eſſe arbitrarentur, allegando prò confirmatione tanti erroris illud Jeremiæ 31. *Dabo legem meam in cordibus eorum*, & illud Joannis 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*. Quàm peſtilentiſſima ſit hæc hæreſis, quis non diſcernat? quippè quæ ad omnia facinora viam parat, & quæcumque fingendi dogmata licentiam concedit. Patet juxtà hanc hæreſim, quòd quotquot errores ſuggerere poteſt humana malitia, tanquam certiſſima dogmata habendi ſunt, & executioni mandandi, & tot eſſe leges, quot erroneas opiniones poſſet homo adinvenire. Quot quantaque ſcelera patrata ſint ab hujus hæreſis ſequacibus, non modò referre, ſed etiam cogitare humano captui impoſſibile eſt. Contigit in quadam Italiæ Civitate, in quà cœperat hæc hæreſis pullulare, quòd quidã Entuſiaſta volens alterius uxorẽ conſtuprare, dixit collegæ. Spiritus ſanctus dixit mihi ut cum uxore tuà dormiam, collega annuens locum facinori daturus, è domo abſceſſit, ſed ſtuprator filiæ majoris pulchritudine captus, cum eà concubuit. Reverſus maritus de facto percunctatur, compertoque quòd non cum uxore, ſed cum filia concubuiſſet; arrepto pugione, ità ſtupratorem eſt allocutus, quare mentitus es Spiritui ſancto, non nè dixerat tibi, quòd cum uxore mea cubares? Quare ergo cum filia cubaſti? Nunc Spiritus ſanctus dixit mihi ut interficiam te, & tribus ictibus Entuſiaſtam interfecit. Entuſiaſtæ Divinam jactant habere inſpirationem, quæ ſufficiens ſit ad explanandam Scripturam ſacram, ab hac inſpiratione ſolùm edoceri volunt: in ſuis conventiculis, inſpirationem audituri conveniunt, nihil proferentes, uſque dum qui ſe agitatum ab inſpiratione primus ſentit, ſurgit, & juxtà inſpirationem prætenſam loquitur. Mulieres etiam hac inſpiratione frui gloriantur, & ſæpè in præfatis conventiculis loquuntur. Gaſparem Swenhfeldium Sileſium, primum modernorum Entuſiaſtarum reſtauratorem fuiſſe, creditur. De Entuſiaſtis Vide verbo *Montzerici*: dicti ſunt etiam Entuſiaſtæ *Extatici*: plura de iiſdem refert Spondanus.

Eon

XII. Eon sive Eudo, natione Brito agnomen habens de Stella, homo illiteratus, & idiota, ludificatione dæmonum ità demantatus est, ut cum sermone Gallico *Eon* diceretur, ad suam personam pertinere crederet, quòd in Ecclesiasticis exorcismis dicitur, scilicèt *Per eum qui venturus est judicare vivos, & mortuos, & seculum per ignem*; ità planè fatuus, ut *Eon*, & *eum* confunderet, unde se credebat dominatorem, judicem vivorum, & mortuorum. Mediis præstigiis, & incantationibus, quibus utebatur, modico tempore longa spatia peragrabat, sibique, & sectatoribus suis lautas mensas, sed in re aereas, & apparentes apponens, superbè indutus, unà cum suis, ope dęmonis se conspiciendum præbebat; ex quo lauto, & apparenti modo vivendi plures allecti, non cogitantes meras fuisse dœmonis præstigias, quidquid *Eon* agebat, eumdem sequebantur, & tamquam terræ Dominum venerabantur. Tandem à Rhemensi Archiepiscopo anno 1148. captus est Eudo, quem frustra comprehendere plures Principes, missis satellitibus, conati fuerant; ipse siquidem accedentibus satellitibus ope dœmonis statim ab eorum oculis evanescebat. Ad Concilium Rhemense Præside Eugenio III. deductus, quis esset, interrogatus, dixit se illum esse, qui judicaturus erat vivos, & mortuos: & quid significaret baculum bifurcum quod habebat præmanibus exquisitus, respondit: quandiù, sicut nunc videtis, hoc baculum duobus cælum capitibus suspicit, duas orbis partes Deus possidet, tertiam mihi partem cedens; quòd si duo superiora baculi capita submitto, jam duas orbis partes ego possideo, & tertiam Deo relinquo. Irriserunt omnes adeò dementatum virum, quem carceri mancipandum ex Decreto Concilij sancitum est, ubi exiguo tempore supervixit, & plures ejus sectatores, obstinati perstitentes, igni traditi fuerunt. Ex Bar.

IV. Epictetus. Sectà Arianus interloquitur in Dialogo Liberij cum Constantio, quem Dialogum ex Theodoreto lib. 1. cap. 16. desumptum refert Baronius anno 355., ex quo quanta esset, & quàm impia Epicteti pertinacia facilè comprehenditur. Pravos mores Epicteti qui fuit ordinatus ab Arianis Episcopus, describit S. Athanasius epistolà ad Solitarios. Fuit Epictetus propter Arianam hæresim, quàm acriter tuebatur, Constantio familiaris, & carus; tantæ autem fuit crudelitatis, ut Ruffinum Catholicum Episcopum, antè Rhedam suam tandiù currere coegerit, quousque ruptis præcordiis, fuso sanguine expiravit.

Epicurei. Aristipius Epicuri, qui propè Athenas ortum habuit, discipulus, multùm ante Christi adventum, hoc est Olympiade centesima nona in ea fuit sententia, ut Deum nullatenùs hæc inferiora curare effutiret; proinde illum solum esse beatum contendebat, qui præsentibus voluptatibus, quantùm posset frueretur, nec mortem, nec Deum extimesceret. Deum quidem, utpotè hæc inferiora non curantem, mortem verò, quia animam cum corpore mori dictitans, nullam post mortem voluptatem superesse prædicabat. Dicti sunt autem hujus sententiæ sectatores Epicurei, non Aristipiani, quia cum Aristipius fuerit Epicuri Discipulus, hanc sententiam Aristipium ab Epicuro didicisse aliqui sed falsò, ut reor, sunt arbitrati; nam teste Lactantio, & aliis antiquis Scriptoribus, Epicurus beatitudinem in voluptatibus animi constituit, nullatenùs verò in voluptatibus corporis; fuit enim Epicurus vir (ut traditur) continentissimæ vitæ & probitatis, sed hanc notam improbus discipulus probo magistro inussit. Verum quidem est, quòd cum Epicurus non satis distinxerit de quà voluptate loqueretur, pluribus occasionem præbuit dicendi, quòd in voluptatibus corporis beatitudinem constituerit. Attamen Aristipio non Epicuro debetur hæc sententia, nàm si opera laudant magistrum, Epicurum virum fuisse virtutibus moralibus, intèr cæteros Philo- I.

sophos ornatissimum, asserit etiam Cicero lib. 2. de fine. Cum verò hęc sententia, licèt antè Christi adventum, auctore Aristipio intèr plures invaluerit, & post Christi adventum etiam plures sectatores habuerit, ideò de hac etiam in hoc opere agendum censuimus, & utinam, proh dolor! etiam hac nostra ætate sectatores habere non gloriaretur tàm perniciosa sententia, in quam facilè labuntur plurès Calvinistæ, & Lutherani, sic enim Diabolus consuevit multos ex ipsis agitare, ut dum summà inconstantia, nunc hoc, jam illud credunt, tandem nihil prorsus credant. Nonnullos ex his esse intèr Calvinistas facilè noverit, qui unum ex illis Ministris Genevæ prædicare ausum fuisse compererit, animam cum corpore extingui, ut refert Prateolus verbo *Athei*. Certum est quòd ex quo cœpit serpere hæc lues, semper plurès infecit; unde etiam tempore D. Pauli quosdam Epicureos cum eodem Athenis disputasse, constat ex actibus Apostolorum 17. Epicureorum dogma est sequens.

Beatitudo in solis voluptatibus corporis consistit, ede, bibe, post mortem nulla voluptas. R. Ex Epist. ad Rom. cap. 6. vers. 23. *Gratia Dei vita æterna*. Ex Psalmo 16. *Satiabor cum apparuerit gloria tua*. Jo. cap. 14. vers. 2. *Vado parare vobis locum*, & Psalmo 35. *Apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen*; ex quibus, & aliis Scripturæ textibus constat beatitudinem haberi non posse in hac vita, & consequenter non posse reponi in voluptatibus corporis, de quibus ait Ecclesiast. *Vanitas vanitatum*; quas omnes Apostolus arbitratus est ut stercora, ut Christum lucri faceret. Tum quia de essentia beatitudinis est quòd sit æterna, sed nulla mundana voluptas est æterna, ergo &c. Tum quia beatitudo perfectè satiat beatum, sed voluptates mundanæ nauseant ipsos, qui illas prosequuntur, ergo &c. Insupèr beatitudo est status perfectus, status hujus vitæ est oppositus, quia in hac vita homo non potest pervenire ad statum omnium bonorum aggregatione perfectum. Tum quia viri magis perfecti, à voluptatibus hujus mundi quantum possunt declinant, ergo beatitudo non potest reponi in voluptatibus corporis.

Epigonius. Epigonium fuisse auctorem hæresis Patripassianorum refert Theodoretus, hæretic. fabul. lib. 3. quam quidam tribuunt Noeto Sabellii præceptori. Hæc hæresis verbo *Noetus* reprobatur. III.

Epiphanes filius Carpocratis ex matre cui nomen erat *Alexandra*, Cæphalenus, Samæ quæ est Urbs Cæphaleniæ fuit sepultus, & tanquam Deus à suis colebatur. Vixit tantummodò annis 17. sed in impietate provectus, plura scripsit contrà Catholicam Religionem; & à Patre cum Platonicam Philosophiam didicisset, auctor fuit monadicæ cognitionis, docens uxores debere esse communes. Edificatum est templum Samæ à Carpocratianis in honorem Epiphanis, ubi recurrente nova luna ipsi sacrificabant. Reprobatur quoad communitatem uxorum verbo *Adamitæ*. II.

Episcopius. Simon Amstelodami anno 1583. natus, post exactum in universitate Leidensi litterarum studium, & Magisterium in artibus assumptum, Theologiæ incubuit. Amstelodami minister electus, in hac electione contrarios habuit Gommaristas, eo quòd Arminianis adhæreret; hinc Galliam profectus, & Hollandiam reversus, propè Rotherodamum iterùm minister constituitur, & Theologię professor in Academia Leidensi electus, ad Dordectanam Synodum se contulit, à qua instigantibus Gommaristis expulsus, & à suo ministerio exauthoratus recessit; sed iterùm prævalente Arminianorum factione, iterùm Amstelodamum revocatur, ubi anno 1643. decessit. XV.

Docuit tolerantiam cujusq; sectæ, dummodò Scripturæ auctoritatem admitteret, quocumque sensu explicaretur. R. Ex ijs quæ dicta sunt verbo *Bfidi*. Tum quia licèt certum

sit quòd vera fides fundatur in Verbo Dei, aut scripto, aut tradito, certum etiam est, quòd Scripturæ sacræ intelligentia non est à Deo omnibus concessa, sed Doctoribus Catholicis, piisque, ac humilibus Sanctis Dei lumen veritatis Scripturarum affulget; atque certò, & infallibilitèr est concessa solùm Pontifici Rom., & Ecclesiæ sivè ex consensu Rom. Pontificis in Concilijs congregatę, sivè sub ejusdem magisterio, per Orbem diffusæ: ex quo sequitur solam Religionem Catholicam Rom., quæ habet verum sensum sac Scrip. esse admittendam, nec alias sectas esse tolerandas, quæ ad suum beneplacitum Scripturæ sensum interpretantur. Tum quia data positione Episcopii, sequeretur posse dari duas sectas veras, quarum una esset in sensu Scripturæ alteri sectæ omninò contraria, quandocumque una interpretaretur Scripturam in sensu opposito, ab alia sectâ explanatam.

II. Eraclitæ à quodam viro, cui nomen erat Eraclius exorti sunt circa annum 182.

1. Monachos recipiebant, & abominabantur reliquos. R. exemplo Christi & Apostolorum, qui omnes ad eos accedentes dirigebant in viam salutis. Tum quia Christus diversos status in Ecclesia esse voluit, ubi alios ad statum Religiosum vocat, alios in statu laicali perseverare permittit. Tum quia Christus præcepit Apostolis ut omnibus prædicarent Euangelium, non autem præcepit ut omnes ad statum Religiosum capessendum hortarentur, status enim Religiosus est consilium, non præceptum. Tum quia etiam in statu laicali potest homo Deo servire, fidem Euangelicam servare, & viam perfectionis arripere, sicut de facto in statu laicali plures sanctificati sunt.

2. Conjugia respuebant. R. verbo *Adamitæ*, & verbo *Armeni*.

3. Parvulos licèt baptizatos, ante usum rationis decedentes, salvari posse negabant. R. ex iis quæ dicta sunt verbo *Anabaptistæ*.

Erasmus inter Unitarios celebris, Antuerpiæ studiis præfectus, hinc abscedere coactus propter doctrinæ novitatem, quam promulgabat, Transylvaniam se contulit, ubi minister electus fuit ab Unitariis, eâ tamen conditione, ut Arianismum doceret. Cum Socino biduò Cracoviæ disputationẽ habuit, quę disputatio postmodũ à Socino publicata fuit. XVI.

1. Dei filium ante omnia creatum fuisse asserebat. R. Illis omnibus rationibus, quibus Divinitas filii Dei asseritur. Tum quia implicat esse Deum, & esse creatum. Tum quia de filio Dei, ait Joann. in Euangelio: *Omnia per ipsum facta sunt*, ergo dici nequit quòd Dei filius creatus fit ante omnes creaturas; creatura enim quæcumque illa sit, eo ipso quòd est creatura, nequit elevari ad creandum, ergo si omnia per Dei filium creata sunt, Dei filius non est creatus, sed à Patre genitus ante omnia secula, Deus verus, de Deo vero. Vide verbo *Achillas*.

2. In disputatione, quam habuit cum Socino, ostendere nisus est, Jesum Christum non fuisse Dei filium, antequam à matre nasceretur in tempore. R. Quia involvit contradictionem esse Dei filium, consequentèr esse Deum, & esse, vel nasci in tempore, cum ratio Divinitatis essentialitèr dicat esse ab æterno, & idem est dicere Jesum Christum esse Dei filium in tempore, ac absolutè negare Dei filium esse verum Deum, seu verum Dei filium.

Erasmus. Vide *Desiderius Erasmus*.

Erasmus Sarcerius, sectâ Calvinista, vixit circa medium seculi 16. Methodo in præcipuos Scripturæ locos, cui consentit Bartholomæus Westemerus ad Psalm. 33. negat Angelos pro nobis orare, & rectè à nobis invocari, & honorari. R. verbo *Calvin*. XVI.

Erastienses. Sectâ hereticorum Erastiensium à Thoma Eraste Anglo nomen sortita est, currente seculo decimoquinto. Vide *Salmonetum* in hist. Anglic. XV.

Asserebat penès Ecclesiam non esse potestatem infligendi excommunicationem. R. verbo *Albanenses*.

Erigena. Vide *Joannes Scotus Erigena*.

VIII. Ernuolsus à Sancto Bonifacio Germanorum Episcopo, cum visitaret Bajoariam, quidam hæresiarcha nomine Ernuolsus damnatus est, & ejus hæresis vix nata, statim fuit extincta. Quos autē in errores Ernuolsus impegerit, ignoratur; Auctor siquidem vitæ S. Bonifacii, de hæretico damnato solùm mentionem facit, non autem de qualitate hæresis, quam promulgabat circa medium octavi seculi, ex Baron.

VIII. Esaïas unus est ex illis hæreticis, quos currente octavo seculo S. Sophronius primò monachus, deindè Jerosolymorum Episcopus anathematizavit, unà cū Barzanufio, & aliis. Istos hereticos fuisse Monothelitas, ex hæresi, quæ tempore S. Sophronii in Oriente vigebat, & quam eradicare idem Sanctus enixè studuit, facilè colligitur.

XVI. Essentiatores inter Antichristianos reponit Gravina, & sunt quidam Trinitarii emersi anno 1565. qui dicebant.

1. Solum Patrem habere Divinā essentiam. R. ex iis, quæ dicta sunt contra *Arium* ad ostendendam consubstantialitatem Filii cum Patre. Vide etiam verbo *Accacianus*, & *Anomæi*.

2. Filium & Spiritum sanctum essentiatos esse à Patre; ac proindè si ante non erant, cęperunt esse, sicque in eis nulla est Deitatis essentia, sed creata Divinitas, dicta essentiatio, consequentèr esse personas veluti titulares blaterabant. R. ex locis supracit.

VII. Ethnophrontes orti sunt seculo septimo, Christianos se esse jactabant, & mores Ethnicorum sectabantur, siquidem fortunæ, fato, Astrologiæ judiciariæ, variisque observationibus, & superstitionibus dediti erant. R. verbo *Basilides*. De his agit S. Joann. Damasc. de hæres.

Evagrius origine Iberus citra Pontum Eusinum, quem S. Hieronymus appellat *Hyperboritam*, fuit à S. Basilio Lector ordinatus, & à Sancto Gregorio Nazianzeno Constantinopoli factus Diaconus, indè Jerosolymam se contulit, postmodùm inter Monachos Nitriæ secessit, ubi ad plures annos ferè incognitus vixit. Plura scripsit, utpotè vir literarum scientià celebris, præcipuè in disputationibus contra hæreticos disertus, sed adeò mordicùs sectatus est Origenis errores, ut, teste D. Hieronymo, pręparaverit Pelagianis materiam dubitandi. Indolentiam stoicam in Ecclesiam introducere conatus est, asserendo hominem statim ad culmen perfectionis ex se posse conscendere. R. ex omnibus Scripturæ locis, ex quibus evincitur necessariam esse gratiam ad benè operandum, ergo à fortiori ad acquirendam perfectionē, ad quam nonnisi gradatim de vià ordinarià perveniri, ipsa experientia rerum omnium magistra comprobat, & testatur unanimis SS. PP. consensus. De Evagrio scribit S. Hieronymus ad Ctesiph. IV.

Evangelici, dicti sunt sectatores Lutheri, qui doctrinam Euangelicam à Luthero corruptam sectari gloriabantur, sed quam perperàm hoc nomen sibi usurpent, qui omninò à veritatibus Euangelicis aberrantes, potiùs dœmoniaci sunt nuncupandi, quandoquidem Lutherus ipse plura quę scripsit à dœmone accepisse gloriatur, satis ex ejus operibus patet, & eruditè ostendit Lindanus in suo dubitantio Dialogo 3. XVI.

Euchitae. Veterum Euchitarum, seu Entusiastarum sectam, quantùm ad efficaciam orationis spectat, renovarunt quidam, qui anno 1544. ex schola Lutheri prodierunt, à quà deindè discordantes, inter Antilutheranos communitèr sunt recensiti, dicti etiam *Orantes*, & *Psaliani*. XVI.

1. Christiano numquam ab oratione vocali fore cessandum asserebant. R. primò ex ipsa impossibilitate, nam cum homo debeat plura alia

exercitia ad victum, & vitam necessaria peragere, iisque animo & sensu intendere, constat non posse semper orationi vocali vacare. Tum quia plures Sancti, inter quos D. Paulus identidem vacabant ab oratione, & operi manuum attendebant. Tum quia nullum de hac continua oratione vocali extat in sacris pag. præceptum, & ubi legitur: *Oportet semper orare*, significat quòd opera nostra debemus semper ad Deum, vel actualiter, vel virtualiter dirigere.

2. Summam Fidei, & salutis in sola oratione constituebant. R. verbo *Adelphius*.

Istis hæreticis opponuntur ex diametro *Non orantes*, quibus, ut scribit Philopater, Anglia abundat. De utilitate, & necessitate orationis dictum est contra *Cœlestianos*. Extat etiam de eodem argumento insignis tractatus inter opera Card. Roffensis.

IV. EUDOXIUS in Arabisso minoris Armeniæ Oppido natus; S. Luciani Martyris discipulus, à magistro suo omninò degener, Diocletiani Imperatoris cedens crudelitati, Idolis obtulit sacrificium; deindè in Arianam hæresim prolapsus, novis etiam adinventis erroribus, impietatem impietati superaddidit. Primùm Germaniciæ urbis Syriæ Episcopus fuit, deindè ad Antiochenam sedem translatus, demùm Constantinopolitanam invasit. A Constantio in exilium ejectus, brevi revocatur, & cum in Antiochenâ sede moraretur, conatus est in Ecclesiam reducere jam damnatum Aetium, & convocato ad hunc effectum Episcoporum conciliabulo, eumdem in Diaconatus gradu studuit restituere, cum quo jam pridem amicitiam injerat, & à cujus pravis moribus nullatenùs discrepabat. Quia verò Eudoxius Sancti Cæsarli Martyris filius fuit, hac prærogativa utebatur ad suas hæreses stabiliendas, illam præcipuè, quà Filium in Divinis Patri substantialitèr dissimilem asserebat. Hoc etiam à suę impietatis collegis, Aetio scilicet, & Eunomio obtinere nisus est, ut ejus sectatores Eudoxiani potiùs, quàm Aetiani, vel Eunomiani nuncuparentur. Sed tanta Eudoxii impietas, cum ipsis hæreticis facta esset exosa, à Semiarianis in conciliabulo Seleuciensi damnatur. Attamen Constantii Imperatoris Ariani patrocinio fretus, ad Constantinopolitanam sedem se transtulit, ubi Valentem Imperatorem baptizaturus, priùs exegit ab Imperatore juramentum de propaganda hæresi Ariana, pro qua ipse Eudoxius acritèr militabat, qui senio confectus, tandem in impietate sua decessit, à Lampsaceno Concilio damnatus, de quo plura videre est apud Niceph.

1. Dixit Filium esse dissimilem Patri. R. verbo *Anomæi*.

2. Deum Filium solùm æquivocè Deum dici, ac nominis solius participem esse. R. verbo *Georgius David*.

3. Dei Verbum non secundùm substantiam, at secundùm virtutes tantùm humano corpori unitum esse. R. verbo *Apollinaris*, *Budneitæ*, *Dimetritæ*. Sed amplius reiicitur; quia Verbum verè, & realitèr est incarnatum, legimus enim: *Verbum caro factum est*, sed hoc dici non posset, si tantùm secundùm virtutem unitum esset humano corpori; ergo &c.

4. Fidem, quam ipse prædicabat, dicebat sufficere ad salutem, etiamsi gravia crimina quis perpetrasset. R. Quia fides illa potiùs ducit ad damnationem; est enim perfidia. Tum quia nihil coinquinatum intrare potest in regnum cælorum, cum tamen rectè credant multi coinquinati. Tum quia pœnitentiam homini lapso esse necessariam ad salutem idemtidem proclamant satis nota Scripturę testimonia. Tum quia solam fidem non sufficere ad salutem, dictum est contra *Antinomos*. Tum quia Deus per os Prophetę nos monet declinare à malo, & facere bonum, quod superfluum esset, si per solam fidem posset homo salvari.

5. Dixit Deum ità esse comprehensibilem ab homine viatore, sicut à se ipso, proindè gloriabatur se cognoscere Deum. R. Ex Concilio Latera-

teran. sub Innocentio III. cap *Firmiter*: ubi Deum ab humano intellectu incomprehensibilem esse asseritur. Tum quia virtus intellectus creati est limitata, ergo intellectus creatus non potest comprehendere objectum infinitum, quale est Deus, cujus cognoscibilitas est infinita; undè Jeremię cap. 32. legitur: *Deus magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu*. Tum quia si intellectus creatus posset comprehendere Deum, posset homo æquè esse beatus, ac ipse Deus, sed hoc non, creatura enim non potest æquare Creatorem; & ad comprehendendum Deum opus est cognitione infinita, quam solus Deus possidere potest. Tum quia quidquid scientià comprehenditur scientis cōprehensione finitur, sed Deus non potest finiri à scientia creata, cæterùm jam non esset infinitus. Nec valet opponere illud Joannis: *Videbimus eū sicuti est*, nam opportunè dixit S. Joannes: *Videbimus*, non *comprehendemus*, aliud enim est videre, aliud comprehendere objectum: videbimus ergo sicuti est, quia videbimus essentiam, attributa, & personas, non autem comprehendemus, quia infinita objecti perfectio, non potest æquari ab intellectu creato.

6. Reliquias Sanctorum, illorumque cultum contemnebat. R. quoad cultum Sanctorum, verbo *Beza*, quoad cultum reliquiarum etiam reprobatur exemplo Moysis Exod. 13. ubi legitur, quòd ossa S. Joseph honorificè collegerit, & 4. Regum 23. Josias ossa S. Prophetæ asservari jussit. Item ex Concil. Nic. 2. artic. 3. & 7. & Carthag. 5. can. 14. reliquias esse colendas decernitur. Tum quia plura miracula per reliquias Sanctorum Deus fecit, & aliorum Sanctorum reliquiæ divinitùs fuerunt revelatæ, ex quo evidentèr deducere est, cultum sanctarum reliquiarum Deo placere. Tum quia corpora Sanctorum sunt destinata ad æternam gloriam, fuerunt organa animarum ad omne opus bonum, sunt instrumentum Dei ad patranda miracula, ut narrat Scriptura de ossibus Elisæi; ergo &c. Apostolus autem per verba ad Col. 2. vers. 18. *Nemo vos seducat*, non improbat cultū Sanctorū, aut reliquiarum, ut contendunt Hæretici, sed significat nihil infra Deum esse adorandum superstitiosè, more Gentilium, sive eodem modo quo colitur Deus, nempe adoratione latriæ.

7. Miracula Sanctorum dixit esse præstigias dœmonum. R. verbo *Waldenses*.

8. Docuit Baptismi reiterationem. R. verbo *Anabaptistæ*.

9. Negavit Mysterium SS. Trinitatis. R. verbo *Bogomilli*.

10. Solùm pectus in Baptismo voluit esse abluendum. Ridiculum prorsus commentum.

11. Licere absque peccato se carnis libidinibus quomodocumque polluere. R. ex præceptis Decalogi, ubi libidines districtè prohibentur, contrà quas sæpè invehitur S. Paulus in suis epistolis, ubi expressè asserit libidinosum nullatenùs posse regnum Dei possidere, quam veritatem docent omnes SS. PP.

Eunomius natione Cappadox, Aetii discipulus, Eudoxii impii hæretici amicissimus, & in erroribus collega, ab eodem edoctus hæresim suam occultare, dum contra eum proferebantur ab Orthodoxis accusationes, quam deindè commodiùs patefaceret, & propagaret. Licèt autem juxta Eudoxii consilium studuerit Eunomius sua impia scelera tegere, nihilominùs de sua impietate convictus, consilio præfati Eudoxii fugam arripuit, & scriptis hæresim suam audaciùs defendens, insignis evasit Hęresiarcha, impio Aetio magistro non impar. Vir fuit corpore & animo leprosus, interiùs exteriùsque morbo regio corruptus. Eleusio ab Episcopatu Cysiceno exturbato, ejus locum obtinuit; factus Macedonianæ sectæ audacissimus propugnator. Sicut autem nullus hæreticorum invenitur Macedonio crudelior, ita nullus planè fuit Eunomio scelestior, qui se similem scientià prædicabat Altissimo. IV.

Quoad doctrinam spectat, cum dialecticis tantummodò sophismatibus deditus esset, & sacrarum literarum omninò imperitus, planè insulsa sunt quæ contra Catholicam veritatem ausus est dicere, & scribere; cumque ad Concilium Constantinopolitanum à Theodosio Magno Imperatore vocatus, ut ibidem causam suam diceret, accessisset; Catholicis adhærere renuens, cum suis sequacibus damnatus fuit, ex quibus potiores fuerunt *Theophronius Cappadox, Eupsychius Urbicus, & Philostorgius.* Ad tantam impietatem pervenerat Eunomius, ut nihil curaret præcepta à Deo hominibus præscripta, dicens nihil aliud Deum à nobis expetere, quàm ut eum cognoscamus.

Ex hoc falsò principio, totius moralis sequebatur corruptela. Quàm sint necessaria opera ad salutem, & observantia mandatorum Dei, satis constat ex iis quæ dicta sunt contra *Antinomos*, & *Lutherum*, qui solam fidem ad salutem sufficere asseruit. Tum quia si opera non essent necessaria, superfluum fuisset, quòd Christus præcepta observanda proposuisset hominibus, quorum observantiam adeò inculcavit in lege, & Euangelio, ut sinè illorum observantià nullatenùs posse obtineri salutem expressè asserat. Eo quòd Eunomiani secretos conventus agerent, dicti sunt etiam *Troglodithæ*. Severissimè hæreticos Eunomianos exagitavit Arcadius suadente S. Chrysostomo, intimato etiam capitali supplicio contra Eunomianorum receptores; diversisque pœnis Eunomianos subjecit Theodosius Junior; horumque hæreticorum conventus, jam ante prohibuerat Gratianus Imperator. Egregiè verò scripserunt contra Eunomii errores Apollinarius, Didymus, Basilius Cæsariensis, ambo Gregorii Nazianzenus, & Nyssenus, quos errores verbo *Eudoxius* reprobatos adducimus.

Eunomio Theophroniani. Vide *Theophronius*.

Eunuchi. Vide *Valesij*.

IV. Euphemitæ iidem sunt ac Entusiastæ, dicti etiam *Euphemitæ*.

Euphrates in schola Valentini hæretici educatus auctor fuit hæresis Ophitarum. Vide *Ophitæ*. II.

Eupsychius. Primò fuit Eunomij Discipulus, & Theophronij collega, sed cum orta esset intèr Eunomianos quæstio, an Christus ultimam horam noverit, & plures ex Eunomianis affirmativam partem asserent, alij negativam, ducti ex verbis Euangelij perperàm intellectis *De die illo nemo scit*, & similibus textibus malè ad rem interpretatis, Eupsychius negativam partem defensurus, ab Eunomianis se segregavit, & errorem suum scriptis stabilire curavit. In reliquis omninò sentiens cum Eunomianis. Vixit 4. currente seculo, & suâ hæresim in urbe Constantinopolitana propagavit; cujus sequaces dicti sunt *Eupsychiani*, & etiam *Eunomio Psychiani*. De quibus mentionem facit Niceph. hist. Eccles. lib. 12. cap. 30. IV.

Eusebiani ab Eusebio Nicomediensi Episcopo nomen sortiti sunt. Hic favore Constantiæ Augustæ à Sede Beritensi ad Nicomediensem translatus, pr tectionem Arij suscepit. Fuit autem Eusebius Luciani Martyris discipulus, à cujus doctrina, & fide, non modò degenerasse, sed etiam sub Diocletiano Imperatore Idolis sacrificasse, refert Eusebius lib. 8. cap. 31. sed à magistro ad pœnitentiam revocatus, iterum lapsus, Arianæ hæresi adhæsit, & renuens subscribere anathemati Arii, contrà eundem in Conc. Niceno promulgato, à Patribus exauctoratur: iterumque simulatà ab Eusebio pœnitentia, iterùm à clementia Patrum restituitur, sed ab Arianismo nunquam deflectens, neque umquam destitit conspirare contrà S. Athanasium, seductà etiam Constantià Augustà ad Arii protectionem suscipiendam. Ob promulgatas contrà Athanasium calumnias à Constantino anno 329. in exilium pulsus, ope Constantis Cæsaris, ut creditur, ab exilio revocatur, à quo etiam ad Sedem Constantinopo- IV.

lita-

litanam circà annum 340. transfertur, quam Sedem duobus tantùm annis cum occupasset, tandem infelicitèr moritur, intèr homines sui ævi scelestissimus, bis apostata, Imperatorum seductor, in omnes contumeliosus, blasphemus, & ubique tyrannus; siquidem ejus livore ex Christianis plures in exilium pulsi, alii bonis spoliati, alii crudelitèr sunt trucidati. Ex Socrate, & Sozomeno.

IV. Eusebius Eunuchus, Constantij Imperatoris cubiculi præfectus, & in ejus aula præ cæteris præpotens, Arii causam defendere ità acerrimè studuit, ut Arianorum antesignanus diceretur. Contrà Nicænam fidem se se multum invexit, ubique Arianos protegens, & Orthodoxos dispergens. In Deum impius, in sanctos Episcopos, præcipuè D. Athanasium contumeliosus, ab ima sorte ad usque jubendum penè Imperatori elatus, tandem, Deo sic permittente, sub Juliano apostata pœnæ læthali fuit addictus. Ex Niceph. lib. 9. cap. 2.

IV. Eusebius. De hoc Eusebio sectâ Novatiano narrat Cassiodorus, quòd tantos libros memoriæ mandaverat, ut legentes probabilitèr admoneret in quà parte codicis, quod prædixerant, invenirent. In omnibus disciplinis eruditus, etiam expositionibus elucidavit: utique celeberrimus apud posteros futurus, nisi scientiam suam Novati erroribus obnubilasset: Scribit de eodem Cassiodorus, institut. Divin. cap. 7.

III. Eusebius Natione Alexandrinus sectâ Origenista primum ex Ægypto, deindè ex Palestina fugatus, ad eandem hæresim promovendam, unà cū Armonio, & Euthymio Constantinopolim navigavit, ut ibi Origenis errores promulgaret. Vixit seculo tertio.

IV. Eustatius & Eutactus. Quemdam hæreticum, nomine Eustatium in Concilio Gangrensi damnatum temporibus Constantini circà annum 319. certum est. An autem hic Eustatius fuerit Monachus, vel Episcopus, dissensio est intèr auctores. Fuerunt duo Eustatij hæretici, qui seculo IV. vixerunt, unus qui Archonticorum sectam profitebatur, sed nullam de novo hæresim instituit; alium hæresiarcham verò de quo hìc agimus fuisse quemdā Eustatium Sebastensem Episcopum in minori Armenia, asserunt Socrates, & Sozomenus, quibus contradicit Baronius ad annum 361., qui ex levibus conjecturis defendere nititur Eustatium hæresiarcham, non fuisse Sebastensem Episcopum, sed Eustatium quemdam Pseudo-Monachum, de quo agit Epiphanius hær. 40. contrà Archonticos: sed ex D. Epiphanio probare numquam poterit Baronius Eustatium hęresiarcham fuisse Monachum, sed potiùs secularem Presbyterum, siquidem discipulus fuit cujusdam Petri, qui certi loci Presbyter fuerat constitutus, & proptèr hæresim à Presbyterio depositus, teste D. Epiphanio. Ad hunc ergo Petrum à Presbyterio depositum se contulit Eustatius hæresiarcha, qui ex Armenia oriundus ad Palęstinorum terram transmeavit, ubi sub disciplina præfati Petri, ibi in spelunca ab omnibus despecti degentis, hæresis veneno contaminatur. Exindè profectus in Patriam suam, plures divites, Nobiles, & Senatorii ordinis infecit; hęreses, quas à Petro didicerat promulgando; ex quo colligere est Eustatium hæresiarcham numquam fuisse Monachum, cum Monachi sub disciplina Presbyterorum seculariū degere numquam consueverint: sed ex ipsis erroribus Eustatii facilè evincitur hunc fuisse Episcopum, siquidem Episcopalem habitum, nempè Birrum contemnendo, in Philosophico habitu, unà cum suis asseclis incedere voluit. Licèt autem Spondanus ad annum 319. Baronij sensum, expressum ab eodem Baronio ad annum 361. prosequatur, nullatenùs verò prædictum Eustatium Monachum fuisse cum Baronio audet asserere, imò nec si Monachus fuerit, aliquo digno teste probari posse expressis verbis constantèr affirmat. Nescio ergo quà auctoritate fretus Baronius, Eustatium hæresiarcham Mona-

nachum faciat. Hoc certum est, quòd Baronius plures notas inussit Ordini Monastico, undè veterum Scriptorum monumentis facilè convincitur erroris in pluribus, & à studiosis veritatis indagatoribus identidem emendandus occurrit, ut historicę notitiæ, quæ sinè veritate in fabulam convertitur, sincera notitia habeatur, quam qui legendo Baronianos Annales assequi desiderat, non in solà ejus Annalium lectione debet quiescere, sed unà simul auctores classicos, qui ipsum emendarunt, debet revolvere: quod sinè tanti viri injuria dictum sit; novit etiam ille, doctissimos viros aliquando fuisse erroribus obnoxios.

1. Dixit Christū solùm prò Apostolis, & eorum imitatoribus legem instituisse. R. Ex verbis Christi præcipientis Apostolis ut Euangelium prædicarent omni creaturæ. Tum quia Christum, non præcepisse omnibus observantiam vitæ Apostolicæ quoad austeritatem, quam ipsi profitebantur, constat ex eo, quod tempore Christi & Apostolorum plures divites, & uxorati legem Euangelicam profitebantur solùm quoad præcepta, non quoad omnia consilia. Tum quia lex Euangelica non potest ab omnibus observari quoad omnia consilia, cæterùm non posset propagari genus humanum, ex quo sequitur etiam falsum esse, quod

2. Dicebat quemcunque salutis cupidum debere renunciare seculo, & vitam Monasticam profiteri. R. Nam Christus Juveni interroganti quid opus esset ad salutem æternam consequendam, respondet: *Serva mandata*, sed nullibi Christus mandavit ut omnes obligarentur ad suscipiendum institutum monasticum, quod est purum consilium.

3. Damnabat Nuptias, & virum cum uxore dormientem execrabatur. R. verbo *Adamitæ*.

4. Non permittebat esum carnium. R. Ex his quæ dicta sunt verbo *Abstinentes*, & verbo *Encratitæ*.

5. Docebat servos prætextu Divini cultus cōtemnere dominos suos, & filios sub eodem prætextu despicere parentes. R. quoad primum ex D.Paulo præcipiente servis ut subditi sint dominis suis. Quoad secundum R. ex præcepto Decalogi: *Honora Patrem, & Matrem &c.* ex quibus constat obsequium debitum à servis erga dominos, & à filiis erga parentes, non esse contrarium, imò consonum legi Divinæ.

6. Presbyteros, qui aliquando uxores habuissent, contemnendos inculcabat. R. ex Epist. ad Titum. Tum quia Ecclesia semper consuevit unius uxoris viros, post uxoris mortem, vel ipsa permittente ad Presbyteratum promovere, dummodò aliud non obstet impedimentum; & plures Sacerdotes qui uxorati fuerunt, tanquàm Sancti venerantur ab Ecclesia; imò fuerunt aliqui Pontifices sanctissimi, qui antequàm Sacerdotio initiarentur uxorem duxerunt, & mortuà, vel ex pari consensu dimissa uxore, fuerunt ad Sacerdotium promoti: sed & D. Petrus primus inter Apostolos à Christo constitutus uxorem habuit. Ante Concilium Nicęnum, sivè in primordio Ecclesiæ, in sacris constituto non fuisse requisitum cælibatum, & fuisse tolerantiam, quòd tam Græcus, quàm Latinus uti posset uxore, quam habebat, ostendit Faustus Naironus in suo opere inscripto *Evoplia Fidei Catholicę Romanæ*. Vide etiam Cardinalem de Laurea disput. 9. art. 9. parag. 3. de Sacramento Ordinis.

7. Dixit contemptibiles esse Ecclesias, in quibus fideles utriusque sexus orandi causà conveniunt. R. ex actibus Apostolorum, ubi legitur quòd discipuli cum essent omnes simul congregati perseverantes in oratione, unà simul cum sanctis mulieribus receperunt Spiritum sanctum; neque à loco ad orationem ordinato scimus unquam Apostolos, mulieres orandi causà accedentes ejecisse, quod factum est etiam in primitivà Ecclesia, quando in locis subterraneis Deo dicatis, metu persecutionum, clàm conveniebant viri, & mulieres, ut sacris assisterent, ut Corpus

Do-

Dominicum reciperent, & ut orarent. Insuper bonum esse ædificare Ecclesias ad sacrificandum Deo, ad orandum, ad conservandas reliqnias Sanctorum, ad ministranda Sacramenta, & ad explanandum populo verbum Dei, quibus de causis meritò templa consecrantur, probatur, ex sacra Scriptura Matth. 26. *Quotidiè apud vos sedebam docens in templo*, ex Epistola prima ad Corinth. cap. 11. *Convenientibus vobis in Ecclesiam*, ex Concilio Gangrens. can. 20. Tum quia si non essent Ecclesię impossibile esset omnes seorsim edocere. Tum quia omnes SS. PP. mentionem faciunt de templis, & de respectu debito Ecclesiis. Tum quia Deus faciliùs exaudit orationes, quæ fiunt in Ecclesiis. Tum quia ibi faciliùs excitamur ad devotionem, ergo bonum est templa erigere, de quorum dedicatione agunt SS. PP., inter quos abundè satis S. Bernardus in sermonibus quos habuit in dedicatione templi, ubi explicat quid significent ritus, & cæremoniæ quas adhibet Ecclesia in dedicatione templorum.

8. Docebat fœminas sub prætextu continentiæ virilem habitum gerere. R. Quia fœminæ debent diversimodè, ac homines habitum deferre, qui usus apud omnes gentes invaluit, ut scilicet mulieres diversimodè à viris indutæ incedant. Quod necessarium esse ad servandam honestatem, natura ipsa etiam barbaris gentibus indicavit, statutis etiam pęnis mulieribus, quæ in habitu virili auderent incedere. Et Deuter. 22. vers. 5. legitur: *Non induetur mulier veste virili.... abominabilis enim apud Deum est &c.*

9. Jejunium die Dominico instistituit. R. ex variis definitionibus Ecclesiæ, quæ in diversis Conciliis decrevit ut die Dominico non servaretur jejunium.

10. Jejunia ab Ecclesia præcepta abolevit. R. verbo *Aeriani*, & *Cathaprocli*.

11. Sanctorum memorias execrabatur, dicens Sanctos non esse invocandos, nec venerandos. R. verbo *Beza*, & *Vigilantius*.

12. Decimas non Ecclesiæ, sed sibi esse solvendas ordinavit. R. verbo *Apostolici*, & *Dulcinus*.

13. Spiritum sanctum nec Deum vocare volebat, nec creaturam. R. verbo *Airani* contra quos Spiritum sanctum esse consubstantialem Patri, & Filio ostenditur, & consequentèr esse Deum.

Eutyches Constantinopoli Archimandrita, & ex eadem urbe oriundus, cum summo odio in hæresim Nestorii inveheretur, contra quam tempore Ephesini Concilii cæteris præstantiùs dimicaverat, inconsiderato impulsus ardore, in oppositam extremitatem pręcipitem se dedit, & in suo errore obstinatus persistens, resurgere pertinacitèr recusavit, proindè à pluribus Conciliis damnatus, nempe à Flaviano Episcopo in Synodo Constantinopolitanà, rursùmque in alio Concilio Constantinopolitano sub Legatis Apostolicæ Sedis, deindè in Chalcedonensi. Solebant Euthychiani accusare Catholicos Nestorianismi, sed perperàm hoc ab ipsis factum probant condemnationes ab Ecclesia contra Nestorium factæ. Plura ab Euthychianis passi sūt Catholici Palęstinæ, quorum audaciam Marcianus Imperator, deindè Leo Imperator compescere, pœnis contra eosdem inflictis studuerunt. Plura de Eutyche videre est apud Baronium ab anno 448. usq; ad annum 451. Vide etiam D. Augustin. de hæres. cap. 90. V.

1. Duas in Christo naturas esse negavit, asserens naturas, quę ante unionem duæ erant, post unionem in unam coaluisse, ita ut naturam humanam in Divinam conversam esse blasphemaret. R. Ex Concilio Nicęno primo; ex Romano sub Damaso; ex Ephesino, Chalcedonensi, Bracharensi, Aurelianensi, Constantinopolitano tertio, & quarto, in quibus duas in Christo naturas esse asseritur, quod constat ex verbis Joannis cap. 1. *Verbum caro factum est*. Hoc enim significat Verbum Divinum naturam humanam

manam assumpsit. Tum quia Christus humanitatem suam realem esse ostendit Apostolis, Lucæ 20. vers. 30. Christus verè passus est, ut ostenditur verbo *Agareni*, *Arnaldus Brixiensis*, sed non potuit pati quâ Deus, ergo quà homo, ergo verè habet naturam humanam. Neque natura humana converti potuit in Divinam, quia Christus, Matth. ultimo asserit sibi datam omnem potestatem à Patre, sed hanc non potuit recipere quâ Deus, quia quà Deus erat æqualis Patri, ergo quà homo. Tum quia implicat ex intrinsecis principiis, conversio humanitatis in Divinitatem. Nec illa verba Joann. *Verbum caro factum est* significant mutationem unius naturæ in aliam, ut contendunt Eutychiani, quia hoc est impossibile, sed significant unionem Verbi, absque sui mutatione factam cum natura humana. Vide verbo *Cosmiani*, *Cerinthus*.

2. Negavit Christum natum esse de Virgine, sed voluit descendisse de cælo cum corpore, & transiisse per uterum Virginis, quasi per canalem. R. verbo *Albanenses*, & *Balthasar Pacimontanus*. Tum quia si Christus in utero Virginis non fuisset incarnatus, non posset verè dici filius hominis, filius Abrahæ, factus ex semine David, sicut constanter de eodem asseritur in sac. pag. Tum quia Christus verè ex matre est natus, scilicet Maria Virgine, ut affirmat Scriptura, ergo verè ex eadem corpus assumpsit; non verò per illam transivit; filius enim ille dicitur, qui verè à matre generatur. Insuper dictum est ad Mariam Luc. 1. *Ecce concipies, & paries filium*; sed hoc non potest verificari nisi Christus verè esset de substantià matris, à matre genitus.

3. Dixit corpora nostra in resurrectione futura esse invisibilia, & aerea. R. Ex Symbolo Apostolico, ex Concil. Lateran. 4. de Fide, ubi asseritur quòd homo resurget cum eodē corpore, quod in vita habuit, non verò cum corpore aereo; insuper ex Job cap. 19. vers. 25. apertè convincitur Eutyches. *Scio enim quòd Redemptor meus vivit &c.* ait ergo Job, *Quòd rursùm circūdabitur pelle sua, & in carne sua, & oculis suis videbit Deum*, ergo non in aereo corpore, ut contendit Eutyches. Tum quia Christus resurrexit in proprio corpore; nos autem in resurrectione Christo conformabimur. Tum quia in resurrectione Anima informabit corpus; sed hæc nequit informare corpus aereum, & apparens, ergo non in corpore aereo, sed in nostro corpore reali resurgemus.

Eutychiani novi inter Antichristianos, qui Christi Œconomiam & præcipua gratiæ oppugnant mysteria, reponuntur à Gravina, orti circa annum 1528. quorum duces fuerunt *Adam Pastoris*, *Mennon*, & *Zuvenckfeldius*, veterum Euthychianorum dogmata renovantes, quam heresim quidam Poloni, & Tigurini in Poloniam asportarunt. XVI.

Euzoius Arii socius indivisus, Alexandriæ Diaconus, ejusdem doctrinæ professor, exauctoratus fuit ab Episcopo Alexandriꝫ, unà cum Ario, quæ exauctoratio confirmata fuit à Concilio Niceno: in exilium pulsus temporalis, & æternꝫ damnationis etiam consors Arii extit. Plura de eodem videre est in annal. Baronii; cum tamen Arii socium indivisibilem diximus, omnia in hoc verbo comprehendisse credimus, quꝫ ad ejusdem perfidiam explorandum possunt enarrari. Confessionem fidei apparenter Orthodoxam obtulit Constantino Imperatori, ut in Ecclesia reciperetur: ab Arianis Antiochenus Episcopus constitutus; Constantium Imperatorem baptizavit. De Euzoio scribunt *Socrates*, & *Sozomenus*. IV.

Euzoius alius apud Thespesium Rectorem, cum Gregorio Nazianzeno fuerat eruditus Cæsareæ, ejusque urbis factus Episcopus, successit Accacio Ariano, æquè ipse Arianus. Plurimo labore corruptam Bibliothecā Origenis, & Pamphili in membranis instaurare conatus est, sed eo, quòd Arianus esset sub Theodosio pulsus fuit; Porrò in his elucubrationibus Euzoi- IV.

us utpotè Arianus plura in favorem Arianę perfidiæ commiſcere voluit; ut monet S. Hieronymus, qui proindè cautè ſcripta Euzoi legere conſuevit, ut caveret à ſordibus.

XVI. . EXAMINATORES inter Antichriſtianos liberę fidei reponuntur à Gravina in ſua tabula analytica, & ex Edero tales dicuntur illi, qui Scripturam vocant ad examen, & an cum regula fidei conveniat (quaſi regula fidei ipſa non ſit) diſcutiunt, idem facientes de Conciliis. Horum caput videtur Martinus Kemnitius, qui vocavit ad examen Concilium Trid. addito ſupra hoc examen alio examine, ſed nuſquam in veritate quievit, quò magis enim dilucidare eſt auſus regulas fidei, eò magis à fide aberravit.

EXTATICI. Vide *Entuſiaſtæ necl.*

XVI. EXTRAVAGANTES Confeſſioniſtę in tres ſectas diviſi, cum invicem congregati convenire non poſſent, unam ex his cohortibus *Extravagantium* dixerunt, qui Extravagantes in ſeptẽ ſectas fuerunt ſubdiviſi. Dicuntur etiam Lutherani mixti, mediant ſiquidem inter Lutheranos molles, & rigidos, & neque cum illis, neque cum iſtis ſentientes, ſuam peculiarem ſectam conſtituunt, quæ ſecta nihil plus certi habet, quàm quod ejus ſectatores, cum nihil certum credant, in incertum vagantur; apparuerunt anno 1530. ut refert Spondanus.

IV. EXUCONTII ex Arianis progeniti ſunt, cum enim pro cauſa Meletii Pſeudo-Synodus Antiochiæ eſſet congregata, nova fidei formula in hac Pſeudo-Synodo condita eſt omnium teterrima: uſq; adeò enim fuit Catholicæ veritati contraria, ut neque admitteret nomen *ſimile*, quod juxtà Concilium Ariminenſe, & Conſtantinop. afferebatur de filio in Divinis, ac proptereà etiam illud damnatæ poſtmodum temperaturæ vocabulum aboletum, abraſũ, & condemnatum eſt. In hoc conciliabulo Filium Patri, non ſolum ſubſtantiâ, ſed etiam voluntate penitùs eſſe diſſimilem, atque ex nihilo ortum, ſicuti tam Ario placuerat, decretum eſt. Qui ergo hanc fidei prævaricatę horrendam formulam ſecuti ſunt, Exucontii, hoc eſt Filium Patri diſſimilem, & ex nihilo ortum aſſerentes, ſunt nuncupati. R. verbo *Arius*, & *Anomęi*, contra quos Filium in Divinis eſſe ſimilem ſubſtantiali quidem ratione, ſivè propter eſſentiæ identitatem Patri aſſeritur, quem non ex nihilo, ſed ex Patre genitum profitetur Concilium Nicenum; quam veritatem perhibet ipſemet Chriſtus, qui ſæpè in ſac. pag. ſe æterni Patris Filium nominat; & certè ſi Filius eſſet ex nihilo, non autem à Patre genitus, non poſſet æterni Patris Filius nuncupari; quod tamen expreſsè habetur ex ſac. pag. Tum quia ſi Pater in Divinis non generaſſet Filium, neque diſtingueretur à Filio, & Pater eſſet imperfectus in ratione Genitoris, ergo Filius non eſt ex nihilo, ſed à Patre genitus. Vide Socr. lib. 2. cap. 25.

EZECHIEL. Medenſis ſectâ Lu- XVI.
theranus ex Thuringia, filius Rectoris ſcholæ Largentulii, ætate adhùc juvenis, ſed literis ſufficientèr imbutus, ſe eſſe Dei Verbum jactabat, & ſibi Spiritum ſanctum in ſomnis doctrinam, quam prædicabat revelare dictitans, ſe etiam portare in corpore ſuo eamdem carnem, quam Chriſtus aſſumpſit, blaſphemabat, & cum diſcipulos, jam congregaſſet, omnibus immortalitatem promiſit: à Conciſtorio Dresdenſi vocatus, ſacræ Scripturæ teſtimoniis perperàm adductis, deliria ſua defendere pertinacitèr voluit.

F

IV.
Alcidtus ille est, qui Diaconos Presbyteris æquare contendens, magnam contentionē inter Diaconos, & Presbyteros Romanæ urbis excitavit, quam Anastasius Papa opportuno decreto componere studuit, de quo mentionem facit S. Augustin.

Dixit Levitas esse æquales Sacerdotibus, & Diaconos Episcopis. Rep. Ex his quę dicta sunt verbo *Aerius*. Tum quia in omni Republicâ benè ordinatâ datur subordinatio unius ad alium, ratione cujus subordinationis inferior Superiori inservit; sed Diaconus ex officio inservire debet Presbytero offerenti Sacrificiū, ergo Diaconus non potest esse æqualis, sed inferior dignitate Presbytero.

I. Falsi Prophetae, sive Pseudo-Prophetæ illi sunt, qui verbi Dei scientiam se habere gloriantur, & sub hoc prætextu populos seducunt. Proprium hoc semper fuit Hæreticorum de expresso Dei verbo gloriam, & sibi solummodò Scripturæ sacræ intelligentiam vindicare. De horum cavendâ nequitiâ; nos admonet Christus Matth. 7. *Cavete à falsis Prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecùs autem sunt lupi rapaces.* His lupis rapacibus abundat, post alias hæreses, Lutherana, & Calviniana secta; undè plures prodierunt, qui perperàm interpretantes Scripturæ testimonia, hactenùs decipiunt plurimos, sed à fructibus eorum cognoscuntur, & à veris, & sinceris verbi Dei promulgatoribus facilè est illos discernere.

XVI. Fanatici. Anabaptistę, eò quòd gloriarentur se habere extases, & raptus, in quibus secretas, & Divinas inspirationes jactabant, dicti sunt Enthusiastæ, & Fanatici. Postmodùm Fanatici sunt nuncupati Calvinistæ in Gallia. Ad uberiorem de Fanaticis notitiam, sciendum Fanaticos Calvinismi germina in tot, tantosque surculos esse divisos, ut perdifficilè sit omnes eorum latebras rimari, & detegere, maximè si Fanaticorum Anabaptistarum deliramenta omnia quis vellet adamussim recensere; qui Regem ex sua sectâ constituentes, ab ejus nutu, & voluntate pendebant, in his quæ in materiâ fidei, & morum concernerent, vel recipiendis, vel abdicandis. Stabat itaque Fanaticis Anabaptistis pro regula fidei suorum calipharum, quos Reges vocitabant, depravata voluntas; cumque ad plures annos perduraverint in sustinendo ideali regno ab ipsis conficto, & plures successivè Reges sibi constituerint, tot diversas amplexati sunt fidei regulas, quot diversæ fuerunt pro tempore, & animi levitate suorum Regum voluntates. De primariis autem Fanaticis, qui tamquam Reges Fanaticorum agmen duxerunt sub eorum proprio nomine agimus. Vide verbo *Joannes Becbaim de Leindē. Matthias Brocoldus*. Plurium etiam ex eorum consodalibus in regimine Fanatico nomina reticuimus, quippè qui vix cogniti, à Magistratibus capti, & occisi, nova non valuerunt suis sectatoribus publicare, tanquam fidei normam, deliramenta, cujusmodi fuerunt *Joannes Cerdon*, qui vitam, & Regnum Bruxellis in furcam actus amisit. *Cornelius Apelmanus*, ultimo supplicio Trajecti affectus, & plures alii quorum uberiorem notitiam sparsim in suis annalibus inserit Spondanus.

Farellus: cujus vitam perstringit Spondanus anno 1523. 35. 38. nomine Guillelmus Delphinas, natus anno 1489. ex nobilibus genitoribus, literis sufficienter eruditus, nec non Græcâ, & Hæbraicâ lingua instructus, hæresi Lutheranâ infectus, hanc primùm disseminavit in Galliâ, undè ex- XVI.

pul-

pulsus abiit in Helvetiam ad Zuinglium, atque indè Genevam, ubi fuit præcipuus auctor subversionis illius Civitatis, ope amici Perini, hominis in Urbe potentis, ac militię Ducis; primus sacrilegiorum, quæ in urbe Gebenensi patrata sunt pœnam luit, capitis obtruncatione, procurante Calvino, damnatus, qui in Gebenensi Synagogâ lector Pseudo Theologię fuerat à Farello constitutus; sed Calvinus mala pro beneficiis à Farello receptis rependens, adversùs Farellum insurrexit, & omnia ejus decreta rescidit, ut suum nomen ubique supponeret; ita ut qui primùm Farellistæ erant dicti, postmodùm Calvinistæ nuncuparentur. Farellus itaque primus est, qui Religionem Protestantem in urbe Gebenensi stabilire nisus est; cum pridem diversis in locis à potioribus hæreticis, nempe *Bucero*, *Capitone*, *Zuinglio*, & *Æcolampadio* fuisset receptus, ætatis annorum 64. uxorem duxit, & anno 1563. morte damnatus, præter communes Sacramentariorum errores.

1. Docuit Spiritum sanctum esse quemdam motum creatum. R. verbo *Aetiani*, *Airani*, & *Efrontes*.

2. Dixit non esse damnandos illos, qui periculorum formidine fidem dissimulant, dummodò idololatriam exteriùs non profiteantur. R. verbo *Dulcinus*. Tum quia Christus hortatus est Apostolos, ut tempore persecutionis fortes permanerent in fide, & disponerentur ad tormenta. Nullibi autem dixit, ut ad evadenda pericula, fidem dissimularent, maximè cum dissimulatur cum damno glorię fidei, & præjudicio adstantium, qui ex dissimulatione possent pati scandalum: imò Dominus promisit, se confessurum coram Patre, confitentem se coram hominibus.

V. Faustus Regiensis vixit inclinante jam seculo quinto. Epistolâ ad Paulinum asseruit Angelos esse corporeos. Quod tamen asserere error à fide Catholica quondam non fuit, cum id ipsum nonnullos ex PP. innoxiè docuisse, aut dubitasse reperiatur. Nihilominùs post Concil. Lateran. sub Innoc. III. à nemine opinor posse sustineri. Ideo R. tum ex ipso Concil. tum ex Psalmo 103. *Qui facis Angelos tuos spiritus*; & apertiùs Tobiæ 12. 19.

Faustus Manichæus natione Afer, ex urbe Milevitanâ viguit initio seculi quinti, scripsit contra fidem Catholicam, quem validissimè consutavit S. Augustinus. V.

1. Dixit Animam hominis esse aut Dei substantiam, aut ex Dei substantiâ. R. verbo *Dicarithæ*.

2. Christum nec nasci, nec mori potuisse asseruit. R. pluribus in locis hæc insania, ubi contra alios hæreticos sæpè de Christi Nativitate, & morte agere occurrit in hoc opere. R. etiam ex Scripturę locis, ubi apertè de Christi Nativitate, & morte fit sermo, de quo legitur in Symbolo: *Natus ex Maria Virgine, passus sub Pontio Pilato*.

3. Negavit Christum natum esse de Virgine. R. verbo *Baltasar Pacimontanus*.

4. Dixit Christi mortem fuisse apparentem. R. verbo *Albanenses*, *Agareni*, *Arnaldus Brixiensis*, *Basilidiani*.

5. Negavit vetus Testamentum. R. verbo *Albanenses*.

6. Dixit Christianos esse Idololatras; quia venerantur sacras Imagines. R. Quia Christiani non colunt imagines tanquam Idola, eodem modo quo Gentiles colebant statuas, sed honorem imaginum in Christum referunt, & ejus Sanctos; Ecclesia proponit imagines ad excitandos Christifideles, ut sequantur vestigia Sanctorum, ergo Christiani non sunt Idololatræ dum venerantur Imaginis, quibus debitam esse venerationem ostenditur verbo *Iconoclastæ*.

7. Non approbat templa, & quid quid ad eorum ornatum pertinet, quæ omnia abolenda esse dicebat. R. verbo *Eutactus*. Tum quia in lege veteri erant Synagogæ, in quibus congregabantur Judæi orationis causa, & Deus præcepit Salomoni, ut ædificaret

Templum, cujus structura quàm fuerit magnifica, & Deo grata, constat ex lib.2. Paralyp., ibique Deum faciliùs exaudire preces nostras, veritas ipsa testatur. Ecclesias esse Dei domos, & summo cum respectu ad ipsas accedendum Christus ipse ostendit, quandò ejecit ementes, & vendentes de Templo, quod certè non fecisset, si Ecclesiæ essent quid indifferens, vel improbandæ, uti dicebat Faustus.

8. Negabat Sacrificium Missæ. R. Ex ipsa desinitione sacrificij, quam convenire Sacrificio Missæ non est qui rationabilitèr negare valeat. Definitur Sacrificium. *Actus Religionis ab habente auctoritatem institutus, quo protestamur media oblatione rei sensibilis permanentis, à legitimo ministro factæ, summum Dei jus, & infimã nostrã servitutem*. Tum quia de hoc Sacrificio prophetavit Malachias cap.3. v.3. *Et erunt Domino offerentes sacrificia in justitia*. Ad Hebr. c.5.v.1. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deũ, ut offerat dona, & sacrificia prò peccatis*. Insupèr ex paritate, quã adducunt SS. PP. de sacrificio Abrahæ, Abel, & Melchisedech, à fortiori deducitur Missam esse verum Sacrificium. Tum quia Christus est Sacerdos in æternum, scilicèt usque ad finem Mundi, sed hoc non esset verum quandocumque nullum esset Sacrificium, ergo de facto debet dari in Ecclesia vera actio sacrificandi, scilicèt Missa, quæ actio per ministros Ecclesiæ tribuitur Christo. Tum quia hujusmodi actioni Missæ, conveniunt omnia, quæ requiruntur ad rationem Sacrificij, ut consideranti patet. Obiectiones quas adducunt adversarij, probant solùm Missam non esse Sacrificium cruentum, quale fuit Sacrificium Crucis, in quo Christus occisus est, neque Catholici intendunt asserere Missam esse Sacrificium cruentum, sed incruentum. Nec valet obiicere, idem non posse simul esse Sacramentum, & Sacrificium; nam in lege veteri Agnus Paschalis habebat rationem Sacramenti, & Sacrificii, ut concedunt ipsi Calvinistæ congregati in sua Synodo Gapicensi; ergo etiam Eucharistia potest habere rationem Sacramenti & Sacrificij.

FELICIANUS. Cadente Seculo IV. vixit hic hæreticus, contrà quem scripsit D. Augustinus librum De unitate Trinitatis in octodecim capita distributum. Sectã erat Arianus, & prætèr Arij errores. IV.

1. Dicebat de rebus fidei potiùs agendum esse rationibus, quàm Scripturæ testimoniis. R. verbo *Arnaldus Brixiensis*; & ex definitione fidei, quæ communitèr accipitur ab omnibus. Tum quia fides innititur infallibili Dei verbo revelato. Tum quia fides non habet meritũ, ubi humana ratio præbet experimentum. Tum quia mysteria fidei superant rationem humanam, & si solis rationibus de fidei mysteriis esset agendum, qui non essent capaces intelligendi rationes humanas speculativas, non possent fidem recipere; itaque major pars hominum esset sinè fide.

2. Dixit Filium non esse coæternum Patri, sed creaturam. R. verbo *Arius*.

FELICIANI à quodam Felice nomen sortiti sunt, quasi circà finem seculi IV., sed cum plures nomine Felices circà hæc tempora viguerint, quis ex iis fuerit hujus hæresis auctor, difficile est perspectum habere. Abrogata fuit hæc hæresis in Concilio Franconiæ celebrato sub Adriano Pontifice. IV.

1. Negabant Sacras Imagines adorandas. R. verbo *Iconoclastæ*.

2. Dicebant Christum esse Filium Dei adoptivum. R. verbo *Elipandus*.

3. Duas hypostases, seu personas ponebant in Christo. R. verbo *Bonosiani*, ubi ostenditur in Christo non esse duas filiationes; quod sequeretur, si in Christo essent duæ hypostases. Tum quia si duæ essent hypostases in Christo, non posset dici de Christo quòd esset homo Deus, & Deus homo. Tum quia si essent duæ personæ in Christo, non esset facta unio hy-

po-

postatica; nec dici posset quòd Maria conceperit Dei Filium.

III. Felicissimus. Scribit Sanctus Cyprianus Epistolà 77., quòd Felicissimus fuit Presbyter Carthaginensis, fautor schismatis Novati, ex quo posteà orti sunt Novatiani, & Donatistę à Fortunato Episcopo Carthaginensi, qui illam sedem, Sancti Cypriani propriam, eodem Sancto extruso, ocupaverat. Missus est Legatus ad Cornelium Papam, à quo fuit repulsus, cum jampridem ob varia scelera fuisset à Concilio Carthaginensi excommunicatus.

Dicebat omnes lapsos absque ulla pœnitentia, vel aliquo gradus, aut honoris dispendio suscipi debere. R. Exemplo Apostolorum, qui lapsos nonnisi ad pœnitentiam recipiebant: ex sacris Canonibus, in quibus pœna lapsis decernitur. Tum quia secùs daretur ansa iteratis excessibus. Vide verbo *Aetius*.

V. Felix Manichæus. Disputavit contrà hunc hæreticum D. Augustinus, & de actis cum hoc hæretico à D. Augustino, duo fuere libri editi, qui intèr ejusdem Sancti opera circumferuntur. Fuit vir indisciplinatus; sed versutiis multùm instructus, & in Civitate Hipponensi, circà initium seculi V., suos disseminavit errores; sed eumdem S. Augustinus præsente populo in Ecclesia, per publicas disputationes gloriosè perstrinxit, siquidem ad sanam frugem reduxit.

1. Dicebat suum præceptorem Manichęum de promissione Spiritus Sancti fuisse Apostolum.

2. Terram esse Deo coæternam. R. verbo *Hermogeniani*.

IV. Felix Diabensis, & Felix Idicrensis. Hi duo Felices, sectâ Donatistæ anno 362. sub Juliano ab exilio revocati, non tanquam homines, sed tanquam feræ à speluncis egressæ, Christianorum sanguinem quàm crudelitèr dispersèrint, quàm immania scelera perpetraverint, videre est apud S. Crysost. lib. contrà Gentes.

VIII. Felix Urgellitanus. Urgela est Civitas in Pirinęi montis jugo sita, cujus Episcopus fuit in fine seculi VIII. Felix, natione Hispanus; qui cum per literas poposcisset ab Elipando, quid de Christo quà homine sentire deberet, an scilicèt esset dicendus Filius Dei adoptivus, vel naturalis; adoptivum dicendum esse perperàm instructus fuit; sed convocato apud Ratisponam Concilio Episcoporum, auditus est Felix, & errasse convictus, missus est Romam ad Adrianum Summum Pontificem, antè cujus conspectum hæresim confessus est, atque abdicavit; sed ad suam Civitatem reversus, instigante Elipando, iterùm suscitavit; an autem in illa decesserit, dubium est. Felicis & Elipandi errores damnati fuerunt in Concilio Francfordiensi anno 794., & iterùm in Concilio Romano sub Leono III. anno 799.

1. Dixit Christum quà hominem esse Filium Dei adoptivum. R. verbo *Elipandus*.

2. Dixit Dei Filium nullatenùs dici debere Crucifixum, quia Christus, (dicebat) figuratus est in Isaac, pro quo Aries est immolatus R. verbo *Agareni*. Ex figura autem arietis pro Isaac immolati, nihil evincitur; quid enim hoc significaverit, exponunt Scripturæ interpretes. Tum quia si ex hac ex parte dissimili figura aliquid evinceretur; plura etiam alia fidei nostræ mysteria essent alitèr accipienda, quæ per figuras in veteri testamento fuerunt non omnimoda conformitate expressa.

Foemina Italica, cujus nomen ignoratur, hæresi Manichæorum infecta, Diabolo plena, proindè facilis ad seducendos quoscumque volebat, non solùm idiotas, sed etiam plures, qui videbantur doctiores in urbe Aurelianensi, circà initium undecimi seculi Manichæismum disseminavit, plerosque in Clero subvertit, qui cum, instante Rege Roberto, hæresim abiurare renuissent, igni traditi fuerunt. Simili modo in Aquitania eadem hæresis serpere cœpit. Porrò ex præcipuis; qui in urbe Au- XI.

re-

relianensi à præfata muliere seducti fuerunt, nominantur *Heribertus*, & *Lysius*, unà cùm aliis perfidiæ sociis combusti, qui priùs interrogati quid de fide sentirent

1. Dixerunt deliramenta esse quidquid in veteri, ac novo Canone, de trina unaque Deitate, beata confirmat auctoritas. R. verbo *Bogomilli*.

2. Cælum & terram fuisse ab æterno. R. verbo *Hermogenes*.

3. Nullam esse pœnam constitutam peccatoribus. R. verbo *Albanenses*.

4. Negabant Baptismum. R. pluribus in locis, ubi contrà alios hæreticos de hoc Sacramento agimus.

5. Illicitum esse esum carnium. R. verbo *Encratitæ*.

6. Improbabant conjugia legitima. R. verbo *Adamitæ*, *Armeni*, & *Encratitæ*.

7. Negabant Sanctos esse honorandos. R. verbo *Beza*.

VI. Ferquardus I. Scotorum Rex Confessionem in aurem Sacerdotis factam irridens, à suis habitus est hæreticus, & è solio in carcerem deturbatus. Hæc ad literam transcripsi ex libro cui titulus *Fax Cronologica auctore Io: Dominico Musantio*. Nihilominùs rationes suppetunt, quæ insubsistentiam præfatæ assertionis evincunt: vixit enim Ferquardus primus non seculo sexto ut scribit Musantius, sed seculo septimo, nempè ab anno 622. usq; ad annum 636. Ferquardus frater fuit S. Fiacris, & improbabile videtur Ferquardum in tantam potuisse impietatem irrumpere sub exemplo fratris sanctitate conspicui. Successit Ferquardo mortuo Donaldus frater, qui tutelam Regni, & Ferquardi II. Ferquardi Primi filii, sed ratione pubertatis nondum ad regimen idonei, assumpsit. Nec populus habet auctoritatem deturbandi à solio legitimum Regem, quamvis de hæresi suspectum; quæ dicta sint ut judicet lector, an, quæ de Ferquardo scribit Musantius, subsistant.

IV. Firmianus, de quo mentionem facit Hieronymus ad cap. 4. ad Galatas; vixit seculo 4. In epistola 8. ad Demetrianum asserit, Spiritum sanctum sæpè Patrem, sæpè Filium nominari, ideoque negat esse tertiam personam Sanctissimæ Trinitatis. R. Mat. 28., ubi Christus postquàm nominavit Patrem, & Filium, addidit & Spiritum sanctum, dicens. *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Alibi etiam docet Christus Patrē missurum ad Apostolos alium Paraclitum, ergo Spiritus sanctus verè est tertia persona Sanctissimæ Trinitatis.

Firmilianus tertio currente secu- III.
lo Iconii Episcopus conciliabulo præfuit, in quo declaratum fuit nullum esse baptisma collatum ab hæreticis, ad quod conciliabulum convenerunt Episcopi ex Cappadocia, Cilicia, & Galacia; quapropter Firmilianus à S. Stefano Papa fuit communione privatus.

Flaciani. Matthias Flacus, XVI.
natione Illirycus, ex oppido Albola, adhùc juvenis vigintiocto circitèr annorum, rigidorum Lutheranorum princeps, sectam de suo nomine instituit Flacianorum, sivè Illirycianorum dictam, fuit Magdemburgensis minister, Lutheri antagonista, Centuriarum Magdemburgensium præcipuus compilator, & editor; plura scripsit contrà Philippum Melancthonē Witembergenses, aliosque confessionistas molles, & sequentes errores promulgavit: referente Spond. ann. 1549. 1560.

1. Opera non esse necessaria ad salutem. R. verbo *Antinomi*.

2. Renovavit hæresim Arii.

3. Asseruit peccatum originale esse ipsam hominis substantiam. R. Nam si peccatum originale esset ipsa hominis substantia, jam non contraheretur ab hominibus, sed esset innatum in homine, & Adam creatus fuisset in culpa originali, non verò cum innocentia originali, neque originalis culpa, dici posset, quòd esset ex peccato Protoparentum in posteritatem diffusa; neque ab eo peccato mun-

dari

dari possemus, quod esset substantia nostra. Scio transmutationem illum docere, quam infrà n. 6. reijcimus.

4. Ecclesiæ dogmata esse Romanorum Pontificum inventa blateravit. R. Quia constat Ecclesiæ dogmata in Scriptura, & traditionibus fundata esse, sicut per singula discurrenti patebit.

5. Asseruit imaginem diaboli esse humano cordi essentialitèr impressam. R. Quia hominem factum esse ad Dei imaginem, constat ex sacra Scriptura Gen. 1. 26. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*; Gen. 27. *Fecit Deus hominem ad imaginem suam*. Gen. 9. 6. Eccles. 17. 1. Ad imaginem Dei factum esse hominem perhibent sancti Patres. Ex his quæ dicta sunt contrà *Antropomorphitas* etiā constat hominem factū ad imaginem Dei. Tum quia quàndo Deus creavit hominem jam diabolus prævaricaverat, ex quo deducitur Deum, qui creavit hominem, ut sufficeretur Angelis prævaricatoribus, noluisse imprimere essentialitèr in homine imaginem prævaricatoris.

6. Fingit humanæ naturæ corruptionem esse ad modum physicæ transmutationis, ut nova substantia generetur per corruptionem, sicque hominem creaturam Dei per primam creationem, fieri post lapsum creaturam diaboli. R. Nam si sermo sit de corruptione physica, certum est humanam naturam corrumpi, cum separatâ animâ à corpore, introducitur forma cadaverica; neque cadaver dici potest creatura diaboli; sic enim in hoc rerum ordine Deus disposuit ad ornatum mundi, ut materia nunquàm existat spoliata formâ, ità ut expulsionem unius formæ à materia, statim subsequatur introductio alterius; si verò sermo sit de corruptione morali, falsum est post lapsum generari novam substantiam ad modum physicæ transmutationis, & hominem lapsum esse creaturam diaboli; nam per peccatum homo amittit quidem gratiam, sed non fit in homine generatio novæ substantiæ ope dœmonis, ità ut homo post lapsum dici debeat creatura diaboli, cæterùm cum homo post peccatum ad pœnitentiam revertitur, & à gratia iterùm cadit, quoties à peccato convertitur, & à conversione revertitur per novum peccatum, toties dicendum foret fieri physicam transmutationem, & generari novam substantiam in homine, à Deo quidem, cum homo convertitur, à diabolo verò, cum homo peccat; qui loquendi modus plurium absurdorum satìs feracissimus, patet quàm sit insulsus, facilè reprobandus à quocunq; qui vel à limine physicam scientiā salutasset.

7. Veritatem, & auctoritatem Doctrinæ Ecclesiæ negavit. R. Nam ad confirmandum quemcumque in veritate doctrinæ, quam docet Ecclesia Catholica Romana, sufficit reflectere ab initio Ecclesiæ, usque ad hæc tempora, Ecclesiam Romanam semper docuisse, & propugnasse eadem fidei dogmata; ex quo facilè evincitur insubsistentia doctrinæ, quam promulgarunt aliæ omnes sectæ, quæ vel omninò post aliquos annos ab earum exordio exterminatæ fuerunt, vel ita confusæ sunt in suis assertionibus, ut earum sequaces, penè omnes sint in credendi formâ divisi, ita ut ferè quot capita tot sententiæ, sicut adhuc in præsens videre est; ex eadem enim familia, quæ se Calvinianam, V. G. vel Lutheranam perhibe, sæpè contingit, quòd Pater diversimodè sentit à Matre, Mater à filio, filius à sorore, ex quo sicut evincitur insubsistentia cujuscumque aliæ sectæ in doctrina fidei, ita comprobatur veritas doctrinæ Ecclesiæ Catholicæ Romanæ, tot confirmata miraculis, pro quâ tot insignes doctrinâ, & nobilitate viri gloriosè sanguinem suderunt; quam profitentur tot eruditissimi homines, tot Principes & Reges. Nonne hoc solo instāte motivo, temeritas est nuncupanda, velle ab Ecclesiæ doctrinâ dissentire? Nōne dissentientes convincuntur audaciæ, quasi sibi quid tutius revelatum jactent, quod tot prætererit

San-

Sanctos, tot effugerit sapientes,& velint sapere supra tot Reges, tot nobiles, tot Doctores, quos Ecclesia Romana tamquam obsequentissimos filios suo alit in gremio?

8. Primatum Petri,illiusque successionem in Ecclesia negavit.R.verbo *Armeni*.

9. Sacrificium Missæ contempsit. R. verbo *Confessioniste Provinciales, & Faustus Manichæus*.

10. Transubstantiationem in Eucharistiæ confectione irrisit. R. verbo *Lutherus*.

11. Indulgentias despexit.R.verbo *Lutherus*.

12. Invocationem Sanctorum. R. verbo *Vigilantius*.

13. Sanctarum imaginum cultum. R. verbo *Iconoclastę*.

14. Sanctarum Reliquiarum venerationem. R. verbo *Eudoxius*.

15. Communionem sub utraque specie laicis injustè negatam dixit. R. verbo *Bohemi*.

16. Institutum Monachorum reprobavit. R. Quia institutum Monasticum est juxtà consilia Euangelica; conformatur vitæ Apostolicæ; valdè conducit ad acquirendam perfectionem; plures in tali instituto sunt sanctificati; approbatum est à Summis Pontificibus; ergo institutum Monasticum est commendabile.Vide verbo *Dulcinus*.

17. Purgatorium negavit.

18. Asseruit Ecclesiasticum regimen non esse Monarchicum.R.verbo *Calvinus*.

19. Dixit epistolas decretales robur non habere. R. Ex his quæ dicta sunt verbo *Confessio-Augustana*.

XIII. FLAGELLANTES. Initium non habuit hæc hæresis anno 1349. ut aliquibus placuit, sed anno 1260. qui dictus fuit annus devotionis;apparuerunt in Italia homines, qui devotionis causà se flagellis cędebant, sed hic devotionis excessus prorupit in hæresim. Dicti sunt etiam *Cruciferi*, quia pręeuntibus Crucibus procedentes, in omni vestium parte Crucibus rubeis erant signati.Repullulavit hæc hęresis in Hungaria, & brevi per totam ferè Europam sese diffudit.Seminudi incedentes tantam in hac flagellatione vim constituebant, ut epistolà quadam divinitùs missà ad has macerationes se se invitatos jactarent. In plures turmas divisus erat hic ęctus, & unaquæque turma parebat uni, quem Principem dicebant, duobusque magistris. Oblata spontè sumentes, sed nihil petere audentes, soli suæ fidebant insaniæ. Contra hos scripsit Joannes Gerson; cum jam pridem à Clemente Sexto condemnata fuisset Flagellātium secta,& prohibitus excessivus modus publicè se cædendi flagellis, quemadmodùm consueverant isti sectarii, asserentes sinè tali flagellatione, obtineri non posse peccatorum remissionem;& per eam continuatam, ad quadragintaquatuor dies omnia deleri peccata; ex quo factum est, ut Flagellantes Sacramenta contemnerent, & liberiùs peccatis se coinquinarent. Jam penè per totam diffusos Europam hosce sectarios, à sui regni ingressu prohibuit Philippus Rex Galliæ, quæ narrat Spondan. ad ann. 1349. 1414.

1. Docebant Christi Euangelium, ex quo ipsi advenerant,penitùs desiisse, nullamque habere vim obligandi. R. verbo *Ægidius*, contra quem ostenditur qualiter lex gratiæ non mutabitur, quam usque ad finem seculi semper in suo vigore permansuram probatur ex sacra Scriptura Isaiæ cap.40. vers.8. *Exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, Verbum autem Domini manet in æternum*. Matth. 24. vers.34. *Cœlum, & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*. Matth.28. vers.ultimo: *Docentes eos servare omnia quæcunque mādavi vobis*, scilicet legem Euangelicam; *& ecce ego vobiscum sum usq; ad consummationem seculi*. Tum quia Euangelium debet prædicari in universo mundo,& tunc veniet consummatio, sicut legitur Matth.24. ergo non cessavit lex Euangelica, sed usq; ad consummationem seculi est in suo robore permansura. Tum quia lex

Euangelica vocatur testamentum æternum, ergo non debet ampliùs mutari. Tum quia Christus dixit, quòd ad obtinendam vitam æternam, opus est servare mandata Euangelica, ergo hæc adhuc in suo robore persistunt, nec desierunt, sicut contendunt Flagellantes. Tum quia nulla est ratio ex quà colligi possit cessasse legem Euangelicam. Demùm in Euangelio consumata sunt omnia, quæ olim Deus in Scripturis hominibus promiserat, ergo lex Euangelica adhuc perseverat, & debet usque ad finem seculi permanere.

2. Baptismum aquæ mutatum esse in baptismum sanguinis asserebant, ideò usque ad sanguinis effusionem flagellis se cędentes, sinè hac flagellatione neminem posse salvari blaterabant. R. Joann. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei*; hinc evincitur perpetua necessitas baptismi aquæ, ex quo talis baptismus fuit à Christo institutus ad obtinendam salutem; neque alicubi legitur in Scriptura, aut constat ex traditione aliqua Apostolicà, Christum mutasse baptismum aquæ in flagellationem. Tum quia tale remedium non potest hominibus infirmis, & infantibus applicari, ideo plures non possent obtinere salutem, quam Deus omnibus vult; quapropter remedium instituit, quod omnibus possit sinè salutis corporalis prędiudicio applicari. Tum quia nulla potestas est in terris, quæ valeat Sacramenta mutare, & de novo instituere, quæ auctoritas propria est solius Christi, sed Christus hanc mutationem non fecit; ergo &c. Verum quidem est, quòd Baptismus sanguinis, sivè martyrium supplet pro baptismo aquæ; sed hinc inferri non potest, quòd baptismus aquæ, mutatus sit in baptismum sanguinis, tunc enim supplet sanguinis effusio, per carnificis manum intuitu fidei facta, non verò per propriam manum, sicuti consueverant Flagellantes, quando qui martyrio coronandus est, non potest ampliùs concurrere ad baptismū aquæ, quem tamen habere debet in voto; ita ut si facta sanguinis effusione superstes, & sui juris remaneret, teneretur baptismum aquæ recipere, non obstante præmissà sanguinis effusione. Qui hæresim Flagellantium suscitarunt, dicebant opera justorum injuriosa esse sanguini Christi, qui ità nobis meruit gratiam, & vitam æternam, ut nullus homo mereri possit. R. Psal mo 17. vers. 21. *Retribuet mihi Dominus secundùm justitiam meam &c.* ad Corinth. cap. 3. vers. 8. *Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundùm laborem suum*. Tum quia gloria æterna sæpè in sac. pagin. vocatur merces nostra; sed non posset vocari merces nostra, nisi per bona opera possemus illam promereri, & sæpè Deus propter bona opera nostra promisit nobis retributionem, ergo opera quæ facimus propter Deum sunt meritoria. Tum quia opera mala imputantur ad demeritum, ergo bona imputari debent ad meritum: hinc Deus promisit unicuique mercedem secundùm laborem.

3. Omnem culpam, & pœnam illi esse remissam, qui per dies quadragintaquatuor flagellationem bis in die, & semel in nocte continuasset. R. Nam auctoritatem remittendi omnem culpam, & pęnam Christus dedit Ecclesiæ, cum dixit Petro: *Quodcumq; ligaveris super terram erit ligatum & in cælis; & quodcūq; solveris super terram, erit solutum in cęlis*; nec in flagellationis efficacià legitur alicubi Christum, qui fuit auctor legis gratiæ, reposuisse remissionem culpę, & pœnæ; quòd si esset, jam lex Christi dici non posset lex gratiæ, jugum suave, onus leve, maximè cum multi dentur ita imbecilles virium, ut sinè evidenti periculo vitæ, non possent sustinere prædictam flagellationem, quibus consequentèr nullus pateret aditus ad obtinendam remissionem culpæ, & pœnæ. Esto Ecclesiam aliquando per suos ministros ordinare peccatoribus flagellationes; sed hoc peragit cum discretione, consideratis cum gravitate peccati, pœnitentis

viribus, ſtatu, & conditione. Eccleſia autem ut pia Mater, non niſi mitè agit cum pœnitentibus; immò peccat, quiſquis prudentię terminos in flagellationibus tranſgreditur.

4. Aſpernabantur omnia Sacramenta. R. Nam Sacramenta omnia à Chriſto ſunt inſtituta ad conferendam infallibiliter gratiam, de quibus omnibus fit expreſſa mentio, quæ in numero ſeptēnario ab inſtitutione Sacramentorum, uſque ad hæc tempora ſemper Eccleſia recepit; quorum aliqua ſunt neceſſaria neceſſitate medii, nempè omnibus baptiſmus, de quo legitur Joann. 3. verſ. 5. *Niſi quis renatus fuerit &c.* & adultis poſt peccatum, pœnitentia; alia verò Sacramenta neceſſaria ſunt neceſſitate præcepti, licèt non omnia omnibus. Sacramentorum novę legis virtutem, & efficaciam teſtantur identidem omnes ſancti Patres; comprobarunt ſæpè ſtupenda miracula, quæ per Sacramenta Deus eſt operatus, ut debitam Sacramentis venerationem haberemus; ſed tam de numero Sacramentorum, quàm de difficultatibus circa Sacramenta occurrentibus, agitur copioſiùs verbo *Biſſacramentales, Lutherus, Calvinus.*

5. Flagellationem ſpontaneam æquabant martyrio. R. ex ipsâ definitione martyrii, martyrium enim eſt *effuſio ſanguinis pro defenſione fidei, inſtante aliquo perſecutore facta.*

6. Sacramentalia, utpotè aquam benedictam, dicebant nullius eſſe virtutis. R. Ex Concil. Ravennatenſi ſub Clemente V., ex Moguntino ſub Paulo Papa IV., ex Regienſi ſub Xiſto III. in quibus decernuntur benedictiones faciendæ ſuper aquam, panem, & alios fructus. Aquæ benedictionem eſſe de jure Eccleſiaſtico conſtat ex Conſtitutione Alexandri Papæ Primi, qui Eccleſiam Dei rexit ineunte ſeculo ſecundo, ut videre eſt in Canone *Aquam* diſtinctione 3. Aquam benedictam magnam habere virtutem ad expellendos dœmones, ad ſedandos morbos, conſtat ex infinitis propemodùm miraculis, quæ referuntur à Sanctis PP., inter quos D. Bernardus in vitâ Sancti Malachiæ. Neq; imitamur Gentiles, dum aſpergimur aquâ, hoc enim diverſâ intentione, & virtutis fide ab illis, facimus. Cæterùm dicēdum foret etiam Chriſtianos imitari Gentiles, dum templa ædificant, dum genuflectunt in Eccleſiis, & ſimilia præſtant, quę etiam faciebant Gentiles: diverſa autem eſt intentio Chriſtianorum, ab intentione Gentilium, dum actus hos exercent, dirigunt enim ad veri Dei cultum actus iſtos Religionis, quorum ſpeciem Eccleſia non reprobat; ſed ſuperſtitionem agentium contra verā fidem execratur: & falſum eſt, quod dicunt hæretici, aquam non poſſe fieri meliorem per benedictionem; eſtò enim quòd non fiat melior phyſicè; fit autem melior moraliter, & acquirit aliquam virtutem moralem ratione benedictionis; ait enim Apoſtolus prima ad Timoth. cap. 4. verſ. 5. *Sanctificatur omnis creatura per verbum Dei.* Sicut à pari per infuſionem gratiæ anima fit melior moraliter, licèt phyſicè nequeat melior evadere.

7. Extinctam eſſe auctoritatem Romani Pontificis, aliorumque Epiſcoporum aſſerebant. R. Nam Eccleſia Dei non eſt immutata, ſtabilita eſt enim ſupra firmam petram; ergo & auctoritas data à Chriſto Eccleſiæ, ejuſque miniſtris adhuc perſeverat. Quod ſi extincta eſſet auctoritas Pontificis, & Epiſcoporum, ergo dicendum eſſet nullum ampliùs eſſe regimen in Eccleſia; quod non poteſt aſſeri: vel dicēdum foret auctoritatem Eccleſiaſticam tranſlatam eſſe ad laicos; ſed neque hoc ſubſiſtit, ergo perſeverat auctoritas in Romano Pontifice, & aliis Epiſcopis. Tum quia conſtat datam eſſe à Chriſto Pontifici, & Epiſcopis auctoritatem regendi Eccleſiam, ſed nullibi legitur hanc eſſe ſublatam, ergo Flagellantium aſſertio eſt purum figmentum. Vide verbo *Arnulphus.*

8. Licitum eſſe pejerare. R. verbo *Domus Charitatis.*

9. Dicebant Deum creaſſe ſimul

omnes

omnes animas, eas collocasse in Paradiso, à quo extrahuntur cum fœtus debet animari. R. verbo *Heretici de Banelo.*

10. Conradum Smeth virum perditissimum, quem Enoch esse dictitabant, sessurum Judicem in die extremâ, non verò Christum asserebant. R. Christum sessurum Judicem in die judicii adeò clarè perhibent sacræ paginæ, & Symbolum Apostolorum, ut hac de re nullum possit dubium intercedere.

11. Nullum esse Purgatorium. R. verbo *Albanenser.*

12. Nullum festum celebrandum nisi diei Dominicæ, Nativitatis Christi, & Assumptionis Mariæ. R. verbo *Ebion.*

13. Nullum observandum jejunium, nisi feriâ sextâ, in vigiliâ Nativitatis Christi, & Assumptionis Mariȩ. R. verbo *Aeriani.* De Flagellantium sectâ differit Spondan. anno 1349. & 1414.

V. FLAVITAS mortuo Acacio malis artibus mercatus thronum Constantinopolitanum, Catholicus apparere studuit; sed fuit hæreticali labe contaminatus, quippe qui vestigiis prædecessoris Acacii inhæsit, & hostis Cōcilii Chalcedonensis; plura de eodem videre est etiam apud Nicȩphorum, & apud Liberatum in Breviario cap. 18. vixit cadente seculo quinto.

Docuit Papam non esse Episcopum supremum, ac proindè nullam habere auctoritatem in universâ Ecclesiâ, sed solum esse Episcopum Romæ, & eamdem auctoritatem habere, quam habent cæteri Episcopi in suo respectivè Episcopatu. R. verbo *Armeni*, & fusiùs verbo *Joannes Jandunus.*

II. FLORINUS Blasti socius, Valentini hæretici assecla, Romæ Presbyter, propter sua scelera à Sacerdotio degradatus, Florianorum auctor fuit; Contigit autem Florini degradatio sub Victore Pontifice currente seculo secundo; sed licèt excommunicatus, & degradatus fuerit, non hinc ad meliorem frugem se convertit, quin imò deterior factus, majori pertinaciâ suos studuit promulgare errores. Romam dum pertransiret S. Irenȩus, cum illo disputationem habuit, eumque convicit, contra quem etiam scripsit librum de Monarchia. Fuerat autē Florinus sub magisterio D. Polycarpi S. Irenȩi condiscipulus.

1. Dixit Deum facere mala effectivè, homines provocando ad malum. R. verbo *Blastus*; item Jacobi Epist. Catholicâ cap. 1. vers. 13. *Nemo cum tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum est.* Tum quia Deus utpotè summum bonum, necessariò excludit à se omne malum, etiam effectivè. Tum quia parem culpam incurrere censentur, tam provocantes ad peccatum, quàm peccantes, Deus autem necessariò est impeccabilis. Tum quia omne peccatum est per recessum à Deo, utpote summo bono, & fine ultimo, & si Deus esset auctor peccati recederet à se ipso, quod est impossibile.

2. Dixit animas tam bonas, quàm malas ita à Deo creari, ut bonæ sint necessariò bonæ, malæ necessariò malæ. R. Quia Deus nullam animam malam creat, quòd enim anima contrahat peccatum originale, non est à Deo, sed à culpa Prothoparentis; cæterùm animæ omnes sunt bonæ; quidquid enim à Deo est, est bonum, & nihil malum essentialiter creare potest Deus; anima creata est propter Deum, ergo esse non potest essentialiter mala. Quòd autem aliquȩ animæ sint malæ, idest peccatis coinquinatæ, hoc procedit à propriâ malitiâ, non autem est à Deo, qui districtè peccata prohibet; & licèt dentur aliquæ animæ moraliter malæ, idest ratione peccatorum, non ideò dici possunt essentialiter malæ: videmus enim plures animas, quæ diù fuerunt peccatis immersæ, converti ad Deum, & bona facere; quòd si darentur animæ essentialiter malæ, frustrà Deus hortaretur peccatores ad conversionem.

3. Dixit Christum non venisse in carne, sed esse merè spiritualem; in-

ſuper non eſſe natum de Virgine. R. verbo *Balthaſar Pacimontanus.*

4 Negavit Reſurrectionem, & extremum Judicium. R. verbo *Baſilidiani*, & *Borboſiani.*

5. Approbabat nefandos coitus. R. Ex punitione Sodomæ, & Gomorrhæ, quæ propter nefandos coitus ſequuta eſt: Levit. c. 18. v. 23. prohibet Deus coitum cum omni pecore: *Cum omni pecore non coibis, nec maculaberis cum eo*; Levit. cap. 20. verſ. 10. Deus prohibet homini coitum cum uxore alterius; item primâ ad Corint. c. 6. v. 10. legitur: *Nolite errare: neque fornicarii, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei poſſidebunt*; in his autem textibus Chriſtus loquitur de fornicatione ſpecificè, ex quo ſequitur contra Græcos (licet non omnes) fornicationem ſimplicem eſſe etiam à Deo prohibitam, quia fornicatio ſimplex eſt ſpecies luxuriæ; omnis autem luxuria eſt prohibita; unde ait Apoſtolus ad Epheſ. cap. 5. verſ. 3. *Fornicatio autem, & omnis immunditia, nec nominetur in vobis.* Tum quia ſi fornicatio cum liberâ, ut volunt aliqui hæretici, non eſſet mala, ſequeretur quòd ſtatus meretricius non eſſet malus; quia meretrix innupta eſt libera; ſed Deus prohibet ſtatum meretricium Deuter. cap. 23. *Non erit meretrix de filiabus Iſrael*; ergo non modò omnis nefandus coitus, ſed etiam ſimplex fornicatio eſt à Deo prohibita; ergo &c. undè ad Theſſal. 1. c. 4. verſ. 3. & 4. legimus: *Hæc eſt enim voluntas Dei, ſanctificatio veſtra, ut abſtineatis vos à fornicatione &c.*

XII. Folmarus. Præpoſitus Petræ ſtillantis in Franconiâ infra Herbipolim, varios errores promulgavit ſuis in ſcriptis, duodecimo cadente ſeculo, quos poſtmodùm retractavit, ut conſtat ex Epiſtola ab eodem ſcripta ad Præſules Bavariæ, & Auſtriæ: de eodem agit Natal. Alex. ſec. 12.

1. Docuit ſub ſpecie panis, non manducari Filium hòminis, ſed ſolùm ejus carnes ſinè membris corporis, & ſinè corporis humani plenitudine; pariter ſub ſpecie vini ſumi ſanguinem ſinè carne. R. verbo *Calvinus*, contra quem oſtenditur ſub ſpecie panis, & vini eſſe totum, & verum corpus, & ſanguinem Chriſti. Dicebat autem Folmarus, tam in ſumptione corporis, quàm ſanguinis ſumi Divinitatem, ideoque quòd à ſumente carnem, aut ſanguinem totus Chriſtus ſumeretur; ſed non totum, quia ſcilicet totum corpus, ut ipſe dicebat, non ſumebatur; ſed Chriſti corpus totum eſſe tam ſub ſpeciebus panis, quàm vini poſt conſecrationem, conſtans eſt Eccleſiæ aſſertio, fundata in ipſis Chriſti inſtitutoris Sacramenti Euchariſtici verbis, dixit enim Chriſtus: *Sumite hoc eſt Corpus meum*; corpus autem humanum dicit carnem, oſſa, & ſanguinem, & quidquid ad conſtituendum corpus humanum concurrit. Tum quia ſi ſumeretur corpus ſinè ſanguine, & ſanguis ſinè corpore, neutrum eſſet animatum, ſumitur autem, ut docet fides, tam ſub ſpecie panis, quàm vini, totum Corpus, Anima, & Divinitas, quia ſub utraque ſpecie ſumitur Sacramentum Euchariſticum, cujus exiſtentia dicit Corpus, Sanguinem, Animam, & Divinitatem Chriſti ſecundùm præſentem ſtatum ejus; nempe corpus vivum, & vivum ſanguinem; quapropter ſi in ſumptione panis, ut dicebat Folmarus, reciperetur ſola caro, & non ſanguis, & in ſumptione vini reciperetur ſolus ſanguis non caro, ſequeretur, quòd in ſumptione unius tãtùm ſpeciei, haudquaquam ſumeretur totum Sacramentum; quod falſum eſſe conſtat, etiam ex Scriptura, nam Actor. 2. legitur: *Erant autem perſeverantes in doctrina Apoſtolorum, & communicatione fractionis panis*; itẽ ibidem. *Unâ autẽ Sabbathi cum conveniſſemus ad frangendum panem*; item diſcipuli euntes in Emaus cognoverunt Chriſtum in fractione panis; ſed in his caſibus certum eſt, quòd convenientes accipiebant totum Sacramentum, nulla autem fit mentio de ſumptione ſanguinis, ex quo evincitur,

citur, sub una tantùm specie, sumi totum corpus, & sanguinem. Confutavit Folmarum Gerochus Præpositus Beicherspergensis in Bavariâ, cujus opuscula inserta habentur in Bibliotheca Patrum.

V. **Fortunatus** viguit circa annum 405. Hic, cum apud Hyponem in Presbyteratus Ordine esset constitutus, Manichęismum, quo erat infectus, propagare cœpit, ejusque sectatores dicti sunt *Fortuniani*. Iniit contra hunc hæreticum solemnem disputationem S. August. & librum scripsit, qui in Tomo 6. ejus Operum invenitur.

IV. **Fortunatianus** natione Afer, Episcopus Aquilejensis, vixit circa initium seculi quinti. Quam hæresim profiteretur, facilè colligitur ex eo quòd Liberium Summum Pontificem, prò fide in exilium pergentem primus sollicitavit, ut ad subscriptionem Arianæ deceptionis compelleret. Ex S. Hieron. Lib. de Viris Illustrib.

XIII. **Fornicarii**. In nonullis Germaniæ, Galliæ, & Italiæ Provinciis anno 1215., ut refert Spond. grassari cœpit quædam hæresis, cujus sectatores permulti ab Episcopo Argentinensi igni traditi sunt.

1. Asserebant licitum esse singulis totius anni diebus carnes manducare. R. verbo *Carlostadius*.

2. Dicebant fornicationem non esse peccatum. R. verbo *Florinus*.

I. **Fortunatitae** vocantur illi, qui apud Judæos Reginæ Cæli, quam Fortunam vocabant, sacrificia offerebant, de quibus legere est apud Hieronymum cap. 24. Hoc autem pręstabant ex eo decepti, quòd viderent aliquos, Fortunæ frequentèr sacrificia offerentes, & superstitiosè colentes, bonis temporalibus auctos; alios verò, qui Fortunam despexissent, miseriis obrutos; sed sortes nostras non in manu fortunæ, sed in manu Domini esse, qui vivificat, & mortificat, qui solus hæc inferiora gubernat, cujus nutu omnia moventur, clamant sacræ Paginæ. Reginam verò Cæli Lunam esse arbitrabantur, quam solam hominibus dominari credebant. Fortunam tanquam Deam in sensu Gentilium non dari in rerum natura, evincit etiam ratio; nàm si mundi regimen, & quæ occurrunt, Fortunæ essent adscribenda, frustranea esset quæcunque nostra solicitudo ad avertenda mala, & acquirenda bona, quandoquidem hæc omnia fortuna impertiretur. Tum quia sacræ Paginæ nos docent in nostris necessitatibus ad Deum recurrere, non ad fortunam. Hinc David *Ad Dominum cum tribularer clamavi, & exaudivit me*. Aliqui ex his Idololatris prino currente seculo adhuc erant superstites.

Fortunius. Indicto Concilio contra Donatistas Circæ in Numidia, dum S. Augustinus ad illud properans Tuburbium pervenisset, cum Fortunio, sectâ Donatista, ejus Civitatis Episcopo, de causâ Religionis disputationem habuit; quem Fortunium convictũ quidē, sed non emendatum fuisse, colligi potest ex his quæ narrat S. Augustinus. Ep. 163. IV.

Fossarii in fossis & speluncis nocte convenientes anno 1501. detecti sunt in Bohemia; ad novendecim millia hominum horum hæreticorum numerus jam excreverat, turpiter se invicem more brutorum commiscebant, Ecclesiæ ministros, & Sacramenta irridentes; suos turpissimos mores, ut pietatis specie tegerent, in elargiendis eleemosynis erant abundantissimi, ità ut eorum unus quadraginta florenorum millia, in eleemosynam erogaverit. Apostolorum se imitatores profitebantur, & superstionibus dediti, per incantationis vim, grandem muscam in os suorum ministrorum ingredi somniabant, post cujus deglutionem, mirè astutos factos esse gloriabantur. Adeò autem erant in suis erroribus obstinati, ut nullis tormentorum generibus, ad rectam fidem reduci potuerint. Hos hæreticos Ladislaus Ungariæ, & Bohemiæ Rex exagitavit, & dispersit. Ex hist. Bohem. XVI.

Fotius Vide *Greci*.

XIV. Franciscus de Lutra sectæ Fraticellorum propugnator acerrimus, natione Germanus, cum à Religione apostatasset, se Prophetam esse jactavit, sibique revelatum dicebat eos, qui Decretis, & Privilegiis Apostolicis fidentes, paupertatem regulæ ad verbum non observassent, peccato lethali esse inquinatos, & ipsum à Deo constitutũ fuisse ad reparandam labentem S. Francisci Regulam, proindè se lucis bajulum ausus est proclamare. Condemnatus fuit à Joanne XX. dicto XXII. Propagata est etiam in Catalaunia Fraticellorum sectâ à *Petro Olerii*, & *Bonanato*, atque à *Jacobo Justi*, quorum duo priores in erroribus obstinati, seculari Magistratui traditi, flammis damnati fuerunt. Jacobus Justi resipiscens, cum errores ejurasset, in carcere usque ad obitum fuit detentus.

XVI. Franciscus Lambertus sectâ Lutheranus, qui vixit circa medium seculi 16., docuit Christum ignorantiâ laborasse. R. Ex sacra Scriptura Isaiæ 2. Joannis 1. 6. 16. 21. ad Coloss. 1. 2. ex quibus locis evidentèr evincitur in Christo omnem scientiæ plenitudinem habitare.

XVI. Franciscus David in hæreticali perfidia *Blandratæ* comes indivisibilis, Arianæ hæreseos propagator indefessus, Calviniana fæce infectus, præcipuè in Transylvania theses nequissimas promulgavit contra Christum, Spiritum sanctum, & potiora Christianæ Religionis dogmata; qui tandem jussu Christophori Batorii Transylvaniæ Principis, in arcem ductus captivus, ex mærore in insaniam incidens, intèr assidua spectrorũ terriculamenta infelicitèr obiit, postquàm turbas in Transylvania suis disputationibus, & scriptis excitasset, & tamquam Reipublicæ proditor suspectus fuisset Transylvaniæ Principi, à quo capitali sententia damnatus, sententiæ executionem horribiliori morte prevenit.

XVI. Franciscus Puccius Felidinus, sectâ Calvinianus, vixit jam cadente seculo 16. In assertione de Christi Salvatoris efficacitate, *ratione* 11 15. 34. 36., negat *ratione* peccati originalis homines contrahere labem, & pœnam mortis incurrere. R. Ex Epistola ad Roman. 5. *Sicut per unum hominem peccatum intravit in hunc mundum, & per peccatum mors, ità & in omnes homines mors pertransiit; in quo omnes peccaverunt*. Item ex eadem Epistola ad Roman. 19. ex prima ad Corin. 15. ex secunda ad Corin. 5. constat peccatum originale omnes inficere, & mortis pena dignos constituere.

In eadem assertione *ratione* 23. & 56., asserit homines posse salvari sinè Baptismo. R. verbo *Bucerus*.

Franchen dictus Christianus, XVI. apostatavit à Religione, ineunte seculo decimo sexto, & aliquos errores in Pannonia, & Polonia dissemimavit; sed suæ impietatis eum penituisse, testatur illius Epistola, quç circumfertur hoc titulo: *Christiani Franchen Epistola*, in qua deplorat suum è Religione discessum, & fidem temerè à se oppugnatam. Dixit

1. Dominum Jesum Christum esse merum hominem. R. verbo *Artemon, Cerinthus, Ebionitæ novi*.

2. Christum neque colendum, neque invocandum esse. R. Argumento deducto à fortiori; nam si Sancti sunt honorandi, ut ostensum est contra Bezam, à fortiori Christus qui cum sit homo Deus, debet adoratione latriæ adorari, & invocari.

3. Librum contra Sanctissimam Triadem edidit Cracoviæ. R. verbo *Michael Servetus*.

Franchen. In universitate Hallensi in Saxonia Theologiæ professor XVIII. Pietistarum sectam instituit, quæ tam in Germania, quàm in Hælvetia hoc seculo dilatatur, referente *F. Francisco Van-Ranst* in sua historia Hæresum: fucata specie spiritus se pascunt hisce sectarii, dicti *Pietistæ* ab affectata pietate quam ostentant, de quibus actum verbo *Pientes*. Varii Pietistarum ministri in Hælvetia virgis cæsi sunt, & mulctati.

Fratres Joannes de Latone, XIV.

& Petrus de Bonagetta. Nuncupantur Fratres, quia eandem Religionem ingressi, eosdem errores è suggestu evulgarunt anno 1371. in Provincia Taraconensi, & Cæsaraugustana. Errores autem sunt circa Sacramentum Eucharistiæ, de quibus Gregorius XI. Pontifex Maximus certior factus, auctoritate Apostolica præcepit, nè quis propositiones istas deinceps prædicare auderet, videlicet

1. Si Hostia consecrata cadat, vel proiiciatur in cloacam lutum, aliumve turpem locum, sub speciebus illis desinit esse Corpus, & panis substantialitèr redit.

2. Si Hostia consecrata à mure corrodatur, vel à bruto quovis edatur, simile ferendum est judicium.

3. Quoties Eucharistia sumitur, sivè ab homine justo, sivè à peccatore, dum species dentibus teruntur, Christus ad cælum rapitur, & non in stomachum hominis traiicitur. R. Quia quousque integræ perseverant species panis consecrati, semper sub iisdem est verum Corpus Christi, quod deducitur ex verbis Christi dicentis: *Manducate, hoc est Corpus meum*, ex quibus constat Christum dedisse Corpus suum manducandum discipulis, quod falsum esset, si dum panis Eucharisticus dentibus teritur, sub specibus panis desineret esse Corpus Christi; manducare enim non est cibum dentibus terere, sed ille dicitur manducare, qui cibum ab ore in stomachum transmittit, ergo verè manducatur Corpus Christi, ergo &c. De his hæreticis fit mentio in vita Gregor. XI.

XVI. Fratres Charitatis, sivè fratres amoris dicti sunt, qui ex Anabaptistis progeniti, omnia vendebant, & si pretium non dabatur, gratis concedebant, cætera egentibus dividentes. Vide *Domus Charitatis*.

XVII. Fraternitas Rosæ Crucis. Detecta est referente Spond. anno 1623. sectâ quædam dicta *Fraternitas Rosæ Crucis*, quæ jam ab aliquot annis in Germania orta fuerat, sed ejus sectatores cum se totis viribus occultare studerent; etiam invisibiles, & incogniti dicebantur; cum autem anno 1615. solùm deprehensi fuerint aliqui, erroribus hujus sectæ infecti, iidem asseruerunt ducentos annos à legis suæ primordiis ad ejus divulgationem effluxisse, ex quo sequeretur anno 1413. hanc sectam ortum habuisse; attamen ex erroribus quos profitebantur Fratres Rosæ Crucis, facilè evincitur Lutheranismi surculum fuisse hanc sectam, ex empirismo, & magià, ad ingenia levia, & curiosa meliùs decipienda conflatam. Quidam nomine *Michael Majulo*, Imperialis Consistorii Comes, Philosophus, & Medicus, librum Francofurti promulgavit, inscriptum: *Themis aurea*, hoc est de legibus Fraternitatis RosæCrucis tractatus; an hic fuerit hujus sectæ institutor, incertum est. In secundo præfati libri capite, scriptæ inveniuntur sex leges ad dictam Fraternitatem spectantes. Primò, ut nemo ex hac sectâ iter agendo aliud profiteatur, quàm morbi curationem, & hanc gratuitam. Secundò, ut nemo eo quòd in Fraternitatem ingressus sit, certo habitus genere uti compellatur, sed regionis dumtaxat consuetudini se se conformare debeat. Tertiò, ununquemque Fratrum debere singulis annis, die determinato, in loco stabilito convenire, vel absentiæ suæ causas literis declarare. Quartò, debere unumquemque Fratrum personam aptam, & idoneam, quæ sibi vita functo succedat, eligere. Quintò, vocabulum *Rosæ Crucis* debere illis esse instar symboli characteris, aut sigilli. Sextò, Fraternitatem hanc debere centum annorum spatio latere. Hujus sectæ professorum doctrina erat Epicurea, multumque affinitatis habebat cum Atheismo, Romanumque Pontificem tyrannum esse in Religionis, ac status negotio asserebat: plures etiam assertiones de magià suspectas in dicto libro est invenire. Qui ampliorem de hac sectâ notitiam desiderat, consulat auctorem

Mercurii Gallici, Naudæum, & Garaſtium, qui de eadem ſcripſerunt.

XIV. FRATICELLI. Qui Fraticellos eoſdem fuiſſe ac Bizochos, opinantur, hujus turpiſſimæ ſectæ auctorem faciunt *Hermannum Pongiluppum*, de quo agimus verbo *Bizochi*; ſed vero ſimilius eſt Fraticellos progreſſu temporis, cum Bizochis conveniſſe, tam in erroribus, quàm in turpitudinibus, ideò Fraticellos Bizochos poſteà dictos. Cæterum Fraticelli, etiam dicti Apoſtolici, quia Apoſtolicam vitam ſe renovare aſſerebant, auctorem habuerunt non *Hermannum Pongiluppum*; ſed *Petrum de Macerata*, & *Petrum de Foro-Sempronio*, qui ſub ſpecie ſtrictioris obſervantiæ, ſed reverà motivo laxioris vitæ inducti, apoſtatarunt ab Ordine Franciſcano; dum à Cœleſtino V. facultate obtenta eremiticam vitam agendi, ut ad literam (ſicut ipſi dicebant) meliùs obſervarent Regulam S. Franciſci, ſectam Fraticellorum dictam, quæ poſteà cum Bizochis commercium habuit, inſtituerunt. Invaleſcentem ſectam, ſtatim Bonifacius VIII. per Inquiſitores compeſcuit; unde aufugere coacti præfati ſectarii, Siciliam apulerunt, ubi contra Romanam Eccleſiam cantilenis compoſitis, etiam à fidei cenſoribus exagitati, profugi in Græciam ſe receperunt. Dum Regulam S. Franciſci obſervare ad literam gloriabantur, paupertatis Euangelicæ ſpeciem ſibi arrogabant, & eleemoſynis victitantes, labore manuum abrogato, plures plebejos, quibus labor eſt odioſus, ſtatim ſectatores habuerunt, qui ut otioſi comederent panem, libentèr Fraticellorum inſtitutum ſunt amplexati: ſic Fraticellorum congregatio eſt ampliata, confluentibus ad eam, vel otioſis, vel luxuriandi ſtimulo allectis, quippè intèr Fraticellos jam factas communes mulierculas comperêrât. Tanto malo ſe opponere ſtuduit Summus Pontifex Joannes XXII. edita, adverſus hanc Fraticellorũ ſectam, conſtitutione anno 1318. Hujus ſectæ patrocinium ſuſcepit, qui jam pridem eandem damnaverat *Michael de Ceſena*, qui adhærens Schiſmati Ludovici Bavari, contra Joannem XXII. Fraticellorum errores eo inſipientiùs propugnavit, quò ſapientiùs pridem oppugnaverat. Diverſos hujus ſectæ fautores recenſet Natalis Alex. ſec. 13. art. 11. Fraticellorum errores, pratèr jam reprobatos verbo *Beguini*, ſunt ſequentes

1. Duplicem conſtituebant Eccleſiam, unam carnalem, nempè Romanam, ſpiritualem alteram, nempe congregationem Fraticellorum, in quà ſolà vitę ſanctitatem, & veram jurisdictionem ordinis eſſe blaterabant.

2. Juramentum eſſe illicitum. R. verbo *Catharistę*.

3. Licet legitimè ordinatum, ſi tamen peccato infectum, non poſſe conficere Sacramentum Euchariſtiæ. R. Quia poteſtas Ordinis non dependet à gratià ſanctificante: & ideò Deus non aufert à miniſtro Sacramentorum, propter peccata poteſtatem illi datam ad conficienda Sacramenta, ergo etiam ſi peccato ſit infectus miniſter, validè conficit Sacramentum. Tum quia infans baptizatus à laico, etiam ſi peccatis inquinato, benè eſt baptizatus, dummodò baptiſmus ſit collatus in formà, & materià à Chriſto Domino pręceptà, ergo à fortiori Sacerdos, licèt in peccato conſtitutus, validè conficit Sacramentum Euchariſtię. Præter præfatos errores effutiebant Euangelium Chriſti, ſolùm apud ipſos eſſe completum. Profeſſos regulam S. Franciſci non teneri obedientiam pręſtare Romano Pontifici. Sancti Franciſci regulam coęquabant Euangelio Chriſti, in quà neque Pontifex poſſet diſpenſare. Inſuper propugnabât Fraticelli doctrinam cujusdam *Petri Olivi*, de quo ſub tali nomine agemus. Demùm colebant ut martyres quosdam de ſuà ſectà, quos in erroribus pertinaces Maſſiliæ ſacra Inquiſitio igni tradiderat. Vide Natal. Alex. ſeſſ. 23. art. 10.

FRATICELLI alii. Veterum Frati- XVI.

cellorum insanias renovarunt quidam perditi viri, Posnoniæ in Poloniâ, anno 1570. qui suprà recensitos errores, partim Calvini, partim Lutheri dogmata profitebantur. Porrò isti à Gravina inter Antilutheranos collocantur, & unam ex pluribus sectis constituunt, in quas Antilutherani sunt divisi.

IX. FREDEVARDUS, sivè Frudegardus, Sacramentariorum præcursor ab aliquibus creditur: vixit circa medium seculi noni; excitavit quæstionem in quà asseritur, nihil esse in Eucharistià nisi figuram corporis Christi, cui doctissimè respondit magnus ille Abbas Corbejensis Paschasius, qui librum scripsit omni eruditione refertum de Sacramento altaris. Error Fredevardi reprobatur verbo *Berengarius*: scripsit etiam Paschasius Epistolam ad dictum Fredevardum, quę in tomo 4. Bibliothecæ Patrum invenitur.

IV. FULGENTIUS sectâ Donatista, solà hæresi non contentus, Manichæis etiam adhærens, vixit circa finem seculi quarti, & initium quinti, scripsit contra eundem S. Augustin.

1. Duo esse principia sustinuit. R. verbo *Politheismus*: idem enim est asserere duo principia, ac asserere duos Deos.

2. Baptisma reis, & peccatoribus nihil conferre asserebat, proindè baptismi virtutem, conferendi scilicet gratiam sanctificantem, & delendi omnia peccata negabat. R. Ex Symbolo Niceno: *Confiteor unum baptisma in remissionem peccatorum*; ex Concilio Carthaginensi 4. celebrato anno 418. in quo hæc veritas stabilitur. Ezechielis 36. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris*; ad Titum 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis*: item ex verbis Joannis 3., *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu &c.* constat baptismum delere omnia peccata, quia nihil coinquinatum potest intrare in regnum cælorum; ergo si renatus ex aquà intrat in regnum cælorum, consequens est, quod aqua baptismalis deleat omnia peccata. Demùm baptismus vocatur Sacramẽtum mortuorum, quia scilicet vivificat peccatores; ergo &c. Vide verbo *Bucerus*, *Albanenses*, *Archontici*, *Armeni*.

FULLO. Vide *Cnaphęus*, dictus Petrus Fullo.

FUNCTIUS vixit tempore Maximiliani II. Imperatoris, anno 1568. XVI.
in suà Chronologià fabulatur Petrũ numquam fuisse Romæ. R. verbo *Carolus Molinęus*. Vide Sanderum de visibili Monarchià lib. 7.

G

IV.
AIANITÆ à Gajano Ecclesię Alexandrinæ Archidiacono, Juliani Alicarnassæi incorruptibiliũ auctoris sequaci, Eutychianæ hæresis professore, originem habuerunt: fuerat ab una parte populi in duas factiones divisi, electus Gajanus Episcopus Alexandrinus, alia siquidem pars Theodosium quẽdam, æquè hæreticum, & Severi corruptibilium hęresis inventoris sequacem, Episcopum proclamabat. Fuit autem Gajanus post quartum sedis mensem à Judicibus expulsus, & hinc maximè in eà urbe seditiones, & cædes exortæ, quæ omnia circà medium seculi sexti contigisse testantur Liberatus, Leontius, & alii auctores; iidem autem sunt *Gaianitæ*, ac *Aphtartodocitæ*; hoc enim nomen fortitos esse Gaiani sectatores, constat ex Nicęforo histor. Eccl. lib. 17. cap. 29. & ex Leontio de sectis.

1. Dixit corpus Christi alienum esse à corruptione mortis, asserens Christum assumpsisse corpus impassibile, & incorruptibile. R. verbo *Aph-*

tartodecitæ, ubi evincitur Christum passum,& mortuum esse,in cujus personâ dixit Jeremias:*Ob vos omnes qui transitis per viam attendite, & videte si est dolor sicut dolor meus*; ibi tamen notandum, quod dum asserimus corpus Christi fuisse corruptibile, intelligimus de corruptibilitate,sumptâ pro humana affectione, scilicet fame, siti, fatigatione, doloribus, & jejun. ctione animæ à corpore; non autem intelligimus de dissolutione corporis in putredinem, & pulverem, à qua utique Christus fuit prçservatus,juxtà illud quod legitur Psalm. 15. *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem*. Nec valet instare ad probandum corpus Christi fuisse incorruptibile, scilicet non potuisse mori, quod Verbum assumpsit carnem immaculatam, & sicut Adam antè peccatum erat incorruptibilis, ita Christum qui fuit impeccabilis, fuisse incorruptibilem; nam Christus assumpsit carnem ex eàdem massà communi hominum procreatam, licet absque concupiscentià: cum autem caro hominis post peccatum Adæ sit corruptibilis corruptione,quæ dicitur mortis, ità etiam tali corruptione corpus Christi fuit corruptibile.Nec propterea assumpsit aliquem effectum peccati; non enim est mortalitas effectus ejus, immò naturale est hominibus mori; licet ex privilegio, si integra mansisset in Adamo natura, non moreretur. Itaque assumpsit Verbum humanitatem, secundùm ejusdem naturalia.

V. GAINAS genere Barbarus, ex Schytià oriundus, initio quinti seculi imperialibus copiis præfectus, ubi secundas sibi res esse vidit, potentià suà fretus, Arianam hæresim,quà erat infectus patrocinari aggressus est, ita ut auserit petere ab Imperatore Ecclesiam in urbe Bizantii pro Arianis, cujus audaciam Joannes Gryfostomus compescuit; ex Nicęfor. hist. Eccles. lib.13.

IV. GALLA. Mulier maga,& hæretica, circa annum Domini 388. Priscillianum hæreticum sequebatur, quem in propagandâ hęresi adjuvit: eamdemque Priscillianus moriturus suę hæreticos hęredem constituit; ex D. Hieron. ad Ctesifontem.

GALLECUS, dictus Nicolaus, ex XV.
Bohemià oriundus, conditione Presbyter,& artium liberalium Baccalaureus, unus eorum extitit,qui Legatus cum *Nicolao Roquezane*, à Bohemis ad Concilium Basileense missus fuit, Sigismundi Cæsaris, & Eugenii IV. temporibus,congregatum anno 1434. inter reliquos suos errores dixit Joannem Hus, & Hieronymum de Praga injustè fuisse damnatos àConcilio Constantiensi: doctrinam Wicleffi Catholicam fuisse propugnabat, ex Spondan. ann.1416.

1. Asseruit quod in nova lege non licet quemquam, quàvis perversum morti tradere, etiam si id fieret ex Judicis sententià, quia novum testamentum id non dicat. R. Nam in veteri lege contra facinorosos inflictæ erant pœnæ, & etiam pœna mortis, quando enormia erant delicta:istę autem pœnæ inflictæ à judicibus,quorum est præmium bonis, & pœnam malis decernere, infligebantur ad coercendos homines à malo, & pro communi bono Reipublicæ, sed in lege gratiæ urget eadem ratio; ergo &c. Tum quia si in lege gratiæ non liceret punire facinorosos, sequeretur in lege gratiæ posse liberè scelera committi. Tum quia in lege gratię sunt Principes, & Magistratus, quorum jura utique Christus non abolevit, imò iisdem parendum esse præcipit: Principes autem, & Magistratus possunt morte damnare facinorosos; ergo &c. Et ratio est, quia lex Gratiæ,naturæ legis jura non destruit, sed perficit. Insuper hæreticos posse ab Ecclesià puniri ostensum est contra *Confęderatos*; demum nullum regimen potest subsistere sinè administratione justitiæ:in lege autem novà datur regimen & seculare, & ecclesiasticum, ergo in lege novà debet administrari justitia.

GANDULFUS natione Italus, in XI.
Diœcesi Cameracensi anno 1025.pro-

pa-

pagavit sequentes errores, damnatos in Synodo Attrebatensi, à Gerardo Episcopo Cameracensi, congregatâ contra Gandulfum, in quâ Synodo etiam proclamata est realis existentia corporis, & sanguinis Christi in Sacramento altaris, *ex Natal. Alex. seculo* 11. ex quo colligitur etiam circà hoc Sacramentum errasse Gandulfum.

1. Prædicabat quamdam justitiam, quâ solâ homines purificari dicebat, nullumque Sacramentum posse justitiam lapsis conferre asserebat. R. Ex his quæ al'bi dicta sunt de necessitate baptismi; lapsis autem confessionem sacramentalem esse necessariam, nec ullum aliud esse medium ad acquirendam justitiam, probatur contra *Voiclefum*.

2. Nullam recipiebat Scripturam, ejusque sectatores, sola Gandulfi præcepta vim habere Euangelici mandati blaterabant. R. Verbo *Albanenses*; monet autem Apostolus, quod etiam si Angelus nobis Euangelizaret de cælo aliud, præter quam quod scriptum est, nullatenùs debeamus præstare assensum.

3. Negabat Sacramenta. R. verbo *Bissacramentales*.

4. Cruci Salvatoris, sacris imaginibus, & templis, nullam adhibebat venerationem. R. verbo *Claudius Taurinensis*.

5. Sepulturam ecclesiasticam nihil prodesse defunctis asserebat. R. verbo *Valdenses*.

XVI. Gaspar Olevianus, sectâ Lutheranus, qui vixit circa medium seculi 16. libro Germanico ab ipso ędito, per descensum Christi ad inferos, nihil aliud intelligit, quam humiliationem Christi, in quâ infernales dolores tam in anima, quàm in corpore sit passus. R. verbo *Joannes Præmonstratensis*.

V. Gaudentius sectâ donatista, & Episcopus, ineunte quinto seculo scripsit contra D. Augustinum duas epistolas pro tuendâ Donatistarum perfidia, cujus Gaudentii insanias abundè confutavit D. Augustinus scriptis contra eundem duobus libris.

Gazari. Vide *Cathari*.

Gentiles, licet non sint propriè inter hæreticos censendi, cum non defecerint à fide Euangelicâ, ab eâ tamen quodammodo deficere, & à Christi Ecclesiâ recedere sunt dicendi, cum illam audire nolint: negant omnes veritates Catholicæ religionis; adeòque ut convincantur erroris superfluum est recurrere ad sacras Scripturas, sed cum ipsis agendum est humano modo, & naturalis luminis necessario utendum est auxiliis, hac enim & non aliâ via ad Catholicæ religi onis sinum, Dei opitulante gratia converti possunt Gentiles. Reprobantur autem suadendo eis ratione naturali, legis Euangelicæ credibilitatem; seu ita credibilem esse ostendendo, ut quilibet prudens credere possit, & debeat, hoc pacto. Ut aliquid sit evidenter credibile, evidentiâ scilicet morali, seu prudentiali, satis est quod motiva credibilitatis ejus, seu motiva, quæ suadent illud esse credibile, sint talia, ut de iis nemo prudens rationabiliter dubitare possit; atqui motiva credibilitatis legis Euangelicæ sunt talia, & tanta, ut de iis nemo prudens rationabiliter dubitare possit; ergo &c. major est per se nota, probatur minor, explicando præcipua nostræ fidei credibilitatis motiva. I.

Primùm credibilitatis motivum petitur ex propagatione Catholicæ fidei per totum orbem, seu ex conversione totius universi, in quo quinque ponderanda occurrunt. Primum est, tot, tamque varias nationes assensum prębuisse mysteriis, intellectum præ difficultate penè obruentibus; voluntatem verò præ arduitate deterrētibus: nam rationi statim propositi fuerunt articuli, humanæ rationi prorsùs impervii, ut sunt Trinitas, Incarnatio, Resurrectio, Eucharistia, &c. voluntati verò intimata fuit mortificationis necessitas, pœnitentiæ labor, cupiditatum repressio. Secundò ponderandum venit à quibus prædicatoribus fides tam præcelsa annun-

tiata est, nempè à duodecim Apostolis, viris rudibus, & imperitis, qui non potestatis fecularis viribus, non divitiarum copiâ, non armorum vi, non voluptatum illecebris, non honorum fastu, non eloquentiæ blandimentis, sed infirmitate rerum, omnium penuriâ, laborum tolerantiâ, deliciarum contemptu, humilitate morum, simplicitate sermonum, de supremis mundi rectoribus, potestate tremendis, divitiarum copiâ affluentibus, voluptatum sordibus immersis, honorum gradu auctis, sapientiâ etiam, & eloquentiâ humana claris, gloriosissimè triumpharunt: hanc rationem prosequitur Paulus 1. Corinth. 1. *Videte fratres vocationem vestram, quod non multi potentes secundùm carnem, non multi nobiles: sed quæ stulta sunt mūdi elegit Deus, ut confundat sapientes; & infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia, & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, ut ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret*. Tertiò, considerandum est quibus auditoribus prędicatum sit Euangelium, nempè Judæis obduratis, & obcęcatis, & gentibus idolorum cultu fascinatis. Quartò, id completum est resistentibus Imperatoribus, & Regibus, indignè ferentibus præfectis, adhibitâ etiam cruciatuum omnium excogitabilium carnificina. Quintò, his ferè insuperabilibus obstaculis devictis, obfirmatas hominum voluntates, lex Domini immaculata convertens animas, tam citò subegit, ut totum ferè orbem seculo secundo, radiis suis illustratum, Christi jugo subjecerit.

Secundum credibilitatis motivum est puritas fidei Christianæ: non loquor de puritate, & veritate dogmatum, constat enim omnibus qui attentè ipsa considerant, esse in omnibus, & per omnia sancta, pura, veneranda, & admiratione plena; loquor de sanctitate, puritate, & rectitudine legum. Quam sit immaculata lex Christi, luce clarius, Euangelii sacra lectio demonstrat. Quæ enim est, vel unquam fuit institutio eâ purior, & defecatior, quæ non solùm nihil rationi naturali repugnans docet, sed insuper jubet Deum super omnia, proximum sicut se ipsum diligere; omne furtum, mendacium, dolum, turpitudinem, nec dum ab opere, sed etiam à corde removet; peccata quamvis levia reprobat, ad cuncta virtutum officia hortatur, premiis invitat, impellit minis, accendit promissis, exemplis inflammat, & usque ad culmen perfectionis, salutaribus consiliis conducit. Quid plura? Lex Euangelica præcipit benefacere his qui oderunt nos, pro persequentibus orare, inferentibus damna referre beneficium, non vinci à malo, sed vincere in bono malum; percutienti dexteram maxillam, præbere sinistram, tollenti tunicam, dimittere pallium: misericordię autem, eleemosynæ, & totius pietatis officia, tam impensè commendat, ut in ipsis solis æternæ salutis spem collocasse videatur; undè si omnes, qui Christiana professione censentur, actus suos ad Euangelii normam dirigerent, nihil aliud esset Christianâ respublicâ, quam Paradisi illustre specimen, & anticipatâ æternæ beatitudinis prægustatio.

Tertium credibilitatis motivum est innumerabilis miraculorum varietas, quibus Deus fidem Christianam obsirmatam voluit *Variis virtutibus & Spiritus sancti distributionibus*, ut ait Apostolus Hæbr. 2. nam illa miracula fuerunt primò multitudine innumera, unde Euangelistæ nè in enarrandis Christi signis essent prolixiores compendiosè tradiderunt, quòd nempè ex omni parte afferrebantur infirmi, & curabantur, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes. Totque deinde à Christi Discipulis patrata sunt, ut numerari non possint. Secundò miracula illa fuerunt arduitate stupenda; nam quid portentosius suscitatione mortui quatriduani? Ecclipsi solis tempore passionis Christi obscurati? Tertiò fuerunt miracula illa certitudine indubitata; si enim miracula falsa narrassent Euangelistæ, se Judæis ridendos præbuissent, à quibus potuissent men-

dacii

dacii crimine damnari: siquidem statim post Christi mortem, Euangelicam Historiam texuerunt, superstitibus adhuc Judæis, qui eos falsi testimonii convicissent, si sub aliqua veri specie facere potuissent. Adde quòd miracula in Christiana Religione sunt perennitate perpetua; nullus enim in albo Sanctorum describitur, de cujus miraculis fides plenissima,& liquidissima, intervenientibus cunctis certissimæ auctoritatis præsidiis non habeatur,quibus eorum sanctitas post mortem demonstratur. Nec est quòd dicas miracula, quæ referuntur in sacris Historiis, vel ad dæmonum præstigia referenda esse, vel antiquitate obsoleta, vel denique præ distantia incerta esse, nam præterquamquòd hæc omnia suo loco confutantur verbo *Marbach*, qui veritatem miraculorum negat cũ Luthero, & Calvino: urget etiam auctoritas D. Augustini, qui in oratione contra Infideles ait: *Negando miracula ingens miraculum ingeris; quid enim potest dici mirabilibus, quàm Romanum Imperium, totamque Gentilitatem, Religionem, quàm anteà impugnabant, desertis paternis ritibus, nullis visis signis mirandisque operibus, spontè suscepisse, & in eà retinandà tam constantes fuisse?* meritò igitur exclamat idem Augustinus lib.22. de Civitate Dei cap. 8. num. 1. *Quisquis adhuc prodigia ut credat inquirit, magnum est ipse prodigium, qui mundo credente non credit; & qui miracula facta esse non credunt; nobis hoc unum grande miraculum sufficit, quòd terrarum orbis sinè ullis miraculis credidit.* Posito ergo dari vera miracula in Ecclesia Christi,sic argumentum instauro. Vera miracula sunt signa veræ Religionis; Deus enim falsitati Testimonium non præbet, nec miracula facit nisi ut veritatem illustret, si enim vesanus esset Rex ille, qui aliquod falsum, vel sibi, suisque populis perniciosum proprio firmaret sigillo, quantò magis hoc suspicari non debet de Deo? Qui cum sit infinitè sapiens, falli non potest, vel nos fallere nequit; sed unum ex his duobus præstaret Deus, si vera non esset Christiana Religio, & tamen Christianam Religionem miraculorum testimonio comprobaret: hoc enim esset Deum falsæ doctrinæ subscribere, atque ità vel se ipsum fallere, vel homines in fraudem, & errorem inducere. Atqui in Religione Christiana fuerunt semper miracula spectabilia, quæ identidem ad bonorum solatium renovantur, ergo Religio Christiana est vera ob testimoniũ miraculorum. Concludamus igitur cum illa voce Ricardi Victorini lib.1. de Trin. cap.2. *Domine si error est quòd credimus à te decepti sumus: ista enim in nobis iis signis, & prodigiis confirmata sunt, quæ nonnisi à te fieri potuerunt.* Non desunt alia plurima credibilitatis motiva, ut sunt Unitas, Sanctitas, Catholicitas, & Apostolicitas Ecclesiæ Romanæ, quæ pertractavimus, quantum operis institutum exigit,verbo *Protestantes*, quæ si benè perpendantur à Gentilibus, additis etiam tot Sanctorum exemplis, qui quovis seculo in nostræ Religionis gremio decesserunt, ad amplectendam Catholicam Fidem, relictis illorum superstitionibus, facili negotio induci poterunt.

GENTILISTÆ intèr Antichristianos qui præcipua fidei evertunt Mysteria, & Trinitatem potissimum XVI.
opugnant, collocantur à Gravina; orti sunt anno 1562. à Valentino Gentili. Vide verbo *Valentinus*.

GEORGIANI, prout asserit Spond. XIII.
anno 1219. Populi sunt habitantes in interiori parte Armeniæ ad Septentrionem & Euxinum versus: bellicosi valdè:Georgiani dicti,quia S.Georgium præcipuum habent Patronum, & quocunque incedunt ad prælium, vexillum D. Georgii Imagine insignitum circonferunt; fidem susceperunt circa annum 325. sed progressu temporis ad Græcorum declinarunt errores, maximè in his quæ ad Sacramenta spectant. Archiepiscopum habeat, qui in Monte Sina Claustrum

S. Catharinæ habitat, cui per omnia, uti nos Summo Pontifici, obtemperant. Apostatarunt à fide circa initium sæculi decimi tertii; eorum Episcopi Sacramenta & Sacramentalia vendunt. R. verbo *Symon Magus.*

IV. Georgius Arii sectator, qui circa medium quarti sæculi vixit, improbat eleemosynam, quæ à pietate fidelium, indigentibus erogatur. Sic refert S. Athanasius in epistola ad agentes vitam solitariam. R. Ex sacris paginis tam veteris, quàm novi Testamenti, ubi eleemosyna sæpenumero commendatur: ut videre est. Deuteronom. 15. Tob. 4. 18. Psal. 40. Proverb. 13. 14. 15. 25. 28. Ecclesiast. 12. 17. Isaiæ 58. Danielis 4. Matth. 6. 19. 25. Luc. 6. 14. 16. Actor. 10. prima ad Cor. 16. secunda ad Cor. 9. ad Hæb. 13. eleemosynam etiam apud Ethnicos commendat quidam naturæ instinctus: quantum sit efficax ad obtinendam Dei misericordiam, constat ex sacris paginis locis mox citatis.

IV. Georgius Alexandrinus, Georgii Laodicensis in perfidia, & in hæresi comes indivisibilis fuit. Hic favore Constantii Arianorum fautoris suffectus, imò intrusus fuit in locum D. Athanasii in Episcopatu Alexandrino, cujus perfidiæ D. Athanasius cedendum ratus secessit: itaque Georgius Pseudo-Episcopus omnes ad suam Arianam perfidiam venire compellebat, & renuentes persequebatur. Narrat D. Athanasius in libro Apologetico, quem de sua fuga inscripsit, tantam fuisse Georgii perfidiam, ut rogo accenso, atque virginibus ad ignem admotis, easdem ad Arianam perfidiam proclamandam compelleret. Plures alias immanitates commisit; accusatus fuit in Concilio Seleuciæ, ubi etiam dignitate sua privatus, & à furente in eum populo interfectus est, igni tradito ejus corpore, postquàm multis ludibriis, idem camelo superpositum publicè populus impetierat.

IV. Georgius Laodicensis, olim Presbyter Alexandrinus, ab Alexandro Episcopo Alexandrino, ob Arianam hæresim quà erat infectus, tum etiam ob alia nefanda crimina, è gradu dejectus; postmodùm Eusebianorum arte in Ecclesia Laodicena, defuncto Theodoro, factus fuit Episcopus: in hoc gradu constitutus, Apolinarem, eo quòd cum Sancto Athanasio familiare colloquium habuisset, ab Ecclesia expulit: cum autem Apolinaris sæpè à Georgio iterùm in suo gradu, & communione admitti exposceret, nec obtinere valuisset ab indurato, & contra eum injustè malevolo Antistite; tantæ obstinationis pertæsus Apollinaris, ut Laodicenam Ecclesiam, unà cum Georgio ejus Episcopo turbaret, Apollinaristarum sectam instituit, quòd malum certè numquam contigisset, si Georgius, ut par erat, Apollinarem injustè non divexasset. *Ex Socrate lib. 2.* Georgius autem primus fuit, qui hanc vocem *Consubstantialis*, quà post Nicænum Concilium Ecclesia utitur, ad exprimendam æqualitatem Filii cum Patre, palàm & citrà pudorem oppugnare aggressus est. Dicens insuper filium in Divinis ex non existentibus genitum fuisse: filium autem esse *ex Patre natum ante omnia secula, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero.* Docet Ecclesia in Concilio Niceno congregata: perhibet hanc veritatem in sacris Paginis ipsa veritas Christus, qui se à Patre exiisse, atque se, & Patrem unum esse, profitetur: imò inintelligibile est, quid Georgius exprimere vellet, dicendo filium in Divinis, ex non existentibus genitum fuisse; nam ex non existentibus, non evadit generatio, sed creatio; cum generatio sub præexistentis naturæ veritate, terminum requirat in eàdem naturà subsistentem, sivè natura divisa sit numero, ut in rebus finitis, sinè indivisa sit, ut infinitæ naturæ convenit. Præterea non existentia non habent esse, undè ex illis nihil fit, nisi per creationem; ideò juxta naturæ virtutem, quæ tantū est generativa, verum est illud Satyrici.

Ex nihilo nihil; in nihilum nil posse reverti.
De Georgio Laodicensi scribit Socrates lib. 2. cap. 36.

XVI. Gerardus Ruffus, dictus Rousellus, natione Piccardus, hæresi Lutherana clam infectus, Lutherum adiit, indeque Germania Galliam reversus, à Margarita Navarræ Regina benignè exceptus est, & inter ejus familiares adscriptus; ejusdem favore Abbas Cleriacensi, ac subindè Episcopus Oloronensis in Bearnià constitutus, externę probitatis specie, falsam doctrinam contegens, dum Lutheri, & Calvini errores improbare ostentabat, eosdem ferventius fovebat in animo. Primus fuit qui in habitu Episcopali Eucharistiam sub utraque specie universæ plebi dispensare ausus est. Unde etiam Hussitarum errore imbutus deprehenditur, & cum publicè de festis Sanctorum resecandis, tanquam inutilibus temerè prædicasset, à quodam viro Orthodoxo, & Christianæ fidei zelo estuante, è pulpito præceps actus, non multo post decessit. Præter Lutheri dogmata, quæ præcipuè profitebatur, peculiarem errorem circa Eucharistiam somniavit. Ex Spondano anno 1521., & 1529.

Fingebat in Eucharistia esse corpus spirituale, carnem, & ossa non habens. R. verbo *Calvinus*, contra quem ostenditur in Eucharistia esse verum, & reale corpus Christi.

X. Garbertus natione Gallus, è Claustro Aurelianensi in quo vitam Monasticam agebat, ad erudiendum Robertum Hugonis Regis filium assumptus, Regio favore ad Rhemensem Archiepiscopatum viam sibi paravit; sed cum à Joanne XV. Pontifice Maximo fuisset ab illa Sede depositus: ægrè hanc depositionem ferens, diversa conscripsit, præcipuè adversus supremam Ecclesiæ Sedem, quæ postmodùm retractasse certum est, quandoquidem procurante Othone Imperatore ad Sedem Ravennatensem fuit iterùm assumptus, & à Ravennatensi ad Romanam, cujus Epitaphium ab ejus Successore inscriptum hodiè adhuc legitur in Ecclesia Lateranensi.

Scandit ab R. Gebertus in R. post Papa viget. R. Quæ Gerbertus causatus, quòd à Rhemensi Sede fuisset depositus, indignatione potiùs, quàm hæreticali sensu vexatus scripsit contra Orthodoxum sensum, sed postmodùm antequam Sedem Ravennatensem obtineret retractavit, sunt

1. Si Romanus Pontifex in fratrem peccaverit, & Ecclesiam sæpè monentem non audierit, præcepto Dei habendus est sicut Ethnicus, & publicanus. R. Ex his quæ dicta sunt contra *Arnulfum*. Tum quia Pontifex per hoc quòd peccet, non amittit potestatem Pontificiam, dummodò non contingat falsa docere in rebus fidei, quòd tamen hactenus à nullo Pontifice actum est, propter specialem Spiritus sancti assistentiam, quàm habent Pontifices in rebus fidei definiendis: quòd Pontifex peccando, quà specialis homo, non amittat dignitatem Pontificiam, constat exemplo D. Thomæ, qui licèt peccaverit peccato incredulitatis, non ideò amisit dignitatem Apostolicam, ad quam fuerat à Christo assumptus. Tum quia si per hoc quòd Pontifex peccet, habendus esset sicut Ethnicus, ergo à fortiori hoc dicendum esset de Episcopis, de Regibus, & quibuscunque Christianis: sed nemo est, qui fratrem peccantem habeat tamquam Ethnicum, nisi præmissa declaratione Ecclesiæ; sed Ecclesia non potest declarare Pontificem licèt peccantem tamquam Ethnicum, quia Pastor non judicatur à Grege, & Ecclesia non habet auctoritatem in caput suum; imò hanc auctoritatem neque habet Ecclesia congregata, quia numquam visum est Ecclesiam congregatam confirmare, vel reprobare acta Pontificū, sed è converso Pontifices semper confirmarunt, vel reprobarunt acta Ecclesiæ, etiam congregatæ, proùt ad bonum Ecclesiæ regimen, Spiritu sancto specialitèr assistente,

me-

melius expedire judicarunt, ergo falsum est quòd asserebat Gerbertus.

2. Si Papa excommunicat Episcopos, talis excommunicatio non ligat. R. Quia Episcopi sunt subditi Pontifici; ergo &c. Tum quia si excommunicatio promulgatâ à Pontifice in Episcopos non ligaret, sequeretur Episcopos non posse à Pontifice judicari, & parem habere auctoritatem in Ecclesia cum Pontifice, sed hoc non, quia in Ecclesia unà est tantùm suprema potestas; cum regimen Ecclesiæ sit Monarchicum, sicuti ostenditur verbo *Flaciani*.

3. Dixit epistolas decretales robur non habere. R. verbo *Flaciani*, & *Confessio-Augustana*; de Gerberto. Vide in Spondan. ann. 991. 92. 95. 96. 99.

XVI. GERMANUS BAVARUS, qui vixit circa medium seculi 16. in examine contra Selencherum, negat Eucharistiam ritè sumenti gratiam conferre. R. Joann. 6. *Panis enim Dei est, qui de Cælo descendit, & dat vitam mundo* Joann. 51. *Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum. Panis quem ego dabo caro mea est pro mundi vitâ.*

XVI. GEUSII Calvinistæ, qui in Gallia *Hugonotti*, in Belgio *Geusii*, dicti sunt anno 1566. horrendæ seditioni initium dederunt: promotores seditionis fuerunt quidam fœderati nobiles, qui Bruxellis libellum Reginæ Margaritæ, tunc Gubernatrici obtulerunt, in quo postulabant ut inquisitio removeretur, & qui ejus stabiliendæ causâ instituti essent novi Episcopi abolerentur. Placitorum Caroli Quinti, & Philippi Regis de religione executio remitteretur, & libertas conscientiæ cuique permitteretur. Cum autem à quodam equite Reginæ familiari, hujusmodi homines, quasi per ludibrium *Geux*, idest *Geusii*; quod lingua Belgica sonat *Mendices* vocarentur, & ab eodem equite suasum fuisset Reginæ gubernatrici, minimè à Geusiis formidandum: hinc Geusii occasionem nacti faciendæ seditionis, nomine quod ipsis per ludibrium impositum fuerat assumpto, *Geusios*, se nominarunt, vestibusque cinericii coloris induti, vasculâ lignea ad latus, vel ad collum appenderunt cum hac inscriptione *vive les Geux*; asserentes quamcumque doctrinam se secuturos præter Catholicam: quod de facto præstiterunt, & per civitates, & loca discurrentes immanè bellum Catholicis declararunt, contra quos non bellum, sed tyrannidem exercentes, diris tormentis quoscunque fideles, utriusque sexus dilaniarunt, ita ut nullum tormentorum genus fuerit ab antiquis tyrannis excogitatum, quod Geusii contrà religiosos, virgines, & omnes fideles, quos poterant captivos ducere, non exercuerint; ex Spondan. ann. 1566.

XII. GILBERTUS, PORRETANUS cognomento, patriâ Pictaviensis, ab adolescentiâ usque ad canos in diversis Galliæ locis Philosophiam magno nomine docuit, fuitque auctor tractatus *De sex ultimis prædicamentis*: ex canonico ad Episcopatum Pictaviensem eve[ct]us, à philosophicis studiis non recessit, quibus nimis inhærens, factum est, ut ex Aristotelis libris errandi materiam desumpserit, quâ de re apud Pontificem accusatus, Gallias tunc progredientem, remissa fuit ab eodem Pontifice Gilberti causa ad Concilium Rhemense, in quo fuit à S.Bernardo, qui biduò cum Gilberto disputavit, erroris convictus, ejusque errores condemnati; cui condemnationi cum Gilbertus libentèr acquievisset, suosque retractasset errores, ad suam sedem fuit redire permissus: aliqui ex Gilberti sequacibus majori pertinaciâ in errore perseverantes, carceri fuerunt mancipati. Sed ut ad Gilbertum recurrat sermo, anno 1148. in Concilio Rhemensi, præside eodem S.Pontifice Eugenio, causam suam iterùm aggressus Gilbertus, & quidem prolixè, ac contentiosè errorem suum, adductis in medium quamplurimis SS.PP. testimoniis involvere conabatur; verùm S. Pontifex tergiversantem, ac diverticula quærentem ità pressè cō-

strin-

ſtrinxit, ut effugere non potuerit: *Multa dicis frater*, (dixit Eugenius) *multa, & ea, quæ fortaſſis à nobis non intelliguntur legi faeis: ſed ſimplicitèr à te cognoſcere velim, an ne illam ſummam eſſentiam, quâ tres perſonas profiteris unum Deum, credas eſſe Deum?* Gilbertus *diutina collatione fatigatus* (ait Otto cap. 59.) *minùs præmeditatè reſpondit: non*

Sed non minori ardore, ac ſtudio eum premebat, ac coarctabat S. Bernardus, referente Gaufrido Monacho, qui præſens aderat Concilio, in epiſtolâ ad Epiſcopum Albanenſem: *Quid neceſſe eſt* (*dicebat S. Doctor*) *circa hujuſmodi verba diutiùs immorari? Non aliundè procedit ſcandali hujus origo, niſi quòd plures credere vos credunt, & dicere quòd Divina eſſentia, vel natura, divinitas ejus, ſapientia, bonitas, magnitudo non eſt Deus, ſed eſt forma quâ Deus eſt, hoc ſi creditis palàm dicite, aut negate*: *auſus eſt dicere* (Gilbertus) *formam Dei eſt divinitas, qua Deus eſt & ipſe, vel ipſa non eſt Deus*. Hac audita erroris manifeſta declaratione S. Bernardus unà cum nonnullis Epiſcopis Symbolum fidei adornavit, Gilberti erroribus oppoſitum, quod quidem ab Eugenio Summo Pontifice, cæteriſque Concilii Patribus communi cõſenſu approbatum fuit: *ita demùm*, ait Gaufridus in vita S. Bernardi lib. 3. cap. 5. *Apoſtolico judicio, & auctoritate univerſalis Eccleſiæ, error ille damnatur*.

Ex dictis hactenus, conſtat Gilbertum in Deo abſtracta à concretis ſejunxiſſe; nec voluiſſe quòd divinitas ſit Deus, ſed tantùm forma qua Deus eſt; an verò pariter abſtracta ab abſtractis; hoc eſt, attributa abſoluta, tum à ſe invicem, tum ab eſſentiâ diſtinxerit, non ita certum videtur: quomodocumque ſit.

Reprobatur error Gilberti Porretani, primò ex Scripturis hoc argumento. Inter illa nulla omninò eſt diſtinctio actualis realis, ante operationem mentis, quæ de ſe invicem in abſtracto prædicantur; atqui eſſentia Divina, & attributa de ſe invicem in abſtracto prædicantur, Joann. 14. Chriſtus de ſe ipſo ait: *Ego ſum via, veritas, & vita*. Proverb. 8. *Ego ſapientia habito in conſilio*. 1. ad Corint. *Prædicamus Chriſtum Dei virtutem, & Dei ſapientiam*. Quibus in locis, Deus non tantùm dicitur vivens, ſapiens, & verus in concreto, ſed vita, ſapientia, & veritas in abſtracto.

2. Ex Conciliis, ac primo quidem ex Concilio Rhemenſi anno 1148. in Symbolo fidei contra errores Gilberti, his verbis: *Credimus, & confitemur ſimpliecem naturam Divinitatis eſſe Deum, nec aliquo ſenſu Catholico poſſe negari quin divinitas ſit Deus, & Deus divinitas*. Ubi notanda proprietas verborum Concilii. Naturam dixit Divinitatis eſſe Deum, quia in ſummâ illâ ſimplicitate nihil poteſt ſignificari per modum partis, ſed ſemper (ſivè utamur nominibus abſtractis humano more, ſivè concretis) ſignificatur quidquid de Deo dicitur per modum totius. Vide D. Thomam opuſc. *de ente, & eſſentiâ*. Hinc eſt quòd juxtà Catholicum ſenſum, quem verba Concilii firmant, non minùs ſignificatur natura, ut totum, ſivè ut ſubſiſtens in perſonis, nomine Deitatis, aut Divinitatis, quàm nomine Dei. Undè & definivit rectiſſimè Concilium, naturam Divinitatis eſſe Deum, prædicando de naturâ ipſum eſſe ſubſtantiale perſonarum, quod nomine *Deus* ſignificatur; adeoque ſtat inter perſonas Divinas, & divinam Eſſentiam, nullam intercedere realem, & actualem antè mentis operationem, diſtinctionem. Idem error confutatur ex Concilio Florentino ſub Eugenio Quarto, anno 1439. ſeſſ. 18. ubi Joannes Theologus Latinorum partes agens ſic Græcos aggreditur: *Vos quæritis an idem ſit in divinis perſonis ſubſtantia, & perſona, ſive hypoſtaſis, nos verò dicimus ſubſtantiam, & perſonam, ſive hypoſtaſim eſſe idem re, differre autem noſtro modo intelligendi, ita ut perſona conſtet ex ſubſtantia, & proprietatibus*. Reprobatur inſuper, ex ſanctis

Patribus. Ommitto alios sãctos Patres, & solùm propono aliquas auctoritates D. Bernardi, quem suæ falsę doctrinæ infensissimum hostem expertus est Gilbertus. Legatur igitur S. Doctor lib. 5. de Consideratione, cap. 6. & serm. 80. in Cantica, in quo iterùm Gilbertum impugnat adeò nervosis rationibus, ut eundem obmutescere compulerit.

R. 2. Gilberti error ratione Theologica. Deus est ens perfectissimum, quo nihil melius est, aut cogitari potest: atqui nostro modo concipiendi ens perfectissimum non foret, si maximâ quæ excogitari potest identitate, sibi perfectiones omnes non identificaret; namque ens, quod per suam essentiam entis plenitudinem, totalitatem, universalitatem continet, ita ut nonnisi per conceptus magis, vel minus explicitos, ejus perfectiones à nobis distinguantur, perfectius videtur eo, in cujus essentiali, & formali conceptu omnes perfectiones non includuntur; cum autem Deus sit ens perfectissimum, perfectiones omnes in suo conceptu essentiali, & formali includit, & consequentèr nulla in ipso realis actualis distinctio antè mentis operationem excogitari potest. Urgetur eadem ratio; quia si Deus in suo essentiali, & formali conceptu omnes omninò perfectiones non includeret, perfectiones illæ quasi ab extrinseco ipsi advenire conciperentur, & itá quasi per quamdam participationem eas Deus possideret, quod certè absurdum est. Item R. ex illis verbis Genesis: *Ego sum qui sum. Qui est misit me ad vos*, quæ verba eruditè expendit S. Bernardus ad ostendendum essentiam Divinam esse Deum. Tum quia si essentia Divina non esset Deus, daretur aliquid essentiale in Deo, quod non esset Deus. Tum quia essentia nequit separari à natura, sed natura Divina est Deus, ergo & essentia.

2. Dixit: Personarum Divinarum proprietates non sunt Deus, sed Divinitas est forma, quâ Deus est, misericordia forma quâ misericors, magnitudo forma quâ magnus. R. Nam si Divinitas, magnitudo &c. in Deo essent per modum formæ, jam daretur in Deo compositio, quæ involveret in Deo contradictionem ex intrinsecis principiis: Divinitas enim, & ens simplicissimum convertuntur. Tum quia divinitas quâ Deus est Deus, vel est quid majus, vel æquale, vel inferius Deo, non primum, nihil enim datur Deo majus, non secundum, nam duo darentur Dii, non tertium, quia quidquid in Deo est, Deus est.

3. Dixit: Personarum Divinarum proprietates esse res æternas ab essentiâ divina differentes. R. Ex Concilio Rhemensi secundo, in quo declaratum est contra præfatam propositionem, quâ admissâ non esset unus numero Deus, sed essent tres Dii. Constat autem naturæ Divinę in tribus personis indivisa unitas, ex illo Ioannis 5. *Tres sunt qui testimonium dant in cælo Pater, Verbum, & Spiritus sanctus, & hi tres unum sunt*; idest tres Personæ Divinæ, sivè tria divina supposita sunt unus Deus, & per consequens datur unitas naturæ inter personas Divinas, sivè personæ divinæ sunt unum in naturâ, & essentiâ, cum nequeant esse unum in personis.

4. Dixit: Divinitatem in Filio Dei non fuisse incarnatam. R. Joann. 1. *Verbum caro factum est*; quod idem est, ac dicere. Filius Dei factus est homo: idest caro humana, sanguis, & anima subsistunt in persona Verbi Divini: quare in Concilio Niceno legitur: *Et homo factus est*; ex his quæ dicta sunt verbo *Cerinthus*, *Artemon*, *Albanenses*, *Bagnolenses*, *Balthasar Pacimontanus*, *Basilidiani*, *Cælest ius*, *Christisamilla*, *Cosmiani*, constat Verbum Divinum esse de facto incarnatum.

5. Reiiciebat hominum merita, asserens neminem posse mereri, nisi solum Christum. R. Ex his quæ dicta sunt verbo *Jacobus præpositi*. Tum quia si solus Christus posset mereri, nulla daretur in salvandis diversitas graduum gloriæ, quod erroneum est dicere,

dicere, ut probabitur contra *Jovinianum*. Tum quia frustrà nos Deus ad bona opera hortaretur, quibus retributionem promittit. Verum quidem est, neminem posse mereri de condigno, nisi solùm per Christum: nihilominus nos gratiâ Christi præditos, mereri de condigno vitam æternam, est veritas definita in Concil. Trident. sess. 6. cap. 16. illamque Theologi omnes elucidant in tractatu de merito justi, quidquid sit an hoc meritum dicendum sit strictè, & intrinsecè de condigno, ut tenet communis sententia cum D. Thoma; an lato modo, sivè ab extrinseco, ut docuerunt *Durandus*, & *Scotus*. Verumtamen fide Catholicâ certum est justos mereri non solùm de congruo, sed etiam de condigno beatitudinem: Quamobrem dixit Apostolus adRom. 4. vers. 4. *Ei qui operatur merces non imputatur secundùm gratiam, sed secundùm debitum*. Undè, & in sacris litteris appellatur *merces*, *bravium*, *corona ex justitia reddenda*.

6. Baptismi Sacramentum in nihilum redigebat, asserens neminem verè baptizari, nisi eum qui salvandus est. R. Quia Deus, qui vult salutem omnibus, instituit Sacramentum baptismi pro omnibus: neque efficacia baptismi dependet à salute suscipientis: cum salus hominis dependeat à baptismo, sinè quo nullatenùs valet consequi salutem: verum quidem est neminem salvari, post promulgatum Euangelium, sinè baptismo; sed falsum est solùm salvandos baptizari, cæterùm cum solùm baptizati sint de corpore Ecclesiæ, & non sciamus qui sint salvandi, neque discernere possemus eos qui sunt de corpore Ecclesiæ, si solùm salvandi essent baptizati.

XI. GIMNOPODÆ. De hæresi Gimnopodarum mentionem facit Sirmundus; hi nudis pedibus semper ambulant, eò quòd dixerit Dominus ad Moysen Exod. 3. 5. *Solve calceamenta de pedibus tuis*: & etiam quia de Sancto Isaia legitur Isaiæ 20. 3. nudis pedibus ambulasse, ideo hi schisma faciunt, quoniam calceatos condemnant. R. Nam Deus nunquam prohibuit hominibus calceamentorum usum; quod autem dixerit Moysi *Solve &c.* non probat homines debere nudis pedibus incedere, hoc enim solùm dictum est Moysi, quando debebat ad rubum accedere, ad notificandam sanctitatem loci, in quo tantum operabatur mysterium: cæterùm si evinceret hæc ratio, sequeretur etiā quæcunque alia, quæ fuerunt à Deo Moysi peculiariter præcepta, forè ab omnibus observanda; plures etiam Sancti ex devotione nudis pedibus incedebant, sed Sanctorum facta ex peculiari devotionis instinctu, non habent vim legis. Vide verbo *Discalceati*.

GIRARDUS ZAGARELLUS. Vide *Apostolici ex 3. specie*.

GIZIDUS Saracenorum Princeps, primus fuit qui Iconoclastarum hæresi in Oriente aditum reseravit, procurante hoc malo quodam Judæo, cui nomen *Saranthapicus*, Ecclesiæ Dei hoste implacabili, qui ut Gizidum ad tantum malum induceret, promisit ei, si imagines sacras exturbasset ab Ecclesiis Christianorum, in suo regno perlongum principatum, quod statìm præstitit Gizidus, sed in frustrà: nam paulò post promulgatum impium edictum, improvisâ morte correptus, sui sceleris pœnam luit. Saranthapicus verò ab *Usido* Gizidi filio, tanquam patris interfectore, turpissimâ morte afficitur, & in pristinum honorem sacræ Imagines statìm restitutæ fuerunt, ex Bar. ann. 723. VIII.

GNOSIMACI: de quibus mentionem facit S. Joann. Damasc. lib. 4. Orthodoxæ fidei. Ineunte seculo septimo apparuerunt quidam hæretici ex ipsâ hæresi Gnosimaci nuncupati, quia dicebant superfluum esse studiū sacrarum litterarum: à quocunque fideli Deum nihil expetere, nisi bona opera afferentes. R. Nam studium sacrarum literarum, maximè his, qui alios debent Catholicam legem docere, necessarium esse, patet, quia sacræ litteræ sunt verbum Dei, & continent regulas fidei; licet aliquę regulę VII.

fidei innotescant per verbum Dei traditum: attamen potiora, quæ agere, & credere debemus, in verbo Dei scripto continentur, ergo studium sacrarum literarum est necessarium,in quo se exercuerunt omnes sancti Patres. Tum quia ad salutem non modò est necessarium operari, sed etiam credere quæ ad nostram salutem scripta sunt;ergo &c. Tum quia studium sacrarum literarum est opus bonum; ergo &c. Adde, quod Eccl.39. *Hoc studium egregiè commendatur.*

II. Gnostici ab excellentia scientiæ, quam jactabant, ita appellari voluere, quod idem significat, ac viri sapientes, cognoscentes, ac intelligentes: ut hoc superbo titulo assumpto, faciliùs possent sua dogmata venditare; cum autem plures hæretici hoc *Gnostici* nomen sibi assumpserint, difficile est invenire, quis verè fuerit Gnosticorum auctor. S. Hieronymus dicit fuisse Basilidem, S. Augustinus Nicolaum Diaconum, S.Irenæus Carpocratem; alii Valentinum Gentilem: ab his omnibus paulatim invaluisse hanc sectam asseri potest, quia præfati hæretici, factâ errorum communione, communi etiam *Gnosticorum* nomine gloriabantur. Nefandas Gnosticorum turpitudines, quibus se coinquinabant, refert Epiphanius, quas nonnisi cum summo horrore possunt piæ aures excipere:liberorum generationem omni conatu impedire soliti, undè fętum mulieris, pręter eorum sententiam,prægnantis extrahebant, horrendisque modis sivè animatum, sivè non, dilaniabant, offerebant, manducabant: nudi toto corpore precari soliti, incantationes, veneficia,& idololatrias omnium generum perficiebant. Circà annum Christi 125. hęc hæresis serpere cępit, & propagari; tegebant suas turpitudines pallio revelationis cælestis; quod si Scripturæ sententiam suis opinionibus adversantem invenissent,hanc spiritui mundano adscribebant, neminemque posse in Gnosticorum scholâ proficere affirmabant, qui omni impuritate sese non contaminaret.Tradit EpiphaniusGnosticos, diversis nominibus fuisse appellatos, nimirùm *Borborianos*, *Coddianos*, *Stratioticos*, *Phibionitas*,*Barbelitas*, *Zachæos*, *Noasianos*.

1. Dicebant bruta esse rationis capacia, & æquè, ac homines intelligere. R. Psalm.31. *Nolite fieri sicut equus & mulus,quibus non est intellectus.* Psalm.48. *Homo cum in honore esset non intellexit,comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Tum quia etiam Gentiles Philosophi dividunt animal in rationale, & in irrationale. Tum quia si bruta essent rationabilia, possent mereri, & demereri, & sic damnari, vel salvari. Verum quidem est,quòd aliqua animalia ex fortiori instinctu naturæ, quem habent, quodammodò videntur cum ratione operari;sic formica dicitur prudens, quia colligit cibum; columba dicitur simplex, quia quantumvis irritata,nunquam irascitur: sed hęc & similia operantur non per rationem, quam utique nullatenùs habent,sed (ut dictum est) ex instinctu naturali à Deo ipsis indito.

2. Duos Deos statuunt, unum boni, aliud mali principium. R. verbo *Politheismus*, ubi ostenditur involvere cōtradictionem pluralitatem Deorum. Tum quia Deus nequit esse principium mali, cum enim sit essentialiter bonus, omnia quæ ab ipso sunt, necessariò bona sunt: & si Deus esset principium mali, jam non esset Deus,quia ratioDeitatis excludit omne malum,non modò à se in ratione entis optimi,sed etiam à se in ratione principii perfectissimi, à quo nullum malum potest procedere.Vide verbo *Ebion.*

3. Negabant futurum Judicium. R. verbo *Borboriani.*

4. Animam esse substantiam Dei, vel ex Dei substantia. R. verbo *Dicarithæ.*

5. Creaturas aliquas nasci naturâ suâ malas affirmabant. R. Nam si creaturæ aliquæ naturâ suâ malæ nascerentur, earum mala opera, & damnatio non posset ipsis imputari,

sed

s'd Deo; Deus autem asserit non esse suæ voluntatis ut perdat aliquem, ergo juxta Divinam voluntatem omnis creatura potest salvari, ergo nulla est creatura naturà suà mala. Tum quia viros etiam facinorosos videmus aliquando converti ad Deum. Tum quia Deus qui benè omnia fecit, nullam creaturam naturà malam potest producere. Demùm omne ens naturale in suo esse naturæ est bonum: bonum enim, & ens convertuntur; ergo nulla datur creatura naturà suà mala. Vide S. Augustin. de Civitate Dei, lib. 12.

6. Abhorrebant à jejunio. R. verbo *Agapetbæ*, & *Entusiastæ*.

7. Uxorum communitatem prædicabant. R. verbo *Adamitæ*.

8. Commutabant materiam Eucharistiæ cum semine humano, quod offerebant. Reprobatione non indiget hæc Gnosticorum hæresis adeò impura, ut ab ipsà etiam natura abhorreat: vix credibile quòd homo rationis capax posset in adeò impuras hæreses declinare, imò somniare.

9. Christum litteras, ipsumque etiam alfabetum sub magistro didicisse. R. Et quidem Christum ab instanti suæ conceptionis habuisse plenitudinem scientiæ, facilè colligitur ex his quæ de eodem dixit Angelus ad Mariam, & evidenter constat ex eo quòd duodennis disputavit in medio Doctorũ, ità ut Synagogæ Doctores mirarentur, quomodo qui nunquã litteras didicisset, sapienter loqueretur. Tum quia nullibi legitur Christũ sub magistro scientias didicisse, qui ratione unionis hypostaticæ, debuit necessariò plenitudinem scientiæ habere. Vide verbo *Agnoetæ*.

10. Negabant martyrium esse actum virtutis. R. Ex sac. Scrip. Joann. 5. *Majorem charitatem &c.* Tum quia censetur actus virtutis animam ponere prò defensione legis patriæ, parentum, & amicorum, ergo à fortiori erit actus virtutis animam ponere prò defensione honoris Dei, ejusq; SSmæ Legis. Quà de re commendatum habemus exemplum in Libro Machab., in Daniele &c.

Gnostici Novi intèr Antichristianos locum obtinent; orti sunt teste Calvino anno 1545., & priscorum Gnosticorum hæreses innovarunt. Ex Gravina. XVI.

Goadmannus Cristoforus, referente Sandero hæres. 222., natione Anglus, sectà Calvinista, ex Anglia Genevam exul venit, & regnante Maria Reginà Catholicà, docuit non licere fœminis Rempublicam administrare, hoc autem de consilio quorumdam Reginæ adversantium fecit; nam in Angliam reversus, mortuà Marià, & succedente Elisabethà Calvinismo imbutà, quæ non modò temporale, sed Ecclesiasticum regimen sibi usurpare præsumpsit, contrarium docuit. R. verbo *Pepuziani* contra quos ostenditur mulieres esse incapaces suscipiendi sacros Ordines, ex quo sequitur esse incapaces regiminis Ecclesiastici. Tum quia nullibi legitur constitutam aliquando fuisse aliquam mulierem ad regimen alicujus Ecclesiæ, neque ipsam Virginem, quæ tempore Apostolorum aliquibus annis à morte Christi supervixit, legimus aliquid ordinasse, vel præcepisse in his quæ ad regimen Ecclesiæ spectabant: quòd pertinet verò ad regimen temporale, certum est posse mulieres temporalitèr dominari ratione hæreditatis, siquidem jus habent ad hæreditatem temporalem, ut etiam declaratum fuit Moysi, non tamen possunt ab aliquo populo absolutè eligi in Reginas & assumi ad regimen, si nullum jus habeant ad Regnũ, quia ubi agitur de electione, vir debet eligi in Regem, cum vir Dominium habeat à Deo sibi collatum supra mulieres: dictum est enim mulieribus. Genes. cap. 1. *Sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* XVI.

Gommaristæ Gommarus nomine Franciscus Burgis anno 1563. ortum habuit: à patria profugi fuerunt Parentes, qui se in Palatinatu receperunt, ut Religionem Protestantem profiterentur: sub Joanne Sturmio Strasburgi Gommarus studiis XVI.

incubuit: deindè in Angliam se conferens, sub Rainoldo, & Vvitahero Theologico cursu peracto, Hildebergæ Græcam & Hæbraicam linguam didicit, postmodùm Francofurti Minister constitutus, in Accademia Leidensi Theologiam explanavit, tribus successivè ductis uxoribus. Cum interim contra Calvinianam doctrinam Jacobus Arminius in materiâ prædistinationis, & gratiæ dissereret, Gommarus Arminio se opposuit. Hinc scissione factâ intèr Calvinistas, alii Gommaro, alii Arminio adhęserunt, & ortum habuerunt Gommaristæ, & Arminianæ factiones. Gommaristæ autem iidem sunt ac *rigidi Calvinistæ*, qui scilicèt mordicùs Calvini doctrinam sequuntur, etiam *Contra Remonstrantes* dicti: Demùm Groningæ Theologiæ Lector decessit Gommarus anno 1641. ætatis 78. cum Synodo Dordrectanæ interfuisset. Præcipui Gommaristarum errores sunt: posse hominem perire Divinæ misericordiæ defectu. Deum solâ suâ voluntate, hoc est nullâ habitâ peccati ratione, quorumdam reprobationem absolutè decrevisse. Christum non esse mortuum prò omnibus. Hominem non posse Divinæ gratię resistere, nimirum non aliam gratiam nisi efficacem admittunt; proùt & modò Jansenistæ. Eos qui semel crediderunt non posse ampliùs à gratia excidere, quamvis vivant in peccatis. Qui errores alibi in hoc opere sunt confutati.

I. GORTHAEUS. Ex Euseb. Eccles. hist. lib. 4. Intèr septem hæreticos, qui primi Ecclesiam divexarunt temporibus Apostolorum, unus est Gorthæus, à quo Gorthæni. Hi enim septem hæretici, schismate invicem facto, ex quo ab Ecclesiæ unitate recesserant, peculiares habuerunt sequaces, qui ex nomine ejus, quem sequebantur, sunt nuncupati. Sic Gorthæni à Gorthæo, Cleobiani à Cleobio &c. Quoad errores spectat verbo *Simon Magus* Reprob.

IX GOTTHESCALCUS natione Germanus, in Rhemensi Monasterio Regularem habitum induit, quem & deposuit, cum animi esset elati, impatientis, novitatum amatoris, ambitiosi, & tumultuosi, propterea ad Regularem disciplinam subeundam nimis alieni; à Decano Rhemensi contra sacros Canones Sacerdotio nullitèr initiatus, plura deindè loca peragravit, ut longè, latèque suam dispergeret hæreticalem doctrinam; præcipuè prædistinatianorum erroribus adhæsit. Damnatus fuit in Synodo Moguntinâ, iterumque hæreticus declaratur in aliâ Synodo Galliæ Belgicæ; tertiò in Synodo Valentina, & demùm in Tullensi Concilio, celebrato anno 859. Nè autem Gottescalcus, qui resipiscere pertinacitèr recusavit, majora damna, suas hæreses divulgando, in Ecclesia produceret, virgis cæsus, Rhemis in carcere detrusus fuit, & ab Amolo Lugdunensi Episcopo convictus. Ex Florimondo lib. 3. cap. 8.

1. Asserebat Deitatem Sanctissimæ Trinitatis triplicem esse. R. Quia cum in Trinitate una sit essentia Divina, una tantùm esse potest Deitas. Tum quia tres Deitates distinctæ implicant contradictionem, ut probabitur verbo *Politheismus*. Verum quidem est quòd Ecclesia canit: *Te Trina Deitas unaque poscimus*. Sed in hoc hymno intelligit solùm exprimere Deitatem trinam in personis, unam in essentiâ, non verò tres esse essentias Divinas, ut asserere videbatur Gotthescalcus.

2. Diabolum non posse rapere ad se eorum aliquem, prò cujus Redemptione Christus passus esset. R. Nam Christus passus est prò omnibus, ut dictum est contra *Bassum*, & dicetur contra *Jansenium*, ergo in sententia Gotthescalchi nemo posset damnari. Tum quia in sacris Paginis, pluribi docemur omnes indiscriminatim resistere diabolo, qui circuit quęrens quem devoret, sed hoc foret superfluum, si diabolus non posset ad se rapere eorum aliquem, prò cujus Redemptione Christus passus esset; frustrà diabolus quęreret nos aggredi

di tentationibus; nam in sententia Gotthescalchi, illi, prò quibus Christus est passus, sunt invincibiles, ergo &c.

3. Dixit Deum non habere voluntatem salvandi omnes, sed alios prædestinasse ad vitam, alios ad mortem, & sic cogere omnes non prædestinatos ad vitam, perire. R. verbo *Jansenius*.

4. Christum non esse mortuum prò omnibus, sed solùm prò electis. R. verbo *Jansenius*.

IX. Græci, circa medium seculi noni, cum Græci novitatum amatores cœperint infestos se exhibere Latinis, qui asserunt juxta sacram Scripturam, Spiritum sanctum à Patre Filioque procedere, hanc propositionem oppugnaturi, schisma fecerunt, & ab unitate Ecclesiæ se segregarunt, tanti mali auctore Photio, Patriarchâ Constantinopolitano, qui universæ Ecclesiæ primatum sibi arrogare præsumpserat, quod ut obtineret, novæ hæresi fomentum præbuit, ex quà usque adhuc dilaceratur Ecclesia. Plura criminationum capita fuerunt à Græcis in Latinos illata, quæ mæras esse calumnias, erudité ostenderunt Hincmarus Episcopus Rhemensis, & Oddo Bellovacensis, qui adversùs illatas calumnias, hortante Nicolao Pontifice plurimùm laborarunt. Interim Græci pertinaciores facti, sensim in varios declinarunt errores, quos hic simul omnes reprobandos adnectimus. Quantùm Romana Ecclesia pro viribus studuerit ad unitatem veræ Ecclesiæ Græcos reducere, longum esset retexere, decies & quater se reconciliarunt, & totidem vicibus iterum defecerunt. Demum quid actum sit in Concilio Florentino, pro reconciliandis Græcis, videre est apud Spondan. 1438. 39. 46. Qui uberiora de Græcorum schismate, levitate, & moribus desiderat Baronium consulat tom. 7. 8. 9. 10. ubi etiam videre est eorumdem unionem fictam, non factam fuisse cum Romanà Ecclesià, multiplicesque fuisse Græcorum fictiones circa fidem, pertinacissimi in suis sustinendis erroribus, excepto magno illo viro, postmodum Cardinali Bessarione, & paucis forsan aliis. Græcorum errores ex Sirmondo, & Gaulterio collecti sunt sequentes

1. Asserunt Spiritum sanctum à solo Patre procedere. R. Triplici ex Scripturis argumento. Primum eruitur ex locis, quibus Spiritus sanctus à Filio mitti dicitur, perindè ac à Patre: Joannis 14. *Paraclitus autem Spiritus, quem mittet Pater in nomine meo*; & cap. 15. *Cum autem venerit Paraclitus quem ego mittam vobis, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit*; ubi notandum, quod textus iste non tantùm probat processionem Spiritus sancti à Filio contra Græcos, sed etiam probat Spiritus sancti processionem à Patre contra Eunomianos; idem Joann. cap. 16. *Si non abiero, Paraclitus non veniet ad vos; si autem abiero, mittam eum ad vos*; mittitur ergo Spiritus sanctus ne dum à Patre, sed etiam à Filio: constat autem ex Theologià, unius personæ ab alià missionem, supponere personam, quæ mittitur, ab alià procedere, quæ mittit.

Secundum argumentum sumitur ex his locis, in quibus Spiritus sanctus dicitur à Filio accipere, à seipso non loqui. Joann. 16. *Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem; non enim loquetur à semetipso, sed quæcumque audivit, loquetur*; & paulò infrà: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis*; quòd autem Spiritus sanctus à Christo accipiet, exponit ipsemet Christus ibidem: *Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt, propterea dixi quia de meo accipiet.* Ex quibus sic arguitur. Idcircò Spiritus sanctus à Filio accipit, quia Filius ea habet omnia, quæ Patris sunt, unà exceptà relatione Paternitatis: atqui Pater vim habet spirandi Spiritum sanctum, & eum reipsa spirat, seu producit, ut Græci ipsi fatentur, ergo Filius eamdem habet cum Patre vim spirandi Spiritum sanctum, in quà Patri non opponitur, sic arguit S. Anselmus

mus lib. de processione Spiritus sancti cap. 7. ubi celebre illud apud Theologos principium probat: *In Divinis omnia sunt unum, & idem, ubi non obviat relationis oppositio.*

Tertium denique argumentum ex iis locis colligitur, in quibus Spiritus sanctus dicitur Spiritus Christi, seu Filii. Actor 16. *Cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithiniam, & non permisit eos Spiritus Jesu.* Rom. 8. *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus.* Galat. 4. *Misit Deus spiritum Filii sui in corda vestra.* Ex quibus sic arguitur. Non alia ratione in Scripturis Spiritus sanctus dicitur spiritus Dei, aut spiritus Patris, Matth. 10. quàm eò, quod à Patre procedit, ergo similiter à Filio procedit, quia est spiritus Filii; indè est quòd, Joann. 20. Christus discipulis suis Spiritum sanctum tanquam suum conferens, & signo sensibili insuflans, dixit: *Accipite Spiritum sanctum.*

R. Secundò, auctoritate Conciliorum, quæ epistolam Cyrilli ad Nestorium, in qua disertè asserit Spiritum sanctum à Patre, Filioque procedere, approbarunt: (Vide Allatii vindicias Synodi Ephesinæ, & S. Cyrilli quas edidit singulari volumine) hujusmodi autem Concilia fuerunt generalia, ut sunt Concilium generale Tertium, seu Ephesinum. Act. 13. Quartum, seu Chalcedonense, act. 53. Quintum collatione 6. & 8. Sextum act. 18. Octavum actione ultima. Idem statutum, ac definitum fuit à subsequentibus Conciliis Lateranensi 4. sub Innocent. III. Lugdunensi 2. sub Gregorio X. & Florentino sub Eugenio IV. ad quę multa alia, seù Provincialia, seu nationalia accessere Concilia.

Suffragatur etiam ratio Theologica, eaque duplex. Prima est, quia ex communi Theologorum effatu: *In Divinis omnia communia sunt, ubi non obviat relationis oppositio*, sed inter Patrem, & Filium nulla est oppositio ratione spirationis activæ, quà Spiritus sanctus spiratur, & producitur; ergo &c. Secunda ratio, sivè prioris amplior explicatio petitur ex distinctione inter Filium, & Spiritum sanctum: omnis autem distinctio inter Divinas personas fundatur in relatione originis unius ab alia; undè si Spiritus sanctus à Filio non procederet, ab ipso non distingueretur.

Nec valet quod Photius opponebat circa processionem Spiritus sancti à Filio, nimirum indè consequens forè quòd Pater, & Filius duo essent Spiritus sancti principia; consequentiam enim negarunt Patres Lugdunenses: *Nos enim*, ajunt, *damnamus, & reprobamus omnes, qui temerario ausu asserunt, quòd Spiritus sanctus à Patre, & Filio, tanquam ex duobus principiis, non tanquam ab uno procedit. Definimus* (ajunt etiam Patres Florentini) *quod Spiritus sanctus à Patre, & Filio æternaliter tanquam ab uno principio, & unicâ spiratione procedat.*

2. Furem ad restitutionem furti non obligant. R. Et quidem restitutionem rei furatæ deberi proprio domino decernit Concilium Lateranense 4. sub Innocent. III. cap. 99. can. 18. Tum quia restitutio rei alienæ est de jure Divino; nam cum Deus expressè prohibuerit furtum, expressè etiam præcepit rem remittendam esse domino suo; nam qui rem alienam detinet invito domino, censetur furari; ergo si Deus prohibuit furtum, prohibuit retineri rem alienam; ergo si res aliena non potest retineri, debet remitti domino suo. Pręceptum restitutionis etiam colligitur ex illis verbis Matth. 22. *Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari &c.* & D. Paulus ad Rom. cap. 13. vers. 7. ait: *Reddite omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal.* Rem Domino restituendam constat etiam Tobiæ cap. 2. vers. 21. *Videte ne fortè furtivus sit, reddite eum Dominis suis, quia non licet nobis, aut edere ex furto aliquid, aut contingere.* Veritatem hanc etiam docet lex naturalis; qui enim rem sibi ablatam amat sibi restitui, hoc etiam debet respectu aliorum facere: demum justitia, quæ est virtus ab omnibus servanda, etiam

præci-

prçcipit restitutionem, & prohibet rapinam; juxta illud Psalm. 61. *Rapinas nolite concupiscere*. Nec valet obiicere illud Lucæ 11. vers. 41. *Verumtamen quod superest, date eleemosynam*, ad probandum furem non teneri ad restituendam rem domino: nam ibi Christus loquitur non de re per furtum ablata, sed de substantia, quam quis justè possidet, de quà quod superest, hortatur ut in eleemosynam erogetur.

3. Dicunt licitum esse inimicum decipere, aut odio habere, & de eodem vindictam sumere. R. Ex Matth. cap. 5. Tum quia veniam peccatorum non possumus obtinere, nisi demus veniam inimicis, hoc enim expressè asserit Christus. Matth. cap. 6. vers. 14. & 15. Etiā hoc innuit Paulus ad Rom. cap. 12. cum dixit ut nulli malum pro malo reddamus. Levit. cap. 9. monemur neminem decipere. Christus Matth. cap. 5. præcipit ut priùs reconciliemur fratri, antequàm offeramus munus ad Altare, ergo tenemur inimicum diligere ex Dei præcepto, non ex consilio tantùm, ut contendunt Græci.

4. Negant Primatum Romanæ Ecclesiæ. R. verbo *Armeni*, ubi ostenditur Pontificem Romanum esse totius Ecclesiæ Primatem. Vide verbo *Hussitæ*.

5. Dicunt se esse extra obedientiam Romanæ Ecclesiæ; & sensus est, non quòd Ecclesię Romanæ supremam negent auctoritatem, sed quia sentiunt eam extra Occidentalem Patriarchatum jus non habere. Itaque Patriarchatus Occidentalis. gradum in Romanà Sede confitentes, Summi Pontificis constitutionem, ejusq; jurisdictionem super universalem Ecclesiam non agnoscunt, sed Ecclesiam in Patriarchatus dividunt: quà de causà schismatici sunt, id est Ecclesiam scindentes, simulque hæretici contrà articulum *Unam Sanctam*. R. Itaque Græci asserentes se esse extra obedientiam Romanæ Ecclesiæ. Quia uni Petro, cujus Romanus Pontifex successor est, tradidit Christus claves regni cælorum; illi soli dictum est. *Pasce oves meas*, sicut & illi uni commendatum ut confirmaret fratres suos, id est totius orbis Episcopos, utpotè quorum fides deficere posset; secùs tamen fides Petri, pro quo ipse Dominus oravit, ut ejus fides non deficeret, quod experientia hactenus comprobavit. Deindè, antè Photium omnes Orientales Ecclesiæ supremam Romanam potestatem agnoverunt & confessæ sunt, ut ipsa acta testantur, quoniam ita ab Apostolis traditum erat. Habet ergo Romanus Episcopus omnes Apostolici ministerii gradus, Episcopi scilicet, Archiepiscopi, Patriarchę majoris in Occidente, & Summi Pontificis, sive Vicarii Christi in Ecclesià universali.

6. Dicunt Romanum Pontificem non habere plus potestatis quàm Græcos Patriarchas, & quidquid prçter conscientiam eorum, per Papam fit, esse nullius valoris. R. verbo *Arnulfus*, & *Beguini*. Tum quia cum Papa sit totius Ecclesiæ caput, debet necessariò influere super omnia membra, & illa dirigere constituendo, evellendo, ædificando, & plantando, quæ constituenda, evellenda, & plantanda expediunt. Tum quia omnes Patriarchæ Græci, quousque in unitate Ecclesiæ perseverarunt, semper agnoverunt suprà se Romanum Pontificem. Tum quia si Papa non haberet majorem potestatem, quàm habeant Patriarchæ Græci, sequeretur non esse caput Ecclesiæ, vel Ecclesiam plura habere capita, & in tali casu corpus Ecclesiasticum esset mōstrum. Demùm Christus tradidit claves Petro, & ejus successoribus, non verò aliis Apostolis, & consequentèr neq; aliis Patriarchis. Vide verbo *Armeni*.

7. Quidquid actum est per Pontifices à tempore septimæ Synodi, nullum est. R. Nam eadem semper perseveravit in Romano Pontifice potestas, quam per nullum Pontificum peccatum minui, dictum est contra *Arnulfum*. Tum quia plures sancti Pontifices extiterunt post septimam Synodum, quod non contigis-

ſet, ſi nullum eſſet quidquid poſt ſeptimam Synodum per Pontifices decretum eſt, & obſervatum inviolabiliter ab Eccleſiâ.

8. Euchariſtiam conſecratam per Eccleſiam Romanam non eſſe Corpus Chriſti, eo quòd fiat in azymo. R. Nam Chriſtus de facto conſecravit in pane azymo, ut probabilior longè ſententia eſt, quam tenet tota Latina Eccleſia, non in fermentato, ut volunt Græci. Quòd Chriſtus conſecraverit in pane azymo, conſtat ex Euangelio, conſecravit ſiquidem cum jam venerat dies azymorum, & panis fermentatus erat prohibitus Judæis. Eſto Euchariſtiam etiam benè confici in pane fermentato, eſt tamen hæreſis dicere; quòd non poſſit confici in pane azymo; imò Eccleſia Romana ſemper panem azymum adhibuit in ſacrificio, ut advertit Leo IX. Romanus Pontifex, epiſt. 6. ad Michaelem Conſtantinopolitanum. Tam igitur azymus, quàm fermẽtatus eſt materia ſufficiens; neque enim azymo uſus eſt Chriſtus, quia res quæ fiebat, id exigebat, ſed quia cœna, in quâ hoc factum eſt, alium panem non adhibebat; cæterùm Chriſtus etiam fermentatum adhibuit, cum diſcipuli euntes in Emmaus: *Cognoverunt eũ in fractione panis*; ex quo conſtat tam azymum, quàm fermentatum eſſe materiam ſufficientem pro conficiendo Euchariſtiæ Sacramento.

9. Non eſſe Purgatorium, & ſuffragia Eccleſiæ non prodeſſe, niſi illis qui ſunt in inferno. R. Quo ad primum verbo *Albanenſes*, quo ad ſecundum etiam R. ex illis verbis: *In inferno nulla eſt redemptio*. Eſſet autem aliqua redemptio, ſi animæ damnatæ eſſent capaces ſuffragii. Tum quia animæ, quæ ſunt in inferno non ſunt ampliùs de corpore Eccleſiæ, neque ullam cum illo unionem habere cenſentur; ergo ſuffragia Eccleſiæ nequeunt in illas influere.

10. Condemnant ſecundas, vel ulteriores nuptias, negantes in iis eſſe matrimonium. R. Quia matrimonium conſiſtit in mutuo conjugum conſenſu, & animorum affectu, ſed mutuus conjugum conſenſus eſſe poteſt inter duos liberos viduos, ergo vidui, & viduæ poſſunt de novo contrahere matrimonium, & tranſire ad ſecundas, & ulteriores nuptias; quâ de re nulla extat in ſacris paginis prohibitio; imò potiùs contrarium evincitur; nam qui non poſſunt contineri, hortantur ad nuptias: melius ſiquidem eſt nubere, quàm uri, ſed difficultas ſervandi continentiam ſæpè major eſt in viduis, quàm in virginibus, ergo viduę poſſunt tranſire ad nuptias; ergo ſecundæ, & ulteriores nuptiæ ſunt licitæ, & habent vim matrimonii, quia eadem obligatio, quę eſt in virginibus contrahentibus, etiam eſt in viduis contrahentibus, ergo ſi primæ nuptiæ habent rationem matrimonii, etiam talem rationem habent ulteriores nuptiæ. Tum quia matrimonii vinculum tamdiù ligat, quamdiù vivunt conjuges, ergo mortuo uno ex conjugibus, alter eſt ſui juris, eſt liber à primo vinculo, ergo poteſt per aliud vinculum matrimoniale iterùm ligari.

11. Uſuram non eſſe peccatum mortale. R. verbo *Albanenſes*.

12. Divortia fieri poſſe ſinè cauſa ad libitum. R. Nam ſinè mutuo conſenſu, vel approbatione Eccleſiæ, non poſſe fieri divortium, hinc patet, quòd cum in matrimonio conjuges ſibi invicem tradant poteſtatem ſui corporis, ut monet Apoſtolus, non poteſt alter eorum, altero invito privare conſortem jure, quod habet in alterius corpus, ut reddat ſibi debitum. Tum quia ex inconvenientibus, quæ ſequerentur in Græcorum ſententiâ, conſtat divortia non poſſe ad libitum fieri. Vide verbo *Ebion*.

13. Condemnant Eccleſiam Romanam, quòd ponat aquam frigidam in Sacrificio. R. Nam nullibi legitur præceptum de infundenda aqua in calice conſecrando, quæ ſit tepida.

14. Eorum Dominator vendit prælaturas. R. verbo *Simon Magus*.

15. Prælati eorum vendunt ſacros Ordines. R. verbo *Simon Magus*.

16. Re-

16. Reliquias panis fermentati, de quo conficiunt Sacrificium, volunt quoque esse corpus, & valere tanquam Sacrificium tempore extremo, ubi non inveniunt Sacrificium. R. Nam supra tales reliquias panis, non cadunt verba consecrationis, ergo sub talibus reliquiis non continetur Corpus Christi, ergo hujusmodi reliquiæ non sunt Sacramentum; licèt accipientibus ex devotione nihil sit improbandum.

17. Condemnant Ecclesiam Romanam,eo quòd celebrat Missam diebus Quadragesimalibus. R. Nam Christus quando instituit Sacramentum, & dixit Apostolis, ut in ejus memoriam Sacramentum conficerent, nullum diem excepit, imò quotidie Sacrificium offerendum esse,implicitè colligitur ex ipsis Christi verbis, cum dixit: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*. Adverbium autem *quotiescumque* denotat liberum esse Sacerdoti quacumque die voluerit, Sacrificium offerre. Unde in actis S. Andreæ, qui apud eosdem Græcos passus est, legitur: *Immolo quotidiè immaculatum agnum*.

18. Non habent Sacramentum Confirmationis. R. Ex pluribus Conciliis, in quibus asseritur Confirmationem esse Sacramentum, quam veritatem novissimè declaravit Concil. Trid. sess. 7. Can. 1. Cum autem per Confirmationem accipiatur speciale augumentum gratiæ ad tutandam fidem, hinc in primitiva Ecclesia, statim ac quis erat baptizatus, confirmabatur per sacram Unctionem, de qua loquitur Apostolus ad Corinth. cap. 1. vers. 21. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus: qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris*. Quod utique fiebat per sacram Unctionem, & manuum impositionem, sicut nunc etiam fit in Ecclesia. Apostolos autem per manuum impositionem, & unctionem super baptizatos, non contulisse gratias gratis datas, ut volunt hæretici, sed contulisse Spiritum sanctum, constat evidentèr ex Scriptura, ubi legitur Apostolos misisse Paulum, & Barnabam in Samariam, ut imponerent manus super eos, qui crediderant. Demum Græcos in primitiva Ecclesia, imò usq; ad Photii tempora agnovisse, & connumerasse inter Sacramenta Ecclesiæ Confirmationem, certum est. Sicut est indubium,quòd in pluribusConciliis de eodem Sacramento mentionem fecerint: qua de re vide Naironum in *Evoplia fidei* à pag. 128. usq; ad 134.

19. Errant in extrema Unctione, intelligentes B. Jacobum tantùm de infirmitate peccati, non verò de infirmitate corporali. R. Ex ipsis B. Jacobi verbis, ubi profitetur Unctionem valere non modò prò infirmitate peccati, sed etiam prò infirmitate corporali; quæ verba adeò sunt expressa, ut nullus remaneat tergiversationi locus.

20. Sacramentum, quod ferià quintà in Cœna Domini conficiunt, servant prò toto anno, dicentes majorem habere virtutem Sacramentum confectũ in die Cœnæ, quàm reliquis anni diebus. R. Ex verbis Christi, qui dixit: *Hæc quotiescumque feceritis, in mei memoriam facietis*, ergo Christus voluit quacumque die posse confici Sacramentum, quod utique majoris non est efficaciæ, sivè consecratum in die Cœnæ, sivè in alia die,quod probatur. Nam quocumque die consecretur panis, sub speciebus panis consecrati est verum Corpus, Anima,& Divinitas Christi,ergo quacumque die consecretur panis,semper Eucharistia eamdẽ habet efficaciam.

21. Aliqui ex Græcis Confirmationẽ admittentibus, illã reiterant super eos,qui confirmati jã sunt ab Episcopis Ecclesiæ Romanæ, sicut notat Nicolaus Cabasilas in Oratione 2. *De vita in Christo*, & certè cum Concilium Florentinum inDecreto unionis, statuerit non reiterandam Confirmationem,consequens est,saltem aliquos ex Græcis, in hoc fuisse errore, licèt potior eorum pars omninò hoc Sacramentum non reciperet.

22. Animas Sanctorum usque in diem Judicii non introduci ad gloriam, nec damnatorum ad pœnam, sed errare sicut aves cæli. R. Lucæ cap. 16. *Mortuus est dives, & sepultus est in inferno*. Ex quo textu constat divitem peccatorem, non distulisse ad extremum Judicium suum descensum in locum tormentorum; sed statim post mortem, sepultum fuisse in inferno, quam veritatem etiam evincit illud Job. 21. *Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt*. Tum quia post mortem statim præmiantur electi, juxtà illud: *Hodie mecum eris in Paradiso*: ergo etiam statim debent puniri reprobi. Tum quia animas post mortem errare sicut aves cæli, purum est adinventum, cum nulla auctoritate Scripturæ possit comprobari. Vide verbo *Calvinus*.

23. Non habent nisi quinque Ordines, Lectoris, Subdiaconi, Diaconi, Presbyteri, & Episcopi. R. Ex Concilio Carthagin. 4. in quo omnes Ordinis gradus describuntur, sunt autem *Ostiarius*, *Lector*, *Exorcista*, *Acolytus*, *Subdiaconus*, *Diaconus*, & *Presbyter*. Item, in Ecclesia Dei esse septē Ordines, præter alia Concilia, novissimè declaravit Concil. Trid. sess. 7. de Sacram. in genere. Ordinis gradus semper servati sunt in Ecclesia à tempore Apostolorum, sicut refert S. Damasus in suo Pontificali. Consentiunt in his septem Ordinis gradibus, omnes Scriptores Ecclesiastici, tam novi, quàm veteres: etiam S. Ignatius, qui fuit discipulus S. Joannis Apostoli, in Epistola ad Antiochenses, de his Ordinis gradibus mentionem facit. Et licèt omnes præfati Ordines sint Sacramenta, cum quilibet ex ipsis causet in initiato gratiam, & characterem; non tamen hinc potest inferri, quòd plusquàm septem sint Sacramenta in Ecclesia; nam cum ex fine specificentur, quæ ordinantur ad finem; omnes autem Ordines ordinentur ad finem conficiendę Eucharistiæ; hinc sequitur, quòd omnes Ordines sint unum Sacramentum, ex unitate finis ad quem tendunt. Vide quæ dicta sunt verbo *Cathari*.

24. Simplicem fornicationem negant esse peccatum. R. verbo *Florinus*.

25. Solent quolibet anno excommunicare Romanam Ecclesiam, nec permittunt Latinos celebrare in Altaribus ipsorum; tenent etiam quòd uno die, in uno Altari unus tantùm possit Missam celebrare.

26. Dicunt non posse quemquam peccare mortalitèr. R. Nam peccatum mortale committere censetur, qui gravitèr peccat contra Divinam legem; potest autem homo gravitèr contra Divinam legem peccare, maximè dum ea facit, quæ expresšè à lege Dei sunt prohibita, vel illa omittit, quæ ab eadem lege sunt præcepta. Tum quia si non posset homo peccare mortalitèr, sequeretur superfluum esse Sacramentum Confessionis; nullum esse infernum, omnes salvari, quod est falsum.

27. Dicunt accedentem ad mensam Dominicam cum peccato mortali, non recipere Corpus Christi. R. Nam si accedens cum peccato mortali, non reciperet corpus Dominicum, sequeretur non posse Eucharistiam indignè manducari, quòd expresšè ait Apostolus: *Qui indignè manducat, judicium sibi manducat*. Vide quæ dicta sunt verbo *Adelfius*, & *Entusiastæ*. Tum quia Corpus Christi ex vi consecrationis est sub specie panis; in sententia autem Græcorum, sequeretur Corpus Christi esse sub specie panis ex vi dignę, vel indignę accessionis ad sumptionem Eucharistiæ.

28. Damnant eos qui comedunt de suffocato. R. verbo *Cerinthus*. Tum quia legalia non esse ampliùs servanda certum est, quia cum essent mysteria instituta ad significanda quæ futura erant in lege Evangelicâ, post adventum Messiæ, & propagationem legis Evangelicæ nullam ampliùs habent significationem, ideò non sunt ampliùs servanda. Legalia enim legis veteris ordinabantur ad

no-

novam legem; ergo accedente nova lege debent cessare, sicut accedente sole, desinit esse umbra, ità accedente figurato, desinit esse figura. Verum est, quòd in Concilio Apostolorũ præcepta fuit abstinentia à suffocato, ista tamen Canonica dispositio tunc temporis opportuna fuit ad vitandum scandalum Judæis, & ideò servanda in primordiis Ecclesiæ, ne cresceret persecutio, aut impediretur propagatio. Vide verbo *Encratitæ*.

29. Damnant Latinos comedentes carnes die Mercurii, lacticinia die Veneris, & improbant etiam, quia non comedunt carnes die Sabbati. R. Nam cum in nova lege nullatenus prohibitum sit comedere carnes, illis solùm diebus tenemur abstinere, quibus Ecclesia præcipit abstinentiam à carnibus: nam Ecclesia, cum, ut alibi dictum est, possit condere leges, & iisdem teneantur omnes Christifideles parère, hinc satis constat, quare abstineamus à carnibus uno potiùs, quàm altero die.

GRÆCI MODERNI.

Inter errores qui Græcis adstipulantur, plures sunt adeò à ratione alieni, ut vix credibile sit, quomodò Græci, inter quos floruerunt plures eruditione, & probitate viri conspicui, potuerint in errores adeò absurdos impingere. In pluribus articulis à sensu verę Ecclesiæ aberrasse, potissimum vanitatis fuligine obcęcata Græcorum ratione, non potest in dubiũ revocari. An autẽ in omnibus præfatis articulis deliquerint, neque hic locus, neque mens est revocare in quęstionem. Certum quidem est modernos Græcos non omnibus præfatis erroribus, quos verbo *Græci* reprobavimus, adhęrere, & solùm in novem articulis, nunc temporis à sana doctrina Catholica aberrare, quos ex recentiori eorundem epistola Synodica collectos, hìc opportunum censui adnectere, & contra veteres Græcos jam reprobatos exhibui: vel contra alios hæreticos, in hoc opere confixos est invenire.

In Epistola Synodica Conciliabuli Constantinopolitani, quod exeunte anno Christi 1722. habitum est à Patriarchis Græcis Jeremia Constantinopolitano, Athanasio Antiocheno, & Chrysantho Jerosolymitano, præsentibus duodecim Archiepiscopis, & Episcopis, transmissa Græcè, & Arabicè ad Græcos Antiochenæ Diœceseos; in qua errores schismaticorum adversùs Latinos propugnantur.

1. Primatus Petri suprà Apostolos, & Romani Pontificis suprà reliquos Patriarchas, & Episcopos, ejusdemque in rebus fidei infallibilitas, & in Principes seculares auctoritas impugnatur; ususque ferendi signatas Cruce crepidas damnatur.

2. Processio Spiritus sancti, ex solo Patre asseritur, & vox illa *Filioque*, à Latinis Symbolo adiecta, reiicitur.

3. Fermentum in consecratione Eucharistiæ, azymo rejecto, probatur.

4. Per invocationem Spiritus sancti post verba consecrationis, fieri, & perfici Corpus, & Sanguinem Christi asseritur.

5. Purgatorius ignis, locusque à Paradiso, & Gehenna distinctus exploditur.

6. Beatitudo Sanctorum, & pœna damnatorum usque ad communem resurrectionem differtur.

7. Suffocatorum usus interdicitur.

8. Sabbati jejunium perstringitur.

9. Denique notantur Latini, quòd parvulis post Baptismũ, Eucharistiam non porrigunt, neque eos ungunt sacro Chrismate, neque oleo ungi permittunt, nisi infirmos.

Omnes præfatos errores, contra antiquos Græcos, jam reprobatos exhibuimus; primo quoad ultimam partem, quarto, & nono exceptis, quos breviter reprobamus: & quidem usus Pontificis ferendi signatas Cruce crepidas, tantum abest, quòd (ut blaterant Novatores) ejusdem tumorem explicet, ut potiùs ejus hu-

humilitatem designet, qui à plantâ pedis,usq; ad verticem capitis, in solo Crucis signo, & humilitate gloriatur: & quia consueverunt Catholici in obsequium Christi Vicarii, ejus pedibus procumbere, ut non sibi, sed Christo hoc obsequium prestitum referrent Pontifices, crucem statim deosculandam procumbentibus exhibent. Vestes, cibos, utensilia queque crucis signo munire,pius mos est apud Catholicos, nec ideò credunt venerationi Cruci debitæ derogare, imò Cruci obsequi arbitrantur.Quid vetat igitur sinè honoris dispendio, qui Crucis signo debetur, Summos Pontifices super vestes suas Crucis signum imprimere? De Cruce in calceis Pontificis, & ejus affigendæ rationibus, qui argumenta desiderat, *Antonium Paulutium* consulat, in opere ab ipso exarato inscripto *Jurisprudentia sacra* Tractatu 2. cap.10. parag. 6.

Rep. quartus, ex nuper dictis,error Græcorum, quia in materia Sacramentorum standum omninò est Christi institutioni, & nullibi in quatuor Euangeliis legitur Christum,prò consecratione sui Corporis, & Sanguinis, invocasse Spiritum sanctum, quod certè non reticuissent Euangelistæ in re tam gravis momenti, si per hanc invocationem (ut ipsi ajunt) perficeretur Corpus,& Sanguis Christi Domini; neq; ullam hac de re omnes SS.Patres mentionem faciunt. Nullibi ex sacris traditionibus constat, ergo &c.

Rep. quintus error verbo *Albanenses*. De existentia Purgatorii, & de auctoribus,qui existentiam Purgatorii propugnant. Vide Card. Bona in Psalmodia cap.13. parag.4.

Rep. nonus error Græcorum, qui notant Latinos,quòd parvulis post baptismum Eucharistiam non porrigant: & quidem usus communicandi parvulos post baptismum, perduravit in Ecclesia usque ad duodecimum seculum, usque ad quod tempus, nisi instaret mortis periculum, protrahebatur infantium baptismus ad aliquot annos. Sed cum post hàc Ecclesia dignis de causis decreverit, infantibus post octavum à nativitate diem non esse protrahendum baptismum, communionem infantibus, qui baptizantur, non ampliùs exhibet: & hoc agit propter graves, & dignas rationes, quarum potissima occurrit,quòd infantes vix nati, & ratione non utentes, non possunt spiritualitèr accipere Sacramentum, sed tantū materialitèr, absq; ulla tanti mysterii æstimatione, & consequentèr sumerent absque ullo fructu, deficiente parvulis lumine rationis, & actualis Fidei. Adde,non decere Græcorum consuetudinem,intingendi digitū Sanguine, ut parvulis porrigatur; haud enim sciri potest an semper sugatur, undè exponitur tantum mysterium non modicę irreverentiæ. Nec propterea illorum ritum reprobamus,quem ipsis Ecclesia Romana permittit: sed causas adducimus, quarè non sit in usu apud Latinos, qui pariformitèr non confirmant infantes, statim ac sunt baptizati, quia cū minister Confirmationis sit Episcopus, non posset baptizari infans, nisi ab Episcopo, aut præsente Episcopo, qui confirmaret baptizatum; cum autem sit impossibile, quòd quotiescumque debet conferri baptismus, semper possit adesse Episcopus, sequeretur cum gravi periculo infantium, diferendum esse baptismum. Tum quia Confirmatio datur, ut confirmatus acquirat robur ad resistendum tentationibus contra fidem, quibus cum infantes non sint subiecti, necesse non est infantes, statim ac sunt baptizati, confirmare: sicut neque necesse est oleo infirmorum ungere, cum extrema Unctio, pro ut constat ex ejus institutione, sit exhibenda in gravi infirmitate, ad superandas tentationes, quibus infestamur in mortis articulo.

Gregorius Pauli. De ipso actū verbo *Deistæ*, quorum Coriphęus communiter creditur, sed preter errores à Deistis receptos, adhuc sequentes insaniæ Gregorio Pauli adscribuntur, ex Florimond. lib.2. XVI.

1. Di-

1. Dixit essentiam Divinam neq; videri, neque videndam esse ab Angelis, & hominibus. R. Quia beatitudo consistit in visione, & fruitione Divinæ essentiæ: & sinè hac visione non potest quis beari: Angelos autem, & Beatos videre Deum, constat ex sacris paginis. Matth. cap.5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*. Item ex Apostolo, 1. ad Cor.13. v.12. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Item, beatas animas clarè, intueri Deum declarant Concilia, inter quæ Florentinum. Verum quidem est, quòd nequit intellectus creatus, absque adjutorio luminis gloriæ videre Deum, quapropter legimus Is. 64.v.4. *Oculus non vidit, Deus, absque te, quæ præparasti expectatibus te*. Cæterùm verissimum est, quod legitur Jo.1.cap.3. *Scimus quoniã cum apparuerit, similes ei erimus, quoniã videbimus eum sicuti est*. Vide verbo *Arnaldus Brix. Almaricus*.

2. Dixit malum Angelum à suæ puncto creationis, malum fuisse, nec unquam nisi malum extitisse. R. Quia non est consonum dicere, quòd prærogativa concessa à Deo Protoparentibus, qui creati fuerunt in gratià sanctificante, fuerit denegata Angelis, qui sunt sublimioris naturæ, ergo Angeli, si creati fuerunt in gratia sanctificante, non potuerunt à suæ puncto creationis mali existere. Insuper Deus creavit Angelos ad suum ministerium, de quibus legitur: *Qui facit Angelos suos spiritus, & ministros suos &c.* sed nequàm est dicere Deum summè bonum, creasse ad suum ministerium Angelos, qui ab initio suæ creationis fuerint mali: esto quòd aliqui Angeli, per prævaricationem voluntariam facti sint mali, & à gratia ceciderint, certum tamen est omnes Angelos, & consequentèr etiam Luciferum, cum suis sectatoribus, creatos fuisse excellentibus prærogativis ornatos; quapropter non mali, sed boni spiritus erant nuncupandi: tum quia si Angelus fuisset malus à primo creationis instanti, malitia ejus refunderetur in Creatorem, ut egregiè probat S. Thomas 1.p. quæst.63. art.4. & 5. Vide etiam D.Augustin.lib. 12. de Civit. Dei.

3. Nec Diabolum, nec Adamum nunquam stare potuisse in statu innocentiæ. R. Ex iis quæ dicta sunt in reprobatione antecedenti, ubi probatum est Angelos creatos fuisse in statu innocentiæ, cui consonat quod legitur Isaiæ 14. 12. *Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manè oriebaris?* Qui textus interpretatur ab omnibus de statu innocentiæ, in quo creati sunt Angeli, à quo cecidit propter prævaricationem suam Lucifer, cum sectatoribus suis; si ergo cecidit propter prævaricationem, potuit in statu innocentiæ permanere: nemo enim peccat cadendo à statu, in quo stare non potest. Etiam Adam (quod asserunt unanimitèr Sancti Patres, & de quo Eccl.7. legitur: *Hoc inveni, quòd fecerit Deus hominem rectum*) à rectitudine propter peccatum deviavit, in quà conditus fuerat: item Angeli boni de facto perseverarunt in statu innocentiæ, in quo creati fuerunt, ergo in eodem statu perseverare potuerunt tàm Angeli mali, quàm homo, liberè enim uterque peccavit.

4. Dixit liberum arbitrium esse potentiam passivam, non autem activam, moverique necessariò ab appetitu. R. Quia libertas humana est potentia indifferens ad extrema contradictionis (in quo consistit ratio libertatis) & ad extrema contrarietatis, quæ duplicem contradictionis libertatem importat, scilicet ad bonum, & non bonum, & ad malum, & non malum; undè ex duobus contrariis à ratione propositis, potest alterum eligere, etiam dissuadente ratione, quæ utrumque proponit; ergo liberum arbitrium est potentia activa, quæ non movetur necessariò, sed liberè; si enim necessariò moveretur, jam non posset ex duobus contrariis propositis, alterum pro libito eligere; experientià enim constat, quòd appetitus potest quidem pulsare, demulcere, blandiri, non autem potest

vim

vim inferre voluntati. Hinc est, quòd ad liberum arbitrium constituendum, non sufficit libertas à coactione, ut contendunt hæretici, sed etiam requiritur libertas à necessitate, quæ libertas facit quòd liberum arbitrium sit potentia activa; cæterùm si liberum arbitrium esset potentia merè passiva, sequeretur quòd pecudes, quæ spontè currunt ballantes in pascuis, essent liberi arbitrii. Adde, quòd implicat in terminis, liberum arbitrium non esse solutum à necessitate; ideò de hominis libertate disserens Apostolus, 1. ad Cor. 7. v. 37. ait: *Non habēs necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis*, cui consonat, quòd legitur Eccles. 15. *Apposuit tibi ignem, & aquam, ad quod volueris porrige manum tuam*; item ex Concilio Arausicano, & Tridentino, constat hominem liberè consentire Divinæ inspirationi, quam potest reiicere, ergo liberum arbitrium non est potentia merè passiva, quæ necessariò moveatur ab appetitu, sed est potentia activa: ex quo corruit sequens error, quo dicebat:

5. Homo vi tentationis impulsus peccans, non fit reus peccati. R. Quia homo quacumque tentatione impulsus, semper est liberi arbitrii, ergo quandocumque peccat, semper fit reus peccati. Deindè, quà ratione tot exhortationes, totque promissiones allicientes ad benè agendum, tot etiam comminationes à peccato retrahentes habemus in sacris literis? nisi quia ille solum meretur, aut demeretur, qui se liberè præmio, vel pęnà dignum facit.

6. Deum esse causam modorum omnium, & circumstantiarum actionis, quod idem est ac dicere, Deum esse causam omnium peccatorum. R. verbo *Blastus*, contra quem ostendimus Deum neminem provocare ad peccatum. Ibique notandum nos non negare, quòd Deus sit causa modorum, & circumstantiarum, quatenùs habent rationem boni physici, nullum enim est bonum, cujus Deus causa non sit, sed Gregorius Pauli loquitur de modis, & circumstantiis in lineà deformitatis moralis, quod damnavit Trident. sess. 6. can. 6.

7. Non esse credendum, nisi quod ex se cognitum est, vel declarari potest ex rebus, quæ ex seipsis certæ sunt. R. Quia circà ea, quæ de se cognita sunt, non habetur fides, sed scientia: fides autem est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium, & consequentèr versatur circa ea, quæ de se cognita non sunt. Tum quia fides, quę versaretur circa ea, quæ de se cognita sunt, non haberet meritum, quia fides nnn habet meritum, ubi humana ratio præbet experimentum. Vide verbo *Felicianus*.

8. Corpus corruptum non idem ipsum resurgere. R. Ex iis quæ dicta sunt contra *Basilidianos*, *Almaricum*, *Chiliastas*: suadetur etiam resurrectio in proprio corpore, quia nulla est implicantia, quòd idem numero corpus licèt corruptum, iterum possit reparari, & animari: videmus enim arbores hyemali tempore quasi mortuas, verno tempore iterùm reviviscere, & virescere, legitur autem Job 19. *Scio enim quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea*, 1. ad Corinth. *Omnes quidem resurgemus*. Item Deus est Auctor naturæ humanæ, qui cuncta fecit ex nihilo, ergo à fortiori poterit eamdem reparare. Tum quia Deus potuit ex nihilo rem producere, ergo à fortiori poterit idem corpus corruptum reparare.

9. Nullam esse sepulturæ curam gerendam. R. verbo *Valdenses*.

10. Animam corrumpi unà cum corpore. R. Ex his quæ dicta sunt contra *Arabes*. Tum quia, quod corrumpitur, debet dissolvi in partes, sed anima non habet partes, ergo non potest corrumpi. Tum quia, quod non est generabile, neque est corruptibile. Tum quia operationes animę sunt incorruptibiles, ergo anima est incorruptibilis. Denùm hęc est efficacior reprobatio, quòd statim, ac ma-

lum

lum aliquod grave cõmittimus, timemus pœnam æternam, ergo si anima non est immortalis, sed cum corpore moritur, excutiamus hunc timorem, hanc synderesim, si valemus.

11. Deum, cum sit spiritus, non esse verbo invocandum, & adorandum, sed tantùm corde. R. Ex Scriptura, Psalm. 32. *Cantate Domino canticum novum, benè psallite ei in vociferatione*; ex Apostol. ad Colos. 3. *Docentes & commonentes vos metipsos psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus.* Concil. Agathense, & Toletanum quartum approbant cantum, & orationem vocalem; cujus beneficium experientia comprobat, quandoquidem sive tristitiâ, sive tentationibus vexati, recitatione orationum vocalium, magnum experimur subsidium.

XVI. Gribaldus, nomine Matthæus, Patriâ Patavinus, ubi celebris erat juris consultus, Patriam abdicavit, ut Calvini errores profiteretur, & in Serveti errores incidit, factus unus ex præcipuis Antitrinitariis. Contrà Trinitatis Mysterium, ita fuit blasphemus, ut ipsis hæreticis se fecerit exosum: in accademia Tubingensi inter professores juris adscriptus, propter suas blasphemias fugere coactus, inter Helveticos refugium quæsivit: in Civitate Bernensi carceri mancipatus, ut majorem effugeret pœnam, suos errores retractationi subjecit: libertate obtenta, iterum suos evomit errores, Serveto, & Valentino Gentili addictissimus: ejus blasphemiæ sunt sequentes.

1. Ecclesia nunquam invocavit Christum ut Deum. R. Ex omnibus collectis, quas canit Ecclesia, quarum plures etiam à tempore Apostolorum accepit; in earumdem autem omnium conclusione, invocat Christum ut Deum: de Divinitate verò Christi satìs actum contra *Cerinthum*, & plures alios hæreticos, in hoc opere reprobatos.

2. Deus verus æternus nullas habet personas, sicut enim brutum nequit appellari persona, ita neque Deus. R. Nam ratio personæ benè dicitur de quacũque natura intellectuali, ut probant Theologi, ideo nequit dici de bruto, in quo non est natura intellectualis; quòd autem in Divinis sint plures personæ, constat ex Euangelio ubi sigillatim de Patre, Filio, & Spiritu sancto, tamquam de tribus personis distinctis sermo habetur: legitur enim in sacris paginis, quòd Deus Pater miserit Filium suum; & quòd Pater, & Filius miserint Spiritum sanctum Paraclitum; sed mittens est realitèr distinctus à mittente, ergo de tribus personis realiter distinctis, verè in sacris paginis sit mentio, ergo de facto in Divinis sunt tres personę realiter distinctę.

3. Ter maledicta blasphemia est cum Deus appellatur Trinitas. R. Ex supradictis, & verbo *Bogomilli*, ubi probatur existentia Sanctissimę Trinitatis.

4. Vera Ecclesia non nisi Deum Patrem invocare debet. R. Quia si in Divinis est Deus Pater, ut admittit Gribaldus, ergo etiam Deus Filius, quia Paternitas in Divinis necessariò debet esse fęcunda, & generare, ergo si Deus Pater est invocandus, etiam Deus Filius est invocandus: sed etiam Spiritus sanctus est invocandus, quia etiam est Deus, ut alibi probatum est; undè & David orabat *Spiritum sanctum tuum ne auferas à me*: tres personas Divinas semper Ecclesia invocare consuevit, tam distinctim, quàm indiscriminatim, quia unam, & indivisam essentiam in omnibus tribus personis profitetur, & adorat.

5. Si Trinitas in tribus personis subsistit, sequitur quatuor esse Deos nempe Pater, Filius, & Spiritus sanctus, & quæ ex ipsis constituitur Trinitas. R. Nam Trinitas non est quarta entitas in Divinis, sed dicit pręcisè numerum ternarium personarum, in quibus cum unica, & eadem sit essentia, quia unus tantum esse potest Deus; ita etiam non quatuor Dii, sed unus Deus in Trinitate est adorandus. Tum quia inepta est Gri-

baldi sequela, nam sicut tria non faciunt quatuor, sed tria: ita tres personæ non constituunt quartam entitatem in Divinis, nempe Trinitatem: sed Trinitas nihil aliud dicit, nisi complexum omnium trium personarum Divinarum. Vide Theologos disputantes, an in Deo sit absoluta ratio subsistendi.

6. Christus, & Apostoli nihil revelarunt de Trinitate. R. Et quidem Christus exprefsè, ut constat ex Euãgelio, loqutus est pluribi de Patre, & Spiritu sancto, & de se ipso ut Filio Divino, maximè ubi præcepit Apostolis, ut baptizarent in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti: Apostolorum autẽ plura sunt testimonia, potissimùm ex D. Petro, & Paulo, sicut facilè eorumdem epistolas discurrenti patebit. Vide verbo *Blandristæ*, *Bogomilli*.

GUERINI. Vide Illuminatorum secta.

XIV. GUIARDUS de Cressones, aut Parisiis se Angelum Philadelphiæ, à Deo immediatè missum dictitabat, asserens nec cingulum pelliceum, quo erat præcinctus, nec habitum quo erat indutus mandato Papæ deponere posse obligari, imò Papam id præcipiendo peccare, sed tandem utrumque deponens, & errores agnoscens, perpetuò carceri fuit mancipatus; ex Spondan. anno 1316.

XI. GUIBERTUS. In generali Synodo Catholicorum Quintilineburgensi, celebratâ infra octavam Paschæ anno 1085. cui præfuit Otto Episcopus Cardinalis Ostiensis, sententia anathematis cum ardentibus candelis promulgata est in Guibertum hæresiarcham, Sedis Apostolicæ invasorem, referente Spondan. anno 1085.

XIV. GUIDO de LACHA. Tantam sanctitatem vivens affectavit, ut ab omnibus tamquam alius Joannes Bapt. haberetur, ita ut ad eum populi confluerent; sed sub ementitâ sanctitate fuit hæreticus perfidus, & maleficiis deditus, per quæ fortè sanctitatem simulabat, quam tamen hæresim profiteretur non refert Bernardus Lutzemb. Probabile est hæresi Albigensium, quæ tunc grassabatur in Lombardiâ, fuisse infectum; cum autem per testes fideles, Episcopus quatuor annis à Guidonis decessu, Guidonem hæreticum fuisse comperisset, exhumari præcepit, ejusque ossa comburi, quæ ope dæmonis elevata fuerunt ab igne ne comburerentur; sed sacrum offerente Episcopo in laudem B. V. ut Deus provideret, ne ex illâ maleficâ elevatione, populi adstantes deciperentur, & tamquam sanctum haberent, quem hæreticum esse constabat, statim ossa elevata, super paratum ignem deciderunt, exclamantibus dæmonibus, quòd non poterant ampliùs eum juvare, cum tamen quantum ipsis possibile fuerat, defendissent. Comburebantur tunc temporis etiam in Alemãniâ multi propter maleficia, ex quo inferri potest, Guidonem fuisse maleficiis deditum, & per maleficia admirabilem sanctitatem simulasse, ex Bernardo Lutzemburg in catalog. hæret.

GUILLELMUS de S. AMORE, ex Oppido Amatoris apud Sequanos, Canonicus Bellovacensis, & Theologus Parisiensis, vir magni nominis, librum edidit contra Religiosos mendicantes inscriptum: *De periculis novissimorum temporum*, cujus doctrinam Pontifex Alexander IV. damnavit, librum comburi, & aboleri præcepit, & Guillelmum à magisterio, omnique dignitate depositum, regnum Franciæ intrare, absque speciali Sedis Apostolicæ licentiâ prohibuit. Mortuo Alexandro, iterùm Parisiis se recipiens, librum suum: *De periculis novissimorum temporum* correxit, dessecavit, emendavit, & sic emendatum ad Clementem IV. transmisit: Clemens quartus librum sic emẽdatum, nec approbavit, nec reprobavit; benignè nihilominùs egit cũ Guillelmo, qui ann. 1272. hominẽ exuit: porrò ejus liber præcipuè docebat Religiosos mendicantes non posse prædicare, etiam obtentâ à Sede Apostolica facultate. Non conferendam esse Religiosis mendicantibus eleemosynam. Non XIII.

esse

esse admittendos in universitatibus tanquam magistros. Confitentem Religioso mendicanti, etiam approbato, non satisfacere præcepto annuæ confessionis, & similia; quæ cum magis ex livore in Religiosos mendicantes concepto effutiret, nullisque validis rationibus comprobaret, reprobatione non indigent: satis enim per se patet, quàm sit absurdum dicere, quòd Religiosi mendicantes, ratione paupertatis voluntariæ assumptæ, quæ facilè ad perfectionem Christianam conducit, quamque Christus expressis verbis commendat, non posse prædicare, confessiones audire, docere, & similia peragere; cum tamen Apostoli, qui nihil habebant, quosque ad prædicationem mittens Christus sinè baculo, sinè perà, & unà contentos tunica dimisit, nobis reliquerint sanctæ paupertatis exemplum. Qui fusiorem Guillelmi de sancto amore notitiam desiderat, quem cum suis sectatoribus impugnarunt SS. Ecclesiæ Doctores Thomas, & Bonaventura, Natalem Alexandrum consulat seculo 13. ubi etiam videre est errores, unum supraviginti, quos continebat libellus *de periculis novissimorum* inscriptus: sivè *de periculis Mundi*, ab Alexandro IV. Pontifice maximo damnatus: Opus à S. Doctore Angelico contra Guillelmum exaratum inscribitur: *Adversùs impugnantes Religionem*. Opus verò Doctoris Seraphici prefert titulum *de paupertate Christi*, & *Apologia pauperum*.

Dicebat Religiosos ex eleemosynà viventes graviter delinquere, in statu salvationis non esse, asserens omnes Religiosos teneri sibi victum comparare labore manuum. R. Ex Concilio Constantiensi sess. 8. in quo mendicitas Religiosorum approbatur, & consequenter de eleemosynà vivere; item Christus docet ad perfectionem conducere paupertatem: *Si vis perfectus esse vade, vende &c.* ergo Deus ipse commendat paupertatem, ergo licet unicuique sequi Divinum consilium de servandà paupertate; neque proindè qui paupertatem vovent, teneantur manibus laborare, ut asserit Guillelmus, quia quamvis otium vitandum sit, & Religiosi maximè teneantur ab otio præcavere; tamen nulla lege, nulloque consilio statutum est, quòd vitari debeat labore manuum, multò minùs quòd ejusmodi labore panem lucrari teneantur Religiosi, qui in Dei honorem, & proximorum utilitatem exercitati laudabiliora præstant, & populo utiliora, qui hanc sui partem habet ad spiritualia deputatam, dum aliæ ad temporalia se exercent prò civili consortio. Tum quia Religiosi mendicantes habent suum speciale munus in Christianà Republicà, cui incumbunt, quodque necessarium est ad Reipublicę bonum: alii enim ex ipsis concionantur, alii orant; sicque cum omnes laborent pro bono Reipublicæ, licitè possunt ab ipsà republicà eleemosynam petere; dignus est enim operarius cibo suo: demùm etiam in primitivà Ecclesià, ut constat ex epist. 1. ad Corinth. 16. fiebant collectæ per unam Sabbathi pro Sanctis qui erant Jerosolymis, ut ex illis viverent; non autem omnes qui vocabantur Sancti, & erant Jerosolymis erant prędicatores; sed voluntariam pro Christo paupertatem tolerabant, & alii pro fide laborabant, alii orabant; ex quo sequitur non modò mendicantes concionatores, ut concedit Lutherus, sed etiam simpliciter orationi deditos, posse ex eleemosynis fidelium vivere, & eleemosynam quærere. Nec valet opponere, quod legitur Deuter. cap. 15. *Et omninò indigens, & mendicus non erit inter vos.* Nam ibi Deus non prohibet pauperibus, ne quærant eleemosynam, sed hortabatur Judæos ut neminem permitterent ex ipsis ad extremam necessitatem reduci, & ut egentibus subvenirent. Insuper non valet improbare paupertatem voluntariam; dicendo, quòd qui spontè fit pauper, se exponit periculo moriendi ex necessitate; falsum hoc enim est; nam de omni Religioso paupere, quo ad hoc verificatur, quod scriptum est *nunquam vidi justum derelictum*;

nunquam enim legitur aliquem Religiosum mendicantem periisse ex necessitate; Deus siquidem, in quo Religiosus pauper confidit, providet ipsi necessaria. Ex dictis reprobatur etiã alia Guillelmi propositio in quà

2. Dicebat paupertatem habitualem esse licitam, non autem actualem; hoc est licitam esse animi promptitudinem ad relinquendum omnia prò Christo, cum urget necessitas, hac tamen necessitate seclusa, illicitam esse paupertatem, per quàm quis renunciat omnibus quæ possidet, ut Deo liberiùs servire possit. R. Ex eo quòd seclusâ hac necessitate, Christus dixit juveni interroganti, quid ad acquirendam perfectionem expediret: *Si vis perfectus esse vade vende &c.* & alibi: *Si quis non reliquerit domum, vineas, agros, non potest meus esse discipulus*, ergo seclusâ præfata necessitate, potest exerceri paupertas actualis. Tum quia hanc approbarunt Summi Pontifices extra talem necessitatem, siquidem approbarunt Ordines mendicantium: ergo &c.

XIV. Guillelmus Ochamus natione Anglus, Michaeli de Cæsena addictissimus (de quo suo loco) Avenione sub jure jurando, de non recedendo detinebatur, undè tamen & aufugit, trireme ad hoc à Bavaris præparatâ. Excommunicatus fuit à Pontifice, plurâ siquidem injuriosa contra Pontificiam auctoritatem scripserat. Damnatus itidem à schola Parisiensi, ejusque impia scripta igni tradita. Fuit autem vir alioqui doctissimus, Scoti discipulus, acerrimus ejusdem doctrinæ impugnator, undè & nominalium caput se constituit. Virulentissimè scripsit contra Clementem VI. Unus etiam fuit ex præcipuis Minoritis, qui Ludovicum Imperatorem, contra Joannem XXII. Pontificem animarunt. Aliqui Ochamum excusare contendunt, quòd non scripserit contra Pontificatum, sed contra personam Pontificis. Certum tamen est in scriptis suis ità subjecisse Pontificatum Imperio, ut quasi ad nihilum deducere videatur potestatem Papæ, & Prælatorum in dominio temporali: certè doctrinam Catholicam de auctoritate Ecclesiæ, & Pontificum non parum læsit; ex quo factum est, ut hæretici multis præconiis ejus scripta commendaverint. Moritur Monachii pœnitens, prout refert Trithemius de Scriptoribus Ecclesiasticis anno 1347.

1. Subiiciebat Pontificatum Imperio. R. Nam sicut spirituale prævalet temporali, ità qui habet spirituale regimen, debet auctoritate præcedere etiam super eos, qui solum habent regimen temporale. Tum quia Reges, & Imperatores sunt oves Christi, Pontifex autem habet jurisdictionem suprà omnes oves sibi concreditas, ergo &c. Tum quia Pontifices sæpè exercuerunt suam auctoritatem suprà Reges, & Imperatores: insuper in sententia Ochami regimen Ecclesiæ, non modò non esset Monarchicum, sed neque esset meliori modo à Christo institutum, quia in tali casu Pontifex non posset providere bono Christianæ Reipublicæ, quando contra ejusdem bonum agerent Reges, & Pontifex non haberet potestatem auctoritativam eosdem reprimendi. Vide verbo *Anastasius*.

2. Dixit Christum, & Apostolos nihil habuisse proprium, neque in communi, neque in particulari. R. verbo *Apostolici*.

Guillelmus Postellus, natione Gallus, Barentoni vico Normanniæ natus, philosophiæ, & mathematicarum artium studia assequutus, deindè Mundum peragratus, perfectam linguarum exterarum, ac maximè Orientalium cognitionem adeptus, innumera exotici gustus scripta edidit; sed adeò abominanda, ut ea piis auribus revelare planè indignum sit. Venetiis virginis vetulæ familiaritate usus, quam Matrem Joannam vocabat, in errorem incidit, de fœminei sexus salutari reparatione nondum consumatâ, ac per eam faciendâ. Lutetiæ ob stupendissimam penè omnium scientiarum cognitionem summa fuit in consideratione; propè XVI.

cen-

centenarius decessit: cæterùm ob sua deliria non semel interdictus fuit, & in Monasterium Sanmartinianum relegatus, Deo dante, cognitis & abdicatis erroribus in Ecclesiæ pace decessisse fertur. Ex Gault. sec. 16.

1. Anno 1550. de Trinitate mundi, Corporis, & Animarum, de Veneta virgine, de Christo intoxicato, de matrice mundi, infanda eructavit.

2. Clavem absconditorum à seculo scripsit, ubi se profitetur declaraturum, quæ nec Apostoli, nec ipsa, inquit, Ecclesia potuit ad hanc diem explanare.

3. In Elia Pandocheo, universas omnis generis sectas per Christum salvandas somniavit.

4. Scripsit de Nativitate Salvatoris ultimâ nunc futurâ, cujus operis auctorem disertè, in libri titulo scripsit esse Spiritum Christi, imò in fine præfationis, hæc scripta non esse sua, sed Christi (inquit) sensibilitèr in nobis suum Euangelium exponentis.

5. Jactat quoque Angelum Raziel varia sibi mysteria revelasse: non est cur tempus teramus in reprobandis his somniis, quæ pura esse figmenta, non est qui non videat.

6. In sua Panthenosia, docet sex esse Sacramenta. R. verbo *Bissacramentales*.

XIII. Guillelmus Cornelius natione Brabantinus, diutiùs in urbe Anturpiensi Patriâ suâ moram duxit, sub simulatæ pietatis specie; prætextu servandæ paupertatis renunciato beneficio: sed ejus damnationis facta cuidam viro revelatione, comperta etiam est ejusdem hypocrisis imò & hæresis; undè præcipiente Episcopo Cameracensi, quatuor post annos ab ejus decessu, ejusdem cineres exhumatæ fuerunt, & de sepulchro projectæ. Ex Prateolo.

Dicebat solam observantiam paupertatis delere omnia peccata, & proindè meliorem esse publicam meretricem pauperem, quovis casto, & continenti, qui aliquid in sui subsidium retineret. R. Nam si Exod. 23. legitur de paupere superbo: *Pauperis non misereberis in judicio*: Sequitur etiam pauperes, qui non vivunt secundùm Dei legem posse damnari. Tum quia in tali sententia, superflua forent Sacramenta, quæ necessaria esse ad acquirendam gratiam alibi vidimus. Tum quia si sola observantia paupertatis deleret omnia peccata, omnes tenerentur paupertatem servare, & bonis renunciare. Tum quia nullum extat hac de re præceptum; scimus etiam quòd plures, qui bona possidebant sanctificati sunt; non enim simplicitèr bona possidere, sed bona possidere cū malo affectu malum est; quòd si sola paupertas tolleret peccata, omnes pauperes deberent esse certi de statu salutis, quod falsū est, cum nemo sivè pauper, sivè dives, sciat an sit odio, vel amore dignus. Insuper paupertas superba est Deo odiosa, ergo paupertas non operit peccata. Verum quidē est docuisse Dominū, Beatos pauperes esse, quia ipsorū est regnum Dei, & pauperes recepturos esse in æterna tabernacula benefactores suos; sed hæc omnia dicta sunt de vera spiritus paupertate, quæ sinè charitate, & aliis virtutibus esse non potest, non de paupertate in solo affectu; pauperes autem spiritu esse possunt, etiam qui fuerint in effectu divites.

Guillelmus de Hilderneissem. Vide *Ægidius Cantoris*.

Guillelmus Bidembachius: Ex Coccio. Ad assertiones Torrensis, qui vixit circa medium seculi 16. improbat, more Calvinistarum, Mariam salutari tanquam spem nostram. R. verbo *Lutherus*, *Beza*, contra quos Mariam honorandam, & invocandam esse ostendimus: quam Virginem Deiparam ab Angelo salutatam, tanquam benedictam intèr mulieres, consueverunt Apostoli in suis necessitatibus ab initio Ecclesiæ invocare, & honorare, ut constat ex Liturgia D.Petri, D.Marci, & D.Jacobi; cujus opem eam piè invocantes, semper omnes presto habuerunt; XVI.

ità ut de eadē meritò scripserit piissimus ejusdem Virginis cliens S. Bernardus: *Sileat misericordiam tuam Virgo Maria si quis est qui te in necessitatibus invocatam, sibi meminerit defuisse*.

XIV. Guillelmus Anglus. Joannis Wicleffi præceptor, qui circà medium seculi decimi quarti vixit, referente Thoma Valdensi, doctrinalis fidei lib. 2. art. 1. cap. 7. asserere ausus est Petrum Apostolum nunquam fuisse Romæ Episcopum, aut ibidem prædicasse. R. Ex Testimoniis plurium Sanctorum Patrum, & Doctissimorum virorum, qui floruerunt antè seculum decimum quartum, & omnes constanter asserunt S. Petrum fuisse Romæ Episcopum, ibidem prò fide crucifixum, quorum auctoritates congerit Coccius in suo Thesauro Catholico lib. 7. Adde, quòd Romæ tot extant aperta monumenta, quæ S. Petrum Romæ fuisse testantur, ut tantæ veritati sole clariori contradicere, sit manifestam negare veritatem: sed quamvis hæc non extarent monumenta, judicet lector an plus fidei adhibendum sit propositioni, in quà asserenda per quatuordecim secula consenserunt tot viri, & testes omni exceptione majores, quàm invento mendacio à prefato Guillelmo. Vide *Calmet* ad 1. Petri Epistolam.

Guillelmus Cartetius, unà cum Petro Richerio missus in Americam ad dilatandam Calvinianam perfidiam, statim ac Franciam antarthicam appulit, orto intèr filios divisionis dissidio, remissus est ad calipham Calvinum, ut super ortam contentionem decideret: nihil interim proficientes ejus sodales, quos in Americà reliquerat, ad propria, sinè ullo Religionis Calvinianæ progressu, coacti fuerunt revertere. XVI.

Guillelmina. Exhumata & combusta fuit Mediolani, post sex annos à suo decessu natione Bohema, quæ propter simulatam religiosissimam vitam, post suum obitum, tamquam sancta ità à pluribus colebatur, ut etiam monumenta votiva circà ejus tumulum plebs credula appenderet. Hæc muliercula, unà cum Andrea Saranita Amasio suo sub ficta sanctitate, insinuabat turpitudines, ad quas in locis subterraneis congregabat homines utriusque sexus, sequaces suos docens, Spiritum sanctum in suo utero incarnatum in redemptionem mulierum, quas baptizabat in nomine Patris, & Filii, & in suo nomine: Sacerdotissam agens, alias mulieres ad modum Clericorum tondebat. Vide verbo *Manfreda*. Ex Spond. anno 1300. XIII.

H

I.
Adrianistæ seculo primo ex Simone Mago propagati, ab eodem falsa dogmata didicerunt, quæ, & propagarunt, ità tamen ut nonnulla adderent, vel demerent, novarum hæresum ut possent, & ipsi auctores nuncupari: quod affectarunt ferè omnes Simonis Magi discipuli: undè non immeritò dixeris tot fuisse ab eodem sectas propagatas, quot habuit in sua schola sectarios; intèr quos fuit quidam nomine Hadrianus, qui huic sectæ nomen dedit. *Ex Theodoreto*.

Hadrianistæ Alii, ab Hadriano Burgensi, ineunte seculo 17. progeniti; ferè Arminianis consentientes docuerunt 1. Peccatum originis non esse peccatum, sed peccati occasionem 2. Dei misericordiam esse solum occasionem boni, quod homines peragunt 3. Fidem per misericordiæ virtutem esse proprium hominis opus 4. Deum previdere omnia, sed nihil operari in hominibus, quos reliquit in manu liberi arbitrii 5. Posse Fide- XVII.

les ex se ipsis in hac vita mandata Dei adimplere, quamvis id non prestent. Vide verbo *Arminiani*.

IV. HAICITAE. Ex Turcica Religione, prout colligitur ex hist. Imper. Turc. sunt qui credunt Christum verum assumpsisse corpus, esse æternum, incarnatum, & venturum judicare Mundum, quòd comprobant Alcorani Textu, in quo legitur: *Videbis Mahomete Deum tuum venientem in nubibus*, quæ verba interpretantur de Messia, quem esse dicunt Jesum Christum, qui iterum est venturus in corpore quod assumpsit, pugnaturus contra Antichristum, & regnaturus annis quadraginta, post quos Mundus finem habebit; qui sic opinantur dicti sunt Haicitæ. R. autem circa illud, quòd sentiunt Christum in suo secundo adventu, antè Mundi finem regnaturum annis quadraginta; quia Christi Regnum est æternum, & ipse dixit Regnum suum non esse de hoc Mundo.

V. HAMAXARII dicti etiam Borbonitæ, Anabaptistarum germen, scissione facta in Belgio à Menonitis ob anathematismorum severitatem, omnes ab aliis sectis excommunicatos in communionem suam recipiebant, illis innixi verbis Evangelii. *Venite ad me omnes &c.* R. Ex eo quòd à tempore Apostolorum legimus Ecclesiam consuevisse anathema dicere illis, qui pertinaces fidei veritati obsistebant. Ex Natal. Alex. sec. 15.

XVI. HAMPSTEDIUS Hadrianus, de quo agit Prateolus, sectæ ejus nominis auctor, à quo Hampstedii, ex Zelandia oriundus, deindè in Angliam profugus, sectâ fuit Anabaptista. Sententiâ Edimundi Episcopi Lōdinensis excommunicatus, & propter suam contumaciam in exilium pulsus, melancolico spiritu semper fatigatus, à sua opinione per quam difficilè mobilis, docuit seculo decimo sexto.

1. Liberum esse infantes sinè baptismo servare ad aliquos annos, nec ullius conscientiam hac in re adstringi posse ad certum tempus cujusvis auctoritate. R. verbo *Eleutero Papistæ*. Tum quia ex charitatis præcepto tenētur parentes succurrere parvulorū saluti, ergo tenentur curare ut quàm citò baptizentur, sicut decrevit Concilium Tridentinum; secùs enim exponerent infantes periculo amittendi gloriam æternam, & consequenter periculo æternæ pœnæ damni, sed Parentes obligantur ad avertenda pericula (maximè ubi agitur de re gravissima) à suis infantibus, undè etiam & ab Ecclesia obligantur, ut curent quam citò infantes baptizari. Ecclesiam verò habere auctoritatem condendi leges, quibus Christiani parère tenentur, probatum est contra Sectarios Augustanæ confessionis.

2. Credere Christum ex femine mulieris natum (intelligens prò femine maternum concursum; aliàs Christus non fuit ex femine. Vide D. Thom. 3. p. q.31. art. 5.) atque humanæ carnis participem factum, docuit non pertinere ad Religionis Catholicæ fundamentum, sed ad fundamenti circumstantiam; proindè qui negaret ut supra, asserebat quòd non negaret fundamentum fidei, sed unam ex fundamenti circumstantiis. R. Quia negare Christum ex femine mulieris, scilicèt ex purissimo sanguine B. V. natum, atque humanæ carnis participem factum, idem est ac negare Christum natum esse de muliere, & incarnatum; sed hoc est unum ex fidei nostræ fundamentis, ut constat ex Symbolo Apostolorum, ergo &c.

HARMONIUS, filius Bardezanes hæretici, vixit circa medium seculi secundi, Athenis Græcis literis excultus, multa scripsit, hymnosque Ecclesiasticos juxta hereses, quas profitebatur corrupit, sicq; corruptos in Ecclesia concinendos exposuit. Ejus errores S. Ephrem Edessę Diaconus confutavit. Vide verbo *Bardezanes*. De Armonio agit Theodoret. heretic. fabularum lib. 1. II.

HÆRESES, *quarum neque auctor certò scitur, neque origo*.

Primo currente seculo, sub Lini Pontificatu, pullulasse creditur quorum-

rundam errorem, qui in eà opinione fuerunt, ut mulieres à viris specie differre arbitrarentur, vitæ æternæ, etiam incapaces assererent, neq; pro ipsis Christum suum Sanguinem fudisse: super hęc deliria paucis ab hinc lustris apparuit liber, italico idiomate conscriptus, cujus an auctor censeri debeat quidam Romanus, nomine Horatius Plata; an solùm translator, incertum. Contra pręfatos errores erudito calamo scripsit Franciscus Bordonius, in cujus opere anno 1703. impresso, suprà recensitas blasphemias nervosè reprobatas est invenire. Cæterùm perspicuum est ex unâquaq; specie Deum creasse masculum, & fœminam; sed præcipuè mulierem ejusdem speciei esse cum viro colligitur ex Genesi, ubi post creationem Adæ, fecit Deus adjutorium simile, simile inquam in specie, & creavit Evam, quæ, licèt post Adam, æquè, ac Adam facta est in animam viventem, rationis compotem, & æquè, ac Adam accepit à Deo spiraculum vitæ; neque Christus esset homo si mulier ejusdem speciei non esset cum homine, quandoquidem Christus humanam naturam non aliundè traxit, quàm ex Virgine Matre, ex quo sequitur tam pro mulieribus, quàm pro viris Christum fudisse suum Sanguinē: utrumque sexum revocasse quem expulerat: *Quia in duobus hominibus uterque fuerat sexus expulsus, in duobus animalibus sexus uterque revocatur*; ait S. Ambrosius lib. 9. in Lucām: ex quo consequens est beneficii redemptionis æquè virum, ac mulierem esse participem; & si Divinæ legi obtemperaverit, ad æterni Paradisi gaudia recipiendam, ad quæ in corpore, & animâ Sanctam Dei Genitricem jam assumptam profitetur Ecclesia. Sola est differentia sexus, non speciei, inter virum, & mulierem, sicut innuit S. Ambrosius in prælaudato textu.

Refert D. Augustinus hæresi 77. quosdam in illa opinione fuisse, ut assererent mundos esse innumerabiles. Hæresis ista facilè ex antiquiore philosophorum quorundam errore prodiit, cujus auctor creditur Aristarchus Hamius; Illam ludentis speciē renovavit Fontanella Gallus in libello, cui vernaculo sermone titulum fecit. *De pluralitate Mundorum*: ludi tamen isti detestabiles sunt, utpotè Religioni insensissimi, animum verò auctoris judicet Deus.

Incertum quo seculo, & quo auctore irrepserit falsa opinio (quàm innovasse, & docuisse Photium Patriarcham Constantinopol. perhibet Anastasius Bibliothecarius) asserentium scilicet singulis hominibus duas inesse animas: quæ reprob. ex pluribus Scripturæ textibus, ubi legitur, Deum inspirasse in creatione Adæ spiraculum vitæ: diceret autem textus spiracula, si duæ inessent animæ. Christus in Euangelio docet unumquemq; timere eum qui potest animam perdere in gehennam. David. orat. *Domine libera animam meam*; *Anima mea in manibus meis*. Tum quia si duæ inessent animæ, homo esset unum per accidens, duæ enim formæ cum unicâ materiâ non possunt facere unum per se. Tum quia posset homo simul esse beatus, & reprobus, reprobus quidem quoad unam animam, beatus verò quoad aliam. Tum quia si duæ animæ essent in homine, etiam duas haberet voluntates, quæ vel essent concordes, vel discordes; si primùm, duæ essent superfluæ, si secundùm, per se patet quot sequerentur absurda. Tandem ex Psalm. habemus: *Erue à framea, Deus, animam meam, & de manu canis unicam meam*.

Fuit quædam hæresis currente quarto seculo, dicta *Destituta*, prout refert S. Augustinus hæresi 67. & Sanderus hæresi 72. Hujus hæresis sequaces credebant Mundum, etiam post resurrectionem, in eodem statu in quo nunc est, permansurum. R. verbo *Albigenses*.

Aliam hæresim refert Gilbertus Abbas, discipulus S. Bernardi, serm. 8. in Cantica, cujus sectatores negabant Verbum Divinum cum corpore

humano

humano assumpsisse animam rationalem, alii verò concedebant quidem sumpsisse animam, sed tantùm sensitivam, sivè sensificantem corpus, non verò ratiocinantem. R. Ex his quæ dicta sunt contra Monothelitas, ubi probavimus in Christo duas esse voluntates, Divinam scilicet, & humanam; sed humana voluntas supponit animam rationalem, ergo Christus assumpsit animam rationalem, & consequentèr ratiocinantem; quod ex pluribus Scripturæ textibus probatur, in quibus Christus aliquando quà Deus, aliquando quà homo loquitur; ubi enim dixit ad aspectum calicis suæ passionis: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, fiat voluntas tua*: loquutus est quà homo subditus voluntati Divinæ; dum non suam, sed Patris voluntatem fieri orabat, ergo Christus habuit voluntatem humanam; sed voluntas humana esse nequit, ubi non est anima rationalis, ergo si Christus habuit voluntatem humanam, habuit etiam animam ratiocinantem.

Innominati quidam hæretici debacharunt, currente secundo seculo, de quibus agit Origenes apud Eusebium Pamphyli in apologiâ, dixerunt, quòd Christus ascendens in Cælum cum corpore, pervenit usque ad Zonam Solis, & ibi posuit tabernaculum corporis sui, non enim ultrà progredi poterat. R. Marci 16. Lucæ 24. Actorum 1. 3. 7. ad Ephes. 4. ad Colos. 3. ad Heb. 4. in quibus locis apertè legimus, quod profitemur in Symbolo Apostolorum: *Ascendit ad Cælos, sedet ad dexteram Dei Patris.*

Alia fuit hæresis quorumdam asserentium Adamum, & Evam cæcos ante peccatum extitisse, & tunc videre cœpisse, quum ex ligno vetito comederunt. R. Ex Divina Scripturâ, quæ in lib. Gen. contrarium evincit.

Ex Concilio Francfordiensi collecto anno 794. regnante Carolo Magno, & ex ejusdem Concilii can. 52. constat reprobatum fuisse dogma, quo asserebatur triplici solùm idiomate expressas orationes Deum acceptare: quæ autem essent hujusmodi idiomata, & à quo præfatum erroneum dogma fuerit adinventum, in prædicto canone non exprimitur.

VI. HEICETAE, sexto seculo irrepserunt, qui vitæ anachoreticæ dediti, in hoc peccabant, quòd tunc se præclarè Deum laudare asserebant, si unà cum Monialibus choreis, tripudiisque vacassent, quà in re imitari se gloriabantur institutum à Moyse chorum, de quo legitur Exod. 15. 1. tunc cum in mari rubro Ægyptii submersi fuerunt. Ex Damasceno lib. de hæres.

IV. HELLADIUS, sectâ Luciferianus eò blasphemiæ prorupit, ut cum videret Episcopos, qui Arimini lapsi erant, ad sanam doctrinam pœnitentes reversos, esse à pia Matre Ecclesiâ cum dignitate restitutos, diceret Mundum esse diaboli, & Ecclesiam in lupanar esse conversam: vixit quarto seculo. Ex S. Hieronym. adversus Lucifer.

HENFORDIUS NICOLAUS. Vide *Joann. Wicleffus.*

XI. HENRICIANA HÆRESIS. Circa medium seculi undecimi Henricus Tertius Germanorum Rex, in Italiam armis stipatus veniens, erigens se supra Pontificiam auctoritatem, omnia pro suo nutu ita disponere est aggressus, ut etiam Pontificem sibi benè visum eligere, & in Petri sede constituere ausus sit, legitimo Christi Vicario abdicato: ex quo impudenti Henrici facto, Henriciana hæresis ortum habuit, quæ dicta est etiã hæresis *Politicorum*, qui supremam auctoritatem etiam in rebus Ecclesiæ disponendis, tribuunt Principibus secularibus. Vide *Politici.* Ex Baron. anno 1046. & 1075.

XII. HENRICIANI ab Henrico, Patriâ Tholosano circà medium seculi duodecimi originem habuerunt. Fuit Petri de Bruls discipulus, & præter Magistri hæreses, etiam alios dogmatizavit errores. Hic ex Religioso, Apostata factus, omni libidini se dedit, undè nec permissus inter Parentes præ confusione habitare, factus est Girovagus, & profugus super terram, cumque mendicare cepisset, po-

fuit in fumptu Euangelium, fed propter fuos turpiffimos errores de Laufana, de Cenomanis, de Pictavienfibus, & de Burdigalenfibus ejectus, ab Epifcopo Hoftienfi, tunc Tholofæ Legato Apoftolico damnatus fuit; quem Henricum demum captum, & in arctà cuftodià detentum deceffiffe, funt qui autumant. De Henricianis fcribit S. Bernardus, epift. 148. & 240.

1. Dicebat orationem nihil prodeffe Defunctis. R. verbo *Aerius*.

2. Negabat Sanctos effe invocandos. R. Ex Concil. Chalced. Act. 11. ubi Concilium afferit de S. Flaviano, quòd orat pro nobis; item ex Trident. feff. 25. de invocatione Sanctorum. Ad Sanctorum invocationem nos hortatur Scriptura Ecclef. cap. 44. verf. 3. *Laudemus viros gloriofos &c.* Item Genef. 48. verf. 15. & 16. Patriarcha Jacob invocavit nomina Patrum fuorum fuper filios fuos, quando benedixit eis. Judas Machabæus vidit per nocturnæ apparitionis manifeftationem Jeremiam orantem pro populo Ifrael, ergo fi Jeremias adhuc in Limbo orabat pro populo, à fortiori orabunt Sancti in Cælo, tunc maximè cum erunt invocati; & licèt Sancti non valeant orare pro fe ipfis, quià funt in termino, benè tamen poffunt orare pro viatoribus, quia femper confervant charitatem erga fratres fuos, quos fecum congaudentes fperant aliquando videre in Cælis: undè ad invocationem Sanctorum, quorum orationibus poffumus juvari, hortamur in facris pagin. ut conftat Job cap. 5. verf. 1. *Voca ergo fi eft qui tibi refpondeat, & ad aliquem Sanctorum convertere.* Neq; recurrendo ad Sanctos, injuriam facimus Chrifto, qui eft Advocatus pro nobis apud Patrem: nam recurrimus ad Sanctos, non tamquam ad Auctores, fed tamquam ad interceffores gratiarum: quarum Auctorem folum Deum confitemur. Vide verbo *Albertus, Vigilantius.*

3. Dicebat parvulis non prodeffe baptifma, quia fidem non habent. R. Expreffè ex Concil. Trid. feff. 7. can. 13. Item baptifmum delere etiam in parvulis peccatum originale, fæpè definitum eft in aliis Conciliis; quòd enim non habeant fidem propriam non officit; baptizantur fiquidem in fide Matris Ecclefiæ, quæ fupplet in parvulis; quia Chriftus vult omnibus falutem, fed hoc falfum effet fi baptifmus non prodeffet parvulis, quos Chriftus ad fe vocat, æquè ac adultos; legitur fiquidem Matt. 19. *Sinite parvulos ad me venire.* Tum quia Chriftus præcepit Apoftolis ut baptizarent omnes gentes, nec fpecificavit de adultis, aut parvulis, fed dixit *omnes*, ex quo fequitur, quòd Chriftus voluit baptifmum prodeffe etiam parvulis, etiam fi non haberent fidem propriam. Tum quia Circumcifio, quę erat figura Baptifmi conferebatur parvulis, & illis proderat, ergo etiam baptifmus debet parvulis conferri, & illis erit proficuus. Tum quia ab initio Ecclefiæ femper Ecclefia confuevit baptizare etiam parvulos, quos finè baptifmo falvari non poffe certum eft, quandoquidem fcriptum eft: *Nifi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Nec valet obiicere illud Marci 16. verf. 16. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, falvus erit*, ad probandum fidem propriam prerequiri in baptizando; nam ibi Chriftus loquebatur abfolutè, & fimplicitèr de adultis, quod conftat ex antecedentibus verbis: *Prædicate Euangelium omni creaturę*; fuperfluū fiquidē erat prędicare Euangelium parvulis, & tamen Chriftus dixit omni creaturæ: voluit ergo intelligi de omni adulto, & confequentèr ad adultos folùm fpectant illa verba: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit &c.* Præterquam quòd parvuli etiam credunt in fide Matris Ecclefiæ, cujus funt membra, & proindè deputat pro ipfis in baptifmo idoneè refpondentes: *Credo.*

4. Sacramentum non poffe miniftrari validè à peccatore. R. verbo *Albigenfes.*

5. Negavit realem exiftentiam Corporis Chrifti in Euchariftia. R. verbo *Berengarius*, & *Calvinus*.

6. Ne-

6. Negavit Missam esse Sacrificium. R. verbo *Faustus Manichæus.*

7. Dies festos abdicavit. R. verbo *Ebion.*

8. Excommunicationem irridebat. R. verbo *Albanenses.*

9. Sacras peregrinationes exprobabat. R. verbo *Claudius Thaurin.*

10. Templorum ædificia inhibuit. R. verbo *Faustus Manichæus.*

II. HERACLEON Valentini discipulus, pariter cum Magistro sentiens, novitate tamen quadam pronunciationis diversa sapere affectabat. Asserit Sirmondus quòd Heracleon in partibus Siciliæ inchoavit docere suos errores, quodque Episcopi Siculi scripserunt ad Alexandrum urbis Romanæ Episcopum, ut Heracleonis audaciam confringeret, quod & præstitit; mandavit siquidem Sabiniano Presbytero, qui scriberet contra Heracleonem, quod tantâ fęlicitate perfecit, ut Heracleon nocte, navis pręsidio aufugeret. Dicebat Heracleon unum esse principium, quod dominum esse appellabat, deindè de hoc principio natum aliud, & de his duobus generationem multorum principiorum fore asserebat: invocabat super morientes quorumdam principatuum nomina, ungens defunctos oleo, aqua, & balsamo, ut mediâ hàc unctione, incomprehensibiles fierent, & invisibiles supernis principatibus, quæ omnia pura esse commenta phātastica, nemo non videt. Ab Heracleone dicti sunt Heracleonitæ, de quibus agit S. Epiphanius hæresi 36. & Tertull. de præscript. dicitque Heracleonem voluisse Gnosticorum Theologica dogmata reformare, cum quibus tamen in potioribus articulis sentiebat. Ut itaque novæ sectæ se auctorem constitueret, (hæc enim fuit ambitio, quæ Heracleonem seduxit) sacræ Scripturæ verba plurima reformare est aggressus, ut eadem suo sensui accomodaret. Mundum *Eon* vocabat, imò duplicem fingebat esse mundum, quorum alium Divinum, alium corruptibilem esse effutiebat. Contra Heracleonem etiam Origenes calamum acuit. Omnes antiquas Prophetias destruebant Heracleonitæ, quæ pura dicebant esse figmenta; & in interpretatione sacræ Scripturæ majorem intelligentiam, quàm ipsosmet Apostolos, habere gloriabantur, in suisque dogmatibus multam cum hęreticis Marcosianis affinitatem habuerunt. Cæterùm quanta sit Scripturæ sacræ auctoritas, quam Spiritu sancto afflante Prophetę nobis nunciaverunt, constat ex his, quæ dicta sunt contra *Albanenses*, *Ambrosianos*, & *Biblistas*; neque ut blasphemant Heracleonitę, Prophetiæ sacrę somnia possunt nūcupari; quandoquidem plures ex ipsis verificatas adeò apertè intelligimus, ut non nisi Spiritu sancto afflante loquutos esse Prophetas compertum sit cuicumque, qui ratione duce Prophetias sacras percurrit.

Baptizatum hominem, sivè justum, sivè peccatorem, tamquam sanctum habendum fore dicebat, asserens peccata nihil obesse baptizatis. R. Nam licèt per baptismum homo mundetur ab omni culpa, attamen falsum est, quòd in tali sanctitate constituatur, ut peccata nihil possint obesse, nam superfluum foret Christum instituisse Sacramentum Pœnitentiæ, quod est omninò necessarium lapsis. Tum quia sanctissimi viri semper timuerunt peccatum, undè ab omni occasione peccati soliciti se custodiunt. Tum quia si peccata nihil obessent baptizatis, sequeretur baptizatos posse liberè peccare, & in tali casu baptismus reseraret aditum ad omnia peccata impunè committenda.

HERBERTUS. Vide verbo *Deistę.*

HERCULES COXAM, ex hist. Anglic. eodem tempore, quo *Mercerus*, Angliæ carceribus conclusus detinebatur, propter sequentes errores XXII.

1. Nullum esse in terra alium animarum pastorem, nisi Christum, qui sancti Spiritus unctione, Fideles suos in omnibus rebus instruit, & dirigit.

2. Omnes dies festos, ac Dominicos pro illis penitùs abolitos, qui in verum, & æternum

Christi Sabbathum ingressi sunt.

3. Dei electis pœnitentiam non aliam admittendam esse, nisi justificationis gratiam, quæ homines impeccabiles reddit.

4. Ejusmodi electis orandum non esse, nisi in laudem, & gratiarum actionem.

5. Genuflectere ante Eucharistiam, esse Idololatriam.

6. In Mensâ Eucharisticâ panem communem apponendum, & vinum; quod magis consentaneum esse asserebat Christi gestis.

7. Omnia nomina, quibus solet appellari Sacramentum Eucharistiæ esse reiicienda, excepto Cœnę nomine, quæ omnia figmenta sparsim in hoc opere reprobantur.

IX. Herfnulphus, circà annum 733. expulsus à Bavarià per Sanctum Bonifacium Episcopum, & Martyrem; superstitiones Paganas, cum hæreticalibus figmentis commiscendo, suis pravis dogmatibus Germanię Provincias contaminabat.

XI. Heribertus, unà cum Lisoio, erant ex Primatibus Cleri Aurelianensis, tum ratione nobilitatis, quàm scientiæ; à fœmina Italâ Manichæa corrupti, errores propagabant verbo *Fæmina Itala* relatos. Rex Robertus tunc Aureliani sedens, ut præfatos hæreticos convinceret, Cōcilium congregare curavit: sed in suâ pertinacia persistentibus Heriberto, & Lisoio igni traditi fuerunt; ex Baron. anno 1017.

III. Hermas, fuit unus ex primariis Manetis discipulis; ex S.Epiphan. hæres. 66.

IV. Hermias, natione Galata, unus ex Massalianorum Ducibus, unà cum Seleucio pariter Galatà, circa annū 380. sequentes promulgavit errores, quorum sequaces dicti sunt Hermiani, sivè Hermiatithæ; ex Philast. de hæres.

1. Dicebat baptisma nihil prodesse, sed solam orationem dœmonem fugare. R. Pluribi in hoc opere, ubi de necessitate, & virtute baptismi actum est contra plures alios hæreticos: circa orationem. R. verbo *Adelfius*.

2. Baptizabat non in aquà, sed in igne, desumpto motivo, ex illis verbis: Matth. 11. *Ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igne*. R. Nam solum baptismum in aquà esse à Christo institutum constat, ex his quæ alibi de hoc Sacramento dicta sunt. Tum quia baptismum fieri debere in aquà, patet ex verbis Christi præcipientis Apostolis ut baptizarent: verbum autem *Baptizo*, significat immergere, lavare; nemo autem lavatur igne, sed aqua. Tum quia baptismum esse à Christo institutum in aquà, exprimit Paulus ad Ephes. cap. 5. *Mundans eum lavacro aquæ*; constat ex Act. Apost. cap. 8. v. 38. *Et descenderunt uterque in aquam Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum*. Insuper Act. 10. vers. 35. probatur baptismum institutum fuisse in aquà. Per illa autem verba: Matth. 2. non significatur baptizandum esse in igne materiali; sed, quòd baptismus à Christo institutus, conferre habet gratiam Spiritus sancti, & infundere virtutes Theologales, quarum eminentior est charitas, quæ igni comparatur. Vide verbo *Jacobitę*.

3. Malum dicebant aliquando esse à Deo, aliquando à materia. R. Nam Deus summè bonus non potest producere malum effectivè; repugnat enim essentiæ Divinæ, quòd possit producere malum, ut constat ex iis quæ dicta sunt verbo *Arnald. Brix*: Dicitur quidem Isaiæ 45. *Ego Dominus faciens pacem, & creans malum*, sed id dictum est de malo pœnæ, quia mala est hominibus, quibus infligitur propter peccata, alioquin malum nihil est, nec est creabile, ut probat S. August. lib. 12. de Civit. Dei. Item Deus neminem provocat ad malum, ut dictum est contra *Blastum*; neque dici potest materiam esse causam mali, cum materia sit creata à Deo in suo esse bona. Vide verbo *Blastus*, *Gnostici*.

4. Materiam elementarem non esse factam à Deo, sed esse Deo coæter-

æternam, eo quòd negaret Deum posse facere aliquid ex nihilo. R. Primò ex Scripturis, Genesis 18. *Numquid Deo est quidquam difficile?* Num. 11. *numquid manus Domini invalida?* Job 42. *Scio quia omnia potes*. Jerem. 32. *Non erit tibi difficile omne verbum*. Matth. 19. *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum omnia possibilia sunt.* Est autem infinita hæc Dei virtus, & potentia, quippe quæ non distinguitur ab ejus naturà, & essentia, quæ procul dubio infinita est. Hùc spectat illud Psalm. 144. *Magnitudinis ejus non est finis*, & Baruch 3. *Magnus est, & non habet finem*. A ratione etiam reprob. nam Deus est ens perfectissimum, sed perfectissimum non esset, si careret virtute, & potentià infinità; ergo &c. Addendum, quod nihil est coæternum Deo, qui in principio temporis ex nihilo creavit cælum, & terram, & omnia quæ in eis sunt; si enim aliquid esset Deo coæternum, Deus non esset Deus, quia non esset ens, quo melius cogitari non potest; posset enim cogitari aliquod ens melius, & perfectius, illud nimirum, quod nihil haberet sibi coæternum; & illud ens Deo coæternum esset Deus, quia cum â nullo produceretur, esset ens à se, ac proindè daret sibi esse perfectissimum, quod est Deus.

5. Somnia vocabat Prophetias. R. Nam in tali casu, omnis homo esset Propheta, imò cum somniare sit operatio phãtasiæ, & etiam bruta animalia quædam, maximè canes, & leones somniare constet experientià, dicendum foret etiam animalia prophetizare.

6. Animam rationalem non esse factam à Deo; non spiritum, sed terram esse blaterabat, nec esse immortalem dicebat. R. verbo *Apcearitæ*, *Arabes*. Item animam hominis esse spiritualem, constat expluribus Scripturæ locis, ubi anima spiritus vocatur. Tum quia anima intelligit spiritualia, ergo esse debet spiritualis, hoc enim fieri nequit nisi media potentià spirituali. Tum quia, omnia quæ sunt purè materialia, solùm intendunt ad sui conservationem, & non investigant summum bonum in æternum possidendum, quod præstat homo; ergo homo debet habere animam spiritualem, quandoquidem ad finem purè spiritualem anhelat. Demum libertas non competit materialibus, sed spiritualibus; ergo homo libertate donatus, debet habere animam spiritualem. Quòd autem anima rationalis à Deo creetur. Vide verbo *Tertullianus*, *Arabes*, *Gregorius Pauli*, *Augustinus Marloratus*, *Bagnolenses*.

7. Salvatorem expoliasse carnem, antequam in cælum conscenderet. R. verbo *Apellitæ*.

8. Dixit Christum non sedere ad dexteram Patris. R. Ex Symbolo Apostolorum. Ex illo Psalmi: *Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis*. Item ex act. Apost. ubi legitur D. Stephanum vidisse Jesum stantem à dextris virtutis Dei. Marci ultimo: *Dominus quidem Jesus, postquam loquutus est eis, ascendit in cælum, & sedet à dextris Dei*. Joann. 20. *Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum.* Nec obest, quod legitur: *In sole posuit tabernaculum suum*. Hinc enim non evincitur Christum esse in Sole, ut volunt hæretici isti, sed significatur gloria plenissima, quam habuit Christus glorificatus: & mysticè Ecclesia; sicut & Beatissima Virgo.

9. Deum esse corporeum. R. verbo *Antropomorphitæ*.

10. Angelos esse creatores animarum nostrarum. R. verbo *Bagnolenses*.

11. Mundum istum infernum esse asserunt, & nullum alium infernum inveniri. R. verbo *Albigenses*, *Almaricus*, *& Ampulianus*.

12. Resurrectionem in sola filiorum procreatione consistere prædicant. R. verbo *Ærarius*, *Basilidiani*, *& Chiliastæ*.

XIII. HERMANNUS PONGILUPUS, Patrià Ferrariensis, creditur auctor sectæ Fraticellorum, cujus corpus viginti post annos ab ejus decessu Ferrariæ

rariæ exhumatum, combustum fuit jussu Bonifacii VIII. circa ann. 1297. proindè Hermanni sectatores dicebant nec Bonifacium, nec aliquem ex ejus successoribus fuisse canonicè electum. Hermannus ab Inquisitoribus convictus, abjuratâ ore, non corde impietate, specimen sanctitatis per hypocrisim prębuit, quapropter in suâ decedens hypocrisi, plurium sibi venerationem ita conciliavit, ut post mortem etiam Altaria in ejus honorem Ferrariæ erecta fuerint; expositâ insuper in Ecclesiâ Cathedrali ejus imagine publicę venerationi. Sed tandem hypocrisi, in quâ decessit, & hæresi detectâ, factum est ut dirutis ejus Altaribus, exhumatæ cineres comburerentur. Vide verbo *Fraticelli, & Bizocbi*. Ex Spondan. anno 1297.

XIII. Hermannus Risvich, natione Batavus, dictus etiam Holandinus, in multos errores lapsus, monitus eosdem abjuravit, & Magistratus misericordiâ ad perpetuos carceres Hagæ fuit damnatus; sed cum è carcere aufugisset, iterum pristinos revocavit errores, aliosque de novo promulgavit; sed iterum captus per hæreticę pravitatis Inquisitores, sic est affatus. Ego quidem Christianus natus sum, sed jam à Christianismo defeci, quòd omnes Christianos amentissimos esse judicem. Homo adeò obstinatę, & obduratę cervicis, meritò igni fuit adjudicatus anno 1512. Ex Spondan. ejus errores sunt sequentes

1. Angeli sivè boni, sivè mali non sunt creati à Deo (quia dicebat) hoc Scriptura nullibi asserit. R. Quatenùs videtur negare Angelos ullos esse. Verbo *Dositheus*, ubi probatur Angelorum existentia. De Angelis autem Scriptura pluribus in locis mentionem facit, ut constat Genesis, cap. 19. vers. 1. cap. 22. vers. 11. Judith cap. 13. vers. 20. Matth. cap. 18. vers. 10. cap. 26. vers. 55. Tob. cap. 12. vers. 19. & in lib. Psalm. etiam sępè de Angelis fit sermo, quos à Deo esse creatos certum est, cum ipse sit Creator omnium; & nihil possit dare sibi esse; nec aliud sit principium à quo sint, præter Deum. Creationem Angelorum continet liber Genesis juxta communem expositionem in verbis illis: *Fiat lux*, quæ scripta sunt posteris spiritualia intelligentibus, cum rudi populo tunc ea annuntiare non oporteret. Deindè *Angeli Dei* appellantur passim in sacris litteris, cum tamen ejus non essent, nisi illos creasset, omne enim dominium morale supponit necessariò physicū, quod consistit in creatione. Vide D. Thom. 1. part. quæst. 61. art. 1.

2. Animam cum corpore mori. R. verbo *Arabes*.

3. Nullum esse infernum. R. verbo *Albanenses*.

4. Materiam elementarem non esse à Deo factam, sed esse Deo coæternam. R. verbo *Hermogeniani*.

5. Christum (pro horrenda, & inaudita blasphemia) fuisse stultum, & damnasse universum mundum. Non indiget reprobatione hæc insania. Cæterùm Christi sapientiam proclamant sacræ paginæ, sicut etiam fuisse universi orbis Redemptorem, constat ex universâ historia Euangelicâ, & & pronunciarunt penè omnes Prophetę in veteri Testamento.

6. Christum negabat esse Filium Dei: omnia quę gessit esse rectæ rationi contraria. R. verbo *Cerinthus*, & alibi, ubi Divinitas Christi comprobatur; quæ autem gessit esse rectę rationi consona, & non nisi Divinam redolere sapientiam, plures Ethnici professi sunt; tanta enim est sapientia, quæ lucet in lege Euangelicâ, & in illis, quæ Christus gessit, ut uno ore, & eodem calamo omnes rationis compotes (si fide illuminati) professi sint, Christum esse increatam sapientiam.

7. Negabat Moysen à Deo legem accepisse in Monte Synai. R. Scripturæ testimonio, ubi universa Moysis historia refertur.

8. Fidem nostram fabulosam esse.

9. Euangelium nostrum fabulosum esse, quòd qui potuit sinè Incar-

natione creare Mundum, eundem quoque salvare, sine Incarnatione potuerit. R. Nam Evangelium nostrum est verbum Dei, qui veritas est; & licèt sinè Incarnatione Mundum salvare Deus potuisset, voluit tamen incarnari propter digna motiva, de quibus fusè agunt Theologi, expresšè tractantes de motivis Incarnationis, in quâ præcipuè apparet Dei bonitas, & justitia. Vide præ aliis D. Thom. 3. p. tota. q. 1.

XVI. HERMANNUS BODIUS, sectâ Lutheranus in commentario, asserit hæreticos, quamvis in errore pertinaces, non esse pœna mortis puniendos. Rep. verbo *Confœderati*. Item Deuter. 17. constat hæreticos esse puniendos. *Qui superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, decreto judicis morietur: & auferes malum de Israel.* Actorum 13. Elymas Magus, cupiens avertere Proconsulem à fide, excæcatur. Ad Tit. 3. *Hæreticum hominem post unam, & secundam correptionem devita, sciens quia subversus est, qui ejusmodi est.*

II. HERMOGENIANI, ab Hermogene, qui erat picturæ studiósus, originem habuerunt: fuit natione Afer, & ex Christianis transiēs ad Philosophos Stoicos, plura docuit contra veritatem Catholicam, innixus Stoicorum principiis. Scripsit contra Hermogenen Dosithæus Episcopus Seleuciæ; Tertullianus quoque librum unum edidit contrà Hermogenem, cujus sectarii dicti sunt etiam *Materiarii*. Inter erroneas Hermogenis opiniones, unà erat, quâ asserebat Christi corpus iterum reversurum in solem, à quo corpus assumpsisse dicebat, effutiens etiam materiales esse animas: sed Christum in utero Virginis verè incarnatum, constat ex his, quæ dicta sunt contra *Albanenses*; & de Christi corpore reversuro in solem, dictum est contra *Hermiam*. Quòd autem hominis anima non sit materialis, sed spiritualis constat ex sacra Scriptura, in qua homo dicitur ad imaginem Dei factus, quod homini convenit ratione animæ, quæ est spiritualis, ratione enim corporis nullam potest habere cum eo, qui spiritus est, similitudinem: ex ipsis animæ operationibus etiam patet animam esse entitatem spiritualem. Talem esse profitentur omnes Sancti Patres. Tum quia si anima non esset spiritualis, homo non esset præstantior cæteris animantibus. Tum quia omnis receptio fit per modum recipientis, quòd si anima hominis esset corporea, non posset homo recipere spiritualia. Tum quia quælibet materialis potentia habet objectum determinatum, in quod tantummodò fertur: sic potentia visiva solùm fertur in coloratum, auditiva in sonorum, sed anima fertur in plura objecta; ergo non est corporea. Demùm libertas non competit materialibus, sed spiritualibus. Homo est liber, ergo habet potentiam spiritualem, nempè animam. Vide S. Thom. p. 1. q. 75. art. 1. & 6. Vide quæ dicta sunt verbo *Hermias*.

2. Dixit materiam esse Deo coæternam, & ingenitam. R. Genes. 1. *In principio creavit Deus cælum, & terram*. Exod. cap. 20. vers. 11. ex Psalm. 89. *Prius quam montes fierent, aut formaretur terra, & orbis, tu es Deus*. Tum quia Deus: *Elegit nos in Christo ante mundi constitutionem*, ut asserit Apostolus ad Ephes. cap. 1. vers. 4. Item Joann. 17. *Clarifica me Pater claritate, quam habui priusquà mundus esset*. Psalm. 101. *Initio tu Domine terram fundasti &c.* Tum quia nihil est à se nisi solus Deus, mundus autem non est Deus, sed opus manuum Altissimi. Item ex sac. pag. constat, quòd Mundus immutabitur, Deus autem nequit esse mutationi obnoxius. Tum quia creatio dicitur productio omninò ex nihilo, si autem præcessisset materia, Mundus non esset ex nihilo, sed esset ex ipsâ præexistente materiâ, & consequenter non esset intelligibile, quâ ratione Mundus fuerit creatus.

3. Tres personas Sanctissimę Trinitatis confundebat, ut defenderet unitatem. R. Nam Deitas ità est unitas substantiæ, ut distinctionem perso-

narum

narum non excludat, aliàs unitas ipsa infinita non esset, cui infinita bonitatis communicatio deesset: neq; summè fœlix Deus esset, qui solitarius esset. Tum quia Filius generatur, Pater generat, Spiritus sanctus spiratur; Pater & Filius spirant, ut ille videtur non negare, operationes admittens, & personas confundens. Ergo de facto tres personæ distinctæ in Divinis esse debent; cum eadem non possit esse potentia generans, & genita, spirans, & spirata. Vide verbo *Bogomilli*.

4. Salvatorem negabat esse Filium Dei. R. Ex illis verbis: *Hic est Filius meus dilectus*. Paulus asserit, Deum dedisse Filium suum Unigenitum in Redemptionem nostram. Tum quia in Christo una est persona scilicet Verbi; Verbum autem est Filius Dei; ergo Christus est Dei Filius. Tum quia si Salvator non esset Dei Filius, esset purus homo, sed Christus est homo Deus, ut probatum est contra Cerinthum, ergo &c.

5. Omnem intellectum Spiritui sancto eripiebat. R. Nam in Spiritu sancto est tota essentia Divina. Tum quia de Spiritu sancto dixit Christus, *Quòd doceret nos omnia*; & si Spiritus sanctus non intelligeret, neque esset persona Divina; demùm Spiritus sanctus est Deus, ergo &c.

IV. Heron Avunculus Juliani apostate, Thebarum apud Ægyptios creatus Episcopus, ad veterem superstitionem à Christianismo defecit, paulò post medium seculi quarti. Templum Antiochiæ, unà cum aliis suæ perfidiæ sociis devastans, sacra vasa profanavit: quare incognito morbo correptus, ità abominabile factum est ejus corpus, ut in viam projectum, ibidem tamquam canis expiraverit. Ex Pratelo.

XVI. Heschusius nomine Tilmannus, Jenę in Saxonià libellum edidit contra Sacramentarios. Boquinus Arianum fuisse, Calvinus Servetianum autumant; homo seditiosissimus, appellatus communiter flabellum seditionum, propterea è multis Germaniæ Civitatibus ejectus, sicut plures hæretici de variis, eundem erroribus accusando, contra Heschusium scripserunt, & ipse vicissim accusatores suos exagitavit & difamare studuit. Pluribi minister constitutus in Saxonia, & Germania; propter irrequietum semper animum, fuit expulsus: homo pervicacis, & obstinatæ opinionis, non nisi sui plenus, anno 1588. ætatis 62. decessit. Ex Spond. anno 1660. accusatur communiter quòd dixerit.

Trinitas est unitas. R. Nam licèt una sit Trinitas, non tamen dici debet quòd Trinitas sit unitas, eo nimirùm sensu, quo aut æquivoca evadat locutio, aut errorem insinuet. Canimus quidem nos cum Ecclesia. *Tu Trinitatis unitas*. Et sensus Catholicis apertus est; nempè unitas essentialis, sivè naturæ Trinitatis. Si tamen talitèr propositio sonet ut de formali (ut cum Scholasticis proùt oportet loquar) unitatis ratione Trinitas prædicetur, error erit, quia ipsa unitatis simplicissimę ratio negabitur. Si verò de trina formali personarum ratione prędicatur unitas, ablegabitur vera personarum distinctio. Ideò in homine hæretico ille loquendi modus non est tolerandus.

V. Hæsitantes. Idem ac Acephali, sic dicti, quia sub falsis prętextibus Cōcilium Chalcedonense recipere recusabant. Vide *Acephali*.

XVI. Heterodoxus. Sub hoc nomine hìc peculiaritèr intelligitur, minister quidam ex Calviniana sectâ, qui proprio suppresso nomine se Abbatem dictitat, in cujusdam libri ab ipso editi frontispicio, in quo libro quinque temerarias propositiones, quæ cum Jansenianis coincidunt, propugnat. Hunc hæreticum impugnat Petavius in appendice ad librum 13. de Incarnatione.

XVII. Hicmannus, Nobili genere natus, natione Anglus, ineunte seculo decimo septimo, Origenis errores de futura dœmonum, ac reproborum salute instauravit, editis scriptis quæ Regi Angliæ patefecit. Ex Coccio.

Hidroparastatae. Iidem sunt ac Aquarii.

III. Hierarchitae. A Hierarce, sivè ut placet Hilario lib. 6. de Trinitate, Hierarcha, ex Leonte Ægyptio originem habuerunt circa annum 279. Vir in Græcis disciplinis nō mediocriter eruditus, astronomiæ, & magiæ deditus, sua vanitate impulsus, in varios impegit errores. Multa ex Origenis erroribus mutuatus, ad quæ confirmanda, plura allegoricè scripsit. Hierarchitas, Philastrius cap. 85. nominat Abstinentes, & adhuc viguisse suo tempore hanc sectam, tam in Gallia, quàm in Hispania, scriptum reliquit.

1. Dixit solam animam resurrecturam, non verò corpus. R. verbo *Basilidiani*. Item ex Symbolo Apostolorum, ex Symbolo D. Athanasii, & pluribus aliis Scripturę testimoniis, ubi expressè asseritur totum hominem resurrecturum, scilicet cum anima, & corpore. Nec valet dicere illud Job cap. 14. vers. 12. *Sic homo cum dormierit, non resurget.* Nam ibi Propheta asserit resurrectionem non futuram usque ad diem extremum, subdit enim immediatè, *donec atteratur cælum.* Nec valet instare, cælum numquam debet atteri, ergo numquā fiet resurrectio; nam cæli, licèt non sint atterendi, quo ad substantiam, atterendi tamen sunt quo ad exteriorem faciem; nam de hac externa cæli atteritione loquitur Euangelium, Matth. ultimo, & D. Petrus epist. 2. cap. 3. vers. 10. sed & ipse Job, ait se resurrecturum, & in carne suâ Deum visurum.

2. Pueros ante usum rationis morientes non salvari. R. Nam pueros decedentes cum baptismo salvari, asserit Concilium Lateranense sub Innocentio III. cap. 1. Viennense sub Clemente V. Trident. sess. 2. can. 13. Tum quia alibi ostendimus baptismum delere culpam originalem, quæ sola potest obstare, quin pueri salventur; ergo decedentes cum baptismo salvātur. Insuper Christus præcepit ut parvulos ad se venire sinerent, quia ipsorum est regnum cælorum, sicut constat Matth. 19. vers. 13. & 14. Tum quia, Circumcisio proderat non modò adultis, sed etiā parvulis; immò fœminæ infantes solà parentum fide actionibus explicità sanctificabantur; ne exclusæ remanerent à regno, quæ excludebantur à Sacramento. Sacramentum autem Baptismi pro utroque sexu est institutum, in quo non jam operantium opera, sed operatum ipsum gratia consequitur. Num potentiora erant veterum opera ad salvandos parvulos, quàm opus Christi? Insuper Deus vult omnibus salutem, sed hoc falsum esset, si infantes non obstante baptismo, non possent salvari. Vide verbo *Anabaptistæ*, contra quos probatum est baptisma prodesse parvulis. Baptismus sanguinis, remittit originale; ergo idem dicendum de baptismo aquæ, etiam si parvuli fidem propriam non habeant, quam requiri ad validitatem baptismi asserunt hæretici, undè sustinent baptismum non prodesse parvulis, illa enim verba: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit*, non significant requiri fidem in parvulis, sed in adultis, de quibus ibidem Christus loquebatur. Quamvis etiam verum sit parvulos credere secundùm habitum quidem, quia infunditur ipsis à Deo in baptismo, secundùm actum verò, cum eorum vice actus fidei elicit Ecclesia, quæ pro ipsis, quos generat Christo, acceptat baptismum Christi, ut mater. Si enim actus parentum nomine filiorum rationis incapacium, pro eorum tempore commodo, in jure humano computantur, quantò magis mater à Christo constituta, pro filiis in rebus æternę salutis acceptatur.

3. Negat extremam Unctionem esse Sacramentum. R. ex Concilio Cabilonensi, 2. can. 48. ex Florentino sub Eugenio IV. ex Trident. sess. 14. de Sacramento extremæ Unctionis, can. 2. Item Marci cap. 6. vers. 13. legitur, quòd Apostoli ungebant oleo ægrotos, & eos sanabant; quod certè, non nisi præcipiente Christo fecisse

dici potest. Huic autem Unctioni adnexam esse collationem gratiæ, & consequenter extremam Unctionem esse Sacramentum, constat ex epistolâ canonica S. Jacobi, cap. 5. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.* Ex quo textu patet extremam Unctionem esse Sacramentum; reperitur enim materia, forma, & effectus, scilicet gratia. Et licet hujus Sacramenti non fiat expressa mentio ab Euãgelistis, nõ tamẽ hinc potest deduci non esse Sacramentum; fides enim nostra non soli Scripturę innititur, sed potissimùm traditioni; multa enim Christus fecit, dixit, & præcepit, quæ scripta non sunt; ut asserit Joannes cap. 20. vers. 30. Quamvis autem plures infirmi post unctionem non sanentur, non propterea putandũ est sacram Unctionem corporali etiam saluti non prodesse, aut inutilem esse; quia promissio sanitatis corporalis, est solùm effectus secundarius hujus Sacramenti: hinc non omnes infirmi uncti sanantur. Tunc enim solùm sanantur, cum Deus sic expedire judicat, sed primarius effectus hujus Sacramenti, qui est conferre gratiam, ad vincendas tentationes in conflictu mortis, semper habetur, dummodò suscipiens nullum ponat obicem, & sit dispositus, saltem habitualiter; ut de Christianis semper præsumitur.

4. Nuptias non esse licitas. R. verbo *Adomitæ*, & *Encratbitę*.

5. Solos cęlibes, & non conjugatos salvari. R. Quandoquidem plures sanctos conjugatos veneratur Ecclesia; Christus nullibi prohibuit matrimonium, imò extulit ad dignitatem Sacramenti: demum in hac sententia Deus nòn vellet omnes salvos fieri, quandoquidem non possunt omnes cęlibes vivere; neque expediret humanum genus propagari, sed potiùs extingui. Plura de matrimonio docuit Apostol us epist. 1. ad Corinth. 7. & S. Petrus epist. 1. cap. 3. imò ipse Dominus. Matth. 5. & 19.

6. Usum animatorum, & vini potum prohibuit. R. verbo *Encratbitæ Grçci.*

7. Verbum Dei dicebat non esse lumen, sed lucernam de lucernâ in duas partes divisâ; nesciens enim Unigeniti nativitatem, unius lucernę, duo lumina prædicavit. Hoc inepto modo loquendi excogitans divisionem Divinæ substantiæ, similem ei, quæ fit, cum lampas duobus inter se communicantibus lychnis instructa, duplex lumen profundit.

IV. Hilarius, de quo agit Baron. ann. 359. ex Ecclesiæ Romanæ Diacono factus Luciferianus, ad schisma Luciferi adjunxit Anabaptismum, pro his qui extra Luciferi Ecclesiam baptizati fuissent; Cum igitur consopitam, ac planè damnatam de rebaptizandis hæreticis sententiam iterùm suscitasset, ab Ecclesiâ cum suis sequacibus iterum damnatus fuit, licèt pro doctrinæ Catholicæ defensione, multum laborasset sub Constantio Imperatore, ad quem à Liberio Papa legatus fuerat ad Concilium Mediolanense, in quo renuens subscribere damnationi S. Athanasii, flagellis cęsus, etiam in exilium pulsus, tantâ confessionis gloriâ futurus illustris, si hinc superbæ elationis occasionem nactus, spernens eos, qui persecutionis timore correpti, cęciderant, non solùm cum Lucifero schismate se ab Ecclesia separasset, sed, & hæresim non addidisset, scribens nullatenus hæreticorum baptismum esse recipiendum. Hunc Hilarium, ob rebaptizationem Hieronymus *Deucalionem orbis* appellavit. Verùm neque ex Schismaticis ipsis, aliquem habere potuit sectatorem, quare unà cum Hilario, etiam interiit ejus secta. Circa reiterationem baptismi reprobatur verbo *Agripiniani*, & *Hemerobaptistæ*. Circa non recipiendos cum dignitate lapsos pœnitentes. R. verbo *Luciferiani.*

IV. Hilarius Arianus, de quo agit S. August. lib. 2. retract. viguit circa

an-

annum 400. Detrahebat concinentibus laudes Christi in Ecclesia. R. ex Scriptura, quæ sæpè nos invitat ad concinendas Dei laudes: sicut maximè constat in libro Psalmorum. Item Apostolus ad Coloss. 3. *Docentes, & commonentes vosmetipsos psalmis, hymnis, & canticis spiritualibus*. De hymnis in Ecclesia canendis, plura extant Concilia, quæ per expressos canones, cantum Ecclesiasticum stabilierunt, inter quæ Toletanum 4. Senonense sub Clemente VII. sed & Angeli nascente Domino cantabant: sæpè auditi sunt Angelorum chori psallentium Domino; Item ex lib. Actor. cap. 16. vers. 25. constat consuevisse Apostolos alta voce concinere Dei laudes; legitur enim, *quòd media nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Deum, & audiebant eos, qui erant in custodiâ*. Ex illo autem Matt. 6. vers. 7. & 7. non prohibetur à Christo cantus, sed prohibetur oratio facta cum ostentatione, & vanâ gloriâ, quemadmodùm faciunt hypocritæ.

V. Himericus, sectâ Nestorianus, Nicomediensis Episcopus, subcripsit epistolam unam, cum aliis suæ impietatis sociis, quorum nomina recensentur à Baronio, ann. 431. in qua Nestorianum dogma propugnabatur.

XVI. Hofmannus Melchior, referente Lyndano, ex simplici artifice in Livonia prædicationis munus assumens, per Regem Danimarchæ minister constitutus, circa annum 1527. in frustrà sese opponente Luthero, Zuinglii errores promulgans, asserebat extremam judicii diem futuram anno 1734. A Ministris Lutheranis, præcipuè à *Marcardo Frecher*, & *Sculdorpio* confutatus, & confusus; persistens nihilominùs in suâ pervicacia, ejectus alibi se recepit, ubi dogmatizare non cessans, Strasburgi discipulos plures accivit. Ejus sequaces Hofmannum Eliam esse, qui præveniret judicium extremum, affirmabant, quare unà cum *Poltermano*, qui se Henoch esse jactabat carceri mancipatus, circa annum 1533. decessit, ejus errores sunt sequentes

1. Christum non assumpsisse carnem ex Virgine, sed ex se factum esse carnem. R. verbo *Albanenses*, *Balthasar Pacimont*.

2. A gratia semel voluntariè peccando cadentem, nunquam ad gratiam restitui. R. Nam in hoc statu, nulla esset spes salutis peccatoribus, quos Christus venit vocare ad pœnitentiam, prò quibus instituit Sacramentum pœnitentiæ. Peccatorem contritum consequi gratiam, ostenditur ex Scrip. Ezech. cap. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, omnium iniquitatum ejus non recordabor*; quam veritatem confirmat Conc. Later. Cap. *Firmiter*. Tum quia nulla est ratio convincens dari peccatum irremissibile, pratèr finalem impœnitentiam, quia Deus plus potest dimittere, quàm homo peccare. Creaturæ pœnitenti promisit Deus remissionem cujusque peccati; non enim Deus vult mortem peccatoris, sed vult ut convertatur, & vivat, undè & Dominus docuit Petrum septuagies septies, id est infinities peccatoribus dimittere.

3. Salutem nostram esse in nostris viribus collocatam. R. Nam licèt requiratur cooperatio nostra ad salutem, attamen certum est neminem nisi dono gratiæ posse bona opera efficere, per quæ mereatur æternam salutem, quæ veritas sæpè confirmatur in sacris paginis, & exclamat Apostolus: *Gratia Dei mecum*: & alibi: *Non enim sufficientes sumus facere aliquid ex nobis*. Quòd si salus nostra solummodò in nostris viribus esset collocata, etiam Deo invito posset homo regnum cælorum acquirere. Tum quia ad obtinendam salutem, quæ est finis supernaturalis, necessaria sunt media proportionata fini, scilicèt opera supernaturalia: Sed vires nostræ, in se præcisè spectatæ, sunt naturales, neque possunt opera supernaturalia efficere, perquæ acquiratur finis supernaturalis, nisi eleventur, & adjuventur media Dei gratia: ergo salus nostra non est in solis nostris viribus collocata.

Holandinus. Vide *Hermannus Risvich*.

Hominum Intelligentium secta. Vide *Ægidius Cantoris*.

IV. Homoncionistæ. Sic dicti eo quòd Christum non nisi hominem esse affirmarent, de quibus mentionem facit S.Aug. Serm.24.ex addit.fragm. in novis impress. R.verbo *Cerinthus*.

VI. Homonoionitæ. Illi sunt qui dicunt in corpore hominis esse imaginem Dei, non in anima: de his agit Sirmundus hæresi 76.

VII. Homua. Discipulus Mahometis, sepulchrum in honorem sui Magistri adornavit, ibique mansit usque ad suum decessum, primus Mahometis successor in calisatu Mahometano. Ex Bar. anno 630.

V. Homousiastae. à Marcionitis derivarunt circa initium seculi 4. Animam humanam ejusdem cum Deo essentiæ asserebant. Ex Theodor. hæret. fab. lib. 1. R. verbo *Dicaritæ*.

V. Honericus. Circa annum Domini 496. acerrimus Arianæ hæresis propugnator, & Orthodoxorum persecutor apparuit Honericus Vandalorum Rex, qui 344. Episcopos Catholicos in exilium relegavit, & omnem conatum adhibuit, ut Arianam hæresim dilataret, cujus impietates narrat Nicephorus lib.17. cap.11.

XVI. Hortenses. Iidem sunt, ac Clancularii, qui eo quòd in hortis convenirent, dicti sunt etiam Hortenses. Ex Gault. sec.16.

XVI. Hortensius Landus. Ex Coccio. Factus apostata ab instituto Religioso, quod professus erat, & à fide, ut Calvinismum sequeretur circa medium seculi 16. librum composuit in quo Clericorum, & Monachorum tonsuram persequitur. R. Ex antiqua praxi, quæ tonsuram crinium commendat, quæ vitam mundissimam indicat, ut refert Dionysius Areopagita in Ecclesiastica Hierarchià cap.6. Synodus Nicęna habita initio quarti seculi Canone 76. pręcipit tonsuram crinium Religiosis. De crinium tonsura agit Athanasius lib. de Virginitate. Epiphanius hæresi 80. Gregorius Nazianzenus Oratione 12. Justinianus Imperator de Monachis cap. 2. quare igitur improbent hæretici, tonsuram, quam opere, & scriptis commendarunt Religiosissimi viri, & Sanctissimi PP. in Conciliis?

Hornus. Pseudo-Episcopus Win- XVI.
toniensis in Anglia, prolixè scripsit ad probandum supremam auctoritatem in causis etiam merè Ecclesiasticis, competere Regi, contra quem doctissimè rescripsit Thomas Stapletonus. R. verbo *Anglo Calviniani, Apologetici*.

Hugo Aubriotus, Præfectus XIV.
Parisiensis, natione Borgundus, potens, & dives, convictus turpissimæ libidinis, etiam cum fœminis Judęis, odii in Ecclesiasticos, contemptus Sacramentorum, & multarum aliarum hæresum, igni damnatur, precibus tamen Principum, mitigatâ pœnâ, ad perpetuum carcerem; intèr seditiones populares carcere eductus fuit. Ex Spond. ann.1381

Hugo Latimerus. Ex Comita- XVI.
tu Leicestrensi in Anglia, Calvinianam hæresim Cantabrigiæ docuit; ab Henrico Rege, proptèr hæresis suspicionem, de Wigorniensi Episcopatu deturbatur, Anglos siquidem in fide suis concionibus corrumpebat. Mortuo Rege iterùm suis falsis concionibus vulgum imperitum dementare est aggressus: fuit Religionis, & Ecclesiæ Romanæ hostis; proinde in carcerem sub Regno Mariæ pulsus, cum aliis suæ impietatis fautoribus, vivus comburitur; ætatis annorum 80. Ex Spond. anno 1547., & 1595.

Hugonistae, sivè Hugonotes, XVI.
illi sunt, qui dogmata sequuntur Luthero contraria, & potiùs Calvino adhærent. Incertum an ab Hugone quodam Ludi Magistello Parisiensi, an verò ab Hugone militiæ reformatæ in Galliâ Duce, nomen sortiti sint: certum est circa annum 1560., cœpisse Calvinianos in Galliâ dici Hugonotos, & deductum aliqui volunt hoc nomen à Porta Urbis Turonis, quæ Regis Hugonis appellatur, ad quā Calviniani suas conventiculas

cele-

celebrare consueverant. Alii hoc nomen sumptum volunt, à voce fœderis Helvetici, quâ se invicem *Eidgenossen* vocitant, malè à Gallis pronunciata: alii à voce *Hens-Guenaus*, quod apud Helveticos significat homines seditiosos: qualitèr autem Hugonoti Urbes occuparint, cuncta cędit us, & rapinis compleverint, qualis, & quanta fuerit eorum audacia, quantos tumultus cierint, videre est apud Spond. ab anno 1560. usque ad annum 1629. Et apud Freschotum integro volumine. Insuper copiosè de Hugonotis scripsit Gabriel à Sacconai Sabaudus librum inscriptum: *Historia universalis motuum, & tumultuum ab Hug notis excitatorum*; extat impress. Lugduni apud Michaelem Jove anno 1572.

XII. Humiliatorum Secta. Fuit exagitata, ab Innocentio III., ut constat ex ejus constitut., unà cum Gazaris, Amaldistis, & Pauperibus de Lugduno. Ejus sectatores Sacerdotale munus sibi arrogabant, Confessiones secretas excipientes, concionabantur, & à liberalibus artibus abhorrebant. R. Quoad primum quia ad Sacerdotale munus obeundum requiritur potestas Ordinis: quam Christus contulit solis Apostolis, & per ipsos aliis ab Apostolis successivè ordinatis, de quibus legitur Actorum 20. *Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Eccl. siæ Dei.* Tū quia si unusquisque posset prò libito Sacerdotale munus perficere, jã non esset distinctio intèr Sacerdotē, & laicum, ex quo fieret confusio in populo. Tum quia, munus Sacerdotale est dignitas, nemo autem potest sibi dignitatem conferre, sed ab habente auctoritatem dignitas est suscipienda; ex quo sequitur non posse laicum Confessiones audire, concionari, & ea, quæ Ecclesiastici sunt muneris, peragere, hæc enim munera, non nisi ab Ecclesiasticis, quibus colata est auctoritas possunt exerceri. Tum quia si simplex laicus posset Sacerdotale munus exercere, hoc possent, & mulieres. Vide verbo *Collyridiani*.

Reprobantur etiam *Humiliati* in eo, quòd à liberalibus artibus abhorrerent, quia artes liberales nempè Grammatica, Rethorica, Dialectica, Arithmetica, Musica, Geometria, Astronomia, & si quæ aliæ ad præfatas reducuntur, sunt naturales perfectiones humanæ mentis, quas ad gloriam Dei conditoris acquirimus; dedit siquidem Deus animæ rationali facultatem acquirendi connaturales perfectiones. Deindè præfatę artes inveniuntur in sacris literis commendatæ, utpotè Musica, & Poesis, undè laudantur PP. apud Ecclesiasticum: *Requirentes modos musicos, & narrantes carmina Scripturarum*. Rhetoricâ usos fuisse Scriptores sacros, maximè Isaiam, manifestum est. Christum Dominum dialecticè locutum, probat S. Augustinus contra Cresconium. De Geometriâ extat sermo in libro Job. *Quis tetendit super eam* (idest terram) *lineam &c.*, & sic de reliquis. Deindè serviunt facultates istæ ad agnoscenda opera Dei, & ad eum laudandum.

Hunnius Ægidius, sectâ Lutheranus, primus fuit qui cœpit reprobare exorcismum, quo utitur Ecclesia potissimùm in baptismo, cum Parochus dicit: *Exorcizo te immunde spiritus &c.* Asserit itaque Hunnius, Christum non instituisse exorcismum, nec Apostolos exorcismum usurpasse, idemque concludit, reprobandū esse omnem exorcismum. R. Marc. 3. 15. *Dedit illis potestatem eiiciendi dæmonia*: Quod & pręstitit Christus, sicut legitur Matth. 17. v. 17. Marc. 1. 25. Ipsumque Dominum exorcismo usum habemus Marc. 7. v. 34. Cū dœmon ratione peccati originalis habeat potestatem in homines, ideò Ecclesia utitur exorcismo antè baptismum, ut denotet, se auferre à dœmone potestatem quam habet in hominem baptizandum, qui licèt per baptismum liberetur à culpa originali, per exorcismum liberatur ab infestatione diaboli. De exorcismi potestate agit S. August. lib. 2. contra Jul. Pelag. XVI.

Chri-

Chrysostomus Homilia de Adam, & Eva. Optatus Milevitanus lib.4. contra Donatistas. Gregorius Magnus in lib. Sacram. S. Bernardus in vita S. Malachiæ.

XV. HUSSITAE. Hussitarum sectâ anno 1408. cœpit invalescere, quæ Valdensium, & Wicleffistarum errores revocavit, Duce Joanne Hus. Vox Hus anserem significat. Fuit Hus natione Bohemus. Ad exturbandos itaque Teutonicos, plura meditatus, cum universitatem Pragensem, excitatis motibus deturbasset, hinc audactior factus, linguà potens, & mundioris vitæ falsa opinione clarus, venenum, quod jam pridem conceperat, palàm evomere cœpit; sed huic malo occurrente Archiepiscopo Pragensi, qui Wicleffi libros publicè comburi jussit, etiam Joanni Hus, quò minùs falsam doctrinam promulgaret, interdixit. Hussus proindè Pragâ excedens, in villa Hus originis suæ secedens, ab impietate sua non resipuit. Decretum est contra Joannem Hus in Concilio Romano, anno 1412. sub Joanne XXII. ejusdẽ scripta comburi. Seditionis fonte ejecto per Regem Wenceslaum ab Urbe Pragensi, ejus sectatores pervicaciùs tumultuarunt: interìm cum Joannes ad Concilium Constantiense accessisset, ibique, (tantum abfuit ut errores suos, sicut promiserat emendaret,) sua falsa dogmata promulgare auderet, carceri mancipatur; sed cum nihilominus in sua perfidia persisteret, vivus comburitur: quem tamquam Martyrem Hussitæ honorarunt. Planè incredibilis est pertinacia, quà Hussus maluit vivus comburi, quàm, licèt ab ipso Bavariæ Duce admonitus, resipiscere; affectavit martyris nomen apud suos sequaces consequi, proindè constantiam, & pietatem moriens simulavit. Cineres ejus in Rhenum projecti, nè ab ejus sectatoribus cultui exponerentur. Hujus hæresiarchæ errores, numero triginta, à Concilio Constantiensi damnati fuerunt, quos omnes ut legitimos fœtus suos agnovit, exceptis 4. 13. 14. 16. 18. quos à Joanne Wicleffo mutuatus erat. Longum esset retexere, quæ in Hussitarum causa peracta sunt, quæ adamussim refert Spondanus ab anno 1418. usq; ad annum 1494. Missa hæc facimus, ut operis brevitati propositæ consulamus: sed circa errorum numerum, ne fiat confusio, advertendum Æneam Silvium, referentem Hussitarum errores, eosdem eum Thaboritarum erroribus confudisse: dum asserit Joannem Hus negasse Purgatorium, Sacramentum pœnitentiæ, & extremæ Unctionis, pluraque alia dogmata Fidei Catholicæ consona: sed licèt in hos, & consimiles errores impegerint Joannis Hussi sequaces, (qui posteà in factiones divisi, diversa sortiti sunt nomina, alii enim Thaboritæ, alii Orphani, alii Philistæi, Idumæi, & Moabitæ nuncupantur) certum tamen est Joannem Hussum, nequaquam præfatos docuisse errores concernentes præsentiam realem Corporis Christi, necessitatem Sacramenti pœnitentiæ, agnitionem Sacramenti extremæ Unctionis, existentiam Purgatorii, invocationem Sanctorum, sacrarum Imaginum venerationem, orationem prò defunctis, circa quæ Hussum sensisse cum Orthodoxis ostendit Natal. Alex. in sua Historia Ecclesiastica sec. 15. Sunt ergo Thaboritæ, & Orphani ab Hussitis propagati, qui novas addidere hæreses erroneæ Hussitarum doctrinæ. Quantùm verò colligere liquet ex Concilio Constantiensi sess. 15., genuini Hussi errores sunt triginta, præter quos, certum est quòd scripsit contra Indulgentias, ædita disputatione anno 1412. contra Indulgentias Papales, in quà statuit, ac propugnat propositiones num. 18., quas videre est apud Natal. Alex. seculo 15. Licèt autem Hussitæ errorem de necessitate communionis sub utraque specie profiteantur, hujus tamen erroris inventor non fuit Joannes Hussus, sed Petrus Dresdensis, de quo suo loco agimus, & Jacobellus quidã prædicando promulgavit. Verum quidem est, quod hunc errorem

de

de necessitate communionis sub utraque specie Joannes Husnon improbavit, imò approbavit in quæstione, quamConstantiæ,priusquam in carcerem coniiceretur, conscripsit: *Vtrum expediat laicis sumere Sanguinem Christi sub specie vini*, in quà quæstione docuit licere,& expedire, contra disciplinam Ecclesię, quem errorem verbo *Bohemi* confutavimus. Confutandus etiam verbo *Lutherus*, in eo quòd reprobavit indulgentias. Errores autem numero 30.à Concilio Constantiensi relatos, & proscriptos, refert Gaulterius sæculo 15.

Ad quinque potissimùm capita reducuntur 30. præfati errores, per quos Joannes Hussus contendebat sustinere; Primò, in Ecclesia solos justos contineri, & ideò opera bona esse indifferentia ad salutem æternam, nec mala opera obesse electis, quia Deus absque ulla meritorum, vel demeritorum ratione salvat, quos salvare decrevit. Secundò, quòd publica prædicatio licet cuilibet homini, etiam seculari. Tertiò, quòd Papa non est totius Ecclesię caput. Quartò, quòd Ecclesia nullam habet potestatem in Christianos. Quintò, quòd nulla excommunicatio est timenda, quia Ecclesia non habet potestatem excommunicandi.

Hic attentè notandum,quòd aliquę ex triginta propositionibus apparenter procedere videntur ex zelo contrà vitia Prælatorum, & Clericorum: non est tamen zelus secundùm scientiam, zelus enim discretus, ea peccata, quæ videt in domo Dei se non posse tollere, tolerat & gemit; non possunt autem per vitia, & errores, ut conabatur Hus,alia tolli vitia,quia non in Beelzebub eiiciuntur dęmonia, sed in digito Dei, qui est Spiritus sanctus, volens,ut in corrigendo, modus habeatur prudentiæ; his præmissis,reprobationem 30. propositionum Hussi, quas ad quinque superiora capita supra reductas expressimus, breviter exhibemus.

1. Propositio. In Ecclesiâ soli justi continentur. R. ex Conciliis Carthaginensi, Bracharensi, & Constantiensi sessione decimaquinta, in quà damnatus fuit sequens articulus, scilicet: *Gratia prædestinationis est vinculum, quo Corpus Ecclesiæ,& quodlibet ejus membrum jungitur ipsi capiti insolubiliter, ita ut nemo possit esse in Ecclesia Dei,nisi sit justus,sanctus,& prędestinatus*; ex quo articulo damnato, sequitur, quòd secundùm mentem Concilii, Ecclesia continet justos, & peccatores, bonos,& malos, prędestinatos,& reprobos. Prob. Catholica veritas ex Christi parabola, Matth.13. vers.47. ubi Christus assimilat Ecclesiam sagenæ missæ in mare,& ex omni genere piscium congreganti: ex quà sagenà boni in fine mundi sunt separandi à malis. Tum quia, si Ecclesia constaret ex solis justis,Ecclesia esset invisibilis, cum nemo sciat an sit justus: nemo enim scit, an odio, vel amore sit dignus: item ex alia Christi parabola,quæ habetur Joann. 15. vers.1. *Ego sum vitis vera,& vos palmites*; ubi Christus asserit, etiam palmitem non ferentem fructum esse in vite,id est esse in Ecclesiâ tam bonum, quàm malum palmitem sub Christo capite. Demum Ecclesia est cœtus fidelium sub regimine Apostolici pastoris congregatus, sed inter fideles sunt boni, & mali, solum enim peccatum infidelitatis excludit à cœtu fidelium, ergo Ecclesia continet bonos, & malos; in qua Ecclesia, qui benè operantur,salvi fient, qui verò malè, damnabuntur; ex quo sequitur valdè curandum esse de bonis operibus, cum propter bona opera consequamur salutem, nec sint indifferentia, ut contendit Hussus.Necessitatem bonorum operum, quæ mediâ Dei gratia fiunt, ad salutem, proclamant Concilium Arausicanum sub Felice IV.can.8.Lateranense sub Innoc.III. Trident. sess.6. canon.32. Item,quòd bona opera necessariâ sint ad salutem constat ex sac.Script. Eccles. cap.16. vers.15. Secundâ Petri, cap.1. v.10. ex Psalm.17. vers.21. Sapient. 5. ad Corinth. cap.3. vers.8. *Unusquisque autem propriam mercedem recipiet*

secun

secundùm laborem suum; & secundâ ad Timoth. cap.4. *In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illâ die justus judex.* Tum quia si bona opera essent indifferentia ad salutem, nec mala obessent, jam totum civile commercium corrueret; omnes enim pro libito furarentur, homicidia committerent, & similia. Respicit itaque Deus in retributione ad uniuscujusque merita, & demerita, quæ veritas ab ipsâ penè naturâ in omnibus inserta, retrahit homines à malo, & excitat ad bonum. Vide verbo *Assuritani*, *Augustinus Bohemus*.

2. Propositio. Publica prædicatio licet cuilibet homini, etiam seculari. R. ex Concil. Trident. sess. 7. can. 10. Item ex epist. ad Rom. cap. 10. ubi legitur: *Quomodo verò prædicabunt, nisi mittantur?* ex quo apertè colligitur, quòd nulli prædicare licet, absque missione. Hinc Christus elegit inter discipulos duodecim Apostolos, quos misit ad prædicationem sui Euãgelii, ex quo infertur, quòd prædicandi officium est ministerium Apostolicum, & nequit exerceri nisi ab iis, qui habent auctoritatem, quæ auctoritas competit animarum Pastoribus, & per ipsos iis, qui à Pastoribus delegantur ad pascendum gregem dispersum. Etiam in lege veteri, nullus Propheta prophetavit sinè missione, ut colligitur ex illo Matth. cap. 23. *Jerusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt.* Insuper, si omnes Christiani possent liberè prædicare, superflua esset prædicatio, omnes enim essent Euangelistæ, & Doctores, sed hoc est falsum; legitur enim ad Ephes. cap.4. quòd Christus: *Dedit quosdã quidem Apostolos, quosdam autẽ Prophetas, alios Euangelistas, alios Pastores, & Doctores in opus ministerii.* Denum si omnes liberè possent prædicare, non haberetur in Ecclesia uniformitas doctrinæ in dogmatibus, quę in tantùm incorrupta conservatur in Ecclesia, in quantùm illi soli, qui Catholicæ, solideq; doctrinæ sunt professores, ministerium prædicationis accipiunt à Prælatis. Textus autem Scripturæ, qui possent in contrarium adduci, interpretari debent de prædicatione privatâ, non autem publicâ: prædicatio autem privata, quæ in eo consistit, ut quis valeat proximum suum, maximè dum illum deficientem animadvertit, commonere, & ad bona opera hortari, utique unicuique est licita.

3. Propositio. Ecclesia nullam habet potestatem in Christianos. R. ex pluribus, & apertis sacræ Scripturæ textibus, ex quibus manifestè evincitur Superiores Ecclesiasticos habere auctoritatem præceptivam in subditos, quos etiam pœnis possunt coercere, si sunt transgressores; subditos verò teneri obedire mandatis Superiorum spiritualium, constat Deuteron. 17.12. *Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto Judicis, morietur homo ille*; Item Deuteron. cap. 17. 10. *Et facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te*; ex novo Testamento reprobatur etiam hæreticale assertum, Matth. cap. 18. vers. 18. *Amen dico vobis quęcũque alligaveritis &c.* ad Rom. cap. 13. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit &c* ad Hebr. cap. ultimo: *Obedite præpositis vestris, & subjacete eis*; ad Thessalon. 2. cap. 3. *Si quis non obedit verbo nostro, per epistolam, hunc notate, & ne commisceamini cum illo, ut confundatur.*

Tum quia politia temporalis habet potestatem condendi leges, quibus subditi tenentur obedire pro bono regimine temporali; ergo pro bono regimine spirituali, politia Ecclesiastica habet etiam auctoritatem condendi leges, quibus subditi obedire tenentur. Nec valet obiicere Ecclesiam solùm posse præcipere, quæ expressè habentur in sacris paginis. Nam Divus Paulus plura præcipit, quæ non sunt expressa in Scripturâ. Tum quia leges, cum debeant etiam temporibus accomodari, non esset

rectè

rectè instituta politia Ecclesiastica, si pro necessitate temporis Ecclesia non posset opportunas leges statuere. Tum quia demptâ auctoritate condendi leges, & suppressâ obedientiâ subditorum legibus, statim corruit quæcumque politiâ. Auctoritatem condendi leges Christum reliquisse Ecclesię, & voluisse in subditis obedientiam, colligitur ex illo Lucæ 10. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*. Item Matth.23. *Quæcumque dixerint vobis facite*. Textus autem Scripturæ adducti ab hæreticis, ad probandum Christi fideles liberos esse à servitute, intelliguntur de servitute peccati, de servitute legis Mosaicæ, à qua post Christi mortem liberati sumus. Vide verbo *Aeriani*, *Calvinus*.

4. Propositio: Papa non est totius Ecclesiæ Caput. R. Impugnatores supremę potestatis Pontificiæ, proscribuntur in Concilio Constantiensi, sess.8. in Florentino sub Eugenio IV. Item ex sacra Scriptura probatur, Papam esse totius Ecclesię Caput, Matth.16.vers.17. soli enim Petro, & ejus successoribus constat Christum promisisse supremam Ecclesię potestatem. Joann.cap.21.vers.17. dixit Christus Petro: *Pasce oves meas*. Item Matth.16. soli Petro dixit Christus: *Tibi dabo Claves*. Virtute clavium, sivè primariæ jurisdictionis sibi collatę S. Petrus suâ auctoritate congregavit alios Apostolos ad eligendum Apostolum, quem sufficeret loco Judæ prævaricatoris; hoc autem fecit Petrus Jerosolymis ubi S. Jacobus erat Episcopus; ex quo evincitur auctoritas Petri, sivè Pontificis suprà omnes Episcopos, cui soli dixit Lucæ 22. vers.31. *Aliquando conversus confirma fratres suos*. Tum quia cum Ecclesiasticum regimen sit Monarchicum, ut probatum est contra *Flacianos*, sequitur Petrum, & ejus successores, esse totius Ecclesiæ caput visibile sub Christo, qui est primum, & invisibile caput Ecclesiæ. Vide verbo *Armeni*.

5. Propositio. Excommunicatio non est timenda, quia Ecclesia non habet potestatem excommunicandi. R. ex Concil. Constantiensi, sess. 8. Insuper Concilium Carthaginense IV. cap.13. & Bracharense primum cap.33. sub pœna excommunicationis prohibet, ne aliquis communicet cum excommunicato. Tum quia Ecclesia à tempore Apostolorum, semper consuevit uti censuris. Potestas excommunicandi concessa à Christo Ecclesiæ apertè colligitur ex illo Matth. cap. 18. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus*. Quod idem est ac dicere, sit tibi sicut excommunicatus; id est nullam habeas cum eo conversationem, aut in sacris communionem. Item, auctoritas excommunicandi colligitur, ex epistola ad Galat.cap. 1. vers. 9. *Si quis vobis Euangelizaverit præter id quod accepistis, anathema sit*. Excommunicationis autem finis, est Fidelium utilitas, ut cum gladio excommunicationis percussos se viderint, resipiscant. Hinc sequitur talem auctoritatem benè Ecclesiæ, licèt piæ Matri convenire, & fuisse concessam, ut excommunicati resipiscant, & perseverantes in pertinacia peccati, non habeant commercium cum aliis Christifidelibus, ne eos contaminent. Hussitarum hęresim iterum damnavit Martinus Quintus, anno 1418. Quod autem potissimùm contendebat Hussus, erat auctoritatem Summi Pontificis omninò convellere; huc collimat ejus propositio, in qua asserebat, quòd in Ecclesia soli justi continentur, ex qua deducebat, quòd nullus præscitus est verus Papa: nemo autem scit an sit electus, vel præscitus; hinc sequebatur neminem dari posse verum Papam, unde sepè repetebat in suo tractatu *de Ecclesia* ab ipso inscripto, consimiles propositiones, cujusmodi sunt: *Nullus existens in peccato mortali, ex quo non est membrum Christi, sed diaboli, est verus Papa, vel Prælatus, vel Dominus*; hæc erronea propositio sequitur ex priori, in qua asserebat: *Quòd nullus præscitus est verus Papa*; huic consimilis est sub-

sequens: *Nemo existens in peccato mortali habet potestatem Apostolicam*; in quibus, & consimilibus propositionibus, abundè nimis expressit implacabilem livorem, quo excandescebat in sanctam Sedem Pontificiam. Satis per se patet, quàm sit temerarium, scandalosum, perniciosum, & hereticum, ac contra quamlibet humanam politiam asserere, quòd solus existens in gratià, & solus electus habeat auctoritatem Pontificiam; cum enim nemo sciat an odio, vel amore sit dignus, redderetur incertissima, & instabilis dominatio Pontificia, quandocumque in prædestinatione, vel charitate personali fundaretur; similiter incertissima redderetur, reliquorum omnium Episcoporum potestas, jurisdictio, & auctoritas, quam à Papa recipiunt Episcopi, & Papa à Christo, qui de facto Petrum elegit in Pontificem, quamvis post electionem à charitate exciderit, cum Christum negavit. Nihilominus nova electione opus non fuit, ut Pontificiam auctoritatem exerceret; dignitas enim non facit hominem impeccabilem, consequenter neque per peccatum fragilitatis humanæ, excidit homo à dignitate, in qua semel est canonicè constitutus. Permisit Deus aliquando superiores peccare, etiam Episcopos, ut cognoscant se, licèt in excelso positos, adhuc homines esse, & sciant compati subditis, cum ex fragilitate labuntur. Dignitas ergo quæcumque illa sit, non facit hominem impeccabilem, nec per fragilitatis peccatum corruit Pontifex à dignitate, aut auctoritatem amittit, quam à Deo super universam Ecclesiam accepit; ut dictum est contra *Arnulfum*: ex quo sequitur insubsistentia, & impietas alterius propositionis, in quà Hussus asserebat, quòd Papa, si primatum habet super alias Ecclesias, habet à Cæsare; Imperator enim tanquam matris Ecclesiæ filius, in spiritualibus subditus est Pontifici, neque subditus auctoritatem conferre valet superiori, Imperator est laicus, neque auctoritatem Sacerdotalem potest impertiri. Etiam in primitiva Ecclesia, Imperatores Orthodoxi, Pontificiæ dignitati fuerunt ob sequentissimi, ut constat ex variis Ecclesiasticæ Historiæ Scriptoribus, ex quibus abundè patet Summos Pontifices independenter à quacunque dignitate, etiam Cæsarea, exercuisse in universali Ecclesia primatum. Vide verbo *Albanenses*, *Jacobus Præpositi*, *Guillelmus Ocbamus*, *Anastasius Dicors*.

Hutitae. Sectâ Antilutherani, seculo 16. à quodam *Joanne Huto* nomen sortiti sunt. Primò, sese jactabant esse Populum Israeliticum. Secundò, diem festũ Domini brevi certò instare asserebant, & omnia antè ejus adventum esse dissipanda; proindè ad extremam inopiam brevi redacti fuerunt. Ex Florimondo de hæres. lib.2. XVI.

Hydroteitae. De hac hæresi loquitur breviter *Sirmundus* hæresi 75. eamdem perstringit his verbis. Septuagesimam, & quintam hæresim Hydroteitæ fecerunt, aquam Deum dicentes, non habentem, nec initium, nec finem, sordes luentem, peccata dimittentem, & habentem Spiritum sanctum, quos justè damnat fides Catholica quasi cæcos, & non videntes, quibus spurcitiis aqua servit, quibus etiam squaloribus, aut cujus momenti est aqua sinè consecratione. Illam sermo vivus vivificat, sermo sanctus sanctificat, ut sanctus Spiritus in ea dignetur habitare, aut ut possit credentibus peccata mundare, & sic quomodo accipit vim hujus rei per benedictionem, ut possit omnia mundare peccata, non potest mundare peccata ejus, qui fidem suam non ex integro priùs Deo crediderit offerendam; non ergo per solum abluentem, sed magis per credentem Spiritus sanctus infunditur in homines, & peccatorum venia condonatur. II.

Hieronymus Zanchus. (Ex Coccio) sectâ Calvinista vixit circa medium seculi 16. In sua doctrina miscellanea, negat Christum sua Passione, & Morte satisfecisse pro omnibus, XVI.

bus, sed vult tantùm fuisse propitiationem. R. verbo *Arnaldus Brixiensis*, *Jansenius*. Veritatem hanc aperte profitetur sacra Scriptura pluribi, sed potissimùm 1. Joannis. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autē tantùm, sed etiā pro totius mundi*. Nota, quòd propitiationis nomen, importat veram satisfactionem.

XV. HIERONYMUS PRAGENSIS, sic dictus, quia ex Praga urbe primaria Bohemiæ oriundus, Joannis Hus discipulus, Magister artium factus, circa annum 1408. cœpit sui Magistri promulgare errores in universitate Parisiensi, postquàm sua facundia auditorum sibi animos conciliaverat, sed cum Hussianā profiteretur doctrinam, carceri mancipatus fuit, & ad Constantiense Concilium delatus, anno 1415., quo tempore preceptor ejus ibidem erat in carcere detentus, cujus propugnaturus dogmata, Constantiam adventasse dictitabat. Dein reà stimulatus conscientià, fuga sibi, sed incassum consulere studuit; nam iterùm propè Bohemiā detentus, iterùm etiam captivus Constantiam deductus, oretenùs, non mente, suos abjuravit errores. Bohemiam repetens, ibi rursum ad vomitum rediit, quare iterùm Constantiam accersitus, nec ullis suasionibus convictus, sed in sua pertinacia hæreticali obstinatus persistens, brachio seculari traditus, vivus, anno 1416. comburitur, quem etiam ut Martyrem, Hussitæ coluerunt. Ex Ænea Sylvio.

HYMENAEUS ex prima ad Tim. cap. 1. unà cum Alexandro naufragium fecit circa fidem, Apostolorum temporibus, asserens resurrectionem jam factam, nec ampliùs futuram. R. verbo *Ærarius*, & *Basilidiani*. Resurrectionem dicebat consistere in excitatione à morte peccati. Symbolum autem expresè loquitur de resurrectione carnis. I.

HIPPOLYTUS. Damnatus fuit in Concilio Romano, sub Silvestro Pontifice anno 324. quidam Diaconus, nomine Hippolytus, qui fuit Valentinianæ hæresis sectator. Ex Bar. IV.

HYPSISTARII. Ex Judaismo, & Paganismo conflata erat hæc hæresis. Ignem adorabant, Sabbatum observabant, à cibis more Judęorum abstinebant. Irrepserunt 4. currente seculo. Ex D. Greg. Nazianz. orat. de fun. patr. IV.

HYSICASTÆ. Vide *Quiescentes*.

I

XV.

IACOBELLUS Patria Misensis, non Misnensis, ut vulgò dicitur (est enim Misa Urbs Bohemiæ) litterarum scientia non mediocritèr imbutus, Wicleffi erroribus contaminatus, concionatoris munus Pragæ exercebat, quem cum Petrus Dresdensis audisset, eidem persuasit, Eucharistiam fore sub utraque specie laicis necessariò exhibendam: cui sententiæ, cum Jacobellus adhęsisset, eandem suis concionibus, quibus frequens aderat populus, propagavit, imò & scriptis confirmare studuit. Quare communitèr auctor censetur schismatis sub utraque specie, circa annum 1409. contra quem Joannes XXIII. anathema dixit. Ex Ænea Sylvio, in hist. Bohem.

JACOBITAE. Licèt nunç temporis sub Jacobitarum nomine Orientales Monophisitæ veniant, qui unicam in Christo naturam confitentur: Nihilominùs Jacobitarum sectā ab initio suæ institutionis, quæ fuit circa annum 584., alios profitebatur errores, suum nomen, & originem sortita à Jacobo, proptèr suorum natalium obscuritatem *Zanzalo* dicto, qui Euthychetis, Dioscori, Cnafęi, & Severi confusis erroribus, novam sectam, à suo nomine, Jacobitarum dictam, instituit. Archiepiscopus ordinatus à VI.

prędictarũ hæresum fautoribus Episcopis, Syriam, Mesopotamiam, aliasque Orientales plagas peragravit, ubi suis promulgatis erroribus, & ordinatis Diaconis, Presbyteris, & Episcopis sibi adhęrentibus, differentes sectas in unum redegit, quibus suam communicavit erroneam doctrinam, & contra quartam Synodum Universalem Chalcedonensem se erexit. Sed anno 1227. Jacobitarum Patriarcha, unà cum præcipuis suæ sectæ, ad fidem conversus, ut narrat Spondanus ad ann. cit. Jerosolymis abjuratis erroribus, cum Romana Ecclesia se conjunxit: at paulò post, juxta instabilitatem Græcorum, iterùm ab eadem secedens pristinos in errores est iterùm prolapsus. Cardinalis Jacobus de Vitriaco in historia Orientali c.76., & 77. pręcipuos Jacobitarum errores recenset.

1. Aliqui ex Jacobitis ponunt thus juxtà se in igne, credentes, quòd cum fumo peccata sua ascendant ad Dominum. Quare non recipientes Confessionem auricularem, dicunt sufficere, si homo confiteatur peccata sua soli Deo. R. Ex Conc. Constantiensi, in quo damnata fuit assertio Wicleffi asserentis Confessionem auricularem esse superfluam. Ex Florent. sub Eugenio IV. in definitione fidei datę Armenis. Ex Tridentino sess. 14. Can. 3. Tum quia Confessio auricularis fuit à Christo instituta, quandoquidem à Christo acceperunt Apostoli potestatem dimittendi peccata: sed peccata nequeunt dimitti, nisi dimittens noverit peccata, quia dimissio ferri nequit in incertum, ubi agitur de actu judiciario, qualis est dimissio peccati, nam Judex reum non judicat, nisi sit vel per se, vel per testes convictus: ut autem sciat Sacerdos, quæ peccata debeat remittere, quæ retinere, quandoquidem dixit Christus: *Quorum remiseritis peccata, remissa sunt; quorum retinueritis, retenta sunt*, debent Sacerdoti peccata pœnitentis innotescere, quod fieri nequit, nisi pœnitens peccata confiteatur. Constat ex historiis Ecclesiasticis, quòd Apostoli pœnitentes audiebant. Præceptum autem Confessionis non est jugum grave, ut blaterant hæretici, imò jugum suave, cum per hoc Sacramentum plura commoda, consolationes, & subsidia percipiant pœnitentes; intèr quæ illud considerandum, quòd cum actus perfectæ contritionis sit difficilis, per solam attritionem (sivè contritionem imperfectam, ut à sententiarium probabilium discrimine abstineamus) cum Sacramento pœnitentiæ, peccator justificatur, & certiorem spem concipit de sua salute, ubi in lege Mosaica, cum peccator non posset justificari, nisi per contritionem, quæ difficiliùs elicitur, difficiliorem spem concipiebat de remissione peccatorum.

2. Dicunt: hominem esse baptizandum in igne; quarè suis infantibus cum ferro candenti imprimunt signum Crucis. R. Ex Concil. Lateran. sub Innocentio III. ex Florent. sub Eugenio IV., & Trident. sess. 7. Can. 2. in quibus statuitur, materiam baptismi esse aquã, non ignem, de quà vaticinatus est Propheta Ezech. 36. v. 25. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis.* Dominicũ est pręceptum Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* De hoc Sacramento conferendo in aqua loquitur Apostolus ad Ephes. cap. 5. *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vitæ*. Ex actibus Apost. cap. 8. constat Apostolos baptizasse in aqua: *Et jussit stare currum, & descenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum*. Vide verbo *Hermias*.

3. Eucharistiam sub utraque specie infantibus, etiam lactentibus impertiuntur. R. verbo *Bohemi*.

4. Unam naturam tantùm in Christo, quemadmodum, & unam personam asserunt. R. Ex iis, quæ dicta sunt contra *Cerinthum*, ubi ostensum est, Christum non esse purum hominem, sed esse simul hominem, & Deum, & habere naturam hu-

manam, & Divinam. Vide etiam verbo *Artemon*.

5. Negant Mysteriũ Trinitatis, unam tantùm Personam esse asserentes in Divinis, in cujus rei significationem, uno tantùm digito se muniunt signo Crucis. R. verbo *Bogomilli*.

6. Aliqui ex Jacobitis dicunt, Deum esse mendacem; hujusmodi sunt, qui dispersi inveniuntur in Armenia. Reprobationem ulteriorem non exigit tam iniqua blasphemia, contra quam stat illud Matt. 22. v. 16. *Magister scimus, quia verax es, & viam Dei in veritate doces*. Sap. 15. 1. *Tu autem Deus noster suavis, & verax es*. Propheta Realis perhibet, quòd Deus disperdet omnes, qui loquuntur mendacium. Num. 23. 19. *Non est Deus, quasi homo, ut mentiatur*: Sepè in sacris paginis Deus prohibet mendacium, ergo &c. Demùm viri mendaces tamquàm ignominiosi censentur apud homines, ergo nequit esse in Deo, quòd ignominiosum est in ipso homine. Vide verbo *Armeni*. Omnes præfatos errores ex Scriptoribus, qui de Jacobitis agunt collegi; non tamen omnes ego illis impingere contendo, nam falsò ipsis imputari notat, & demonstrat Assemanni in dissertatione de Jacobitis Tom. 3. part. 1. Bibliothecę Orientalis, cui certè in hac causa, plus quàm ceteris Scriptoribus prestandam fidem crediderim, quippè qui ratione linguarum Orientalium, quas possidet, unà cum notitia librorum, melius potuit in fonte investigare veritatem. Nunc temporis, prout testatur prelaudatus Assemanni, Jacobitarum errores ad tria tantùm capita reducuntur.

Unã tantùm in Christo naturam profitentur, ex Divinitate & humanitate compositam, conversionis tamen, confusionis, & commixtionis expertem, consequenter ad hunc errorem, unam tantùm in Christo voluntatem, & operationem admittunt. Damnatos ab Ecclesia hæreticos recipiunt ut Dioscorum, Barsumam, Timotheum, Xenajam, Severum, Jacobum, Theodosium, cæterosq; ejusdem furfuris Monophisitas: Patres verò, qui pro fide Orthodoxa decertarunt, reiiciunt, & in primis S. Leonem Papam. R. verbo *Monophisitæ*.

2. Eorum Antesignani partim negant processionem Spiritus sancti à Filio, partim affirmant.

3. Oleum, & salem triticeo, seù fermentato pani censent admiscendum.

4. Intèr Sanctos Doctores venerantur plures heterodoxos, qui post Concilium Chalcedonense scripserunt, & ut plurimùm Euthychianæ, ac Dioscorianæ hæresis sunt asseclæ, quorum nomina, & opera recenset Faustus Naironus in sua Evoplia, differens de Monophisitis. Hujusmodi sunt Severus, Philoxenus, Barsalibi, Barsuma &c. Vide citatum Faustum pag. 53.

XVI. Jacobus Brocardus; sectâ Calvinianus, natione Pedemontanus, ineptus, & fatuus ariolus, cujus, & scripta inanium vaticinationum plena fuerunt, predicabat fore ut non multò post aliquot annos Romanus Pontifex à Principe quodam, sectâ Calvinista, de suà sede deturbaretur, isque Princeps caput concordiæ Christianæ futurus esset, quæ falsa vaticinia, etiam Scripturæ testimoniis perperàm acceptis confirmare non erubescebat. Ex Spond. ann. 1583.

XVI. Jacobus Andreæ, Calvinista, vixit circa medium seculi 16. Thesi 156. effutit pati, & mori nomine, & re pertinere ad Divinitatem. R. Quia ratio Divinitatis excludit à se omne malum &c. Item Jacobi 1. 17. legitur: *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*. Ex Coccio.

XVI. Jacobus Kautius. (Ex Coccio) sectâ Anabaptista, dixit; Baptismum parvulorũ à Deo non esse, sed directè contra Deum. R. Ex Script. locis, ubi Christus præcipit Apostolis, ut omnes baptizent: ibi autẽ Christus non prohibet parvulos baptizari, quibus æquè vult salutem, ac adultis: de quibus

par-

parvulis alibi in Euangelio legitur: *Sinite parvulos venire ad me*.

XVI. Jacobus Herbrandus (Ex Coccio) sectâ Calvinista, in disputatione *De semine Abrahæ* odium, quo, more Calvinistarum, in Sanctam Mariam efferbuit, evomit, negans esse laude dignam misericordiæ fontem &c. R. Luc. 1., ubi ab Angelo salutatur utpotè benedicta intèr mulieres: & 11., ubi mulier exclamavit: *Beatus venter, qui te portavit, & ubera, quæ suxisti*. In Liturgiis SS. Petri, Marci, & Jacobi, Maria invocatur, ut Sancta, ut auxiliatrix hominum, cujus misericordiam experiuntur quotquot eamdem humili, & filiali affectu invocant.

1. In posteriori disputatione de Missa, negat Missam esse Sacrificium, imò audet asserere esse cultum impium. R. verbo *Faustus Manichæus*.

2. Dicit Sacramentum esse puram ceremoniam, quâ, tanquam sigillo obsignatur promissio gratiæ, quapropter negare videtur Sacramenta conferre gratiam. R. verbo *Calvinus*, & *Armeni*. Confutat Herbrandum potissimùm circa hanc quæstionem, *Martinus Beccanus* in manuali controvers. lib. 1. cap. 4.

XVI. Jacobus Faber. Ex obscuris natalibus progenitus in vico abjecto Piccardiæ, nuncupato vico Stapulensi, litteris Divinis, & humanis excultus, in Sorbonæ universitate fuit adscriptus; sed cum nonnullis novitatibus in materia Religionis adhæsisset, in Lutheri doctrina nimiùm sibi complacens, hàc de causà à corpore Sorbonæ rejectus, in Aquitaniam fugiens, Nearci latibulum sibi quæsivit, sub Regis Navarræ protectione, ubi nescio quam novæ Religionis formam commentus est, quam ità amplectebatur, ut tamen vellet Catholicus apparere. Nearci anno 1537. moritur. Ex Spond.

XIV. Jacobus Justi. Unà cum Bononato Beguardorum sectæ primicerius, natione Germanus, sivè, ut aliis placet, Catalaunus, Sacerdotem sinè observantia cœlibatus agere volebat: Beguardorum, qui in Germania contra Ecclesiam circa initium seculi 14. insurrexerunt, se Ducem constituit, asserens Beatos esse à sacræ Inquisitionibus Judicibus propter hæresim ex Beguardorum sectâ condemnatos, i nò ut martyres esse colendos; ob suam impietatem quadruplici muro circumclusus miserè animam efflavit. In Concil. Generali Viennen. anno 1311. condemnatur. Bononatus autem igni traditus miserè periit. Ex Spond.

Jacobus Melstinschi nobilibus parentibus progenitus in Polonia regnante Sigismundo, eò insaniæ processit, ut Christi nomen, & officium sibi assumpserit, adscitis duodecim Apostolis, quorum primus fuit quidam Petrus Ratoschi Cracoviensis: cum quibus selectis Apostolis varias Provincias discurrens, mirabilia à Christo facta, se etiam operari gloriabatur. Furtis, & latrociniis interìm cũ vacaret præfatus Melstinschi, unà cũ suis impostoribus, quidã rustici in Silesia contrà eosdem excitati, illos diris verberibus emendarunt. XVI.

Jacobus Paleologus, ortum ducens ex Imperiali familia, anno Jubilei 1575. Romam venit, curiositate potiùs, quàm devotione ductus, ubi habitum Regularem suscepit, sed cum juxtà Græcorum arrogantiam, elati & inquieti esset ingenii, paulò post detectus fuit dubitare de præcipuis Ecclesiæ, & Christianæ fidei mysteriis; quare ab Inquisitionis Judicibus carceri mancipatus anno 1579. è carcere aufugiens in Germaniam se contulit, & cum Lutheranis, & Zuinglianis societate inita, inde in Poloniam se recepit, ubi cum hæreticos, Christi Divinitatis hostes invenisset, iisdem adhæsit, & sua prædicatione hæreticales errores propagare nisus est: sed cum ejus perfidia multum Ecclesiæ damnum inferret, Maximiliani Cæsaris jussu iterum captus, Romam transmittitur, ubi in sua obstinatione persistens, igni damnatur; timore tamen supplicii correctus, oretenùs, non corde abjuravit: XVI.

nihi-

nihilominus in carcere suis in blasphemiis sibi complacens, nullisque admonitionibus acquiescens, ut illas relinqueret, maluit impœnitens igne cremari. Ex Spondan.

XVI. Jacobus Praepositi de quo agit Bernardus Lutzemburgensis ex Sacerdote Regulari factus Lutheranus, natione Brabantinus, apud Antuerpiam, Bremæ, aliisque in locis Lutheri dogmata propagavit; unde comprehensus, Bruxellis errores suos abjurare cogitur corã Clemente VII. & Carolo V. sed iterum relapsus, etiam alios suæ domus confratres in suam duxit sententiam; Quare jussu Adriani VI. ejusmodi Apostatarum Conventus Antuerpiæ funditus solo fuit coæquatus. Errores, quos prędicabat num.27. sunt sequentes

1. Opera ab hominibus facta licèt bona, & ut talia habeantur in conspectu hominum, nihilominus esse peccatum, ideòque asserebat, omnia opera hominum sanctorum egere misericordiâ ignoscente, & remittente. R. ex Concil. Trident. sess.6. de Justificatione canon.37. Tum quia operibus bonis, quæ fiunt ab hominibus justis mediante auxilio Divinæ gratię deberi præmium, sæpè proclamant sacræ paginæ; unde S. Petrus epist.2. cap.1. ait: *Fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis.* 1. ad Corinth.3.8.*Unusquisque autem propriam mercedem recipiet secundùm laborem suum*; ex quibus, & similibus textibus, constat Deum retribuere unicuique juxtà opera sua; est enim justus Judex. Neque judicium posset assumere, si nulla essent opera bona, inter quæ,& mala discernere deberet. Tum quia benè operantibus sæpè in sacris paginis Deus promittit copiosam mercedem, ergo dantur de facto opera bona, quorum meritum non tollit gratia, quæ ad elicienda bona opera est necessaria, immò confert; nam opera bona sunt liberi arbitrii elevati, & adjuti à gratiâ concurrente, ergo sunt meritoria, quòd si meritoria, sunt bona, ergo dantur de facto bona opera, quibus debetur merces: & licèt prœmium detur bonis operibus, hoc tamen non minuit pretium Sanguinis Christi; Christus enim suis meritis nobis obtinuit vim & dignitatem ad merendum: sicut non minuit Dei omnipotentiam virtus, quam dedit Deus creaturis ad agendum.

2. Dicebat: Pontificem non esse Caput Ecclesiæ jure Divino, sed solùm jure humano, & ideò solùm dici debere primum inter pares. R.verbo *Hussitæ*; contrà quos probatum est, Romanum Pontificem esse totius Ecclesiæ Caput; & verbo *Flaciani*, contrà quos ostenditur Ecclesiæ regimen esse debere Monarchicum; sed hæc Monarchia non fuit à Cęsaribus,neq; ab Episcopis, seu Conciliis, sed à Christo instituta, ergo Pontifex est Primas totius Ecclesiæ, non jure humano, sed Divino. Vide verbo *Hussitæ*, circa finem, & verbo *Guillelmus, Ocham*, & *Anestasius*.

3. Tria tantùm esse Ecclesiæ Sacramenta, Baptismum, Pœnitentiam, & Eucharistiam. Rep. verbo *Trisacramentales*.

4. Non est Indulgentiis confidendum.

5. Papa Indulgentias dare non potest.

6. Indulgentię non sunt efficaces. R. verbo *Lutherus*.

7. Nulli merita Sanctorum applicari possunt. R. Nam exuberantia merita Sanctorum unita infinitis meritis Christi, quæ constituunt Ecclesię thesaurum, essent quodammodo inutilia, si Christifidelibus non possent applicari; quæ applicatio vergit in gloriam Dei, & honorem Sanctorum, quorum meritis Deus indulget pœnitentibus pœnas debitas peccatis, quibus propria desunt, aut non sufficiunt merita. Cæterùm, si merita Christi infinita, unà cum superabundantibus meritis Sanctorum,non possent applicari, sequeretur quodammodò,quod tot merita incassùm esfluxissent. Ab initio Ecclesiæ consueverunt Pontifices dispensare hunc thesau-

faurum, in vita enim Sancti Gregorii Magni per Joannem Diaconum exarata, constat S. Silvestrum in dedicatione Basilicæ Principis Apostolorum,& perOctavam,concessisse Indulgentias, in remissionem pœnæ peccatis debitæ, ad eam Basilicam convenientibus; quod & successivè ab aliis Pontificibus peractum Ecclesiastica perhibet historia. D.Bernardus acceptis litteris Apostolicis, ut prædicaret expeditionem Jerosolymitanam in remissionem peccatorum; prædicationem suam miraculis plurimis confirmavit, ut constat ex Gaufrido in vita ejusdem S. Bernardi. Ex quibus omnibus patet Summum Pontificem,utpotè dispensatorem thesauri Ecclesiæ,posse applicare meritaChristi, & Sanctorum, Fidelibus, qui in certis piis operibus præscriptis se devotè exercent. Vide S. Thom. Supplem. 3. p.

8. Nullus est Ecclesiæ thesaurus,præter Christi merita, quæ dumtaxat per ipsum Christum unicuique secundùm suam fidem applicantur. R.Nam merita B.Virginis fuisse summa,proclamant omnes SS.PP. excellentia etiam fuerunt merita plurium insignium Sanctorum, qui licèt vix venialitèr peccaverint, multa passi sunt propter Christum, ideoque Christus ipse passus est in membris suis; ex quo sequitur,quòd passio Sanctorum etiam augeat Ecclesiæ thesaurum, qui consistit in superabundantibus meritis, quæ sua Passione Christus promeruit, vel per se immediatè, vel per Sanctos suos,in quibus est passus: quamobrem dicebat Apostolus: *Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea*. Hinc quidem verum est, quod solius Christi merita sunt primordialia, & cæterorum omnium origo; sunt etenim Sancti palmites ferentes fructum ex vite, quæ Christus est, ut perhibet Euangelium.

9. Lutherus, cum sua doctrina non est legitimè per Sedem Apostolicam condemnatus. Reprobatione non indiget adeò erronea propositio; sufficit enim vel leviter considerare ineptias, & blasphemias, quas effutiit Lutherus, ut constet, quàm legitimè condemnationem subierit.

10. Liberum Arbitrium causa non est effectiva actuum suorum interiorum,sed receptiva dumtaxat, & ut talis solummodò passivè se habet. R. Nam si liberum arbitrium solùm passivè se haberet,homo non esset capax meriti, aut demeriti, dum elicit actum bonum, aut malum internum, cujusmodi est actus amoris, vel odii, cujus oppositum nuper ostendimus; ubi enim non est plena libertas, ibi neque actio imputari potest ad meritum, vel demeritum; sed si liberum arbitrium solum passivè se haberet in actibus interioribus, neque esset plena libertas,quam tamen esse in homine, dum elicit actus interiores, constat ex facr.pagin. Consensus enim ad Divinam vocationem est actus interior; porrò hunc consensum præstare, aut negare, omninò esse debet in libertate hominis, quandoquidem Deus conqueritur Proverb. 11. *Vocavi, & renuistis*; quod secùs foret,si liberum arbitrium solum concurreret passivè.

11. Omne opus liberi arbitrii peccatum est, quantumcumque bonum, egens Dei misericordia ignoscente, & remittente. R. ex iis, quæ diximus ad primum.

12. Quidquid agit homo ante justificantem gratiam, peccatum est. R. Nam opera, quę agunt plures Ethnici viventes secūdùm legem naturæ, quæ omnes docet declinare à malo, & facere bonum, dici nequit, quòd sint peccatum; imò ratione hujusmodi operum Deus sæpè impertitur lumina, & media ad faciliùs obtinendam gratiam justificantem, quemadmodùm docent nos Acta Apostolorum de orationibus, & eleemosynis Cornelii Centurionis. Tum quia,omnis actio, quæ dicitur mala, vel est mala per se, vel est mala quia prohibita, dantur plura opera, quæ nec per se sunt mala, nec sunt prohibita, in quibus exerceri potest homo,ante-

quam habeat gratiam justificantem; ergo dici nequit, quòd quidquid agit homo ante justificantem gratiam, sit peccatum. Ubi advertendum opera esse bona, vel mala secundùm ordinationem ad finem, vel aversionem à fine; ad ordinandum autem actionem ad finem honestum, non requiritur gratia justificans, licèt requiratur ad meritum.

13. Unica refectio, & à certis cibis abstinentia tempore jejunii, contrà rationem præcipiuntur, & contrà Scripturam. R. Vide *Aeriani*, *Agapetæ*, *Entusiastæ*.

14. Christiani sunt liberi ab hujusmodi jejuniorum observantia. R. locis, ut supra.

15. Dubium est, an homo se obligare possit ad supradictum jejunium. R. Nam jejunium sæpè commendant sacræ paginæ; cujus salutares effectus plures SS. Patres recensent, est etiam institutum Christi exemplo, & ideo est de meliori bono, ex quo sequitur, quòd jejuniorum observantiæ potest quis se voto obligare, cum liberum sit ea vovere, quę sunt de meliori bono.

16. Papa, vel Ecclesia non potest sibi subditos sub pœna peccati mortalis obligare, quòd quis transgrediens præceptum hominis, peccet mortaliter. R. Nam Princeps obligat ad observantiam aliquarum legum sub pœna mortis; ergo potest Ecclesia sub pœna peccati mortalis obligare ad observantiam certarum legum. Vide verbo *Confessio-Augustana*, *Albanenses*.

17. Superiores non tenentur subditos obligare sub pœna peccati mortalis. R. Nam cum nullus alius aditus patet ad manutenendam observantiam legis necessariæ pro bono regimine, quàm comminatio gravis, in tali casu Superiores Ecclesiastici, qui tenentur ad promovendum incremētum boni Ecclesiæ, tenentur etiam ad obligandos subditos sub pœna peccati mortalis, exemplo Dei, cujus vices gerunt in terris, qui sub pœna mortis prohibuit Prothoparentibus, ne comederent de ligno vetito.

18. Subditus sui Superioris præceptum transgrediens ex ignorantia supina, vel passione, secluso scandalo, non peccat. R. Nam licèt peccatum cum scandalo sit gravius, non tamen omnis actio, quę fit secluso scandalo, habet rectitudinem debitam; ex quo sequitur, quòd subditus sui Superioris præceptum transgrediens, etiam secluso scandalo, peccat. Non enim trāsgressio pręcepti est peccaminosa, quia simpliciter scādalosa, sed est peccaminosa, quia est cōtrà mentē Superioris ex quo sequitur, quòd cum innotescit, sit scandalosa; quòd autem ignorantia supina, vel passio non excuset à peccato, abundè probant Moralistæ.

19. Petrus solo jure humano factus est primus, vel supremus intèr reliquos Apostolos, & idem censendum est de quolibet Petri successore. R. ex iis, quæ dicta sunt in Reprob. ad secundum.

20. In omni foro tam exteriori, quàm interiori, omnes Episcopi sunt æquales. R. verbo *Armeni*, & *Arnaudus*.

21. Concilium ritè congregatum, præcisè tantum decidere potest, quantum sacra Scriptura expresè continet. R. Nam cum non omnia scripta sint, reliquit Deus Ecclesiæ suæ auctoritatem decidendi circa ea, quæ ad bonum Ecclesię incrementum spectant, cæterùm non benè consuluisset Christus regimini Ecclesiastico. De facto Apostoli deciderunt circa legalium observantiam, de qua observantiâ nihil expresè habetur in novo Testamento. De summa auctoritate, quam habet Ecclesia in Concilio ritè congregata, agunt omnes Canonistæ. Conciliorum determinationibus Imperatores, & Principes se submiserunt. Quæstiones autem quæ pertinent ad Catholicam fidem, non solùm ex Scriptura, sed etiam ex Divinis traditionibus deciduntur. Vide Melchior: Canum *de locis*. Bellarmin. & alios.

22. Concupiscentia, quæ in ba-

ptizato relinquitur, est peccatum propriè dictum contrà hoc, *non concupisces*. R. Ex Concil. Trident. sess. 5. in qua definitum est per baptismum tolli totum id, quod veram, & propriam peccati rationem habet. Item omnes Sancti PP. distinguunt inter concupiscentiam, de qua ait S. Jacobus. *Unusquisque tentatur à concupiscentia sua*, & peccatum: concedunt quidem concupiscentiam, quæ remanet post baptismum, stimulum esse ad peccatum actuale, negant autem esse peccatum actuale, quod exprimit præfatus Apostolus dicens: *Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum*. Concupiscentia igitur, quæ est effectus peccati originalis, opponitur legi tantùm causaliter: gignit quidem in homine difficultatem ad operandum bonum, & inclinat in malum. Non opponitur tamen formalitèr legi, aut rationi, cum ejus motus non sint invincibiles, imò mediante Dei gratiâ possint superari. Quod habet rationem formalem peccati, totum deletur per baptismum; legimus enim 2. Joann. cap. 1. *Sanguis Christi emūdat nos ab omni peccato*. Cæterùm concupiscentia non parit peccatum nisi allexerit, atque ad malum perpetrandum obtinuerit voluntatis consensum. Demùm, omne peccatum consistit in voluntate; concupiscentia verò residet in appetitu sensitivo: ergo concupiscentia non est peccatum.

23. Caro tali concupiscentia infecta, ad omne opus liberi arbitrii cōcurrrit; unde quodlibet opus humanum, peccatum efficitur. Idem censendum est de martyrio Petri, & aliorum Sanctorum operibus. R. Nam opera spiritualia, atq; illa quæ procedunt à perfecta (prout in hac vita) charitate, ac quæ fiunt contra concupiscentiam ipsam, non admittunt aliquem influxum concupiscentiæ, & tamen sunt à libero arbitrio, quin imò arbitrium eò liberius est, quo magis subiicitur rationi concupiscentia. Habuit enim perfectissimam libertatem in Adam, ad quam nos accedimus per gratiam Christi, superando rebellem concupiscentiam, licèt ab illà omninò liberari in hac vita non possimus.

24. Omnes Laici sunt Sacerdotes. R. Quia ad exercendum Sacerdotale ministerium requiritur potestas, quæ nullatenus laicis confertur, ut constat ex Concil. Trident. sess. 6. can. 10. ubi legitur: *Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo, & in omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit*. Præiverat Concil. Laodicenum sub Silvestro Papa, cap. 13. Item Lateranense sub Innocent. III. & Rhemense relatum in canone de Consecratione, dist. 2. quòd expresè prohibet Laicis pertractare Sacramentum; tantum abest, quòd Laici sint Sacerdotes, & possint Sacramenta conficere, vel ministrare. Tum quia Christus ordinavit Sacerdotes, cum dixit discipulis: *Hoc facite in meam commemorationem. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; sed cum hæc dixit, soli erant discipuli, nulli prorsus alii viri, neque mulieres. Tum quia in veteri lege omnes non erant Sacerdotes, ergo hoc à fortiori dicendum in lege gratiæ. Tum quia ex Apost. 1. ad Tim. 4. ubi legitur: *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi per impositionem manuum presbyteri*; constat, non omnes esse Sacerdotes, sed illi soli, quibus ritè facta est impositio manuum presbyterii.

25. Qui manet in peccato mortali, non manet in Baptismo, Sacerdotio, Episcopatu, vel Papatu. R. Ex iis, quæ dicta sunt contrà *Gerbertum*. Tum quia si per peccatum homo decideret à Baptismo, Sacerdotio &c. quoties quis peccat, toties deberet rebaptizari, Sacerdotio initiari; sed Baptismus, & Ordo non possunt reiterari, cum imprimant characterem indelebilem. Tum quia discerni non posset in Ecclesia, quis esset legitimus Sacerdos, si quoties quis peccat, decideret â Sacerdotio, & amitteret jurisdictionem. Tum quia præfata

propo-

propositio damnata fuit contrà Wicleffum,& Hussitas in Conc. Constantiensi sess. 8. item in Trident. sess. 7. de Sacramentis in genere canon. 12. Tum quia Christus Matth.23. vers.2. nos pręcipit obedire Ministris Ecclesiæ, etiam peccato inquinatis: *Super cathedram &c.quæcumque dixerint vobis,facite*. Quod Christus non præciperet, si per peccatum mortale Sacerdos decideret à Sacerdotio. Tum quia Sacerdos, cum non agat auctoritate propriâ, sed sibi à Deo concessâ, semper validè conficit, & ministrat, licet in peccato mortali constitutus, estò conficiat illicitè. Nihil plus valent evincere rationes Hæreticorum. Vide verbo *Apostolici, Albigenses*.

26. Displicentia de peccatis admissis, non est via ad gratiam justificantem, sed potiùs gratià est via ad ipsam displicentiam.

27. Dolor de uno peccato, sinè dolore omnium est peccatum. R. Nam ratione displicentiæ, quam habet peccator de Dei offensa, Deus dat uberiorem gratiam, ut majorem displicentiam concipiat, usque dum debitè conteratur; accedente autem perfecta contritione, fit statim infusio gratiæ, quæ duo, licèt sint instantanea, scilicet contritio,& infusio gratiæ, prioritate tamen naturę prius est contritionem adesse; deindè gratiam justificantem; ex quo sequitur contritionem esse viam ad gratiam. Neque propterea reiicimus sententiam asserentium mutuam prioritatem in diverso genere, inter contritionem, & gratiam, sed eam Theologis scholasticis relinquimus. Neque subsistit alia propositio, quòd dolor de uno peccato, sinè dolore omnium sit peccatum; sæpè enim contingit, ut quis ita pręoccupetur à dolore alicujus gravioris peccati commissi, ut nullatenùs reflectat ad leviora peccata, & totus immergatur in displicentia gravioris peccati, quæ displicentia implicitè involvit etiam omnium peccatorum displicentiam, quamvis expresè ad alia peccata commissa non attendat ille, cui magis displicet de graviori peccato. Itaque non est possibile salutarem dolorem habere de uno peccato, nisi omnium pœniteat; quatenùs omnia cadunt sub communi ratione offensę Dei.

Jacobus Scenchius (ex Coccio) secta Lutheranus ad Euangelium de Christi cõceptione, impiè contrà puritatem tam mẽtis,quàm corporis Immaculatæ Virginis Matris blateravit: de qua legimus Cantic.4. *Tota pulchra es,& macula non est in te*; cujus Virginitatem omnes SS. Patres semper collaudarunt, & venerati sunt. XVI.

Jacobus Smidelinus Calvinista. Vide verbo *Infernales*.

Jacobus Schimidelinus, dictus etiam Fabritius, quia ex Patre Fabriferrario progenitus, unus fuit ex rigidioribus præcipui nominis Lutheranis,qui librum Concordiæ Electori Saxoniæ oblatum, non modò subscripsit, sed multum laboravit suis suasionibus, præsentationibus, circumventionibus, dolis, artificiis,ut à pluribus,sive doctis,sivè indoctis subscriberetur, nulli ad hoc parcens labori, pluribus circumcursando laboriosis susceptis itineribus. Colloquio cum Beza pro concordia inito,discordiam auget. Anno 1589. colloquium habuit Badenæ,cũ Joanne Pistorio Nydano,qui ex hęretico reversus est ad Catholicos,à quo fuit etiã cõvictus;& pre mærore cõfusionis habitæ in dicta disputatione, quę in summam hæreticorum ignominiam cessit,quandoquidem vel Catholicus Pistorius potuit hæreticalem doctrinam confundere, paulò post moritur. Vide verbo *Luthero-Calvinistæ*. XVI.

Jamblicus, qui vixit circa medium tertii seculi, agens de mysteriis Ægyptiorum, cap. 33. plures asserit esse Deos, alios materiales, alios immateriales. R. verbo *Politheismus, Antropomorphitæ*. III.

Janseniani, vocantur illi, qui sustinent quinque propositiones excerptas ex libro, cui titulus *Augustinus Cornelii Jansenii Iprensis Epis-* XVII.

copi. Cornelius Jansenius in Vico propè Leerdam in Holandia ortum habuit anno 1585. Ultrajecti humaniores literas feliciter professus, dein Lovanii Philosophiæ, & sacræ Theologiæ studiis interfuit, postmodùm Parisios se transferens, iterùm post 12.annorum studium Lovanium trãsmeavit, ubi Doctoratus laureâ assumptâ in facultate Theologica, etiã cathedram obtinuit. Crescente ejus nominis fama, ab Hispaniarum Rege Iprensis Episcopus renunciatur, dum Clero reformando insudat, pestilentiali morbo, tunc grassante, correptus, anno 1638. hominẽ exuit. Inter varia, quæ typis edidit, composuit famosum opus in tria volumina divisum, in quorum primo de hęresi Pelagianâ, in secundo de statibus naturę, & de Gratiâ Dei potissimùm agit; in tertio denique, de Gratiâ Salvatoris, ac de quibusdam collationibus, quas præstat nos præterire, quàm commemorare. Huic operi præfixit titulum: *Augustinus Cornelii Episcopi Iprensis*, in quo sibi proposuerat universam D. Augustini doctrinam in materiâ Gratiæ, liberi arbitrii, & prædestinationis perstringere; quem librum neque ad finem redegit, siquidem morte præventus, ultimam eidem manum imponere cum nõ valuisset, Doctoribus Lovaniẽsibus Liberto Fromondo, & Henrico Caleno publici juris faciendum reliquit: submisit nihilominùs S. Sedis judicio, & à prędicti testamenti executoribus, pręlo commissum est opus Lovanii anno 1640. Vix Augustinus Cornelii apparuit, cum in eodem decerptæ sunt diversę propositiones resonantes Bajanam doctrinam, jam proscriptam à Summis Pontificibus. Quare Urbanus VIII. Jansenii librum prohibuit, quæ prohibitio, promoventibus Jãsenianæ doctrinæ defensoribus, non modò Lovanii, sed etiam in Gallia diversas excitavit factiones. Quinque potissimùm sunt Jansenii propositiones ab Innoc. X. proscriptæ, quas esse erroneas, cum negare non valerent defensores Jansenii, easdem in Jansenii libris haudquaquam reperiri, blaterare cęperunt; qui dicendi modus ab Alexandro VII. etiam fuit proscriptus, cum in sua Bullâ emanata sub die 18. Octobris anno 1656. declaraverit, de facto quinque propositiones proscriptas, ex libro cui titulus: *Augustinus Cornelii Jansenii* fuisse decerptas: sunt autem sequentes

1. Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus, & conantibus secundùm præsentes, quas habent vires, sunt impossibilia: deest quoque illis gratia, quâ fiant possibilia. R. Ex Concil. Arauxicano 2. can. 25. parte 3. ubi sic: *Hoc etiam secundùm Catholicam fidem credimus, quòd acceptâ per baptismum gratiâ, omnes baptizati, Christo auxiliante, & cooperante possint, & debeant præcepta Dei, si fideliter laborare voluerint, adimplere*: Item definitum fuit in Concil. Trident. sess. 6. cap. 11. Prob. insuper nulla præcepta Dei esse impossibilia Matth. 11. *Jugum meum suave est, & onus meum leve*; quod dici non posset, si jugum Christi, idest ejus lex contineret præcepta impossibilia. Tum quia si darentur hujusmodi præcepta impossibilia, essent superflua; nemo enim tenetur ad impossibile: patet siquidem stultum fore dare ei præcepta, cui liberum non est, quod præcipitur, facere, & iniquum esse eum damnare, cui non sit potestas jussa complere.

2. Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omninò hominibus mortuum esse, aut sanguinem fudisse. R. Ex omnibus Scripturæ locis, ubi agitur de Divinę Incarnationis motivo, quod aliud non fuit, quàm omnium salus; undè in Symbolo Nicęno: *Propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de Cælis*. Lucæ 14. 10. *Venit Filius hominis quærere, & salvum facere, quod perierat*; sed omnes omninò homines perierant propter Adæ peccatum; ergo Christus venit salvare omnes. Tum quia Christus præcepit Euangelium prædicari omni creaturæ: mandavit Apostolis, ut irent in uni-

universum mundum, baptizantes omnes gentes; ubi notandum: *Omni creaturæ, omnes gentes.* Ex quo evincitur, Deum velle omnes salvare, & pro omnium salute Christum esse mortuum, & sanguinem fudisse.

3. Interiori gratiæ in statu naturæ lapsæ numquàm resistitur. R. Ex Concil. Trident. sess. 6. can. 4. *Si quis dixerit, liberum hominis arbitrium.... non posse dissentire, si velit &c.* Item ex Concil. Senonensi, decreto 15. *Nec tale est Dei trahentis auxilium, cui resisti non possit.* Reprobatur etiam ex propriâ intelligentiâ divisionis gratiæ in efficacem, & sufficientem, siquidem totus error Jansenii, & sequacium situm est in eo, quòd sufficientem gratiam non agnoscant. Nec mens est nunc disputationem intexère de vi gratiæ efficacis, an scilicet sit illi intrinseca, vel extrinseca, quamquàm intrinsecam dicere conformius judicem Patrum doctrinis. Fatendum tamen est omnibus Catholicis dari gratiam Dei sufficientem, sivè non efficacem, cui rebellis hominis voluntas resistit, unde 2. ad Corinth. 6. monet Apostolus: *Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.* Si ergo possumus illam in vacuum recipere, profectò possumus eidem resistere, & contra ejus motionē operari. De gratiâ autem efficaci, undecumque habeat efficaciam, nihil pronuncio: mei siquidem non est instituti disputationes scholasticas aggredi. Defensores auxilii ab intrinseco efficacis, apertè negant posse voluntatem eidem resistere; quia per ipsam gratiam dat Deus velle, & perficere. Siquidem fatendum est secundùm Catholicam fidem, quòd merita nostra sunt dona Dei, atque quòd Deus dat nobis non solùm posse, sed etiam ipsum salutariter operari, juxtà illud Apostoli: *Quid habes, quod non accepisti?* Institutum hoc latè, & prolixè pro dignitate materiæ prosequitur M. Benitez in suo opere: *Concursus Dei prævius, & efficax* Romæ edito anno 1730. disp. 6. dub. 3. Item Abbas Castell. in volum. *De Arbitrio humano* lapso, quæst. 4. Itaque cum à Deo habeamus per efficacem gratiam ipsum agere, atque ipsum non resistere, sequitur juxtà hanc sententiam, non posse nos gratiæ efficaci resistere; alioquin possent stare simul *non resistere* ex dono Dei, & *resistere* ex libero arbitrio. Defensores autem scientiæ mediæ, contendunt omnibus auxiliis gratiæ posse voluntatem humanam resistere, quia alioquin non putant manere libertatem. Hæc opinio magnis exagitata controversiis, & apud innumeros Societatis Jesu scriptores defensa invenitur. Ut ut sit, neutra ex iis sententiis ad fidem pertinet, nec tangitur in præcedenti propositione, aut in ejus proscriptione.

4. Ad merendum, & demerendum in statu naturæ lapsæ, non requiritur libertas à necessitate, sed sufficit libertas à coactione. R. Nam libertas à necessitate illa est, quæ dicit naturalem facultatem in creatura rationali, eligendi ex duobus contrariis unum potiùs, quàm aliud, itaut pro sua voluntate æquè tendere possit in bonum, ac in malum, & consequenter tam possit peccare, quàm bonum agere. Libertas à coactione illa est, per quam agens spontè quidem agit, sed necessariò agit, quod agit, quia optionem non habet ad agendum hoc potiùs, quàm illud: ex quo sequitur, quòd ad merendum, & demerendum, non sufficit in homine libertas à coactione, sed requiritur libertas à necessitate. Libertas à coactione non constituit hominem liberi arbitrii, sicut constituit hominem liberi arbitrii libertas à necessitate; solùm autem homo in libero arbitrio constitutus, est capax merendi, & demerendi. Constat ergo non sufficere, ad liberum arbitrium constituendum, libertatem à coactione, sed requiri libertatem à necessitate, quod & aliundè suaderi potest; quia si sufficeret libertas à coactione, scilicet spontè agere; etiā pecudes, quæ spontè quærunt pascua, divagantur in campis, mox supinę in terra procumbunt, mox saltant, dicerentur esse liberi arbitrii. Quod idem

asse-

afferendum effet de amentibus, qui fponte occupantur in fuis infaniis. Tum quia implicat in terminis liberum arbitrium,non effe folutum à neceffitate; omnis enim voluntas, quæ eft determinata ad unum, & in illud fpontè fertur, poteft quidem dici libera,quatenus in illud fpontè fertur, fed non poteft dici, quòd fit liberi arbitrii,fi optionem non habet ad utrũlibet; quam optionem effe in homine conftat ex Apoft. 1. ad Corinth. 7. *Non habens neceffitatem, poteftatem autem habens fuæ voluntatis.* Item Eccl. 15. *Appofui tibi ignem, & aquam, ad quodcumque volueris, extende manum tuam.* Demùm ex Concil. Arauxicano, conftat hominem liberè confentire Divinæ infpirationi, quam poteft reiicere.

5. Semipelagiani admittebant gratię interioris neceffitatem ad fingulos actus: & in hoc erant hæretici, quòd vellent eam gratiam talem effe, cui poffet humana voluntas refiftere, vel obtemperare. R. Ex iis,quæ dicta funt in reprobatione ad tertium, ubi probatum eft, quòd interiori gratiæ poteft homo refiftere; quare autem Semipelagiani effent hæretici, fub proprio nomine difcutiemus.

VIII. Iconomachi, fivè Iconoclastæ. Horrendum monftrum oritur in Oriente, nempè Iconoclaftarum hęrefis,quæ facrarum Imaginum cultum impugnavit. Contrà hũc cultum jam proclamaverant, fed cum nullo, vel faltem parvo fucceffu Judæi Marcionitæ fub Zenonis Imperio, circà annum 686. cum Xenajas Perfa Heliopolis in Syria Epifcopus renunciatus, ex fua Ecclefia Imagines facras, fed in fruftra, refiftente populo, deturbare, eft aggreffus. Nihilominus indictum in facras Imagines bellum invaluit, cum Gifidus Saracenorum Princeps in Syria, à duobus Judæis, qui ventura prædicere fefe jactabant, vaticinium accepit, fe ad annos quadraginta feliciter regnaturum, fi facrarum Imaginum cultum à fua ditione expuliffet; cui prædictioni acquiefcens Gifidus, immani edicto omnes facras Imagines ftatim confringendas imperavit: fed nondùm erat in tota ditione promulgatum edictum, cum morte correptus, fatis quàm falfum fuerit Judæorum vaticinium, fuis fumptibus comprobavit. Quarè Judæi impoftores, fugâ fibi confulentes, Afiam minorem peragrarunt, & dum Ifauriam Galatiæ Provinciam tranfeunt, obviam habent quemdam nomine Cononem, profeffione mercatorem, ex Ifauria oriundum, cujus afpectum admirati vaticinatores Judæi, quafi forent prophetæ ad eum miffi, fic eumdem funt affati. Ad Imperium deftinaris Conone, & infallibilitèr confequeris; fi jurejurando te unum fervaturum, quod requiremus à te, cum ad imperium affumptus fueris, promittere non dedignaris. Promifit Conon, & fuam promiffionem, utpotè Catholicus, in Templo S. Theodoro facro, jurejurando confirmavit. Interìm Cononus, Leonis nomine affumpto, inter Ifaurię milites, quibus præerat Sifinius, adfcribi voluit; cumque ab Imperiali exercitu an. 717. Imperator fuiffet proclamatus, præftò ad eũ fuerunt vaticinatores Judæi, ut promiffũ adimpleret; rogatus proindè ut Jefu Chrifti, & Sanctorum Imagines exturbaret, quod fe facturum, opportuni temporis occafionem nactus, indulfit. Anno igitur 724. per fuum edictum in toto Imperio facrarum Imaginum cultum reprobavit, Conftantino Natolię in Phrigia Epifcopo, & Bezer fecíâ Mahometano, pro edicti executione enixè laborantibus; fruftra oppugnante S. Germano Patriarcha Conftantinopolitano; magifquè infolefcente in fua hæreticali perfidia Leone Ifauro, fub pœna mortis anno 730. impium edictum, improbãs facrarum Imaginum cultum, reiteravit. Contrà Iconoclaftas ftrenuè decertãte S. Joanne Damafcheno. Iconomacorum hęrefis à Gregorio II. profcripta, iterùm in Concilio Romano fub Gregorio III. fuit condemnata: fęviente nihilominùs in Catholicos Leone Ifauro, ufque ad annum 741.

quo

quo miserabilitèr è vita decessit. Nec minùs impius fuit Constantinus Copronymus, Leonis successor, qui non modò sacras Imagines, sed Deiparę cultum, & Reliquias Sanctorum exprobravit, convocato Constantinopoli propria auctoritate Conciliabulo, cui interfuerunt 330. Episcopi Iconoclastæ: cui Conciliabulo septimę universalis Synodi perperàm nomen dederunt hæretici. In hoc hæreticali, & perfido consessu, iterùm Imperator hæresim sanciri voluit, & etiam anathema dictum Sancto Germano Patriarchæ, Georgio Cypri Episcopo, & S. Joanni Damasceno, invictis sacrarum Imaginum defensoribus; proscriptis ab urbe Constantinopoli omnibus Monachis, qui Romæ asylum quærere fuerunt coacti.

1. Negant sacras Imagines esse colendas, asserentes Idololatriam esse, illas venerari. R. Ex Concil. suprà citatis. Item ex Nicæno sub Irene Imperatrice, & Constantino ejus Filio, cui interfuerunt 350. Episcopi Orientales, præsidentibus Apostolicæ Sedis Legatis, Petro Romanæ Ecclesiæ Archipresbytero, & Petro S. Sabæ Abbate. Item, ex Concil. Francofordiensi in quo congregati fuerunt 300. Episcopi sub Adriano I. an. 794. Demùm ex Concil. Trid. sess. 25., in quibus omnibus sancitum est, deberi sacris Imaginibus cultum, jam à tempore Apostolorum exhibitum à Christifidelibus, referentibus ad prototypum honorem, quem deferunt sacris Imaginibus; proindè nequeunt Catholici in hoc cultu Idololatriæ accusari, ut perperàm dixerunt Iconoclastæ. Cæterùm apponuntur Imagines Sanctorum in Ecclesiis, ut ad earumdem aspectum faciliùs excitemur ad devotionem, illa conspiciendo, quę Christus pro nobis gessit, & Sancti operati sunt, in quo aspectu faciliùs, quàm per auditum, excitantur Fideles ad imitanda Sanctorum vestigia, sicut experientià constat, dum quis devoto affectu in sacras Imagines oculos piè intendit. Opportunè ergo consuevit Ecclesia, etiam à tempore Apostolorum sacras Imagines venerationi exponere. Deindè imagines sacræ rusticis hominibus pro lectione sunt, quæ enim in libris legere non possunt, è sacris imaginibus addiscunt; immò omnes obviam in eis semper habent sacrorum heroum repræsentationem, quam vel ipsi libri segniùs offerrent.

2. Dicebant in sacra Eucharistia esse solam, & veram imaginem corporis Christi, quod eo fine asserebant, non modò, ut negarent existentiam corporis Christi in Eucharistia, sed ut hoc dicendi modo, cæterarum sacrarum imaginum cultum penitùs abolerent. R. verbo *Anabaptistæ*. Contrà quos ostenditur Christi corpus esse verè, & realitèr sub speciebus panis; ideoque dici nequit cum Iconomachis, panem Eucharisticum esse solùm imaginem corporis Christi; legitur enim Joan. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: Qui textus sufficere debet ad confundendos quoscumque negantes existentiam realem corporis Christi in Eucharistia. Confundantur & Iconoclastæ; non enim dixit Christus: *Panis, quem ego dabo*, est imago corporis mei, sed, *Caro mea est*. Item, panem Eucharisticum non esse imaginem, aut figurã corporis Christi, abundè colligitur ex aliis Christi verbis: *Hic est panis, qui de Cælo descendit: non sicut manducaverunt Patres vestri manna, & mortui sunt: qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Ex quo deducitur panem Eucharisticum non esse sicut manna, quę fuit figura panis Eucharistici, in quo realitèr fideles manducant Christi corpus, quia in lege gratiæ, res non ampliùs in figura contingunt. Undè Concil. Nicænum secundum actione sexta habet: *Nullus... Incruentum nostrum sacrificium dixit imaginem corporis ejus*. Et si panis Eucharisticus esset solùm Imago corporis, non dixisset Christus: *Nisi manducaveritis Carnem filii hominis*, sed dixisset: *Nisi manducaveritis imaginem corporis mei*.

XII. Iconoclastæ Novi. (Ex Lindano, illi sunt, qui veterum Iconoclastarum errorem jam extinctum renovare impudenter ausi sunt, quorum primus fuit anno 1126. Petrus de Bruis, ejusque discipulus Henricus apostata, ambo à D. Bernardo confutati. Item Albigenses, & Valdenses contrà sacrarum imaginum cultum se invexerunt. Etiam Wicleffus hanc hæresim in Anglia refricare conatus est. Post Wicleffum, Hussitæ sacras imagines dilacerarunt, quod etiam præstitit impius Carlostadius. Demùm Zuinglii, & Calvini discipuli omnes impietates, quas jam pridem Leo Isaurus, Copronymus, & Teophylus, in sacras imagines exercuerant, renovarunt.

I. Idololatrae. Vocantur illi omnes, qui sculptilia venerantur, & opera manuum hominum, tanquam Deos. Hos non hæreticos, sed Ethnicos dicimus, aut Paganos; decet tamen non illos, prætermittere. Incertum est qui primus incœperit aliū Deum invocare, pratèr Deum verum. Sunt, qui à tempore Enos, scilicèt ann. 245. à creatione mundi invaluisse Idololatriam super terram, deducant ex aliquibus Scripturæ locis. Certum est Cham, cujus posteritas à Noè viro justo exposita fuit maledicto, à cultu Deo soli debito aberrasse: dispersisque per orbē nationibus, post Babylonicę urbis erectionem, in varias Religiones abiere. Cœperunt homines tamquàm Diis cultum tribuere Cælo, Soli, Lunæ, & Stellis, antequàm Jovis, Martis, aut aliorum Deorum nomen audiretur in terra. Postmodùm ea, quæ humano victui erant perneceſsaria, etiam in numero Deorum collocata fuerunt; hinc antiquissimus fuit apud Chaldęos, cultus ignis. Hinc etiam factum est, ut tamquàm Dii haberentur penè omnes utilium artium pro humano victu inventores: quare cum Bacchus vinearum, & Ceres agrorum culturam invenerint, intèr Deos adstipulati fuerunt. Etiā viri, qui hæroicis factis se illustrarunt, divorum honorem reportavere; & quia hujusmodi heroū post mortē pręsentià frui ampliùs non poterant homines, statuas confecerunt, quæ eorundē memoriā excitarent; hinc Idolorū, statuarū, simulacrorum usus intèr Gentiles ortum duxit, ante quorum conspectum procumbebant venerabundi: quà de re, multiplicatis passim divinitatibus, facta est tanta Deorum confusio, ut neque eorum numerus ipsis cognitus esset Gentilibus, qui simulacra ab ipsis erecta, & quodam superstitioso ritu dicata, Deorum suorum habitaculum esse arbitrabantur. Contra Idololatriam extat elegans invectiva Sap. 13. sed & ibi c. 14. differtè ponitur ejus origo. Eò magis decepti, quòd sæpè diabolus per ora Idolorum loquebatur mendacium. A pluribus Imperatoribus Idolorum-insania fuit reprobata. Demùm sub Theodosio juniore penitùs extincta. Vigent adhùc in America, & in Regno Chinensi aliquę Paganismi reliquiæ, ubi Idololatræ communiter Cælum; necnon & aliqui ignem adorant. Verbo *Polythei* Deorum incompossibilitas ostenditur.

Jenenses, qui emerserunt anno XVI.
1598. sectam quamdam constituunt Lutheranorum, quę confessionem Ducum Vinaciensium amplectitur: damnant præcipuè Witembergenses, & Lipsenses. Ex Prateolo.

Illuminatorum Secta, de quà XVI.
agit Spondanus anno 1623. ortum suum habuit anno 1575. in Hispania, vernaculo idiomate *Adumbrados* dicti funt, hujus hæresis sectatores: Auctores verò Cordubæ Inquisitionis sacrę sententià, debitas impietatis pœnas luerunt: ex quo factum est, ut sopita, sed non extincta Illuminatorum secta, anno 1623. reviviſceret Hispali, ubi ab Episcopo Andręa Paciecco, Generali in Hispania Inquisitore, septem ex præfatæ sectæ innovatoribus, deprehensi, igni traditi fuerunt. Sexaginta sex errores in hac sectâ profiteri, asseruit in suo diplomate præfatus Inquisitor Generalis, quorum potissimi sunt infrà recensendi. Dissipatis in Hispania Illumina-

tis,

tis, paulò post iterùm repullularunt in Gallia, in Picardiæ Provincia, ope cujusdam Parochi *Petri Guerini*, undè etiam *Guerini* dicti sunt à Gallis hæretici Illuminati, qui postmodùm Flandriã infestarunt anno 1634. sub Ludovico XIII., qui stàtim dignę severitatis judicium exequi mandavit contra hosce impuros sectarios, quapropter anno 1635. omninò eradicata fuit, & ad nihilum redacta Illuminatorum hæresis, quæ potissimùm sequentes profitebatur errores, à Michaele Molinos postmodùm refricatos.

1. Per orationem mentalem fieri unionem mentis cum Deo, ità sublimem credebant, meditationi addictum constituentem in tali perfectionis statu, ut meditationi vacans, ampliùs non egeret aliis bonis operibus, neque Ecclesiæ Sacramentis: imò absque veniali peccato posse meditantes, facta unione mentis cum Deo, committere quodcumque, licèt impurum peccatum. R. Nam licèt oratio mentalis sit optimum remedium ad acquirendam perfectionem, falsum tamen est orationem mentalem sufficere, ità ut negligi debeant alia bona opera à Deo præcepta, & Sacramenta à Christo instituta: Perfectus enim ille magis censetur esse, qui magis declinat à malo, & magis instat ad faciendum bonum. Verum autem est, quòd ad veram, & continuatam orationem mentalem, consectaneæ sunt in anima orante omnes virtutes; quapropter summus *Illuminatorum* error erat talem sibi finxisse orationem, quæ animam non reformaret, hancq; putarent ad studium perfectionis sufficere; sed vera oratio non potest non reformare, & perficere orantem, eundemq; ad omnia bona opera excitare. Tum quia opera bona sunt omninò necessaria ad salutem, ut probavimus contra Antinomos; sed jam non essent necessaria, si per orationem mentalem acquiri posset perfectio; imò plures idiotæ, qui nesciunt meditari, numquàm possent ad perfectionem pervenire, cum tamen sæpè sit magis Deo accepta anima alicujus simplicis, qui declinat à malo, & facit bonum quod scit, licèt numquàm noverit meditari, quàm anima eorum, qui, licèt meditari sciant, non tamen cum tanto fervore sicut simplices, & idiotæ exercentur in bono, & student declinare à malo. Tum quia Christus non hortatur simplicitèr ad meditationem, sed hortatur efficacitèr ad bona opera, ad implementum legis, quam nobis exhibuit: Lex autem Christiana præcipit plura bona opera, plura habet præcepta tam negativa, quàm positiva, quæ opus est adimplere, ut salutem consequamur. Nullibi autem legitur solum sufficere studium meditationis. Tum quia verę meditationis fructus est proponere obedire exactè mandatis Divinis, declinando à malo, & faciendo bonum: Quapropter D. Paulus nos admonet ad Philip. 2. 12., ut cũ metu, & tremore nostram operemur salutem. Et D. Petrus Epist. 2. cap. 1. *Satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquando*. Tantùm abest, quòd liceat homini perfecto, absque imputatione peccati, peccatis se inquinare, ut asserunt Illuminati. Tum quia ad perseverandum in statu perfectionis, opus est operari bonum, & resistere diabolo tentanti, cui non resistitur, nisi per exhibitionem bonorum operum; Deus enim, licèt velit esse auxiliator noster, & exhibeat adjutorium gratiæ ad benè operandum, & ad superandas tentationes, vult tamen nos cooperari gratiæ: Ex quo sequitur, nos debere cooperari activè, & ad bona opera, & Sacramenta recurrere. Tum quia Deus omni tempore prohibuit peccata impura, quæ non modò opere consumantur, sed etiam cogitatione committuntur; ergo falsum est, absque imputatione peccati posse meditantes per acquisitam unionem mentis cum Deo, hujusmodi peccatis se inquinare. Tandem Deus abhorret in homine potis-

fimùm peccata impuritatis, propter quæ fæpè mundum pefte, fame, bello, diluviis, & etiam igne lafcivos peccatores punivit; ergo nullatenùs poteft fubfiftere unio mentis cum Deo in illo, qui hifce fceleribus potiùs unitur cum diabolo.

2. Ex præfato errore deducebant Illuminati, opus effe folùm relinquere ut Deus ageret in homine; hominem verò nullatenùs teneri ad agendum, contrà illud D. Petri teftimonium fupra adductum, quod fufficit ad confundendos Illuminatos, qui per meditationem perveniri poffe ad talem ftatum afferebant, itaut actiones omnes, licèt per fe malę, fanctificarentur; quapropter veram devotionem, in quo confifteret, ignoraffe omnes SS. Patres afferebant, & impuris hifce fectariis folùm revelatum fuiffe gloriabantur, qui devotionem totam reponebant in unione mentis cum Deo, nullatenùs curando de executione bonorum operum, dicentes, Deum folùm amare feipfum, nihil prorfus curare de noftris bonis operibus; cum tamen fciamus quantùm amet bona opera, ad quæ nos frequentèr hortatur. Demùm afferebant Illuminati poft decennium, Illuminatorum fectam in toto orbe dilatandam, nec impofterùm ampliùs opus fore pro bono regimine Ecclefiæ Epifcopis, Parochis, aut Religiofis; quæ omnia refert Victorius Syrius in fuis memoriis reconditis.

XVI. IMPECCABILES (ex Jofeph de Turre) fectâ funt Anabaptiftæ, emerferunt anno 1544. Docebant hominem baptizatum non ampliùs poffe inquinari peccato, & fi quid humani pateretur, deleri virtute baptifmi. R. Nam ex facra Scriptura legimus, quòd etiam juftus fæpè cadit. Chriftus docuit Petrum remittere peccata, non modò ufque fepties, fed ufque feptuagies fepties, quod fuiffet fuperfluum, fi baptizatus non ampliùs poffet peccare. Tum quia quidquid vel per omiffionem, vel per commiffionem fit contrà Divinam legem, eft peccatum; conftat autem baptizatos, fæpè plura facere contrà Divinam legem. Quòd fi peccata hominis baptizati, ideft quæ committuntur poft baptifmum, delerentur virtute baptifmi, fuperfluum fuiffet inftituere Sacramentum pœnitentiæ. Tum quia baptifmus eft lavacrum; fordes autem quę nondum funt, lavari nequeunt; ergo baptifmus non poteft delere peccata, quæ committuntur poft baptifmum. Vide verbo *Jovinianus.*

IMPURORUM SECTA. Anno 1340. XIV. menfe Martii detecta eft perfida fimulatio cujufdam adolefcentulę Cremonenfis agri, obfcuro quidem loco natæ, fed formâ, totoque corporis habitu, & gratiâ morum, ac venuftate, etiam ad nobiliffimarum invidiam ornatæ, quæ ad imitationem fceleratæ quondā Guillelminæ (de qua actū fuo loco) externo cultu, jejuniis, & aufteritatibus, fanctimoniæ exemplo cunctis palàm exiftens, fecreto facrilegio cujufdam impuriffimi Sacerdotis, flagitiofam vitam agebat: quoufque fumptâ audaciâ in publicum prodeūdi, compofita ad omnem imaginem fcveritatis, vitæ fanctioris auctrix, unà cum fuo amafio videri voluit, concionantefque paffim, fecere affeclarum ad decem millia, qui turpem privatim vitam ducentes, in hominum confpectu verberabant fefe, ac feminudi incedebant. Latè pervagati, demumque Mediolani detecti, Archiepifcopi monitu, auctores fectæ ab Epifcopo Cremonenfi compræhenfi funt, & igni damnati.

INCESTUOSI. Error afferentium XI. matrimonia in quarto confanguinitatis gradu licita effe, à quo originem duxerit, incertum. Viguit tamen potiffimùm Ravennæ, excitatus à nonnullis Jureconfultis, & præcipuè à quodam Doctore Florentino, qui mordicùs hunc errorem propagabat. Hanc fententiam fuis doctiffimis fcriptis eruditiffimè confutavit S. Petrus Damiani, & in Cōc. Romano fub Papa Alexand. II. hac de caufa congregato anno 1065. damnati fuerunt Inceftuofi, qui afferebant licitè in quarto

con-

consanguinitatis gradu posse contrahi matrimonium. R. ex pluribus Ecclesię definitionibus,quæ in Conciliis congregata,dignis de causis prohibuit conjugia inter consanguineos in quarto gradu, quod definivit Ecclesia pro majori bono;ubi autem agitur de bono promovendo, Ecclesia habet auctoritatem constituendi leges. Una ex validis rationibus, propter quam laudabiliter Ecclesia prohibuit conjugia in quarto gradu, est, quòd cum homines speciali instinctu naturæ habeant inter se familiaritatem, ex hac familiaritate, si libera essent conjugia in quarto gradu, orirentur scandala, nec posset auferri suspicio vehemens ex frequenti cohabitatione consanguineorum. Motivum aliud est etiã, quòd cum in quarta generatione videatur deficere vis ejusdem sanguinis, quæ à primo stipite oritur, ad uniendos iterùm animos post quartum gradum renovari possunt conjugia, quæ cum propagatione generis, etiam animorum unionem respiciunt. Tertium motivum, & magni momenti, ne contingat familias à familiis divisas conservari, sicut inter Judæos Tribus à Tribubus divisæ conservabantur, quod utique facilè contingeret,si è proprio sanguine conjuges sumere in quovis gradu liceret. Cum ergo Christiana charitas perficiat naturalem amorem,oportuit ut hic amor ad diversas familias cognationibus protenderetur,& opportunam legem impedimentorum matrimonialium sancire. Antiquitùs usque ad septimum gradum procedebant; postmodùm justè ad quartum restituta sunt.

INDEPENDENTES. Vide verbo *Puritani*,ubi de Independentibus actũ est.

INCORRUPTIBILES. Vide *Gajanitæ*, & *Aphtardocitæ*, etiam dicti *Impassibiles*.

V. INDIANI, populi per D. Thomam Apostolum ad fidem conversi, Christianos se profitentur, cum tamen pluribus erroribus veram fidem contaminent.

1. Circumcisionem recipiunt. R. verbo *Ærarius*.

2. Adurunt parvulos in fronte stylo ferreo per modum Crucis, cum eos baptizant. R. Quia de materia, & forma baptismi, ubi agitur in sac. pagin. nulla fit mentio de signo Crucis faciendo cum stylo ferreo ignito. Vide verbo *Jacobitæ*, & *Ffrontes*. Item, quòd baptismi validitas non consistat in signo Crucis. Vide *Claudius Taurinensis*.

3. In fermento cõficiunt Eucharistiã,azyma reprobãtes.R.verbo *Græci*.

4. Communicant sub utraque specie, credentes hoc esse de necessitate salutis. R. verbo *Bohemi*.

INFERNALES. Illi vocantur, qui XVI.
quorundam veterum errorem renovarunt, asserentium Christum descendisse usque ad locum damnatorum, ibique in animâ suâ omnia damnatorum tormenta passum esse. Nicolaus Gallus, & Jacobus Smidellinus hujus erroris inventores, sivè potiùs renovatores esse censentur. R. Nam Christum descendisse ad Inferos, significat descendisse ad locum, in quo detinebantur animæ sanctorum Patrum; non verò ad locum in quo torquebantur animæ damnatorum. Tum quia Christus, quà Deus, erat impassibilis, quà homo, fuit impeccabilis, nec potuit pati tormenta, quæ Deus solis peccatoribus pręparavit. Vide verbo *Beza*.

INSABBATATI. Iidem sunt, ac Val- XII.
denses, à quibus tamen distinguebantur, eò quòd in majoris perfectionis argumentum, in superiori parte calcei signum aliquod deferre consueverũt. Cœpit autem hęc hæresis in Hispania circà annum 1160. sub Alexand. III. Summo Pontifice, ubi cum calcei vulgò dicantur *Zappati*, ideò Insabbatati dicti sunt, contrà quos Concil. Tarraconense celebratum est anno 1240. Eorum partialis error est sequens

Negant bonum esse, aut posse orari pro aliquo in particulari. R. ex Apostolo ad Rom. 15. 30. ubi Apostolus hortatur Romanos, ut specialitèr orant pro eo in particulari: *Obsecro vos fratres per Dominum nostrum*

Jesum Christum, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum. Item, Christus Dominus oravit aliquando pro solo Petro. Ex quo sequitur, non modò licitum, sed bonum esse orare pro uno solo. Ecclesia, cum Petrus erat in carcere, orabat ad Deum pro eo. David orabat pro seipso: *Miserere mei Deus*. Bonus Latro in cruce oravit pro se. Lucæ 23. *Memento mei, dum veneris in regnum tuum*. Quod evidens est argumẽtum unumquẽq; posse orare pro seipso, secundùm suam indigentiam.

VI. INSTABILES. Quidam ex Manichęorum sectâ, discipuli cujusdam Sergii, qui se Pauli Apostoli discipulum jactitabat, imò etiam se Paraclitum, ac lucidam stellam esse effutiebat, Instabiles sunt nuncupati, qui iidem, ac Astati esse censentur.

IV. INSTANTIUS (ex Durand. lib. 2. art. 44.) fuit Episcopus Hispanus, & unà cum Salviano pariter Hispano Episcopo, non modò Priscillianorum erroribus adhęsit, sed insuper prædicavit.

1. Plures esse Deos. R. verbo *Politheismus.*

2. Animas hominum, & corpora subjecta esse fatalibus stellis. Vide verbo *Cęcus.*

3. Prophetas non intellexisse ea, de quibus loquebantur. R. Nam Prophetia est Divina revelatio, rerum eventus immobili veritate denũtians, vel circa futura contingentia, vel circa Divinæ voluntatis decreta, vel circa secreta cordium, & similium; sed Prophetæ, qui Deo inspirante locuti sunt, ut probavit eventus, de facto intellexerunt, quæ prædixerunt, ergo intellexerunt, quæ locuti sunt. Minor est evidens in sacris paginis, ubi sæpè legimus res contigisse, sicut de facto Prophetæ prædixerunt. Hinc legitur de Daniele cap. 1. vers. 17. quòd Deus ipsi dederit intelligentiam omnium visionum, & somniorum. Item ad rem Job 32. *Inspiratio Omnipotentis dat intelligentiam*. Veri Prophetę non nisi vera locuti sunt, quæ aut jam verificata patent, aut opportuno tempore manifestabunt.

INTERIMISTAE (Ex Spondan. ann. XVI.
1548.) degebat Augustę Carolus V. Imperator, qui cum pacis instaurandę in Germania, quæ Lutheranismo erat infecta, & in varias opiniones divisa, se anxium perhibebat omnia de Religione capita, Concilii Tridentini sanctionibus remittenda fore Catholicè, & prudenter stabilierat, sed cum intellexisset varias ob causas dilatos esse Concilii Tridentini congressus, impatiens componendi Religionis dissidia, quæ Germaniam dilaniabant, remedium adhibere constituit, quod immò Germaniæ plagam magis, ac magis exacerbavit. Remedium à Carolo fuit propositum, ut quid in Germania sentiendum foret in materia fidei, ita proponeretur, ut usque ad Concilii Tridentini resolutionem, nulla alia posset credendi formula admitti, quàm quæ Cæsaris jussu promulgaretur. Ad hanc formulam componendam delegit Imperator Episcopum Naumburgicum Julium Sflugium, Michaelem Heldingum Episcopum Sidoniensem, Moguntini Archiepiscopi Suffraganeum, & Joannem Agricolam Islebium, qui cum jam pridem apostatasset à fide, factus Antinomorum princeps, ad Catholicam Religionem postmodùm redierat. Ab his ergo tribus delectis viris liber exaratus, cui datus est titulus *Interim*, eo quòd præscriberet doctrinæ formulam in Germania retinendam, usque dum Ecclesia in Concilio congregata, definitiones suas promulgaret. Complectebatur præfatus liber capita vigintisex; de præcipuis Christianæ Religionis dogmatibus, de Sacramentis, de Æconomia, ac de Cęremoniis Ecclesiæ. In hoc libro concedebatur potissimùm Sacerdotio initiatis conjugium, & laicis communio sub utraque specie. Non modò à Catholicis, sed etiam ab hæreticis variis scriptis impugnatus statim fuit liber, sivè *Interim Cæsareum*, pro cujus observantia, nimis quàm par esset, auctoritate sua

Ca-

Carolus utebatur; eademque damna peperit in Religione *Interim Cæsareum*, quæ jam produxerant Zenonis *Henoticon*, Heraclii *Ecthesis*, & Constantii *Typus*. Quos libros, cum præfati Imperatores prætextu sedandarum in Religione scissionum, infaustis edictis promulgassent, nihilominùs majora in Ecclesia dissidia pepererunt, æquè infaustum fuit Religioni *Interim Cæsareum*. Doctrinæ in præfato *Interim* contentæ, vel in toto, vel in parte sectatores, dicti sunt Interimistæ, qui fuerunt in triplici genere: Alii vocabantur Interimistæ *Cæsarei*, qui in nullo se Lutheranos profitebantur, præterquàm in usu Calicis, & Sacerdotum conjugio, consentientes in reliquis cum toto orbe Christiano: Alii dicti sunt Interimistæ *Lypsici*, ab urbe Lypsia Misniæ, cujus Ministri *Cæsareum Interim* connexerunt novo condito, quo ritus quidem, & cæremonias facilè admittebant, plus tamen aliquid de doctrina Lutheri retinentes: Tertii demùm Interimistæ dicti sunt *Francici*, idest Marchionis Alberti concionatores, qui etiam in *Interim Lypsino* quædam emendarunt, asserentes contrà decretum Lypsiensium, Corpus Christi nullatenùs fore in pixide servandum.

XVI. Invisibiles; de quibus agit *Prateolus*, ex sectâ rigidiorum Confessionistarum prodierunt circa ann. 1540. asserentes nullam in terris dari visibilem Ecclesiam; quam sententiam docuerat Lutherus, sed postmodùm retractavit; retinuerunt nihilominùs hunc errorem plures ex Lutheri sequacibus. R. Nam Ecclesia repræsentatur per Pontificem, & Episcopos in Conciliis congregatos; ergo est visibilis, Ecclesia vocatur grex, cujus oves sunt Christifideles, ergo est visibilis, sicut visibilis est pastor, cui dictum Joann. 21. *Pasce oves meas*: sed si Ecclesia esset invisibilis, non posset pastor pascere agnos. Tum quia Christus præcipit, quod quando frater est incorrigibilis, dicamus Ecclesiæ; hoc fieri non posset, si Ecclesia esset invisibilis. Paulus profitetur, se persecutum fuisse Ecclesiam Dei, scilicet fideles, qui sunt membra Ecclesiæ: Hoc autē nō subsisteret, si Ecclesia esset invisibilis. In actibus Apost. 12. legimus, quod *Herodes Rex misit manus, ut affligeret quosdam de Ecclesia*. Item *Posuit Christus Episcopos regere Ecclesiam Dei*: quod foret incapibile, si Ecclesia non esset visibilis. Ecclesia utique est invisibilis, quoad dona spiritualia, quæ in ipsa sunt, quoad efficaciam Sacramentorum, non autem est invisibilis quoad congregationem fidelium, qui Deum sub eadem lege, sub eodem capite visibili adorant. Vide verbo *Brentius*.

Joachinus Westfalus, Hamburgi ortū habuit anno 1510. & inter Lutheranos, tamquam unus ex primariis suis Theologis, veneratur. Contrà Calvinum in materia Sacramentorum scripsit, & vicissim Calvinùs calamum acuit contrà Westfalum. Etiam Beza Westfalum impugnare est aggressus: utrumque scriptis suis Westfalus confutavit. Hamburgi decessit anno 1574. ex Bayl. in dict. critic. XVI.

Joachinus Curæus, sectâ Calvinista, in Exegesi de sacra Cœna asserit Deum, ne quidem per omnipotentiam suam posse efficere, ut corpus non habeat extensionem localem. R. à Philosophis, qui efficaciter probant posse corpus Divinitùs existere sinè extensione, & dimensione locali. Tum quia, quidquid contradictionem non involvit, à Deo fieri potest, sed nullam involvit contradictionem, quòd corpus existat sinè dimensione locali. Huc etiam spectat, quod legitur Matth. 19. 26. *Apud homines hoc impossibile est, apud Deum autem omnia possibilia sunt*. Deum esse omnipotentem sæpè clamant sacræ pag. Genes. 13. 18. 28. Reg. 1. 14. Paralip. 2. 14. Job 42. In Psalm. David sæpè etiam Deum omnipotentem esse concinit. Sicut etiam omnes Prophetæ, & Euangelia omnipotentiam Dei prædicant. XVI.

Joachimus Abbas, in vico propè XII.

Co-

Cosentiam in Calabria, anno 1111. genitus, in aulà Neapolitani Regis, ætatis annorum 14., vix delibatis humanioribus literis, deservivit. Deindè ad loca sancta profectus, in Monte Thabor quadraginta dierum spatio, summâ cum austeritate victitans, delituit. Patriam reversus, in Monasterio Sambucensi aliquandiù commoratus, Cisterciensis Ordinis habitum assumpsit. Abbas electus, arctiori in solitudine, obtenta à Lucio III. facultate, se recepit, ubi operum suorum compositioni manum admovit: inter quæ librum composuit contrà Magistrum sententiarum, in quo asseruit in Divinis essentiam generare essentiam; qui modus dicendi apertè Tritheismum sentit. Reprobandus verbo *Tritheistæ*. Hanc tamen sententiam in alio opere inscripto *Psalterium decem chordarum*, ipse retractavit, ubi orthodoxo calamo scripsit. Cæterùm suo sensui nimis credens, aliqua etiam de futuro divinare est arbitratus, quę tamen falsa fuisse, cōtrarius eventus comprobavit. Biennio antequã è vita migraret, S. Sedis judicio, authentica protestatione, omnia sua scripta submisit corrigenda, approbanda, vel condemnanda, prout Romanæ Sedi benè visum fuerit. Proindè Innocentius III. Joachimi opera, non tamen Auctorem damnavit, quem tamquam Orthodoxum virum Honorius III. declaravit; ita ut operum condemnatio venerationem, quæ auctoris pietati debetur, non imminuat. Videatur Bellarmin. de Scriptoribus Ecclesiasticis.

XVI. JOANNES AGRICOLA (ex Spondan. ann. 1540.) natus Islebii, Lutheri concivis, cum Witembergæ Theologicum cursum perfecisset, Lutheri se professorem declaravit. Propter suam eloquentiam Electori Saxono, & Comiti Mansfeldensi valdè acceptus, cum Melancthone dissidium habuit. Witembergę Minister constitutus, novam proposuit doctrinam, cujus sectatores *Antinomi* sunt dicti. Ex quo factum est, ut novæ sectæ se Coriphæum constitueret; quod ægrè accepit superbus Lutherus, qui novitate doctrinæ solus omnibus præesse cupidus, Agricolam impugnavit. In Comitiis Augustanis, doctrinæ Saxonicæ confessionem, unà cum Melancthone, & Brentio defendit: sed ad communionem Catholicam iterùm reversus; postmodùm Sidenio, & Phlugio Comitem se adjunxit, hortante Carolo Quinto, ad libellum *Interim* dictum componendum. Decessit Berlini, ann. 1566. ætatis suæ 74. Vide verbo *Antinomi*.

JOANNES BECHAIM, referente Sandero, hæres. 179. professione pecorarius, Wicleffi erroribus addictus, cadente seculo 15. etiam dogmatizare est ausus, pluribusque rusticis (erat siquidem Tympanista) convocatis, iterùm Wicleffi renovavit errorem, in quo docebat, nullatenùs solvendas esse decimas Clero, sicut & nullam esse obligationem solvendi vectigalia, & tributa Principibus; quin squas, & nemora omnibus asserebat esse communia. R. verbo *Wickleffus*. XV.

JOANNES BANÆUS, Wicleffi hęresiarchæ discipulus, motuum, & dissensionum, quæ anno 1385. Angliam infestarunt, præcipuus excitator, omnis dominationis, obsequii, & ordinis hostis infensissimus; tandem captus, exenteratus est, & in quatuor partes dissectus fuit, prout colligitur, ex hist. Wiclef. Peculiariter asserebat. XIV.

1. Decimas non esse dandas, nisi qui reciperet, esset pauperior dante, imò, nisi ille, cui daretur, inculpabilioris esset vitę, quàm qui daret. R. ex his quæ diximus contrà Wicleff: ostẽdentes decimas esse solvendas. Videatur deindè D. Thom. 2.2. q.87. art. 1. Plures etiam alii Doctores ostendunt esse de jure naturali Divino alimenta præbere ministris Religionis, & cultus. Unde conveniens judicavit Ecclesia, ut determinata alimentorum ratio, quæ de jure Divino in veteri lege solutione decimarum servabatur, etiam in novà lege positivo jure taxaretur, & consequentèr nullatenùs negari possunt, cui debentur, sivè qui recipit, sit ditior, sivè non

sit tam probus, quàm qui solvit.

2. Neminem ex illegitimo matrimonio natum salvari posse. R. Quia Christus pro omnibus mortuus est, vult omnes salvos fieri. Tum quia filius non portat iniquitatem patris. Tum quia illicitum matrimonium esse prohibitum, certum est; sed ex illegitimo matrimonio natos, damnandos esse, nullibi legimus. Tum quia videmus homines ex illegitimo matrimonio natos, qui cum summâ ædificatione vivunt juxtà legem Evangelicam, quam qui observat, consequitur salutem; ergo &c. Quin & Christus Dominus non est dedignatus originem habere ex Phare illegitimo Judæ filio; quod enim in illegitimis est naturę, bonum est, & Deus fecit, licèt parentes malè, quod bonum est, fecerint.

XIV. Joannes Behet, etiam inter primarios Wiclefi discipulos adnumeratur, & peculiaritèr dogmatizavit, quantùm constat ex histor. Wiclef.

1. Nec Regi, nec Episcopo, qui peccato mortali implicati essent, ullatenùs obediendum. R. verbo Wicleffus.

2. Nullum in fornicatione, & stupro peccatum subesse. R. verbo *Nic. laita*.

XVI. Joannes de Bruch. Vide *David Georgius*, idem enim est, qui Basileam commigrās, sub nomine *Joannis de Bruch* latitans, ibidem mortuus est anno 1556. sed post obitum ejus, annis circiter duobus, compertum fuit ipsum fuisse Davidem Georgium, cui paulò ante in Flandria plurimi Anabaptistę crediderāt.

XVI. Joannes Casimirus, Comes Palatinus, in sua reformatione Ecclesiastica, plura sancivit contrà Romanam Ecclesiam, & disciplinam Ecclesiasticam, quę jam in hoc opere confutata, contrà alios Lutheranos hæreticos perhibentur.

XVI. Joannes Bugenhagius, Pomeranus ex oppido Julino, & familiâ Senatoriâ natus; Sacerdos impurus, & regularis excucullatus, Witembergæ hæreticis præfuit. Tanquam pastor eorum synagogæ superintendēs, librum edidit inscriptum *Adversùs fures Calicis*, scatentem de more Lutheranorum maledictis, mendaciis, & calumniis, in quo probare nititur esse necessarium usum Calicis, & improbat Missæ sacrificium. Summum Pontificem pręsumptuosè agens in Dania, ibi Lutheranos Episcopos constituit, relegatis Catholicis, & hæresim stabilivit, ex Spondan. ann. 1532.

Joannes Cazonovius; epistolâ XVI.
ad Calvinum, negat Spiritum sanctum ex Patre, Filioque procedere. R. verbo *Græci*.

Joannes Clericus, Meldensis XVI.
in Gallia urbis ad Matronam fluvium sitę, itinere unius diei à Lutetia distantis, lanę carminator, cum ob vocatum Papam Antichristum, virgis cæsus, &, ut à nonnullis additur, lilio quoque candenti in fronte inustus, Metas sese recepisset; ibi propter deturbatas noctu in quodam sacello sacras Imagines, tormentis subjectus, igne periit, quem propterea Beza Genevensium Calvinistarum posteà Calipha, in suis Iconibus primum instauratorem Ecclesiæ Metensis prædicat, & Meldensis.

Joannes Clericus, dum hæc XVIII.
scribimus adhuc superstes, librum vulgavit, cui titulum præfixit *Joannis Clerici quæstiones Hieronymianę, in quibus expenditur Hieronymi nupera editio Parisina, multaque ad criticam sacram, & profanam pertinentia agitantur. Amstelodami apud Vvestenios* 1719. In hoc opere auctor se verum probat progenitorum suorum in hæresis perfidia hęredem, si à Joanne Clerico, qui vixit tempore Calvini, suam fortè trahit originem. In præfato opere sibi præfixit Clericus impetere Joannem Martianæum Congregationis S. Mauri Monachum studiosissimum, qui publici juris recenter fecit opera D. Hieronymi, & eadem ab hæreticorum calumniis, præcipuè à David, & Joanne Clerici in S. Doctorem illatis, vindicavit. Insuper Joannes Clericus in suo libro

potissimùm in S. Hieronymi doctrinam, & scientiam per tot secula ab universà Ecclesia receptam, & commendatam invehitur, eundem S.Doctorem sugillando, tanquam linguæ Græcæ, & Hebraicæ ignarum, confusum, audacem, jactabandum, Origenistam. Quis in hac scribendi methodo, non dico, non miretur scriptoris audaciam, sed non compatiatur ejusdem dixerim stultitiæ, dum culicem cernit, qui in leonem exasperatur? Quid sibi soli revelatum jactat Clericus in discretione operum S.Hieronymi, quod tot prætererit Sanctos, effugerit sapientes, qui intemeratam Hieronymi doctrinam semper venerabundi receperunt per tredecim secula? Ergo ignorantià laborarunt omnes Hieronymianæ doctrinæ veneratores, usq; ad Clerici novissima tempora, & ipse solus valuit ad trutinam Hieronymi scripta reducere? Malè etiam sentit Clericus de indicibus Romanis, & Hispanis, pejus de sacrosancta Tridentina Synodo, quæ omnia, ejus opus percurrenti, facilè obvia apparebunt, ex quo quale judicium formari debeat de hoc novissimo critico acatholico, lectoris sensui relinquo.

IX. Joannes Erigena ingenio excellens, natione Hibernus, sub Carolo Calvo in Galliam se contulit, qui Joannis Erigenę doctrinà, & moribus allectus, eumdem familiarissimum habuit; sed cum librum edidisset, in quo de Sacramento Eucharistię non Catholicè sentire videbatur, datis à Pontifice litteris ad Regem Galliæ, proscriptus fuit Joannes, quem tamen aliqui credunt, solùm aliquas movisse quæstiones circa Sacramentum Eucharistiæ, nullatenùs verò à Catholica dissensisse veritate. Quidquid hac de re sit, certum est, post Erigenæ obitum, librum ab eo exaratum (in quo auctor Sacramentarius videbatur, innuens in Sacramento Eucharistiæ nihil esse, nisi figuram Corporis Christi) in tribus Conciliis Parisiensi, Vercellensi, Romano fuisse proscriptum; Quare communiter Sacramentariorum primipilus esse censetur Joannes Erigena, à quo Berengarius suā hausit erroneam doctrinam, judicio Concilii Romani, sub Nicolao II. compulsus Joannis Erigenæ librum, cujus auctoritate fulciebatur, propriis manibus flammis tradere. Joannes è Galliis exul, Angliam reversus, pedagogum agere coactus, ut victitaret, à discipulis suis pugionum ictibus interemptus creditur, cadente seculo nono. Reprobatur ejus hæresis verbo *Berengarius*. Ex Jacobo Varræo de script. Hibernię.

Joannes Jerosolymitanus, fuit fautor Origenistarum, & insuper in Antropomorphitarum errorem prolapsus est, ex Hieron. epist. ad Pamach. IV.

XIV. Joannes Jandunus, patrià Perusinus, unà cum Marsilio Patavino, dicto de Menandrino, doctrinæ magis curiosę, quàm solidæ homines, Ludovici Bavari Imperatoris Doctores jurisconsulti stipendiarii, plura scripserunt, præcipuè contrà Joann. XXII. tunc Pontificem, qui eosdem tamquam hæreticos condemnavit: errores, quos promulgabant, sunt:

1. Christum ex necessitate, & obligatione solvisse tributum Cæsari, non ex pietate: ex quo inferebant, de bonis temporalibus Ecclesiæ posse ad libitum, tanquam propriis, Imperatorem disponere. R. Nam Christus, quando dixit Petro. Matth. 17. v. 26. *Ut iret ad mare, mitteret hamum, staterem ab ore piscis sumeret*; non dixit Petro: *Staterem sume, & solve*; sed dixit: *Staterem sume, & da pro me, & te.* Dedit itaque didrachma, non solvit, ne fieret scandalum in populo; sed ita dedit, ut immunitati Ecclesiæ prospiceret; non enim dixit: *Solve, sed da*; sæpè enim ad evitanda jurgia Ecclesiastici dant seculari potestati, quod solvere non tenentur. Dedit ergo Christus didrachma ex pietate, non ex necessitate; dixit enim Petro: *Ut non scandalizemus &c. da pro me, & te*. Cæterùm non posse Imperatores de bonis temporalibus

Ec-

Ecclesiæ, ad libitum disponere tamquam propriis, constat cuicumque rationis compoti; nemo enim habet dominium in res alienas: bona Ecclesiæ sunt omninò Ecclesiæ propria, utpotè à pietate Fidelium spontè oblata; & sicut Imperator non poterat de illis bonis ad libitum disponere tamquam propriis, quandò adhuc erant propria offerentium, ita neque postquàm per piam oblationem facta sunt propria Ecclesiæ, potest de illis disponere: Nulla enim est possessio magis legitima, quàm quę acquiritur per spontaneam donationem.

2. Christum in cælos ascendentem nullum in Ecclesia visibile caput constituisse, nullum Vicarium reliquisse. R. verbo *Hussitæ*, *Jacobus Præpositi*, *Armeni*, *Arnaudus*. Sed præter ibi dicta, adhuc expresè probatur, S. Petrum univerſę Ecclesiæ principē, & pastorem à Christo fuisse constitutum, præcipuè ex illo Matth. 16. *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*; ut mirum sit, quomodò audeant hæretici veritatem hanc adeò patentem impugnare; & certè nomine hujus petræ ab Euangelista designatæ, non nisi Petrum intelligendum esse, satis denotat connexio verborum sacri Textus, ubi ly *super hanc petram*, appellat super Petrum, de quo immediatè antecedenter habetur sermo, dum dicitur: *Tu es Petrus*, quod negat Erasmus, qui nomine hujus petræ vult omnem hominem fidelem intelligendum esse. Negat Calvinus, qui nomine hujus petrę vult venire Christum: quamquam iste Calvini sensus hęreticus non sit, nisi in orè Calvini, propter intentionem perversam, & aliqui Catholici non negant etiam sic licere locum exponere, prout aliquando exposuit S. Augustinus, & alii. Negat Lutherus, qui nomine hujus petræ vult intelligi fidei confessionem; sed nulla ex his interpretationibus subsistit. Non prima, nam si res se haberet in sensu Erasmi, debuisset Christus dicere Petro, utpotè alloquens omnes Fideles: *Vos estis petræ*. Tum quia tot essent fundamenta Ecclesiæ, quot fideles, & sic ædificium Ecclesiasticum consisteret totum in puris fundamentis. Tum quia Erasmus dicit, implicare, quòd super hominem fundetur Ecclesia; ergo pariter implicat, quòd fundetur super fideles, qui sunt etiam homines. Tum quia omnes ferè SS. PP. exponunt hunc textum Matth. 16. litteralitèr, & intelligunt de facto pro petra Divum Petrum, utpotè constitutum universalis Ecclesiæ principem, sic designatum à Christo sub nomine petrę fundamentalis.

Sed neque subsistit interpretatio data à Calvino, in ejus sensu; scilicet sub nomine petrę Christum venire, per positivam Vicarii sui exclusionē. Nam licèt Christus utique sit prima petra fundamentalis totius Ecclesiæ, Petrus verò solùm sit petra fundamentalis loco Christi suffecta; dico tamen ex adducto loco Matth. 16. nomine petræ nō posse colligi Christum, nisi alienentur verba; Christus enim ille est, qui Petrum alloquitur, cui cum dixisset: *Tu es Petrus*, statim subdit: *& super hanc petram*, ubi constat, quòd ly, *hanc* appellat supra petram: Cæterùm, si Christus de seipso loquebatur, debebat dicere: Ego sum petra, & super hanc &c. ad quid enim præmittere: *Tu es Petrus*, ut subderet de seipso: *Et super hanc petram*?

Neque demùm nomine hujus petrę intelligi potest cum Luthero fidei confessio, nisi sub nomine hujus fidei veniat fides Petri, quatenùs Petrus est totius Ecclesiæ pastor, in quo sensu idem erit, ac dicere, nomine hujus petræ designatę à Matthæo, venire Petrum, & Petrum esse totius Ecclesiæ pastorem; quo admisso, satis habemus, nihil enim ultrà probare nitimur in præsenti, quàm Petrum esse totius Ecclesię pastorem: sed ratio movens Lutherum ad asserendum nomine petrę fundamentalis venire fidei confessionem, non Petrum, est, quia, ut ipse ait, si nomine petræ fundamentalis veniret Petrus, jam fun-

damentum Ecclesiæ corruisset, quia Petrus Christum negavit; sed hæc ratio nihil evincit, quia quandò Christus dixit Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, solùm designavit Petrum futurum petram fundamentalem Ecclesiæ, sed pro tunc nondùm eumdem stabilierat tamquam fundamentum indefectibile, nondùm enim ei dixerat: *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*; postquàm enim hæc à Christo dicta sunt Petro, Petrus immobilis perseveravit in fide: ratio etiam evincit quòd Christus per præfata verba ad Petrũ, solùm eumdem designaverit futurum suum successorem visibilem in regimine Ecclesiæ, quia cum hęc dicta sunt à Christo Petro, scilicet *Tu es Petrus &c.* Christus adhuc nobiscum degebat, quapropter nondum opus habebat Vicario, quem post resurrectionem suam Ecclesiæ visibili constituit, & præposuit. Adde, quòd quando Petrus negavit Christum, propriè non defecit à fide, sed timore præoccupatus, potiùs excidit à charitate. Hinc S. Bernard. tract. de Gratia, & libero arbitrio cap. 12. negationem Petri discutiens ait: *Peccavit autem non spernendo, aut odiendo Christum, sed se nimis amando, quia scilicet nimis timuit mortem corporis*. Stat ergo, Petrum de facto constitutum universę Ecclesiæ principem, & de persona Petri Christum locutum fuisse, non autem de omni fideli homine, aut de seipso, aut de confessione fidei, cum dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*. Quod adhuc magis declarant subsequentia verba, quæ leguntur Matth. 16. *Et tibi dabo claves*, quæ etiam in contrarium sensum extorquere conantur Lutherus, Calvinus, & omnes hæretici hujus temporis, qui negantes primatum Petri, volunt illa verba non ad personam Petri, sed ad universam Ecclesiam pertinere, quam Ecclesiã (dicunt hęretici,) Petrus repræsentabat; undè volunt, claves datas esse universæ Ecclesiæ, & per Ecclesiam pastoribus universis, non autem datas esse immediatè Petro.

Attamen datas esse immediatè Petro claves, satìs apertè designatur per pronomen *Tibi*, specificatur per nomen proprium *Petri*, scilicèt *Simon*: dixit enim Christus: *Beatus es Simon*, declaratur per illud quod sequitur *Bar-Jona*; Petrus enim erat Filius Jonæ, itaùt nullus esse possit dubitationi locus, quòd Petro immediatè commissæ sint claves, Petro, inquam, utpotè qui constitui debebat Ecclesiæ Pastor, non verò quà repræsentans Ecclesiam; quis enim eò tempore constituerat Petrum, ut repręsentaret Ecclesiam, quam Christus nondum fundaverat sanguine suo. Undè nam hoc colligere possunt hæretici? ex quo Scripturæ textu animadvertunt Petrum tunc temporis constitutum ad repręsentandam Ecclesiam? utique hæc pura sunt hęreticorum somnia, & figmenta, ergo Petrus non accepit claves nomine Ecclesiæ, sed suo, quandoquidem in præmium suæ confessionis, quam fecerat, dicendo: *Tu es Christus Filius Dei vivi*, statìm dixit illi Jesus: *Et ego dico tibi &c.* Demùm claves immediatè datas esse Petro à Christo asserit S. Bernard. Serm. 69. in Cantica.

Dedit itaque Christus Petro claves, & consequentèr dedit illi principatum, quod negat Calvinus, qui vult quod dare claves nihil aliud significet, quàm accipere ministerium verbi: sed

Contrà est, nam quisquis habet ministerium verbi Dei, non dicitur habere claves, quæ consistunt in potestate ligandi, & solvendi: Cæterùm, si ministerium verbi pertineret alicui laico (ut de facto viris laicis sanctitate conspicuis, qui numquàm Sacerdotes fuerunt aliquando permissum constat) jam dicendum foret, quòd laici in tali casu haberent claves, scilicèt potestatem ligandi, atque solvendi, quod hactenùs inauditum. Verum quidem est, quòd hic no-

nomine clavium, quas Christus promisit Petro dicens: *Tibi dabo claves*, præcipuè intelligitur principatus Ecclesiæ Petro commissus, supremaque potestas, & jurisdictio in universum gregem Ecclesiasticum, cujus gregis Petrus constitutus est pastor à Christo dicente Joan.21. *Pasce oves meas*, quæ verba soli Petro dicta sunt, hoc enim evincunt rationes supraadductæ ad probandum soli Petro dictum: *Tibi dabo claves*;per hęc autem verba: *Pasce oves meas* soli Petro dicta, traditam esse summam potestatem Ecclesiasticam ipsi Petro: *Et per oves meas* universam Christi Ecclesiam esse designatam, nervosè probat S. Bernard. lib.2. de consid. cap.8.

Lutherus autem, ut probet per illud verbum *Pasce* non dari summam potestatem Petro, dicit, per illam voce *Pasce*, solùm injungi officium diligendi, prædicandi, & docendi Petro, qui (ut ait Lutherus) jam erat constitutus pastor, non quidem Ecclesiæ universæ, sed cujusdam portionis: sed

Contrà est. Tum quia verbum *Pasco* ibi stare pro summa potestate Petro collata, exponunt omnes SS. Patres. Tum quia, quando dixit Jesus Petro: *Pasce oves meas*, locutus est absque exceptione, & consequentèr Petrus non est constitutus pastor cujusdam portionis, sed totius gregis. Audiatur S. Bernard. loco super cit. *Cui enim non dico Episcoporum, sed Apostolorum sic absolutè, & indiscretè totę commissæ sunt oves? Si me amas Petre, pasce oves meas. Quas? Illius, vel illius populos Civitatis, aut certi Regni? Oves meas, inquit. Cui non planū non designasse aliquas, sed assignasse omnes. Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil. Et fortè præsentes cæteri condiscipuli erant, cum committens uni, unitatem omnibus commendaret in uno grege, & in uno pastore.*

Ex hoc textu corruit, quod putat Lutherus lib. de potestate Papæ. Illiricus contrà primatum Papę. Magdeburgenses Centuria prima, qui per ly *oves meas*, negant universam Ecclesiam significari, sed absque fundamento, quandoquidem ut ait S. Doctor: *Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil*. Tum quia etiam Episcopi sunt oves Christi, ergo si Christus dixit Petro: *Pasce oves meas*, etiam Petro commendavit alios Apostolos, & consequentèr Episcopos.

Resolvitur ergo: Defacto Petrus universæ Ecclesiæ princeps, & pastor ab ipso Christo est constitutus; undè primatus Romani Pontificis super universam Ecclesiam comprobatur. Et primò quidem ex sacris paginis Matt. 10. *Duodecim Apostolorum nomina sunt hæc. Primus: Simon, qui dicitur Petrus* Matt.16. *Ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, & tibi dabo claves*. Insuper ex Marci 16. 7. Lucæ 22. 31. Joann.7. 42. 13. 5. 20. 4. 21. 15. Act. 2. 24. 3. 1. 15. 7. Sed jam à ratione primatum Pontificis juvat comprobare.

PROBATIO PRIMA.

Ex ipsis motivis, quibus ducti hæretici Pontificis primatum impugnant, probatur veritas primatus supremi Pontificis.

Romanæ Ecclesiæ primatum impugnare, qui cæterùm & ab ipsis Gentilibus receptus fuit, ignorantiū Novatorum, seu potiùs superborum ignorantium error fuit, qui si ignorantes Novatores dici debent, ideò primatui Petri contradixerunt, ut aliud sibi caput constituerent, & præficerent, sub quo liberiùs possent proprios profiteri errores. Si autem superbi ignorantes nuncupandi, ideò Romano Pontifici negarunt primatum, ut ambitione ducti aliquem sibi titulum arrogarent, quo propriæ possent ambitioni explere; nec opus est ad hæc probatione, quia ut, in annalibus videre est, & apud eos, qui de impugnatoribus hujus primatus

agunt, non nisi hoc duplici motivo constat, insanos homines primatum Pontificis impugnasse.

Quod ut clariùs pateat primò quoad primum, quod diximus, nempè, ideò alios huic primatui contradixisse, ut liberiùs sub alio capite suos valerent profiteri errores, hoc primò constat de Grecis, qui negantes processionem sancti Spiritus à Patre, & Filio, proptèr additionem in Latina Ecclesia factam verbi *Filioque*, apertè pronunciant Romanum Pontificem de suo gradu excidisse, & jam summum, & primum omnium Episcoporũ esse Constantinopolitanum Patriarcham, quoniam licet eis sub tali Patriarcha negare processionem Spiritus sancti à Filio. Testis est de hac re Sigebertus in Chronicis.

Item, Valdenses ideò dixerunt, quòd Romano Pontifici non tenemur obedire, quodque ejus decreta nullius sunt momenti, quia obtinere nusquam potuerunt, quòd Romanus Pontifex suam sectam approbaret. Refert Conradus Uspergensis de anno 1180., & Guido de Valdensibus.

Demùm notum satìs est, quo ductus motivo Lutherus supremum noluerit agnoscere Pontificem, quia siquidem aliqua ejus scripta non fuerunt à sancta Sede approbata, hinc habuit Lutheranæ revolutionis origo, cui accessit Calvinus, qui proptèr enormissima scelera Lugduni morte damnatus, Hugonis Ducis, ejusque exercitus, qui reformationem militiæ in Gallis ægrè sentiebat, fretus auxilio, proprios tutavit errores.

Quò ad secundum verò, quod dictum est, nempè hunc errorem ab ignoranti superbia etiam suam duxisse originem, hoc constat præcipuè in Patriarchis Constantinopolitanis, intèr quos primus recensetur Anatolius, qui urbis suæ, cui prȩsidebat, magnitudine, & potentia gloriabundus, Romanæ Sedi parère despexit, quasi propriȩ Sedis dignitati derogaret ei obedire, cujus nutibus, & ipsi Reges flectunt cervicem, quem Anatolium secuti sunt, & alii Patriarchæ perplures, non nisi eodem ducti arrogantiæ motivo. Ex his facilè est arguere, quàm levis momenti esse possint rationes ab impugnantibus primatum Romanæ Ecclesiæ adductæ, quoniam tam fragilibus innituntur principiis.

Probatio Secunda.

Primatus supremi Pontificis confirmatur ex eo, quòd Gentiles quodammodò hunc agnoverunt.

Romani Pontificis primatum, & ab ipsis Gentilibus agnitum fuisse, colligi potest ex eo, quòd cũ Imperatores in Christianos desȩvirent, totis viribus conarentur captivos habere supremos Pontifices, quos cum tamquàm caput universæ Ecclesiæ à cæteris haberi scirent, hinc facile futurum fuisse arbitrabantur, ut Christianam Religionem ad nihilum redigerent, quandocumque Christianorum caput abstulissent.

Nero, primus qui persecutionis ignem contrà Christifideles accendit, Petri primatum agnovit; nam cum Petrum simul, & Paulum morte damnasset, & eamdem ob causam, quia siquidem Christum prȩdicabant, Petrum tamen, quem agnoverat huic novȩ Religionis prȩesse, ideò turpiori morte, qualis erat tunc temporis mors Crucis, damnavit: adeò apud ipsos Gentiles receptum erat, in Ecclesia unum esse, qui primatum obtineret.

Probatio Tertia.

Primatus Romani Pontificis probatur ex verbis ipsorumet hunc primatum impugnantium.

Per ipsos, qui negant primatum Romani Pontificis, hic primatus desiit esse, ergo fuit, nihil enim in bona philosophia potest desinere esse,

nisi

nisi extiterit, ergo ipsimet impugnatores fatentur primatum Ecclesię aliquando fuisse in Romano Pontifice. Quòd ità sit, audiantur eorum aliqui, & in primis Gręci dicunt Romanum Pontificem propter additionem factam in Symbolo *Filioque* de suo gradu excidisse, ex quo sic contrà ipsos arguo: Ergo si excidit propter additionem factam de verbo *Filioque*, antè talem additionem de facto erat primatus Ecclesiæ in Romano Pontifice. Item Gerardus Sagarellus cum aliis dixerunt, quòd tota auctoritas à Domino nostro Jesu Christo collata Ecclesiæ Romanæ est omninò evacuata, & jam dudum cessavit propter malitiam Prælatorum; contrà quos pariformitèr arguo ut supra: ergo si auctoritas Romanæ Ecclesiæ cessavit de facto per adversarios, Romana Ecclesia aliquando prima fuit, & habuit supremam auctoritatem; Non enim dici posset cessasse, nisi anteà talem auctoritatem habuisset, quam per cessationem amisisset; ergo impugnatores primatus Romanæ Ecclesiæ, talem primatum in Ecclesia Romana agnoverunt, ergo per ipsos aliquando fuit primatus in Ecclesia Romana; ergo si fuit, nunc adhuc perseverat. Probatur consequentia, quia non subsistunt rationes allatæ ab ipsis impugnatoribus, per quas volunt cessasse in Ecclesia Romana primatum, non quidem prima, nempè asserere, quòd Spiritus sanctus ex Patre, Filioque procedat; hoc enim ità esse videri potest fusiùs apud Theologos, qui de processione personarum expressè hac de causa tēporibus D. Anselmi egerunt, & efficacissimis rationibus probarunt hujus processionis, nempè à Patre, & Filio, veritatem: quando autem addita fuerit Nicæno Symbolo particula *Filioque*, non satis constat. Plures eruditi sentiunt additam fuisse à Concilio Toletano octavo celebrato in Hispania circa annum 553. antè quàm oriretur Græcorum schisma. Vide Annatum in suo apparatu ad positivam Theologiam lib. 5. de Conciliis.

Neque subsistit secunda ratio allata, nempè cessasse primatum in Romana Ecclesia propter protervìam Episcoporum, nam hoc gratìs dicitur: si quæ enim fuisset protervia Romanorum Episcoporum, per quam ab ipsis decidisset suprema auctoritas, maximè esset hæresis, quæ omnium malorum summum est malum: sed in tota serie Romanorum Episcoporum numquàm legitur, aliquem prævaricasse à vera fide, teste Justiniano Imperatore, dicente in Epistola relata in Decretis Bonifacii Papæ: *In Sede Apostolica extrà maculam semper est Catholica Religio servata*: ergo propter hanc protervìam non potest à Romanis Pontificibus excidisse auctoritas suprema, de quà in præsenti agitur. Deindè gratis dato, quòd fuerint aliqui Pontificis malitiosi, dummodò non fuerint hæretici, non ideò dicendum est, cessasse in ipsis auctoritatem, quia plures fuerunt Reges criminosi, & tamen ipsis parère adhùc tenebantur subditi: sed nemo tenetur parère non habenti auctoritatem; ergo si tales subditi de jure parebant Regibus discolis, signum est, quòd per solam malitiam non cessat in superioribus auctoritas. Imò si jubemur obedire superioribus etiam discolis, obedire autem non tenemur non habenti dominium; quomodò sentiendum, malitiam tollere auctoritatem? Sed etiam dato, quòd malitia tolleret auctoritatem, non ideò probatur cessasse primatum in supremo Pontifice; successerunt enim post malitiosos, plures & per plures Sanctissimi Viri, morum sanctitate clarissimi. Quid autem habet aliorum malitia horum derogare auctoritati? si ità esset, sequeretur malorum culpam retorqueri in bonorum pœnam; ergo neque propter aliquorum malitiam constat cessasse supremam auctoritate in Romano Pontifice. Demus etiam aliquem Romanum Pontificem in hæresim incidere (quod nec fuit, nec erit) anne propterea cessabit auctoritas officii? Hæresis, non officium

sed

ſed perſonam afficit. Caderet quidem ſingularis ille homo à dignitate, dignitas tamen intemerata maneret. Sicut & plures inferiores Epiſcopi inciderunt in hæreſim, nullo auctoritatis ſedis præjudicio. Sed iterùm inſto contrà hujuſmodi Innovatores: Fuit aliquando primatus in Romana Eccleſia per ipſos hæreticos;ergo eſt. Probatur conſequentia: ſi non eſſet in Romano Pontifice primatus, deberet eſſe in alio Epiſcopo: non eſt in quocumque alio Epiſcopo, ergo eſt in Romano Pontifice. Major probatur, quia cum regimen Eccleſiæ ſit Monarchicum, conſequentèr etiam ſemper debet eſſe unus, qui in Monarchia præſideat. Probatur minor, quòd nempè primatus non ſit in alio Epiſcopo. Si eſſet in aliquo alio Epiſcopo primatus Eccleſiæ, deberet talis primatus fuiſſe ab habente auctoritatem translatus; ſed non fuit ab habente auctoritatem translatus: qui enim habet auctoritatem, eſt Chriſtus; Chriſtum autem numquàm legitur tranſtuliſſe hunc primatum: ergo à nemine primatus Eccleſiæ fuit translatus; ergo adhuc nunc temporis viget, & eſt in Romano Pontifice. Dico in Romano Pontifice, quatenùs Romanus Pontifex eſt Petri ſucceſſor, non autem præcisè quatenùs eſt Epiſcopus Urbis Romæ.

Probatio Quarta.

Primatus in Romano Pontifice probatur ex eo, quòd hujus primatus ſemper Romani Pontifices in poſſeſſione fuerint.

Melior eſt conditio poſſidentis, receptiſſimum eſt oraculum, & eò melior eſt conditio, quò antiquior poſſeſſio; ſed Summi Pontifices Romani, à D. Petro uſque ad hæc tempora ſemper fuerunt in poſſeſſione hujus primatus, ergo ipſis ſolis etiam hoc jure debetur. Majorem non eſt qui neget. Minor probatur, tum ex continuata ſerie Pontificum, qui à D. Petro uſque ad hæc tempora ſemper ſibi defenderunt hanc prærogativam primatus,ut ipſis ſolis debitam, quippè veris ſucceſſoribus Petri. Quod probatur auctoritate Pii Primi Epiſt. 1. dicentis: *Chriſtus hanc ſanctam Sedem Apoſtolicam omnium Eccleſiarum caput eſſe præcepit, ipſo dicente principi Apoſtolorum: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam*. Et hæc ſufficiat auctoritas, quoniam centum & quatuor Pontificum poſſem auctoritates ſubnectere, per quas conſtat, omnes Pontifices ſibi defendiſſe prærogativam primatus, quas, qui videre voluerit, conſulat Theſaurum Catholicum, in quo iſtæ omnes auctoritates proferuntur. Nobis ſatiùs ad rationes venire; quarè minorem, de qua hìc agimus, ſic probo. Primò ex antiquiſſimo titulo Romanorum Pontificum; Romanus enim Pontifex univerſalis Apoſtolicæ Eccleſiæ Epiſcopus, & Pontifex Maximus dicebatur. Quòd hujuſmodi titulo condecorati fuerint ab initio Romani Pontifices, fidem facit una ex epiſtolis Sixti Primi Papæ, in cujus initio hæc legitur inſcriptio, relata in Annalibus Baronii anno 142. *Sixtus univerſalis Eccleſiæ Epiſcopus Pontifex Maximus*; Quæ utique inſcriptio, cum ſit authentica, & manifeſta, adeò urget Novatores, ut adhæc relata ſilere cogantur. Item Epiſcoporum Epiſcopus vocatur, & in primordiis Eccleſiæ jam tali titulo condecoratum Summum Pontificem conſtat ex pluribus antiquis authenticis ſcripturis; & ipſe Tertullianus, qui fuit Tertullianiſtæ ſectæ auctor, ſuis temporibus Romanum Pontificem Epiſcopum Epiſcoporum, in ſignum primatus ſui, jam ex tunc vocari teſtatur.

2. Probatur minor ex auctoritate ſuprema, quam ſemper Romanus Pontifex in univerſa Eccleſia exercuit, qualis eſt definire quid à Chriſtifidelibus agendum, quid ſentiendum in cauſis fidei, confirmare Concilia &c.

3. Probatur minor ex eo, quòd

famo-

famosiores hæretici soliti fuerunt ad Romanum Pontificem recurrere, ut ab ipso absolverentur, & iterùm in communione Ecclesiæ reciperentur. Hoc fecisse legimus Ursacium, & Valentem, qui Ariana hæresi infecti, Deo dante, proprii facti conscii erroris, Romam accersiti, coram Pontifice Arianam hæresim anathematizarunt: refert Athanasius orat. 1. contrà Arianos.

4. Probatur minor ex eo, quòd solus Pontifex Romanus hæreticorum causas judicat, & condemnat; ità Damasus Papa cōdemnavit Eustathium, & Apollinarem Ariana hæresi infectos, rogante D. Basilio, qui licèt horum Episcoporum esset Metropolitanus, non tamen ausus est falcem mittere in messem alienam, ipsosque condemnare, sciens hoc solùm pertinere ad Romanum Pontificem Petri successorem, sicuti jam D. Petri temporibus, in causis fidei, consueverunt ad ipsum recurrere ipsimet Apostoli.

5. Probatur minor ex eo, quòd solus Pontifex consuevit deponere Episcopos criminosos, sicut legimus Damasum deposuisse Lucium Alexandrinæ Sedis occupatorem, & substituisse alium nomine Petrum: Arguatur hinc summa auctoritas Romani Pontificis, juxtà cujus judicium Episcopus Alexandrinæ Sedis, intèr primas post Romanam Sedem deponitur, & alter substituitur. Ex his constat, qualitèr Romani Pontifices semper in possessione fuerint supremæ in Ecclesia potestatis.

PROBATIO QUINTA.

Primatus Ecclesiæ in Romano Pontifice probatur ex eo, quòd Imperatores, Reges, & Principes semper in ipso hunc primatum agnoverunt.

NEmo negabit magnam esse proprii judicii proterviam, ab illa veritate dissentire, cui præstant assensum tot Reges, tot Principes, tot Duces, tot Magistratus, tot Doctores, tot Scholæ. Miror igitur, quomodò proprium non agnoscant errorem Lutherani, & Calvinistæ, sanctæ Romanę Ecclesiæ Primatum impugnantes, ubi tot, ut diximus, tum dignitate, tum virtute, tum sapientià præstantissimi viri, Romani Pontificis pedibus se submiserunt, ejusque primatum confessi sunt. Numquid soli Luthero, & Calvino veritas revelata, & tot præstantissimi homines, qui hūc primatum agnoverunt, ignorantiæ tenebris obcæcati, falsa professi sunt? Ego certè fateor, quòd quāvis fides non me doceret veritatē hujus primatus, (idē, quò ad cætera fidei nostræ documenta me urget argumentum) hæc sola consideratio me consolidaret in fidei nostrę mysteriis, tamquam impossibile sentiens, tot dignissimos, sanctissimos, & eruditissimos viros, qui fidei Catholicæ adhæserunt, potuisse in fide errare, sciens utique, quòd, licèt maximo pollerem ingenio, & licèt essem in omni eruditione clarissimus, ne umbrę quidem speciem deferrem in comparatione scientiæ, & intellectus tot illustrissimorum simul virorum, qui fidem Catholicam professi sunt, & profitentur. Nunc aliqua proferamus exempla, & auctoritates virorum, qui in orbe aut dignitate, aut sapientia clarissimi Primatum Romani Pontificis testantur. Luitprandus Rex Langobardorum: *Papa urbis Romæ in omni mundo caput est Ecclesiarum Dei, & Sacerdotum*. Hæc verba desumpta sunt ex legibus Langobardorum tit. 33. parag. 5. Justinianus Imperator in authenticis de Ecclesiasticis titulis, & Privilegiis cap. 2. hæc habet: *Ideoque sancimus, secundum Sanctarum Synodorum definitiones, Sanctissimum Romæ Papam primum esse Sacerdotum*. Valentinianus, & Marcianus Imperatores Epist. ad Leonem Papam sic habent: *Ad hoc maximum Imperium venimus Dei providentia, & electione Senatus Excellentissimi, cunctæque Militiæ, undè pro Reve-*

renda,

renda, & Catholica Religione Christianæ Fidei, cujus auxiliis virtutem nostræ potentiæ confidimus gubernari, tuam Sanctitatem Principatum in Episcopatu Divinæ fidei possidentem, sacris Litteris in principio justum credimus alloquendam. Nec desunt auctoritates eorum, qui circà eadem tempora Lutheri, & Calvini regnarunt, ad majorem horum Novatorum confusionem. Videatur hac de re quid senserit circà primatum Romani Pontificis, Sigismundus Rex Poloniæ Epist. ad Concil. Later. videatur Henricus VIII. Rex Angliæ in assertionibus adversùs Lutherum art. 2. Plures alias videre est auctoritates in eorum libris, qui sacrosancta Concilia, & Canones collegerunt. Hic tantùm ad majorem hæreticorum confusionem subdenda censui verba Theodori Bezæ Calvinisticæ sectę in urbe Gebennensi anno 1600. publici professoris, & ministri, qui à Calvinistis tamquàm oraculum habebatur. Verba, inquàm, desumpta ex historia Florimundi Consiliarii Burdigalensis lib. 8. cap. 5. anno 1600. Theodorus Beza Genevæ circà annum 1600. dùm concionando priùs dicta repetisset, cœpit verba facere de successione Patriarcharum, sumpto themate ex cap. 7. Actor. ubi de S. Stephano agitur, ac ibi tùm pusillum gregem suum deprimere, Ecclesiæ verò Catholicæ amplitudinem plurimùm extollere, deindè ad successionem Apostolorum transiens: si inquit, adversarii nostri, (Catholicos intelligens) à vobis quęrant, ubi sit apud vos Cathedra, & successio Petri? cedamus illud, quoniam verè Catholici, & Papistæ hanc habent successionem Apostolicam personalem ad hunc usque diem, velut per manus traditam, & propagatam, id inficiari non possumus. Aderat tum vir honesto loco natus è Lotharingia Metensis, Joannes Druet nomine, qui Genevam adventarat, & apud Bezam divertens è Germania reversus, ubi ministri officio apud hæreticos functus erat, ejus concionem hospes hæreticus audire voluit. Beza domum reversus unà cum Ministro illo, aliisque convictoribus, eos interrogat, quid rerum novarum audissent. Respondit Minister: certè Domine mi, hodiè nova, eaque prodigiosa ex te audivimus, nimirùm, quòd Papistæ veram habeant successionem Apostolicam, quæ à Christo, indè à Petro in hanc usque diem legitimè perseverat. Sumus ergo, subdit ille, schismatici? Ad quem Beza, Amice mi, inquit, habent ipsi veram successionem personalem, nos verò successionem doctrinæ. Quomodò, inquit alter, potes sejungere successionem doctrinæ à successione personarum? in quibus capitibus erat hæc doctrina? quinam erant pastores? His interruptis, nè scandalum adstantes paterentur, Minister ille post feriam dictorum discussionem, rectà Lutetiam pergit, ubi hæresim abiuravit cum sexaginta & sexdecim aliis, coram Cardinale Florentino ad Gallos Legato, indè Romã profectus, ubi à Sanctissimo Pontifice Clemente VIII. absolvitur anno 1600. ex quibus sufficienter constat, D. Petrum, ejusque successores esse Vicarios Christi, plusq; auctoritatis accepisse à Christo, quàm reliquos Apostolos, & Episcopos. Qui testimonia voluerit per secula digesta ad hujus veritatis confirmationem Coccium consulat in Thesauro. Item, Cardinalem Perronium in responsione ad Regem magnę Britaniæ cap. 25. Sed de hac materia jam satis actum, quòd si fortè prolixè alicui videbitur pro instituto nostro discusũ hoc argumentum, ansam dedere heretici, potissimùm ex Lutheri, & Calvini schola progeniti, qui ferè usq; ad nauseam unanimiter contrà Romanos Pontifices calamũ acuentes, integra scripsere volumina. Tempus est ut ad alios Janduni errores reprobandos recurrat sermo.

3. Erravit Joannes Jandunus dicendo Imperatorem succedere Pontifici, & Ecclesiam Sede vacante regere posse.

4. Sa-

4. Sacerdotes omnes sivè Pontifices, sivè Episcopos, sivè simplices Sacerdotes ex institutione Christi esse æqualis auctoritatis, & jurisdictionis: quòd autem unus ampliorem alio potestatem habeat, id ab Imperatoris pendere arbitrio, qui ut liberaliter concedit, ità revocare pro libito potest.

5. Ecclesiam nullum hominem punitione coactiva coercere posse, nisi id concesserit Imperator; neque posse excommunicationis, aut interdicti ferre sententiam, absque auctoritate Principis.

6. Matrimoniorum humanâ dumtaxat, non Divinâ lege prohibitorum, dispensationem spectare ad Principẽ.

7. Legitimare filios, qui non sunt ex legitimo Matrimonio nati, eosque habilitare ad officia, & beneficia Ecclesiastica, unius esse Principis, penès quos constituebat auctoritatem judicandi de capacitate promovendorum ad sacros Ordines, non verò penès Episcopos. Ad Principem spectare numerum Ecclesiarum, sacrorumque Ministrorum decernere, & beneficia Ecclesiastica conferre, Religiosos Ordines approbare, de rebus temporalibus ad pias causas destinatis disponere, Concilia congregare, ita ut nullam vim habeant, quæ sinè illius auctoritate celebrantur: Observantiam decretorum, quæ à Conciliis prodeunt indicere, sicut & jejunia, & feriationem ab operibus decernere, esse solius Principis asserebat. Ex quibus constat, quòd totius regiminis Ecclesiastici caput solum Principem, non verò Romanum Pontificem agnosceret. R. Ex sacra Scriptura, ubi legitur quòd soli Petro, ejusque successoribus Christus Ecclesiæ regimen commisit, quandoquidem D. Petro, non verò Imperatori, aut seculi Principibus dixit Jesus: *Tibi tradidi claves, quodcumque solveris, & ligaveris in terris, erit ligatum, & solutum in cælis*. Vide, quæ dicta sunt verbo *Apologetici*, *Arnulphus*, *Zeguini*, *Confessio-Augustana*, *Guillelmus Ochamus*, *Joannes Westafalus*, *Hussitæ*, *Jacobus Præpositi*. Contrà quos ostendimus Papam esse Christi Vicarium, esse Caput Ecclesiæ jure Divino: Non esse subditum Imperatori: esse totiùs Ecclesiæ Primatem; nec Episcopos habere parem auctoritatem cum Pontifice: imò Principem laicum nullum habere jus ad judicandum de rebus fidei. Facili quidem negotio deduci potest ex Scriptura Ecclesiasticos Præsules posse causas seculares discutere, secus verò posse Principes seculi super Ecclesiastica jura judicium proferre; audiatur Apostolus 1. ad Corinth. 6. quid de hujusmodi sentiat: *Secularia judicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in Ecclesiâ, illos constituite ad judicandum. Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum?* Satis manifestè constat ex præfatis verbis Apostolum asserere, Ecclesiam Christi habere jus, & auctoritatem in res seculares, & politicas, quandoquidem præcipit constitui judices, qui causas seculares expediant; quę lex ab initio Ecclesiæ ita invaluit, ut omnes ferè Episcopi quascumque causas seculares suo jure deciderent: nemo enim vel leviter in Ecclesiasticis versatus historiis, negaverit sanctiores Episcopos judicis munere simul, & semel perfunctos suisse, sicut constat de SanctoGregorio Thaumaturgo, teste Nisseno in ejus vitâ. De S. Ambrosio, ut colligitur ex libro officiorum cap. 29. De S. Augustino, ut patet de opere Monachorum cap. 26. aliisque quamplurimis Episcopis. Proculdubio in primitivâ Ecclesia, causarum etiam secularium judicium commissum fuisse Ecclesiasticis viris, patet ex S. Clemente lib. 2. constit. cap. 29. 50. Idem etiam colligitur ex epistola primâ ad Jacobum fratrem Domini, ubi legitur: *Si qui fratres habent negotia inter se apud cognitores seculi ne judicentur, sed apud Presbyteros Ecclesiæ quidquid est illud dirimatur, & omnimodo obediant statutis eorum*, quod posteà lege Cæsareâ etiam robora-

tum fuit, quæ extat quæst. 1. canon. *Quicumque litem habens, sive petitor fuerit, vel initio litis, vel diversis temporum curriculis, sivè cum negotium peroratur, sivè cum jam cœperit promi sententia, si judicium elegerit sacrosanctæ Sedis Antistitis, illicò sinè aliqua dubitatione, etiam si alia pars refragetur, ad Episcoporum judicium cum sermone litigantium dirigatur*. Legant hæc, & intelligant, legant & confundantur, qui non modò S. Sedis judicio se submittere recusant, sed jam penè omnem auctoritatem judicandi ab eadem contendunt excludere, confundātur illi, qui Ecclesiasticas causas ad secularia tribunalia audent revocare, impiū utique facinus, à quo non modò Catholici, sed etiam hæretici, & Reges abhorruerunt. Legimus piissimum Constantinum Imperatorem, in Religionis causà à Donatistis arbitrum electum, recusasse judicium proferre in causà, cujus discussionem ad solam Ecclesiam spectare, spectatissimum habuit. Sed quid Christianorum Regum exempla proferre juvat, cum ipsorummet Gentilium Principum, veritas hæc comprobetur testimonio. Aurelianus Imperator, licèt Gentilis in quadam controversia circà Samosatenum Episcopum exortà, rescripsit ad Romani Patriarchæ judicium recurrendum fore, ipsiusque judicio omninò acquiescendum. Rex Theodoricus Arianus, calumnias contra Symmacum Pontificem à malevolis contextas, & ad eumdem Theodoricum delatas, protinus Episcoporum examini, cognitioni, atque judicio remisit, dato illo adeò celebri, & memorabili responso calumniatoribus: *Nihil ad se de Ecclesiasticis negotiis, præter reverentiam pertinere*. Ex quibus evincitur, quam injustè Principes seculi sibi judicium circa Ecclesiasticas causas usurpare contendant.

8. Ad Imperatorem spectare Pontifices instituere, deturbare, ac punire. R. verbo *Anastasius*.

9. Ecclesiam bona temporalia possidere non posse. R. verbo *Joannes Wicleffus*. Hos omnes errores doctè refellit Alexander de Sancto Elpidio Archiepiscopus Ravennatensis libro inscripto *de Jurisdictione Imperii, & Auctoritate Summi Pontificis*. Item Pelagius Alvarus Episcopus Silvensis in opere inscripto *de Planctu Ecclesiæ*. Et Petrus de Palude Ordinis Prædicatorum.

10. Dixit: Sanctum Petrum non plus auctoritatis, quam reliquos Apostolos accepisse. Ex quo inferre videtur, omnes Episcopos cum Romano Pontifice esse pares in jurisdictione, & omnes immediatè à Deo suam jurisdictionem accipere. R. Ostendendo, quòd licèt Episcopi sint successores Apostolorum, & Apostoli acceperint immediatè suam jurisdictionem à Christo, nihilominùs Episcopos non habere parem auctoritatem cùm Pontifice, imò accipere à Pontifice suam jurisdictionem: pro cujus rei intelligentia: sciendum est Apostolos, uno excepto Petro, cui totius gregis fuit cura commissa, assumptos fuisse in partem Apostolici ministerii, non verò in plenitudinem; neque enim alicui præter Petrum dictum est *Pasce oves meas*, quod jam supra tetigimus. Habent ergo Episcopi omnes successionem suam ab Apostolis; sicut à Petro Pontifex Romanus, siquidem iste in plenitudinem ministerii Petro succedit, alii in partem assumuntur, sicut Apostoli à Christo. Est tamen magna diversitas in modo succedendi. Nam successio in eadem Cathedra, non pertinet ad veritatem successionis in cęteris Episcopis, præter Romanum, sed tantùm successio in ordinatione, quatenùs semper Episcopi ab aliis Episcopis ordinantur. Hæc successio pertinet ad veram permanentiam Ecclesiæ, consequenter jurisdictio Episcoporum, quam determinatè unusquisque exercet in particulari ditione, non pertinet ad veritatem Ecclesiæ, quia sivè talis jurisdictio mutetur, sivè omninò deficiat, eadem Catholica Ecclesia semper manet: undè multæ Sedes Episcopales defecerunt, alię ingentes ha-

bue-

buerunt mutationes tum graduum Episcopalium, tum territorii, sivè Diœcesis. Indè fit, quòd omnium Episcoporum jurisdictio à Romanà Sede immediatè dependet, juxtà ipsam Divinam constitutionem Ecclesiæ: & Romanus Pontifex collatà sibi auctoritate, & potestate Sedes Episcopales multoties divisit, univit, ac denuò erexit. Fit etiam indè, quòd nec ipsi Apostoli habuerunt jurisdictionem independentem à Petro, cum ipsos Christus Episcopos instituerit juxta inferiorem gradum sedium perpetuò in Ecclesia observandum. Propterea D. Bernardus epistolà 238. ad Eugenium sic scribit: *Peremptoriam dare sententiam ad depositionem Episcoporum Solius Romani Pontificis noscitur esse*. Ex quo infertur Episcopos suam jurisdictionem habere à Papa, ille siquidem solus potest deponere, id est jurisdictionem auferre, qui potest conferre, & si Episcopi non acciperent suam jurisdictionem à Papa, neque Papa posset illam auferre.

XVI. JOANNES KAUXUS, natione Scotus, Presbyter, & à Religione apostata, quem Scotorum Apostolum Beza in suis Iconibus nuncupat, moribus turpissimus, libidinosa vità abominabilis, necromantiæ deditus, fugà sibi consulit, ut pœnas suis sceleribus debitas evaderet, primò in Angliam, deindè Genevam ad Calisum Calvinum se cōferens, à quo in impietate instructus patriam repetit, eoque hortatore plura Templa, & Monasteria diruta fuerunt: à seditiosis Protestantibus, quibus se junxerat, sacra conculcata, imagines confractæ, bona Ecclesiastica expilata, Monachi in exilium relegati, Episcopi ejecti. Plura scripsit impudenti calamo, quæ à Rege Jacobo prohibita fuerunt. Ex Spondan. ann. 1559.

XVI. JOANNES à LASCHO, nobilis Polonus, cum plures Ecclesiasticas dignitates obtinuisset, ad Lutheranos declinans, postmodùm propter animi sui levitatem Sacramentariis Zuinglianis se adjunxit. Duodecim erroneas explicationes proferens super verba consecrationis; omninò etiam Baptismum reiiciens, quem in Idololatriam conversum fuisse effutiebat; Tam à Catholicis, quàm ab Hæreticis reprobatus fuit ejus sensus. In Anglia Ecclesiæ peregrinorum diù præsidēs, sub Rege Eduardo, sacrilegas nuptias cōtraxit. Regnante Maria Regina, Anglià pulsus, diversis peragratis Provinciis, ubique ob suam hæresim ejectus, demùm Francofordiæ receptus, postmodùm in patria moritur, ætatis suæ anno 61. qui Joannis à Lascho sententiam secuti sunt circa Sacramentum Eucharistiæ, dicti fuere *Laschani*. Vide Spondan. ann. 1536.

JOANNES de LEIDEM, & JOANNES MATTHIÆ. Joannes Boccoldus sartor, seu sarcinator Leidensis in civitate Monasteriensi Westfaliæ Metropoli, successit Joanni Matthiæ, qui Anabaptistarum regnum in dicta civitate erigere nisus est anno 1534. in qua cum plures ex civibus, Lutheri doctrinam essent amplexati, variè certatum est inter Christianos, & Lutheranos, pręcipuè inventore certaminis quodam Sacerdote apostata, nomine Bernardo Rothmanno, vilibus orto natalibus. Furentium Lutheranorum vi cædere coacti Catholici, & ab urbe expulsi, triumphabant Lutherani; cum ipsi, supervenientibus Anabaptistis, quorum caput se constituerat præfatus Joannes Matthię, etiam ab urbe fuerunt expulsi. Prophetam se jactitabat Jōanes Matthiæ, cujus insaniis facilè adhærens plebs credula, eodem hortatore seditionem in Magistratus concitavit. Eo res devenit, ut qui rebaptizari renuerent, aut cęsi essent, aut in exilium pulsi. Compositus interim ab Anabaptistis liber inscriptus *Restitutionis*, quo significabatur, regnum Christi futurum esse electorum triumphum in hoc mundo, omninò deletis impiis. XVI.

2. Licere plebi Magistratum abrogare.

3. Ecclesiæ Ministros vi armorū debere novā constituere rempublicā.

4. Neminem, qui non sentiret cum Anabaptistis, tolerandum esse in Ecclesia.

5. Matrimonium eorum, qui non adhęrebant Anabaptistis, esse adulterium.

6. Pontificem Romanum, & Lutherum esse falsos Prophetas; sed posteriorem, primo deteriorem. Sic debacchantibus in urbe Monasteriensi Anabaptistis, Regem proclamarunt Joannem Matthiæ, qui exercitu comparato, in conflictu quem habuit cum Catholicis urbem obsidentibus, Duce legitimo urbis Principe, & Episcopo Francisco ex Nobilissima Valdecensium familia, interemptus fuit; quo extincto statim Rex proclamatus fuit ab Anabaptistis Joannes de Leidem, assũpto titulo *Rex justitiæ hujus mundi*, qui suum imperium per totum orbem dilatandum jactitabat: indito etiam novo nomine *Sion*, & *Jerusalem* urbi Monasteriensi, in quà Regni thronum erexerat, & comitatum regium statim explicuit sumptibus Ecclesiarum, quas devastavit, spoliavit, omnibus abdicatis Magistratibus, sibique arrogatis Ecclesię redditibus. Interim in adulterio deprehensus, ad suam turpitudinem velandam, legem tulit de poligamià; quam reprobavimus verbo *Bernardinus Ochinus*. Quicumque legem de poligamià amplecti renuerunt, miserè Joannis Sartoris jussu fuere trucidati: Ipse verò, ut cæteris exemplum præberet, sexdecim uxores duxit. Ad magnam cœnam suis invitatis proceribus, eàdem completà, ausus est frustulum panis omnibus distribuere discumbentibus, dicens: *Accipite & comedite, & mortem Domini annuntiate*: (formà nimirùm hæc est cœnæ Calvinianæ) similiter primaria ex ejus uxoribus accepto poculo distribuit, dicens: *Bibite, & mortem Domini annuntiate*. Omnibus pro Anabaptisticà sectà sustinendà se paratos profitentibus, viginti octo electi fuerunt, qui eamdem per universum orbem propagarent, data eis à Rege potestate patrandi signa, & prodigia: sed Pseudo-Apostoli, quasi omnes capti, dignas impietatis suæ pœnas dederunt, nec paulò post iterùm ab Episcopo obsessa urbe, & ad obedientiam redactà, captus est Rex, cum suis proceribus, qui diversis suppliciis exagitati, suæ histrionicæ scenæ finem fecerunt, quæ omnia refert Spondan. ann. 1534.

Joannes de Lugduno. Vide *Cathari*.

Joannes Marpachius Zuinglianus, libro adversùs Martinum Eisengrinum de Miraculis Sanctorum in Papatu; negat Sanctorum animas, permittente Deo, viventibus aliquando apparuisse. R. 1. Regum 28. ubi de apparitione Samuelis post obitum factâ Sauli, cui futura prædixit, disseritur. Lib. 2. Machab. 15. alię apparitiones referuntur. Matth. 17. *Apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes*; quorum primum defunctum esse constat ex sacrà Scripturà; ergo à fortiori hoc fieri potest in Romanà Ecclesià. XVI.

Joannes Masso, primus, qui Parisiis pestilentiæ Cathedram erexit, etiã primus ibidem Ecclesiæ Calvinianæ pastor cõstituitur. Ab hoc hæretico, patrià Andegavense, concives sui Calvinianum venenum hauserunt. Morte improvisâ correptus fuit ætatis suę anno 39. Ex Spondan. anno 1555. XVI.

Joannes de Mercuria. Parisiis anno 1347. damnati sunt per Episcopum, & Magistros in Theologia plurimi articuli, propositi à Joanne de Mercuria, concernentes volitionem, & voluntatem Christi, & causam peccatorum, quorum alii habiti sunt erronei, alii suspecti, aut malè sonantes in fide. Ex Spondan. anno 1343. XIV.

Joannes Monchemius Calvinista, Dialogo tertio, sic scribit: Nemo, quantumvis perfectus, præstare potest, quod lex jubet. R. Verbo *Manichæi novissimi*. Dialogo sexto sui Catechismi, orationes nostras inutiles esse ad obtinendum à Deo, quod petimus, asserit. R. Verbo *Cœlestius*, XVI.

con-

contrà quem actum de utilitate orationis, per quam Deus orantes exaudit, ut commendant sacræ paginæ. Exod.17.1.Reg. l.12.v.18.*Et clamavit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces, & pluvias in die illa*. Item 4.Reg.20.Esdræ 1.8.Psalm.49. 119. Ecclesf.35. Matth.6.7. Joan.14. & alibi, nos docent sacræ paginæ Deum exaudire preces: quòd si aliquandò non exaudire videtur, hoc facit misericors Deus, quia sæpè non expedire novit ad salutem nostram, quæ petimus.

XV. JOANNES OLDECHASTELIUS, natione Anglus, de loco Cobham, rebus bellicis conspicuus, sed labe Wicleffistarum corruptus, ad fores Ecclesiæ Civitatis Londinensis affigere non dubitavit, se habere centum millia hominum paratos adversùs eos, qui ipsorum sectę adversarentur. Interim captus, & ab Episcopo Londinensi de hæresi convictus, brachio seculari traditur; è carcere ope fautorum suorum aufugit, & ita evasit, ut non nisi post aliquot annos repertus, & captus, suspensus, & combustus fuerit anno 1413. (quæ refert Spōdan.) cum se jactaret tertia die resurrecturum. Ejus errores, de quibus convictus fuit in Concilio Constantiensi, ad quod fuit adductus, iidem sunt, quos in Wicleffi schola didicerat, cujus fuit pertinacissimus fautor. Interrogatus siquidem à Patribus Concilii quid de Eucharistia sentiret, respondit: Quòd sicut Christus in terris degens habuit in se Divinitatem, & humanitatem, Divinitatem tamen velatam, & invisibilem sub humanitate, quæ in eo aperta, & visibilis fuerat; sic in Sacramento Altaris est verum Corpus, & verus panis, scilicet quem videmus, & Corpus Christi sub eodem velatum, quod non videmus: determinationem verò Ecclesiæ factam circà hoc Sacramentum, esse contrà sacram Scripturam. R. Ex communi SS.PP. sententià, qui à tempore institutionis hujus Sacramenti à Christo factę, usq; ad nostram ætatem, semper cum universa Ecclesia Catholica professi sunt, fieri in consecratione transubstantiationem, ita ut nullatenùs remaneat substantia panis, sed solæ species; sub speciebus verò desinat esse panis, & adducatur vera substantia Corporis Christi. Insuper transubstantiatio probatur ex verbo Dei, nam si non fieret transubstantiatio, illa propositio: *Hoc est Corpus meum* esset falsa; si enim remaneret substantia panis, idem esset ac dicere, quòd panis esset Corpus Christi; quod per se patet esse falsum. Tum quia Christus numquam dixit pręcisè: *Ego sum panis*, sed semper dixit, vel *sum panis vivus*, *vel sum panis vitæ*; ut nos doceret in pane Eucharistico esse verum Corpus suum, quod verè est panis vitæ, panis vivus, panis reficiens animam, quod dici non potest de pane usuali; ex quo infertur verè fieri transubstantiationem, de qua fusè agunt Theologi, solventes hereticorum instantias. Vide quæ dicta sunt verbo *Berengarius*. Ex dictis etiam infertur, determinationem de transubstantiatione non esse factam contrà sacram Scripturam, neque inventam esse, ex quo ditata est Ecclesia; cum SS.PP. primi, secundi, & tertii seculi hanc veritatem transubstantiationis nobis in operibus suis disertis verbis testatam reliquerint. Videatur pro primo seculo S. Dionysius Apostolorum Coævus, lib. de Hierarchia. S. Ignatius Martyr. epist. ad Smirnenses. S. Andreas Apostolus in responsione ab ipso data Ægeę Tyranno. S. Martialis epist. ad Burdegal. cap.3. S. Clemens Papa lib.6. Constit. Apostolic. cap.23. Qui omnes unanimitèr transubstantiationis veritatem proclamant: Quos secuti sunt seculo secundo S. Alexander Papa, epist. ad Univers. S. Justinus Martyr in apologia 2. ad Antoninum Imperatorem. S. Irenæus lib.4. cap.34. Tertullian. contrà Marcionem. Patres 2. seculi secuti sunt Patres 3. seculi, in asserenda veritate transubstantiationis Eucharistiæ: Clemens Alexandrinus lib.1. & lib.4. Stromatum. Origenes contrà Celsum, & sæpè suis in operibus.

bus. S. Hippolytus Episcopus, & Martyr in oratione de consumatione mundi. S. Cyprianus, sermone de Cœna Domini. S. Dionysius Alexandrinus epist. 5. de Baptismo ad Sixtũ Romanum Pontificem. Quę testimonia sufficiant ad convincendos hæreticos, qui sententiam de transubstantiatione solùm à tempore S. Silvestri invaluisse in Ecclesia effutiunt; cũ tamen à tẽpore institutionis hujus Sacramẽti à Christo institutore factę, Apostolis, ab Apostolis eorum successoribus, & sic deinceps universę Ecclesiæ, hæc veritas de transubstantiatione fuerit manifesta, & in toto orbe Catholico accepta.

2. De Sacramento Pœnitentiæ interrogatus, sentiebat, quòd si quis esset gravis peccati reus, expedire, & bonum esse aliquem sanctum, & discretum Sacerdotem adire pro consilio ab eo habendo, sed confiteri peccatum suum proprio Parocho, seu alteri Presbytero, etiamsi haberet copiam ejusdem, non esse necessarium ad salutem, quia sola contritio peccatum hujusmodi delere posset, & per hãc ipse peccator purgari. R. verbo *Adalbertus*, & *Jacobitæ*, contrà quos probatur necessitas Sacramenti Pœnitentiæ pro illis, qui sunt lethaliter lapsi; cum enim difficilè sit verum actum perfectæ contritionis elicere, misericors Dominus Sacramentum absolutionis instituit, per quod peccator de attrito factus contritus, faciliùs possit per semitã salutis incedere.

3. Solum Christi Corpus, quod in Cruce pependit, non verò Crucem debere adorari. R. verbo *Claudius Taurin.*

4. Romanum Pontificem dixit esse caput Antichristi, Archiepiscopos, Episcopos, aliosque viros religiosos ejus membra. R. verbo *Blandristæ*, & *Bartholomæus Janovesius.*

5. Papæ, Episcopis, & Superioribus obediendum non esse, nisi quatenùs fuerint imitatores Christi in vita, moribus, & conversatione. R. verbo *Arnulphus*, *Gerbertus*. Sed manifestè convincitur ex illo D. Pauli: *Obedite Superioribus vestris, etiam discolis*. Quare Christus sciens futuros Superiores, qui à rectis moribus declinarent, volens nihilominùs à subditis præstari obedientiam, monuit ut faceremus quæ dixerint, non autem secundùm eorum opera.

XVI. Joannes Œcolampadius, natione Germanus, Winspergæ oppidulo Cherusiorum ortum duxit anno 1482. statum Ecclesiasticum amplexatus, & ad Presbyteratum promotus, apostata factus, Zuinglii opinionem cõtrà realitatem Corporis Christi in Eucharistia publicè docuit. Basileæ Minister constitutus, tractatũ edidit inscriptum de genuinà expositione verborum Domini: *Hoc est Corpus meum*, idest figura, signum, typus, symbolum: contrà quem disputavit in Baden, atque confutavit doctissimus Echius; & propè eadem tempora, cum Basileæ alteram iniisset disputationem cum Anabaptistis, à suis adversariis, licèt hęreticis irrisus fuit: quem etiam valdè exagitavit Lutherus, & verbis, & scriptis. Tandem Basileę extinctus in lecto à prætensa muliere, vel ut alii dicunt, à dœmone suffocatus inventus est anno 1537. ætatis suæ 49. Basilienses cives eidem tumulum elevarunt in templo cum hoc Epitaphio: *D. Joannes Œcolampadius, professione Theologus, trium linguarum peritissimus, Auctor Evangelicæ doctrinæ in hac urbe primus, & templi hujus verus Episcopus*. Ex Florimondo de origine hæres. lib. 2. cap. 8.

1. Sub speciebus Eucharisticis non cõtinetur Corpus Christi. R. verbo *Oldechastelius*, *Wicleffus*, & *Berergarius*.

2. Eucharistiam non esse adorandam, & illam adorare esse Idololatriam. R. verbo *Beguardi*.

3. Sancti non sunt adorandi, nec orandi. R. verbo *Beza*.

4. Hominem non esse liberi arbitrii, neque liberum arbitrium agere, sed pati: quasi Stoicam coactionem, & necessitatem admittens in omni actione humana. R. verbo *Jacobus*

cobus Præpositi. Verbo *Bardezanes*. Item hominem esse liberi arbitrii definitum est in variis Conciliis. Bracharensi anno 563. sub Joanne III. Moguntino IV. canone 2. Trident. sess. 6. can. 5. & 6. Tum quia homo potest eligere, electio autem non est, nisi ubi est liberum arbitrium. Quòd homo possit eligere, patet ex illo Psalm. 118. *Quoniam mandata tua elegi*. Item homo potest velle, & nolle juxtà illud Isaiæ cap. 1. vers. 19. & 20. posse autem velle, & nolle est solius humanæ libertatis. Item homo in rebus arduis quærit consilium, quod esset superfluum, si non esset liberi arbitrii, ut sequi valeat consilium, quod quærit. In homine autem esse libertatem, nedum à coactione, sed etiam à necessitate, constat ex lib. Genes. cap. 4. vers. 6. & 7. *Ubi Deus* Cainum alloquens sic ait: *Quarè iratus es? & cur concidit facies tua? Nonne si benè egeris recipies: sin autem malè, statim in foribus peccatum aderit? sed sub te erit appetitus ejus, & tu dominaberis illius.*

6. Bellum nullatenùs est gerendum. R. ex sac. Script. Judic. 3. *Hæ sunt gentes quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israelem, & omnes, qui non noverant bella Chananæorum, & postea discerent filii eorum certare cum hostibus, & habere consuetudinem præliandi*. Item R. exemplo sanctorum virorum, qui tam in veteri, quàm in novo testamento bella gesserunt. Insuper Deus justa bella adjuvat, ut colligitur ex sacr. Script. præcipuè Genes. 14. Quod etiam constat ex historiis Ecclesiasticis. Demùm, licet unicuique defendere quod suum est, cũ verò Principes non nisi per bella, ut plurimùm possint sua jura tutari, sequitur posse bellum committere. Neque valet ratio Lutheri, quòd cum voluntas Dei sit, quod Turca perturbet Christianos, contrà ipsos bella committere, fit facere contrà Dei voluntatem. Christiani siquidem prælantes contrà Turcas, non resistunt voluntati Divinæ. Nam ideo quia bellum Turcæ est flagellum Dei, pugnando contra Turcas pro Dei amore, & fidei dilatatione, possumus hoc flagellum avertere. Sed argumentum Lutheri nimis probat; probat enim, quòd quando tribulamur, non debemus ponere media, ut Deus avertat tribulationem, cum cæterùm omnis tribulatio sit à Divinà voluntate. De bello, quod legitimè committitur cõtrà Infideles, disserit S. Bernardus in exortatione ad Milites Templi, cap. 3.

XV. Joannes Parvus, (cujus vitam perstringit, Spond. ann. 1411.) Doctor Theologus, in universitate Parisiensi celeberrimus, causam Universitatis agens in dissensionibus tunc temporis exortis inter Regnum Galliæ, & Benedictum Pontificem, subtractionem obedientiæ fieri petiit: Cæterùm fuit homo sua scientià inflatus, ventosus, venalis, assentationibusque serviens, qui proindè in causà necis illatæ fratri Caroli Francorum Regis à Duce Burgundo, octo veritatibus (ut ipse dicebat) probare studuit, fas esse, ac meritorium cuilibet homini privato, propria auctoritate Tyrannum opprimere; qualem fuisse probabat Regis Caroli fratrem à Burgundo occisum; addens insuper, non potuisse Burgundum occisorem absque peccato gravissimo hoc facinus non perpetrare: quæ propositio utpotè ab omni Christianà Theologià aliena, reprobata fuit à Concilio Cõstantiensi, sess. 15. Obiit Pseudo-Theologus meritò nuncupandus Hedini ditionis Burgundi anno 1411. Interim mortuo Joanne Parvo, nec ampliùs prævalente Burgundi præpotentià, octo articuli ex Joannis Parvi libello decerpti, tamquam erronei in fide, & moribus condemnati fuerunt ab Inquisitore Joanne Poleto Ordinis Prædicatorum; condemnationem approbante ipsa universitate Parisiensi, cujus Cancellarius erat tunc temporis Joannes Gerson: quo præcipuè procurante, articuli Joannis Parvi in atrio Ecclesiæ Parisiensis cremati fuerunt, qui omnes collimant ad ostendendum quemlibet Tyrannum

num

num licitè à quocumque suo vassallo, aut subjecto, & per quemcumque modum, maximè per insidias, & blanditias; non obstante quocumque juramento, aut confœderatione, non expectatâ sententiâ, aut mandato cujuscumque Judicis, posse, & debere occidi. Reprob. hujusmodi articuli à Concilio Constantiensi, sess. 15. ab Inquisitore, & ab universitate Parisiensi damnati; quippe qui esse perhibentur contrà regulam juris: nemo enim debet, quantumcumque reus cognitus, inauditus damnari, & puniri. Sequitur etiam ex positis articulis quemcumq; subditum, prætextu suppositæ tyrannidis, posse impunè grassari in Dominum suum: pluraque alia absurda contrà justitiam, contrà charitatem, & contrà veram politiam ex præfatis assertionibus sequuntur, ut levitèr consideranti patet.

XIV. Joannes Parisiensis, Regularis, subtilis homo, & expertus in multis scientiis, Regens in Theologia; quamdam novam de corpore Christi in Sacramento Altaris positionem proponens, à Guillelmo Episcopo Parisiensi, & Magistris in Theologia pluries auditus, demùm ab Ægidio Archiepiscopo Bituricensi, Guillelmo Episcopo Ambianensi, & Magistris Theologiæ diligentiùs examinatâ ejus positinne, prohibitus est ampliùs legere, & disputare Parisiis; qui ad Curiam Romanam appellans, & accedens, ibi hominem exuit. Meminerunt ejusdem Joannis cum laude Trithemius, Bellarminus, absque ulla nota erroris; nisi quòd Bellarminus observat eum in tractatu, quem scripsit de potestate Regiâ, & Papali, tẽpore discordiarum Bonifacii VIII. & Philippi Pulchri, visum esse propensiorem ergà Regem. Invenimus autem in quodam opusculo Joannis Brehalli Ordinis Prædicatorum, de auctoritate audiendi Confessiones, eumdem Joannem Parisiensem cognomine fuisse *Pungentis Asinum*, cujus cognominis cum rationem non ponat, licet conjectari fuisse eum vehementem in disputationibus suis, & rixosum. Ex Spondan. ann. 1304.

Joannes Parmensis. Alexander Quartus Summus Põtifex ann. 1258. flammis addixit librum, cui titulus *Euangelii æterni*, cujus libri auctor censetur Joannes patriâ Parmensis, an Sacerdos secularis, vel Minorita, incertum. Errores, qui in præfato libro continebantur num. 27. ab Alexandro damnati, quos Joannes Parmensis suis concionibus, & disputationibus promulgabat, sumpti dicebantur ex scriptis Abbatis Joachimi, de quo suo loco agemus. Vide Spondan. ad ann. 1258. potiores ex præfatis erroribus sunt XIII.

1. Statum gratiæ non à lege Euangelii, sed à lege spiritus procedere, & Christi Euangelium, ac doctrinam novi testamenti, neminem ad perfectionem adduxisse. R. Nam lex Euangelica vocatur lex gratiæ, in cujus observantia, qui vivunt, infallibilitèr gratiam consequuntur: Lex autem spiritus, idest inspirationes particulares, quas unusquisque experitur in se ipso, sæpè non sunt à bono spiritu, sed à spiritu erroris; ideoque non licet sequi legem spiritus, idest inspirationes particulares, nisi sint omninò conformes legi Euangelicæ. Ex quo manifestè deducitur, quòd qui vult vivere in statu gratiæ, debet legem Euangelicam observare, in cujus observantiâ cnnsistit vera perfectio: ibi enim exhibentur à Christo Legislatore media aptissima ad acquirendam perfectionem; quapropter juveni perfectionem desideranti, dixit: *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes &c.* Tum quia si per observantiam legis spiritus, idest per executionem peculiarum inspirationum acquireretur perfectio, superflua fuisset promulgatio legis Euangelicæ. Hæc dixerim, existimans Parmensem nomine legis spiritus, intellexisse privati spiritus motiones; cum tamen motionibus istis, quãtumvis bonæ videantur, fidendum non sit, nisi Euangelicæ legis veritate probentur. Propter quod scripsit S. Joannes: *Nolite omni spiritui credere, sed*

proba-

probate spiritum si ex Deo sit. Si verò Parmensis per legem spiritus illam intelligat, quam opponebat Apostolus legi carnis, sivè membrorum; aut etiam si intelligat legem, secundùm spirituales promissiones, contradistinctam à promissionibus veteris legis: perperàm utramque, vel alteram ex istis legibus ab Euangelii lege distinguit, cujus finis est charitas, & secundùm quam spiritu ambulamus. Perficit ergo Euangelium legem rationis, destruit legem carnis, & dirigit ad veram, & beatam vitam. Sed ex sequentibus propositionibus videtur Parmensem habuisse Euangelium pro figurà alterius novę, & futurę legis; dixit enim

2. Euangelium evacuandum esse anno 1260. & tunc inchoandum Euangelium æternum, ac legem spiritus. Quod ex dictis satis rejectum est.

3. Neminem idoneum esse ad instruendum alios, nisi qui incederet nudis pedibus. R. Quia Christus summus Magister calceis utebatur, ut colligit S. Augustinus, ferm. 101. in Luc. cap. 10. num. 3. ex verbis Euangelii, Luc. 3. verf. 16. *Non sum dignus solvere corrigiam calceamentorum ejus*.

4. Judæos in fine mundi liberandos esse à Deo, etiam in Judaismo manentes. R. Quia unica tantùm post Christum esse potest lex vera salutis, scilicet à Christo promulgata: ergo viventes in Judaismo non possunt consequi salutem.

5. Græcos magis ambulare secundùm spiritum, quàm Latinos; quippe spiritualem intelligentiam scripturarum non esse commissam Ecclesiæ Romanæ, sed tantùm litteralem. R. Ex iis, quæ dicta sunt contrà *Biblistas*, contrà *Joannem Westfalum*.

6. Spiritum sanctum aliquid recipere ab Ecclesià, sicut Christus in quantùm homo aliquid accepit à Spiritu sancto. Hęc propositio inepti hominis voces, aut sensus continet, potiùs quàm errorem. Nam Spiritus sanctus recipit quidem ab Ecclesià fructus virtutis suæ ex animabus justis, & Christus in Spiritu sancto operabatur, in quantùm homo mirabilia operans; quod significatum est per verba illa: *Si in digito Dei ejicio dæmonia*. Præfatæ propositionis Parmensis verba, utique incompta sunt, & sensus obscurus. Has autem, & similes propositiones ineptas, quas evomit, ab operibus Joachimi Abbatis decerpsisse effutiebat: sed falsum est, hujusmodi ineptias in operibus præfati Joachimi contineri, sicut ejus opera percurrenti facilè patebit. Adde, quòd Joachimus omnia opera sua Ecclesię Romanæ judicio submisit: quapropter etiam dato, quòd propositiones Joannis Parmensis in operibus prędictis invenirentur, inde nullũ prorsus acquirere possunt, vel ab errantis auctoritate subsidium.

JOANNES PISCATOR, natione Germanus, Theologiam docuit, & cõmentaria edidit in novum Testamentum; in quo libro circà Justitiam, Voluntatem, & Prędestinationem Divinam erronea, & sensui Catholico contraria inseruit, Protestantium erroribus adhærens, Strasburgi obiit anno 1546. ex hist. Protestant. XVI.

JOANNES PRÆMONSTRATENSIS, apud Pragã apostatavit à Religione, quam professus fuerat. Eodem Duce hæretici contrà Consules Pragenses multos fecerũt insultus. Circà annum 1540. sequentes errores promulgavit XVI.

1. Nullum esse Infernum. R. verbo *Albanenses*.

2. Christum dicendo in Cruce: *Deus, Deus meus &c.* desperasse, ideò condemnatum fuisse in Inferno, non autem de Limbo Patres liberasse. R. hæc scelestissima blasphemia, & quidem illa verba: *Deus Deus meus, ut quid dereliquisti me?* non fuisse verba desperationis, constat ex omnibus sacræ Scripturę expositoribus, inter quos S. Bernardus tractatu de passione Domini, sępè præfata verba exponit, ad quem lectorem remittimus. Cæterùm Christus, cujus vo-

luntas fuit in omnibus semper uniformis voluntati æterni Patris, incapax fuit desperationis. Christus fuit essentialiter sanctus, ergo non potuit verba desperationis proferre,& consequentèr non potuit damnari in Inferno; sed cum dicitur, Christum descendisse ad Inferos, designatur Limbus, à quo liberavit illic existentes. Veritas constat ex Concil. Toletano celebrato sub Honorio I. anno 633. *Descendit ad Inferos, ut animas, quæ illic detinebantur, erueret*; juxtà illud Eccles.24.45. *Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes, & illuminabo omnes sperantes in Domino*. Item ad rem legitur illud ad Ephes.c.4.9. *Quòd autē ascendit, quid est, nisi quia, & descendit. Qui descendit, ipse est, & qui ascendit super omnes cælos, ut impleret omnia*. Itē ex Epist.1. D.Petri c.3.v.18. *Vivificatus autem spiritu, in quo, & iis qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit*. Demùm Christum non descendisse ad Infernum damnatorum, sed ad Limbum, ut liberaret illic existentes, constat ex vaticinio Zachariæ cap.9. *Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua*. De Inferno autem damnatorum nemo emittitur, quia *in Inferno nulla est redemptio*. Christum descendisse ad Infernum, scilicet ad Limbum, & liberasse animas illic existentes, unanimiter proferunt omnes sancti Patres. Vide verbo *Adecerditæ, Antichristiani, Berthildus, Lutherus, Beza, Infernales*.

XIV. JOANNES de POLIACO, Theologus Parisiensis varios disseminavit errores, circà confessionem Sacramentalem, quos tamen contrariis rationibus convictus revocavit, & Romanus Pontifex Joannes XXII. auctoritate Apostolica damnavit. Ex Spondan. anno 1321.

1. Dixit: Neminem posse confiteri Sacerdoti mendicanti: quòd si quis hoc faceret, debere iterùm confiteri proprio Parocho.

2. Papam non posse dispensare; quin Parochiani semel in anno confiteantur proprio Parocho; imò neque Deum posse hoc efficere, eo quòd hoc contradictionem involvat.

3. Papam, imò neque Deum posse alicui generalem potestatem facere confessionem audiendi. R. hujusmodi propositiones, quia derogant summæ Dei, atque ejus in terris Vicarii potestati. Tum quia certum est, Legislatores in legibus ab ipsis latis habere auctoritatem dispensandi, laxandi, & restringendi, atque supremum Judicem in Ecclesia visibili (sicut in rebus humanis) posse delegare cum judiciaria potestate.

JOANNES PFEFINGERIUS, (de quo Lindanus dubit. de Dial.2.) Minister Lipsensis, docuit hominem naturalibus liberi arbitrii viribus ad gratiam se disponere, ac præparare posse. R. verbo *Pelagius*. XVI.

JOANNES RIVIUS, (ex Coce.) sectâ Lutheranus, libro de abusibus Ecclesiasticis, negat Mariam unà cū corpore assumptam esse in cælum. R. Ab unanimi sanctorum Patrum consensu, qui de Assumptionis Mariæ in corpore ad cælū fusè disserunt. Expressè vide S.Bern. in serm.de Assumpt. XVI.

JOANNES, oriundus ex oppido de Rocesena in ditione Pragensi, ab ignobilibus parentibus ortum habuit. Pragam se contulit, ubi mendicato cibo victitans Grammaticam, & Dialecticam didicit. Jacobelli auditor fuit, deindè Presbyter ordinatus, concionatoris munus assumpsit. Wicleffi, & Joannis Hus erroribus adhærens, eosdem in urbe Pragensi toto studio disseminare studuit circà finem seculi decimiquinti. Ex Histor. Wicleff. XV.

JOANNES de RUPESCISSA, natione Gallus, dictus de Rupescissa, sivè de Roqueta, professione Minorita, Diœcesis S. Flori in Alvernia, vanè jactans se habere spiritum Prophetiæ, cum in pluribus, quæ prædicabat, mendax inventus fuerit, jussu Innocentii VI. Avenione carceri fuit mancipatus. Diversa prædicebat de duobus Antichristis futuris, de deso- XIV.

la-

latione terrarum, & generali conculcatione Cleri: de Summis Pontificibus futuris: de venturo Angelo Christi Vicario, qui cuncta reformaturus sit, & Judæos, ac Infideles omnes conversurus, duraturumque orbem in pace ferè mille annis: pluraque alia tum de cæteris, tum de statu Galliæ, & duratione bellorum ejus scripsit: Quæ cum omnia pura fuerint figmenta, dictus est communitèr *Haibalus*, seu *Hebleur*, quę vox in lingua Gallica *Blateronem* sonat. Ex. Spondan. ann. 1336.

XVI. JOANNES SOMMERUS, Pirnensis, qui in Transylvania lector fuit scholæ Claudiopolitanæ: negat Filium Dei, Deum esse. R. verbo *Arius*, *Agelanes*, *Accacius*, *Actius*, *Achillas*. Negat etiam Divinitatem Spiritus sancti. R. verbo *Airas*. Negat insuper Spiritum sanctum à Patre, & Filio procedere. R. verbo *Græci*.

XVI. JOANNES SPARGEMBERGUS, (de quo differit Prateolus) natione Germanus, Thuringiæ ortus, Lutheri discipulus anno 1550. decessit. Plures edidit libros. Docuit nihil esse discriminis inter consilia, & mandata. R. Nam si nullum esset discrimen, nulli mandato Euangelico teneremur parère, cum liberum sit sequi consilia. Tum quia mādatorum observantiam omninò esse necessariam ad salutem, Christus ipse testatur dicens: *Si vis ad vitam ingredi, serva mandata*; & alibi: *Mandata mea servate*. Quoad cōsilia verò Euangelica, Paulus Apostolus satis declarat liberum esse eadem sequi; quapropter ad Corinth. scribit: *Si vis nubere, benè facis, si non vis melius facis: hoc dico secundùm meum consilium*; ex quo satis constat, quantum sit discrimen inter consilia, quę non obligant, & mandata, quę obligant.

2. Bona opera neque meritoria esse, neque necessaria ad salutem. R. verbo *Jacobus præpositi*, *Confessio Augustana*, & *Antinomi*.

3. Neminem posse justificari, qui se non credat justificatum, nempè nisi habeat fiduciam, quà credat sibi remitti peccata. R. verbo *Calvinus*.

JOANNES SANGUINACCIUS, excellens medicus, qui nec inspectâ urinâ, nec exploratis brachiorum arteriis, sed solo aspectu vultus, & genus, & tempus, & paroxismum morborum divinabat, de hæresi accusatus, in Melitam insulā perpetuò relegatus fuit; de quo autem errore fuerit convictus, non cōstat. Ex Spond. an. 1316. XIV.

JOANNES SEIGNOUR (ex Spond. an. 1381.) de improbâ Wicleffi sectâ, potissimùm affirmabat; primò Catholicos debere observare Sabbatum, ut Judæos in veteri lege, & abstinere à carne porcina. R. verbo *Dositheus*, *Cerinthus*, *Apollinaris*, & *Græci*. Hic opportunè notandum, tot fuisse venenosa hydræ Wicleffisticę capita, ut penè innumerabilia visa sint iis, qui aliquando numerari posse existimaverant: Interim cum non auderent Wicleffistæ palàm sua venena spargere metu pœnarum, anno antecedenti, scilicet 1401. in eos promulgatarum, occultè nihilominùs sequentes docebant errores: XIV.

1. Sacramenta Ecclesiæ non esse nisi signa mortua, nullius valoris in formâ, quà conferuntur ab Ecclesiâ. R. verbo *Armeni*.

2. Virginitatem, & Presbyteratum non esse statùs approbatos à Deo, sed conjugium; quapropter quicumque vellent salvari, debere conjugari, vel saltem esse in ea voluntate, aliàs esse homicidas, & destruere numerum salvandorum, ac damnandorum. R. à D. Paulo ad Corinth. ubi disertis verbis commendat statum virginitatis, de quà Christus ipse: *Sunt, qui se castraverunt propter Regnum cælorum*; durum utique verbum Judęis, qui erant carnales, ideò statim subjunxit: *qui potest capere capiat*. Item virginitatis statum esse commendabilem, ostenditur verbo *Ebion*, & *Elvidius*. D. Joannes Apostolus speciali amoris prærogativa Christo fuit acceptus, quia Virgo erat, & Virgo semper permansit. Ex quo infertur, non esse necessarium ad salutem conjugium, nec esse

homicidas, qui conjugalem statum non amplectuntur: liberum enim est vel nubere, vel contineri.

3. Ad legitimum conjugium sufficere voluntatem viri, vel fœminæ, absque scitu Ecclesiæ. R. Nam cum Ecclesia habeat potestatem ad determinanda impedimenta matrimonii, inter quę illud connumeratur ex præscripto Concilii Tridentini, si Parochi, & duplicis desit præsentia testis, sequitur conjugium, quod contrahitur absque scitu Ecclesiæ, esse illegitimum; & originalis causa est, quia matrimonium est in bonum communitatis, undè ab eo qui curam habet populi Christiani, potest leges accipere, sicut reliqui contractus ad commune bonum pertinentes, leges à Principibus habent.

4. Sacramentum Altaris, non esse nisi bucellam panis mortui. R. verbo *Joannes Oldecastellus*, *Joannes Wicleffus*, & *Berengarius*.

5. Puerum recenter natum, non baptizandum per manus Presbyterorum. R. Nam Minister ordinarius Sacramenti baptismi est Sacerdos, licèt in casu necessitatis possit supplere etiam laicus: ergo pueri baptizandi sunt, si fieri potest, per manus Presbyterorum.

6. Nullum diem, nec quidem Dominicum, Sanctiorem esse aliis, sed in omnibus licitum esse operari. R. verbo *Ebion*. Tum quia dies festos specialiter sanctificandos esse, constat ex sac. Scriptura, ubi legitur quòd Judæi conveniebant ad diem festum celebrandum; quapropter Christus ipse: Joann. 7. vers. 10. *Ascendite ad diem festum*. Item Joann. 12. 20. *Erant autem quidam Gentiles ex iis, qui ascenderant in die festo*. Ergo dies festi sanctiores sunt ferialibus, & in his etiam Judæi vacabāt ab omni opere, ut prolixiùs adorarent, & orationi vacarent, quod manifestè legitur, Exod. 20. 9. *Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini tui est, non facies omne opus in eo tu, & filius tuus, & filia tua &c.* non est ergo licitum operari in die festo: hinc David eorum malitiam execrabatur, qui quemadmodum & hic hæreticus, dicebant: *Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra*.

7. Non admittebant Purgatorium. R. verbo *Albanenses*.

8. Non esse agendam pœnitentiam de peccatis, sed satis esse abstinere ab illis, & fidem habere. R. & quidem fidem solam non justificare, dictum est contrà *Antinomos*, & *Eudoxium*: Necessariam autem esse cum fide pœnitentiam, constat ex Concil. Trident. sess. 14. cap. 1. Item sess. 6. can. 19. Ad pœnitentiam utpotè necessariam ad abstinendum à malo, & perseverandum in bono, nos hortantur omnes SS.PP. & Apostolus, ad Philipp. cap. 6. 9. & 10. S. Petrus Epist. 2. c. 10. Pœnitentiæ addictissimus fuit S. Rex David, ut remissionem obtineret, undè & dicebat: *Recogitobo tibi omnes annos meos in amoritudine animæ meæ*; & alibi: *Lacrymis meis stratum meum rigabo*; nec tantùm egisset in fletu, jejunio, & cilicio pœnitentiam Psalmista, nisi necessariam agnovisset ad obtinendam justificationem. Tandem Christus Dominus: *Gaudium* (ait) *erit in cælo coram Angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente*. Vide verbo *Ablobius*, *Aetiani*, *Antinomi*, *Calvinus*.

JOANNES STURMIUS, anno 1578. Argentinę conatus est novam sectam introducere, quàm vocabat *Viam mediam*: in qua sectā ea solùm admitti volebat, in quibus tam Catholici, quàm Protestantes convenissent, cætera omnia reiciendo. Ex Gault. sec. 16. XVI.

JOANNES TRIPEMANDER, totis viribus Anabaptismum per Hollandiam promovere satagens captus est, Hagam-Comitis adductus, igni traditus fuit. Ex Spond. ann. 1532. XVI.

JOANNES VENETUS, & JOANNES TUDECHINUS, primus natione Venetus, secundus ex gente barbara progenitus, ambo Tusciæ Ducis Cap- XI.

pellani fuerunt, hæresim Simoniacam promoventes, subtili prætextu distinctionis intèr Episcopatum, & Consecrationem. Hæc opinio utpotè humanæ ambitioni favorabilis, plures habuit sectatores. Condemnata fuit ab Alexandro II. referente Baronio anno 1065. Dicebant licitè emi posse Episcopatus absque crimine Simoniaco; dummodò Consecratio gratìs acciperetur. R. verbo *Simoniaci*.

XVI. Joannes de Vesalia, de cujus hæresi agit, Bernardus Lutzemburgensis vixit currente seculo 15. malè sentit de Mysterio SS. Trinitatis, negans Spiritum sanctum procedere à Patre, & Filio tamquàm ab uno principio, quia scilicet nō percipiebat quomodò Filius unum esset cum Patre, negans hoc in sacra Scriptura reperiri. R. Joann. 10. *Ego, & Pater unū sumus*. Itē Joann. 15. & 16. constat Filium esse consubstantialē Patri. Quà ratione dicendum necesse sit Spiritum sanctum à Patre, & Filio tamquàm ab uno principio procedere, explicatum est satìs in Conc. Florentino, ubi de eà veritate Græci fuerunt convicti, scilicèt non multiplicari principium Spiritus sancti, ex quo à Filio etiam procedat, quia eadem est utrique, necessariòq; una spirandi virtus, actio, & relatio. Dixit etiam, Ecclesiam errare posse in suis definitionibus. R. verbo *Lutherus, Bucerus, Albigenses*.

XVI. Joannes Velsius, natione Batavus, quem alii *Justum Velsium* vocant, vir quidem doctus, cum Coloniæ Agrippinæ sacros libros interpretaretur, in hæresim lapsus, in carcerem conjectus, & in exilium postmodùm pulsus, Francofordiam se recepit. Cū in carcere degeret, quasdam apocalipses visiones de familiari sibi genio gloriabundus somniavit. Francofordiæ cum Calvino disputationem habuit circà liberum arbitrium: & cum vellet etiam de causa Sacramentaria cum Ministris Francofordiensibus disputationem instituere, tamquàm Zuinglianus rejectus fuit. Ex Spond. ann. 1555. Dixit, Ecclesiam esse invisibilem. R. verbo *Invisibiles*.

Joannes Westfalus, sic dictus, quia de Westfalia superiore in Germania oriundus, Theologiæ lauream consecutus, diversis in locis conciones habuit, in quibus detectus fuit perfidus Lutheranus. Plures libros hęresi infectos composuit, qui proindè Moguntiæ exusti fuerunt ann. 1534. quę refert *Bernardus Lutzemburgensis*. Præcipuę propositiones hęreticales ex Westfali libris desumptæ sunt sequentes

1. Negat expressè in Scriptura contineri Spiritum sanctum à Filio procedere. R. verbo *Gręci*, contrà quos probatur processio Spiritus sancti etiam à Filio: & licèt de hac processione non fieret expressa mentio in Scripturis, nihilominùs semper inconcussa fuit hęc veritas in Ecclesia Catholica, de processione Spiritus sancti à Filio; (quamobrem Divinę traditionis propriam notionem habet) quę etiam ex sacra Scriptura evincitur Joann. 16. 14. *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet & annuntiabit vobis*: Quem textū omnes SS. PP. intelligunt de processione Spiritus sancti à Filio. Insuper Joan. 20. Christus insuflavit, & dixit: *Accipite Spiritum sanctum*: Apertè ibi Christus nos docuit, Spiritum sanctum etiam à Filio procedere.

2. Ecclesiam errare posse, & re ipsa errasse asserebat. R. verbo *Bucerus*.

3. Falsum, & erroneum dicebat esse hunc S. Athanasii versiculum: *Sicut anima rationalis, & caro unus est homo; ità Deus, & homo unus est Christus*. R. Quia Christus est una persona, in qua uniuntur natura Divina, & humana; ergo verum est, quòd Deus, & homo unus est Christus. In Christo duas esse naturas probatum est verbo *Cosmiani*, & verbo *Eutyches*: in Christo unicam esse personam, non est, qui hactenùs negaverit. Ergo verum est, quod ait S. Athanasius: *Deus, & homo unus est Christus*; cæterùm, si non subsisteret hęc propositio, corruerent potiora

tiora nostræ fidei mysteria, ut consideranti patet. Quod verò attinet ad exemplum de anima rationali, & carne, fatemur non omninò esse simile: neque enim exempla paria prorsus esse debent exemplificatis, alioquin non exempla essent, quæ eàdem difficultate nos laborare facerent, ac exemplificatum. Anima quidem & caro constituunt unum substantiale, & in Christo duas substantias, Divinam scilicèt, & humanam fatemur. Sed exemplum in eo stat, quòd una in Christo sit persona, quemadmodùm in homine una est substantia.

4. Putabat Concilia generalia in Spiritu sancto non congregari. R. verbo *Beza*. Tum quia Concilia generalia congregantur sola auctoritate summi Pontificis, cujus operationibus, cum agitur de regimine Ecclesiæ, præcipuè assistit Spiritus sanctus: ergo Concilia generalia in Spiritu sancto congregantur: proindè Apostoli congregati Jerosolymis jussu D. Petri, ut de cessatione legalium definirent, dixerunt Act. 15. *Visum est Spiritui sancto & nobis*; ex quo textu evincitur, Concilia generalia in Spiritu sancto congregari, qui docet omnem veritatem eos, qui in Spiritu sancto congregantur. Vide verbo *Antonius Corvinus*, *Beza*.

5. Omnes non teneri Conciliorum decretis obtemperare. R. verbo *Beza*.

6. Pontificem Romanum legitimè institutum non esse Christi Vicarium. R. Ex Concil. Florent. celebrato anno 1438., in quo expressis verbis declaratur hæc veritas, cui suffragatur antiqua Ecclesiæ traditio; semper enim Ecclesia credidit, D. Petrum, & ejus successores fuisse Christi Vicarios: quam veritatem confirmat sacra Scriptura Matth. 16. 17. Item Joan. 27. 15. Item, quia Christus volebat Petrum relinquere suum Vicarium, jussit Petro dare didrachma, quod solvebatur, nō pro omnibus, sed solùm pro capite familiæ, proindè dixit Christus Petro: *Da pro me, & te*. Non autem dixit: *Da pro me, & te, & aliis Apostolis*. Item Lucæ 22. 37. Christus rogavit specialitèr pro Petro dicens: *Rogavi pro te Petre, ut non deficiat fides tua*. Ex quo evincitur, Christum constituisse Petrum suum Vicarium, pro quo sigillatim oravit, ut ejus fides non deficeret. Tum quia ex ratione regiminis Monarchici à Christo constituti in Ecclesia, evincitur esse necessarium unū supremum caput; hoc autem aliud esse non potest, quàm Romanus Pontifex, quem Christi Vicarium omnes SS. PP. proclamant, Imperatores, & Reges semper sunt venerati. Demùm soli Petro dixit Christus: *Pasce oves meas*; ergo totius Catholici gregis pastorem eum design avit, ergo suum Vicarium, cum Christus de se ipso dixisset: *Ego sum pastor*. Vide verbo *Hussitæ*. *Jacobus Præpositi*, *Joannes Jandunus*.

7. Ecclesiam non habere potestatem constituendi leges. R. verbo *Confessio-Augustana*.

8. Damnabat omne institutum Regulare ab Ecclesia approbatum. R. Quia in omnibus institutis Regularibus sunt media aptissima ad acquirendam perfectionem, cujusmodi sunt tria vota essentialia, per quę homo se totum Deo tradit, & removet impedimenta, quæ nos possunt à Deo alienare.

9. Sacerdotes omnes, & Episcopos dignitate, & auctoritate esse pares. R. verbo *Aeriani*.

10. Non instituto Christi, sed hominum electione Episcopum alium alio superiorem esse, & omnibus summum Pontificem. R. verbo *Anastasius*, ubi ostendimus, Papam non esse subditum Imperatori; ex quo consequentèr deducitur, non hominum electione, sed Divina institutione Papā esse superiorem omnibus Episcopis, sicut probatum est, verbo *Armeni*. Episcopi autem in dignitate Episcopali sunt omnes pares, quia omnes Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei: estò quòd jurisdictionem extensivam, respicientem scilicet ampliorem, vel strictiorem Diœ-

cesim

cesim, aut dignitatis gradum, ut Metropolitæ & Patriarchæ, alius sit alio superior; partim ex institutione Apostolorum, juxtà politiam Ecclesiæ primitivo tempore convenientem; partim ex decretis Conciliorum, ut patet in Patriarchatibus Constantinopolitano, & Hierosolymitano; partim denique ex Imperatorum, aut Regum sollicitudine procedit, quia Reges majorem, vel minorem Episcoporum numerum à S. Sede poposcerunt pro regimine spirituali suorum Regnorum: Neque hinc evincitur ex hominum electione Episcopum alium alio superiorem esse: Nam Reges, approbante sanctâ Sede, ejusque consensu, ampliorem, vel strictiorem Diœcesim Episcopis assignarunt, qui non nisi sanctæ Sedis præmisso consensu, & approbatione suam jurisdictionem exercent. Vide verbo *Jacobus Præpositi*.

11. Christianorum nemini, etiam doctissimo, licuisse umquam Christi verba interpretari, imò Ecclesiam universalem nullo id jure potuisse. R. Nam sensus sacræ Scripturæ pluribus in locis est obscurus, & difficilis, sicut profitentur SS. PP. ergo opus est Christum constituisse aliquem pro bono regimine Ecclesiæ, qui in difficultatibus sacræ Scripturæ occurrentibus decideret, & sensum verum nobis aperiret. Et certè dicendum foret malè ordinatam fuisse à Christo Christianam Rempublicam, quando prævidenre Deo futuras lites circà sensum Scripturæ, non reliquisset in Ecclesia Judicem, qui posset decidere; ideft, qui verum Scripturæ sensum notum faceret, & doceret nos, quomodò Scriptura accipi debeat in suo germano sensu. Judex autem in controversiis Scripturæ, ideft spiritus interpretativus sacræ Scripturæ certò invenitur in summo Pontifice, & in Conciliis Romani Pontificis auctoritate congregatis, & confirmatis, sivè in Ecclesia, quæ etiam dispersa in aliqua Scripturæ explicatione convenit. Quare ad rem S. Bernardus serm. 3. in vigilia Nativitatis: *Cum ergo ipsa* (ideft Ecclesia) *in Scripturis Divinis verba, vel alterat, vel alternat, fortior est illa compositio, quàm positio verborum*.

12. Non esse peccatū ullum originis, neque sancto Augustino, qui id asserit, fidem ullam habendam esse. R. verbo *Pelagius*.

13. Nullam esse justam causam, quamobrem Clericis lex continentiæ proponatur. R. verbo *Carlostadius*.

14. Christum Quadragesimæ jejunium non instituisse, & neminem teneri ad jejunandum. Prima pars non est hæresis, nisi neget Christum exemplo suo nos ad observantiam Quadragesimæ excitasse, aut non juxtà Christi spiritum ejusmodi Apostolicam institutionem vigere asserat. R. verbo *Aeriani*, *Agapetæ*, *Enthusiastæ*.

15. Lustralem aquam non habere ullam majorem vim, quàm communem. R. verbo *Flagellantes*.

16. Indulgentias irridebat. R. verbo *Lutherus*.

17. Asserebat Ecclesiam posse errare in fide. R. verbo *Bucerus*.

14 JOANNES WICLEFFUS, natione Anglus, circà medium seculi decimi quarti doctoratus lauream in universitate Oxfordiensi assecutus, vir ingenio acri, & acuto, honorisque captandi avidissimus, novas opiniones promulgare, sivè potiùs antiquorum Philosophorum erronea quædam placita renovare aggressus, plures novitatis amatores ad sui sequelam perduxisset, nihilominùs à præfectura Collegii Cantuariensis contrà præscriptum Archiepiscopi, obtentâ, Pontificis jussu fuit dejectus. Deindè desiderati Episcopatus Wigorniensis repulsam ægrè ferens, ejus odio magis in Romanum Pontificem excandescente, viam sibi paravit, Procerum Regni prepotentia fretus, ad propè universam Europam perversis suis dogmatibus infectandam; doctrinam suam in puro Dei verbo stabilitam autumans: extrinseco paupertatis habitu, unà cum suis discipulis nudis XIV.

pedi-

pedibus incedens, Apostolicam vitam æmulari contendebat, ut sub ficta sanctitate suis dogmatibus robur acquireret. Propè universa Anglia peragratâ, contrà Ecclesiasticorum abusus in suis concionibus se se invehens, Londinum pervenit. Res delata ad Pontificem, qui statìm datis litteris ad Primates Archiepiscopos Angliæ Cantuariensem, & Londinensem, monuit ut contrà Wicleffum erronea dogmata promulgantem, causam instruerent. Sed interìm Gregorio XI. è vivis sublato, ortum est in electione schisma, quod majorē ansam dedit Novatori novos promulgandi errores, à quibus Hussitæ, Lutherani, & Calvinistæ prætensam hausère reformationem. Tot brevi habuit sequaces, ut ad duo centena millia armis stipati creverint Wicleffistæ, ductore Joanne Basso Presbytero apostata. Innumera sunt mala, quæ ab hoc perdito exercitu patrata fuerunt contrà Episcopos, Monachos, & Orthodoxos. Rex Ricchardus à Regni Judicibus contrà omnes Wicleffistas causam instrui, & puniri mandavit. Horribili, & improvisa morte è vivis sublatus fuit Wicleffus anno 1384. Luthevortii in Diœcesi Lincolniensi; & jubente Constantiensi Concilio, in quo fuit damnatus, ejus ossa exhumata, combustaque fuerunt.

Plura Concilia in Anglia, vivente adhùc Wicleffo, ab Archiepiscopis in ejus causa congregata fuerunt, in quibus omnibus semper damnata fuit doctrina, quam impius hæresiarcha promulgavit: damnata itidem Romæ à Gregorio XI. Quia verò cū auctore haud quaquam sepulta fuit hæresis, imò perniciosiùs grassari visa est, iterùm Synodicis decretis fuit confixa Oxonii anno 1408. Romæ à Joanne XXIII. in Synodo Romana anno 1413. Quod potissimùm studuit Wicleffus in suorum promulgatione errorum fuit, Ecclesiam Romanam deprimere, imò Clerum universum ad mendicitatem redigere, ut Regis, & Procerum favorem sibi captaret, quibus Ecclesiæ bona, divitiasque omn inò deberi effutiebat. Sed benè perpensis Wicleffi erroribus, constat, quòd non modò ad Ecclesiasticam, sed etiam ad secularem potestatem evertendam, homo cujuscumque subiectionis impatiens collimabat; siquidem peccato mortifero semel contaminatos superiores, sivè Ecclesiasticos, sivè etiam Laicos, etiam Regali potestate, & dignitate fulgentes, statìm à sua potestate, auctoritate, & dignitate decidere blaterabat; itaut ab obedientia superioris, sivè Ecclesiastici, sivè Laici peccato mortali coinquinati, statìm absolutos esse subditos effutiret. Plusquàm octingentos errores ab operibus Wicleffi decerptos à Thoma Waldensi Carmelita videre est in ejus opere in tres tomos diviso, Martino V. dicato, in quo expressè hanc sectam impugnat. Plures autem ex præfatis erroribus sunt contrà Deum, & Christum: alii contrà Ecclesiam, Ecclesiæ ordines, & membra: alii demùm impugnant Sacramenta. Ad improbandos Wicleffi errores sufficere crediderim, animadvertere, quòd sæpè sibi in suis erroribus contradixit. Potiores, quos Concilium Constantiense sess. 8. confixit, sunt num. 45. Wicleffi verò discipuli novis adhùc erroribus, ac blasphemiis magistri sui hæreses cumularunt, ut videre est in historia Wicleffi c. 4. à Nicolao Harpsfeldio exarata. In Synodo Cantuariensi habita ab Episcopo contrà Wicleffistas, damnati sunt octodecim articuli ex Wicleffi Trialogo excerpti. Sunt autem sequentes

1. Manet panis substantia post ejus consecrationem in Altari, & non desinit esse panis.

2. Sicut Joannes fuit figurativè Elias, & non personalitèr, sic panis est figurativè corpus Christi, & absque omni ambiguitate hæc est figurativa locutio: *Hoc est Corpus meum*: sicut illa in verbis Christi: *Joannes est Elias*.

3. In capite: *Ego Berengarius*, Curia Romana determinavit quòd Sacramentum Eucharistiæ est naturalitèr

litèr verus panis, loquendo confor-mitèr ut priùs, de pane materiali albo, & rotundo.

4. Definientes, parvulos Fidelium sinè baptismo Sacramentali decedentes, non fore salvandos, in hoc sunt præsumptuosi, & stolidi.

5. Collatio Sacramenti Confirmationis, non est Episcopis reservata.

6. Tempore Pauli sufficiebant Ecclesiæ duo ordines Clericorum, Sacerdos, & Diaconus, nec fuit temporibus Apostolorum distinctio Papę, Patriarcharum, Episcoporum: superbia Cæsarea alios gradus adinvenit.

7. Senes, qui ex cupiditate rerum temporalium, vel spe mutuorum juvaminum, aut ex causa excusandæ libidinis, licèt de prole desperent, copulantur ad invicem, non verè matrimonialitèr copulantur.

8. Causæ divortii ratione consanguinitatis, vel affinitatis, sunt infallibiliter humanitùs ordinatæ.

9. Hæc verba: *Accipiam te in uxorem*, eligibiliora sunt pro contractu Matrimonii, quàm hæc verba: *Accipio te in uxorem*.

10. Isti duodecim sunt procuratores, ac discipuli Antichristi, Papa, Cardinales, Patriarchæ, Archiprę-sules, Episcopi, Archidiaconi, Officiales & Decani, Monachi & Canonici bifurcati, Pseudo-Frates introducti jam ultimò, & Quæstores.

11. Numerorum 18., & Ezechielis 44. præcipitur simplicitèr negativè ut Sacerdotes, & Levitę non habeant partem hæreditatis cum aliis tribubus, sed purè vivant de decimis, & oblationibus.

12. Non est major hæreticus, vel Antichristus, quàm Clericus, qui docet, quòd licitum est Sacerdotibus, & Levitis legis gratiæ dotari possessionibus temporalibus.

13. Non solùm Domini temporales possunt auferre bona fortunæ ab Ecclesiâ habitualitèr delinquente: Non solùm hoc eis licet, sed debent hoc facere sub pœna damnationis æternæ.

14. Si corporalis Unctio foret Sacramentum, ut modo fingitur, Christus, & ejus Apostoli ipsius promulgationem non tacuissent.

15. Quicumque est humilior Ecclesiæ servitor, & in amore Christi quò ad suam Ecclesiam amabilior, ille in Ecclesia militante major, & proximus Christi Vicarius est.

16. Ad verum dominium seculare requiritur justitia dominantis, sic, quòd nullus in peccato mortali est dominus alicujus rei.

17. Omnia quæ evenient, absolutè necessariò evenient.

18. Quidquid Papa, vel Cardinales sui sciunt ex sacra Scriptura deducere clarè, illud dumtaxat est credendum: & quidquid ultrà præsumpserint, tanquam hęreticum condemnandum.

Ducentos insuper, & sexaginta articulos ab Academia Oxoniensi contrà Wicleffum reprobatos, etiam sacra Synodus Constantiensis damnavit. Damnatis insuper omnibus ejus operibus & libris, atque tractatibus. Rex Angliæ Richardus II. solemni edicto libros, & scripta omnia Wicleffi, Nicolai Henfordii, & Joannis Astori, (qui duo posteriores intèr primarios Wicleffi discipulos erant recensiti) igni tradenda fore mandavit, cum primò repudiasset octo propositiones, à Wicleffo Parlamento oblatos, scilicèt.

1. Quòd Rex, aut Regnum nulli Sedi, vel Prælato obediat, nisi de quanto ex fide Scripturæ sonat in obedientiam Jesu Christo, patet, quia alitèr pręponeturChristo in obedientia Antichristus. Omnis enim obedientia, quæ non fit Christo, fit Antichristo; quià Luc. 2. *Qui non est mecum &c.*

2. Quòd nec Curię Romanæ, nec Avenionicæ, nec alicui exterę emittatur regni pecunia, nisi doceatur hoc esse debitum ex Scriptura.

3. Quòd nec Cardinalis, nec alius habeat fructum Ecclesiæ, vel præbendæ de Anglia, nisi vel ritè resideat, vel occupetur legitimè in

causâ regni, à Proceribus rationabilitèr approbata.

4. Quòd Rex, & regnum tenentur destruere regni proditores, & suos à ferocibus inimicis defendere.

5. Quòd regni communitas non oneretur tallagiis insuetis, antequàm totum patrimonium, quo Clerus dotatur, deficiat, patet, quia omnia ista sunt bona pauperum charitativè exponenda ad eorum egentiam, vivente Clero in perfectione primariæ paupertatis.

6. Quòd quocumque Episcopo, vel Curato dotato de Anglia, in contemptum Dei notoriè incidente, nedum liceat Regi, sed teneatur sua temporalia confiscare.

7. Quòd Rex nullũ Episcopum, vel Curatum mancipet suo ministerio seculari, quia tam Rex, quàm Clerus foret proditor Jesu Christi.

8. Quòd Rex nullum propter morã in excommunicatione incarceret; antequàm secundùm legem Dei sit doctus illam esse licitam.

Rem nimis in longum protraherem omnes referre, & reprobare propositiones à Wicleffo temerè prolatas, quas tamen omnes sparsim in hoc opere, sub aliorum nomine hæreticorum reprobatas, facilè est invenire. Preterquàmquòd ferè ex omnibus Ordinibus Regularium est invenire celebres Theologos, qui eruditè Wicleffum impugnarunt. Ex Ordine Monastico Benedictino scripserunt Utherdus, Boltonius, & Nicolaus Badeliffus. Ex Ordine Prædicatorum, Joannes Jordanus, & Joannes Bromiardus. Ex Ordine Minorum Joannes Tiffingthon. Ex Ordine Carmelitarum Joannes Kinimgamius, & Richardus Lanenchamus. Ex Ordine Augustiniano Thomas Ashbnurus, & Thomas Vinterton: Præter plures alios, qui post Wicleffi decessum iterùm contrà eundem calamum acuerunt. Nobis interim sufficit errores primarios, magisque palmares, preter suprà memoratos, quos profitentur Wicleffitæ à Concilio Constantiensi infixos referre, & reprobare, sunt autem sequentes.

1. Substantia panis, & substantia vini materialis remanet in Sacramento Altaris. R. Ex iis, quæ dicta sunt contrà Berengarium, & verbo *Joannes Oldechastelius*.

2. Accidentia panis non manent sinè subiecto in eodem Sacramento. R. Nam posità transubstantiatione nullum aliud est subiectum, cui possint uniri in Sacramento Eucharistiæ, nisi corpus Christi; sed corpori Christi non possunt uniri, cæterùm diceretur de corpore Christi, quòd esset album, rotundum &c. quod de corpore Christi dici nequit, ergo dicendum est miraculosè accidentia manere in Sacramento sinè subiecto. Suppositionem quidem nostram ille negabit, ut certè negat. Attamen, sicut ex negatâ transubstantiatione, existentiam accidentium sinè subiecto refellit, ità & nos ex illa propugnata hanc firmamus. Tum quia major est implicantia, quòd idem corpus esse possit in pluribus locis, quàm quòd accidentia manere possint sinè subiecto: sed primum fieri posse concedunt hæretici, ergo à fortiori secundum. Tum quia, modus loquendi in hac materia Conciliorum & Patrum semper fuit, quòd corpus Christi in Eucharistia est sub speciebus, ut innuerent species miraculosè manere sinè unione ad aliquod subiectum: Corpus autem Christi est sub speciebus ad modum rerum spiritualium, idest totum in toto, & totum in qualibet parte hostiæ, sicut anima est tota in toto, & tota in qualibet parte corporis. Vide verbo *Joannes Oldechastelius*.

3. Christus non est in eodem Sacramento identicè, & realitèr in propria præsentia corporali. R. Ex iis, quæ dicta sunt verbo *Berengarius*, *Joannes Oldechastelius*, & ex illis verbis Joan. 6. *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: Qui textus nõ potest diversimodè intelligi, quàm de reali existentia corporis Christi sub speciebus Eucharisticis: Quàpropter hoc audito Judæi litigabant ad invicèm dicentes: *Quomodo potest*

hic

hic nobis carnem suam dare ad manducandum: neque litigassent Judæi, si diversimodè potuissent accipere illa verba: *Panis, quem ego &c.* Demùm tot sunt miracula, quæ hanc veritatem confirmant, ut esse nequeat dubitationi locus. Hæretici dicunt, miracula esse facta à Catholicis, sed contrà: vel enim miracula comprobantia realem existentiam corporis Christi, sunt vera, vel ficta: si vera, quarè non credunt? si ficta, credant nihilominùs, cum sinè miraculis credere potuerint ab initio Ecclesiæ usq; ad hæc tempora, quotquot sivè Sancti, sivè Reges, sivè Doctores firmitèr crediderunt veram existentiam corporis Christi in Eucharistia.

4. Si Episcopus, vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non consecrat, non baptizat. R. verbo *Arnulphus*, *Albigenses*.

5. Non est fundatum in Euangelio, quòd Christus Missam ordinaverit. R. Nam traditio Apostolica stat pro verbo Dei scripto: Non enim omnia scripta sunt. Christum ordinasse Missæ sacrificiũ colligitur etiam ex antiquioribus liturgiis, expresè asserunt SS. PP. inter quos S. Bernardus tract. de excellentia SS. Sacramenti ait: *Christus enim pridie quàm pateretur, discipulis suis formam hujus Sacramenti præscripsit, efficaciam exhibuit, idest fieri præcepit, formæ præscriptio in pane, & vino.* Notate ordinem

6. Deus debet obedire Diabolo. R. Hæc inaudita blasphemia apertè ex Euangelio, ubi legitur Christum diabolo tentatori sic respondisse: *Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Sæpè Christus in Euangelio præcepit diabolo, ut exiret à corporibus obsessis; qui statim obediens fuit Divinis mandatis: creatura enim subdita est Creatori.

7. Si homo fuerit debitè contritus, omnis confessio exterior est inutilis. R. verbo *Joannes Oldecbastelius*.

8. Post Urbanum VI. non est aliquis recipiendus in Papam, sed vivendum est morè Græcorum legibus propriis. Hanc erroneam propositionem nullo fulciri subsidio, obvium statim est cuicumque illam legenti, sed à solo Wiclefi livore, quo semper efferbuit in Romanam Sedem, constat fuisse prolatam.

9. Contrà Scripturam sacram est, quòd Ecclesiastici viri habeant possessiones. R. Scripturæ testimonio, quo possessiones à Fidelibus Apostolis esse oblatas constat, & ab iisdem receptas, sicut videre est in Actibus Apostolorum 4. Sed & in veteri Testamento manifestè patet Sacerdotes habuisse agros verè proprios lib. 3. Regũ 2. Salomon dixit Abiathar Sacerdoti. *Vade in Anathoth ad agrum tuum*; ergo si in lege veteri, qui erant de Ordine Sacerdotali potuerunt habere possessiones, nihil vetat quin & possessiones obtineant Religiosi in lege gratiæ.

10. Si Papa sit præscitus, & malus, & per consequens membrum diaboli, non habet potestatem super Fideles sibi ab aliquo datam, nisi fortè à Cæsare. R. Ex iis, quæ dicta sunt contrà *Arnulphum*, & *Albigenses*. Tum quia, nullibi Christus dixit, quòd ratione peccati in dignitate aliqua constitutus amittat dignitatem; noverat enim Christus fragilitatem humanam. Tum quia cum peccata quamvis gravissima, ut plurimùm sint occulta, & nemo sciat an odio, vel amore dignus sit, numquàm certò scire possemus num Pontifex, Episcopus, aut alius superior legitimè exceceret potestatem. Potestas autem Pontificia immediatè est à Christo, non autem à Cæsare, aut ab aliquo alio: non enim potest Imperator potestatem conferre, quam ipse non habet.

11 Nullus Prælatus debet aliquem excommunicare, nisi priùs sciat eum excommunicatum à Deo, & qui sic excommunicat, fiet ex hoc hereticus, & excommunicatus. R. Quia Ecclesia habet auctoritatem excommunicandi, ut dictum est contrà *Erastienses*: quando autem excommu-

nicat, non judicat de internis, sed de externis, ideò scire nequit an ille, quem excommunicat sit jam à Deo excommunicatus: sed propter aliqua opera externa, contrà præscriptum Ecclesiæ facta, imponit Ecclesia excommunicationis pœnam, cui profectò alligatur quicumque à talibus operibus, quibus adnexa est excommunicatio, non abstinet. Potest autem contingere, ut excommunicatus resipiscat, pœniteat, & in bono perseverans antè absolutionem piè moriatur; in quo casu, licèt excommunicatus ab Ecclesiâ, dici nequit, quòd sit excommunicatus à Deo: ex quo satis constat falsitas hujus undecimæ propositionis.

12. Prælatus excommunicans Clericum, qui appellavit ad Regem, vel ad Concilium regni, eo ipso traditor est Regis, & regni. R. Quia appellatio fieri debet ad legitimum Tribunal: forum autem seculare non est legitimum Tribunal Ecclesiasticorum; ex quo fit, ut nulla sit appellatio Clerici ad Regem, & ejus Concilium: quà propter meritò excommunicatur Clericus, qui à competenti foro declinat: Prælatus autem Ecclesiæ jura servans, nullatenùs dici potest proditor Regis, aut regni, eum potius utile sit Regi, & regno, Ecclesiæ jura servari, & nihil magis ad Regis, & regni ducat incrementum; quam veritatem disertis verbis sæpè in suis diplomatibus declararunt Imperatores.

13. Illi, qui dimittunt prædicare, seu audire verbum Dei propter excommunicationem hominum sunt excommunicati, & in Dei judicio traditores Christi habentur. R. Quia ad bonum Ecclesiæ regimen spectat, ut omnia fiant cū dependentia ab auctoritate superiorum, quibus in conscientia, ut alibi ostendimus, obedire tenemur. Spectat autem ad superiores Ecclesiæ punire Prædicatores, cæterosque homines, prout oportet, pœna privationis, & interdictionis sacrarum functionum, quatenùs illi se indignos agnoscentes, ad Christianam humilitatem, & erratorum correctionem excitentur. Qui secùs fecerit, superbus erit, & Christianum nomen inane geret.

14. Licet alicui Diacono, vel Presbytero prædicare verbum Dei, absq; auctoritate Sedis Apostolicæ, sive Episcopi Catholici. Quanta autem absurda, admissa hac propositione sequerentur, satis per se patet; sed sufficienter reprobata est ex nuper dictis de necessariâ dependentiâ subditorum, quæ maximè observanda est in hac materiâ prædicationis, quia nemo Dei verbum annuntiare debet, nisi missus à legitima potestate, sicut Christus misit discipulos suos: nisi ergo quis ostendat se missum specialiter à Deo ut Isaias, & Jeremias, necessarium est ut ab eo mittatur, cui cura est Dominici gregis.

15. Nullus est dominus civilis, nullus est Prælatus, nullus est Episcopus, dum est in peccato mortali. R. Hæc propositio, ex qua sequeretur subversio omnis regiminis sivè civilis, sivè Ecclesiastici; cum enim scire nequeamus, an superiores sint in peccato mortali, semper dubitare possemus, an teneamur ipsis obedire: Demptâ autem obedientiâ inferioris ad superiorem, statim corruit quodcumque regimen sivè civile, sivè Ecclesiasticum. Vide verbo *Albigenses*.

16. Domini temporales possunt ad arbitrium suum auferre bona temporalia ab Ecclesia, possessionatis habitualiter delinquentibus, idest ex habitu, non solùm actu delinquentibus. R. Quia sicut superiores Ecclesiastici, ut supra ostendimus, per peccata licèt mortalia, non amittunt dignitatem, ita neque amittunt jus acquisitum ratione dignitatis, & consequentèr non amittunt jus acquisitum super temporalia Ecclesiæ dicata. Tum quia domini temporales nullum possunt habere jus supra personas Ecclesiasticas, & eorum bona, consequentèr neque illa possunt ad arbitrium suum auferre: exemptionem autem tum personarum Eccle-

sia-

siasticarum, tum bonorum Ecclesiæ à dominio temporali, pluribus in locis proclamant sacri Canones. Hic occasione arrepta, aliquando fusiùs agendum de exemptione, quam habent Ecclesiastici jure Divino ab omni potestate sæculari, quæ probatur primò ex sac. Script. Genes. 47. ubi Joseph, cum tributariam faceret universam Ægyptum, exemptos fecit Sacerdotes. Num. 3. 10. ubi loquens Dominus ad Moysen, ait: *Dabis dono Levitas Aaron & filiis ejus, quibus traditi sunt à filiis Israel*, & infra vers. 45. *Eruntque Levitæ mei, ego Dominus*; & cap. 8. *Statuesque Levitas in conspectu Aaron & filiorum ejus, & consecrabis oblatos Domino, ac separabis de medio filiorum Israel, ut sint mei, & postea ingredientur tabernaculum fœderis, ut serviant mihi. Sicque purificabis, & consecrabis eos in oblationem Domini, quoniam dono donati sunt mihi à filiis Israel*. Ex quibus textibus constat Levitas tantùm Aaroni, ejusque successoribus Sacerdotibus fuisse subjectos. Insuper Sacerdotes, ac Levitas fuisse à tributis, & exactionibus immunes, colligitur Matt. 17. quam immunitatem ibi significat Christus competere tum sibi, tanquam filio naturali Regis Regum, tum S. Petro propter quandam participationem, interrogans enim ibi Christus Petrum ait: *Reges terræ à quibus accipiunt tributum, vel censum? à filiis suis, an ab alienis? Et ille* (scilicet Petrus) *dixit, ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii*. Quibus verbis ostendit Christus beato Petro, ejusque successoribus privilegium exemptionis communicasse, & per consequens omnibus Ecclesiasticis personis, quatenùs illæ servitio Dei peculiariter dicatæ, de ejus familia esse censentur. Probatur etiam immunitas Ecclesiæ auctoritate Conciliorum, & Pontificum. Concilium Lateranense sub Leone X. sess. 6. hæc habet: *Cum à jure tam Divino, quàm humano Laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit, innovamus &c.* Conclium Coloniense cap. 20. *Immunitas Ecclesiastica vetustissima res est, jure pariter humano, & Divino introducta*. Concil. Trident. sess. 25. cap. 20. *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum Immunitas Dei Ordinatione, & Canonicis sanctionibus constituta est*. Simile habet Bonifacius VIII. in cap. *Quamquam* de censibus Ecclesiæ. Probatur deniq; ratione. Nulla major potestas, seu jurisdictio propria virtute se extendit ultrà genus sui objecti, tàquam ultrà proprios limites: Ecclesiasticæ autem personæ, & propria bona sunt extra objectum, & proprios limites jurisdictionis secularis, ergo ad eà secularis jurisdictio per se, & propriâ virtute se extendere non potest. Major patet, probatur minor. Quia cum potestas civilis ordinetur per se, & directè ad finem temporalem, debet solùm habere usum mediorum eidem fini convenientium, ut sunt res temporales, & politicæ, non autem sacræ, quæ ad Dei cultum per se, ac directè spectant; ideoque utpotè Deo sacræ ad supernaturalem finem ordinantur, ut sunt Ecclesiasticæ personæ, earumque bona. Adde, quò circa eadem objecta per se non versantur diversæ potestates, sivè jurisdictiones, alioquin magna confusio oriretur: sed certum est Ecclesiasticam potestatem versari circa personas, & res Ecclesiasticas, ergo circa easdem res per se non versatur potestas civilis, quæ diversa est ab Ecclesiastica.

17. Populares possunt ad suum arbitrium dominos delinquentes corrigere. Reprobatione non indiget adeò barbara, & insulsa propositio.

18. Decimæ sunt puræ eleemosynæ, & possunt Parochiani propter peccata suorum Prælatorum ad libitum suum eas auferre. R. Ex iis, quæ dicta sunt verbo *Dulcinus*. Tum quia solutio decimarum est saltèm originaliter de jure Divino, quatenùs eo jure tenentur homines populi Sacerdotibus alimenta præbere, suntque propterea Ecclesiastici legitimi acquisitores, & possessores earum, ergo

non

non sunt puræ eleemosynæ, nec possunt Parochiani ad libitum eas auferre. Prob. antecedens ex sac. Scriptura Levit. ult. *Omnes decimæ terræ, sivè de fructibus, sivè de pomis arborum, Domini sunt, & illi sanctificantur.* Num. 18. *Decimarum oblatione contenti, quas in usus eorum, & necessaria separavi.* Malach. 3. *Inferte omnem decimam in horreum, & sit cibus in domo mea.* Luc. 10. *In eadem domo manete edentes, & bibentes quæ apud illos sunt: dignus est enim operarius mercede sua.* 1. ad Corinth. 9. *Si nos vobis spiritualia seminamus, magnum est si nos carnalia vestra metamus?* ergo solutio decimarum à jure naturali Divino procedit, licèt in lege Euangelica non sit determinata, & præcepta jure positivo Divino, sicut erat in veteri, sed tantùm determinata sit ab Ecclesiâ. Insuper solutio decimæ partis bonorum licitè acquisitorum, quòd sit facienda Ministris Ecclesiasticis, patet ex auctoritate Ecclesiæ, quæ id lege sancivit, ut patet in Decretalibus titulo de Decimis; ex Concil. Constansiensi, sess. 8. ubi error contrarius Wicleffi damnatus est. Ex Concil. Trident. sess. 25. cap. 12. de reform. hæc præcipiente: *Qui decimas subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur, neque ab hoc crimine, nisi restitutione secuta, absolvantur.* Vide verbo *Apostolici, Dulcinus.*

19. Speciales orationes applicatæ uni personæ per Prælatos, vel Religiosos, non plus prosunt eidem, quàm generales, cæteris paribus. R. verbo *Insabbatati*, ubi ostendimus orationem applicatam uni personæ esse bonam, & licitum esse orare pro aliquo in particulari. Quòd autem magis regulariter juvent, ex eo etiam probatur, quòd Christus Dominus, qui forma factus fuit gregi suo, oravit singulariter pro Petro, ultra orationem quam pro omnibus Discipulis fecit. Joann. 17.

20. Conferens eleemosynam Fratribus, est eo ipso excommunicatus. R. exemplo Christianorum, qui conferebant eleemosynam Apostolis, quorum vitam potissimùm, student imitari Regulares. Tum quia bona est eleemosyna facta pauperi ex voluntate, qui scilicet juxtà Euãgelicum consilium renunciavit omnibus quæ possidet, propter Deum: secùs non posset quis vovere paupertatem, quam tamen Christus expresse consulit, si paupertatem vovens non posset eleemosynam accipere, & deberet consequenter ex necessitate perire.

21. Si aliquis ingreditur Religionem privatam qualemcumque, tam Possessionatorum, quàm Mendicantium, redditur ineptior, & inhabilior ad observantiam mandatorum Dei, R. Quia omne institutum Regulare ordinatur ad excolendam virtutibus animam, & consequentèr ad exactiorem observantiam mandatorum Dei; quia in Religione sunt media aptissima ad acquirendam perfectionem, & ad removenda impedimenta, quæ nos possunt à Deo alienare: quamobrem Regularis status est, observare non modò præcepta, sed & consilia Euangelica. Insuper, quàm gratum sit Deo Religionem vovere, sæpè Deus evidentibus miraculis comprobavit.

22. Sancti instituendo Religiones privatas, sic instituendo peccaverunt. R. Ex iis, quæ supra dicta sunt. Deindè Institutores Religionum viam illam aperuerunt in cælum, quã præmonstravit Christus dicens: *Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me*; ex quibus etiam reprobantur duæ sequentes propositiones.

23. Religiosi viventes in Religionibus privatis, non sunt de Religione Christiana.

24. Fratres tenentur per labores manuum victum acquirere, & non per mendicitatem. R. Ostendendo licitum esse Religiosis ex mendicatis vivere, licitum etiam esse Religiosis manibus laborare, ad hoc autem ex vi alicujus præcepti non obligari. Prima pars constat exemplo Christi, qui solo amore paupertatis, ut

hanc nos doceret, vixit in paupertate, cum tamen potuisset ditescere, maximè cum turbæ illum Regem facere voluerunt. Item Apostoli amore paupertatis omnia dimiserunt: recipiebant tamen oblationes ipsis factas, ex quibus victitabant, ut possent ferventiùs Apostolico muneri incumbere. Item sanctissimi viri ex solis eleemosynis vixerunt, inter quos sanctus Benedictus, qui tribus annis delitescens in specu, ex iis quæ à Romano Monacho ipsi ministrabantur, alebatur. Alia pars, quòd scilicet non teneantur Religiosi manibus laborare, licèt etiam laudabile sit operi manuum incumbere, roboratur ex sac. Scriptura Luc. 10. ubi Christus de Magdalena soli contemplationi addicta, asserit, quòd optimam partem elegerit. Tum quia, vel manibus laborare est præceptum, vel tantùm consilium: si secundum, ergo ad hoc nullus tenetur (nisi se voto obligaverit, vel non possit aliundè necessaria ad victum capere, vel nisi teneatur alteri providere de cibo, v.g. Patrisfamilias, nec possit hoc aliundè obtinere, nisi laborando, vel si alitèr quis non possit otium fugere, aut tentationes eiicere, vel ratione obedientiæ, quam teneatur reddere Superiori) si verò opus manuum est præceptum, cum ad observantiam Dei præceptorum teneantur tam Religiosi, quàm seculares, jam omnes non modò Religiosi, sed seculares obligarentur: sed uon est qui dicat seculares obligari Dei præcepto ad opus manuum, ergo neque Religiosi ad hoc obligantur.

25. Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus. R. Quia hoc non est orationem vendere, sed religiosè gratificare pro beneficio accepto. Ecclesia semper consuevit orare pro benefactoribus.

26. Oratio præsciti nulli valet. R. Ex iis, quæ dicta sunt contrà Bezam, ostendendo orationem fieri posse pro peccatoribus, quos eiiciendos non esse ab Ecclesia ostendimus contrà Adamitas: quo posito sequitur, quòd oratio, quæ fit à peccatore, etiam ipsi valeat ad obtinendam ex misericordia Dei, qui per orationis gratiam disponit, illam, ad quam excitat contritionis gratiam. Multò magis juvabunt orationes præsciti, si illo tempore oret, quo sit in gratiâ Dei, habent enim tunc rationem veri meriti; sicut contrà oratio prædestinati facta eo tempore, quo fortè defecit à gratiâ & charitate, veram meriti rationem non habet. Adde, quòd cum nemo sciat, an sit præscitus, vel electus, omnes orare debent, & Dei dispositioni relinquere, utrum exaudire velit, vel non, orationes nostras.

27. Omnia de necessitate absoluta eveniunt. R. Nam dari Divinam providentiam, quæ disponit omnia suavitèr, adeò certum est, ut Deum provisorem omnium omnia clament in hoc mundo: Undè Ecclesiastes monet cap. 5. vers. 5. *Neque dicas, non est providentia, nè fortè iratus Deus contrà sermones tuos, dissipet cuncta opera manuum tuarum.* Matth. 6. 26. legimus, quòd Deus pascit volatilia cæli, vestit lilia agri, Psalm. 146. *Dat jumentis escam, & pullis corvorum.* Ex quo manifestè deducitur, quòd Deus est omnium provisor, & falsum est omnia de necessitate evenire: quòd si omnia de necessitate absoluta evenirent, jam tolleretur omnis humana libertas, cui tamen non officit Divina providentia, quæ ità cum libertate humana se accomodat, ut causis liberis media convenientia ad suas actiones peragendas liberè subministret; quapropter disponens omnia suavitèr, ita concurrit ad omnium providentiam, ut sinat unamquamque causam juxtà suam naturam agere motus suos. Vide quæ dicta sunt. Verbo *Cæcus*, & verbo *Bardazanes.*

28. Confirmatio juvenum, Clericorum Ordinatio, locorum Consecratio, reservantur Papæ, & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis, & honoris. R. Ex antiqua Ecclesiæ praxi, quæ prædictam auctorita-

tem

tem semper est venerata in solis Episcopis. Vide verbo *Armacanus*.

29. Universitas, Studia, Collegia, Graduationes, & Magisteria sunt vanà Gentilitate introducta, & tantùm prosunt Ecclesiæ, sicut diabolus. R. ex ipsa experientia, quæ satis comprobat quantùm prosint, & profuerint Ecclesiæ studia, graduationes, & magisteria, ex quibus semper selecti sunt viri doctissimi ad resistendum hæreticis cantionibus, & ad hæreticalia sophismata convellenda aptissimi.

30. Excommunicatio Papæ, vel cujuscumque Prælati non timenda, quia est censura Antichristi. R. verbo *Albanenses*, & *Confessionistæ Provinciales*.

31. Ditare Clerum, est contrà regulam Christi.

32. Silvester Papa, & Constantinus Imperator erraverunt Ecclesiam dotando.

33. Papa cum omnibus Clericis suis possessionem habentibus sunt hæretici, eo quòd possessiones habent, & consentientes eis, omnes videlicet Domini seculares, & laici.

34. Peccant fundantes claustra, & ingredientes, sunt viri diabolici.

35. Omnes de Ordine Mendicantium sunt hæretici, & dantes eis eleemosynam sunt excommunicati.

36. Ingredientes Religionem, aut aliquem Ordinem eo ipso inhabiles sunt ad observanda Divina præcepta, & per consequens ad perveniendum ad regna cælorum, nisi apostataverint ab eisdem. R. sex ultimę propositiones, quæ collimant ad universalem subversionem Monarchiæ Ecclesiasticæ, quam sibi potissimùm Wicleffus præfixerat in suæ diabolicæ hæresis propagatione: & quidem quoad tres primas spectat, certum est adhùc tempore Apostolorum, ut alibi ostendimus, Ecclesiam possessiones spontè oblatas acquisisse: nec ullibi legitur, Christum prohibuisse Ecclesiam, & Ecclesiasticos, quin reciperent bona spontè à fidelibus oblata. In lege veteri scimus sanctissimos Patriarchas copiosissimis abundasse divitiis, & possessionibus: ex quo legitimè infertur, posse etiam in lege gratiæ Episcopos, aliosque Ecclesiasticos possidere bona temporalia, imò rem facere Deo acceptam fundantes, & dotantes Monasteria ad alendos viros specialitèr Dei dicatos obsequio, ubi exactiùs Divina observantur præcepta, & removentur impedimenta, quæ possunt retardare à consecutione ultimi finis. Vide quę dicta sunt in reprobatione ad 20. & 21.

37. Ecclesia Romana est Synagoga Satanæ, nec Papa est proximus, & immediatus Vicarius Christi. R. prima pars verbo *Confessionistæ Provinciales*; & ex Concilio Nicæno, in quo legitur: *Unam, Sanctam, Catholicam, & Apostolicam Ecclesiam*. Secunda pars. R. verbo *Joannes Westphalus, Jacobus Præpositi, Græci, Armeni*.

38. Decretales Epistolæ sunt apocryphæ, seducunt à fide Christi, & Clerici sunt stulti, qui student eisdem. R. Si vel levitèr quis animadvertat quantà in insipientià blateravit hic perfidus Hæresiarcha, tam in hac, quàm in sequentibus propositionibus.

39. Imperator, & Domini seculares sunt seducti à diabolo, ut Ecclesiam dotarent bonis temporalibus.

40. Electio Papæ à Cardinalibus, à diabolo est introducta.

41. Non est de necessitate salutis credere Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias. R. Quia est de necessitate salutis credere, quòd est definitum in Œcumenicis Conciliis: sed Romanam Ecclesiam primatum habere super alia definitum est in omnibus Conciliis, sub ejus obedientia vivere obligantur omnes Christiani, ut probatum est verbo *Græci*. Tum quia posito, sicut alibi probatum est, quòd Romanus Pontifex sit successor D. Petri, & hic Christi Vicarius, innegabile est Romanam Ecclesiam esse supremam inter alias Ecclesias; & sicut necessarium est credere ad salutem, quòd

D.Pe-

D. Petri successor sit Christi Vicarius, pariformitèr necessarium est credere, quòd Romana Ecclesia sit suprema inter omnes Ecclesias. Hujus Ecclesiæ primatum omnes SS. PP. venerati sunt semper, etiam à tempore Apostolorum. S. Ignatius Martyr, S. Joannis Euangelistæ discipulus in suâ ad Rom. epistolâ, eorum Ecclesiam aliorum magistram prædicat. Nec valet obiicere Romanam Ecclesiam non esse primam, quia Jerosolymitana, utpotè antiquior eam debet præcedere: Nam contrà. Romana enim Ecclesia in tantū est suprema, quia in illa sedens est Petri successor, cui Christus primatum contulit super omnes Apostolos: Cæterùm Christus, qui est Caput Ecclesiæ, nec Jerosolymis, nec Romæ sedit. Ut autem sciremus, quem inter omnes Apostolos suum Vicarium relinqueret, pluribus prærogativis in sac. Script. expressis in persona D. Petri Vicarium suum declaravit, præscindendo à loco, in quo postmodùm D. Petrus sedem suam ductu Spiritus sancti deberet stabilire. Cum autem Spiritu sancto movente voluerit D. Petrum Romæ Cathedram suam erigere, & stabilire, consequens est, ut quisquis in hac Cathedra legitimè sedet, sit D. Petri successor; ex quo sequitur necessariò, quòd Romana Ecclesia sit suprema inter alias Ecclesias; cum ille, qui Romanam regit Ecclesiam, utpotè D. Petri successor, sit supremus Episcoporum.

42. Fatuum est credere Indulgentias Papę, & Episcoporum, cum Indulgentia nihil aliud sit, quam applicatio thesauri Ecclesiæ per Pontificem, & Episcopum facta. Vide, quæ dicta sunt verbo *Jacobus Præpositi*, ad 7. & ad 8. quâ præmissa notitia. R. assertum Wicleffi ex Concil. Lateranensi quarto, quod anathemate percutit negantes Indulgentias. Concil. Constantiense anno 1414. condemnavit omnes, & singulas propositiones Wicleffi, inter quas numeratur præsens, quam evomit contrà Indulgentias. In distinctione quinquagesima Canon. *Absit à Romanâ Ecclesiâ*, exarato temporibus S Cypriani, S. Cornelio Summo Pontifice, currente seculo tertio, fit mentio sollemnis de Indulgentiis: Auctoritatem dispensandi indulgentias dedit Christus Petro, cum ei dixit: *Dabo tibi claves ... quodcumque solveris, erit solutum*; ergo Papa potest solvere vincula pœnę temporalis debitæ peccatis, quod facit per applicationem thesauri Ecclesiæ, nam Divinæ justitię opus est satisfacere: ergo si Papa solvit peccatorem, qui debet satisfacere pro pœnâ peccatis debitâ, hoc facit applicando pro satisfactione merita Christi, & Sanctorum, scilicet per Indulgentias, quæ consequuntur adimplemento operum, quæ Papa præscribit pro consecutione Indulgentiarum. Et certè, si Papa non posset dispensando thesaurum, concedere Indulgentias, in intelligibile esset, quomodò posset solvere eum, qui ligatur pœnâ temporali, peccatis post Confessionem adhuc debitâ, solvere inquàm à tali pœnâ, cum cæterùm Christus absolutè dixerit: *Quodcumque*.

43. Juramenta illicita sunt, quæ fiunt ad corroborandos humanos contractus, & commercia civilia. R. verbo *Catharistæ*.

44. Augustinus, Benedictus, & Bernardus damnati sunt, nisi pœnituerint de hoc, quòd habuerint possessiones, & instituerunt, & intraverunt Religiones; & sic à Papa usque ad ultimum Religiosum omnes sunt hæretici.

45. Omnes Religiones indifferentèr introductæ sunt à diabolo. Reprobatione ulteriori non indigent adeò indignæ, insulsæ, & petulantes propositiones. Vide, quæ dicta sunt superiùs ad num. 36.

46. Ecclesia potest errare in Canonizatinne Sanctorum. R. Nam usq; adhuc nullus unquam error depræhēsus fuit in Canonizatione Sanctorum. Tum quia Spiritus sanctus specialitèr assistit Ecclesiæ in decernendis rebus fidei, & Religionis, & consequenter

in Canonizatione Sanctorum. Quam veritatem perhibet S. Bernardus, ferm. in festo SS. Apostolorum Petri, & Pauli: his verbis: *Sinè dubio Ecclesia, dum decernit celebritates Sanctorum, habet Spiritum Domini.*

XVI. Joannes Willelmus, Ruremondensis, patre Sacerdote natus, se divinitùs designatum jactans ad protegendam Anabaptistarum sectam; Rex proindè ab Anabaptistis creatus, furta, & latrocinia permisit ad sui, suorumque sustentationem, hoc colore, quòd bona terræ, Christi ac discipulorum ejus essent, quæ bona, utpotè malè divisa, dicebat, Deum velle, ut ab ipso meliùs distribuerentur; divitibus, quod nimium erat adempto, & egentibus collato. Gladium gerebat, quem vocabat gladium Gedeonis, & in gladio Dei, & Gedeonis justitiam se exercere jactabat. Tandem in arce Juliacensi detentus, cum obstinatus persisteret, ad palum alligatus, lento igne crematus fuit. Ex Spondan. ann. 1580. Librum edidit, in quo Polygamiam concedebat. R. verbo *Bernardinus Ochinus.*

XVIII. Joseph Beccarelli, in pago Uragi, cujus dominium possidet nobilis familia de Martinenghis in Brixiensi Diœcesi, ex spurio natus concubitu, Brixiæ sub protectione cujusdam æquitis, qui necessaria ad victum derelicto juveni suppeditabat, literis applicuit. Crescente ætate, ut sacris posset initiari ordinibus, etiam sufficienti patrimonio à suo protectore donatur. Factus Sacerdos ut commodiùs victitaret, pueris educandis instruendisque Brixiæ scholam aperuit, quibus exteriorem insinuabat modestiam: quà multi ex nobilioribus Brixię capti, suos filios sub Beccarelli disciplina educandos tradiderunt; adauctus brevi discipulorum numerus, & collegii formam jam schola præseferente, tanquam Rector pręsidebat Beccarellus, qui juvenes orationi mentali, Sacramentorum frequentiæ, non præmissa confessione addictos esse docens, etiam in alumnorum suorum domos se insinuans, prætextu spiritualis directionis, frequentē ad mulieres habebat accessū, & ubi faciles ad lubrica easdē reperisset, sollicitabat, quas ut faciliùs seduceret, nullum esse in turpi conversatione peccatum docebat: sicque sub ementita sanctitate domi suæ cum alumnis, in alienis domibus cum mulieribus turpiter cōmiscebatur. Detecta est occasione Sacramentalis confessionis, à pio viro Congregationis Oratorii Beccarelli hypocrisis, & perversitas: res delata ad Inquisitorem, qui brevi Beccarellum cum pluribus secularibus Presbyteris Molinisticæ sectę restauratorem, & propagatorem agnovit. Interim ad Brixiensem Ecclesiam assumptus Cardinalis Joannes Badoarus, vir verè Ecclesiasticus, & insigni pietate celebris, ad extirpandam Beccarelli zizaniam totus applicuit, & invocato brachii secularis auxilio, seductore carceri mancipato, processu instructo, Brixiæ in majori plateà coram ingenti populo, anno 1713. suos errores abjurare coacto, ad perpetuos triremes prolata fuit contrà Beccarellum sententia, qui Venetias perductus, in angusto carcere, post quatuor annorum spatium, pœnitens decessit, ætatis circiter 47. Hæc à probo viro Regulari, cujus ope, doctrinà, & prudentià Cardinalis Badoarus usus est in institutione præfati processus, accepi, postquàm pauca, quę verbo *Beccarelli* prænotaveram, impressa jam fuerant.

Jovinianus, egressus è Religione, quam Mediolani professus fuerat, prætextu delicatioris vitæ, factus postmodùm Helvidii Hęresiarchæ in impietate collega, sequentes in Italia, sed potissimùm Romę disseminavit errores, quos SS. Hieronymus, & Ambrosius acritèr impugnarunt IV.

1. Dixit, nullùm cibum esse prohibitum etiam diebus, quibus ab Ecclesia prohibentur. R. verbo *Græci, Aeriani, Carlostadius.*

2. Omnes Beatos pares esse in gloria, & omnes damnatos pares esse in pœna. R. Ex illo scripturæ: *In Domo Patris mei mansiones multæ sunt:*

quem

quem textum SS.PP. interpretantur de majori, vel minori gradu gloriæ, quem Deus confert electis, juxtà majorem, vel minorem gradum meritorum, cum quibus decesserunt. Etiam damnatos non esse pares in pœna, sed alios aliis magis torqueri juxtà gravitatem peccatorum in quibus decesserunt, constat ex illo Apocalypſ. 18. verſ. 7. *Quantum glorificavit se, tantum date illi tormentum*. Tum quia Deus non esset justus Judex, si omnes beati essent pares in gloria, & damnati pares in pœna.

3. Nullam meritorum esse in hac vità disparitatrm, itaut omnes virtutes sint pares, & omnia vitia, & peccata sint æqualia. R. Nam merita Beatæ Mariæ Virginis extolluntur super omnia alia merita justorum; de illà enim dixit Angelus: *Benedicta tu inter mulieres*. Etiam D. Joannes Baptista extollitur, cum de illo dicitur: *Inter natos mulierum non surrexit major*. Tum quia gratia potest augeri; sed hæc augetur juxtà augmentum meritorum, proindè legitur Apocalypſ. 22. verſ. 11. *Qui justus est, justificetur adhuc*. Item Ecclesia postulat sanctitatis incrementum illis verbis: *Da nobis fidei, spei, & charitatis augmentum*: cui consonant verba D. Pauli ad Philippenses cap. 5. *Oro, ut charitas vestra magis, ac magis abundet*. Item 2. ad Corinth. 9. *Augebit incrementa frugum justitiæ vestræ*. Ex quibus textibus dari in hac vita disparitatem meritorum, & consequenter etiam demeritorum, & peccatorum constat; quapropter Christus, Joann. 19. v. 11. dixit: *Qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*. Christus ibi dixit peccatum Judæ fuisse majus peccato Pilati: ergo falsum est omnia vitia, & peccata esse æqualia, quam veritatem etiam profitentur Concil. Florentinum in decreto unionis, & Concil. Tridẽt. seſ. 6. cap. 16. canon. 32. ubi docet gloriam æternam tribui tanquam mercedem: merces autem justitię distributivę exigit, ut sit proportionata merito, sicut justitia vindicativa exigit pœnas proportinatas culpis.

4. Hominem baptizatum non posse peccare. R. Nam Christus instituit Sacramentum Pœnitentiæ pro adultis, qui non obstante baptismo, cum sint liberi arbitrii, possunt operari contrà legem, & consequenter peccare. Tum quia baptismus delet quidem omnia peccata commissa ante baptismum, sed non facit hominem impeccabilem. Vide verbo *Impeccabiles*.

5. Jejunium nullius esse meriti. R. verbo *Agapetæ*.

6. Virginitatem non esse apud Deũ excellentioris meriti, quàm conjugium. R. verbo *Ebion*, & *Elvidius*.

7. Mariæ Virginitatem impugnavit, dicens non fuisse virginem in partu, nec post partum. R. verbo *Carolus Molinæus*, & *Antimariani*.

Igini, Indiam incolunt, & plures eorum in Ægypto sub ditione Soldani degunt, eosdẽ profitentur errores, quos verbo *Indiani retulimus*. V.

Isidorus, filius Basilidis Heresiarchæ, paternæ impietatis hæres, & propugnator, moralia scripsit, quæ erant impuritatis sentina; scripsit quoque librum de Adnatà animà. Eundem impugnarunt Justinus Martyr, Irenæus, Theodoretus, Clemens Alexandrinus, Origenes. II.

Iscariotæ, professione Lutherani prodierunt anno 1560. ita nominantur, quia negant Judam Iscariotem verum Jesu Christi Corpus in ultima cœna sumpsisse, quos convincunt manifesta Euangelii testimonia, ex quibus constat, Christum instituisse Sacramentum Corporis in ultima cœna, & dedisse discipulis, qui tunc omnes aderant, potissimùm Judas, de quo Christus, ut discipulum proditorem indicaret, dixit. *Unus vestrum, qui intingit mecum manus in catino, hic me tradet*. Deindè: *post bucellam* (id est communionem) *introivit in eum Satanas*; ergo sumpsit Corpus Christi. XVI.

Ismael Sophus, cujus historiam perstringit Spondanus, anno 1499. fuit omnibus Orientalibus Regibus, XV.

& Sultano terrori, quos ferè omnes debellavit. Postquàm per adoptionem assumptus fuit in Regem Persarum, quoàd Religionem spectat, cum ex Alcorano intellexisset Mahometanam superstitionem divisam esse in 72. sectas principales, quarum una sola ad Paradisum duceret, & quòd nondum determinatum fuisse intellexisset, quæ nam illarum vera esset, sed uniuscujusque sectatores suam magnificare tanquam unicam, & veram: Ismael Sophianam solam, veram esse prædicans, missum se cælitùs ad eam manifestandam, & alias destruendas gloriabatur.

IV. ITHACIANI, ab Ithacio Hispaniæ Episcopo sunt nuncupati. Hic cum acritèr ageret contrà Priscillianum Hæresiarcham tam in Conciliis, quàm apud Judices seculares & verbo, & scriptis, demùm egit apud Maximum Imperatorem, ut gladio puniretur; culpandus, quòd ipse Episcopus pœnam sanguinis exegerit de delinquentibus, ea de causa damnatus à sanioribus Episcopis in Concil. Trevirensi, & in exilium pulsus fuit. Ithacianorum communionem fugiit Ambrosius, & adversùs Ithacianos calamum acuit, contrà quos Concilium Taurinense sub Siricio Papa celebratum fuit. Ex hist. Priscillian.

I. JUDAS ISCARIOTES, qui ab Euangelica fide defecit (ut colligitur ex epist. S. Alexandri Patriarchę Alexandrini, quæ extat lib. 1. hist. tripartitæ, cap. 13.) Christo, qui eum in Apostolorum numerum cooptaverat, ingratus rebellis, impugnavit realem existentiam corporis Christi in Eucharistiâ, ut perhibet S. Joann. Chrysost. homil. 46. in Joannem. Colligitur etiam ex S. Hieronym. in Matth. cap. 26. quòd Judas Christi miracula magicis artibus tribuebat.

XVI. JUDAISTÆ. Nomine Judaistarum veniunt, qui asseruerunt Judam bonum opus fecisse, cum Christum tradidit, dicentes, Judam scivisse quantum Christi mors generi humano fuisset profutura, & ideò Christum tradidisse. Sed de Juda, utpotè proditore dixit Christus: *Nonne ego vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est?* Quòd si Judas, utpotè proditor, diabolo à Christo comparatur, quomodò proditio poterit inter bona opera adscribi? Deinde: *Meliùs erat ei, si natus non fuisset.* Tum quia tritum est, non esse facienda mala, ut eveniant bona. *De Judaistis* agit Prateolus.

JUDAIZANTES, (ex Gravinâ in Tabulâ analytica) illi sunt, qui in Lithuania Semi-Judæi nominantur, & circa annum 1544. dogmatizarunt neminem salvari posse, qui legem Mosaycam non servaverit; quarè ipsi à carne porcina abstinebant, custodiebant Sabbatum, & circumcidebantur: in reliquis adhærebant Anabaptistis. R. verbo *Cerinthus.* XVI.

JUDÆI. Inter hæreticos reponit S. Augustinus Judæos in sermone adversùs quinque hæreses, & D. Thomas asserit quæst. 22. caus. 9. art. 6. quòd Judæorum infidelitas, & contumacia potest dici hæresis. Inter Judæos ante Christi adventum plures fuisse erroneas sententias, certum est. Undè & in varias sectas erant divisi, nempe *Hesseorum*, *Gallilæorum*, *Hemerobaptistarum*, *Masbothæorum*, *Samaritanorum*, *Sadducæorum*, & *Pharisæorum*; sed de iis, & aliis, suo loco. Nunc potissimùm impugnare intendimus præcipuum, & communem omnium Judæorum malignantium errorem, qui negant Messiam in lege promissum jam venisse, illum adhùc expectantes, & consequenter negant Christum fuisse verum Messiam, promissum in lege, expectatum à Patribus, repudiantes omnem mysticum sensum sac. Scripturę, ubi agitur de adventu Messię, sola litera contenti; sed si ad solam literam fas est attendere, quomodò verificaretur illud, quod legitur Daniel. 12. *Tu autem Daniel claude sermones, & signa librum usque ad statutum tempus: plurimi pertransibunt, & multiplex erit scientia.* Et paulò infrà: *Vade Daniel, quia clausi sunt, signatique sermones usque ad præfinitum* I.

tem-

tempus. Eligentur, & dealbabuntur, & quasi ignis probabuntur multi, & impiè agent impii, porrò docti intelligent. Certè quotquot visiones in lege, & Prophetis de Messià habentur, sub variis figuris obtectæ sunt, quę solùm in Christi adventu reseratæ fuerunt; sic illud Davidis jam patet verificatum in persona Christi: *Dominabitur à mari, usque ad mare, & à flumine, usque ad terminos orbis terrarum*; & alii hujusmodi textus, quos litteraliter acceptos, cum nondum verificatos viderint Judæi, ideò Messiam jam venisse constantissimè negant. Sed si litteralitèr ubique accipienda est Scriptura, ubi agitur de Messià, etiam alibi Judæos apertè Scriptura convincit, sic Isaiæ 53. legitur: *Tradidit in mortem animam suam, & cum sceleratis reputatus est, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra*. Utique vaticinia hæc de Messia litteraliter accepta, jam verificata perhibentur, ut mirum sit, quomodò audeant Judæi negare Messiam jam venisse, cujus vaticinia, quę extant in Scripturis, nec omnia litteralitèr, nec omnia spiritualitèr accipienda sunt. R. igitur primò ex illo Genes. 49. *Non auferetur sceptrũ de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus est* (idest donec veniat Messias) ut exponunt Rabbi Cachadias in translatione Arabica, Rabbi Chanini in translatione Chaldaica, & alii, quos tanquam sapientiores inter Rabbinos, honorant ipsi Judæi. Sed hoc vaticinium jam est impletum: siquidem sceptrum de Domo Juda, jam ablatum est: ergo Messias jam venit. Et cum videant Judęi se non posse effugere vim tantæ auctoritatis, convertunt se ad fabulas, dicentes, ultra montes Caspios Judæorum regnum translatum, & ibi à Deo servari; sed quarè ipsi ad invisendum proprium regem non remeant, si ultra montes Caspios translatum est Judæorum regnum? Qua fulciti auctoritate Scripturę hoc asseverant? Quis venit de tam longinquo, ut hoc ipsis nunciaret? Gratis igitur hoc asseverant. Secundò, ex illo Isaię 26. *Quia incurvabit habitantes in excelso, civitatem sublimem humiliabit. Humiliabit eam usque ad terram, detrahet eam usque ad pulverem. Cõculcabit eam pes, pedes pauperis, gressus egenorum*. Hic locus interpretatur apertè de Messia non modò à Catholicis, sed à doctioribus Judæis, inter quos Rabbi Salomon dicens: *Urbem sublimem humiliabit, idest Romam & Italiam. Humiliabit eam*, inquam, *usque ad terram, calcabit eam pes, pedes pauperis, idest Regis Messię, de quo dictum est Zacharię Pauper, & equitans super asinam*. Itaque jam verificatum est vaticinium Isaiæ de Messia in persona Vicarii Christi, scilicet Petri, & successorum ejus, qui Romę felicitèr regnant, & vident eorum pedibus Romam, cum Universo orbe humiliatam. Tertiò, ex illo Zacchar. 13. *Et erit in die illa, dicit Dominus exercituum: disperdam nomina idolorum de terra, & non memorabuntur ultrà*. Sed jam dispersus est idolorum cultus, ergo jam venit Messias. Citatum autem Zaccharię locum, de adventu Messiæ interpretari, in confesso est apud Hebræos. Prætereà, quæcumque de Messia in Scriptura dicta sunt, verificata perhibentur de Christo filio Mariæ, qui unicus fuit Messias, & Salvator generis humani: nam sac. pag. Messiam futurum ex semine Abraham testantur, undè legitur Genes. 17. *In semine tuo benedicentur omnes gentes*. Porrò Christum esse ex semine Abrahæ, constat ex genealogia Christi, quam, tum Matth. tum Lucas contexuerunt; protestati sunt etiam ipsi Judęi, qui euntes obviam Christo Domino, ingredienti Jerusalem, decantarunt: *Osanna filio David, benedictus qui venit in nomine Domini*. Locum nativitatis Messiæ esse debuisse Bethlehem terram Juda, etiam vaticinati sunt Prophetæ, Michæas cap. 5. *Et tu Bethlehem Ephrata parvulus es in millibus Juda: ex te mihi egredietur, qui sit do-*

minator in Israel. Natum autem Christum in Bethlehem testantur sac. pag. Quòd si Christus nō Bethlehemites, sed Nazaræus dictus est, hoc est, quia post fugam in Ægyptum, denuò Archelaum devitans, aufugit in Nazareth, ubi reliquo tempore, usquę ad prædicationem incola fuit. Debuit etiam mater Messię esse virgo, testante Isaia cap. 7. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen ejus Emmanuel.* Simile prędixerunt Sibyllæ. Sed ut ex ipsis Judæis confundatur eorum perfidia, simile testatur Moyses, Rabbì Hadarson in annotationibus, explicans illud Psalm. 84. *Veritas de terra orta est*, & Rabbi Haccados in lib. Galerazeia in tertia petitione ad Antoninum Consulem: ergo cum de virgine natus sit Christus, ipse est verus Messias. Adde, quòd hanc virginem non aliam, quàm Mariam esse debuisse, fatentur doctiores ex Judæis, inter quos Rabbì Haccanas, filius Necumię. Ex tempore nativitatis prædicto à Daniele Propheta de septuaginta hebdomadibus, etiam probatur Christum esse verum Messiam, sicuti etiam ex vitæ sanctimonia, miraculorum patratione, novæ legis promulgatione, ejusdemque Messię paupertate, humilitate, & passione, quæ omnia de Messia verificari debere prænuntiarunt Prophetę, & verificata esse de Christo testantur sacræ paginæ. Christum autem esse verum Messiam promissum in lege veteri, ex hoc satis comprobatur, quòd scilicet Christus opprobriosè mortuus, nihilominùs post mortem tanquam verus Messias fuerit ab ipsis Judæis gloriosè prædicatus, & ut talem ferè omnes gentes agnoverint. Sed fortiùs adhuc reprobatur ex prophetia Jacobi, quam iterum libet opponere. Jacob itaque Patriarcha morti proximus, Gen. 49. convocatis filiis, annuntians quæ ipsis novissimis temporibus ventura erant, Judam sic alloquitur: *Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum ... Non auferetur sceptrum de Juda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, & ipse erit expectatio gentium*. Hoc vaticinio promittitur Messias, quem utique designant illa verba: *Qui mittendus est*, & illa alia *Ipse erit expectatio gētium*; quę verba Messiæ adeò cōveniunt, ut nemini alteri adaptari possint. Tunc igitur promittitur Messias hoc vaticinio, cum sceptrum, seu suprema cujuscumque sit nominis potestas ex Juda defecerit: atqui jamdiù est, ex quo illa defecit in Juda, imò in tota gente Judaica cum subversà per Titum Jerosolymà, Judæi extorres, dispersi, errabundi, dura ubique servitute sub alieno imperio sinè duce, sinè Templo, sinè victimis, sinè Sacerdote, ac Sacrificio permanserunt, & permanent: quam Judęorū ruinam, ac calamitatem prædixerat ipsis Oseas Propheta, cap. 3. his verbis: *Dies multos sedebunt filii Israel sinè rege, & sinè principe, & sinè Sacrificio, & sinè Altari, & sinè Ephod, & sinè theraphim.*

Reprob. insuper ex prophetia Danielis. Cum Daniel Propheta susis ad Deum precibus supplex postularet populi, à durissima captivitate Babylonica, liberationem, exauditus à Deo, Gabrielis Archangeli ministerio cognovit, non tantùm quo tempore populus liberandus foret à temporali captivitate, sed etiam quo advenire deberet Messias, qui populum suum à captivitate spiritali dæmonis liberum, in libertatem filiorum Dei erat allaturus, notatis ferè singulis adventus, passionis, & mortis Christi circumstantiis. En verba prophetię cap. 9. *Tu ergo animadverte sermonem, & intellige visionem. Septuaginta hebdomades abbreviatæ sunt super populum tuum, & super urbem sanctam tuam ut consummetur prævaricatio, & finem accipiat peccatum, & deleatur iniquitas, & adducatur justitia sempiterna, & impleatur visio, & prophetia, & ungatur Sanctus sanctorum. Scito ergo, & animadverte: Ab exitu sermonis, ut iterùm ædificetur Jerusa-*

rusa-

rusalem usque ad Christum ducem, hebdomades septem, & hebdomades sexaginta duae erunt: & rursum aedificabitur platea, & muri in angustia temporum. Et post hebdomades sexagintaduas occidetur Christus: & non erit ejus populus, qui eum negaturus est. Et civitatem, & sanctuarium dissipabit populus cum duce venturo: & finis ejus vastitas, & post finem belli statuta desolatio. Confirmabit autem pactum multis hebdomada una: & in dimidio hebdomadis deficiet hostia, & sacrificium, & erit in Templo abominatio desolationis, & usque ad consummationem, & finem perseverabit desolatio.

Hoc vaticinium Danielis de Christo Messia, non de alio quocumque intelligi debere, probatur. Illud vaticinium de solo Messia, seu Christo venturo intelligi debet, cui soli adaptari possunt characteres omnes à Daniele delineati, atqui soli Christo vero Messiæ adaptari possunt characteres à Daniele delineati. Isti porrò sunt: Qui venturus à Daniele prædicitur antonomasticè, sivè per excellentiam Christus nominatur; dux seu princeps, Sanctus sanctorum, qui peccatum expiaturus est, qui est justitia sempiterna, quam secū est adducturus, auctor novi fœderis, sub quo vetera sacrificia sunt abroganda; qui occidendus est, & post cujus mortē Templū esset evertendum: atqui hæc omnia in Christo ad litteram impleta sunt post expletas hebdomades 70. à Daniele designatas, ergo &c.

Observandum tamen est ad pleniorem vaticinii Danielis explanationem, quòd cum communi Scripturæ usu, hebdomades aliæ sint septem dierum, aliæ septem annorum, certum istud videtur septuaginta hebdomadas apud Danielem annorū esse, non dierum: septuaginta quippè hebdomades septem annorum efficiunt annos nonaginta supra quadrigentos; septuaginta verò hebdomades dierū efficiunt dies 490. idest annum cum quatuor mensibus: Atqui certum omninò videtur apud Danielem non dies, sed annos computari. Tum quia istud spatium dierum nimis angustum est tanto implendo mysterio. Tum quia de facto illo dierum 490. intervallo, nihil eorum contigit, quæ à Daniele prænuntiantur, non capta civitas, non attritus populus, nec Christus occisus &c.

Jam verò septuaginta hebdomades Danielis inchoandæ videntur ab anno vigesimo Artaxersis Longimani. Ab illo enim anno rectè possunt, ac debent inchoari septuaginta Danielis hebdomades, quo emissum est edictum de iterùm ędificanda Jerusalem, & à quo usque ad Christum occisum, impletæ probantur septuaginta illæ hebdomades, seu anni 490. Atqui anno 20. Artaxersis Longimani emissum est edictum de iterùm ædificanda Jerusalem, & ab illo anno ad Christum usque occisum, septuaginta illæ hebdomades impletę probantur, ergo à vigesimo anno Artaxersis Longimani, & possunt, & debent inchoari septuaginta Danielis hebdomades. Prima minoris propositionis pars manifesta est ex libro Esdræ cap. 2. per totum, præsertìm autem vers. 8. Secunda verò ejusdem minoris propositionis pars declaratur: quia Daniel totum illud septuaginta hebdomadarum spatium in tres quasi partes dividit. Primò in septem, tum in sexagintaduas, denique in unam hebdomadam, & unicuique veluti parti suum historicum futurum eventum assignat: atqui si septuaginta illarum hebdomadarum initium in vigesimo Artaxersis Longimani anno figatur, omnia quæ Daniel intra illud spatium temporis eventura prænuntiat, re ipsa evenisse probantur, & ipse numerus annorū 490. qui in septuaginta hebdomadibus includitur, elapsus evincitur.

Minor probatur: quia si statuamus Artaxersem Longimanum ad regnum pervenisse anno periodi Julianę quater millesimo ducentesimo quadragesimo primo, vigesimus ejus annus incidet in annum periodi Julianę quater millesimum ducentesimum sexagesimum, mundi termillesimum

ſimum quingenteſimum quinquageſimum; ſi adieceris ſexaginta novem hebdomades annorum, hoc eſt annos tres, & octoginta ſupra quadringentos, habebis annum mundi quatermilleſimum trigeſimum tertium, Æræ Chriſtianæ trigeſimum, quo baptizatus eſt Chriſtus, & cœpit Euangelizare verbum Dei. Cum igitur menſe Niſan exierit illud Artaxerſis edictũ, Nehemiæ datum pro ædificanda civitate, ſeptem hebdomadarum ſpatio, ſcilicet annis 49. abſoluta civitas eſt. Quanquam enim muri urbis celerrimè ob imminentes undequaque hoſtes diebus 52. fuerint erecti, attamen platea, ut loquitur Daniel, publica ædificia, ſtrata viarum, fora, porticus, ciſternæ, aquæductus, & alia id genus, quæ diſturbaverat Nabuchodonoſor inſtauranda erant; Et quidem in anguſtiâ temporum, ut Propheta loquitur, propter frementes, & undequaque irruentes hoſtes; undè aliâ manu ædificabant, & aliâ contrà hoſtes pugnabant. Sequuntur deindè 62. hebdomades, quæ ab illa perfectâ civitatis inſtauratione fluxerunt, donec Chriſtus ipſe Meſſias advenerit, cui tota poſtrema hebdomas ſeptuageſima conſecrata eſt; quamobrem à primo Paſchate, quod Chriſtus poſt baptiſma celebravit, incipit annus primus ſeptuageſimæ, & ultimæ hebdomadæ, in qua fœdus confirmatum eſt multis. Paſcha autẽ noſtrum Chriſtus, legalibus ſacrificiis impoſito fine, immolatus eſt ineunte anno 4. ſivè in medio poſtremæ ejuſdem hebdomadę. Tuncque defecit hoſtia, & ſacrificiũ, ſicut Angelus Danieli prædixerat. Annus ille quartus fuit Olympiadis ducenteſimę ſecundæ. Periodi Julianę ann. quadrageſimus octavus; Æræ vulgaris trigeſimus tertius; Tiberii Cęſaris decimus nonus; Hebdomadum Danielis quadrigenteſimus octogeſimus ſeptimus. Poſteà verò exitum habuere ſeptuaginta hebdomades, tunc diſſipatum eſt ſanctuarium, civitas ſolo æquata, Gens tota diſperſa. Horum duorum, & aliorum Prophetarum de Chriſto venturo vaticinantiũ verba ſimul cum iis omnibus, quibus abundè convinci poteſt Judæorum, perfidia legi poſſunt in eximia, & nunquam ſatìs laudata demonſtratione Euangelica Danielis Huetii.

Reprobantur Judæi teſtimonio Joſephi, quod certè Chriſtianorum causâ adversùs illos maximopere juvare debet. Sic enim loquitur lib. 18. Antiquitatum Judaicarum cap. 4. Fuit autem, hoc tempore Jeſus vir ſapiens: ſi tamen virum illum oportet dicere: erat enim mirabilium operum effector, magiſter hominum qui vera libenter amplectuntur, & plurimos quidem ex Judæis, plurimos etiam ex Gentilibus ad ſe pertraxit. Hic erat Chriſtus. Cumque eum à primoribus gentis ſuæ accuſatum, Pilatus ad Crucem damnaſſet, ab eo diligendo non abſtinuerunt, qui primùm cœperant; nam poſt tertium diem redivivus ipſe apparuit, cum Divini vates hæc aliaque quamplurima admiranda de eo prædixiſſent, neque ad hanc diem defecit denominatum ab eo Chriſtianorum genus.

Mirum certè videri debet eſſe intèr Chriſtianos critices, tam intemperantes viros, qui adeò illuſtre viri Judæi teſtimonium leviſſimis conjecturis nobis Chriſtianis eripere tentaverint. Teſtimonium illud Joſephi tamquàm adulterinum, & à primis Chriſtianis pia fraude confictum, reiiciunt Oſiander Montacutius, Capellus uterque, Blondellus, Tanaquillus, Faber, & alii. Sunt inter noſtros timidi, qui nec reiicere audent, nec apertè admittere, ſed rem veluti in ancipiti ſuſpenſam relinquunt. Alii denique palam, & apertè tanquam genuinum, ac verum tuentur. Momentum iſtud more ſuo doctè, ac eleganter pertractavit Illuſtriſſimus Daniel Huetius, demonſt. Euang. prop. 3. à num. 11. uſque ad 19. Hic non eſt ſilentio prætereundum dari intèr Judæos plures, qui arti Cabaliſticæ dediti, eandem ſummis laudibus celebrant, Cabaliſte communitèr nuncupati, ars tamen Cabaliſtica me-

ra

ra est superstitio. Videatur hac de re Cardin. Bona lib. de Divinâ Psalmodiâ cap.2. Videatur etiam Martinus del Rio in magicis disquisitionibus,ubi varia esse Cabalistarum genera ostendit, quorum doctrina nihil habet soliditatis. Reprobantur efficacissimis argumentis Judæi à Petro Galatino Ord. Min. in suo eruditissimo opere inscripto: *De Arcanis Catholicæ veritatis*.

Hìc opportunè notandum Judaismum per Euangelicos nostri temporis iterùm fuisse invectum prætextu Euangelii, sicuti eruditè ostendit Lindanus, comparans Judæorum errores cum Novatorū figmentis. Quid enim erroris apud Judęos est invenire, quod non refricaverint Novatores? Negant illi Messiam venisse, isti idem asserunt cum Davide Georgio: Negant illi in Sanctissima Trinitate tres Personas, idem asserunt isti cum Serveto,sic de reliquis erroribus comparativè discurrendo, ità ut invenire etiam sit apud Novatores,qui circumcisionem carnis revocaverint,ut absq; scrupulo possent omninò Judæis perfidis comparari: Intèr quos Euangelicos demùm inventi sunt *Mannarii*,qui scilicèt in Cœnâ Domini se se manna comedere affirmabant. Qui de hac cōparatione intèr Judęos, & Euangelicos copiosiora desiderat, Lindanum consulat, ad quem lectorem remittimus.Ex quò autem de Judæis actum est, varias sectas, in quas abierat Judaicus populus, ut statim discernat studiosus lector, earumdem seriem, hìc adnectimus ordine alphabetico digestam.

Judæorum Sectæ.

BAALITAE. Impia quorundam Israelitarum secta, quæ Baal,aut Idolum Balli Assyriorum Regis,adorabat. Hæc quò ad defectionem in Ethnicismum declinat.

Dosithæi, Dosithæum ex Judæis oriundum institutorem habent. Hic cum in doctrina Scripturarum multùm profecisset, ex ipsa scientia,quæ sinè charitate inflat, in superbiam elatus, Episcopatum ambire cœpit vivente Divo Petro, circà medium sæculi primi, quod cum obtinuisset, declinavit ad Samaritanorū genus, & Dosithæorum sectam produxit; deindè in speluncam simulatâ Religione secedens, ibi plus quàm par erat, abstinentià se affl ictans, siti & fame periit. Tanta Religione observabant Dosithæani Sabbatum, ut hae die in quocumque loco, & in quacumque situatione invenirentur, usq; ad diem sequentem persisterent. Sunt qui intèr Judaizantes Dosithęanam sectam reponunt. Aliqui ex Simonis magi discipuli, etiam Dosithęani dicti sunt. De Dosithęo refert Philastrius quòd

1. Negabat Deum creasse Angelos, ideò Angelorum existentiam non admittebat. R. Gen.19. vers.1. *Veneruntque duo Angeli Sodomam vespere*. Cap.12. vers.11. *Et ecce Angelus de cælo clamavit, dicens: Abraham Abraham*. Item c.28. v.12. Judith. cap. 13. v.20. Insuper ex Psal. *Qui habitat &c.* & in pluribus aliis Scripturæ locis comprobatur Angelorum existentia. Demùm Matth. cap.26. vers.53. *An putas quia non possum rogare Patrē meum, & exhibebit mihi modo plus quàm duodecim legiones Angelorum?* Ex iis, quæ fiunt in Energumenis comprobatur etiam Angelorum existentia; plura enim opera, quæ patrantur in ipsis, utpotè turpissima, non possunt refundi in Deum, neque in vires humanas, quia longè eas superant, neque in animas separatas à corpore, quia anima etiam separata à corpore non acquirit majorem virtutem circà exhibitionem talium operum, quæ fiunt ab Energumenis, quàm habuerit in corpore; naturalis enim virtus agendi, agentem ubiq; sequitur. Vidемus autem Energumenos movere ingentia pondera, se elevare in aera, quod anima non potest per se efficere, ergo similia opera refundi debent in malos Angelos, à quibus Energumeni obsidentur, ergo ex Energumenis benè comprobatur existentia

Angelorum. Neque ex creatione hominum potest improbari existentia Angelorum, ut contendunt adversarii, qui negant posse dari Angelos, cum homo sit creatura sublimior à Deo creata: Nã licèt homo sit creatura nobilior cæteris corporalibus, vel etiam, ex summo Dei beneficio, spiritualibus in aliqua ratione, quatenùs v. g. Deus naturam humanam assumpsit, potiùs quàm Angelicam, attamen Angeli in esse simplicis creaturæ sunt perfectiores homine, cũ sint creaturæ omninò spirituales: licèt verò de illis, tanquàm de creaturis corporalibus, Scriptura mentionẽ faciat, hoc non officit, nam Scriptura se accomodat captui nostro. Cæterùm ex ipsa Scriptura certum videtur Angelos esse creaturas spirituales, undè legitur Psal. 103. *Qui facis Angelos tuos, spiritus*. Super id aliqui ex Patribus dubitarunt, ipseque S. Augustinus: sed hodiè iste est cõmunis sensus Ecclesiæ, quẽ docet Spiritus sãctus.

2. Ab animatis abstinebat. R. Nam in lege gratiæ nullum extat de hac re præceptum; & licèt in lege veteri ab aliquibus animatis abstinerent, non tamen ab omnibus: sed quidquid sit de lege veteri circà hoc, certum est in lege gratiæ omne comestibile esse permissum in cibum, & præcepta legalia legis Mosaicæ per Euangelium sublata sunt; Undè Apostoli volentes Synagogã cũ honore sepeliri, aliqua ex præceptis veteris legis observanda proposuerũt, Act. 15. v. 29. nullum animatorum esum prohibentes.

3. Sabbatum ità superstitiosè colebant Dosithęani, ut quocumque loco, situ, & habitu die Sabbati inventi fuissent, in tali positione usque ad vesperã immobiles permanerent. Videantur hìc, quę dicta sunt contrà Cerinthum, & Apollinarem circà observantiam legis Mosaicæ. Item quę dicta sunt contrà *Aerarium*.

4. Repudiabant Prophetas. Reprob. verbo *Albanenses*.

5. Circumcisionem observabant. R. verbo *Aerarius*.

6. Dicebant post mortem nullam superesse vitam, & animam esse mortalem. R. verbo *Arabes*.

7. Negabant resurrectionem R. verbo *Basilidiani*.

ESSAEI, sivè Essæni, ab Assa, quod verbum hebraicè operari significat, nuncupari voluerunt. Idem ergo est Essęni, ac operarii, sic dicti, quia ut obstarent Pharisęis, & Sadducęis, quorum odiosam vitam, & deliciis deditam reprobabant, vitam factis austeram instituerunt, multò antè adventum Christi, qui deindè ad Christum conversi, post Christi adventum in asperitate vitæ perseverarunt. Vitam Monasticam primùm in Judæa, deindè Alexandriæ propagantes tempore primitivę Ecclesię, quorũ laudes recenset Philo tractatu de Vita solitariâ: sed quia Essęni ab aliquibus intèr hæreticos reponuntur, distinguendi sunt in tres species, ut sincera de eisdem cognitio habeatur. Alii enim sunt Essæni, sic dicti antè Christi adventum, qui teste Ephiphanio, & Josepho lib. 8. antiq; cap. 2. de bello Judaico c. 7. unam Judæorum sectam constituebant, & isti bipartiti sunt, nam alii à nuptiis abstinebant, alii (quæ divisa ab illorum sectâ ponitur à Josepho) non omnes autem, rationalem justitiam sectantes, atque in communi omnia habentes, austerissimè vivebant: immortalem animam fatebantur, futuramq; felicitatem proborum, ac improborum pœnam, variis tamen erroribus veritatẽ istã admiscẽtes, credebant, Platonicis omninò similes, undè Josephus illos ait concinere Græcorum sententiis. Dicitur istos docuisse nullam legem obligare post Christi mortem, & indè fortasse intèr hæreticos aliquandò recensentur. Quia tamen incerta res est an ità docuerint (maximè quia tempore S. Marci non ità docebant) ab impugnatione abstinemus. Satis est ea quæ contrà Anomeos diximus, recolere. Alii demùm sunt Essęni, qui vitam verè religiosam agebant Alexandriæ, de quibus supra. Istos laudavit Philo supracitatus, nam licèt Christiani

ftiani, erant tamen de genere Hebræo. Magiftrum habuerunt S. Marcum Euangeliftam, ut monet D. Hieronymus in Scriptoribus Ecclefiafticis.

GALLILAEI. Unam apud Judæos fectam conftituerunt, quam ftudium fapientiæ appellabant, tefte Jofepho, Antiq. 18. cap. 2. fic dicti, quia à Juda natione Gallilæo originem habuerunt. Judas indignum ratus Judæos alienigenis tributum folvere, aliorum more Judæorum folventium tributum Cæfari, hinc factum eft, ut cum fuis fectatoribus ab aliis Judæis fe diviferit, & feorfim ab illis cœpit facrificia offerre, negãs infuper pro Romano Imperatore, vel aliis Ethnicis offerendum effe facrificium; Cum verò Chriftus Dominus natione Gallilæus effet, hinc Judæi perperàm cenfentes eum effe de Gallilæorum fectà, eundem tentarunt fcifcitantes eum, ut diceret, utrum liceret cenfum dare Cæfari, fed Judæorum verfutià ftatìm à Chrifto cognità, fimul fuit ab eodem improbata illis verbis: *Solvite quę funt Cæfaris, Cęfari*.

GALATAE. Redarguit Galatas S. Paulus, quòd cum Euangelium fufcepiffent, fupervenientibus Pfeudo-Apoftolis iterùm ipfis aurem præbentes, à doctrina fana difcederent, revertentes ad Judaifmum, & legalia, unà fimul cum Euangelio, confundentes. Legem Mofaicam fimul cum Euangelica non effe fervandam, dictũ eft contrà *Cerinthum*.

GORTHAENI. Diverfam à Sadducęis dierum feftorum rationem habebant, quam fibi ad placitum præfcripferunt.

HAELIOGNOSTICI. Erant viri Idololatræ apud Judæos, qui folem tanquàm Deum colebant, propterea omnia, quæ Dei funt, foli tribuebant, nempè creationem mundi; item omnia, quæ homo poffidet, & huic vitæ funt neceffaria à fole recognofcebant, tanquam à fupremo rerum omnium productore, & difpofitore. Reprob. Nam folem non effe Deum, fed Dei creaturam evincunt facræ paginæ Job. 9. v. 7. *Qui præcepit foli, & non oritur*. Matth. 5. *Qui oriri facit folem fuum fuper bonos, & malos*. Adversùs abominationem eorum, qui folem adorant, loquitur Deus Deuteronom. 17., & propter eandem abominationem pluribus malis obnoxium fuiffe Ifraeliticum populum legitur Ifaiæ 2.

HAEMERO-BAPTISTAE. Hęc fecta intèr Judæos multùm invaluit, cum Pharifęis fentiebant, & cũ Sadducæis negabant refurrectionẽ mortuorum. Hęmero-Baptiftæ autem funt dicti, quia vere, æftate, & autumno fingulis diebus fe, & fua veftimenta abluebant, rati non poffe alitèr homines à fuis culpis mundari, quàm quotidiana ablutione. R. Nam unicam tantùm ablutionem, nempè baptifmum habere virtutẽ abluendi peccata, cõftat ex Euangelio; ergo omnis alia ablutio eft fuperflua, & fuperftitiofa. Tum quia, fi quotidiana ablutio deleret peccatum, effet Sacramentum, & de eà confequenter fieret in facris paginis aliqua mentio, vel talis ablutionis fervandæ præfcriptio aliqua traditione Divina fuiffet ad nos derivata, ficut derivata eft doctrina de Sacramento Pœnitentiæ.

HERODIANI. Illi funt, qui adulationis ftudio Herodẽ Idumęũ Chriftum fuiffe dicebant, & hac de caufa fuerunt Herodiani nuncupati. Ex hac fecta fuerunt plures Judæi, & Pharifæi, qui contrà Chriftum confpirarunt. Porrò Herodem percuffit Angelus Domini plagà peffimà, & confumptus à vermibus expiravit. Herodis diem natalem Herodiani obfervarunt, & colverunt etiam pluribus annis poft Chrifti refurrectionem.

HOSI. Iidem funt ac Effęni, idem autem fignificat Hofi, ac Sancti; Effęni enim tanquàm fancti in opinione hominum erant. Et quidem eorum mores mirè extollit Jofephus.

MOLOCHITAE. Ab Idololotrià, quã Moloch, & Rempham Ammonitarum Idolis exhibebant quondam Judæi, nomen fortiti funt; eàdem de caufa di-

cti etiam Remphamnitæ. Idololatras Cananæos præfatis Idolis filios, & filias immolantes redarguit Dominus Levit. 15., & 20. Illos posteà Hebræi imitati sunt; ut habetur Psalm. 105. vers. 37.

MUSORITAE. Dicti sunt quidam Judæi, qui mures tanquàm Deos colebant, undè, & quinque mures aureos fecerant. De his agit Philastrius.

NAZARAEI. Nazarȩorum institutio, & vitæ ratio sancta erat; ut sac. pagina pluries commendat; sed tamen eodem nomine Nazarȩi Hæretici quidam nũcupãtur, qui sunt in duplici specie: alii inter Judæos antè Christi adventum hæresim fecerunt, qui nec Sacrificia observabant more legis Judaicæ, nec libros Moysis cum cæteris Judæis recipiebant, abstinentes ab animatis velut immundis; alii post Christi adventum sectam instituerunt ab urbe Nazareth, Nazarȩi dicti, qui circà annum Christi 74. Christum confitentes, circumcisionem nihilominùs retinendam esse affirmabant, dicentes Christi fidem sinè operibus legis non sufficere ad salutem. Insuper & cum antiquis Nazarȩis in hoc conveniebant, quòd libros Moysis non reciperent, dicentes fuisse confictos. Tempore D. Hieronymi vigebant adhuc in Oriente, dicti etiam alio nomine Minæi, qui demùm Ebionis consortio infamati, multos etiam errores cum eodem Ebione habuerunt communes.

Reprobant. circà observantiam circumcisionis, & legalium verbo *Ærarius*: circà libros Moysis, quos volebant esse confictos, verbo *Albanenses*, contrà quos probatum est esse canonicos.

OSSENI. Sectam unam constituebant inter Judæos, qui post excidium Jerosolymæ juncti sunt Ebionȩis hæreticis circà annum 74.

PHARISAEI sub ementità sanctimonià superbiam foventes, cæteros aspernentes, à voce *Phares*, quæ segregatos significat, sunt dicti. Pharisæorum auctores fuerunt Sammay, & Hillel, ut pluribus placet; mihi tamen antiquiores sunt. Vide Calmet in Dictionar. ex quibus alii dicti sunt Scribæ, alii Pharisȩi. Scribæ quidem, qui interpretabantur Legem. (quanquam revera Scribæ per omnes sectas divagasse videantur) Hujus sectæ Judaicæ sequaces, Christum expectant ut justum hominem. Eorum hypocrisim redarguit Christus in Euangelio, qui separati vivebant ab aliis peculiari cum rigore, non virtutis genio, sed superbiæ pruritu; quapropter rigidà virginitatis ad præscriptum tempus observantià, victusq; asperitate venerationem sibi conciliabant. Pharisȩorum dogmata hæc erant: cuncta tribuebant fato; ait tamen Josephus lib. 13. Antiquit. cap. 2. id sinè liberi arbitrii dispendio eos docuisse. Asserebant animarum judicia sub terra fieri, bonorum animas præmia consequuturas, malorum verò puniri in æternum; futuram resurrectionem credebant, ut habetur Act. 23 Astronomiȩ studio dediti super alios sapere gloriabantur.

PUTEORITÆ. Erant olim quidam Hæretici, vel potiùs Idololatrȩ apud Judæos, qui puteorum aquam colebant, puteos in altum fodientes, & aquas haurientes, quam salutarem appellabant.

RANATITÆ. Apud Judæos fuerunt ranarum cultores, quas sub Pharaone, Moysen imperante, Ægyptus produxit. Tempore Philastrii quarto currente seculo, adhuc erant, qui in Ægypto ranas colerent, putantes Dei iram ex hac vanà observantià posse placari.

REMFAMNITAE. Vide *Molochitæ*.

SABBAITHÆ. Asserunt aliqui Sabbaithas antiquos fuisse Chaldæos, qui à vera religione declinantes, & ab ipso principio lumine naturȩ noto deficientes, quo docemur unum tantùm esse, & colere Deum; solem, & cætera astra tanquam Deos colebant. De Religione Sabbaitharum disertationem scripsit P. Angelus à S. Joseph Carmelita.

SADDUCAEI. Sadducȩorum Hæresis una est earum, quæ quondam viguit

inter

inter Judæos. A Sadoch Sacerdote appellationem mutuatos esse, sunt qui asserant. Alii dicunt sic nuncupatos, quia cæteris sanctiores æstimari volebant, *Sadoch* enim, sanctum significat. In omnibus sentiebant cum Samaritis, excepto cultu, quem isti Deo dicabant in monte Garizim: sed prætereà nullum dari Angelum, aut spiritum blaterantes, neque resurrectionem expectabant, neque animam humanam credebant immortalem.

SAMARITANI. Samaritanorum secta etiam vigebat inter Judæos; quanquam illi Judæi genere non fuerint, sed Chaldæi, ex urbe Chus, undè Cuthæi dicti; divisi semper à Judæis, nec templum, nec sacrificia, nec cæremonias cum illis communes habebant. Quinque tantùm Moysis libros acceptantes, reliquum Scripturæ sacræ reiiciebant. In plures sectas ad invicem distincti Samaritæ, alii fuerunt dicti Essæni, alii Sebuęi, alii Gortheni, alii Dosithæi. Judæorum hæreses non statim post Christũ omnes fuerunt extinctæ, sed aliæ subitò repressæ, aliæ etiam immutatæ. Samaritarum secta pervenit usque ad Justiniani tempora, sub quo Imperatore Samaritæ audaciores facti, constituto sibi Rege, Palestinæ Ecclesiam diù vexarunt, sępè ab Imperatoribus compressi, nihilominùs repullularunt; ibique ad rem notandum, quòd Judæorum hæreses potiùs mutatæ sunt, quàm extinctæ: nam complures ex illarum sectatoribus pertæsi Judæorum infamiæ, & gloriam Christianorum æmulantes, Christianis adhæserunt, sed ita tamen ut priores errores magna ex parte retinuerint: hujusmodi fuerunt Samaritæ, qui eò quòd in Palestinâ tumultuarent, tempore Justiniani Imperatoris, sacras exturbantes imagines, ab Imperatore fuerunt compressi. Quantum colligere liquet ab opere, cui titulus *Bibliotheca Orientalis*, adhuc in præsens sunt in Oriente, qui Samaritanorum sectam profitentur, sequentibus infecti erroribus, prout refert Philastrius.

1. Negant futurum Judicium. Reprobat. verbo *Borboriani.*

2. Negant futuram resurrectionem. Reprob. verbo *Basilidiani.*

3. Non credunt in Christum Dei Filium, in Lege, & Prophetis nuntiatum. Reprobat. verbo *Judæi.*

4. Negant hominem habere animam immortalem. Reprob. verbo *Arabes.*

5. Solùm in hoc corpore vivendum esse putantes, resurrectionem futuram in solâ filiorum procreatione reponunt.

SEBUAEI. Samaritarum hæresis apud Judęos in plures sectas erat divisa, ut diximus: earum unam constituebant Sebuęi, qui in hoc uno ab aliis dissentiebant, quòd transponerent tempora solemnium festivitatum.

SERPENTICOLAE. Viguit aliquando hæc secta inter Judæos regnante Ezechia, qui eandem sectam dissipavit; sic dicti sunt adoratores serpentis aenei, quem Moyses Dei jussu erexerat in deserto.

TOPHETITAE, ab arâ, quam Tophet (quæ vox interpretatur *tympanum* nominabant) quidam Idololatræ Judæi sunt nuncupati. Hanc arã in valle filiorum Ennon collocare consueti sub alicujus Idoli nomine, super eã filios suos, & filias dęmoniis immolabãt.

JUDAEO-CHRISTIANI, (ex Rescio) vocantur illi sectarii, qui charactere baptismi initiati, nihilominùs Judæorum profitentur errores: Isti ad peculiarem sectam non spectant, sed per multas vagantur. In Hollandiâ circà medium seculi decimi septimi, quidam sectarii iterum suscitare tentaverunt hanc sectam, quæ *Hebræorum secta* nuncupabatur, sed statim à Magistratu cum suis fautoribus fuit proscripta. Judæorum mores, & leges cũ Christianorum ritibus, & præceptis simul contexere sępè attentarunt, etiam primitivæ Ecclesiæ temporibus plures hæretici, quorum insanias in hoc opere referimus, & refellimus. XVII.

IUDAEO-TRINITARII. Orti sunt anno 1584. à Daniele Bielenstri, qui XVI.

cum

cum priùs esset Ebionista, & ab ipsis ad Samosatenos defecisset, Judæo-Trinitarius est nuncupatus.

1. Dixit Christum esse purum hominem, mox negavit esse natum, sed nasciturum. Reprob. quo ad primum, verbo *Artemon*, quo ad secundum, verbo *Judæi*.

2. Docuit plures Judæorum cæremonias servandas, excepta circumcisione, cujus præceptum non literaliter, sed spiritualiter intelligendum esse asserebat. Reprob. quo ad primum ex iis, quæ dicta sunt contrà *Cerinthum*, & verbo *Græci*. Præceptum autem circumcisionis tempore legis Judaicæ litteraliter fuisse acceptum, & servatum, satis constat ex sacra Scriptura.

3. Dixit abstinendum esse à sanguine, & suffocato, non verò à fornicatione. Reprob. verbo *Græci*, contrà quos probatum est non esse peccatum comedere de suffocato. Fornicationem autem esse peccatum, ostensum est contra *Florinum*.

XVI. Judocus Welsius Batavus, vir sufficienti doctrina imbutus, assumptâ supra vires provinciâ interpretandi sacram Scripturam, Coloniæ Agrippinæ in hæresim labitur: Ecclesiam invisibilem esse autumans, in carcerem conjectus, enthusiasticas visiones est meditatus, & de familiari sibi genio cœpit gloriari, quàpropter in exilium pulsus est: aliquando cum Calvino disputationem habuit de libero arbitrio: & de causâ Sacramentaria cum aliis ministris disputans, tanquàm Zuinglianus rejectus fuit: *Ex Lavatero in hist. controv.*

IV. Julianus Apostata. Vixit circà medium seculi quarti; Imperium adeptus, Idololatriam, quantùm potuit, restituere curavit. Arianis, aliisq; hæreticis ab exilio revocatis, Catholicos crudeliter exagitans, dirutis sacris templis, libros Christianorum irrisit, damnavit; aggressus etiam suis impudentissimis scriptis fidem Catholicam oppugnare; tandem in bello Persico ex inflicto vulnere desperatus decessit. Ex Baronio.

V. Julianus Capuanus, vir acri ingenio, in Divinis scripturis eruditus, factus Episcopus Capuanus, tempore famis cum omnia in eleemosynam erogasset, hàc suâ miseratione plures in suam devotionem perduxit: ex quo factum est, ut cum ipse Pelagii dogma profiteretur, faciliùs sectatores habuerit. Scripsit contrà eum S. Augustinus Hypognosticon in sex libros divisum. Vixit initio seculi quinti. Ejus errores verbo *Pelagius* confutantur.

VI. Julianus Halicarnassæus, Episcopus, Justini edicto è suâ sede pulsus, quià Concilium Chalcedonense recipere renuebat, Alexandriã se recepit. Interim motâ quæstione de corruptibili, & incorruptibili, Severus asserebat corpus Christi esse corruptibile, Julianus verò esse incorruptibile, & suam erroneam quæstionem scriptis stabilire curavit. Vide *Gajanitæ*, & *Aphtartodocitæ*. Ex Leontio de sectis.

XVI. Justificatorii, sunt hæretici ex Lutheri sectâ progeniti, qui justificationem nostram nihil aliud esse asserunt, quàm peccatorum remissionem, quasi ad justificationem satis esset exuere veterem hominem, & non opus esset novum induere, scilicèt in justitiâ, & æquitate ambulare; certè ad justificationem non tantùm opus est mori peccato, sed vivendum est Deo. Justificatorii autem in tot sunt sectas divisi, quot sunt textus Scripturę, in quibus de justificatione fit mentio: quot enim sunt hujusmodi textus Scripturæ, tot sunt diversæ interpretationes erroneæ in materia justificationis, à diversis hæreticis inventæ: sunt autem notabiliores sequentes:

1. Ex illis verbis ad Rom. 4. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad justitiam*, colligunt hæretici duo justificationis genera, unum ex verbo *Credidit*, & dicunt, fidem esse nostram justitiam, quam fidem, ut plurimùm, à fiducia non distinguunt.

2. Aliud ex verbo *Reputatum*,

& dicunt Deum justitiam suam nobis imputare, & nos pro justis habere, licèt tales non simus, & hanc esse justitiam nostram.

3. Ex illis verbis ad Rom. 5. 9. *Justificati in sanguine ipsius*; colligunt quòd solus Christi sanguis sit nostra justitia.

4. Ex illis verbis ad Rom. 19. *Ità per unius obedientiam justi constituentur multi*, docent quòd obedientia Christi est justitia nostra.

5. Ex illis verbis ad Rom. 4. 25. *Resurrexit propter justificationem nostram*, deducunt quòd resurrectio Christi est justitia nostra.

6. Ex illis verbis Joann. 10. 12. *Spiritus sanctus arguet mundum de justitia, quia vado ad Patrem*, colligunt quòd Christi transitus ad Patrem est justitia.

7. Alii gratiam, & misericordiam Dei dicunt esse justitiam nostram.

8. Docent alii justificationem nostram consistere in sola remissione peccatorum.

9. Ex eo quod legitur: *Livore ejus sanati sumus*; volunt alii vulnera Christi esse justitiam nostram.

10. Asserunt alii, quòd justitia nostra sit opus Dei, quod Deus in Christo operatur.

11. Alii in hoc reponunt justificationem nostram, quòd nos Deus ad æternam vitam recipiat.

12. Alii justitiam nostram dicunt esse solùm meritum Christi.

13. Alii dicunt, quòd essentialis justitia Dei, creat in nobis aliam novam justitiam.

Reprobantur omnes præfati Hæreticorum, & si qui alii sunt eorum dicẽdi modi in materià justicationis, ostendendo primò, quòd fides justificãs, nempè eo modo, quo fidẽ justificare dicimus nos Catholici, scilicet dispositivè, & quæ per charitatem formatur, & formata fides dicitur: hæc inquam fides, non est fiducia in sensu Hæreticorum, sed assensus in sensu Catholicorum; nec sola fides est causa dispositiva ad justificationem, sed etiã actus timoris, spei, dilectionis, pœnitentiæ, propositi suscipiendi Sacramenta, & vitæ emendandæ. Sic fides justificans illa est, ex quà justus vivit; sed fides ex qua justus vivit, secundùm Apostolum est assensus; ergo &c. minor patet ex pluribus ejusdem Apostoli testimoniis, sed præcipuè ex definitione fidei, quam idem Apostolus tradit: *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*. Ex qua definitione patet quòd vera fides justificans illa est, quæ inclinat intellectum nostrum ad prębendum assensum iis, quæ non intelligit, & quà ille credit. Tum quia justificatio non sequitur ad fidem, pront fides significat fiduciam, seu confidentiam in Divina misericordia de remissione peccatorum obtinendà, nisi fiducia ista oriatur ex verà fide, scilicet prout fides dicit assensum rebus revelatis; hæc enim illa est, quam requirunt Christus, & ejus Apostoli; ut passim in novo Testamento; ergo hæc illa est, quę justificat. Insuper Christus docens quæ sit fides, per quam denominamur fideles, asserit esse fidem prout est assensus: quod constat ex illis verbis Joann. 14. *Hæc scripta sunt ut credatis, quia Jesus Christus est Filius Dei, & ut credentes vitam habeatis in nomine ejus*. Fides ergo, per quam præstamus assensum mysteriis revelatis illa est, per quam vitam habemus: indè falsum est etiam quod asserunt Hæretici, fidem esse notitiam, sivè intelligentiam mysteriorum, quia mysteriorum fidei intelligentia; V. G. Trinitatis, Incarnationis, haberi nequit pro hoc statu; intelligere enim est cognoscere *quodquid* est rei, ut monent Philosophi. Nos per fidem credimus res esse: quid sint, reservatur cognoscendum in patrià. Ergo si fides justificans esset intelligentia mysteriorum in sensu Hæreticorum, & præsertim Calvini, cum hæc pro hoc statu haberi nequeat, neque posset aliquis per fidem justificari. Tum quia Christus, quando nos hortatur ad fidem, non hortatur ad intelligendum,

sed

ſed ad credendum, & ad captivandum intellectum noſtrum in obſequiū veritatis revelatæ, quam pro hoc ſtatu videre non poſſumus, aut intelligere, undè ait: *Beati qui non viderunt, & crediderunt*. Tum quia intelligentia myſteriorum quoquo modo in hac vita haberi poteſt, non eſt fides, ſed eſt donum diſtinctum à fide, imò donum intelligentiæ prærequirit fidem. Fidei autem primarium objectum eſſe nequit miſericordia Dei ſpecialis, ut vult Kemnitius, quia in ſacris litteris nunquam pro objecto fidei aſſignatur miſericordia, ſed aſſignantur omnia myſteria fidei, quibus ratione primæ veritatis revelantis prębemus aſſenſum, ergo fides juſtificans eſt aſſenſus myſteriis fidei, prout à Deo revelatis, & conſequenter myſteria revelata erunt objectum creditum, ſeu materiale fidei juſtificantis, formale autem Divinum teſtimonium. Tum quia, ſi ad hoc, ut quis juſtificetur, ſufficeret fiducia de remiſſione peccatorum, aut aliquid aliud ex iis, quæ nomine fidei ab hæreticis intelligūtur, jam ſuperflua eſſēt Sacramenta, orationes, & ea omnia, quæ ad ſalutem noſtram Deus inſtituit. Quoniam verò illam fiduciam, de quà nuper locuti ſumus, videntur Novatores ponere pro formà ipsà juſtificante, juvat eos hac ratione impetere. Illa fiducia, quam eſſe fidem juſtificantem volunt hæretici, vel eſt fiducia obtinendæ veniæ, vel veniæ obtentæ: ſi primum, talis fiducia non juſtificat, cum reſpiciat veniam ut futuram: ſi ſecundum, ergo neque talis fiducia juſtificat, cum jam ſupponat juſtificationem factam; ergo fides juſtificans eſſe nequit fiducia, prout ſentiunt Hæretici.

Jam verò, quòd non ſola fides, ſed etiam actus timoris, ſpei, dilectionis, pœnitentiæ, propoſiti ſuſcipiendi Sacramenta, & vitæ emendandæ, ſint cauſæ diſpoſitivæ ad juſtificationem, probatur, quia Scriptura, & Patres vim juſtificandi non modò fidei, ſed etiam aliis virtutibus enumeratis tribuunt, & quidem de ſpe, ait S. Bernardus, ſerm. 9. in Pſalm. Qui habitat: *Planè non derelinquit ſperantes in ſe. Adjuvabit eos ait, & eruet à peccatoribus, & ſalvabit eos; quare? quibus meritis? audi quod ſequitur, quia ſperaverunt in eo. Dulcis cauſa, efficax attamē, attamē irrefragabilis, nimirùm hęc eſt juſtitia*; in quibus verbis adnexa eſt Scripturę auctoritas deſumpta ex Pſalm. 36. & Proverb. 38. legitur: *Qui ſperat in Domino, ſanabitur*. Juſtificat etiam timor, de quo legimus Proverb. 18. *Timor Domini fons vitæ*. Eccleſ. 1. *Timor Domini expellit peccatum*. Quòd autem Pœnitentia, propoſitum ſuſcipiendi Sacramenta, & vitæ emendandæ, ac vera contritio concurrant ad juſtificationem adulti, qui ſit lapſus, tot tantaque ſunt manifeſta Scripturæ teſtimonia, ut ſuperfluum ſit in illis reſcribendis immorari. Conſtat ergo ex auctoritate Scripturæ, & PP. non ſolam fidem juſtificare, ut paſſim evincunt AA. Catholici, qui res polemicas proſequuti ſunt. Nos autē aliquid adhuc ſubnectimus. Probatur ergo. Si ſola fides à ceteris virtutibus ſeparata poſſet juſtificare, poſſet etiam juſtificare cum vitiis actualibus virtutibus oppoſitis; ſed hoc eſt abſurdum dicere: quis enim dicat juſtum illum qui fidem habet, & ſimul & ſemel habet intentionem committendi peccata graviſſima V. G. furta, homicidia, & ſimilia? ergo non poteſt fides ſola juſtificare; ergo nec ex ſe ſolà ſufficit ad juſtificandum. Prætereà nullum eſt invenire verbum Dei expreſſum, (cui ſe omninò committere adverſarii jactant) per quod valeant adverſarii oſtendere, ſolam fidem juſtificare; cum enim de fide juſtificante agitur in ſacris paginis, nunquam invenitur illa particula *ſola*, nempè quòd ſola fides juſtificet; nec unquam Deus promiſit, quòd ad juſtificationem requiratur ſolùm meritum fidei ſinè operibus; imò ex Scripturà apertè colligitur Deum ad juſtificationem impii exigere bona opera: hinc legitur Luc. 13. *Niſi pœnitentiam habueritis omnes ſimiliter peribitis*;

ideoque *Fides sinè operibus mortua est.*

Ad majorem tam arduæ difficultatis notitiam, & explanationem, ostendendum hìc adhuc est contrà Justificatorios, justificationem impii fieri per justitiam inhærentem, non verò per imputativam, ut volunt Justificatorii, qui dicunt, justificationem nostram in hoc consistere, quòd homo per fidem sibi certò persuadeat, justitiam Christi ad se pertinere, ratione cujus persuasionis peccata à Deo non imputentur, & homo censeri debeat justificatus, negantes de consequenti omnem justitiam inhærentem contrà sanum Ecclesiæ sensum, quæ semper asseruit, per infusionem gratiæ justificantis peccatorem justificari. Ostenditur igitur ex epist. ad Rom. 3. *Justificati gratìs per gratiam ipsius, per Redemptionem, quæ est in Christo Jesu, quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius*; ex quo textu patet, nos justificari per gratiam ipsius Dei nobis infusam, & inhærentem: sed adhuc clariùs patet ex illo, quod habetur ad Rom. 5. gratiam esse donum nobis infusum; legitur autem: *Multò magis abundantiam gratiæ, & donationis, & justitiæ accipientes*; ex quo patet, gratiam ibi non significare beneplacitum, quandoquidem clariùs exprimitur nomine donationis. Tum quia propriè non dicitur, quòd quis accipiat alterius beneplacitum, sed, quòd accipiat aliquid ex alterius beneplacito. Adde, quòd gratia, per quam justificamur, sæpè in sac. pagin. exprimitur, quòd sit diffusa, ut patet ad Rom. 5. ad Titum 3. ergo verè justificatio nostra consistit formaliter in justitia inhærente, ergo qui justificatur, verè fit justus per acquisitionem justitiæ inhærentis, ergo justificari non significat simpliciter pronunciari justum, ut volunt heretici, dicentes, quòd justificatio est nomen forense, sicut est condemnatio; nam ea est differentia inter pronuntiationes verborum humanorum, à Divinis, quòd scilicet Dei pronuntiatio est effectiva; hominum autem affectiva tantùm. Undè Deus justum declarans, facit: homo autem afficit externè quidem, & nihil in re ponens, nisi moraliter. Constat ergo justificationem nostram consistere in justitia inhærente, ex quo sequitur fidem non esse integram formalem causam justificationis, quasi sola fides justificet, quod ulteriùs patet ex Apost. scribente ad Galathas. *Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides, quæ per dilectionem operatur*: frustra autem addidisset Apostolus illa verba: *Quæ per dilectionem operatur*, quando sola fides justificaret. Corroboratur ex primâ ad Corinth. *Si habuero omnem fidem, itaut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Et Jacob. 2. habetur: *Fides sinè operibus mortua est*; ergo sola fides non justificat.

XVI. Justus Jonas. Lutheri coævus fuit, eumque ille Justum Jonam vocandum curavit. Dubium est, an hic sit ille Jonas, qui Anomeorum hæresim iterùm excitavit seculo decimosexto. Ex Gualterio.

XVI. Juvellus. Pseudo-Episcopus Salisburiensis plurium veritatum Catholicarum impugnator, à Thoma Stapletono strenuè, & eruditè convincitur post medium seculi decimi sexti.

K

XVI. EMNITIUS MARTINUS, (ex Melchiore Adam. in vita Theolog. Germ.) natione Germanus Melanctonis discipulus, in Marchionatu Brandeburgensi ortus anno 1522. licet à parentibus ignobilibus, & pauperibus genitus, ab ipsis tamen, qui in Kemnitio puero intellectus perspicaciam compererant, peculiari sedulitate educatus, studiis fuit addictus, in quibus non modicum fecit progressum. In Mathematicis, & Astronomicis elucubrationibus etiam proficiens, sed potissimùm in Theologica scientia, quam juxtà Protestantium falsa principia didicerat; quapropter principibus Religione Protestantibus valdè acceptus, ab ipsis honoribus fuit cumulatus, decessitq; anno 1586. ætatis 64. cũ scripsisset tractatũ de Armonia Euangelica, & alium contrà Concilium Tridentinum. Protestantium errores suis inscripttis totis viribus promovere studuit: validiora Kemnitii argumenta ab Emo Cardinali Bellarminio enodantur. Potiores ejus errores, qui passim in hoc opere reprobantur, sunt sequentes.

1. Dixit remedium pro peccatis nihil aliud esse, quàm memoria nudi baptismi, suscepti cum fide remissionis peccatorum.

2. Pro Sacramentorum validitate superfluam esse ministri intentionem. Ubi notandum propositionem istam, Lutheri sententiam continere, de validitate Sacramenti, etiam per jocum, & scenicè operati. Nam quod attinet ad intentionem ministri seriò operantis, & intendentis facere quòd facit Ecclesia, an interna (ut ajunt) debeat esse, an verò sufficiat illa, quam externam appellare solent, controversia est intèr Catholicos. Vidend. Juvenin. de Sacramentis dissert. 1. q. 5. cap. 2., & Vincentius Contenson in Theolog. mentis & cordis lib. 11. part. 1. dissert. 2. ubi eruditissimè rem pertractat.

3. Missam esse summã abominationem à Romanis Presbyteris adinventam.

4. Nullum hominem posse dispensare à communione sub utraque specie.

5. Felicem IV. Summum Pontificem esse extremæ Unctionis inventorem.

6. Non valere satisfactionem pro remittenda peccati pœna.

7. Impugnavit Indulgentias. Theologorum Scholasticorum infensissimus hostis, quotquot ipsorum libros invenire poterat, publico tradebat rogo.

8. Præsertim impugnat Kemnitius traditiones, & verbum Dei non scriptum, asserens Apostolos mandatũ habuisse ut Christi, suamque doctrinam scriberent. Nos multa ad Apostolorum traditiones referre, quæ ab aliis auctoribus multò posterioribus instituta, & profecta esse ex nostris Scriptoribus ostendi potest, idque undecim confirmat exemplis, nempe. 1. Scriptores Catholici annotant à quibus Romanis Pontificibus consecrationi Calicis addita sint verba. 2. Canoni Missæ factæ sunt additiones. 3. Alexander I. aquam vino admiscendam in Missæ celebratione statuit; idem aquam & salem benedictum instituit. 4. Telesphorus jejunium Quadragesimale invexit. 5. Hyginus Chrisma invenit. 6. Calistus IV. jejuniorum tempora. 7. Silvester Confirmationem puerorum. 8. Felix Altarium consecrationem. 9. Felix IV. ut infirmi antè obitum inungantur. 10. Siricius memoriam, & invocationem Sanctorum Missæ addidit. 11. Pelagius memorias mortuorum anniversarias Missæ adiecit. Quę omnia cum abundè confutet Bellarminus, de verbo Dei non scripto

lib. 4.

lib.4 cap.3. ad eundem lectorem remittimus.

9. Chrilli humanitatis ubiquitatem propugnat, & in aliquibus locis apertè asserit, etsi in aliis minùs perferat.

10. Tridentini decretū de Vulgata editione legenda ideò emanatum asserit, quia illa ad Pontificia dogmata fuerit transformata.

KAUTIUS. Vide *Jacobus Kautius*.

KNOXUS. Vide *Joannes Knoxus*.

L.

ACRYMANTES. Vide *Ejulantes*.

XVI. LAICOCEPHALI. Sectarii ad Anglicanum schisma pertinentes, dicti sunt Laicocephali, hujusque sectæ præcipui patroni fuerunt Sampson, & Morisonus, de quibus sub proprio nomine agemus. Asserebant isti Regem Angliæ esse immediatè post Christum caput Ecclesiæ tam in temporalibus, quàm in spiritualibus; & sub pœna carceris, bonorumque confiscatione coacti fuerunt Anglicani tantum errorem subscribere cadente seculo decimoquinto; quicumque subscribere renuentes, acriter vexati fuerunt. Instauratus deindè fuit hic error in Synodo Londinensi anno 1603., & 1604.

VII. LAMPETIANI. A Lampetio quodam Hæresiarcha nomen fortiti sunt seculo septimo. Undè emendandus Prateolus, qui ait, incertum esse à quo Lampetiani ortum habuerint, eosque cum Wicleffistis confundit, qui pluribus seculis posteriores emerserunt. De his agit S. Joannes Damascenus lib. de hæres.

1. Dicebat Lampetius licere iis, qui vitam Monachalem instituunt pro arbitrio vestire, & vivendi rationem tenere: quem errorem sustinere conabatur, dicens Christianum nihil coactè, sed omnia liberè facere debere. R. Nam est de essentia vitæ Monachalis obedientia Superiori, & regulæ, cui Monachalem vitam instituens, se spontè submittit, privans se propria voluntate: ergo qui vitam Monachalem instituit, non potest pro arbitrio vestire, & vivendi rationem tenere: Neque sequitur Monachum obedientem Superiori coactè facere, siquidem spontè in professione statuit obedire regulæ, & Superiorum mandatis. Ex quo deducitur, ut benè probant Ascetici, Monachorum actiones, licèt ex obedientiâ factas, liberas esse in voto, scilicèt ratione voti, cui Monachus se spontè ligavit: libera deindè esse, sicut opera præcepta à Deo libera sunt; quatenùs possunt non fieri, etsi tunc peccetur. Vide quę dicta sunt verbo *Apostolici*, ex tertia specie.

2. Vota omnia damnabat. Rep. verbo *Confessio-Augustana*, & *Dulcinus*.

3. Dicebat, non esse obsistendum naturalibus perturbationibus. R. Quia naturales perturbationes oriuntur à natura animali, quatenùs à subiectione rationis deficit: Atqui tenemur operari secundùm rationē: ergo obsistendum est motibus, qui rationem perturbant.

4. In pluribus etiam sentiebat cum Eunomianis.

LAMBERTUS DANÆUS, (ex Melch. Adam) patriâ Aurelianensis, ibidem studiis operam dedit sub præceptore, qui propter Calvinianam hæresim anno 1559. suspensus fuit, atque combustus. Fugâ sibi consulit Danęus, videns quæ pœna esset præceptori suo inflicta: sed nihilominùs in Calviniana perfidia persistens, Genevæ se recepit, ubi Minister, & Doctor fuit nuncupatus. Postmodùm in Urbe Leidensi Theologiam, sivè potiùs Calvinianam hæresim publicè docuit, & Gandavum transmeavit, XVI.

ſed indè expulſus ann. 1596. moritur. Vir planè multæ eruditionis, ſi Calvino non adhæſiſſet, undè plura ſcripſit Calvinianis referta erroribus, intèr quos aſſeruit orationem illam, quam dicimus in Litaniis: *Sancta Trinitas unus Deus miſerere nobis*, eſſe ineptam, infaoam, à Patribus malè inventam, atque periculoſam, cum admittat in Deo generationem, quæ puritati, & ſanctitati repugnat. R. Nam per hanc orationem juxtà verã fidem invocamus Deum unum, & Trinum, in quo veneramur generationem æternam Verbi, quæ conſona eſt ſanctitati, & fœcunditati æterni Patris, & ſinè qua infinitè perfectus non eſſet, cum infinitę fœcunditatis ratio tunc ei deficeret, undè bonitatis infinitas indè etiam nobis nota eſt, quòd infinitam neceſſariam ſui communicationem ex Divina generatione agnoſcamus. Eandem ſignificavit Iſaias 66. verſ. 9. cum ex perſona æterni Patris ait. *Numquid ego, qui alios parere facio, ipſe non pariam dicit Dominus? Si ego, qui generationē cæteris tribuo, ſterilis ero?* Tantũ abeſt, quòd puritati, & ſanctitati repugnet.

XVI. LASCANI. Ortum habuerunt Laſcani à Joanne Laſcano, de quo actũ ſub proprio nomine anno 1550., ſic dicti ſunt qui præfati Joannis ſententiam ſequebantur circà Sacramentum Euchariſtiæ. Referebat Laſco pronomen *hoc* de verbo conſecrationis, non ad panem, ſed ad totius cœnæ actionem, ac ſi Chriſtus per verba conſecrationis: *Hoc eſt Corpus meum*, dicere voluiſſet, panem accipere, benedicere, frangere, diſtribuere, manducare, hoc totum eſt corpus meum. Ex ſe patet, quàm erronea, imò & ridicula ſit præſata interpretatio verborum conſecrationis facta à Laſco; quis enim ſani ſenſus rationem corporis conſtituere valet in actione tranſeunte, qualis eſt benedicere, frangere, diſtribuere, manducare. Reſcius aſſerit quòd Laſcani ſic explicabant verba cœnæ: *Hæc eſt ſocietas nobis gratuitò delata, jus, & uſus illius in meo corpore, hæc eſt cœnę inſtituta forma, cæremonia, ipſaque externa actio: hæc eſt viſibilis extremæ voluntatis meæ conteſtatio*. Erronea non minùs quàm ſuperior eſt præſens interpretatio, in quà recurrit ſuprà indicata difficultas; ſed hæreticorum omnium interpretationes erroneæ circà verba conſecrationis, reprobantur ex iis, quæ dicta ſunt ad probandam realem exiſtentiam corporis Chriſti in Euchariſtià contrà *Buccerum*, *Almaricum*, *Anabaptiſtas &c.*

LEGNI. Silveſter Velliternus unà cum filio, & duobus aliis, quos Atheiſmum profiteri docuerat, Romę in Templo Beatæ Mariæ ſupra Minervam abjuravit anno 1719. coram Cardinalibus, magno populi concurſu ejus impietatem, dum ejuſdem proceſſus publicè legebatur, exprobrante, & perpetuo carceri Clementis XI., & ſacræ Congregationis clementià fuit condemnatus. XVIII.

LEONTIUS (ex S. Baſilio in vita S. Sabæ) Pſeudo-Monachus in Monaſterio S. Sabę in Paleſtina, unà ſimul cũ Nonno Pſeudo-Monacho ſequentes articulos ex libris Origenis extractos toti Orienti credẽdos propoſuit, qui proindè anathematizati fuerũt in Concil. Cõſtantinopolitano ſecundo. V.

1. Anima noſtra, antequàm uniretur corpori, erat in cælo, in quo gravitèr deliquit. R. verbo *Apocaritæ. Hæretici de Barulo*. Tum quia ſi fuiſſet in cælo, & gravitèr deliquiſſet, cum nullum delictum poſſit imputari, niſi voluntariè commiſſum, Anima unita corpori deberet aliquã habere reminiſcentiam de hujuſmodi delictis voluntariè commiſſis; ſed nemo eſt, qui habeat reminiſcentiam de cælo, in quo fuerit, & deliquerit: ergo quod aſſerit Leontius purum eſt figmentum, ſicuti purum eſt figmentum, ut patet, aſſerere cum Leontio, quòd.

2. Cælum, Sol, Luna, & reliqua ſuperiora animata erant, & rationales virtutes.

3. Corpora noſtra in reſurrectione ſphęricam acquirent figuram.

4. Impii

4. Impii dœmones reversuri sunt ad eum statum, in quo fuerunt creati.

5. Christus iterùm passioni se subiiciet, & Cruci pro salute dœmonum.

6. Tormenta Inferni non erunt æterna. Quæ omnia asserta cum non modò nullo fulciantur Scripturę testimonio, sed hæc vel levi fundamento apparentis rationis innitantur, non nisi Platonicorum commentis adhęrent, ex quibus ium Origenes, tum alii ejusmodi errores hauserunt.

IV. Leontius Antiochenus. Fuit Presbyter, discipulus S. Luciani, sed à magistro suo degenerans, in persecutione Diocletiani sacrificavit Idolis, & se ipsum castravit, quò liberè cum filiâ, quam inordinatè amabat, nomine Eustolia, dormiret, cum quâ inhabitare, utpotè Presbyter prohibitus fuerat; quapropter ob hoc facinus à Presbyterio depositus, transiit ad Arianos, à quibus electus fuit in Pseudo-Synodo Antiochena, ab Arianis celebratâ anno 349, ejusdem civitatis Episcopus, Stephano legitimo Patriarcha ab Arianis expulso. Ex Baron. ann. 311., & seq.

XV. Laurentius Valla (de quo Spond. ann. 1447.) Romanus, homo virulentissimæ linguæ quasdam propositiones hæreticas Neapoli asseruit, proindè in carcerem trusus, & ab Inquisitore pro hæretico damnatus, beneficio Alphonsi Regis pœnam ignis evasit. Ejuratis tamen publicè propositionibus, virgis per claustra Conventus Prędicatorum, manibus revinctis cæsus, emendatus dimittitur.

1. Erravit circà Sanctissimam Trinitatem.

2. Circà liberum arbitrium.

3. Circà virginitatem Sanctimonialium.

4. Damnare ausus est varios Ecclesię Doctores, Augustinum, Hieronymum, Boetium, & plures alios; blasphemans insuper sibi etiam adversùs Christum spicula reservasse, insani certè capitis fœtus.

Leo Isaurus. Vide *Iconoclastæ*.

Leonistae. Iidem sunt ac Valdenses, sic dicti ab Urbe Lugduno, vulgari sermone *Lion*, ab aliis nuncupata *Leon*; In hac siquidem Urbe Valdenses potissimùm debacchabantur. Vide pauperes de Lugduno. Ex Spond. ann. 1198. XII.

Leucius. Sectâ Manichęus multa confixit nomine Apostolorū, quòd etiam asserit Innocentius Papa Epistola 3. ad Exuperium; quæ omnia Gelasii censurâ confixa fuerunt. Ex S. August. de fide contrà Manich. V.

Levitici. Cum Nicolaitarū schola in plures fuerit sectas divisa, unaquæque secta peculiare sibi nomen assumpsit. Alii ergo ex Nicolaitis dicti sunt Levitici, quorum errores verbo *Gnostici* reprobantur. Ex S. Epiph. hæres. 25. I.

Leo Acridanus, sic dictus, eò quòd Archiepiscopus Acridæ Bulgarorum esset Metropolitanus, unà cum Michaele Cęrulario Patriarcha Constantinopolitano scripsit contrà Ecclesiam Latinam, cujus Epistola erroribus referta confutata fuit à Leone Papa IX., publicè etiam excommunicatus Constantinopoli à Legatis Apostolicæ Sedis. XI.

1. Damnabat eos, qui in Azymo consecrabant. R. verbo *Cerinthus*, *Dositheus*, *Græci*.

2. Negabat posse comedi suffocata. R. verbo *Græci*.

3. Dicebat in Quadragesimâ psallendum esse *Alleluja*. R. Quia cœremoniæ, & ritus ab Ecclesia instituti sunt servandi: secùs si unicuique pro libito liceret ritus servare, aut instituere, non habęretur in Ecclesia uniformitas colendi Deum, quæ necessaria est ad servandam unitatem in Ecclesia, & ad evitandas scissiones: Proindè Ecclesia ritus instituit servandos à Fidelibus. Intèr hos ritus decrevit, nè in Quadragesimâ dicatur *Alleluja*, quia cum *Alleluja* sit vox lętitiæ, ab hac voce abstinendum videtur tempore quadragesimali, lugendis peccatis præcipuè destinati, & quo sit peculiaris memoria Passionis Dominicæ.

Leo-

X. LEOTARDUS, homo plebejus, natus in Galliâ in Diœcesi Cabilonensi, cum in agro solus aliquando somno depressus obdormisset, apum visione illum dirè exagitantium, à dœmone illusus, fatigatus exurgens, quasi ex præcepto Euangelico, dimisit uxoré, Ecclesiamque velut oraturus ingressus, Crucis, & Salvatoris imaginem contrivit: persuadens verò rusticis, hæc se ex Dei revelatione patrare, maximam traxit ad se vulgi partem, audens asserere, Prophetas non semper bona loquutos fuisse: sed ab Episcopo convictus, desperatione adductus, in puteum se præcipitavit. Ex Bar. ann. 1000.

Docuit decimas non esse solvendas. R. verbo *Dulcinus*, *Apostolici*.

V. LEPORIUS Presbyter apud Gallos circà annum 420. Pelagianæ hæresis sectator in Africa, per D. Augustinum emendatus, libellum pœnitentiæ ad omnes Episcopos Galliarum ex Africa misit. Sunt etiam qui asserunt Nestorianæ hæresis cultorem extitisse Leporium, cujus conversionem Cassianus adjuverit.

XI. LEUTHERIUS, Senonensis Archiepiscopus fuit auctor hæresis de Eucharistia, quam Berengarius postmodùm propagavit. Hunc hęreticum Rex Christianissimus redarguit, quòd cum Sacerdos communionem exhibens dicere soleret: *Corpus Domini nostri Jesu Christi sit tibi salus animæ, & corporis*, ipse Leutherius temerario, & polluto ore dicebat: *Si dignus es, accipe*: cum tamen nemo sit, qui verè dignum se reputari possit accipiendi corpus Christi: imò ille dignius accedat, qui magis se indignum ex humilitate reputat. Ex Spond. ann. 1004.

III. LIBELLATICI. Libellaticos vocat S. Cyprianus illos, qui Christum publicè negare erubescentes, privatim id vel per se, vel per alios suo nomine faciebant, & à Magistratibus Libellos securitatis impetrabant, nè ampliùs inquirerentur, solutâ pro hujusmodi dispensatione pecuniâ.

XVI. LIBERI FRATRES. Sic dicti (ex Lindano Dubit. dial. 2.) quia se à Principum, & Magistratuum subiectione liberos jactabant, sectâ sunt Antilutherani, & potissimùm Amstelodami circà medium seculi decimi sexti, duce quodam viro, qui ibidem ex arte filatoria victitabat, invaluerunt.

1. Omnia habent communia, etiam uxores. R. verbo *Adamitæ*.

2. Conjugia intèr fratres dicunt esse spiritualia. R. Ex ipsa definitione Matrimonii, definitur siquidem: Civilis contractus intèr marem, & fœminam ad individuam vitæ consuetudinem. Deindè in sacris literis non dicuntur conjuges esse unus spiritus, sed una caro. Quòd si significare velint potiorem esse in conjugatis mutuam fidem, & unionem affectuum in Deum, rectè dicent; sed non explicant; immò improbare videntur, ex errore præcedente, ex quo sequitur inintelligibile esse quid senserint Liberi Fratres, cum asseruerunt conjugia esse spiritualia.

3. Quiquid libet, sibi licere putant. R. Quia datâ hac libertate, nulla ampliùs esset obedientia legibus, quâ sublatâ non nisi cædes, latrocinia, & omne facinus esset reperire intèr homines, & brevi corrueret omne civile consortium, ad cujus subsistentiam non modò quod libet, semper licere non debet, sed etiam plura, quæ licent, non semper expediunt.

4. Se exemptos jactant à subiectione Magistratuum. R. verbo *Jacobus Præpositi*, *Anabaptistæ*, *Confœderati*, *Adamitæ*.

5. Post baptismũ negant se peccare posse, & si peccare contingat, solam carnem peccare asserunt. R. Nam pro lapsis post baptismum instituit Christus Sacramentum pœnitentiæ, quod foret superfluum, si post baptismum homo peccare non posset. De facto hominem post baptismum sæpè peccare posse, constat ex eo, quod dixit Christus Petro, ut dimitteret non modò usque septiès, sed usque septuagies septiès. Cum autem

nullum peccatū sit,nisi voluntarium, certum est solam carnem peccare non posse; cæterùm etiam dicendum foret, quòd bruta peccarent. Vide verbo *Impeccabiles*, *Jovinianus*.

6. Ad tantam perfectionem jactant se pervenisse, ut nedum similes Deo, sed deificatos sese glorientur. Satis illos reprobant eorundem miseriæ, quas deificatos experiri non posse, manifestum est.

XVI. Libertini. Lindanus plures Libertinorum species recenset, de quibus agit Spondanus sæculo decimosexto; certum est varias sectas, maximè in Hollandia, & Brabantia hoc sibi nomen usurpasse. Adeò improba, & à ratione dissona est Libertinorum secta, ut contrà Libertinos Calvinus ipse, quantumvis sceleftissimus calamum acuerit, libro inscripto contrà Libertinos,sic dicti à Libertate,quam prędicant. Fuerunt Catabaptistarum proles, Phanaticum hominum genus, in quo revixerunt spiritu Lutherano Gnostici, & Valentiniani. Dicti sunt etiam Quintiniani, à quodam Quintino sartore Piccardo, qui pestiferos Libertinorum errores in Hollandià, & Brabantià disseminavit, affectus propter hæresim Tornaci extremo supplicio, cum suos priùs abjurasset errores. Dicti sunt Libertini, etiam Coppiani. Vide verbo *Coppinus*. Eorū errores potiùs insanorum capitum deliramenta sunt; nec mirandum si varios recensemus; quia alii hos, alii illos sectantur;in hoc uno consentientes, quòd ad omnia absurda liberi esse velint.

1. Apostolos contemnentes S. Joannem Euangelistam juvenem stolidum, S. Matthæum fœneratorem, S.Paulum vas confractum, S.Petrum Christi abnegatorem, nominare ausi fuerunt.

2. Germanum sensum Scripturæ abhorrent, & Scripturas pro fabulà habent. Reprob. verbo *Albanenses*, *Ambrosiani*.

3. Christus est illis Satan, virtus vitium, & è converso. Blasphemiæ istę impugnatione non egent.

4. Omnia simulanda, & dissimulanda esse.

5. Approbant omne genus vivendi latronum,meretricum.Quę omnia damnat ipsa rationalis natura.

6. Nullum dicunt esse peccatum, nisi opinionem eorum, qui se peccare credunt. Reprob.nam nomine peccati intelligitur quidquid contrà legem, vel contrà rationis dictamen imprudenter committitur, vel omittitur; ergo peccatum consistere nequit in solà opinione eorum, qui se peccare credunt. Tum quia si peccatum consisteret in solà opinione, sequeretur per eundem actum, per quem quis salvatur,alium damnari. Vide verbo *Carpocras*.

7. Infernum dicunt esse timorem Dei,quo conscientia convincitur. Reprob.verbo *Almaricus*. Tum quia timor Dei, quo conscientia convincitur, sæpè commendatur in sac. pag. quippè qui hominem avertit à malo, & inducit ad bonum, ubi observa aliud esse conscientiam convinci, aliud torqueri: primum salubre esse posse:secundum inter alia mala,ad inferni mala pertinere in iniquorum pœnam. R. etiam quia inferni existentia evidenter probatur ex sacrà Scriptura, esse scilicet locum tormentorum, in quo detinentur peccatores;ergo esse nequit timor Dei,quo conscientia convincitur.

8. Paradisum dicunt esse conscientiam timorem Divini judicii contemnentem. Reprobant. ex sacra Scriptura, ubi Paradisum locum esse determinatum pro glorificatione Justorum asseritur; quare Christus Latroni in cruce dixit: *Hodie mecum eris in Paradiso*. Tum quia corona vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se,non est contemptus Divini judicii, cum è contrario Divinum judicium contemnentes à Paradiso expellantur. Tum quia S. Paulus, qui cupiebat dissolvi, & esse cum Christo,idest frui mercede, quam Deus præparavit diligentibus se, satis expressit ibi, & pluribus aliis in locis, Paradisum esse locum gaudiorum in cælestibus regnis,

gnis, ubi Sanctorum habitatio est, & in æternum requies eorum. Tum quia Christus in die Judicii dicturus est electis: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum &c.* sed hoc Regnum nemo possidet in hoc mundo, ergo Paradisus esse nequit contemptus Divini judicii; qui potiùs est superbi animi gravissimum peccatum.

9. Angelos, & animas nostras nihil esse affirmant. Reprobant. quoad existentiam Angelorum. Verbo *Dositheus*, quo ad existentiam animarum reprobantur ex fac. pag. ubi sępè de anima hominis fit mentio, præcipuè ex illo Genes. 2. *Et factus est homo in animam viventem.* Tum quia si in homine non esset anima rationalis, jam homo non esset præstantior brutis, nisi in quantùm data paritate, leo est præstantior equo. Tum quia cum homo spiritualia attingat, dari debet in homine potentia spiritualis, scilicet anima, per quam spiritualia valeat attingere. Tandem, quia ratione animæ dicitur homo factus ad imaginem, & similitudinem Dei: hoc autem esse non posset, nisi aliquid magnum anima esset.

10. Christum esse Redemptorem ex solo titulo, quòd in eo figuratum est nostræ salutis mysterium. Repr. nam in Libertinorum sensu etiam Abel justus occisus, & Joseph venditus, in quibus figuratus est Christus Redemptor, dicendi quoque essent nostri redemptores. Tum quia Christus non figuravit, sed verè operatus est redemptionem nostram effusione sui Sanguinis, quod sępè proclamant sacræ paginæ; ergo verè, & realiter est noster Redemptor, non figurativè quasi repræsentans ea, quæ facere debemus ad salutem. Cæterùm etiam picturę sacrę, in quibus repræsentantur opera salutis nostræ, redemptrices appellari deberent.

11. Negant Christum verè mortuum fuisse in cruce. Reprob. verbo *Agareni.*

12. Deum mali auctorem prædicant. Reprob. quia ratio Deitatis includit omne bonum, & excludit omne malum; quapropter Propheta dicit: *Qui diligitis Dominum, odite malum.* Deus siquidem odio habet omnes operantes iniquitatem; ergo Deus esse nequit auctor mali.

13. Regenerationem spiritualem in eo collocant, quòd homo nullo conscientiæ remorsu, nullo Dei, illiusque judicii timore tangatur. Reprob. Quia qui spiritualiter regenerantur, transeunt à statu culpæ ad statum gratię, qui autem est in statu gratiæ, deflet mala præterita, Deum timet, ejusque judicium: undè Propheta dicit. *Timete Dominum omnes Sancti ejus.*

14. Omnia sine ullâ exceptione homini licere. Reprob. Quia si omnia omnibus licerent, superfluum esset non modò Deum, sed etiam Magistratus leges promulgare, quibus obedientiam præstare tenentur subditi, sicut probatum est verbo *Adamitæ, Beguardi, & alibi.*

15. Matrimonium solvunt, ubi tædium in altero conjugum venerit. Reprob. verbo *Abstinentes*, & *Armeni.*

16. Laudant promiscuos concubitus, ubi alter altero sit contentus. Reprob. verbo *Florinus*. Tum quia si liciti essent promiscui concubitus, ex hoc quòd alter altero esset contentus, plura sequerentur incongrua, ut consideranti patet, quæ essent contrà conservationem humani generis, contrà rationem matrimonii, & alia, ex quibus satis constat nunquam posse esse licitos promiscuos concubitus, contrà quos stant leges tum Divinæ, tum etiam humanæ.

17. Communionem Sanctorum dicunt esse communicationem bonorum temporalium. Reprob. ex articulo de communione Sanctorum, qui habetur in Symbolo Apostolico, per quem articulum Ecclesia, & sancti Patres nihil aliud intelligunt, nisi quòd Christus, cum sit caput utriusq; Ecclesiæ Militantis scilicet, & Triumphantis, debet necessariò haberi unio capitis, seu Christi cum membris suis, & membrorum inter se, & cum Sancti sint membra Christi, & nos com-

membra Beatorum. Hinc sequitur, nos communicare cum Sanctis, scilicet participare de orationibus, quas pro nobis offerunt, & merita Sanctorum, etiam defunctorum, nobis prodesse, si eos invocemus, sicut profuit Azariæ in fornace ignis existenti, qui orabat Deum, ut sibi misericors esset propter Abraham dilectum suum: Exaudita autem est oratio Azariæ, quapropter eum non tetigit flamma ignis. Daniel. cap.4. vers.34. In hoc ergo consistit communio Sanctorum, non verò in communicatione bonorum temporalium, sicut somniant hæretici. Licèt enim Sancti etiam aliquando suis precibus nobis à Deo obtineant bona temporalia, potissimùm tamen orationes Sanctorum collimant ad augenda bona spiritualia, in quibus verè fruimur communione Sanctorum. Cæterùm, cum multa bona temporalia possideant viri perversi, sequeretur, quòd si communio Sanctorum esset communicatio bonorum temporalium, jam non deberet nuncupari communio Sanctorum, sed communio malorum, & eò magis, quòd per possessionem bonorum temporalium, multa mala nobis originantur.

18. Resurrectionem esse jam factam asseverant. Reprob. verbo *Aerarius*, *Basilidiani*.

19. Judicium universale negant. Reprob. verbo *Borboriani*.

20. Christianos resurgere, quando scient animam esse factam spiritum Dei immortalem, imò in essentiam Dei redire, illique ità jungi, ut unus spiritus maneat. Reprob. ex iis, quæ dicta sunt contrà *Dicaritas*.

21. Jesum Christum quiddam esse ex spiritu Dei, & opinione compactum: tunc autem esse mortuum, quãdò eam opinionem, quòd aliquid esset, abolevit. Reprob. ex iis, quæ de nativitate, vità, & morte Christi abundanter contrà alios Hæreticos dicta sunt.

22. Omnia sivè bona, sivè mala, quæ ab hominibus fieri videntur, non fieri ab ipsis, sed à Deo, ideò non esse redarguendos malè operantes, quia hoc esset Deum redarguere. Qui hoc asserunt, vult Bulingerus constituere novum genus Libertinorum. Reprob. ex iis, quæ dicta sunt num. 12. Tum quia probatum est contra Jacobum Præpositi, quòd homo est liberi arbitrii, & est causa electiva, & effectiva suorum actuum, ad quos activè concurrit sivè bonos, sivè malos, licèt ad actus bonos requiratur Dei auxilium; ad actus vero malos, reduplicativè ut malos, Deus nullatenùs concurrit, nisi quatenùs permittit causas secundas agere deficienter motus suos; ex quo sequitur hominem solùm redargui posse de suis malis operibus, sicuti sæpè à Deo exprobratur in sacris paginis.

23. Posse hominem in hac vità ad apicem innocentiæ, & perfectionis pervenire conscientię stimulos reprimendo. Superfluum est reprobationem tam insulsæ propositionis hic subnectere, quæ ad hoc solùm collimat, ut amplum referet aditum ad omne facinus perpetrandum.

Libertini alii. Dei misericordiam omnibus omninò hominibus, imò etiam dæmonibus pollicentur. Reprob. ex verbis, quæ Christus dicturus est reprobis in die Judicii, quos in æternum cum dæmonibus cruciandos condemnabit. Vide verbo *Ampulianus*. XVI.

Libertini alii. Reiiciunt vetus Testamentum, & solùm novum recipiunt, illa tamen loca novi Testamenti pariter reiicientes, ex quibus eorum falsa doctrina potest convinci. Reprob. verbo *Albanenses*. XVI.

Linouatarii, (ex Rescio) sectâ Anabaptistæ, orti sunt anno 1544. sic dicti, quia XVIII.

1. Asserebant Apostolicum donum linguarum eis, tanquam successoribus Apostolorum, legitimisque hæredibus fuisse concessum. Sed nunquam hoc donum experientià comprobarunt.

2. Gloriabantur se posse intelligere sacram Scripturam, etiamsi anteà non novissent eam, neque didicissent.

sent, quem errorem hausisse ex Anabaptistis videntur, ex Florimondo, & ex Rescio.

Lisoius. Vide *Heribertus.*

XVI. Loistae. Eligius Antuerpiensis Sectariorum auctor fuit, qui ad Euangelicos nostri temporis pertinent; vixit circà annum 1566. potiùs Atheus, quàm alio nomine nuncupandus (ex Lindano dubit. Dial. 2.) Deum, hominesque ridebat; ejus sectatores quarè *Loistae* sint dicti, non invenio.

XV. Lolhardi. Probabiliùs est Lolhardos non esse germen Wicleffi, ut vult Prateolus, sed à Lolhardo Walthero originem habuisse, qui fuit natione Anglus, & Petrobrusianorum, atque Henricianorum errores promulgabat in Germania, circa annum 1315. potissimùm in Austria, & circumvicinis Regionibus; quarè captus, Coloniç combustus fuit anno 1322. Lolhardorum errores, quos recenset Spondanus ad annum 1315. sunt sequentes, quos tantà profitebantur pertinacià, ut cujuscumque essent ætatis, aut sexus, mallent mori, quàm converti.

1. Missam, Baptismum, & extremam Unctionem nihil prodesse asserebant. Reprob. quo ad Missam, ex Cõcil. Cabilonensi secundo, ubi damnatur error eorum, qui dicunt, Missç sacrificium nihil prodesse. Item ex Concil. Senonensi cap. 12. ex Florentino sess. ult. ex Trident. sess. 22. cap. 3. Tum quia Missç sacrificium offerri potest pro peccatis; ergo est proficuũ. Antecedens constat ex verbis D. Pauli, ad Hebr. cap. 5. *Omnis namque Pontifex .... ut offerat dona, & sacrificia pro peccatis.* Tum quia Sacrificia legis naturç proficiebant tam offerentibus, quàm illis, pro quibus offerebantur, ut testatur Job cap. 1. Idem patet de sacrificio legis scriptç, ut probatur ex libro Levitici cap. 4. ergo etiam idem à fortiori asserendum de sacrificio legis gratiç, quod esse proficuum, probat traditio Apostolica, asserunt omnes sancti Patres. Reprob. quoad extremam Unctionem verbo *Hierarchitae*. Item ex Concil. Trident. sess. 14. de institutione hujus Sacramenti cap. 2. Tum quia extrema Unctio ordinatur ad augumentum gratiæ finalis, quem effectum cætera Sacramenta non præstant; ergo est proficua. Item Concilium Nicænum primum, celebratum anno 335. de hoc Sacramento mentionem facit, sicut & antiquiores SS. Patres, qui hujus Sacramenti virtutem, & efficaciam agnoverunt, ut videre est in eorum commentariis super epistolam D. Jacobi. Reprob. quoad Baptismum verbo *Albanenses, Arcontici*, & *Armeni.*

2. Luciferum, cum aliis dœmonibus injustè cælo pulsos fuisse, & fores aliquando cælo restituendos. Michaelem autem, cęterosque Angelos æternis cruciatibus deputandos. Solus ipse Lucifer potuit talem blasphemiam evomere. Reprob. ex Euangelio, ubi legimus ignem æternum esse præparatum diabolo, scilicet Lucifero, ejusque sectatoribus; dicturus est Christus peccatoribus. *Ite in ignem æternum pręparatum diabolo, & Angelis ejus;* quorum primum peccatum fuit superbia; quare legitur Isaiæ 14. *Detracta est ad inferos superbia tua.* Ezech. 28. *Inventa est iniquitas in te repleta sunt interiora tua iniquitate;* ideò propter iniquitatem suam justè Lucifer damnatus fuit, cui veritati consonant verba Judæ Apostoli in epist. Catholica *Angelos verò, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei vinculis æternis sub caligine reservavit.* Quàm justè autem peccatum temporale pœna æternà puniatur, ostendit D. Augustinus lib. 21. de Civit. Dei cap. 11. & Scotus in 4. sentent. dist. 46. quęst. 1.

3. Beatissimam Virginem post partum non mansisse Virginem. Reprob. verbo *Anti-Mariani.*

4. Dominicum Corpus in Sacramento esse fictitium. Reprob. verbo *Berengarius, Joannes Oldecbastlius*, & *Joannes Wicleffus.*

5. Matrimonium esse juratum meretricium. Reprob. verbo

Encratitæ, *Armeni*, & *Adamitæ*.

6. Deum nescire, aut certè non punire mala, quę sub terra fierent; undè & coibant promiscuè in locis subterraneis. Reprob. verbo *Arnoldus de Villanova*, contra quem probavimus Deum non modò punire peccata publica, sed etiam privata; Deus enim est omniscius, & odio habet omne malum. Omnia nuda esse, & aperta oculis Dei, sæpè clamant sacræ paginæ, ubi Deus vocatur scientiarum Dominus. Tum quia si Deus non esset omniscius, non esset Deus; esse enim omniscium est essentialis perfectio Divinitatis. Quâ ratione Deus cognoscat non modò existentia, sed futura & possibilia, videre est apud Theologos, qui de scientia Dei expressè differunt. Sed, & Deum esse in omnibus rebus per essentiam, præsentiam, & potentiam, Catholicè credimus, & evidenti ratione demonstramus. Ubique enim esse, omnia videre, & operari Deum est necessarium.

7. Pœnitentiæ Sacramenti administrationem laicis committebant; acceptâ, ut ajebant, potestate ligandi, atque solvendi ab Elia, & Henoch. Reprobat. verbo *Humiliatorum secta, Jacobus Præpositi*. Damnatur hæc hæresis in Concil. Trident. sess. 14. cap. 6. contra Lutheranos, quæ jam damnata fuerat in Constantiensi contra Wicleffum, qui etiam contendebat, laicos esse ministros Sacramenti Pœnitentiæ, & aliorum Sacramentorum, contra quem stat illud Apostoli ad Titum cap. 1. vers. 5. *Reliquite Cretæ, ut ea quæ desunt, corrigas, & constituas per civitates Presbyteros*, quod fuisset superfluum, si omnes laici essent Sacerdotes, & ministri Sacramentorum. Tum quia potestas absolvendi est à Christo, nec esse potest in alio, nisi ipsi sit communicata à Christo; sed Deus hanc communicavit solis Discipulis, & per ipsos successivè aliis Presbyteris legitimè ordinatis. Tum quia, si omnis laicus esset Sacerdos, jam nulla esset Hierarchia Ecclesiastica. Tum quia non esset potior ratio de hominibus, quàm de mulieribus; sed neque in lege naturæ, aut scriptâ legitur, mulieres functas fuisse munere Sacerdotali, ergo à fortiori nequeunt in lege gratiæ hoc peragere. Demùm, si laici omnes possent esse ministri Sacramenti Pœnitentiæ, plura sequerentur absurda, ut consideranti patet: Nec valet dicere, D. Jacobum dixisse: *Confitemini alterutrum peccata vestra*; nam non intellexit Apostolus exprimere, quòd laici laicis deberent confiteri; sed quòd homines non solùm debent confiteri Deo, sed etiam hominibus habentibus potestatem; quarè Christus ad solos Sacerdotes misit leprosos, qui erant figura peccatorum pœnitentium, ut doceret solos Sacerdotes posse mundare à lepra, scilicet absolvere à peccatis.

8. Ecclesiæ Prælatos, & statuta contemnebant. Reprob. ex iis, quæ dicta sunt contra *Jacobum Præpositi*, ostendendo superiores Ecclesiasticos posse obligare subditos sub pœna peccati. Tum quia sinè obedientiâ superioribus, eorumque statutis, corruit omne regimen. Tum quia Paulus monet: *Obedite superioribus vestris*.

9. Romanam Ecclesiam non Christi, sed Infidelium esse dicebant. Reprob. Nam Romana Ecclesia à D. Petro Christi immediato Vicario fundata est: à D. Petro inquam, cui potissimùm dixit Christus: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua*. A tempore D. Petri, usq; ad momentum præsens una, & eadem inconcussa fides fuit, quam omnes D. Petri successores semper professi sunt, ita ut eorum quispiam nunquam à verâ fide defecerit, & omnes eandem fidem semper docuerint, quam potissimùm Romæ tot millia Martyrum proprio sanguine subscripserunt. Neque potest Romana Ecclesia à vera fide deficere, quam, utpotè omnium Ecclesiarum magistram, semper omnes Catholici venerati sunt.

10. Carnes quovis tempore edebant. Reprobat. verbo *Carlostadius*.

11. Dies festos non observabant. Reprob. verbo *Ebion*.

12. Merita, & intercessiones Sanctorum irridebant. Reprob. quoad merita, verbo *Jacobus Præpositi*; quoad intercessionem Sanctorum, verbo *Vigilantius*, contra quem ostendimus, Sanctos esses invocandos, quia intercedunt pro nobis.

13. Perjurium non esse peccatum. Reprobat. verbo *Domus charitatis*.

IV. Lunci. Sic dicti fuerunt quidam Pseudo-Monachi Origenistæ, qui Origenis errores promulgare nitebantur, proindè fuerunt ex Ægypto expulsi à Theophilo Alexandrino, pariterq; damnati ab Epiphanio in Concilio Cypri.

Lubertus. Vide *Sibrandus*.

XVII. Lubieniecius Stanislaus Polonus, unus fuit ex præcipuis Socinianorum ministris, plurimùmque laboravit tam in Poloniâ, quam in Sveciâ, ut à Lutheranis deturbatos Socinianos sustineret, quorum sectam etiam in Palatinatu promovere studuit: ex veneni poculo, anno 1675. fatis cessit, cum plura scripsisset, ex quibus pauca selecta sunt, quæ in Hollandiâ post ejus obitum impressa fuere. Ex Bayl.

IV. Lucianus Constantinopolitanus, post Eudoxium, cujus erat ex sorore nepos, sedit in Archiepiscopatu Constantinopolitano, & præfuit Eunomianæ sectę, cadente seculo quarto: ad eum omnes flagitiosi concurrebant, quia flagitiosissimus ipse, ne dignas pœnas lueret, à fide Catholica defecerat.

II. Lucianus à quo Lucianistae. Dictus etiam *Lycus*, natione Ponticus, Marcionis discipulus, peculiares docuit errores, quorum sequaces dicti sunt Lucianistæ: vixit circa medium secundi seculi. D. Hilarius lib. de Trinitate asserit, quòd vetus testamentum aspernabatur. Duos Deos statuebat, unum justum, alterum injustum, à quibus omnia bona, & mala provenirent. Christum negabat fuisse verum hominem, sed putativè tantùm, ideòque solùm apparenter passum, & mortuum. Tertull. lib. de præscript. asserit, quòd malè senserit de Animâ. S. Epiphan. profert, quòd nuptias damnabat. De eodem etiam scribit S. Joann. Damascenus. Omnes præfatos errores jam alibi reprobatos comperire est in hoc opere. Cum hoc Luciano sunt, qui confundunt Lucianum alium Samosatenum, de quo Suidas de Rethor. antiq. c. 12. mentionem facit, quem à fide Catholica apostatasse, & à canibus laceratum interiisse aliqui autumant, eò quòd Christianam legem blasphemaverit; proindè etiam dictum cognomento Blasphemum: Atheum, & Epicureum vixisse; sed quantùm colligere liquet ex ejus operibus Parisiis impressis anno 1615. fuit quidem litterarum scientiâ, dicendi eloquentiâ, & poeticæ artis insignis, sed de Religione Catholicâ, nec verbum quidem ineptum scripsisse comperitur; quapropter, an à canibus laceratus interierit, difficilis est probationis.

Lucidus, conditione Presbyter, V.
vixit quinto currente seculo, & insurrexit paulò post obitum D. Augustini. Contra hunc Hęreticum scripsit Faustus Abbas Lirinensis epistolam, quam approbavit Concil. Arelatense tertium: cujus Concilii determinationi Lucidus se submisit.

1. Docuit Christum non habuisse intentionem moriendi pro omnibus. Reprob. verbo *Bassus*.

2. Deum non habere voluntatem salvandi omnes. Reprob. verbo *Prædestinatiani*.

Lucius. De hoc Lucio diffusè IV.
scribit Baronius ad annum 372. 377. plura refert Theodoretus in Tripartita histor. lib. 7. cap. 40. de quo etiam scribit Ruffinus. Fuit Arianæ hæresis sectator acerrimus, creatus ab Arianis Pseudo-Episcopus Alexandrinus, ubi per vim intrusus, immanissimè sæviit in Catholicos, in Monachos, in Virgines; itaut nunquam Ecclesia sub horribiliori tyranno immaniorem passa sit persecutionem illâ, quam in Alexandrinos Catholicos Lucius excitavit, quantum colligere liquet ex præ-

citatis auctoribus. Hic etiam Origenis erroribus infectus, hoc peculiare dogma suis blasphemiis inseruit, scilicet Deum ex non existentibus fecisse Filium propter nos tantùm, hoc est, ut per eum, tamquam per instrumentum proprium, & reale nos crearet; & indè inferebat, quòd Filius Dei non fuisset, nisi Deus decrevisset nos creare; ac proindè volebat ipsum Filium non cognoscere suum principium, idest Deum Patrem, nec seipsum, sicut verificatur de aliis instrumentis, quibus homines utuntur, quæ omni cognitione carent.

Reprob. Quia Deus Pater est essentialiter fœcundus, ideòque necessariò generat ab æterno Filium: qui necessariò cognovit suum principium, sicut ipse Filius, homo factus, testatur in Euangelio: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare*; proindè, etiamsi Deus non decrevisset creare mundum, adhuc necessariò generaret Filium, idest Verbum, quod ab æterno generat, de quo Joannes in Euangelio: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt, & sinè ipso factum est nihil*. Ex quo D. Joannis textu abundè fatis convincitur Lucii falsum dogma.

IV. LUCILLA potens fœmina Hispana, Donati Hæretici adjutrix fuit, de quo actum verbo *Donatus*, ex Baron. anno 302.

XVII. LUCILIUS, natione Italus, per diversas Galliæ Regiones Atheismum disseminans, anno 1619. die 9. Februarii Tolosę captus, propè moriturus in subjecto igne, cui fuit damnatus, in has prorupit blasphemias. Quantùm ad Deum attinet, nullum esse credo; quantùm ad Regem nunquam illum offendi; quantùm verò ad justitiam, illam ego dœmonibus, si tamen dœmones existunt, devoveo. Socios habuisse duodecim, qui suam disperderent doctrinam, confessus est. Ex Spondan.

XVI. LUCAS STERNBERGER. In Omolucensi Moraviæ oppido ortum habuit anno 1561. Lutheri, ac Melanctonis discipulum, & sequacem se potissimùm gloriabatur: ejus errores versantur circà Sanctissimam Trinitatem, circà Deiparam, & circà Sacramenta: potiores sunt sequentes

1. Improbat mysterium Trinitatis, dicens, hoc esse admittere tres Deos; quare vetuit concinere: *O Beata Trinitas*, sacrilegè blaterans, Trinitatem esse fœminam, quæ tres viros habuit: De mysterio Trinitatis nullum proferri posse in sacris paginis testimonium. R. verbo *Bogomilli*, *Gottescalchus*, *Gribaldus*, & potissimùm contrà Gribaldum ostendimus, Christum, & Apostolos de Trinitatis mysterio disseruisse; sed adhuc dato, quòd nullum esset in Scriptura testimonium de Trinitate, dicat Sternbergerus, in quo Scripturæ loco suas invenerit blasphemias.

2. Jesum Christum esse purum hominem. R. verbo *Cerinthus*.

3. Spiritum sanctum irridebat, columbam duntaxat esse, causatus. R. verbo *Airani*, contrà quos probavimus Spiritum sanctum esse consubstantialem Patri, & Filio. Item verbo *Pneumatomaci*.

4. Beatissimam Virginem habuisse alios filios, pratèr Jesum, consequenter non fuisse virginem, nec discrepare ab aliis fœminis. R. verbo *Anti-Mariani*.

5. Laborandum die Dominico, non verò die Sabbati, quia in Scriptura indicitur festum die Sabbati, non die Dominico, & nihil esse observandum, quod non sit expressum in Scriptûra. R. verbo *Dositheus*, *Ebion*, *Biblistæ*.

6. Baptismum reiiciebat, dicens: Deus non baptismum, sed circumcisionem instituit. R. verbo *Armeni*, *Alaschani*, & *Aerarius*.

7. Circà Sacramenta profitebatur Lutheri doctrinam. R. verbo *Lutherus*.

LUCIFERIANI. A Lucifero Episcopo Calaritano in Sardiniâ ortum habuisse crediti sunt; ille quidem IV.

pro-

propter mundi contemptum, virtutis amorem & fidei constantiam, in quibus excelluit, illustris fuit, & causam D. Athanasii constanter sustinuit, contrà quem in Concil. Arelatensi celebrato anno 353. sub Constantio Imperatore plures Episcopi subscripserant; quapropter Lucifer Liberio Papæ se obtulit ad dictum Imperatorem profecturum, ut ad novum Concilium congregandum Imperatorem induceret, in quo meliùs D. Athanasii causa discuteretur, sicut factum est, indictoque Mediolani alio Concilio pro causa D. Athanasii, in eodem Lucifer constantissimè sanctum Præsulem defendit, ex quo commotus Constantius, Luciferum in Syriam exulem relegavit, ubi plura sub Arianis Episcopis summà constantià perpessus, tandem sub Juliano Imperatore anno 361. ab exilio revocatur. Traditur deindè, quòd cum Antiochiam peragrasset, & schisma in hac Ecclesia invenisset, propter electionem unam ejusdem civitatis Episcopi factam ab Arianis, & electionem aliam factam ab Eustatianis, tertium Episcopum elegerit, ex qua tertià electione magis, ac magis in Antiochena Ecclesia schisma invaluit, reprobante hanc tertiam electionem Eusebio Vercellensi Episcopo, à cujus communione Lucifer, in sua opinione inflexibilis, se segregavit asserens Episcopos semel lapsos, licèt resipiscentes, nullatenus esse ampliùs cum honore in Ecclesià recipiendos, quod assertum est contrà decretum Concilii Nicæni tertii. Traditur etiam, quòd Sardiniam reversùs Lucifer, ibidem usque ad mortem in sua sententia perstiterit, factusque sit auctor schismatis Ecclesiæ valdè infensi. Decessit anno 370. ejusque schismatis sequaces dicti sunt Luciferiani. Hæc summatim sunt, quæ de actis Luciferi, & errore ei atributo habentur apud Socrat. Sozom., & alios graves quidem viros. Sed cum insignem defensionem Luciferi Calarit. publici juris fecerit vir clarissimus Ambrosius Machin ex Ordine B. M. de Mercede Calaritanus Archiepiscopus Urbano VIII. Pontifici Maximo dicatam, ubi & Luciferi sanctitatem, & cultum Ecclesiasticum ac planè Religiosum semper, & usque nunc eidem in Sardinia, ut verè sancto, præstitum ostendit, & propugnat, non audeo auctorem schismatis Luciferum Calaritanum asserere, nec assertam sanctitatem labefactare, quam plures alii defendunt, non obstante schismate ei attributo, quasi per ignorantiam, non malitiosè schismaticus fuisset: sed certissimũ est ejus schismatis sequaces, à quocunque ortum duxerit, ad schisma etiam aliquos addidisse errores, ad quos reprobandos convertimur, relinquendo examen historię iis, qui ejusmodi sibi institutum scribendi proposuerint.

1. Animam credebant transfusione esse genitam à carne, & ex substantia carnis derivatam. R. verbo *Tertullianus*, & *Hermogenes*. Tùm quia hæc opinio Epicurismum sapit; nam eò tendit, ut hominis animam mortalem faciat.

2. Negabant cũ honore Episcopali in Ecclesia recipiendos esse Episcopos semel in hæresim lapsos, licèt debitam dedissent satisfactionem. R. Ex Concil. Nicæno tertio. Tum quia Episcopus non est inferioris conditionis, ac quilibet alius Catholicus, qui licèt lapsus, dummodò resipiscat, iterùm benignè ab Ecclesia recipitur. Tum quia Episcopus in hæresim lapsus non amittit characterem Episcopalem; ergo si resipiscat, iterùm potest cum honore recipi. Hunc errorem impugnavit S. Hieronymus.

3. Solam suam dicebant esse veram Ecclesiam. De Luciferianis agit D. August. lib. de hæres. cap. 8. Item Socrates, Sozomenus, Theodoretus.

Ludovicus Alemanni, natione Italus cœpit Lugduni anno 1566. XVI.
Calvinianam doctrinã insectari circà receptionem substantiæ Jesu Christi in Cœna per fidem, ac purum Zuinglianismum edocere, videlicèt sub-

ſtantiam nullo modo recipi, nè fide quidem, & ſolùm recipi ſpiritualitèr ſubſtantiale Corpus, & Sanguinem Chriſti. Addens inſuper, quòd Chriſtus, licèt à ſuis Fidelibus non ſit abſens, tamen illius ſubſtantiale Corpus nullatenùs eſſe præſens in Cœna, ſed ibi ſolùm dari panẽ in memoriã mortis, & paſſionis Chriſti, ſicut in teſtamento non datur verè, & ſubſtantialitèr teſtatoris hæreditas. R. Ex iis, quæ dicta ſunt verbo *Buccerus*, *Albanenſes*, *Anabaptiſtæ*: & ex iis, quæ dicentur contrà Zuinglium. Paritas autẽ de teſtamento nihil evincit, nam ſicut per teſtamentum hæres conſequitur realitèr jus ad hæreditatem, non verò fit teſtamentum in memoriam hæreditatis; ità per inſtitutionem Euchariſtiæ nos conſequimur jus ex voluntate Chriſti ad Corporis ejuſdem conſecrationem,& poſſeſſionem realitèr ex vi teſtamenti accipiendam, nempè in Euchariſtico pane ex vi voluntatis veluti ultimę, tanquàm pignus futurę & æternę hæreditatis.

XVI. Luthero-Papistæ (ex Lindano) ſunt ſequaces Weſtphali, qui excommunicant illos, qui non ſunt de ſua ſectâ, præcipuè Zuinglianos Sacramentarios, ubi cæteri Lutherani Zuinglium omninò condemnare non audent. Tales ſunt Witembergenſes, & Lipſienſes Theologi, qui in multis cum doctrina Romani Pontificis conveniunt.

XVI. Luthero-Calvinistae. Ex Staphilo hujus ſectæ auctor cenſetur Jacobus Schmidelinus,qui docuit Lutherum convenire cum Zuinglianis in materia Sacramenti, & intèr ipſos quæſtionẽ eſſe de ſolo nomine, ideòque benè poſſe conciliari.

XVI. Lutherosiandrini (ex Lindano) à Joanne Brentio ortum habuerunt, ſectâ ſunt Semilutherani. Tales cenſentur Theologi Tubingenſes, qui Lutherum Oſiandro conciliare ſtudent in materia juſtificationis; nam docent cum Luthero contrà Oſiandrum, hominem in hac vita imputativè haberi juſtum, & tenent cum Oſiandro contrà Lutherum, hominem poſt hanc vitam fieri juſtum eàdem juſtitia, quà Deus eſſentialitèr eſt juſtus.

Luthero-Zuingliani Lutherum cum Zuinglio in materia Cœnæ conciliare ſtudent, etiam ſectâ ſunt Semilutherani. Horum auctor cenſetur Melancton, qui cum uſque ad canos Luthero adhæſiſſet, paulò antè ſuum deceſſumZuinglio conſenſit, utrumque conciliaturus. Alii auctorem faciunt Martinum Buccerum. Ex Staphilo. XVI.

Lutherani Molles,& Rigidi. Alii demùm nuncupantur Lutherani Molles, quia non ſequuntur ad apicem litteræ doctrinam Lutheri. Alii vocantur Lutherani Rigidi,qui in toto rigore Lutheri doctrinæ adhærent. XVI.

Lutherus, nomine Martinus, natione Saxo,patriâ Islebienſis,in ditionẽ ComitumMansfeldienſium ann. 1483. progenitus: nonnulli dixere ab incubo dœmone natum. Quidquid ſit hac de re, cum diabolo ſe multum habuiſſe commercium,ſatis cognitum habuiſſe diabolum, & cum ipſo diabolo non parùm ſalis comediſſe,confitetur in ſcriptis ſuis ipſe Lutherus, qui cum cognomento eſset *Lotter*, quæ vox infame quid ſonat linguâ Germanicâ, voluit *Luther* impoſterum vocari: *Luther* enim Germanicè *Purũ* ſignificat. Acri fuit ingenio,quapropter in ſtudiis ſuis valdè profecit. Magiſter artium vocatus anno ætatis ſuæ vigeſimo, in utroque jure eruditus evaſit. Voto ingrediendi religionem cum ſe obſtrinxiſſet,ſocium ſuum quadam die ſecum in agro deambulantem, à fulminis ictu occiſum conſpiciens, reddidit ſtatìm votum ſuum in civitate Erphordię,anno ætatis 22. Poſtmodùm Sacerdotio initiatus ætatis 24. deindè Witembergam ad Albim miſsus, ibi Philoſophiam Religioſos ſui Ordinis docuit: paucis ab hinc annis Theologiæ laureamadeptus, ingenii ſui arrogantiâ commotus, cępit palam ſanctos Doctores inficiari, quaſi incultos in modo di- XV.

cendi,

cendi, deindè tanquam Euangelii corruptores diffamavit. Mox occasione arreptâ, contra Prædicatores indulgentiarum, Witembergę nonaginta quinque conclusiones promulgavit, quibus avertebat Fidelium animos ab acquirendis indulgentiis; revocans in dubium, an Pontifex haberet potestatem concedendi indulgentias, & paulatim ferè omnia fidei dogmata evertere curavit. Interim cum non parvos in impietate sua faceret progressus, malo nascenti occurrere studuit Pontifex, & facto à Pontifice mandato Cardinali Cajetano, ut Lutheri causam exciperet, à Cardinali ad Pontificem, à Pontifice ad futurum Concilium appellavit Lutherus, in sua impietate jam obduratus, majorique audaciâ in Pontificem, & Orthodoxos cępit debacchari; proindè damnatus ab Academiis Parisiensi, & Coloniensi, & à Leone Summo Pontefice. Sed nil indè ad meliorem frugem revocatus, imò in deterius lapsus, plura scripsit, præcipuè contra Missæ Sacrificium; & anno 1524. ætatis suæ quadragesimoprimo, habitum Regularem deposuit, ad quod facinus perpetrandum Regulares omnes hortabatur, incestuosis nuptiis contractis. Postmodùm à Paulo III. solicitatus ad conversionem, renuit misericordię januas, sibi ab Ecclesiâ expansas ingredi, sed vehementiùs editis seditiosis libris, non tam Sacerdotium, quàm Imperium studuit totis viribus exagitare. Tandem anno 1546. moritur Islebii patriâ suâ, postquam successoribus suis, omnia hæreticæ pravitatis arcana aperuisset, quæ sparsa habentur in operibus suis. Præcipuos interim Lutheri errores reprobare aggredimur: sunt autē sequentes

1. In libro De abroganda Missa privatâ, asserit veram Christi Ecclesiam esse invisibilem. R. verbo *Protestantes*.

2. Ecclesiam Romanam successu temporis à vera fide defecisse. R. verbo *Protestantes*.

3. Romanam Sedem esse Antichristi sedem, & Romanum Pontificem esse Antichristum. Quamvis aliàs jam non semel errorem istum, atque insanorum hominum furorem rejecerimus, placet nihilominùs quædam, in ejusdem commenti reprobationē, de adventu Antichristi disserere. Reprob. itaque, quia signa certa adventus Antichristi sunt præsertim sex, nobis in Scripturà notata, duo videlicet Antichristum antecedentia, duo concomitantia, & duo subsequentia. Duo antecedentia sunt, Euangelii in toto mundo prædicatio, (Matth.24.) & totalis Romani Imperii desolatio (Daniel.2. Apocal.17.) Duo concomitantia sunt Elię ad prædicandum missio, (Malach.4. Eccles. 48. Apocal.11.) cui comes prædicationis erit Henoch, ut ex majorū traditione accepimus, & persecutio omnium maxima, ac notissima, in quà cessabunt omnia sacra, (Matth.24. Daniel.12.) Duo verò subsequentia sunt, ipsius Antichristi interitus, post tres annos cum dimidio futurus, (Daniel.7. Apocal.11.) & tandem ipse mundi finis. (Matth.24.) Atqui nullum ex iis Antichristi signis adhuc evenisse constat, non primum, cum constet varias adhuc esse mundi regiones & populos, quales dici possunt Americani multi, quibus nihil de Euāgelio hactenus nuntiatum; non secundum, cum Romanum Imperium duret, quamvis translatum; Imperium enim durat, quamdiù in Imperatoriâ dignitate succedit aliquis; succedit autem Occidentis Imperator, eoque solo jure cæteros præcedit Christianos Principes, & Reges, & si aliundè potentiores; non tertium, cum Eliam adhuc vivere certâ fide teneant Catholici omnes; de Henoch etiam dicitur ad Hebræos 11. *Henoch translatus est ne videret mortem*; & de Elia, Matth. 17. *Elias quidem venturus est, & restituet omnia*; & de utroque Augustinus lib. de peccato originali cap.23. *Henoch, & Eliam non dubitamus, in quibus nati sunt corporibus, vivere*; non viverent autem, si jam in Antichristum prædicaturi missi venissent, sed jam à longo tem-

tempore fuissent occisi; dicitur enim Apocal. 11. *Diebus mille ducētis sexaginta. Et Prophetabunt, cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abysso, faciet adversùm eos bellum, & vincet illos, & occidet eos.* Non quartum, cum nulla sæviat, nec sevierit usquam tanta persecutio, in quà cessaverit omninò sacrificium omne, cum viguerit semper in Christi Ecclesia, & duret adhuc juge sacrificium. Non quintum denique, neque sextum, videlicet Antichristi interitus, & mundi finis, ut manifestè patet. Quòd nōdum evenerit interitus Antichristi, certum est; contigisset autē jam à pluribus annis, si venisset Antichristus eo tempore, quo eum venisse fingunt hæretici, cum regnaturus sit per tres dumtaxat annos cum dimidio, ut visum est; & si contigisset Antichristi interitus, jam pariter contigisset mundi finis. Ergo cum nullū ex p̄fatis signis evenisse constet, nec Antichristum venisse patet, & consequenter impudentissimè dicitur Romanum Pontificem Antichristum esse, & plusquam satis manifestè colligitur ex dictis. Imò, si Pontifex esset Antichristus, plures essent fingendi Antichristi, cum tamen ex Divinis oraculis constet unum tantùm futurum.

4. Lutherani dicunt sedisse annis duobus, mensibus quinque, & diebus quatuor fœminam quamdam meretricem, nomine Joannam, id enim ita evenisse divinitùs permissum esse contendunt, p̄sertim Magdeburgenses, in signum Ecclesiæ Romanæ in meretricem Babylonicam mutatæ, esseque validissimum argumentum suæ, à Romana Sede, defectionis legitimę. R. ex ipsa narratione fabulosā facti de Joanna Papissa. Ajunt fabulatores isti, mulierem illam, natione Anglicam, ut volunt aliqui, vel Moguntinam, ut aliis placet, adhuc puellam in habitu virili fuisse ab amasio quodam Athenas ductam, ibique ita litteris operam navasse, & in scientiis profecisse, ut ei par non esset. Cumque Romam venisset, ibique legens & docens, magnos Magistros inter discipulos, & auditores haberet, tantæ opinionis sibi nomen fecit, ut defuncto Leone IV. in successōrem ejus, & Papam fuerit concorditer electa; sed in Papatu à suo familiari vitiatam, temporisque sui futuri partus ignaram, cum de S. Petro, ad Lateranum in solemni supplicatione tenderet, angustatam in partu, publicà peperisse in viâ, ibique mortuam, & sepultam fuisse contendunt.

Quàm pluribus scateat falsitatibus hæc narratio, facile est invenire; nam primò falsam, & fabulosam esse hanc narrationem, constat ex non convenientià, seu discordià auctorum ejus; volunt enim aliqui mulierem illam fuisse natione Anglicam, Moguntinam alii. 2. Ex eo, quòd illam Athenis litteris operam dedisse; & profecisse dicant: constat autem eo tēpore Athenarum solùm superfuisse nomen; asserit enim S. Synesius Ptolemaidis Episcopus, vir sanctitate, & eruditione clarus, in epistolà ad fratrem suum ultimâ, suo tempore, hoc est anno circiter 420. Athenas splendidum habere nihil, præter celeberrima locorum nomina; ergo nec à fortiori tempore hujus fabulosæ Papissæ Joannæ, quam sedisse contendunt fabulatores isti, circa annum 850. inter Leonem IV. & Benedictum III. Atheniensis civitas, & multò minùs universitas poterat esse superstes. 3. Ex eo, quòd asserant, illam Romæ legentem, & docentem, post biennium in Papam fuisse concorditer electam, constet verò his temporibus jam fuisse cōsuetùm, nullum, nisi ex Cardinalium Collegio, in Papam eligi. 4. Ex eo, quòd dicant illam in solemni publicatione peperisse, & incredibile sit omninò mulierem, à tot mensibus fœtu gravidam, partuique proximam, hoc publicum munus obire voluisse, in quo erat futuri partus, honoris, vitæque periculum. Addendum est, hanc fabulam tam insulsam, primum omnium scripto vulgasse Marianum Scotum, ducentis annis jam elapsis; quam postmodùm secuti sunt scriptores alii, ut Sigebertus, Martinus Polonus &c.

Verùm scriptores antiqui, & rei narratæ coævi, ut sunt Anastasius Bibliothecarius, Ado Viennensis, Hincmarus Rhemensis, & ipse Nicolaus I. Benedicti III. successor immediatus, nullam mentionem faciunt de pretensà Joanna Papissà; imò post Leonis IV. obitum, immediatè successisse Benedictum III. constanter asseverant: ex quibus constat, quàm insulsa, quàm malè consuta fabula de Joanna Papissà. Adde, hæreticos ipsos, qui antiqua Romanæ Ecclesiæ acta sincerè scrutari voluerunt, fabulam istam rejecisse, ita ut non solùm à Catholicis Latinæ Ecclesiæ, sed etiam à Græcis, & ab ipsis melioris notę heterodoxis hodie prorsùs exsibiletur, ut animadvertit vir eruditissimus Joannes Interiam de Ayalà Ord. B. M. de Mercede in suo *Pictore Christiano* lib.1. cap.6.

5. Dicit solam Scripturam sacram esse regulam fidei, atque judicem controversiarum, ac proindè omnes fidei controversias, per ipsam solam dirimi debere. R. Ostendendo solam Scripturam non esse supremum, atque infallibilem fidei controversiarum judicem, & hoc multiplici argumento: primò ab obscuritate Scripturæ. 2. ab ejus insufficientià ad omnia fidei capita comprobanda. 3. à natura, & officio judicis.

Ac primò, lex obscura, & ad intelligendum difficilis, quę in varios, & contrarios sensus trahi potest, non potest sola, absque interprete, & judice infallibili, subnascentes de fide, ac religione controversias terminare, ac definire; atqui Scriptura sacra obscura in multis locis est, & ad intelligendum difficilis, ut plurimis ipsius Scripturæ testimoniis, & exemplis probari potest, & præcipuè Lucæ 18. *Et nihil horum intellexerunt, & erat verbum absconditum ab eis*. Insuper, Scriptura in varios sensus trahi potest, ac de facto trahitur ab Hæreticis, quibus familiare est, ut errores suos ex Scripturis confirment: observat enim Bellarmin. tom. 4. de Euchar. lib.1. cap.8. in quodam libro impresso anno 1577. numerari ducentas varias istorum Christi verborum: *Hoc est Corpus meum*, interpretationes. Tum quia, verba hæc clara videntur Luthero ad stabiliendam realem, & substantialem Christi in Eucharistià pręsentiam; ex adverso, clara videntur Calvino ad eam reiiciendam, & solam virtutis præsentiam comprobandam. Quis litem hanc inter illos componet? Scriptura? At de illius sensu controvertitur, & quisque eam ad se inflectere nititur: asserendum est ergo solam Scripturam non esse regulam fidei, atque judicem controversiarum.

Secundò, ex insufficientià Scripturarum, demonstratur solam Scripturam non esse controversiarum judicem; nam præter quàm quòd multæ suboriuntur circa textum controversię, an scilicet textus, quem præ manibus habemus, & vocamus Scripturam, genuinum sit Dei verbum? An autographis Prophetarum, & Apostolorum conformis? An purus, & integer ad nos defluxerit; vel Judæorum, aut Hæreticorum fraudibus depravatus, & corruptus? An hujus textus versiones, quà par est fide, legitimum primigenii autographi, seu exemplaris sensum referant? An denique hi, vel illi libri canonici sint vel non, & qui nam sit illorum legitimus sensus? Quo autem judice securi de his omnibus reddemur, si ipsa sola Scriptura sit judex? Multa etiam ex fide credere tenemur, quæ tamen in Scripturis expressa non sunt: V. G. quòd validum sit Baptismi Sacramentum collatum ab Hæreticis: quòd parvuli sint baptizandi. Hinc Divus Augustinus lib. 5. contra Donatistas cap.23. ait: *Sunt multa, quæ universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis præcepta benè creduntur, quamquam scripta non reperiantur.*

Tertiò denique ex naturà, & officio judicis, constat ipsam Scripturam, non esse controversiarum fidei judicem; in omni enim Republicà benè ordinatà, & constitutà lex, & judex duæ sunt res distinctæ: lex enim docet

quid

quid sit agendum: Judex verò ex præscripto legis pronunciat; lex dirigit subditos, declarando ipsis quæ facienda sunt, vel omittenda; judex autem illos cogit, ut faciant, vel omittant, ac reos, pro natura delicti, punit. Scriptura, est quidem lex, norma, & regula fidei, & morum; at non potest esse judex, ut contendunt Novatores, qui enim judex est inter duos litigantes, debet ita pronuntiare sententiam, ut uterque litigantium clarè intelligat, quænam sit judicis sententia, & alter eorum fateatur illam pro se, alter contra se latam esse: nisi ita fuerit, à lite non desistent, & interminabilis evadet controversia: At quì non potest solà Scripturà id præstare. Litigant Lutherani, & Calvinistæ, tum inter se, tum nobiscum, hactenùs tamen ex solà Scripturà finiri, ac terminari non potuit controversia, & quisque in priori sua sententià immotus persistit. Quærendus est ergo alius judex, qui controversias dirimat. Profectò hic erit Ecclesia, cum suo capite, quæ est regula animata, & judex infallibilis controversiarum fidei. Ad effugiendam hujus rationis vim, aliud commentum invenerunt hæretici, dicentes

6. Internum spiritus privati testimonium, esse judicem infallibilem controversiarum fidei. R. In omni Republica benè instituta, & ordinata, necesse est fœdere aliquos judices, qui legem principis interpretentur, ac civiles subditorum causas, auctoritate coactivà, ac decretorià dirimant; si enim privato cuilibet id licitum foret, quanta indè rerum perturbatio? quanta in civili societate confusio? Ita prorsùs eveniret in Ecclesia: non satis ejus securitati, ac tranquillitati provisum à Deo fuisset, nisi esset regula quædam viva, quæ natas de fide, & religione controversias supremo judicio definiret. Quò tandem evaderet fidei veritas, & firmitas, si privatorum examini, judicio, & interpretationi permitteretur? Quisque ad libitum fidei dogmata sibi effingeret; nullus unquam futurus esset controversiarum, ac discordiarum finis; anceps & dubius semper hæreret fidelium animus, ac tandem patentissima via panderetur ad indifferentiam, & tolerantiam omnium religionum. Quis verò in mentem suam facilè induxerit, tam malè à Christo Ecclesiæ suæ, quam dilexit, & proprio suo sanguine acquisivit, prospectum fuisse?

Insuper, lex fidei debet esse publica & nota, pro natura Ecclesiæ, quæ societas est visibilis, & conspicua; debet esse una, non multiplex, non varia, neque contraria, sed simplex, constans, & uniformis; atquì quàm longè ab iis conditionibus distat spiritus ille privatus Novatorum, seu spiritus revelans unicuique privato homini, quæ sunt de fide credenda, vel agenda? Occultus ille est, ac latens, non videtur, non auditur, sicut videri debet, & audiri à partibus litigantibus judex, qui sententiam pronunciat: varius est, multiplex, contrarius spiritus ille privatus, quippè Luthero suggessit aliquos è Canone Ecclesiastico libros expungendos esse, quos tamen admitti debere, idem spiritus Calvino inspiravit. Pariter verba ista: *Hoc est Corpus meum*, ad sensum præsentiæ realis Luthero, è contrà Calvino ad sensum præsentiæ spiritualis dumtaxat, & figuratæ interpretanda esse, prætensus ille spiritus privatus suggessit. Item verba ista: *Ego, & Pater unum sumus*, de unione morali, & affectiva Calvinus intelligit; sicut & ista: *Antequam Abraham fieret, ego sum*, de præexistentia tantùm in decreto Dei intelligit, non de vera, & reali præexistentia, quam profitetur unanimis omnium Catholicorum sententia adversùs Socinianos; & certè nunquam satis intelligitur, qua ratione Lutherani, & Calvinistæ, è quorum sinu prodiere Sociniani, iisdem cum ipsis nutriti, & innixi principiis, quà inquam ratione ab istorum laqueis, uno tantùm judice Scriptura, seu privato spiritu, sese extricare, & expedire valeant; nihil etenim juris habent Lutherani, & Calvinistæ ad

Scripturam in sensus figuratos,& metaphoricos detorquendam, quod sibi pariter vindicare non possint Sociniani, ubi contendunt Christum in Scriptnra, sensu figurato Deum appellari, eodem modo, quo judices, Dii etiam in Scripturà,nuncupătur: quam ergo disparitatem afferent? Scripturæ claritatem? Hanc,in causà suà,laudabunt & ipsi Sociniani.Spiritum privatum, ejusque internam unctionem? & de ista pariter illi gloriabnntur. Collationem unius,vel plurium locorum Scripturæ cum aliis? At in istà plurimùm, & ipsi confidunt. Traditionem? At istam communi suffragio Novatores reiiciũt. Ergo si semel auctoritas coactiva Ecclesiæ judicantis, & decretoriè pronunciantis seponantur, nullà unquam certà vià comprimi, ac revinci poterunt à Lutheranis,& Calvinistis, Sociniani; ergo internum spiritus privati testimonium, non potest esse judex infallibilis controversiarum fidei. Sed ut hæc evadant, dicunt:

7. Quòd princeps publicam habet de doctrina religionis potestatem judicandi,& decidendi. R. Nam certum est principi seculari hanc à Deo potestatem datam non fuisse, ut judex sedeat in causis fidei, easque dirimat; nullibi privilegium istud legimus in Scripturis. Est quidem princeps, teste Apostolo: *Dei minister, vindex in iram ei, qui malum agit*, eaque de causà gladium portat; est legum Ecclesię custos, vindex & protector, qui acceptam à Deo potestatem convertere præcipuè tenetur in præsidium,tutelam, & columnam Catholicæ Ecclesię; at verò arbiter non est, nec judex controversiarum fidei; ex illis non est, quibus dictum fuit: *Euntes,docete omnes gentes,baptizantes..... Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis..... Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei*;undè etiam in veteri Testamento habetur, quòd *Labia Sacerdotis custodiunt scientiam*, & quòd *legem ex ore ejus requirent*. Vel ipsimet Imperatores agnovere sibi jus non esse de rebus fidei, ac religionis decernere. Constantinus enim, teste Eusebio lib. 3. de vita Constantini cap. 10. in Concilio Nicæno non priùs assedit, quam Episcopi, ut sederet, annuissent: quo signo, satls indicavit, se Concilio non præesse,& si aliquando alii principes, vel Concilio interfuere, vel aliquos nomine suo ad ea direxerunt, interfuerunt, non quidem ut fidei judices, sed ut protectores, & quasi custodes,qui Concilii disciplinam promoverent, removerent tumultus, Episcopis pacem, ac libertatem ex officio tuerentur, vel etiam,quia in Conciliis non solùm de rebus Ecclesiasticis, sed etiam de statu regni,Christianis moribus regēdo, agebatur, prętantibus consilia Episcopis; ut de Conciliis Hispaniæ notant, qui de illis scripserunt. Abundant exempla plurimorum Imperatorum, qui hanc sibi auctoritatem,de rebus fidei judicandis,non competere fassi sunt, sed ea prętermittimus,cum hæc veritas tam perspicua, ulteriori non indigeat testimonio. Vide verbo *Joannes Jandunus*.

8. Negat Ecclesiam cum Summo Pontifice esse judicem infallibilem controversiarum fidei. R. Asserendo Summum Pontificem se solo, vel Ecclesiam cum Summo Ponrifice, esse infallibilem fidei. controversiarum judicem. Dixi *Ecclesiam cum Summo Pontifice*, nam si sumatur absque Summo Pontifice, est corpus Acephalum, & ad summnm habet dumtaxat infallibilitatem passivam, quatenùs spectat ad Divinam providentiam impedire,ne tota Fidelium societas, etiam secluso Summo Pontifice, simul errorem admittere possit: non habet tamen infallibilitatem activam, & judicialem, qua certò, ac securè possit absque ulla erroris formidine, secluso Summo Pontifice, de fidei causis pronuntiare: Hæc enim infallibilitas derivat, tamquam à capite, à Summo Pontifice, ad quem spectat approbare omnia Concilia Genera-

lia,

lia, & robur ac firmitatem cuilibet dogmaticæ definitioni tribuere, quatenus est caput totius Ecclesiæ, sive per orbem universum diffusæ, sive in Conciliis Generalibus congregatę. His prælibatis.

Prob. primò assertio Catholica contrà Lutherum, & Calvinum. Necessariò admittenda est in Ecclesià Christi regula quædam viva, & spirans, quæ supremo suo judicio suborientes de rebus Divinis controversias dirimat, & componat: atqui regula ista, seu judex non potest esse Scriptura, neque spiritus revelans privatus, neque princeps secularis, ut jam ex probatis demonstravimus, ergo est ipsemet Summus Pontifex sivè in Concilio, sivè extrà Concilium. Ad ipsum enim in persona Petri, dixit Christus Lucæ 22. *Rogavi pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma fratres tuos*. Hinc Divus Bernardus Epist. 190. ad Innocentiũ Papam II. ipsum alloquens sic ait: *Oportet ad vestrum referri Apostolatum pericula quæque, & scandala emergentia in regno Dei, ea præsertim quæ de fide contingunt. Dignum namque arbitror, ibi potissimùm resarciri damna fidei, ubi non possit fides sentire defectum*.

Probatur secundò eadem assertio ex consuetudine Ecclesiæ. Nam in omnibus seculis, si quando exorta sunt nova dubia in Ecclesià, semper eodem modo terminata sunt, nimirum judicio Romani Pontificis, & Episcoporum, qui tunc erant. Orta est in primo seculo quæstio de cœremoniis legis veteris, an essent servandę à Gentibus ad Christum conversis; & sicut illa fuit prima quæstio in Ecclesia exorta, ità tunc celebratum est primum Concilium, præsidente S. Petro, & ejus Concilii decreto omnes acquieverunt. Actor. 5. Secundo seculo orta est quæstio de celebratione Paschæ, quibusdam volentibus Pascha celebrare cum Judæis decima quarta die primi mensis, sivè esset dies Dominicus, sivè non, aliis autem tantùm die Dominico, post lunam decimam quintam; constat autem propter hoc celebrata esse plura Concilia Episcoporum, & tandem à Victore Romano Pontifice emanatum est decretum. Tertio seculo causa Rebaptizantium: quarto seculo Donatistarum, & Arianorum: quinto seculo Pelagianorum, Nestorianorum, & Eutychianorum: sexto causa trium Capitulorum: septimo Monothelitarum: octavo Iconoclastarum, sic deinceps de omnibus aliis controversiis in materia fidei, semper in Conciliis, cum Romani Pontificis approbatione congregatis, decisę fuerunt.

Imò, vel ipsi Calvinistæ, sui privati spiritus parùm memores, coacti sunt ad auctoritatẽ plenarię Synodi, seu magis conventiculi Dordraceni confugere, ut exortam intèr Arminianos, seu Remonstrantes ex unà parte, & Gommaristas ex alterà, molestam de gratia, & prædestinatione controversiam, dirimerent. Quin & in simili Pseudo-Synodo Aleciensi, anno 1620. in Galliis celebratà, decretum est, ut omnes & singuli juramento affirmarent se statuta Dordacena recipere, ac doctrinam Arminianorum reiicere.

9. Negat admittendas esse traditiones Divinas. R. Undè enim scire potest Lutherus, quòd v.g. Euangeliũ secundùm Marcum, sit à D. Marco conscriptum, nisi per traditionem? non enim in alio, aut in ipso Marci Euangelio legitur D. Marcum scripsisse Euangelium; ergo dum traditiones impugnat, ipsas conatur admittere. R. Insuper Ecclesiast. 8. *Non te prætereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à patribus suis: quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum*. In novo Testamento specialiùs, atque clariùs. Apostolus ad Tim. 2. c. 1. ait: *Formam habe sanorum verborum, quæ à me audisti in fide, & dilectione in Christo Jesu*. Et ibidem cap. 2. eundem sic alloquens ait: *Tu ergo fili mi confortare in gratia, quæ*

est in Christo Jesu : & quæ audisti à me per multos testes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere. Secundò, ex Conciliis constat dari, & suscipiendas esse Divinas traditiones. Concilium Nicænum secundum, Œcumenicum septimum expressè dicit, actione septimà. *Si quis traditiones sivè scripto, sivè consuetudine valentes non curaverit, anathema sit*. Concilium Tridentinum sess.4. decreto de Canonicis Scripturis, expressè declarat, se pari pietatis affectu traditiones Divinas venerari, ac Scripturas. Tertiò, ex SS. Ecclesiæ Patribus constat pariter dari, & suscipiendas esse traditiones Divinas; & sic in primo Ecclesiæ seculo traditiones varias sivè Divinas, sivè Apostolicas admiserunt. S. Ignatius Martyr, Dionysius Areopagita, qui Apostolis fuerunt coævi, & Polycarpus. In secundo seculo Justinus, Papias, & Irenæus. In tertio seculo Tertullianus, Clemens Alexandrinus, Origenes, & Cyprianus. In quarto seculo Athanasius, Basilius, Cyrillus Jerosolymitanus, Gregorius Nazianzenus, Epiphanius, Hilarius, Ambrosius. In quinto seculo Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus, Chrysologus, & Gregorius Magnus. Sufficiat una Divi Augustini auctoritas, quæ in hac parte est veluti Divinarum, & Apostolicarum traditionum regula, ait itaq; lib.4. de Baptismo contrà Donatistas cap.24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum, non nisi auctoritate Apostolica traditum, rectissimè creditur*.

Rep. Secundò. Multa certà fide credimus, & observamus, quorum nulla extat in Scripturis mentio, qualia sunt. Quòd Maria Deipara fuerit semper, etiam post partum, virgo, atque iste sit verus, & genuinus Scripturarum, virginitatem Mariæ adumbrantium, sensus. Quòd parvuli sint baptizandi, etiam antè rationis usum. Quòd baptizati ab hæreticis, non sint rebaptizandi. Quòd Paschatis festum sit die Dominico post 14. Martii lunam celebrandum. Quòd detur, & existat apud nos Scriptura verè Divina, quæ sit verum Dei verbum. Quòd illa eadem, præsertim in iis, quæ sunt ad fidem, & salutem necessaria, sit apud nos salva, & incorrupta. Quòd verum, ac legitimum illius habeamus sensum. Quòd quatuor Euangelia SS. Matthæi, Marci, Lucæ, & Joannis, sint Scripturæ verè Divina; non verò quatuor alia nomine SS. Petri, Andreæ, Bartholomæi, & Thomæ ventilata. Quòd ex quatuor Esdræ libris duo sint verè Divini, alii verò duo apocryphi. Quòd pariter ex quatuor Machabæorum libris, duo sint verè Canonici, & Divini, alii duo è contrà apocryphi. Quòd Pauli Epistolæ ad Timotheum, ad Titum, ad Philemonem, sint verè Canonicæ, non verò aliæ ejusdem ad Senecam. Quòd ejusdem Pauli ad Ephesios epistola sit verè Canonica, non ejusdem ad Laodicenses alia. Quòd Epistola S. Jacobi, quam ut Canonicam Calvinus admittit, & Lutherus respuit, sit verè Canonica, & inter authenticas habenda. Dicant Novatores hæretici ex quonam Scripturæ textu aliquas ex præfatis veritatibus, quas contrà ipsos Ecclesia Catholica firmissimè tenet, probare possint? Igitur in ipsa Catholicà Ecclesià, ut optimè ait Vincentius Lirinensis Commonitorii cap. 3. *Magnoperè curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab omnibus creditum est*. Sed non propterea reiiciendum, si quandoq; contigerit Ecclesiam approbasse aliquas traditiones, quæ communes toti Ecclesiæ non fuerint. Quandoquidē non priùs approbat, quàm examinatà controversià eas legitimas esse deprehendat, ut evenit in judicio ferendo de libro Baruch, & secundo Machabæorum; imò in iis & similibus suam, quam accepit à Domino, exercet instinctu Spiritus sancti, auctoritatem.

10. In libro de Ecclesià negat adhùc extare Scripturā sacram, quam in pulvere, & cœno à Pontificibus sepultam

pultam blasphemat. In Colloquiis Latinis cap. de Bibliis, asserit usque ad tempus Carlostadii Bibliam mansisse incognitam. Ad cap.46. Genesis, dicit nullius esse auctoritatis versionem septuagintà Interpetrum; libros à Moyse conscriptos, se non recipere profitetur in Colloquiis convivalibus. Cap. de lege, & Euangeliis, titulo de Libris veteris, & novi Testamenti, non recipit quæ de Job scripta sunt. Ecclesiasten Salomonis nullam, dicit, habere perfectam sententiam. Sapientiam Salomonis intèr apocrypha reiicit, in sua Germanicà Bibliorum versione. R. Ex unanimi Catholicorum consensu, qui sacram Scripturam ab Ecclesià approbatam, tanquàm verbum Dei scriptum recipiunt. Quid autem Lutherus sibi tutiùs revelatum jactat circà cognitionem verbi Dei scripti, quod tot prçterierit Sanctos, effugerit sapientes? Sed si non extat sacra Scriptura, quarè Lutherus tot consumpsit labores, ut sacrã Scripturam interpretaretur, tum veteris, tum novi Testamenti; ut obscura loca Scripturæ (licèt perperàm hoc fecerit) explanaret? ergo indè confusus remanet à se ipso Lutherus. Sed, quid dum negat sacram Scripturam, vel ejus sensum, vult omnibus per se innotescere? Superfluum enim erat, ut commentaria componeret ad Scripturam explanandam, si aut nulla Scriptura extat, aut omnibus clarus est, & obvius (sicut ipse ait) sensus sacræ Scripturæ. Posito autem Lutheri asserto de noto sensu Scripturç, sequeretur, quòd tantam haberet Scripturæ cognitionem rusticus, ignarus, ac doctus Theologus: sed de facto plures exortæ sunt controversiæ, & difficultates circà intelligentiam sacræ Scripturæ, quas Summus Pontifex in Conciliis explanavit. Ex quo apertè constat, & sacram Litteram extare Catholicæ Ecclesiæ, & clarum, & obvium omnibus non esse semper sensum sacræ Scripturæ. Tandem, si ut contendit Lutherus, omnes haberent spiritum decisivum sacræ Scripturæ, aut certà litera Scripturæ non esset, numquàm posset Ecclesia in uno sensu sacræ Scripturæ verè convenire, & consequentèr numquàm posset unanimem doctrinam Fidelibus proponere.

11. Reprehendit eos, qui appellant ad Romanum Pontificem, eorumque appellationes deridet. R. Primò ex Concilio Sardicensi, quod ex toto orbe terrarum convocatum Sulpitius lib.2. Historię sacræ, & Socrates lib.2. cap.16. Historiæ Ecclesiasticæ generale Concilium appellat, cui, teste Athanasio in secundæ Apologię initio, & Hilario in libro de Synodis, interfuerunt plusquàm 300. Episcopi ex triginta sex Provinciis totius orbis Christiani. In hac ergo Synodo duo Canones habentur, quartus nimirum, & septimus, qui apertè probant jure ad Pontificem appellari posse. Quartus Canon sic habet: *Cum aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum judicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamaverit agendum sibi negotium in urbe Roma, alter Episcopus in ejus cathedrâ, post appellationem ejus, qui videtur esse depositus, omninò non ordinetur, nisi causa fuerit in judicio Episcopi Romani determinata.* Canon septimus sic loquitur: *Placuit, ut si Episcopus accusatus fuerit, & judicaverint Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum dejecerint, si appellaverit qui dejectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, si justum putaverit, ut renovetur judicium, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitimâ, & propinquâ Provinciâ sunt, ut ipsi diligenter omninò requirant, & juxtà fidem veritatis definiant. Quòd si is, qui rogat causam suam iterùm audiri, deprecatione sua moverit Episcopum Romanum, ut è latere suo Presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit, & quod estimet: & si decreverit mittendos esse, qui presentes cum Episcopis judicent, habentes ejus auctoritatem, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio*

bitrio

bitrio; si verò crediderit Episcopos sufficere, ut negotia terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo judicaverit. Accedit auctoritas Gelasii Papæ, qui in epistolà ad Faustum ait: *Ipsi sunt Canones, qui appellationes totius Ecclesiæ ad hujus sedis examen voluere deferri, ab ipsa verò nusquàm prorsus appellari debere sanxerunt.* Et in epistolà ad Episcopos Dardaniç: *Ad illam, inquit, de qualibet mundi parte Canones appellari voluerunt, ab illà autem nemo est appellare permissus.* R. Secundò exemplis eorũ qui appellarunt. Nam etiam antè Concilium Sardicense erat mos in Ecclesià appellandi ad Pontificem, ut meritò Leo epistolà 8. ad Episcopos Galliæ dicat: *Hanc esse antiquissimam consuetudinē.* Et ratio etiam militat; si enim, ut alibi contrà Lutheranos, & Calvinistas probavimus, Romanus Pontifex est caput totius Ecclesiæ, ac supremus controversiarum fidei, & morum judex, constat legitimas esse apud ipsum appellationes interpositas, cum ab inferiori, ad superiorem judicem, rectè interponatur appellatio. Deveniamus nunc ad exempla. Anno Christi 142. Pio I. Pontifice Maximo, Marcion excommunicatus ab Episcopo suo in Ponto, venit Romam, ut à Romana Ecclesià absolveretur. Factum refert Epiphanius hæresi 42. Anno 251. Pontifice Cornelio, Fortunatus, & Felix in Africa, à Cypriano depositi, Romam navigaverunt, atque ad eundem Cornelium appellaverunt, teste eodem Cypriano lib.1. epist.3. Non diù post Basilides in Hispania depositus, ad Stephanum Romanum Pontificem appellavit, ut notat Cyprianus ibidem epist. 4. Anno 350. Athanasius ab Orientalibus depositus, ad Pontificem Innocentium I. appellavit, ab eodem restitutus est, ut refert Sozomenus lib.3. cap.7. Post annum 400. Chrysostomus à Theodosio depulsus, ad Pontificem Innocentium I. appellavit, ut patet ex epistolis ejus duabus ad eundem Innocentium. Item eodem seculo, ad Leonem appellat Flavianus Episcopus Constantinopolit., ut scribit Liberatus in Breviario, cap.11. Ad eundem appellavit Theodoretus, ut ex epistola ejus ad Leonē apparet. Post annum 500. Gregorius lib.2. epist.6. privat sacra Communione Joannem Episcopū Grçcum, eo quòd judicasset Episcopum Thebanum, qui ad Apostolicam Sedem appellaverat. Plura sunt alia exempla hujusmodi appellationum ad Romanum Pontificem, quæ consultò omittuntur, quòd ea ab hæreticis contemnantur.

12. Dicit Ecclesiam Christi constare ex solis prædestinatis, seu omnes, & solos prædestinatos esse membra Ecclesiæ. R. Primò ex variis nominibus, figuris, & parabolis, quibus in Scripturis Ecclesia designatur; comparatur scilicèt agro Dominico Matth.13. In agro autem simul triticum, & zizania crescit. Comparatur areæ Matth. 3. In areà autem paleæ frumentum operiunt. Comparatur sagenę missę in mari, in quà boni, & mali pisces concluduntur. Matth.13. Comparatur convivio nuptiali, ad quod intrarunt boni, & mali, posteà verò mali non habentes vestes nuptiales, proiiciuntur in tenebras exteriores; undè concludit Christus Matth.22. *Multi sunt vocati, pauci verò electi*; Id est multi sunt in Ecclesià, quæ est vocatio quędam, seu cœtus vocatorum, qui tamen non sunt de electis. Comparatur Matth.25. decem virginibus, intèr quas quinque sunt prudentes, quinque verò fatuæ. Comparatur ibidem ovili, in quo sunt oves, & hædi, & illæ, Christo interprete, sunt electi, isti reprobos significant. Ex quibus omnibus manifestum est in hàc vità bonos cum malis, prædestinatos cum reprobis simul confundi, & permisceri, donec veniat discretionis tempus, quo boni, & prædestinati in vitam æternam, mali verò, & reprobi in ignem æternum mittendi separabuntur. R. Secundò, ex pluribus absurdis, quæ sequerentur. Ac primò, sequeretur Ecclesiam esse invisi-

visibilem, & à nemine certò dignosci posse, quod est maximè absurdum. Sequeretur 2. Paganos, Judæos, Hæreticos, & quoslibet impios, si prędestinati sint, jam esse de Ecclesiâ; contrà verò, quoslibet Fideles baptizatos, atque etiam sanctiores vitæ homines, si prædestinati non sint, non esse de Ecclesiâ, quod utrumque est absurdum, cum exploratum esse debeat, Baptismum januam esse, per quam aditus patet ad Ecclesiam. Sequeretur 3. omnem penitus auctoritatem Superiorum, ac debitam ipsis reverentiam labefactari, siquidem nec oves pastores suos, nec pastores oves suas cognoscerent.

13. Dicit Ecclesiam ex solis justis, & perfectis constare, ac proindè excludit peccatores à membris Ecclesiæ. R. Primò, Quia Sacramentum Pœnitentiæ aliorum non est, quàm eorum, qui sunt in Ecclesiâ: atqui Sacramentum Pœnitentiæ justorum non est, ac sanctorum, sed peccatorum, ad quorum peccata quælibet, post Baptismum admissa, eluenda, & expianda, est à Christo Domino institutum: ergo &c. Secundò, si morum pietas, & justitia ad Ecclesiæ conditionem requirerentur, visibilis non esset, & conspicua Ecclesia, atque incertum omninò foret, quinam essent de Ecclesiâ: sanctitatis enim & vitii conditio latet nos, proindè ac prædestinationis arcanum, cum scriptũ sit: *Neminem scire, utrum odio, vel amore dignus sit*, Eccl.9. Tertiò, quia illi verè, & simpliciter sunt in Ecclesiâ, qui sunt membra Ecclesiæ, saltèm imperfecta & ægra; atqui peccatores sunt membra Ecclesiæ saltèm ægrotantia, & imperfecta: qui enim pertinent ad corpus Ecclesiæ, licèt animę ejus virtutem perfectè non participent, sunt tamen membra. Quemadmodùm enim membrum in homine, licèt sit veluti mortuum, modò tamen cũ ejus corpore sit conjunctum, & alicujus influxus animæ capax, est adhùc membrum hominis, licèt imperfectum; ità similitèr, qui conjunctus est cum corpore Ecclesiæ, licèt ejus animæ, id est sanctificantis gratiæ, sit expers, est tamen membrum Ecclesiæ, quamvis imperfectum. Peccatores autem pertinent ad corpus Ecclesiæ, scilicèt per professionem fidei, quamvis ejus animam perfectè non participent, quia licèt fidem internam habeant, charitatem tamen non habent, quæ est forma vivificans, & virescere faciens, ergo sunt membra Ecclesiæ, quamvis arida, propè mortua, & imperfecta, capacia tamen vitæ, quia adhùc unita capiti per fidem, & indè aliquos influxus participantia ad salutem.

14. Negat dari Purgatorium, & prodesse defunctis vivorum suffragia. R. verbo *Albanenses*, *Acriani*. Tum quia certum est ex verbis Christi Matth. cap. 12. aliqua esse peccata quæ in aliâ vitâ remittuntur; sivè nomine peccatorum veniant intelligenda venialia, sivè simul cum eis aliorum peccatorum in vitâ hac remissorum pœna; profectò peccata non remittuntur damnatis in inferno, ubi nulla est redemptio, nec Beatis in cælo, ubi nulla, vel levis macula, potest reperiri, ergo remittuntur his qui sunt in Purgatorio, ubi purgantur, antequàm ad Dei conspectum admittantur, & possunt suffragiis juvari. Hanc perpetuam Ecclesiæ fidem, ac doctrinam legimus accuratè expressam in publicis fidei professionibus, qualis ea est, quam Clemens IV. obtulit Michaeli Paleologo Imperat. anno 1267. apud Rainaldum ad illum annum. Ea pariter, quam anno 1274. Gregorius X. in Concilio Lugdunensi à Græcis accepit: iisdem enim omninò verbis concepta est. Idem quoque confirmarunt Concilia, Lateranense sub Innocentio III. cap. 66. ubi dogma Purgatorii, traditione, & usu constare supponit: siquidem preces pro requie Fidelium defunctorum approbat, quas turpis lucri gratiâ fieri prohibet. *Pravas exactiones super his fieri prohibemus*, ajunt Patres Concilii Florentini sess. ultimâ in decreto de Purgatorio, cui Græci subscripsere. Repetitur ibi ea-

dem professio fidei, quam in Concilio Lugdunensi à Græcis accepit Gregor. X. Hoc etiam docet Concilium Tridentinum sess. 25. decreto de Purgatorio. Omitto ex professo, brevitatis studio, innumeras SS. Patrum auctoritates, communem Ecclesię praxim, Liturgias, morem celebrandi exequias Christianorum, & alia hujusmodi, quæ fusiùs pertractata videri poterunt apud veteres, & recentiores Polemicos. Vide Card. Bona in Psalmodiâ cap. 13., ubi agit de auctoribus, qui fidem Purgatorii propugnant.

15. Asserit omnia peccata esse mortalia. R. Ex Euangelio, ubi peccata alia ęquiparantur festucę, alia trabi; sic Lucæ 6. v. 41. Itē, discretionem peccatorum exhibet Matth. cap. 5. vers. 22. *Omnis, qui irascitur fratri suo, reus erit judicio. Qui autem dixerit fratri suo raca, reus erit Concilio. Qui autem dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.* Sed, cum juxtà peccatum decernatur gravitas pœnę; ex majori, & minori gravitate pœnæ, quę ex allato textu infligitur diversis peccatis, manifestè infertur peccata esse peccatis graviora. Tum quia verbum otiosum est peccatum, nam Matth. 12. vers. 36. legitur, quòd de eo debemus rationem reddere in die judicii: ergo si omnia peccata sunt ęquè gravia, dicendum foret ęquè esse peccatum verbum otiosum, ac homicidium, ac furtum, ac sacrilegium, quod, quam sit absurdum dicere, nemo non videt. Nec valet inferre ex illo, quod legitur ad Rom. 6. *Stipendia peccati mors*, omnia peccata esse mortalia; nam ibi Apostolus intelligendus est loqui de peccatis solùm mortalibus, quorum stipendium est mors: quòd si etiam ad peccata venialiá volunt adversarii extendere textum: dico Apostolum asserere stipendium peccati esse mortem, nō quia non dentur peccata levia, sed quia peccata venialia paulatìm inducunt ad mortalia: ideò loquēdo de venialibus, in hoc sensu potest etiam de illis dici, quòd stipendium peccati sit mors. Neque etiam valet dicere, quòd omne peccatum sit contrà legem, & proindè omnia peccata sint mortalia; nam peccata venialia non sunt contrà legem, sed divertunt à lege, indisponunt ad observantiam, & charitatem eà indispositione remittunt. Sed confundēdus est Lutherus cum suis met verbis; scripsit autem de decem præceptis antè finem: *Species, & differentias gulæ omitto, quia non semper sunt peccata mortalia*: Ex quibus verbis manifestè evincitur aliquando peccari solùm venialitèr peccato gulæ.

16. Asserit mandata Dei esse nobis impossibilia, & quòd in hàc vita non possumus illa adimplere. R. Ex Scriptura ubi asseritur plures in sanctitate, & justitiâ coram Deo ambulasse: & 3. Reg. 14. 8. *Non fuisti sicut servus meus David, qui custodivit mandata mea.* Joann. 14. 23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit.* Ad Philipp. 4. 13. *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Ex quibus textibus constat præcepta Dei non esse impossibilia. Tum quia Deus frustrà illa præcepisset, si non possent observari: Demum *Jugum Christi suave est, & onus leve.*

17. Omnia opera, quæ fiunt sinè fide justificante, vult esse peccata, quod etiam ad ipsamet justorum opera extendere audet; cum hoc tamen discrimine, quòd justis ad culpam peccata non imputantur, sicuti imputantur infidelibus. R. primò ex sacra Scriptura. Exod. 1. Cum obstetrices Ægyptiæ mandatum accepissent à Pharaone pręfocandi in ipso ortu omnes Hebræorum masculos, illæ timuerunt Deum, nec fecerunt juxtà præceptum Regis, sed mares servaverunt; quam quidem misericordiam laudat Scriptura, nec eam sinè mercede reliquit Deus: *Benefecit Deus obstetricibus*, ait sacer contextus, *& quia timuerunt Deum, ædificavit eis domos.* Ezech. 29. Rex Nabuchodonosor propter bellum fortiter gestum adversus Tyrios, sicut imperaverat Deus, mercedem temporalem

acce-

accepit, terram scilicet Ægypti: *Dedi ei terram Ægypti, pro eo quòd laboraverit mihi, ait Dominus Deus*; undè meritò S. Hieronymus in hunc locum ait: *Ex eo quòd Nabuchodonosor mercedem accepit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos, si quid boni fecerunt, non absque mercede, Dei judicio præteriri*. Daniel eidem Nabuchodonosor consulit, *ut peccata sua eleemosynis redimeret, & iniquitates misericordiis pauperum*. Porrò si eleemosynę hominis infidelis avertere poterant, aut mitigare pœnam temporalem, hæc opera non erant peccata, propter quæ veniunt adversa temporalia ad correptionem, vel æterna in damnationem. Ad Rom. 2. ait Apostolus: *Gentes, quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis*. Gentes igitur naturaliter, id est naturâ duce, & absque lege scriptâ, ea quæ legis sunt, faciunt. Porrò legis præcepta actionem imperant, quæ bona, & recta sit, tum ex officio, tum ex fine.

R. 2. Quia homo non semper agit ex habitu prædominante: avarus enim aliquando liberalis, impudicus interdum temperans est. Imò nec homo justus, semper agit ex justitiâ, sed aliquando peccat; ergo nec infidelis semper agit ex infidelitate, quemadmodum nec peccator ex malitiâ: ita ratiocinatur S. Thomas 2. 2. q. 10. art. 4. Perspicuum enim est, quòd non potest opus inquinari à malitia agentis, nisi quandò aliquo modo confert ad illud malitia; nam si ex bono naturę, non ex adjuncta malitia, quis in bonum finem operetur, opus erit naturaliter bonum: Atque hoc modo eleemosyna hominis impudici, bona esse poterit, si fiat humanæ misericordię causâ, non impudicitiæ: per accidens enim opus illud est hominis impudici, per se autem misericordis.

18. Dicit quòd quidquid homo in peccato mortali facit, est peccatum, & consequenter omnia opera peccatorum, etiam fidelium peccata esse contendit. R. Ex Scripturis, quæ peccatores excitant ad pœnitentiam, mutationem morum, ac cordis conversionem; ut nempè in gratiam cum Deo redire possint. An verò ad id hortaretur, & id præciperet Scriptura, quod semper peccatum est, ac Deo displicet, quis credat? Ezech. 18. *Convertimini, & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris*. Daniel. 4. *Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum*. Confirmant exempla, quæ in Scripturis referuntur. Publicani Lucæ 18. qui humili, ac demisso animo à longè stans, ne oculos quidem ad cælum attollere audebat, sed percutiebat pectus suum, dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori*. Cornelii Centurionis, qui ut refertur. Actor. 10. *Vir erat religiosus ac timens Deum, faciens eleemosynas multas, & deprecans Deum semper*. An quæso peccatum fuit humilitas Publicani? An peccavit Cornelius cum eleemosynas dabat, & Deum deprecabatur?

R. 2. Ex Conciliis Constantiensi, à quo damnatus fuit hic error Joannis Hus, & ex Tridentino sess. 6. canon. 7. Accedunt Sanctorum Pontificum Pii V. Gregorii XIII. Urbani VIII. constitutiones, qui hanc Michaelis Bay propositionem proscripserunt, nimirùm: *Omne quod agit peccator, vel servus peccati, peccatum est*, quia homo peccator, non semper agit ex corrupto principio, sicut justus non semper agit ex dominante justitiâ: undè meritò proscripta fuit hæc Bay propositio: *In omnibus suis actionibus peccator servit dominanti cupiditati*.

19. Reiicit cultum qui tribuitur Sanctis. R. verbo *Beza*. Tum quia infinita sunt in primitivâ Ecclesiâ hujusce cultus exempla. Inter alia sufficiat, quod refert Eusebius lib. 7. histor. cap. 19. summâ nempè reverentiâ servatam fuisse S. Jacobi Jerosolymitani Cathedram; cujus quidem reverentię causam, & rationem reddit: *Satis, inquit, perspicuè declaran-*

tes, qualiter tum antiquiores, tum nostri temporis Christiani, viros Sanctos, ob ipsorum erga Deum amorem, debito semper honore venerati sunt, & hactenus venerantur. Idem planè tradit S. Hieronymus epistolâ ad Riparium de erroribus Vigilantii: *Honoramus servos*, inquit, *ut honor servorum redundet ad Dominum, qui ait: Qui vos suscipit, me suscipit*; demùm accedit ratio. Quia tàm licet cultu religioso prosequi Sanctos, ob eximias eorum dotes supernaturales, quàm liceat cultu politico, & civili honorare viros principes, aliosque in potestate constitutos, vel aliquâ in scientiâ, aut arte insignes.

20. Negat Sanctos esse invocandos. R. verbo *Vigilantius*, *Henricani*. Item aliis Scripturæ exemplis, nempè Genes. cap. 18. 19. 32. Jerem. 15. Ezech. 14. Et certè, si licitum est ad viros Sanctos, dum in terris nobiscum versantur, confugere, ut pro nobis apud Deum intercedant, quod constat pluribus Scripturæ testimoniis, præcipuè ad Thessal. 5. ubi Paulus ait: *Fratres orate pro nobis*; quantò magis ad Sanctos, qui cum Christo in cælis triumphant? nulla profectò Idololatriæ vel minima umbra hic apparet, ut nos calumnientur hæretici. Neque enim gratiam, aut gloriam à Sanctis, tanquam auctoribus postulamus, sed eos non alio fine, nec alia mente invocamus, quàm ut suis apud Deum precibus, cælestia, quibus indigemus, bona nobis impetrent; & hoc est ipsos habere tanquam mediatores intercessionis, non verò tanquam mediatores solutionis pretii pro redemptione nostra; in hoc enim sensu, unus tantùm mediator noster est Jesus Christus D. N. Doctrinam hanc Ecclesiæ summa æquitate, ac sapientia Concilium Tridentinum, sess. 25. expressit.

21. Negat cultum Crucis, & sanctarum Reliquiarum. R. à Bellarm. lib. 2. de imaginibus Sanctorum cap. 26. & sequentibus, ubi plura eam in rem momenta congessit, primò à Scripturis. 2. à mysteriis in ipsa Cruce significatis. 3. ab inventione Crucis, ex qua multiplex testimonium sumitur. 4. à testimoniis veterum, qui passim referunt quanto desiderio tenerentur fideles habendi, aut saltem videndi particulas veræ Crucis; quod ad magnum Crucis honorem pertinere, nemo dubitat. 5. ab exaltatione Crucis. 6. Si, ait Bellarminus, locus in quo Angelus stetit, terra sancta est, Josue 5. Exod. 3. cur non magis Crux ubi stetit Christus? si sudaria, & semicinctia Pauli honorabantur propter contactum, cur non magis Crux Christi Sanguine respersa? Si sacramenta honorantur, quia sunt instrumēta gratiæ, cur non Crux, quæ instrumentum est redemptionis? Imò præsertim est adoranda; quia crucifixum Dominum nobis repræsentat.

R. Etiam ex antiquâ Ecclesiæ praxi, & traditione, quæ innumeris ferè momentis demonstrari potest. Ita Eusebius lib. 7. histor. cap. 19. scribit summa cum reverentia in Ecclesia Jerosolymitana servatam esse S. Jacobi Cathedram. Sancti etiam Ignatii Martyris Reliquias summa cura collegerunt, & asservarunt Presbyteri, & Diaconi Ecclesiæ Antiochenæ. Ruffinus lib. 2. histor. cap. 26. scribit S. Joannis Baptistæ Reliquias Sebaste, summo cum honore servatas fuisse. Hinc est, quòd Cælestinus Papa in epistola ad Concilium Ephesinum, Patribus hujus Concilii sic gratulatur: *Vos Joannis Apostoli Reliquias præsentes veneramini*. Reliquias Sanctorum esse colendas docet Concil. Trident. sess. 25. de invocatione Sanctorum.

22. Docet peccatum originale, quod ab Adamo contraximus, consistere in concupiscentia, seu in prava inclinatione ad malum. R. auctoritate Concilii Trident. sess. 5. in decreto de peccato originali, ubi ait: *Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat. S. Synodus declarat, Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quòd verè, & propriè in renatis peccatum sit; sed quia ex pecca-*

ta est, & ad peccatum inclinat: si quis autem contrarium senserit, anathema sit. Accedit etiam ratio Theologica. Quia, quidquid habet rationem peccati, id per Baptismum tollitur, ut tenet Catholica Ecclesia; atqui concupiscentia illa, per Baptismum non tollitur, ut constat perpetuà experientia, nam baptizati adhuc sentiunt inclinationem ad malum concupiscendum, sicut sentiebat etiam Apostolus ad Rom. 7. *Video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ*; & ad Galat. 5. *Caro concupiscit adversùs spiritum, spiritus autē adversùs carnem*, ergo concupiscentia non est peccatum originale.

23. Asserit solam fidem ad salutem, & justitiam sufficere. R. verbo *Joannes Seignour, Aetiani, Antinomi, Calvinus*.

24. Docet Concilia generalia rite congregata nullius esse valoris. R. Primò iis testimoniis Scripturæ, quibus probari solet, & nos alibi probavimus, Ecclesiam esse columnam, & firmamentum veritatis, eamque ex speciali directione, & assistentia Spiritus sancti ità regi, ut non possit errare in iis quæ credenda, vel facienda, tanquam ad salutem necessaria, proponit, juxta Divinam promissionem Ecclesiæ factam: *Vobiscum sum omnibus diebus*. Illa enim, & similia debent maximè competere Concilio generali legitimè congregato, cum illud perfectè universam repræsentet Ecclesiam, adversùs quam portæ inferi nunquam prævalebunt; neque ulla possit cogitari congregatio fidelium, quæ majoris sit auctoritatis ad aliquid statuendum in fide, & moribus. Hinc definitio Concilii ipsimet Spiritui sancto tribuitur: *Visum est Spiritui sancto, & nobis*, ajunt Apostoli in Concilio Jerosolymitano Actorum 15.

R. 2. ratione. Quia ipsa Concilia generalia legitimè congregata, satis existimant se non posse errare, cum multa proponant ex fide credenda, & oppositum sentientes, tanquam Hæreticos damnent. Hinc damnatus est Arius in Concilio Niceno primo: Macedonius in Constantinopolitano primo: Nestorius in Ephesino: Eutyches in Chalcedonensi: Origenes in Constantinopolitano secundo: Monothelitæ in Constātinopolitano tertio: Iconomachi in Niceno secundo, atq; ut alios prætercam, Lutherani, & Calviniftæ in Tridentino. Patres etiam, & Theologi, ac universi fideles idem sentiunt de ejusmodi Conciliis, ac proindè certissimè credunt quidquid ab ipsis credendum proponitur. Verum quidem est, quòd ad hoc ut Concilium Œcumenicum sit legitimum, & non possit errare in fide, adeoque sit infallibilis credendorum regula, debet adhærere Summo Pontifici. Undè & canonicum non est, nisi cum fuerit ab eodem approbatum: & cum Patres in Conciliis generalibus congregati, suarum omnium definitionum confirmationem petere soleant à Summo Pontifice; satis ostendunt ipsorum judicium posse retractari, donec accesserit approbatio Pontificis; ac proindè ante hanc approbationem esse fallibile, & errori obnoxium.

25. Docet ad valorem Sacramentorum* nullam requiri ministri intentionem, adeoque valere Sacramentum, quod minister per jocum, & irrisionem non tantùm internam, ac latentem, sed etiam externam, ac manifestam perficit, aut confert. R. 1. Ex Scriptura, in qua ita supponuntur Sacramenta instituta à Christo, ut voluerit ea fieri dependenter ab intentione, saltem prudenter æstimabili ministri: *Sic nos existimet homo*, ait S. Paulus, 1. ad Corinth. 4. *ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei*. Dispensator autem, ac minister fidelis talis existimatur, cum id prudenter & rationabiliter facit, quod commissum sibi à Domino dignoscitur. R. 2. Auctoritate Eugenii IV. Leonis X. & Concilii Tridentini. Eugenius IV. in decreto, seu instructione Armenis data: *Omnia*, (inquit) *Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet, rebus tanquam*

materiâ, verbis tanquam formâ, & personâ ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia, quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum. Concilium Tridentinum sess. 7. canon. XI. *Si quis dixerit, in ministris, dum Sacramenta conficiũt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit*; & sess. 14. cap. 6. ait: *Illum fore salutis suæ negligentissimum, qui Sacerdotem jocosè absolventem cognosceret, & non alium sedulò agentem requireret*; & can. 9. ejusdem sess. sic statuit: *Si quis dixerit, absolutionem Sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicialem, sed nudum ministerium pronuntiandi, & declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tamen credat se esse absolutum, aut Sacerdos non seriò, sed joco absolvat . . . anathema sit*. Reprob. etiam auctoritate S. Thomæ, & ratione quâ ille utitur 3. parte quæst. 64. art. 8.

26. Negat utilitatem, & necessitatem cœremoniarum Ecclesiæ in Sacramentis, in Liturgiis &c. R. auctoritate Concilii Tridentini, sess. 22. De Sacrificio Missæ, cap. 5. & ex Cathechismo Romano parte 2. num. 16. & iterum ex Concil. Trident. sess. 7. canon. 13. Tum ex his quæ dicta sunt verbo *Adiaforistæ*.

27. Docet unum esse naturâ, & efficaciâ Christi, ac Joannis Baptismũ. R. Ille ritus naturâ, & substantia diversus fuit à Baptismo Christi, qui nec Sacramentum fuit, nec Christum habuit auctorem, nec ejusdem formæ fuit, ac necessitatis: at quì talis fuit Baptismus Joannis. 1. quidem non fuit Sacramentum, quia verum Sacramentum signum est stabile, ac permanens: at Joannis Baptismus brevissimo duravit tempore. Tum etiam, quia ut ait S. Thom. 3. parte, q. 38. art. 1. ad primum, Baptismus Joannis fuit quasi quoddam Sacramentale disponens, ac præparans ad Baptismum Christi.

2. Baptismus Joannis Christum non habuit auctorem. Hinc nusquam appellatur aut Baptismus Christi, aut simpliciter Baptismus, sed Baptismus Joannis; quâ limitatione, Scriptura non tantùm innuere voluit Joannem fuisse ministrum hujus Baptismi (aliàs pari ratione Baptismus Christi dici posset Baptismus Petri, vel Pauli, qui sunt tantum illius causæ ministeriales, quod tamen ne dicatur, vetat Apostolus 1. Corinth. 1.) sed innuere voluit Joannem auctorem esse illius Baptismi, quanquam inspiratione, ac motione cælesti ductus ille fuerit ad hunc ritum instituendum.

3. Baptismi Joannis non eadem fuit forma, quæ Baptismi Christi. Tum quia incertum planè est, utrum Joannes aliqua verborum formulâ inter baptizandum usus fuerit; tum quia si usus est istâ, quæ insinuatur Actor. 19. *Baptizo vos in eum, qui venturus est*, sanè omninò diversa est ab eâ, quam præscripsit Christus Matth. 28.

4. Denique Baptismus Joannis æqualis non fuit necessitatis cum Baptismo à Christo instituto; hic enim omnes obstringit tam parvulos, quàm adultos; ille verò, cum esset Baptismus pœnitentiæ, solos adultos; undè rursus baptizati sunt, qui solo Joannis Baptismo, non verò qui Baptismo Christi jam tincti fuerant. Tum quia Baptismus Joannis diversus omninò fuit à Baptismo Christi virtute, & efficacia; nam Baptismus Joannis fuit tantùm in aqua, non autem in Spiritu sancto, sicuti erat Baptismus Christi, ut testatur ipsemet Joannes capite 1. *Ego baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis, hic est qui baptizat in Spiritu sancto*. Et Marc. 1. *Ego baptizavi vos aqua, ille vos baptizabit Spiritu sancto*. Undè meritò Concilium Tridentinum sess. 7. canon. 1. De Baptismo ita definit: *Si quis dixerit Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit*.

28. Dicit peccata quidem per Baptismum non imputari, sed negat ea verè deleri. R. nam præter auctori-

tates,

tates, quibus suprà probavimus novæ legis Sacramenta conferre gratiam interiorem sanctificantem, & consequenter aliqua primariò, & per se peccata delentem: non desunt aliæ auctoritates speciales, probantes per Baptismum verè, & propriè omnia peccata remitti: 1. ad Corinth. 6. *Abluti estis, sanctificati estis, justificati estis*, ad Titum 3. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, & renovationis Spiritus sancti.* Actor. 2. *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisq; vestrum in remissionem peccatorum.* Item Actor. 22. Paulo dicitur: *Exurge, baptizare, ablue peccata tua.* His omnibus accedit auctoritas Concilii Tridentini sess. 5. canon. 5. Insuper Concil. Trident. sess. 7. canon. 6. de Baptismo damnat propositionē, in quà asseritur, quòd baptizatus damnari non possit etiam si velit, nisi nolit credere. Demum canone 7. 8. 9. 10. alias Lutheri ineptias, & figmenta circa Baptismum condemnat: ad quos sacros canones lectorem remittimus.

29. Negat veritatem, & necessitatem Sacramenti Confirmationis, quam dicit meram esse cœremoniam. R. ex sac. Script. Actor. 8. & 19. Tum quia ad verum, & propriè dictum novæ legis Sacramentum, quatuor potissimùm habemus notiones: 1. ut sit signum sensibile: 2. ut sit à Christo Domino institutum: 3. ut vim habeat producendi, seu conferendi gratiam; 4. ut sit perpetuum in Christiana religione; at quì quatuor illę notiones apprimè conveniunt Sacramento Cōfirmationis, & ritè inferuntur ex duplici citato Scripturæ testimonio. Habemus enim signum sensibile, scilicet *manus impositionem, & orationem*, signum illud, seu ritum illum sensibilem à Christo Domino esse institutum ex facto, & exemplo Apostolorum constat; neque enim illi viri justi, talem ritum usurpassent, & Ecclesiis quas fundarunt, reliquissent, si secus foret. Insuper signum illud sensibile vim habet conferendi gratiam: *Imponebantur manus, & accipiebant Spiritum sanctum*, ait sacer textus. Denique signum illud non transitorium, & ad tempus institutum fuisse, sed permanens, atque perpetuum in Ecclesia, invictè demonstratur ex praxi, & usu Ecclesiæ nusquam interrupto, atque ex SS. Patribus, quorum auctoritates, brevitati consulentes, omittimus. Ritum autem externum hujus Sacramenti, non meram esse Baptismi cœremoniam, ut Novatoribus placet, sed verum & proprium Sacramentum, definit Concilium Trident. sess. 7. canon. 1. de Confirmatione.

Quoad necessitatem verò, quamvis non simpliciter talem, sed ad perfectiùs militandum Christo, & fortiùs agendum, tenetur quilibet Christianus ad eam perfectionem contendere, quæ necessaria est, ut securitati suæ consulat, & pericula adversùs fidem constanter superet: Adversarius enim noster diabolus, ait S. Petrus in sua 1. epist. canonicà cap. 5. *Tanquā leo rugiens circuit quærens quem devoret, cui resistite fortes in fide.* Et ad Ephes. 6. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversùs insidias diaboli.* At qui ad hoc maximè confert Sacramentum Confirmationis, ut constat ex SS. Patribus, qui ajunt sinè illo hominem non perfici, non consummari, non habere plenitudinem gratiæ, nempè per se; licèt per accidens possit illam habere. Undè S. Thomas 3. parte, quæst. 72. art. 1. ad tertium: docet *Sacramentum hoc cooperari ad perfectionem salutis, & hoc modo esse de necessitate salutis, quamvis sinè ea possit esse salus*; & art. 8. ad 4. infert Sacramentum hoc etiam moribundis conferri debere, ut in resurrectione perfecti appareant.

30. Dicit Sacramentum Eucharistiæ consistere in usu, & sumptione, adeoque solùm quandò sumitur Eucharistia, in ea fieri realiter præsens Corpus Christi. R. 1. ex ipsis verbis institutionis, quia priùs Christus dixit: *Hoc est Corpus meum: Hic est Sanguis meus*, quàm discipulis porrexerit Corpus ad manducandum, & Sanguinem ad bibendum. Ita Concilium

Trident. seff. 13. cap. 3. *Verùm* (inquit) *illud in eo* (Eucharistia) *excellens, & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primùm sanctificandi vim habent, cum quis illis utitur: at in Eucharistia ipse sanctitatis auctor ante usum est: nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cum verè tamen ipse affirmaret Corpus suum esse, quod præbebat.* Et hoc etiam colligitur manifestè ex sacro textu. Ratio enim quà Christus suos discipulos invitat ad manducandum, & bibendum, hæc est, quia sub pane Corpus, & sub vino Sanguis continetur; particulam siquidem causalem *enim* usurpat Christus apud S. Matthæum cap. 26. *Dedit illis dicēs: Bibite ex hoc omnes: Hic est enim Sanguis meus novi Testamēti.* Undè, & à S. Luca cap. 22. & à S. Paulo 1. Corinth. 11. priùs dicta referuntur verba, quibus Calix consecratur, quàm Apostoli calicem hauserint; ergo priùs fuit Corpus sub specie panis, & Sanguis sub specie vini, quàm discipuli manducarent, vel biberent, & consequenter ratio Sacramenti non consistit in illa actione, qua manducatur Corpus, & Sanguis bibitur; quod enim prius est, non pendet ab eo, quod est posterius. Addendum est, quòd verba Christi ex se ipsis operativa sunt, & efficacia, adeoque illud ipsum effecerunt, quod significabant, etiam seposito usu, seu sumptione, quæ ad effectum quidem Sacramenti percipiendum necessaria est, non ad veritatem ipsam realis præsentiæ comprobandam. R. 2. ex antiqua, & constanti praxi Ecclesiæ asservandi Eucharistiam. Praxim hanc, & disciplinam Concilium Trident. seff. 13. cap. 6. exponit.

31. Docet 1. effectum primarium, & directum Sacramenti Eucharistiæ esse mortalium peccatorum remissionem; 2. ad dignam præparationem Communionis, non requiri ut quis non sit sibi conscius peccati mortalis, sed ad illam satis esse fidem, quà certò credat sibi in eo Sacramento omnia peccata esse remittenda. R. uterque error. Matth. 22. punitur severissimè, qui ad regium convivium sinè veste nuptiali intrare præsumpsit. *Ligatis pedibus, & manibus,* (inquit Rex convivii) *mittite eum in tenebros exteriores*. Ibi verò adumbrari convivium Eucharisticum, concors est SS. Patrum, & Interpetrum sententia. Denique 1. Corinth. 11. Apostolus pronuntiat: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini*. Ex quibus testimoniis manifestè colligitur, præviam esse debere in suscipiente Eucharistiam, animæ puritatem, ac sanctitatem, adeoq; Sacramentum hoc ex se, ac directè institutum non esse ad tollendum peccatum mortale, & primam gratiam sanctificantem producendam. Quod propugnari etiam potest ratione Theologica; quia Sacramentum Eucharistię institutum est per modum alimenti spiritualis: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus,* inquit Christus Joann. 6. alimentum autem spirituale supponit in eo, qui illud sumit, vitam spiritualem animæ, sicut alimentum corporale vitam corporis.

R. 2. Ex constanti Ecclesię totius traditione. Certum quippe est ab Altari semotos, ac separatos olim fuisse, qui propter crimina luctuosam decurrebant pœnitentiam. Ita colligitur ex Conciliis Illiberitano, canon. 78. & 79. Ancyrano canon. 4. 5. & 7. Nicæno canon. 11. Arausicano 1. can. 3. Et ex S. Cypriano epist. 14. 15. 16. & tractatu de lapsis. Hinc alta voce inter Missarum solemnia clamabat Diaconus, *Exite Catheeumeni, Pœnitentes, indigni*. Synodus Tridentina hunc etiam Novatorum errorem proscripsit, & anathemate confixit.

32. Negat Missam esse verum, ac propriè dictum Sacrificium. R. ex his quæ dicta sunt contra *Faustum Monichæum*. Tum quia in Missa, omnes conditiones ad perfectum Sacrificium requisitæ, occurrunt. Quinque

enim

enim ad Sacrificium perfectum conditiones requiruntur. 1. Ex parte ministri requiritur, ut verus sit ordinatione, seu consecratione Sacerdos; ita enim connexa sunt inter se Sacrificium, & Sacerdotium, ut separari non possint. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus, Hebr. 5. *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, & Sacrificia pro peccatis*: at qui in Sacrificio Missę habemus summum, æternum, & invisibilem Sacerdotem Christum, qui seipsum visibili Sacerdotum ministerio Deo Patri offert: *Una enim, & eadem est hostia*, ait Concilium Trident. sess. 22. cap. 2. *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in Cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa*. 2. Ex parte materiæ requiritur, ut sit res aliqua externa, & sensibilis quæ offeratur. *Omnis enim Pontifex*, ait Apostolus, Hebr. 8. *ad offerendum munera, & hostias constituitur*: at qui in Sacrificio Missæ sub speciebus externis, ac sensibilibus panis, & vini, Christus realiter continetur, & offertur. 3. Ex parte formę requiritur, ut res illa sensibilis, quę in Sacrificio offertur, perimatur, aut immutetur; nimirùm ad declarandum, & confitendum supremum Dei in res omnes dominium, atque idcircò requiritur, ut non solùm usus rei Deo offeratur, sed & ipsa substantia, quod fit per consumptionem, aut immutationem. Porrò in Sacrificio Missæ sub speciebus panis, & vini, à quibus consecrando substantia deficit, ipse Christus vera hostia constituitur; dum autem cōsumuntur species, deficit etiam Sacramentalis modus essendi Christi sub illis, & separatur realis illa præsentia Christi, quà veluti panis substantia, seu substantię loco ibi erat, absque tamen accidentium inhęsione; undè totum illud consumitur Sacramentum, & separatio animę Christi à corpore, quam in cruce perfecit, repræsentatur; ipseque Deus vitæ, & mortis Dominus agnoscitur summi hujus Sacrificii opere; quemadmodùm in Cruce pendens ipsâ sui oblatione summus Sacerdos Christus illum confessus est. Undè idem nunc, ac tunc Sacrificium, diversus tamen modus. 4. Ex parte finis requiritur ut implicitè, vel explicitè referatur ad honorem Dei; si alio fine fiat, non est Sacrificium. Ratio est manifesta, quia Sacrificium est *actus religionis, quo significatur interna nostra existimatio de excellentia Divina*, reverentia nostra, affectus servitutis, dependentiæ, ac subjectionis erga Deum. Quis porrò negabit Sacrificium Missæ, in quò Christus ipse Deus, & homo, Deo Patri offertur, referri in gloriam Dei? 5. Denique ex parte loci requiritur, ut in Altari offeratur, quod magis ad ritum, quàm ad essentiam pertinet; ritus tamen iste naturali, Divinâque lege inductus est. Constat 1. ex usu omnium gentium. 2. ex Scripturis, ubi Altaria non leguntur erecta, nisi ad usum Sacrificii, vel certè ad significationem illius. 3. ex usu, & praxi Christianorum, apud quos erecta semper fuere Altaria, ut Sacrificium offeretur; ista momenta probant, non solùm Missam esse verum Sacrificium, sed etiam illud Missæ Sacrificium reponendum esse non in solâ mortis commemoratione, ac repręsentatione, ut volunt Novatores, sed in oblatione incruentâ, & mysticâ Christi realiter pręsentis sub speciebus panis, & vini; nam essentia Sacrificii, ut mox dicebamus, in aliquâ immolatione consistit. Ex quibus colligitur primò contra Novatores, Missę Sacrificium verè propitiatorium esse, ac impetratoriū 2. Colligitur ritè offerri pro omnibus fidelibus Christianis, tam viventibus, quàm defunctis, eorumque necessitatibus.

33. Damnat Missas privatas, in quibus solus Sacerdos communicat, & hujusmodi Missas ad invidiam *Angulares* appellat. R. Auctoritate Concil. Trident. sess. 22. cap. 6. Accedit etiam ratio Theologica, quia Sacrificium pro omnibus, etiam absentibus offertur, omnesque secundùm animorum dispositionem fructum ejus

participant; atque etiam illi præsentes, qui realiter de Corpore Domini non communicant, offerunt tamen unà cum Sacerdote, & spirituali communicatione gaudent; quod ipsum Tridentinum laudatum sanctissimè docet, rectissimèque indè privatarum Missarum utilitatem deducit, & commendat. Optandum quidem esset ut præsentes omnes realiter communicarent; atque quòd in plurimorum præsentiâ semper Sacrificium offerretur; id enim optimè congruit naturæ Sacrificii. Sed dum ita semper fieri non potest, præstat totius Ecclesiæ nomine Sacrificium offerre, etiam privatim, quàm illud omittere, ne sancta Ecclesia tanti boni participatione, & utilitate privetur. Nam si orationes privatæ, omnibus pro quibus fiunt, utiles sunt, quantò magis summum Sacrificium Christi orantis Patrem, quod à Sacerdotibus orando renovatur?

34. Negat Sacramentum Pœnitentiæ verum esse, & propriè dictum Sacramentum, omnibus lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, & à Baptismo, ejusque memoriâ distinctum. R. Quia omnes conditiones requisitę ad verum, & propriè dictum novæ legis Sacramentum Pœnitentię conveniunt; nam primò est signum externum, & sensibile, tum ex parte pœnitentis, peccata sua declarantis, & internum animi dolorem significantis, tum ex parte Sacerdotis absolventis per certa, & determinata verba. 2. Est signum perpetuum; quia cum Christus concessit Ecclesiæ auctoritatem dimittendi peccata, eam certo temporis spatio non circumscripsit. 3. Signum illud est à Christo Domino institutum, cum nempè ait Concilium Trident. sess. 14. cap. 1. *A mortuis excitatus insufflavit in discipulos suos, dicens: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt*. 4. Signum illud non est sterile, sed efficax, quod habet annexam gratiæ promissionem, nempè remissionem peccatorum. Indè meritò Concil. Tridentinum sess. 14. canon. 1. sic decrevit: *Si quis dixerit, in Catholica Ecclesia Pœnitentiam non esse verè, & propriè Sacramentum pro fidelibus, quoties post Baptismum in peccata labuntur, ipsis Deo reconciliandis, à Christo Domino nostro institutum, anathema sit*. Ex quo patet Sacramentum Pœnitentiæ esse omnibus lapsis post Baptismum ad salutem necessarium. *Est autem*, ait Concil. Trident. laudatâ sessione cap. 2. *Hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus*. R. 2. Lutherani, & Calvinistæ, asserendo contra ipsos Sacramentum Pœnitentiæ esse distinctum à Baptismo, ejusque memoriâ, ratione Theologica, ductâ ex discrimine, quod est inter Sacramentum Baptismi, & Pœnitentiæ, quod doctè, & eleganter exponit Concil. Trident. sess. 14. cap. 2. scilicet: Sacramentum Pœnitentiæ habet subjectum, ministrum, formam, materiam, & effectum omninò diversum, & distinctum, à Baptismo: subjectum Pœnitentiæ est homo baptizatus; Baptismi verò capax est homo quilibet. Minister Pœnitentiæ est solus Sacerdos; Baptismi homo quilibet, licèt citrà necessitatem soli liceat Ecclesiæ ministro. Peccatum originale, & omnia actualia per Baptismum delentur; sola verò actualia, quæ Baptismum sequuntur, per Pœnitentiæ Sacramentum: materiâ autem Baptismi est aqua, sicùt forma ista: *Ego te baptizo &c.* materia verò Sacramenti Pœnitentię sunt actus pœnitentis; forma verò, verba, quibus Sacerdos absolvit. Igitur Baptismus, & Pœnitentia duo sunt planè distincta Sacramenta, ut Concil. Trident. sess. 14. can. 2. definivit.

35 Negat tres esse partes Pœnitentiæ, contritionem nimirùm, confessionem, & satisfactionem, & duas tantùm admittit, terrores scilicet incussi conscientiis agnito peccato, & fides concepta ex Euangelio, vel absolutione, quâ credit quis sibi per Christum esse remissa peccata. R. Illę

cen-

censeri debent partes Sacramenti Pœnitentiæ, quæ à virtute ipsa Pœnitentiæ promanant: atqui terrores illi conscientiæ incussi, & fides, seu fiducia obtentę remissionis peccatorum, non promanant ex virtute Pœnitentiæ, sed eam antecedunt;ad eam quidem excitandam prosunt, eam inchoant, aut inducunt, non tamen verè constituunt. Pariter vana est illa Hæreticorum fiducia, quæ verum de peccatis dolorem non importat; nec Divinæ promissioni innititur. Si verò fiducia illa, pro spe certà consequendæ per Christum salutis habeatur, hæc quoque antecedit,vel comitatur, & sequitur Pœnitentiam. Hinc meritò hanc Lutheri doctrinam damnavit Synodus Trident. sess.14.

36. Docet Confessionem peccatorum in specie, ex Ecclesiæ universalis instituto, non Divino jure institutã esse, vocans Confessionẽ: *Cruentissimam carnificinam*. Melanchon vocat eam: *Conscientiarum laqueum.* Calvinus in Antidoto Concilii Trid. ait, nullum fuisse per annos mille in Ecclesia Confessionis usum, donec Innocen. III. laqueum hunc populo Christiano induxit: undè Confessio *Tormentum Innocentianum* à Calvinistis solet vulgò appellari. R. Nam obligationem confitendi auriculariter peccata in specie, probat effatum illud D. Augustini lib. 4. contrà Donatistas cap.24. *Si quisquam in hac re auctoritatem Divinam quærat, quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutũ, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolicà traditum rectissimè creditur.* Atqui talis est obligatio confitendi peccata; neque enim assignari potest quo in Concilio primùm fuerit instituta. Quod enim de Concilio Later.4.garriunt Novatores, fabula est, nec unquam id probare potuerunt.Ergo &c. Tum quia si lapsi peccata solùm in genere, non in specie confiterentur, Sacerdos non posset agere personam judicis, & medici; non judicis, quia judex exigit probatum in specie, & numero delictum, ut sententiam proferat; non medici, quia nullus medicus curat infirmos in genere. Hinc habetur summà Christi charitate institutam esse Confessionem integram peccatorum, ut salutem suam Christianus peritis directoribus commendare teneatur,quam secùs passionibus suis, & ignorantiis cæcè committeret, & in æternum amitteret. Ideò qui verè pœnitentes sunt, gratias agunt Deo, qui illos ad remedium conscientiarum quærendum adegit, atq; piissimum judicium criminum, antè finalem discussionem, ad emendationem instituit. Illi solùm blasphemant, qui quæmadmodùm hæretici, de quibus paulò antè mentionem fecimus, superbà pręsumptione sibi fidunt, & corrigi recusant. Adde, Orientales auricularẽ Confessionem perpetuà praxi observare, quam certè non aliundè,quàm ex Divina traditione habuerunt,ut ostendit Naironus in sua Evoplia,& Abrahamus Ecchellensis in notis ad Catalogum Scriptorum Orientalium Hebdiesu Patriarchæ Chaldæi, quod & ipse Hebdiesu Romæ, eo tempore, quo Tridentinum Concilium celebrabatur, confessus est.

37. Docet necessariò exigendam esse à pœnitentibus pœnalem satisfactionem, tantùm ad novę vitæ custodiam, ad infirmitatum medicamentum, & aliorum exemplum, non verò ad præteritorum peccatorum vindictam, seu veram satisfactionem Ecclesiæ tantùm, non Deo exhibendam.R. Multis sacrę Scripturę exemplis, quæ significant Deum post condonatum peccatum, ultricem pœnam temporalem à pœnitente adhuc reposcere. Illustre inprimis est exemplis Davidis lib.2. Regum cap. 12. Quanquàm enim à Propheta Nathan audivisset: *Dominus transtulit peccatum tuum: non morieris*; statim adjungit: *Verumtamen,quoniam blasphemare fecisti inimicos Domini, propter verbum hoc, filius, qui natus est tibi,morte morietur.* Et infrà: *Quam obrem non recedet gladius de domo tuà usque in sempiternum*, eo quòd

contempseris me, & tuleris uxorem Uriæ. Remittit ex unâ parte Deus culpam, & pœnam æternam, & ex alterâ temporalem pœnam morte filii ex patre ipso repetit, non tantùm in disciplinam & emendationem Davidis, & aliorum exemplum, ut solent respondere Novatores, sed etiam in vindictam peccati, quanquam dimissi. Eodem lib. 2. Regum cap.24. Quamquam Deus condonasset Davidi peccatum, quod in numerando populo commiserat; tamen superstes pœna solvenda proponitur, & ipsi datur optio, ut eligat bellum, aut famem, aut pestem. Exodi 32. intercedente Moyse apud Deum, nè universum populum internecione deleret, ob crimen adorati vituli aurei, placatus quidem dicitur Dominus, attamen ait: *Ego in die ultionis visitabo, & hoc peccatum eorum*. Numerorum 14. ob murmurationem populi iratus est Dominus, & oratione Moysis ità placatus, ut dixerit: *Dimisi juxtà verbum tuum*; Attamen addit: *Omnes homines qui viderunt majestatem meam, & signa, quæ feci. . . . non videbunt terram &c.* His addenda sunt ea Scripturæ loca, quibus viri justi, & sancti declarant se propter sua peccata, haud dubiè præterita, & jam à Deo condonata, puniri, & affligi hac in vita. Ità Tobias 3. dicebat: *Quoniam non obedivimus præceptis tuis, ideò traditi sumus indireptionē, & captivitatem*: Et Danielis 3. tres pueri in fornacem missi, ajunt: *In veritate, & in judicio induxisti hæc omnia propter peccata nostra*. Undè Joannes confluentibus ad se Judæis dicebat Matth.3. & Lucæ 3. *Quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*. Hanc fidei veritatem probat constans SS. Patrum, & totius Ecclesiæ traditio perpetua, Concilium Trid. sess.6. c.14. Can. 30., & sess. 14. cap.8. Can.12. Igitur, quanvis Deus ex misericordiâ suâ, & merito charitatis diligentium ipsum, perfecta contritione pœnitentium, culpam simul & pœnam peccatoribus dimittat; tamen remissionem culpæ non semper consequitur remissio pœnæ, quia non semper talis est in peccatore pœnitente contritionis intensio, ut Dei misericordiā movere valeat ad remissionem culpę simul, & pœnæ; quin imò frequentissimè remissior est, quàm quę debitum pœnæ valeat extinguere, prout non extinguit attritio;ideoq; cum sanctificatos virtute Sacramenti manere non possit pœna æternæ damnationis, manet eos cruciatus temporalis.

38. Negat utilitatem indulgentiarum, quas ad invidiam vocat Ecclesiæ fraudes, & meras Pontificum imposturas, Fidelibus noxias. R. Ex Scripturis Matth.18. *Quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in cælo*. Nihil excipit Christus: non culpam, quæ in Sacramento, non temporalem pœnam; quæ extrà Sacramentum dimittitur Joann.20. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis,retenta sunt*. Porrò auctoritas conferendi indulgentias, seu solvendi à pœnâ temporali, supplendo aliundè satisfactioni justitiæ, includitur in auctoritate, seu potestate absolvendi, & retinendi peccata: qui enim potest peccata remittere, ac retinere, potest etiam opera laboriosa in vindictā scelerum imponere: sed quisquis potest hæc opera laboriosa imponere, ea potest cum expedit, aliqua ex parte relaxare; ad eandē enim potestatē utrumq; pertinet: & quidē illam potestatem à Deo acceptā,sēper vel ab initio exercuit Ecclesia. Insuper Ecclesia confitetur communionem Sanctorum: hæc communio Sanctorum non subsisteret, si eorundem meritorum non fieret in Ecclesiâ charitativa participatio. Si autem hæc participatio fit etiam sinè ullâ speciali indulgentiarum concessione, sed solo influxu vivificantis charitatis, consequens est ut eàdem charitate operante, & secundùm spiritum ejus, plus applicari possit de communibus meritis indigentibus membris; quippè omnes

unum

unum corpus sumus in Christo. Hæc verò applicatio congruit ut fiat ab eo, qui potestatem in ipsum corpus habet ad ædificationem. Item, Ecclesia Christi est regnum benè fundatum, ideoque habere debet suum thesaurum, in quo continentur infinita merita Christi, & superabundantia merita B. M. V. & omnium Sanctorum. Superfluus autem esset hic thesaurus Ecclesiæ, si non haberet thesaurarium, qui posset juxtà necessitatem fidelium de thesauro disponere. Merita Christi esse infinita, non negant ipsi hæretici, sicut & B. M. & plurium Sanctorum esse superabundantia; ideoque negare nequeunt Ecclesiæ thesaurum: sed neque negare prudentèr possunt Christum constituisse thesaurarium, qui posset dispensare pro opportunitate, scilicèt D. Petrum, ejusque successores, quibus dixit: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cælis: quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cælis.* Quæ auctoritas solvendi, comprehendit omne vinculum, quod potest animam retardare à consecutione vitæ æternæ: ideoque potest etiam solvere non modò reatum, sed etiam pœnam temporalem peccatis debitam, quod fit mediante applicatione meritorum Christi, & Sanctorum, in quibus Christus promeruit. Quod consueverunt Pontifices peragere ab initio Ecclesiæ usque ad hæc tempora, dum enim à tempore immemorabili ea praxis habeatur, nullum nos possumus recentius determinare principium, scilicèt, ut illi, qui propria merita sufficienter non habent, per quę satisfaciant pœnæ suis culpis debitæ, satisfactionem impendant mediante applicatione meritorum Christi, & Sanctorum ejus: quæ doctrina concernens indulgentiarum usum, abundè exprimitur à Concil. Trid. sess. 25. *De indulgentiis.* Ex quo decreto constat esse in Ecclesiâ potestatem concedendi indulgentias, quorum usus, salutaris est Fidelibus, etiam defunctis in Purgatorio existentibus, per modum suffragii: nam vivis indulgentiæ prosunt per modum absolutionis, defunctis verò, qui ampliùs non sunt absolutionis capaces, quippè non sunt sub Ecclesiæ potestate, dantur per modum suffragii. Utrisque verò conveniunt per modum solutionis, ut nullâ justitiæ injuria liberentur à debitâ pœnâ.

39. Asserit Christi animam apud inferos damnatorum pœnam exolvisse. R. Ex primâ Petri cap. 3. vers. 19. *Mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu, in quo & his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit.* Ex quibus, & aliis locis apertè constat Christum apud inferos non exolvisse damnatorum pœnas, cum potiùs à Limbo liberaverit ibi detentos. Tum quia pœnę damnatorum debentur solis damnatis, & peccatoribus. Tum quia descendente Christo ad inferos, habitantibus in regione umbræ mortis lux orta eis, ergo non potuit pati qui descendit ad inferos, ut patientes liberaret, & consolaretur. Vide verbo *Beza*.

40. Invehitur contrà observantiam festivitatum in honorem Christi, & Sanctorum. R. Actorum 20. vers. 16. *Festinabat, si possibile sibi esset ut diem Pentecostes faceret Jerosolymis.* Prima ad Cor. 16. 2. *Per unam Sabbati unusquisque vestrum apud se seponat.* Apocal. 3. 30. *Fui in spiritu in Dominica die.* Ex quibus textibus patet antiquus usus in Ecclesia celebrandi dies festos, de quorum observantiâ agitur in constitut. Apostolicis lib. 2. cap. 59. lib. 5. cap. 12. 16. 19. lib. 8. cap. 33. Tum quia etiam in lege veteri erant dies pręcepti, in quibus in honorem Dei à manuali labore cessabatur, ergo &c. Tandem festivitates instituuntur, ut memores beneficiorum Dei, ejus cultui in gratiarum actionem vacemus, à terrenis rebus spiritum extollentes, & erigentes in spem æternæ fœlicitatis, quod maximè congruit fieri diebus ipsis, quibus beneficia nobis à Deo collata memorantur, intèr quæ

ritè adscribuntur Sanctorum natalitia: agimus enim in natalitiis Sanctorum gratias Deo, quòd è genere nostro assumpserit creaturas suas ad cæli principatum, atque futuram nos sperare gloriam ex fide Catholicà protestamur, eorundem Sanctorum patrocinium interpellantes, & merita allegantes; quemadmodùm sub veteri testamento allegabantur merita Abraham Isaac, & Jacob. Meritò itaq; cũ Propheta Novatores ex sibilamus illis verbis: *Cognatio eorum simul: quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra*.

41. Asserit Mariam Dei Matrem peccasse. R. Lucę 1. *Ave gratia plena, Dominus tecum: Benedicta tu in mulieribus*: Ergo si Maria habuit plenitudinem gratiæ, non peccavit. Mariæ sanctitatem testantur omnes SS. Patres, ipsa est de quà legitur Cantic. 47. *Tota pulchra es, & macula non est in te*. A convenientià deducuntur etiam validissima argumenta, ad probandam Mariæ sanctitatem, & ab omni peccato immunitatem, quę virtutibus eminentior fuit, quàm titulis.

42. Dubitat an Maria in cælum corpore, & anima assumpta sit; ideò libro De piis cærimoniis Ecclesiæ, festum Assumptionis Mariæ abrogandũ censet. R. Testimonio veterum, & recentiorum Patrum. Item ex Concilio Saleguftadiens: celebrato ann. 1020. in quo cap. 1. legitur: *Christiani sint in abstinentià in vigilià Assumptionis S. Mariæ*. Videatur hac de re Marius Victorinus Episcopus Reatinus, in scholiis in Hieronymum. Sicut etiam S. Bernardus Epist. 174. ad Lugdunenses. Tum quia congruum videtur, nón debuisse corrumpi corpus Marię, undè corpus Christi assumptum fuit.

43. In hanc prorumpit blasphemiam, in postilla majori ad Euangelium in Nativitate Mariæ: *Ferre nequeo, ut Maria dicatur spes, & vita mea*. R. Et quidem Mariam esse omni laude dignam constat ex liturgià D. Petri, D. Marci, & D. Jacobi. Mariam sufficit dicere fuisse Christi Matrem, ut quàm meritò à nobis honoretur, conci piamus. Sed confusus est Lutherus ex eo, quod scripsit in comment: super *Magnificat*, ubi omni laude dignã esse, cunctis hominibus superiorẽ, asserit. Non potuerunt conticere Marię laudes ipsi hęretici, Œcolampadius sermone De laudando in Maria Deo. Brentius ad cap. 1. Lucæ. Joannes Spangenbergius in Euangelium de Assumptione Mariæ. Urbanus Regius in minori Catechismo. Martinus Bucerus ad cap. 1. Matth. Henricus Bullingerius serm. de B. M. Virgine, quorum verba ad rem refert Coccius lib. 3. art. 5. Quo autem sensu Beata Virgo dicatur: *Vita & spes nostra*, manifestum est sincerè intelligentibus; per ipsam enim affulsit mundo vera vita, Christus, indè effluxit æternæ fœlicitatis spes, atque ejusdem intercessione vivere in æternum speramus. Vide S. Bernardum serm. in *Salve Regina*.

44. Negat per afflictiones, & tollerantias, hominem posse adjuvari ad promerendum gaudia æterna. R. Matth. 5. 11. *Beati estis cum maledixerit vobis homines, & persecuti vos fuerint, gaudete, & exultate quoniam merces vestra copiosa est in cælis*. Matth. 10. 38. *Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus*. Actor. 14. 21. *Per multas tribulationes oportet vos intrare in regnum Dei*. Tum quia si mortificationes essent infructuosæ, non dixisset Christus. Matth. 16. vers. 24. *Si quis vult post per me venire, tollat crucem suam*. Undè sæpè Christus, & Paulus nos hortantur ad mortificationem libenter subeundam, quæ nobis aditum reserat immortalitatis. Hinc B. Petrus Epist. 1. cap. 4. v. 13. *Communicantes Christi passionibus gaudete, ut & in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exultantes*. Bona opera esse necessaria ad salutem, declarat Concil. Trid. sess. 6. Can. 19. *Si quis dixerit, nihil præceptum esse in Euangelio, pręter fidem, cætera esse indifferentia, anathema sit*. Insuper sacra Scriptura nos hortatur ad bona ope-

ra,

ra: ad quid autem istæ frequentes exhortationes, nisi ut nobis constet quanta sit bonorum operum necessitas?

45. Negat Sanctos necessitates nostras videre, & vota nostra percipere. R. Nam 4. Regum 5. legimus, quòd Eliseus, famulum Giezi munera à Naaman Syro accipientem, absens vidit: Ergo si Sancti adhuc in corpore mortali, potuerunt absentia agnoscere, à fortiori triumphantes in cælis, poterunt necessitates nostras videre. Insuper Luc. 15. 10. legimus quòd Angeli in cælis cujusque hominis conversionem norunt, & de peccatorum pœnitentia lętantur, sed sanctorum hominum spiritus visione Dei gaudent, & in Deo vident sicut Angeli, ergo eodem modo, quo illi, & hi ea, quæ hìc fiunt, intelligent. Demum nihil vetat quò minùs Sancti è cælis, nos in terra peregrinantes videre queant: quæ veritas comprobata est tot tantisque miraculis, ut etiam si fides hanc non doceret veritatem, adhuc nefas esset illi contradicere. An verò, & quà ratione inæquales sint Beatorum visiones, sivè cognitiones eorum, quæ hìc aguntur, cum tamen omnes in Divino lumine, Deique essentià videant; ad Theologos scholasticos lectorem remittimus.

46. Construere templa in honorem Sanctorum abominationem vocat ad Euang. Dom. primæ Advent. & ad Euangel. in die Nativit. Mariæ. etiam reprob. constructionem templorum. R. Et quidem, quòd dedicatio templorum Deo grata sit, ex eo satìs constat, quòd Deus promisit Salomoni, se faciliùs exauditurum preces orantium in templo, ut habetur ex 3. Reg. 9. Tum quia Deus vocat templum domum suam, quia ibi specialiter vult honorari. Reprehendant illi Paulum Apostolum, qui morem conveniendi in locum sacrum ad Divina peragenda, & Deum orandum, usque adeò approbavit, ut vehementer increpaverit eos, qui inibi profanas cœnas peragerent. *Numquid*, inquit, *domos non habetis ad manducandum, & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis &c.* Extant ergo ab ipso Apostolorum tempore templa ad sacra peragenda, scilicèt ædificia orationi, sacrisq; fidelium conventibus destinata; sed & quis ignorat à tempore nascentis Ecclesiæ erectas fuisse sacras ædes in Martyrum memorias? Quà in re magis ignorantia Lutheri, quàm reprobandi audacia, se exhibet damnanda. Videtur enim Lutherum in illo fuisse sensu, quòd putaverit nos dedicare templa, aut altaria Sanctis. Profectò ita se res non habet. Sed in Sanctorum honorem, seu memoriam, eorumdemque nomine, & titulo, D.O.M. uni trinoque templa, & altaria dedicamus.

47. Epistolà contra duo Cæsaris mandata, negat seculari potestati, sivè principibus, esse obtemperandum. R. Ex sacris paginis, ubi quemlibet suo magistratui teneri obedire, & honorem deferre, asseritur, sic lib. 3. Reg. cap. 9. *Constituit te Deus regem, ut faceres judicium, & justitiam.* Proverb. 8. 15. *Per me reges regnant, & legum conditores justa decernunt.* Marc. 22. *Reddite, quæ sunt Cæsaris Cæsari.* Luc. 24. Maria, & Joseph paruerunt edicto Imperatoris Augusti, ut irēt in civitatem suam Bethlehem; ad Titum 3. 1. *Admone illos principibus, & potestatibus subditos esse.* Item ex Matth. 17. 27. ad Rom. 13. 1. ad Hebr. 13. 17. prima Petri 2. 13. evidenter constat omnem potestatem à Deo esse, atque illi parère teneri Christianos: Item, ex quotidiana experientia facilè evincitur, quàm necessarium sit dari superiorem potestatem, & magistratum, qui contineat subditos in disciplina civili, faciat judicium ne opprimantur pauperes, ut castigentur facinorosi: ablato siquidem timore superioris potestatis, vix esset qui securè posset vivere, vel aliquid possidere. Vide verbo *Anabaptistæ, Christophorus Scaplerus.*

48. Negat justitiam originalem, in quà creati fuerunt Prothoparentes fuisse donum supernaturale, sed vult fuisse naturaliter debitam, sicut na-

turale

turale est oculo lumen recipere. R. Ecclesi. 17.1. *Deus creavit de terra hominem, & secundùm imaginem suam fecit illum; & iterum convertit illum in ipsam, & secundùm se vestivit illum virtute*, ad Ephes. 4. 23. *Renovamini spiritu mentis vestræ, & induite novum hominem, qui secundùm Deum creatus est in justitia, & sanctitate veritatis*. Tum quia Adam per peccatum amisit justitiam originalem, & tamen perfectionem naturaliter debitam non amisit; siquidem mansit anima cum suis potentiis, & quantùm ad corpus cum sensibilibus omnibus facultatibus. Verum quidem est, quòd non solùm fuit homo per originale peccatum expoliatus supernaturalibus donis, sed etiam in naturalibus vulneratus; quemadmodùm docuit Dominus sub figurà hominis, qui descendens ab Jerusalem in Jericho, incidit in latrones, qui expoliaverunt eum, & plagas imposuerunt. Indè tamen probatur supernaturalitas originalis justitiæ, quia non solùm fuit vulneratus, quod pertinet ad lęsionem naturæ, sed etiam expoliatus, quod pertinet ad supernaturalia bona, quibus superinduta natura in rectitudine justitię constituebatur. Indè est, quòd homo non amisit liberum arbitrium, ut finxit Lutherus, sed illud mansit, licèt infirmum propter ignorantiam, & inclinationem ad malum, ac difficultatem in bono, quam induxit concupiscentię rebellio. Vide S.Thom. 1.2. q.85. art.1. & 3.

49. Dicit hominem non esse causam peccati, sed ex Dei ordinatione, ita necessariò peccare, ut non possit non peccare. R. verbo *Blastus*, & *Beza*. Tum quia Psalm. 144. 17. legitur: *Justus Dominus in omnibus viis suis, & sanctus in omnibus operibus suis*. Item Sapient. 14. 9. *Similiter odio sunt Deo impius, & impietas*. Jacobit. 13. *Nemo cum tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur, Deus enim intentator malorum est*. 1. Joann. 3. 5. *Apparuit ut peccata nostra tolleret, & peccatum in eo non est*. Tum quia, unicuique libertatem esse in electione bonorum, & malorum, unusquisq; in se comprobat. Tum quia malum nõ potest esse ex bono, ergo peccatum, esse nequit ex Dei ordinatione. Ipsi Gentiles ne Deum auctorem mali dicerent, dixerunt materiam, quam credebant esse malam, esse ingenitam: alii ex ipsis alia opinati sunt. Nemo tamen Deum auctorem peccati fecit. Audiatur inter ipsos Plato lib. 2. de Repub. *Bonorum solus Deus causa est dicendus, malorum autem quamlibet aliam, prtter Deum, quærere causam licet*.

50. Asserit solum peccatum infidelitatis posse hominem damnare. R. Quia Deus prter infidelitatem, prohibet omnia peccata, propter quæ iis qui comiserint, absolutè minitatur infernum. Insuper fornicarios, homicidas, perjuros reos fieri gehennæ, asserit Apostol. 1. ad Corinth. 6.9. ad Gal. 5.19. ad Ephes. 5.3. Prter supra recensitas hæreses, plures etiam alias in Lutheri scriptis est invenire, quas commodiùs sub Lutheri sectatorum nomine reprobamus, quippè qui illas speciatim defendendas, & promulgandas assumpserunt. Demum non reticendum, quòd imprudenter Lutherus contrà Ecclesiæ dogmata, & ritus suo more blateratus, sæpè in suis scriptis sibi contradicere conspicitur, ità ut sua contra se ipsum contradictio validissimum sit argumentum, ad ejusdem falsam doctrinam convellendam. Plures contradictiones ex Lutheri scriptis decerptas profert in suo eruditissimo opere *Coccius*, in quo poterit lector assertionis nostræ veritatem palpare.

Finis Tomi Primi.

INDEX
NOTABILIUM

A

B

C

Chri-

Con-

D

E

F

G

H

I

L

M

N

O

Tho-

P

Q

R

S

T

V

SUPPLEMENTUM

XVI. ANTONIUS ac Paulus Movani fratres, genere nobiles, fœdantes hæresi avitam pietatem, & nobilitatem, in Provincia Phocensi Calvinianam perfidiam dilatarunt.

XVI. ALEXANDER Hujotinus à Magistratibus in crimen susceptæ impietatis Calvinianæ adductus, fuga sibi consulens, ad invalendum comitatum Avenionensem se contulit, à quâ impietate fuit ab adversa valetudine remotus.

XVI. CARNESECHIUS Petrus, Clericus Florentinus, hæreticorum sui temporis consuetudine depravatus (de quo plura recenset in suis annalibus Laderchius tom. 22. continuat. annal. Bar.) sub S. Pio V. tanquam hæreticus incorrigibilis captus, capite damnatur, & Romæ comburitur, cum 34. propositiones hæreticales evomisset, quæ omnes per extensum in præfato annal. tom. referuntur, jam in hoc opere, vel implicitè, vel explicitè confutatas: quapropter hic iterum refricare non juvat. De pluribus aliis hæreticis, qui seculo 16. inter Calvinistas, aut Lutheranos celebres debaccharunt, mentionem facit præfatus annalium continuator tom. cit. ad quem lectorem remittimus, si fortè de eorumdem patria, vita, & moribus notitiam desiderat, qui tamen cum nullum de novo errorem invexerint, sed solùm pro Calvinismo, & Lutheranismo dilatando laboraverint, ideò ab ampliori eorundem notitia abstinemus, cum Hæreticos, sivè Lutheranos, sivè Calvinistas, qui aliquem supra magistros suos propagarunt errorem, jam in corpore operis insertos exhibuerimus.

XVI. CONRADUS Cropeh in Polonia varias diffundens hæreses, Calvinismi & Lutheranismi ibidem factus novatorum signifer, justa severitate ab Episcopo Cracoviensi coercetur.

XVI. GUILELMUS Rondelerius, medicinæ professione clarus, Academiam Monspeliensem graviter corrupit, semina Calvinismi spargens, & propinans pro medicina venenum.

XVI. GERARDUS Ruffus Calvinista, pseudo Episcopus Olorensis in Bearnia, hæreseos peste Reginam Ioannam infecit, totanque Provinciam Bearniensem, & cum esset Sacramenti, & Missæ sacrificii abrogandi avidissimus.

1. Prædicabat ob majestatem mysterii sacrificii, semel tantum in anno celebrandum fore, ut majori pietate populus interesset, illa arte sic prædicans, ut sensim desuescerent homines interesse sacrificio Missæ.

2. Festa Sanctorum sub specie charitatis diminui tentabar.

GYMNOSOPHISTÆ. Istorum secta circa medium seculi 16. apparuit in Armusiæ regno rediviva, ad quam extinguendam strenuè laboravit Gaspar Barzeus Soc. Jesu, qui ad Bracmannos Catholicam Religionem propagaturus profectus, primarium ex Gymnosophistis convertit ad fidem, cujux exemplo plures alii sacro lavacro fuerunt expiari. More igitur veterum Gymnosophistarum invenie præfatus Gaspar in Regno Armusiæ degentes in speluncis, qui ad imbuendas variis erroribus incolarum mentes, & ad emendicandam stipem interdum prodibant, & vesperè revertebantur ad speluncam idolum veneraturi, quod *Pagodem* Indi appellare consueverunt. Uberiora hac de re vide in tom. 21. continuationis Annalium Odorici Rinaldi. XVI.

JACOBUS Chelmensis, pseudo Episcopus Vladislaviensis, Clerum Chelmensem corrupit, de cujus impietate compescenda scripsit Paulus IV. Pontifex M. ad Sigismundum Poloniæ Regem. XVI.

Asserebat neminem ad continentiã obstringi posse, ex oraculo Salvatoris, innixus illis verbis. *Qui potest capere capiat*, quem eruditè confurat Hosius Cardinalis. *De conjugio Sacerd.* p. 340.

JACOBUS Ruffus seditionum author, propè Lugdunum pestilentiæ cathedram erigit, urbemque postmodum in Hugonotticam servitutem redigere tentavit. XVI.

IOANNA Bucera, præter Calvini hæresim, quam profitebatur in Anglia, etiam Valentini hæresim innovavit, ab ipsis hæreticis Londini combusta. Varias in Anglia hæreses hoc anno disseminatas, sive ex antiquis jam extinctis desumptas, & refricatas. Vide in Annal. Odor. Rinald. ad ann. 1550. XVI.

MILONUS Coverdalus fuit contra Eucharistiam blasphemus, cujus facinus perstringit Rinal. ad ann. 1550. XVI.

IOANNES Hesselus erroneas opiniones unà cum Michaele Bayo ab Acade- XVI.

nia Parisiensi damnatas promulgat.

XVI. MAROTTUS in Gallia unà cum Beza Psalmos corruptos modulis suavissimis aptatos introducit, ut unà cum cantu hæresis faciliùs hauriretur.

XVI. NORMANNUS quidam Ludimagister, cujus nomen ignoratur, Anabaptisticos furores imitatus, piorum Gallorum cædes meditabatur, & lingua disertus Latinam, Grecam, & Hæbraicam docens, factum est ut permulti ad illum auditores confluerent, sitasque promulgans impietates, & figmenta, etiam apertis in campis propter affluentem multitudinem concionabatur, qui tandem captus, furoris sui pœnas subiit, ex superiorum sententia flammis judicatus.

1. Blaterabat se Deo inspirante prædicare.
2. Dicebat Antichristum brevi moriturum.
3. Se à Deo electum, ut omnes impios everteret, & de terra summoveret, nec Principibus, aut Magistratibus parceret.
4. Se non ante moriturum, quàm mundum purum ab omni peccato, & culpa statueret,

